

The Department of Public Instruction, Bombay.

THE
PARÂŚARA DHARMA SAMHITÂ
OR
PARÂŚARA SMṚITI,
WITH
THE COMMENTARY
OF
SÂYAṆA MÂDHAVÂCHÂRYA.

EDITED WITH VARIOUS READINGS, CRITICAL NOTES,
INDEXES, APPENDICES, &c.

BY
PANDIT VÂMAN ŚÂSTRÎ ISLÂMPURKAR.
VOLUME II., PART II.

(500 COPIES.)

Registered for Copyright under Act XXV. of 1867.

 V(163)
Bombay :

GOVERNMENT CENTRAL BOOK DEPÔT.

1906.

(All Rights Reserved.)

Price, Rs. 5.

Bombay Sanskrit Series No. LXIV.

BOMBAY:

PRINTED AT THE EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BY

पराशरधर्मसंहिता

अथवा

पराशरस्मृतिः

सायणमाधवाचार्यकृतटीकासहिता.

पाठान्तराणि, अर्थविवेचकटिप्पणी, वाक्यसूची, परिशिष्टानि च
इत्यादिभिः सहिता.

धर्मं चरत माऽधर्मं सत्यं वदत माऽनृतम् ।
दीर्घं पश्यत मा ह्रस्वं परं पश्यत माऽपरम् ॥
(वसिष्ठः)

प्रायश्चित्तकाण्डम्.

163

द्वादशोऽध्यायः ।

सा च

इस्लामपुरग्रामजनुषा विद्वद्वरगोविंदशास्त्रिसूनुना
वामनशर्मणा संशोधिता.

मुंबई:

शके १८९७.

राजकीयशकाब्दः १९०६.

K. M. C. LIBRARY	
Acc. No. 65586	
Class No.	
Date	28.10.68
St. Card	T.S.
Class.	✓
Cat.	✓
Bk. Card	278.
Checked	✓

मुम्बय्याम्:

एज्युकेशन-सोसायटी-मुद्रणालये मुद्रितम् .

TABLE OF CONTENTS.

	PAGES
factory Notes	vii—xviii
le of Contents in Sanskrit	1—12
t and Commentary... ..	1—293
Appendix No. 1.—Names occurring in Parāśara's	
Text of XII. Chapter	1—2
„ „ 2.—Names of Authors and Works	
occurring in Mādhavāchārya's	
Commentary	3—6
„ „ 3.—Index of Quotations in Mādhavā-	
chārya's Commentary	7—48
„ „ 4.—Index of Words occurring in	
Parāśara's Text	1—46
„ „ 5.—General Index of Quotations	
occurring in Mādhavāchārya's	
Commentary on Volumes I. and	
II. or on Chapters 1—12	1—322

PARĀSARA DHARMA SAMHITĀ.

VOL. II., PART II.

PREFATORY NOTES.

This part forms the concluding portion of the second volume of the great Parāśara Dharma Samhitā with Sāyana Mādhavāchārya's learned commentary on it. It consists of a single chapter, and treats of some of those questions of *āchāra* (usages, customs, and general conduct of life) and *prāyaścitta* (atonements and expiatory rites) which have not been noticed anywhere in the preceding chapters. It can, therefore, be said to be a supplementary chapter on this vast subject of *āchāra* and *prāyaścitta*. In fact the author himself regards the chapter as such.

As we have already seen the author has devoted the first three chapters of the work to *āchāra* and the next eight to *prāyaścitta*. He has thus dealt with these two divisions of the subject almost independently of each other in the main part of the work. But in the present chapter he has departed from this method ; for instead of dealing separately with the two divisions he has intermixed them, though thereby no inconvenience of any kind is caused to the reader.

For the purpose of collating and editing I have here used as my basis the same manuscripts as those which were used by me to prepare and edit the first part of this second volume. As these manuscripts have all been

already described in my prefatory notes to that part, repetition of their description is, I think, needless here.

The learned Commentator, Sāyana Mādhavâchārya, quotes copiously from various authors and works in the part, as he does all throughout the work. I here subjoin in alphabetical order, short notes on twenty of them, they being such authors and works as have not been previously referred to anywhere by the Commentator in the course of this work. The other authors and works I have already briefly noticed elsewhere, as reference to my prefatory notes to the preceding part will show.

I cannot close these notes without observing that although our author has now practically concluded the subject of *âchâra* and *prâyaścitta*, he does not feel satisfied that he has done full justice to it. For, in the very opening paragraph of this chapter he signifies his remarks :—

अतिरिक्तानां परिशिष्टानां केषाञ्चिदाचाराणां प्रायश्चित्तानां च वि-
नायास्यं द्वादशोऽध्याय आरभ्यते,

implying thereby that he takes up *a few* only of the questions of *âchâra* and *prâyaścitta* which have escaped his notice in the preceding chapters.

I have annexed at the end of this part two appendices of a general nature :—one, a list of the words occurring in the text of the two volumes now before the public and the other, a general index to Mādhavâchārya's numerous quotations. It is hoped that these additional appendices will prove to be of use to the reader and means to easily find whatever reference he requires for either the text or the quotations in the commentary. It was my intention at first to attach these two appendices to the last (third) volume of the work which is now

in the press; but upon further consideration I thought it more proper and expedient to place them in as close a proximity as possible to that part of the work wherein the words and the quotations in question are met. Another reason which induced me to allot the said place to the appendices is that our author, the great sage Parāśara, has nothing whatever to do with the third volume, the same being all exclusively the work of the Commentator, Śāyaṇa Mādhavāchārya. A further reason is that that volume does not deal with any question of *Āchāra* or of *Prāyaścitta*, it being solely devoted to questions of *Vyavahāra*, or the judicial or legal side of *Dharma*.* For these reasons the most appropriate place for the two appendices, I thought, was at the end of the second volume. That place, therefore, I have assigned to them.

BRIEF OBSERVATIONS ON SOME OF THE AUTHORS &c.,

QUOTED BY ŚĀYAṆA MĀDHAVĀCHĀRYA IN HIS

COMMENTARY ON THIS CHAPTER.

(1) अभिधानम् (*Abhidhānam*):—I have not come across any copy of any work on *Dharmaśāstra* of this name printed or manuscript, nor have I been aware of the existence of any work bearing this title. Mādhavāchārya quotes one line under this heading. Exactly

* It will be a mistake to presume from this that the great Parāśara was well versed in *Vyavahāra*. Though disinclined to treat the subject himself, he has duly hinted about it. The question then naturally arises, why did he not take up the subject himself? This question I propose to discuss at some length when a more fitting opportunity occurs. Mādhavāchārya also slightly refers to this question in his introduction to the Commentary almost at the very outset. (See verses 8-24, pages 15-18, Part I., Vol. I.).

the same line appears, however, in *Brahmapurāṇa* (*vide* also my reference at page 206 of the text).

(2) उदाहरणम् (*Uddharanam*):— Though not extant now, at one time this work appears to have been a standard authority on questions of *dharma* (religious, moral, and civic duty). Mādhavāchārya in his allusion to it gives it the epithet “Śāstra.” He quotes from it two lines (page 273); and the idea conveyed in them is found expressed in many places in the *Sāntiparva* of the great Hindu epic the *Mahābhārata*.

(3) ऋग्विधानम् (*Rigvidhānam*):— I know of only one manuscript bearing this name. It contains 600 *ślokas* (verses) and ends with the colophon “शके १४२३ आश्विन शु०१ वातापिक्षेत्रे लिखितं” which means “transcribed at the holy place Vātāpi on the first of the bright half of *Āśvina* in the Śaka year 1423.” This date proves that the manuscript is very old. Vātāpikshetra† is perhaps our modern Vāi in the Satara District. Most of the thirty lines quoted by Mādhavāchārya at pages 279-281 as from this work are found in this manuscript. I may as well mention that in my search for manuscripts I once came across one bearing the title बृहद्ऋग्विधानम् (*Bṛhadṛigvidhānam*). This too I found to be a very old manuscript, containing 1,000 *ślokas* (verses), and it bore the Śaka year 1691 as the year of its transcription.

---

† The writer of the colophon had perhaps in his mind the Paurāṇika story of Vātāpi and Ilvala who lived near the Sahya-mountains. And there is no *kshetra* near the Sahya-mountains except Vāi which bears a close resemblance to the word Vātāpi *kshetra*. The editor is aware that modern scholars have tried to identify Vātāpi with Bādāmi in the Bijapur District. But Bādāmi was never known as a *kshetra*, nor can it be said to be in the vicinity of the Sahya-mountains.

None of the lines quoted by the Commentator could, however, be traced in it.

(4) चमत्कारखण्डम् (*Chamatkārakhaṇḍam*):—This is a portion of the great Skanda-purāṇa. Our Commentator, Mādhavāchārya, also says so when he quotes from it. He borrows twenty-two lines from it at pages 220-221. What part this *Chamatkārakhaṇḍa* forms of Skanda-purāṇa it is not possible to say. The *Purāṇa* itself consists of six volumes called *samhitās*, each *samhitā* being sub-divided into several parts called *khaṇḍas*. A complete copy of *Skanda-purāṇa* in any form has not yet been found anywhere. Some portions of it are found at one place and some others at another; but all these even if collected and put together can hardly make up a complete copy of the original voluminous work. I have seen a manuscript copy of a book styled *Chamatkārakhaṇḍa*, but Mādhavāchārya's quotations cannot be traced in it.

(5-6) तैत्तिरीयारण्यकम्, तैत्तिरीयसंहिता (*Taittirīyāranyakam, Taittirīyasamhitā*):—These two works belong to the Black Yajurveda. I have noticed them elsewhere at some length. Mādhavāchārya makes a few quotations under both these titles at pages 48, 53 and 282.

(7) नन्दिपुराणम् (*Nandī-purāṇam*):—It is not possible to say definitely what author or work our Commentator exactly alludes to under this title. There is a नन्दिकेश्वर पुराणम् (*Nandikeśvarapurāṇam*), a नन्दिपुराणम् (*Nandipurāṇam*) and a नन्दिधर्मः (*Nandidharmah*). The first two of these, differing as they slightly do from each other in their titles, may after all be identical so far as the subject they treat of is concerned.

I have in my possession a manuscript entitled *Nandikeśvara-purāṇa*. It is an old manuscript consisting of 76 folios, but it is incomplete and without date or colophon. Of the seventeen lines quoted by Mādhavāchārya as from *Nandipurāṇa* at pages 242 and 243, six are found in this manuscript. It can, therefore, be presumed that *Nandipurāṇa* and *Nandikeśvara-purāṇa* are one and the same. But at the same time the four lines which the Commentator quotes at page 375 of Part 1, Volume I., of this work as from नन्दिश्वर cannot be traced in it.

नन्दिधर्मः (*Nandi-dharmaḥ*) cannot surely be a work of the same class or kind as *Nandi-purāṇa*, or *Nandikeśvara-purāṇa*, as the very name implies. It has undoubtedly some reference to *dharma* or religious and moral conduct. I regret that I have not been able to find or trace any copy of any work bearing this name. The only information that I have about it is from Mādhavāchārya himself. From his remarks *Nandi* appears to be the name of an author, and in the list of law-givers copied by him from the *Āśvamedhika-parva* of the *Mahābhārata* the name *Nandi* occurs (*vide* page 109, Part 1, Vol. I., of this work). But this name cannot be found anywhere else among authors of *dharma*, and in the absence of any definite information on the point, it is impossible to hazard any opinion as to who or what *Nandi* is and what is meant by *Nandi-dharma*. One surmise, more probable than any other, appears to me to be that *Nandi* is a mythological name of God Śiva's Bull, and not the name of any human person. It was usual in old days to introduce, in the course of big epics and other works dialogues on metaphysical

theological or similar other subjects, the persons taking part in the dialogues being represented as super-human beings. Such dialogues, when of sufficient importance and of special interest to the public, were in course of time detached from the main work, and reproduced in the form of an independent work under the title of the name or the names of one or both of the persons concerned in the dialogue. In the same way, Nandidharma, a dialogue between *Nandi* the Sacred Bull of Śiva and some other mythical person, might have been detached from a bigger work and made to appear as an independent treatise under the Sacred Bull's name. This view appears to me to be more probable than the theory that Nandi is any real author or Smṛitikāra. Similarly the dialogue between Īśvara and Pārvaṭi called Umā-Maheśvara-saṁvāda (उमामहेश्वरसंवाद) in chapter 140 of the Ānuśāsanika (आनुशासनिक) *Parvan* of the Māha-bhārata is an instance of the kind which fully supports our view.

(8) नागरखण्डम् (*Nāgara-khaṇḍam*):—This is a portion of *Skandapurāṇa*. I had a manuscript copy of it in my collection which I have presented to the Ānandāśrama, founded at Poona by my friend, the late Mr. Mahādeva Chimṇāji Āpte. This copy contains about 4,000 ślokas, and the lines quoted by Mādhavāchārya at page 230 are found in it, though with a great variation in the reading.

(9) नारदपुराणम् (*Nārada-purāṇam*):—There are two quotations from this work, one of nine lines at page 228, and the other of six at page 267. I have a manuscript of this name in my possession. It contains 2,700 ślokas; it has a colophon and all the semblance of com-

pleteness. But in my opinion the original work is much bigger, containing not less than 9,000 *ślokas*. The various *purāṇas* which refer to the work well nigh approach the latter figure, although they are not quite agreed as to its exact extent.

(10) **पराशरोपपुराणम्** (*Parāśaropa-purāṇam*):—As the name itself indicates, this is one of the eighteen Hindu *upā* or minor *purāṇas*. Its reputed author is Vyāsa,* but Mādhavāchārya seems to attribute the authorship to Parāśara and concludes his quotation with the remark:—**“एतत् सर्वमुपपुराणे पराशरेण प्रपञ्चितं.”** Whoever the real author may be, whether Vyāsa or Parāśara, there cannot be any harm in adhering to the general view that Vyāsa is the author or composer, and that he wrote it at the instance and initiative of Parāśara his father. The work has not yet been published, and so far as I am aware, only a few manuscript copies of it are available. One copy, I understand, is in the collection of the Government of Madras; and another of which I had recently a loan from Benares through Mr. Sadāshiva Kāshināth Abhyankar is in the possession of a Bengalee gentleman. I regret that the latter copy came to hand some time after the text had passed through the press, and that I was, therefore, not able to note any references from it in the body of the work. This latter manuscript contains 3,000 *Ślokas*, and the **twenty-six** lines quoted by Mādhavāchārya at pages 276-277 are found in it.

(11) **पौराणिकाः** (*Paurāṇikās*):— Under this heading

---

* I believe that Vyāsa was a real historical person in spite of the contrary view generally held by critical scholars, and I have got ample evidence in support of my view.

Mādhavāchārya quotes four lines (pages 124-125); but it is not possible to say from what particular work he borrows them. The term *Paurāṇika*, however, gives rise to the conjecture that the Commentator could have meant by it no others than some renowned and staunch believers in the teachings of the Purāṇas and scholarly expounders of those teachings, and that the lines quoted by him may be from some of their memorable sayings.

(12) बह्वृचाः (*Bahvrichāḥ*):— There is a long quotation of seven lines at page 2 as from this. The quotation is obviously from the Rig-veda, as the term Bahvricha means one conversant with a collection of *Riks* from the Rig-veda.

(13) बृहद्याज्ञवल्क्यः (*Bṛihadṛyājñavalkya*):— Mādhavāchārya has quoted two lines at page 79 as from this work. But I have not been able to secure or trace any manuscript of it. There is a manuscript in the Deccan College collection, entitled बृहद्योगियाज्ञवल्क्यः but the above lines cannot be traced in it. They cannot also be found in *Yājñavalkyasmṛiti* (याज्ञवल्क्यस्मृति) of which Bṛihadṛyājñavalkya may be an enlarged edition.

(14) भारद्वाजगृह्यम् (*Bṛhadvāja-grīhyam*):— Mādhavāchārya has quoted five sentences at page 109 as from this. I had on loan a manuscript of the work from one Sadāśiva Bhatṭji Dēva of Paithan, in which I could trace only the first and the last of the sentences. The manuscript, though evidently incomplete and incorrect, has a colophon.

(15) मध्यमांगिराः (*Madhyamāṅgirās*):—I have succeeded in collecting as many as nine different manuscripts of Angiras-Smṛiti. Of the two lines quoted at page 64 by

Mādhavâchârya and four at page 72, the former alone are found in one of these manuscripts as verse 36 of its 2nd chapter. The prefixes लघु (short or abridged), मध्यमं (ordinary or modified), and बृहत् (comprehensive or enlarged) are added generally to the titles of works to signify the various forms or recensions they pass through under the same or different hands, and thus Madhyamāṅgiras is probably only a modified edition of Angiras-Smṛiti and not an independent work.

(16) वृद्धबौधायनः (*Vṛiddhabaudhāyanah*):—*Baudhāyana-dharma-Sūtra* is pretty well-known, and is often quoted in works on *Dharma*. It has already been printed in Europe, and I have noticed the work at some length in my note at page 1 of Part I, Vol. I. Nothing, however, is known, so far as I am aware, about *Vṛiddha-baudhāyana*. Mādhavâchârya quotes four lines at page 270, and these are such ordinary lines as can be met with in most works on *Dharma*, but in the European edition of *Baudhāyana* they do not appear.

(17) वृद्धहारीतः (*Vṛiddha-hārītaḥ*):—Three lines quoted at page 116 by the Commentator are found as verses 71 and 72 of chapter 11 of a manuscript which is in the possession of a gentleman at Pārnér in the Ahmednagar District. This manuscript has 13 chapters and 1,723 *ślokas* in all. Other manuscripts of this work are also available. One is in the Deccan College collection, and another in the Ānandāśrama Library. Both these are modern recensions of the work, and are more or less of a sectarian nature, particularly the one in the Deccan College collection, it being too much in favor of Madhvaism or Dvaitism as preached by the great Vaishṇavite reformer Mādhvâchârya.

(18) शिवधर्मोत्तरम् (*Śiva-dharmôttaram*):— Our Commentator quotes frequently from this work. I found a manuscript of it at Indore, and another, an incomplete one, in the Deccan College collection; but neither of them contain the lines quoted by Mâdhavâchârya

(19) स्कान्दे रेवाखण्डम् (*Skânde Revâkhaṇḍam*):— This is a portion of the great Skanda-purâṇa describing the river Revâ or Narmadâ and the holy places situated on its banks. I recently purchased a manuscript of the work at Mâlwa which is still in my possession. Mâdhavâchârya quotes often from this work, six lines at page 224, twelve at pages 231-232, one at page 253, and two at 264; and most of these lines are found in my manuscript. A printed edition of Revâkhaṇḍa, I understand, is also available. It is published somewhere in Ahmedabad, but I have not been able to secure a copy of it, and as these pages are now passing finally through the press, it is too late to try to get one for reference.

(20) स्वप्नोद्घ्यायविद्: (*Svapnôdhyâya-vidah*):—Two verses are found in the commentary at page 3 under this heading. There might have been a collection of select but stray verses, mostly anonymous, on the subject of dreams. So also there might have been a class of persons who had made it their profession to explain the nature of dreams by interpreting the verses contained in

such a collection which had special reference to the dreams in question. As the verses are mostly anonymous the Commentator takes them to be the common property of these professors, and hence in quoting the verses he refers to these professors as a class. I recently obtained from Hyderabad (Deccan) a manuscript entitled स्वप्नाध्याय (Svapnâdhyâya) containing 177 verses. Verses 22nd and 23rd in this manuscript are the same as those quoted by Mâdhavâchârya.

46, GUNGAUM, }
BOMBAY. }

V. S. I.

TABLE OF CONTENTS.

विषयानुक्रमणिका ।

द्वादशाध्यायस्य.

	पृ०	पं०		पृ०	पं०
प्रथमार्थनिर्देशः ...	१	६	गङ्गा-यमुनासङ्गमे जल-		
दुःस्वप्नविचारः	१	११	प्रवेशः	९	१
वप्रारिष्टानि	२	७	क्रोधादिना जलादि-		
दुःस्वप्नदर्शने स्नानम् ...	३	१३	मरणं प्रतिषिद्धम् ...	९	५
दुर्जनस्पर्शनादावपि			अत्रैव व्रतान्तराणि ...	११	१३
स्नानम्	३	१५	पारिव्रज्यनिवृत्तस्य आम-		
प्रेथुने स्नानम्	४	६	रणं राजदासत्वा-		
ममनादौ विशेषः	४	९	दिकम्	१२	७
अथ पुनःसंस्कारः			अथ स्नानविधिः		
गायश्चित्तिनः पुनः संस्कार-			स्नानभेदाः	१३	९
निमित्तानि	५	२	आग्नेय्यादिस्नानस्वरूपम्	१३	१४
भजिनाद्यपवादः	५	७	वारुणस्नाने विशेषः ...	१७	१२
पन्नमपि निवर्तते	५	१०	तर्पणे तिलाः	१८	४
भ्रकामतो विष्मूत्रादिभो-			स्नाने केशधूननादिप्र-		
जने प्रायश्चित्तम् ...	६	८	तिषेधः	१८	९
आत्मघातार्थमुद्यमनि-			आचमने शिरःप्रावरणा-		
वृत्तस्थ प्रायश्चित्तम्	७	५	दिनिषेधः	१९	७
जलादिमरणं त्रिविधम्	७	१७	आचमने नियमान्तरम्	१९	१२
तपोरूप आत्मघातः ...	८	२	द्विराचमननिमित्तानि	२०	३
गङ्गा-यमुनयोर्मध्ये अभि-			श्रोत्रस्पर्शो निमित्तानि	२०	७
प्रवेशः	८	७	श्रोत्रस्पर्शस्य शुद्धिहेतु-		
			त्वम्	२०	११

पृ०	पं०	पृ०	पं०
अरुणोदयात् पूर्वं स्नान-		गूढस्त्रीपाचित्तमन्नं नि-	
निषेधः २१	१	षिद्वम् २९	६
राहुदर्शने स्नान-दाना-		गूढस्त्रीनिषेधः २९	७
दिकम् २१	६	सूतकान्तिनिन्दा २९	१३
चन्द्रग्रहणस्य दानादार्ह-		गूढार्थे होमानुष्ठानप्र-	
त्वम् २२	४	तिषेधः ३०	१३
खल्यज्ञादावपि रात्रौ		भोजने नियमाः	
दानम् २२	८	भोजनकाले मौनम् ... ३१	४
पुत्रजन्मादौ रात्रौ दा-		भोजनपात्रेण जलपान-	
नम् २२	१२	निषेधः ३१	११
पूर्व-पश्चिमदामयोः क्वा-		पंक्त्युच्छिष्टकारित्वप्र-	
नस्य प्रतिप्रसवः ... २३	४	तिषेधः ३२	१
रात्रौ स्नानस्य निमित्ता-		श्राद्धे भोजनपात्रचालना-	
न्तरम् २४	१	तु पूर्वं स्वस्तिवाचन-	
अन्यदपि स्नानस्य नि-		निषेधः ३२	८
मित्तम् २४	८	अस्नातभोजनादिनि-	
चन्द्रग्रहणादिव्यतिरिक्त-		षेधः ३२	१२
विषये रात्रौ उदकस्य		धनार्जनादि.	
अशुद्धिः २५	४	अपहारादिना धनार्जन-	
कुशानामुदकप्राशस्य-		प्रतिषेधः ३३	६
हेतुत्वम् २६	२	पुण्यवस्तुदर्शनविधिः ३४	७
अशक्तस्य वेदाध्ययनम्.		रक्षणमात्रेण शुद्धिप्रदाः	
अध्ययनाभावादिनिन्दा ... २६	१०	पदार्थाः ३४	१८
वेदैकदेशाध्ययनम् ... २७	१	गोचर्मनिरूपणम् ... ३५	८
शूद्रान्नादिविषये.		तस्यैव प्रकारान्तरम् ... ३५	१४
गूढान्नप्रतिषेधः २७	८	गोचर्मदानविधिः ... ३६	९
गूढसम्पर्कादिप्रतिषेधः २८	१४	पानविशेषः ३७	१

Table of Contents.

3

पृ०	पं०	पृ०	पं०
परकीयभूम्यपहारे दो-		मरणकालोपहते प्राय-	
षाधिक्यम् ३७	९	श्चित्तम् ४६	७
रजस्वलाविषये विशेषः ३८	३	प्राजापत्यकृच्छ्रस्य प्र-	
चण्डालादिस्पर्शे व्यव-		त्याम्नायाः ४६	१५
धानपरिमाणम् ... ३८	१०	रेतःस्खलनप्रायश्चित्तम् ४७	१८
उक्तव्यवधानाभावे शुद्धिः ३९	१	अकाम कृते प्रायश्चित्तम् ४८	३
तडागादौ मुखेन जल-		यतीनां वनवासिनां च	
पाननिषेधः ३९	१	प्रयत्नोत्सर्गे ४८	३
अथ प्रायश्चित्तकाण्ड-		स्वप्ने रेतस्तेके ४९	१
शेषः ४०	५	ब्रह्मचारिणम्प्रति ४९	५
क्रौधादिना स्वभार्याया		भयादौ ४९	९
अगम्यताप्रतिज्ञाने ४०	१३	एतस्मिन्नेव नैष्ठिकस्य ४९	१३
यात्रादिकं सङ्कल्प्य पश्चा-		ब्रह्मवधस्य प्रायश्चि-	
त् अश्रद्धाप्राप्तौ ... ४१	१०	त्तम् ४९	१७
उक्तेष्वेव वर्णभेदेन प्राय-		तस्मैव विधिः ५०	१०
श्चित्तम् ४१	१४	तत्रैव अध्वश्रान्तस्य अ-	
शपथं कृत्वा तत्कार्या-		वस्थाने देशविशेषः ५१	१३
करणे ४२	१	पापपरुषापनम् ५२	४
अनृतप्रायश्चित्तम् ... ४२	१०	सेतुदर्शनानन्तरं कर्तव्यं ५२	१२
प्रतिश्रुत्य अनृतोक्तौ ... ४३	७	अत्रैव भूपतेः पक्षान्तरं ५३	२
एतदेव ब्रह्मचारिविषये ४३	१०	सेतुयात्रां समाप्य प्रत्या-	
निमित्तविशेषे अनृता-		गतस्य कर्तव्यम् ... ५४	३
नुज्ञा ४४	४	मुन्यन्तरप्रणीतानां व्रत-	
आत्मवधप्राप्तौ अनृतं		विशेषाणां व्यवस्था ५५	६
वदेत् ४४	१२	तत्र याज्ञवल्क्यः ५५	७
दुर्ब्राह्मणगृहे भोजने		मनुः ५५	१२
प्रायश्चित्तम् ४५	१	शातातपः ५५	१५
अत्रैव प्रायश्चित्तान्तरम् ४५	७	गौतमः ५६	३

	पृ०	पं०		पृ०	पं०
शङ्खः	५६	९	दक्षवचनव्यवस्था ...	६५	९
मनुरपि *	५७	४	आपस्तम्बवचनव्यवस्था	६५	१५
संवर्तः	५७	१०	उक्तप्रायश्चित्ते अशक्तस्य	६६	१२
आपस्तम्बः	५७	१४	अस्मिन्नेव विषये आक्षेपः	६७	६
वसिष्ठः	५८	४	समाधानं	६७	१०
संवर्तोऽपि	५८	७	पुनरपि आक्षेपः	६७	१९
यमप्रोक्ता नियमाः ...	५९	१	समाधानं	६७	२१
गौतमोक्ता ब्रह्मचर्यादि-			ब्रह्महत्यायामेव व्रता-		
नियमाः	५९	१५	न्तराणि	६९	२
काश्यपोऽपि	६०	५	कामकृतात्यन्ताभासे	७०	५
मनुनोक्तं निगमनं	६०	१०	मरणान्तिकस्य काम-		
आवृत्तब्रह्मवधे व्रतस्या-			कार्यत्वविषये	७२	७
प्यावृत्तिः	६०	१५	अप्रत्ययवधे	७३	११
तिरस्कारादिना ब्राह्मण-			दण्डतारतम्यं	७४	१४
वधनिमित्तत्वे	६१	७	प्रायश्चित्तारम्भानन्तरं		
निनिमित्तं भर्त्सने ...	६२	१	विपत्तावपि पापक्षयः	७५	५
अत्रैव आत्मघाती निर्गुण-			वधोद्यमेऽपि वधप्राय-		
श्चेत् एकवर्षमेव व्रतम्	६२	५	श्चित्तं	७५	१४
अनुमन्नादीनां प्राय-			सवनस्थस्त्रीवधस्य म-		
श्चित्तं	६२	१०	हापापकत्वं	७६	५
साक्षात् कर्तुरपि वयोवि-			विन्ध्यादुत्तरतो वसतः		
शेषेण प्रायश्चित्तस्य			ब्रह्मवधे सेतुदर्शनं	७७	१
ऋासः	६३	५	मद्यपानस्य प्रायश्चित्तम्		
कचित् कर्तुः प्रतिनिधिः	६३	१०	मद्यस्वरूपं	७७	१५
बालस्य प्रायश्चित्तान-			तस्य पाने प्रायश्चित्तं ...	७८	३
हृत्वं	६४	५	अकामतः पाने	७८	५
मध्यमाङ्गिरोक्तिव्यवस्था	६४	११	मद्यपानस्य ब्राह्मणस्यैव		
शङ्खवचनव्यवस्था ...	६५	४	निषेधः	७८	१०

Table of Contents.

5 •

पृ०	पं०	पृ०	पं०
राजन्य-वैश्ययोस्तु मदा-		तपः पक्षस्तु सवनस्यत्वा-	
पानानुज्ञा ७९	५	दिगुणोपेतब्राह्मण-	
उपनयनात् पूर्वं मदा-		विषयः..... ८६	१५
पाने ८०	१	तपसो विशेषः ८७	६
सुरापानस्य प्रायश्चित्तं ८०	६	न्यूनपरिमाणेषु हेमसु	
सुरास्वरूपं ८०	९	व्रतभेदाः ८७	१०
कामतः सुरापाने प्राय-		आत्मतुल्यसुवर्णदानं ध-	
श्चित्तं ८१	६	निकविषयम् ८८	६
अकामकृते सुरापाने ... ८१	१४	स्तेयप्रायश्चित्तं अपहृतं	
छर्दने कृते प्रायश्चित्तं... ८२	१	धनं स्वामिने दत्तैव	
तालुमात्रसंयोगे ८२	६	कार्यम् ८८	१३
वेदविद्विप्रस्य सुरापाने ८३	४	यदा राजा हन्तुमप्रवृत्त-	
सकृत् गौणसुरापाने... ८३	८	स्तदा वसिष्ठोक्तम्. ८८	१७
अत्रैव सुमन्तुनोक्तं बृहस्प-		गुणोपेतब्राह्मणद्रव्यस्य	
तिसवविषये द्रष्टव्यम् ८३	११	भूयसो असकृदपहारे ८९	१२
बृहस्पतिनोक्तमनन्यौ-		अथ पतितसंसर्गप्रा-	
षधसाध्यव्याघ्रयुप-		यश्चित्तम्. ९०	६
शमविषयम् ८४	२	संसर्गस्य पापमात्रापा-	
अथ सुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तम्.		दकत्वम्. ९०	१८
सुवर्णपरिमाणविशेषः ८४	१५	साधारणप्रायश्चित्तानि ९१	३
ब्राह्मणसुवर्णापहरणे प्रा-		अनुदाहृतस्मृतिवचनव्य-	
यश्चित्तम् ८५	६	वस्था ९१	१६
राजा अहतश्चेद्विशुद्धय-		तत्रातिपातकस्वरूपम् ९२	२
त्येव ८६	१	अनुपातकस्वरूपम् ... ९३	९
मनुनोक्तं ब्राह्मणवधप्राय-		अनुपातकप्रायश्चित्तम् ९४	६
श्चित्तं नामधारक वि-		अश्वमेधो सार्वभौमराज-	
प्रविषयम् ८६	९	विषयः ९४	११
		मनुनोक्तानि ब्रह्महत्या-	
		समानि ९५	६

पृ०	पं०	पृ०	पं०
याज्ञवल्क्योक्तानि ब्रह्मह-		भरद्वाजगृह्योक्तमल्पप्रा-	
त्यासमानि ९५	१०	यश्चित्तं प्रमादादि-	
अधीतत्यागादीनां सुरा-		विषयम् १०९	२
पानसमत्वम् ९६	४	नास्तिकयादमित्यागे... १०९	७
ब्रह्मोज्झस्य प्रायश्चित्तम् ९६	९	व्रतानन्तरभावि कर्तव्यम् १०९	१२
कौटसाक्ष्यप्रायश्चित्तम् ९७	४	दारत्यागे..... १०९	१६
विष्णूक्तं ब्रह्महत्यासमम् ९७	११	अथ परस्वहरणप्राय-	
याज्ञवल्क्योक्तानि सुरा-		श्चित्तम् ११०	५
पानसमानि ९८	५	धान्यस्य परिमाणविशे-	
याज्ञवल्क्योक्तानि सुवर्ण-		षेण व्रतविशेषः ... १११	७
स्नेयसमानि ९८	१३	सकृद्धोजनपर्याप्तिकस्य	
उपपातकस्वरूपम् ... ९९	१०	भक्ष्यस्यापहारे ... १११	१३
याज्ञवल्क्योक्तानि कानि-		अल्पसारद्रव्यापहारप्रा-	
चिदुपपातकानि १०१	३	यश्चित्तम् ११२	४
कामकृतानृतोक्तौ याज्ञ-		अश्व-गवादिहरणप्रायश्चि-	
वल्क्योक्तं प्रायश्चि-		त्तम् ११२	१८
त्तम् १०४	६	अयाज्ययाजनप्राय-	
अकामकृते मनुनोक्तम् १०४	११	श्चित्तम् ११३	११
वेदानिन्दाप्रायश्चित्तम् १०५	५	प्रचेतसोक्तं कामकृता-	
अथोपपातकस्य साधा-		भ्यासविषयम्..... ११४	४
रणं प्रायश्चित्तम् १०६	४	यमेनोक्तमशक्तविषयम् ११४	८
कामकृतोपपातके प्राय-		गौतमोक्तं कामतोभ्या-	
श्चित्तम् १०६	१८	सविषयम् ११४	१२
प्रतिपदोक्तप्रायश्चि-		पैठीनसिनोक्तमकामतो-	
त्तानि..... १०७	६	भ्यासविषयम् ... ११५	१
गुरोरंलीक निर्वन्धे प्राय-		असत्प्रतिग्रहप्रायश्चित्तम् ११५	४
श्चित्तम् १०७	८	तत्र जपसंख्या ११५	९
अमित्यागे..... १०७	१२		

पृ०	पं०	पृ०	पं०
उक्तप्रायश्चित्तं दातृ- व्ययोः सत्वे वेदित- व्यम् ११५	१३	पैठीनसीनोक्तमभ्यासवि- षयम् १३२	७
अन्यतरस्यासत्वे ११५	१४	कन्यादूषणप्रायश्चित्तम् १३२	१२
वृद्धहारीतोक्तमापद्विषयम् ११५	१९	द्युतादिव्यसनप्राय- श्चित्तम् १३३	१३
अल्पद्रव्यपरिग्रहे प्राय- श्चित्तम् ११६	६	बौधायनोक्तं संवत्सर- तमभ्यासविषयम् ... १३३	१४
अविक्रयविक्रयप्रायश्चि- त्तम् ११७	८	प्रचेतसोक्तमप्यभ्यासविष- यमेव १३४	७
एतदेव हारीतोक्तम् ... ११९	१०	अनाश्रमवासे प्रायश्चि- त्तम् १३५	४
ब्राह्म्यप्रायश्चित्तम् १२०	१४	शूद्रसेवाप्रायश्चित्तम् ... १३५	१०
तत्रैव विशेषः १२९	१	जातिभ्रंशकरम् १३६	६
अवकीर्णिलक्षणम् ... १२९	५	तेषु साधारणं प्रायश्चि- त्तम् १३६	११
यति-वनस्थयोस्वधिकं व्र- तम् १२९	८	सङ्करीकरणम् १३७	३
यतेः पुनर्गाह्यस्थस्वी- कारे १२९	११	तत्र साधारणं प्रायश्चि- त्तम् १३७	७
अवकीर्णिव्रतस्पातिदेशः १३०	१०	भ्रपात्रीकरणम् १३७	१२
याज्ञवल्क्योक्तं गुरुशुश्रु- षादिव्यग्रतयाऽकरणे द्रष्टव्यम् १३१	१	तस्य साधारणं प्राय- श्चित्तम् १३७	१७
मुतादिविक्रयप्रायश्चित्तम् १३१	१२	मलिनीकरणम् १३८	२
शङ्खोक्तमापदि अकाम- ते वेदितव्यम् ... १३१	१४	तस्य साधारणं प्रायश्चि- त्तम् १३८	८
वृद्धपराशरोक्तमपि तथैव १३२	१	प्रायश्चित्तविशेषः ... १३८	१३
चतुर्विंशतिमतोक्तं का- मकारविषयम् १३२	३	पतितादिसन्निधावध्य- ने १३८	१९

पृ०	पं०	पृ०	पं०
सर्पाद्यन्तरागमने	१३९ ८	श्राद्धे निमन्त्रितस्य का-	
खरोष्ट्यन्नारोहणादौ	१३९ १६	लातिक्रमे	१४९ १०
अप्सु मूत्र-पुरीषादिकरणे	१४० १२	क्षत्रियाद्युपसङ्ग्रहणे ...	१४९ १६
श्रौत-स्मार्तकर्मादिलोपे	१४१ ८	मिथ्याभिज्ञासने	१५० ८
पञ्चमहायज्ञाद्यकरणे ...	१४१ १३	अभिज्ञस्तप्रायश्चित्तम् ..	१५१ १३
एकपङ्क्तौ वैषम्येण दा-		अथ रहस्यप्रायश्चि-	
नादौ	१४२ २१	त्तानि	१५२ १२
पतितादिसम्भाषणे ...	१४२ ३	रहस्ये नास्ति परिषदनुम-	
अशुचेर्भोजने	१४२ ८	त्यपेक्षा	१५३ ७
ब्रह्मसूत्रं विना मूत्र-पुरी-		तत्र प्राजापत्यादीनां व्य-	
षादिकरणे	१४३ १२	वस्था	१५४ १०
भोजनानन्तरमाचमना-		रहस्यानां साधारणप्रा-	
करणे	१४३ १	यश्चित्तानि	१५४ १४
अपाङ्केयपङ्क्तिभोजने ...	१४४ ६	तत्र वेदाभ्यासः	१५४ १६
नीलीरक्तवस्त्रधारणे ...	१४४ ९	प्राणायामाः	१५५ ३
ब्रह्मतर्पणमित्तखट्वाद्या-		वेदधारणम्	१५५ ७
रोहणे	१४६ ५	ब्रह्मप्रतिष्ठेत्यनुवाकजपः ..	१५५ ११
तीर्थयात्रामन्तरेण देशा-		गायत्रीजपः	१५६ २
न्तरागमने	१४७ ३	विराजजपः	१५६ ४
सूर्योदयादिकालशयने ..	१४७ ८	वामदेव्यजपः	१५६ ५
तत्र ब्रह्मचारिणो विशेषः ..	१४८ १	पुरुषसूक्तजपः	१५६ ६
यति-वनस्थयोर्विशेषः ...	१४८ ५	वृषभसूक्तजपः	१५६ ७
दण्ड-क्रमण्डलादिना-		वेदपारायणम्	१५६ ८
शे	१४८ ९	रुद्रैकादशकजपः	१५६ ९
सन्ध्या प्रभिकार्यलोपे ...	१४८ १३	सर्ववेदपवित्राणि	१५६ ११
स्वशकृन्निरीक्षणे	१४८ १७	प्राणायामादीनि	१५९ २
भोजनकाले ऽशुचि-वे ..	१४९ ४	बौधायनोक्ताः प्राणाय-	
		मादयः	१६० ४

Table of Contents.

9

पृ०	पं०	पृ०	पं०
मनूक्तं तपः	१६० ११	अस्य वामीयजपः	१६७ २
कूर्मपुराणोक्तानि पाप-		जले रुद्रजपः	१६७ ५
शोधनानि	१६१ २	गुरुतल्प प्रायश्चित्तम्	१६७ ११
पैठीनसिनोक्तमच्युत-		तत्र सहस्रशीर्षजपः ...	१६७ १२
ध्यानम्	१६२ ४	अन्तर्जलेऽघमर्षणावृत्तिः	१६७ १६
चतुर्विंशतिमतोक्ता मृ-		हविष्पान्तीयादिजपः ...	१६८ २
गरिष्ठयादयः	१६२ ७	संसर्गिणः प्रायश्चित्तम्	१६८ ५
कूर्मपुराणोक्तो काशी-		अथ उपपातक रहस्य-	
वासः	१६२ १०	प्रायश्चित्तम्	१६८ ९
अथ प्रतिपदोक्तानि		तत्र प्राणायामाः	१६८ १०
प्रायश्चित्तानि ...	१६२ १६	अवेत्यृचो जपः	१६९ २
तत्र ब्रह्महत्याप्रायश्चि-		यत्किञ्चेदमिति जपः	१६९ २
त्तानि	१६३ १	अथ व्रतलक्षणानि ...	१६९ ६
अघमर्षणम्	१६३ २	तत्र सर्वव्रतसाधारणा-	
अरण्ये वेदसंहिताभ्यासः	१६४ ६	न्यङ्गानि	१६९ ७
अघमर्षणहोमः	१६४ १०	प्राजापत्यव्रतलक्षणम् ...	१७० १०
सुरापानप्रायश्चित्तम्	१६४ १४	तस्यैव प्रयोगान्तरम् ...	१७१ १
कण्ठमात्रोदके सुतप्तोम-		एतदुभयेन प्राजापत्यकृ-	
प्राशनादि	१६५ १	च्छो भवति	१७१ ७
कूष्माण्डीभिर्घृतप्रा-		एकभक्तादिषु ग्रास-	
शनम्	१६५ ५	संख्या	१७२ ७
कौत्सादिसूक्तजपः ...	१६५ ८	ग्रासपरिमाणम्	१७२ १२
शाकलमन्त्रैर्होमः	१६५ १०	चतुर्विंशतिमते प्रकारा-	
गवामनुगमनादि ...	१६५ १२	न्तरेण ग्राससंख्या	१७२ १५
अप्सु निमज्जाघमर्षण-		कृच्छ्राणां वर्णभेदेन व्य-	
जपः	१६६ २	वस्था	१७३ १
सुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तम्		अर्धकृच्छ्र-पादोनकृच्छ्र-	
तत्र रुद्राध्ययनम्	१६६ ७	स्वरूपम्	१७३ ६
हिरण्यस्नानम्	१६६ १३		

पृ०	पं०	पृ०	पं०
अर्धकृच्छ्रप्रकारः.....	१७३ ११	अथ कृच्छ्राः.....	१८९ ९
गौतमोक्तो बह्वङ्गसहितः		तत्र वारुणकृच्छ्रः ...	१८९ १०
प्राजापत्यकृच्छ्रः ...	१७४ २	अघमर्षणकृच्छ्रः.....	१८९ ११
उक्तकृच्छ्रो ब्राह्मणादि-		प्रकारान्तरेणाघमर्षणकृ-	
विषयः.....	१७८ ३	च्छ्रः	१९० ६
शूद्रस्य जप-होमादिर-		यज्ञकृच्छ्रः	१९० १३
हितः	१७८ ४	देवकृच्छ्रः.....	१९१ १४
अथातिकृच्छ्रः	१७८ ९	यावककृच्छ्रः	१९२ ५
तस्य लक्षणम्.....	१७८ १०	प्रस्तुतियावककृच्छ्रः ...	१९२ १६
अथ कृच्छ्रातिकृच्छ्रः १७९	५	अथ व्रतग्रहणप्रकारः १९४	१२
तस्य लक्षणम्.....	१७९ ६	प्रातर्होमाद्यङ्गानि.....	१९५ ११
पराकलक्षणम्	१८० ३	यमोक्तानि पश्चात्तापा-	
पर्णकृच्छ्रलक्षणम् ...	१८० ६	दीनि	१९५ १६
तस्यैव लक्षणान्तरम् ...	१८१ ३	गृहीतव्रतस्याऽसमापने	
फलकृच्छ्रादीनां स्वरूपम् १८१	८	प्रत्यवायः	१९६ ४
वारुणकृच्छ्रः	१८२ २	व्रतप्रत्याम्नायाः.....	१९६ ८
स्त्रीकृच्छ्रः.....	१८२ ४	तत्र प्राजापत्यप्रत्याम्नायाः १९६	१०
सौम्यकृच्छ्रः	१८२ ७	चान्द्रायणादीनां प्रत्या-	
चतुरहव्यापी सौम्यकृ-		म्नायाः.....	१९८ १०
च्छ्रः	१८२ १३	सान्तपनादीनां प्रत्या-	
अथ तुलापुरुषः ...	१८३ ४	म्नायाः	१९९ १५
स एव पञ्चदशदिवस-		अध्ययन-जपादीनां व्य-	
साध्यः.....	१८३ ८	वस्था	२०० १३
स एव एकविंशतिदि-		तीर्थयात्रादिप्रत्याम्नायाः २०१	५
वससाध्यः.....	१८३ १४	तत्र पुण्या महानद्याः... २०१	१२
तत्रैतिकर्तव्यता	१८४ ४	सारस्वत तीर्थानि.....	२०२ २
तुलापुरुषस्य फले का-		सामुद्रतीर्थानि	२०२ ५
लश्च	१८९ २	पुण्यक्षेत्राणि	२०२ ७

पृ०	पं०	पृ०	पं०
पुण्यायतनानि	२०२ ८	हिंस्रकर्मशेषफलानि ...	२४६ ६
पुण्यतमाः पर्वताः	२०२ ११	हिंसाशेषकर्मफलानि ...	२५० ६
प्रकाशे रहस्ये च शुद्धि-		अपेयपानादिकर्मशेषफ-	
कारणम्	२०३ २	लानि	२५२ १४
तीर्थे फलभेदः	२०३ ६	स्तेयकर्मविशेषाद्योनि-	
अतिकृच्छ्रादयः सर्वेषु-		विशेषाः	२५३ १२
पातक्रेषु	२०३ ११	अनृतवचनादिकर्मशेष-	
शक्त्यादिकमवलोक्य		फलानि	२५७ ११
प्रायश्चित्तं योजनी-		अपहारविशेषाद्योनिवि-	
यम्	२०४ ५	शेषः	२५९ ७
रहस्ये विशो भागः ...	२०४ ७	स्तेयकर्मफलानि	२६० ४
अथ कर्मविपाकः ...	२०५ १	अगम्यागमनकर्मविशेषा-	
कर्मविपाकशब्दार्थः ...	२०५ २	द्योनिविशेषः	२६४ १२
विपाकस्त्रिविधः	२०५ ६	व्यभिचारिण्याः फलम्	२६८ ६
विपाकविषये शंका-स-		गुरुत्वपगादीनां फलम्	२६८ ११
माधानानि	२०६ १२	अगम्यागमनकर्मविशे-	
सामान्येन कर्मविपाकः	२०८ ५	षात्फलविशेषः ...	२६९ १
मानसादिकर्मविशेषेण		कर्मविपाका निःशेषेण	
विपाकः	२११ ९	वक्तुं न शक्याः ...	२७२ १४
आत्मन ईश्वरत्वे कथं क-		अशक्तिश्च कर्माऽऽन-	
र्मविपाकः	२१३ ११	न्यात्	२७३ १
सत्त्वादिगुणविशेषात् वि-		विपाकाभिधानव्यवस्था	२७३ १०
पाकविशेषः	२१६ १२	प्रारब्धे कर्मणि प्राय-	
नानाविधयोनिविशेषाः	२१९ ७	श्चित्तमस्ति	२७३ १५
नानाविधनिषिद्धक-		अपरे पुनर्न मन्यन्ते ...	२७४ १२
र्मशेषफलानि ...	२१९ १०	रोगशान्त्यादिप्रतिपाद-	
हिंसाविशेषाद्योनिविशेषः	२४२ ३	कानि प्रारब्धभोगा-	
		विरोधेन	२७८ ८

	पृ	पं०		पृ०	पं०
ऋग्विधानोक्ता जपाः...	२७९	५	ग्रन्थोपसंहारः	२८७	१३
होमः	२८१	४	शास्त्राध्ययनफलम् ...	२८८	१४
तैत्तिरीयशाखोक्ता होमाः	२८२	१	पराशरोक्ताः सर्वे कलि-		
अर्वनानि	२८६	५	धर्माः	२८९	२
उक्तेषु जपादिषु शङ्का	२८६	९	तत्रोपपत्तिः	२८९	९
समाधानम्	२८६	१३			

ॐ नमः श्रीगणेशाय ।

पराशरसंहिता

माधवाचार्यकृतव्याख्यासहिता ।

गायश्चित्तकाण्डम् ।

तत्र द्वादशोऽध्यायः ।

अथ आचारकाण्डे त्रिभिर्ध्यायैर्यावन्त आचाराः प्रतिपा-
दिताः प्रायश्चित्तकाण्डे चाष्टभिर्ध्यायैर्यानि प्रायश्चित्तान्यभि-
हितानि तेभ्योऽतिरिक्तानां परिशिष्टानां केषाञ्चिदाचाराणां
प्रायश्चित्तानां च विधानायाऽयं द्वादशोऽध्याय* आरभ्यते ।
तत्रादौ दुःस्वप्नादिनिमित्तकं स्नानमाह—

दुःस्वप्नं यदि पश्येत् तु वान्ते तु क्षुरकर्मणि ।

मैथुने प्रेतधूमे च स्नानमेव विधीयते ॥ १ ॥

इति । स्वप्नो द्विविधः । सुस्वप्नो दुःस्वप्नश्च । तत्र यो दर्शनकाले
ब्रष्टुः सुखं जनयन् भावि श्रेयश्च सूचयति स सुस्वप्नः । तस्यो-
दाहरणं छन्दोगा आमनन्ति—

* धरणीधरस्तु—‘अथ महापातकप्रायश्चित्ताभिधानाय द्वादशोऽध्या-
यः । तत्रानुक्रान्तप्रकीर्णकशेषं समापयितुमाह’ इत्यवतारयति ।

१. Except A. and G. all others do not insert अथ. २. B. and D. omit परिशिष्टानां. ३. C. and F. read द्वादशाध्यायमारभ्यते; while I. and J. द्वादशाध्याय आरभ्यते. ४. E. reads परिपश्येत् for यदि पश्येत्. ५. M. reads वा for तु and K. and L. च for the same. ६. Except A. and I. all others omit च.

‘यदा कर्मसु काम्येषु स्त्रियः स्वप्नेषु पश्यति ।
समृद्धिं तत्र जानीयात् तस्मिन् स्वप्ननिदर्शने’* ॥
(छां. उ. ९. २. ८)

इति । तद्वैपरीत्येन दर्शनकाले दुःखं जनयन् पुरुषस्य भावि
चारिष्टं यः सूचयति स दुःस्वप्नः । एतस्य तूदाहरणं बहुधाः
पठन्ति । तत्र हि मरणसूचकानि जागरणारिष्टानि बहून्यभि-
धाय अन्ते प्रत्यक्षदर्शनानीत्युपसंहृत्यानन्तरं स्वप्नारिष्टान्ये-
वाम्नायन्ते—

‘अथ स्वप्नाः । पुरुषं कृष्णं कृष्णदन्तं पश्यति
स्वप्ने स एनं हन्ति वराह एनं हन्ति मर्कट
एनमास्कन्दयत्याशु वायुरेनं प्रवहति सुवर्णं
खादित्वाऽपगिरति मध्वश्चाति विसानि भक्षय-
त्येकं पुण्डरीकं धारयति खरैर्वराहैर्युक्तो याति
कृष्णां धेनुं कृष्णवत्सां नलदमाली दक्षिणाभि-
मुखो ब्रजति’ ।

* यदा कामार्थेषु कर्मसु स्त्रियः स्वप्नेषु स्वप्नदर्शनेषु स्वप्नकालेषु वा
पश्यति तत्र समृद्धिं जानीयात् । खयादिप्रशस्तस्वप्नदर्शने सति कर्मणां
फलनिष्पत्तिर्भविष्यतीति जानीयादित्यर्थः ।

१. J. reads स्वप्ने निदर्शनम्. २. Except A. and I. all others do not
insert पुरुषस्य. ३. G. omits -अरिष्टानि; while C. E. F. H. and J. read
जागरणानिष्टानि for जागरणारिष्टानि. ४. H. only insert स्वप्ने. ५. J.
reads ऽपगिरति for ऽपगिरति. ६. C. and F. read मध्वश्चाति for मध्वश्चाति.
७. All, except C. and F. substitute युक्तैः for युक्तो. ८. Except A.
B. C. F. and I. all others read ब्राजयति for ब्रजति.

इत्यादि । स्वप्नाध्यायविदश्च स्वप्नस्य भाविसूचकं वचनमाहुः—

‘आरोहणं गो-वृष-कुञ्जराणां

प्रासाद-शैलाग्र-वनस्पतीनाम् ।

विष्टाऽनुलेपो रुदितं मृतं च

स्वप्ने त्वगम्यागमनं च धन्यम्* ॥

कृष्णाम्बरधरा नारी कृष्णगन्धानुलेपना ।

अवगूहति यं स्वप्ने मृत्युं तस्य विनिर्दिशेत् ॥

इति । एतत् सर्वमभिप्रेत्य स्वप्नाधिकरणे भगवान् वादरायणः
सूत्रयामास—

‘सूचकश्च हि श्रुतेराचक्षते च तद्विदः† ।

(वा. सू. ३. २. ४)

इति । तत्र भाव्यरिष्टसूचके दुःस्वप्ने दृष्टे सति प्रातरुत्थाय
तन्निमित्तकं स्नानं कर्त्तव्यम् । तथा भुक्तेऽन्ने वान्ते सति
तदैव स्नातव्यम् । तथा क्षौर-मैथुन-प्रेतधूमाग्राणेषु च स्नान-
माचरेत् । एवं दुर्जनस्पर्शनादावपि स्नानं द्रष्टव्यम् । त-
दाह यमः—

*धन्यं इष्टफलदमित्यर्थः । अन्यान्यपि इष्टफलसूचकान्यनिष्टफलसूच-
कानि तथा जाग्रतावनिष्टसूचकानि च तत्र तत्र पुराणेष्वभिहितानि
विस्तारभयादत्र नोक्तानि ।

† भविष्यतोः साध्वसाधुनोः स्वप्नः सूचको भवति । कुतः । हि यस्मात्
तथा श्रूयते । तद्विदश्चाचक्षते । श्रुतिः तद्विदां वचनं च मूले स्पष्टम् ।

१. Except A. and I. all others read सूत्रयामास for सूत्रयामास. २. A.
reads सूचकस्य for सूचकश्च. ३. G. inserts च before भुक्ते and D. omits
ऽन्ने.

‘अजीर्णेभ्युदिते वान्ते इमेश्चकर्मणि मैथुने ।

‘दुःस्वप्ने दुर्जनस्पर्शे स्नानमेव विधीयते’ ॥

इति । वृद्धपराशरोऽपि—

‘दुःस्वप्ने मैथुने वान्ते विरिक्ते* क्षुरकर्मणि ।

चिति-यूप-इमशानानां स्पर्शने स्नानमाचरेत्’ ॥

इति । मैथुने तु स्नानमृतुकालविषयम् । तदाह शातातपः—

‘ऋतौ हि गर्भशङ्कित्वात् स्नानं मैथुनिनः स्मृतम् ।

अनृतौ तु यदा गच्छेत् शौचं मूत्र-पुरीषवत्’ ॥

इति । वमनादौ विशेषमाह मनुः—

‘वान्तो विरिक्तः स्नात्वा तु घृतप्राशनमाचरेत् ।

आचमेदेव भुक्त्वाञ्च स्नानं मैथुनिनः स्मृतम्’[†] ॥

(म. स्मृ. ५. १४४)

* वान्तं वमनम् । तत् जघन्य-मध्यम-प्रवरभेदेन त्रिधा । तत्र चत्वारः षट् अष्टौ चेति क्रमेणोच्चारवेगा भवन्ति । हरीतक्यादिभक्षणेन वातादि-व्याधिना वा यत्र उच्चारवेगा दश-विंशतिः विंशत् वा भवन्ति तज्जघन्य-मध्यम-प्रवरभेदेन त्रिधा भिन्नं विरिक्तम् । यथाह वाग्भटः—

‘जघेन्य-मध्य-प्रवरे तु वेगाश्चत्वार इष्टा वमने षडष्टौ ।

दशैव ते द्वि-त्रिगुणा विरेके प्रस्थस्तथा स्यात् द्वि-चतुर्गुणश्च’ ॥

(अ. इ. सं. १.१८.३१)

मेधातिथिस्तु—‘यस्योच्चारवेगा अष्टसंख्याया ऊर्ध्वं जाता हरीतक्या-दिभक्षणेन व्याधिना वा स विरिक्तः’—इत्याह ।

† अत्र घृतप्राशनं स्नानं चेति द्वयमुक्तम् । अशितमन्नं येन मुखेनो-द्गीर्णं स वान्तः । विरिक्तः पूर्वं व्याख्यातः । तौ प्रथमं स्नानं कृत्वा अनन्तरं

१. I. reads क्षुरकर्मणि for इमेश्चकर्मणि. २. We follow here A, I. and J. ; while all others substitute विरिक्त for विरिक्ते. ३. Except A. and J. all omit तु. ४. C. F. E. I. and J. substitute तु for हि. ५. C. and F. read विरिक्तः for विरिक्तः.

इति । भुक्त्वाऽन्नमनन्तरं वान्तः आचामेदित्यर्थः ॥ १ ॥

अथ प्रायश्चित्तिनः पुनःसंस्कारनिमित्तान्याह—

अज्ञानात् प्राश्य विष्मूत्रं सुरासंस्पृष्टमेव च ।

पुनःसंस्कारमर्हन्ति त्रयो वर्णा द्विजातयः* ॥ २ ॥

इति । अयं च संस्कारो व्रतचरणानन्तरभावी । तत्रैव च-
नानि तु पूर्वाध्याय एव प्रायश्चित्तप्रसङ्गादुदाहृतानि ॥ २ ॥

आद्यसंस्कारवत् पुनःसंस्कारेऽप्यजिनादिप्राप्तावपवदति—

अजिनं मेखला दण्डो भैक्ष्यचर्या व्रतानि च ।

निवर्त्तन्ते द्विजातीनां पुनःसंस्कारकर्मणि ॥ ३ ॥

इति । अजिनादिबद्ध वपनमपि निवर्त्तते । तदाह विष्णुः—

‘सर्वेष्वेतेषु द्विजानां प्रायश्चित्तान्ते

भूयः संस्कारं कुर्यात् । (४) वपनं—

घृतप्राशनं कुर्याताम् । ततश्च अन्यदन्नमप्यद्याताम् । न चात्र घृतप्राश-
नेन भोजननिवृत्तिः । प्रायश्चित्तेषु द्रव्यशुद्धिरियम् । भस्मोदकमाजिनवत्
घृतप्राशनम् । अन्नं भुक्त्वा तदहरेव यदि वमन-विरेचने स्यातां तदा
आचमनमेव केवलम् । न स्नान-घृतप्राशने—इति मेधातिथेराशयः ।
‘स्नानं घृतप्राशनं च कामतः । अकामतः स्नानमात्रम्’—इति सर्वज्ञनारा-
यणः । विरिक्तस्य घृतप्राशनमायुर्वेदेनापि हितत्वेनाभिहितम् ।

* विष्मूत्रमिति समाहारात्, कुणप-रेतसोऽपि ग्रहणम् । सुराऽत्र पैष्टी ।
अन्यस्याः क्षत्रियादेरनिषेधात् । संसर्गश्चाऽनुपलभ्यमानरसः । रसोपलब्धौ
तु सुरात्वमेव स्यात् ।

१. M. reads सुरां वा पिबते यदि for सुरासंस्पृष्टमेव च ; while J. सुराजं
स्पृष्टमेव च for the same. २. B. D. and J. omit च. ३. B. D. read तत्र
यस्यसाक्षिवचनानि and C. E. F. G. H. J. read तत्र च साक्षिवचनानि for
तत्र वचनानि तु. ४. H. inserts अजिन- before वपन- .

मेखला-दण्ड-भैक्षचर्या-व्रतानि

• पुनःसंस्कारकर्मणि वर्जनीयानि । (५)

(वि. स्मृ. ५१. ४-५)

इति । व्रतानि सौम्य-प्राजापत्यादीनि मधु-मांसाञ्जनादि-
वर्जनानि च ॥ ३ ॥

पूर्वाध्यायादौ 'अमेध्य-रेतो-गोमांस-विण्मूत्रप्राशने चान्द्रा-
यणमित्युक्तं' (११. १) तत् कामकारविषयम् । अत एव तत्र
बालापत्यसहभोजनमस्माभिरुदाहृतम् । अत्र त्वकामतो वि-
ण्मूत्रादिभोजने प्रायश्चित्तमाह—

विण्मूत्रभोजी शुद्ध्यै प्राजापत्यं समाचरेत् ।

पञ्चगव्यं च कुर्वीत स्नात्वा पीत्वा शुचिर्भवेत् ॥ ४ ॥

इति । प्राजापत्यं चरित्वा पश्चात् पञ्चगव्येनैव स्नानं कृत्वा
तत् पञ्चगव्यं प्राश्य शुद्धो भवति । एतच्च पुनःसंस्कारात्
प्रागेव कर्तव्यम् ।

'प्रायश्चित्तान्ते भूयः संस्कारं कुर्यात्' ।

(वि. स्मृ. ५१. ४)

इति विष्णुवचनात् । जले तु विण्मूत्रोपहते कूर्मपुरा-
णोक्तं द्रष्टव्यम्—

१. B. D. and H. substitute तत्र for अत्र. २. We follow here only
A. and I.; while M. reads this verse as follows:—

'स्त्री-शूत्रस्य तु शुद्ध्यर्थं प्राजापत्यं विधीयते ।

पञ्चगव्यं ततः कृत्वा स्नात्वा पीत्वा विशुद्ध्यति' ॥

and others substitute विण्मूत्रस्य च for विण्मूत्रभोजी. ३. C. F. and I.
read विष्णुस्मरणात् for विष्णुवचनात्.

‘अपो मूत्र-पुरीषाद्यैर्दूषिताः प्राशयेद् यदा ।

तदा सान्तपनं कृच्छ्रं व्रतं पापविशोधनम्’ ॥ .

(कू. पु. १. २. ३३. ३८)

इति ॥ ४ ॥

चतुर्षु वर्णेषु यः कोऽपि स्वात्मघातार्थमुद्यम्य कथंचिद्घाता-
स्त्रागेव निवर्त्तते तस्य प्रायश्चित्तं प्रश्नपूर्वकमाह—

जला-ऽग्निपतने चैव प्रव्रज्याऽनाशकेषु च ।

प्रेत्यावसितवर्णानां कथं शुद्धिर्विधीयते ? ॥ ५ ॥

प्राजापत्यद्वयेनैव तीर्थाभिगमनेन च ।

वृषैकादशदानेन वर्णाः शुद्ध्यन्ति ते त्रयः ॥ ६ ॥

ब्राह्मणस्य प्रवक्ष्यामि वनं गत्वा चतुष्पथे^१ ।

सशिखं वपनं कृत्वा प्राजापत्यद्वयं^२ चरेत् ॥ ७ ॥

गोद्वयं दक्षिणां दद्यात् शुद्धिं स्वार्थभुवोऽब्रवीत् ।

मुच्यते तेन पापेन ब्राह्मणत्वं च गच्छति ॥ ८ ॥

इति । जला-ऽग्न्यादयः पञ्च मरणहेतवः । नदीतटाकादिप्रवे-
शेनाग्निप्रवेशेन भृगुपतनेन महाप्रस्थानगमनेनाऽनाशकेन च
म्रियन्ते । तत्र जलादिमरणं त्रिविधम् । विहितं प्रतिषिद्धमनु-

१. The text reads यत्रि for यत्र and also B. and D. read the same.
२. K. and L. read वृष्यावसितवर्णानां, C. F. and J. ब्राह्म्यावसितवर्णानां
and M. प्रस्यवसितमेतेषां all for प्रस्यावसितवर्णानां. ३. M. substitutes अपि
for एव. ४. M. reads चतुष्पथम् for चतुष्पथे. ५. M. substitutes द्वयं
for द्वय. ६. We follow here A. and M.; while all others पाराशरः
for स्वार्थभुवः. ७. M. substitutes पानेन; while K. and L. read सर्वपापेन
for तेन पापेन. ८. G. reads जलादिमरणं for जलादिमरण.

तत् च । विहितं च द्विविधम् । काम्यतपोरूपं प्रायश्चित्ततपो-
पं च । तत्र तपोरूपं कूर्मपुराणे नर्मदामाहात्म्ये प्रदर्शितम्—

‘अग्निप्रवेशं यः कुर्यात् सोमतीर्थे नराधिप ।

जले वाऽनाशके वाऽपि नासौ मर्त्योऽभिजायते’* ॥

(कू. पु. १. २. ३९. ४९)

इति । तत्रैव प्रयागमाहात्म्ये ऽभिहितम्—

‘गङ्गा-यमुनयोर्मध्ये कारीषाग्निं[†] विशेषेण यः ।

अहीनाङ्गो ह्यरोगश्च पञ्चेन्द्रियसमन्वितः ॥ (३)

यावन्ति रोमकूपाणि तस्य गात्रेषु मानवः ।

तावद्वर्षसहस्राणि स्वर्गलोके महीयते ॥ (४)

* उक्तरीत्या जलप्रवेशकर्ता मर्त्यः मरणधर्मा अर्थात्—

‘जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च’ ।

इति न्यायेन तस्यावश्यं जन्मसद्भावेऽपि स नाभिजायते । जन्मनि-
वृत्त्या मरणनिवृत्तेर्जनन-मरणातीतो भवतीत्यर्थः ।

† करीषं शुष्कगोमयम्—‘तनु शुष्कं करीषोऽस्त्री’ (२. ९. ५१)
इत्यमरः । तत्र स्थितोऽग्निः करीषाग्निः । अहीनाङ्ग इत्यनेन पञ्चकर्मेन्द्रिय-
वैकल्याभाववान् विवक्षितः । पञ्चेन्द्रियसमन्वित इत्यनेन पञ्चज्ञानेन्द्रियस-
म्पन्नत्वमभिहितम् । स मानवः स्वशरीरस्थितरोमकूपसंख्याकवर्षसह-
स्रमितं कालं स्वर्गलोके महीयते— इति योजनीयम् ।

१. I. reads प्रायश्चित्तरूपं ; while B. and D. omit the same. २. B. and
D. substitute अभिहितम् for प्रदर्शितम् ; while B. omits the following:—

‘अग्निप्रवेशं यः कुर्यात् सोमतीर्थे नराधिप ।

जले वाऽनाशके वाऽपि नासौ मर्त्योऽभिजायते’ ॥

इति । तत्रैव प्रयागमाहात्म्ये ऽभिहितम्—

३. C. and F. substitute च for वा, G. and J. read ऽनाशके ; while the
text reads जले चानशनं वापि for जले वाऽनाशके वाऽपि. ४. The text reads
च साधयेत् for विशेषेण यः. ५. The text substitutes भूमिप for मानवः.

जलप्रवेशं यः कुर्यात् सङ्गमे लोकविश्रुते* ।
 राहुग्रस्ते यदा सोमे विमुक्तः सर्वपातकैः ॥ (६)
 सोमलोकमवाप्नोति सोमेन सह मोदते' । (७)
 (कू. पु. १. १. ३७. ६-७)

इति । तदेतत् प्रायश्चित्तरूपं मरणम् । क्रोधादिना यज्जला-
 दिमरणं तत् प्रतिषिद्धम् । तथाचाशौचप्रकरणे-

‘क्रोधात् प्रायम्†’

इत्यादिस्मृतिवाक्यमुदाहृतम् । प्रबलरोगग्रस्तस्य यज्ज-
 लादिमरणं न तद्विहितम् । नापि प्रतिषिद्धम् । किन्तु शा-
 खेण केवलमनुज्ञातम् । तत्र तस्मिन्नेव प्रकरणे-

‘दुश्चिकित्सैर्महारोगैः’‡

इत्यादिवाक्येनोदाहृतम् । तत्राभ्यनुज्ञातस्यैच्छिकत्वात्तस्यै
 फलालब्धिमात्रं केवलं भवति । न त्वसौ प्रायश्चित्ती । यो-
 ऽपि प्रायश्चित्तार्थं मर्तुमुद्यम्य ततो निवर्त्तते तस्यापि पूर्वपापं
 न निवर्त्तते इत्येतावदेव । न तु तेन कर्त्तव्यं किञ्चित् प्राय-

* सङ्गमः गङ्गा-यमुनासङ्गमः । तत्र देहत्यागे श्रुतिरुदाहृताऽस्माभिः ।
 सा च तृतीयेऽध्याये (आचारकाण्डस्य द्वितीयभागे पृ० २२८) द्रष्टव्या ।
 यदा राहुग्रस्ते सोमे जलप्रवेशं करोति तदा सर्वपातकैर्विमुक्तः सन्
 सोमलोकमवाप्नोति ।

† ब्रह्मपुराणवचनमिदं आचारकाण्डे तृतीयेऽध्याये (द्वितीयभागे पृ०
 २२६) द्रष्टव्यम् ।

‡ आदित्यपुराणवचनत्वेनोदाहृतमिदं वचनं आचारकाण्डे तृतीया-
 ध्याये (द्वि० भा० पृ० २२८) द्रष्टव्यम् ।

१. H. substitutes तदा for यदा and omits सोमे विमुक्तः सर्वपातकैः ॥ सोमलो-
 कमवाप्नोति; while the text reads राहुग्रस्ते यदा सोमो for राहुग्रस्ते यदा सोमे.
 २. I. reads तत्राभ्यनुज्ञातस्य for तत्राभ्यनुज्ञातस्य. ३. I. reads तत्र फला-
 लभमात्रं for तस्य फलालब्धिमात्रं. ४. B. D. and E. read तत्रासौ प्रायश्चित्ती
 for न त्वसौ प्रायश्चित्ती and omit योऽपि.

श्चित्तान्तरमस्ति । एवं च सति प्रतिषिद्धमेव परिशिष्यते । तत्रापि मर्तुमुद्यम्य मृतस्य दुर्मरणत्वेऽपि न तत्रेदं प्रायश्चित्तम् । तत्कर्तुंरेवाभावात् । यस्मूद्यम्य मरणान्निवर्त्तते तस्येदं प्रायश्चित्तम् ।

ननु-तस्यापीदं न युक्तम् । आत्महत्यायाः शास्त्रनिषिद्धत्वेन तन्निवृत्तेः शास्त्रीयत्वात् । बाढम् । न हि वयं निवृत्तिनिमित्तमिदं प्रायश्चित्तं ब्रूमः । किन्तु निषिद्धाचरणोद्यमनिमित्तम् । उद्यममोत्रस्य निमित्तत्वादेव प्रायश्चित्तस्य स्वल्पत्वमुपपद्यते ।

जलाग्न्यादिषु मर्तुमुद्यम्य ततो निवृत्ताः 'प्रत्यावसिताः' । तादृशानां चतुर्णां वर्णानां पृथक् पृथक् प्रायश्चित्तं वक्तव्यमिति प्रश्नवाक्यस्यार्थः । तत्र क्षत्रियस्य प्राजापत्यद्वयम् । वैश्यस्य तीर्थयात्रा । शूद्रस्य वृषभसहितगोदशकदानम् । ब्राह्मणस्य वनगमनादिव्रतम् । आत्महननोद्यमेन ब्राह्मणत्वमपगतम् । चण्डालत्वमायातम् । पुनर्व्रताचरणेन चण्डालत्वनिवृत्तौ पुनः पूर्वसिद्धं ब्राह्मण्यं प्रैतिपद्यते । तदाह बृहस्पराशरः—

* अनाशकान्निवृत्तस्तु चातुर्वर्ण्यव्यवस्थितः ।

चण्डालः स तु विज्ञेयो वर्जनीयः प्रयत्नतः ॥

* अनाशकं मरणपर्यन्तमशनवर्जनसङ्कल्पेन स्थितिः । तस्मात् यो निवर्त्तते पूर्वं सङ्कल्प्य कतिचित् कालं स्थित्वा पश्चाद्विचर्तते स चातुर्वर्ण्यव्यवस्थितोऽपि चण्डालो भवति । मृत्वा पुनरागमनात् तस्य निन्द्यत्वम् । इदं च चण्डालत्वं न जात्या । अपि तु कर्मणैव । तदेवाह वर्जनीयः प्रयत्नत इति ।

१. B. and D. read तत्रेदानीं for तत्रेदं प्रायश्चित्तम्. २. B. and D. substitute नच for ननु. ३. J. omits -मात्रस्य and G. substitutes निषिद्धत्वात् for निमित्तत्वात्. ४. Except A. and I. all others do not repeat पृथक्. ५. Except A. I. and J. all others read अवगतम् for अपगतम्. C. also reads the same, but corrects in the margin अपगतम्. ६. We follow here A. and I.; while all others read प्रस्थापद्यते.

लुप्तधर्मास्तु चण्डालाः परिव्राजक-तापसाः ।
 तेभ्यो जातान्यपत्यानि चण्डालैः सह वासयेत् ॥
 जला-जमिपतने चैव प्रव्रज्या-ऽनौशके तथा ।
 प्रत्यावसितवर्णानां प्रायश्चित्तं कथं भवेत् ? ॥
 ब्राह्मणानां प्रसादेन तीर्थाभिगमनेन च ।
 गवां च शतदानेन वर्णाः शुद्ध्यन्ति ते त्रयः ॥
 ब्राह्मणस्य प्रवक्ष्यामि गत्वाऽऽरण्यं चतुष्पथम् ।
 सशिखं वपनं कृत्वा त्रिसन्ध्यमवगाहनम् ॥
 सावित्र्यष्टसहस्रं तु जपेच्चैव दिने दिने ।
 मुच्यते सर्वपापेभ्यो ब्राह्मणत्वं च गच्छति ॥
 भैक्षार्थं विचरेद् ग्रामं गृहान् सप्त, वने वसन् ।
 तां च भिक्षां समश्नीयादब्दार्धेन विशुद्ध्यति ॥

इति । अत्रैव व्रतान्तराण्याह वसिष्ठः—

'जीवन्नात्मत्यागी कृच्छ्रं द्वादशरात्रं चरेत् । (१९)
 त्रिरात्रं वाऽप्युपवसेन्नित्यं स्निग्धेन वाससा ।
 प्राणानात्मनि संयम्य त्रिः पठेदघमर्षणम् ॥ (२०)
 अपि वैतेन कल्पेन गायत्रीं परिवर्त्तयेत् । अपि
 वाग्निमुपसमाधाय कूष्माण्डैर्जुहुयाद् घृतम्' । (२१)
 (व. स्मृ. २३. १९-२१)

१. I. reads -सन्शने for -ऽनाशके. २. B. and D. substitute ब्राह्मणवसित- for प्रत्यावसित-. ३. I. substitutes दक्ष- for शत-; while B. and D. omit.

..... तीर्थाभिगमनेन च ।

गवां च शतदानेन. .... II.

४. G. and J. read गृहात् for गृहाप्. ५. C. F. and J. read जीवन्मुत्वाऽऽस्म- त्यागी, G. जीवन्मुक्तात्मत्यागी and H. जीवन्वाऽऽस्मत्यागी all for जीवन्ना- त्मत्यागी. ६. We follow here H. I. and the text; while B. D. E. H. and J. add वा and C. F. स्वा before द्वादशरात्रं and G. omits it sub- stituting दशरात्रं for द्वादशरात्रं. ७. A. substitutes च for वा. ८. We follow here A. and the text; while I. reads अग्निं समाधाय and others अग्निमुपाशाय for अग्निमुपसमाधाय.

इति । तत्र जप-होमौ विद्वद्विशेषेण विकल्पनीयौ । द्वादशरात्र-त्रिरात्रौ स्वविद्वद्विषयेऽशक्ताशक्तभेदेन व्यवस्थापनीयौ ।

मूलवचने प्रव्रज्याशब्देन पूर्वं महाप्रस्थानगमनं व्याख्यातम् । अथ वा पारिव्रज्या तेन विवक्ष्यते । तथा च सति पारिव्रज्यातः प्रच्युतस्य ब्राह्मणस्य प्रायश्चित्तमुक्तं भवति । तदिदं श्रद्धालोः पुनरुपनयनादिपुरःसरं पारिव्रज्यं जिघृक्षोर्वेदितव्यम् । यस्तु पुनः पारिव्रज्यं न जिघृक्षति तस्य मरणान्तं राजदासत्वादिकम् । यच्चत्र नारदः—

‘राज्ञ एव तु दासः स्यात् प्रव्रज्याऽवसितो द्विजः* ।

न तस्य प्रतिमोकोऽस्ति न विशुद्धिः कथञ्चन’ ॥

(ना. स्म. ५. ३५)

इति तत् क्षत्रिय-वैश्यपरम् । यदाह कात्यायनः—

‘प्रव्रज्याऽवसिता यत्र त्रयो वर्णा द्विजातयः ।

निर्वासं कारयेद्विप्रं दास्यं क्षत्र-विशौ नृपः’† ॥

* प्रायश्चित्तार्थत्वादस्मिन् दास्ये भूतिः पारितोषिकादिकं च न ग्राह्यम् । न तस्य प्रतिमोकोऽस्ति इत्यनेन राजदास्य एव तस्य मरणं भवेत् । मरणपर्यन्तं तस्य कदापि शुद्धिर्नास्ति । मरणेनैव स शुद्धो भवतीत्यभिप्रायः ।

† उपरितनेन नारदवचनेनोक्तस्य राजदास्यस्य व्यवस्थेयम् । तत्र ब्राह्मणस्य निर्वासनम् । न दास्यम् । तत्प्रकारः समनन्तरोक्तेन दक्षवचनेन प्रदर्शितः ।

१. I. reads विद्वद्विषयौ कल्पनीयौ, G. reads विद्वद्विषयेषु and H. विद्वद्विषये विषयौ विकल्पनीयौ. २. We follow here A. and I.; while all others read च विद्वद्विषये for स्वविद्वद्विषये; while B. and D. omit -त्रिरात्रौ and read द्वादशरात्रं. ३. C, F. and J. substitute प्रतिमोहो. I. प्रतिशोधो for प्रतिमोको; while B. and D:—

..... प्रव्रज्यासहितो द्विजः ।

न तस्य प्रति होमोऽस्ति . . . . . II.

४. Except A, all others omit तत् क्षत्रिय-वैश्यपरम् । यदाह. ५. C. and F. read प्रव्रज्या च सितो and B. and D. प्रव्रज्यासहितो both for प्रव्रज्यावसिता. ६. G. H. I. and J. read -विशोः for -विशौ.

इति । दक्षः—

‘पारिव्रज्यं गृहीत्वा तु यः स्वधर्मे न तिष्ठति ।

श्वपदेनाङ्गयित्वा तं राजा शीघ्रं प्रवासयेत्’॥

(द. स्मृ. ७. ३४)

इति । याज्ञवल्क्यः—

‘प्रव्रज्याऽवसितो राज्ञो दासः स्यात् मरणान्तिकम्’* ।

(या. स्मृ. २. १८३)

इति ॥ ५-६-७-८ ॥

अथाचारकाण्डशेषत्वेन स्नानभेदानाह—

स्नानानि पञ्च पुण्यानि कीर्तितानि मनीषिभिः ।

आग्नेयं वारुणं ब्राह्मं वायव्यं दिव्यमेव च ॥ ९ ॥

इति ॥ ९ ॥

आग्नेयादीनामुपदिष्टानां पञ्चानां क्रमेण स्वरूपं विवि-
नक्ति—

आग्नेयं भस्मना स्नानमवगाह्य तु वारुणम् ।

आपो हिष्ठेति च ब्राह्मं वायव्यं गोरजः स्मृतम् ॥ १० ॥

यत्तु सातपवर्षेण तत् स्नानं दिव्यमुच्यते ।

तत्र स्नात्वा तु गङ्गायां स्नातो भवति मानवः ॥ ११ ॥

* इदमपि क्षत्रिय-वैश्ययोरेव दास्यं विधत्ते । तदपि अनभ्युपगत-
प्रायश्चित्तस्यैव ।

१. I. reads राज्यात् for राजा. २. The text reads दास आमरणान्तिकम् for दासः स्यान्मरणान्तिकम्. ३. L. does not insert the following verse :—

स्नानानि पञ्च पुण्यानि कीर्तितानि मनीषिभिः ।

आग्नेयं वारुणं ब्राह्मं वायव्यं दिव्यमेव च ॥

४. G. E. and I. read उदिष्टानां for उपदिष्टानां. ५. M. reads रजसा for गोरजः.

इति । भस्मस्नानं द्विविधम् । पादादिकं मूर्धादिकं च ।
तत्र पादादिकं विरक्तविषयम् । संहारक्रमत्वात्* । तच्च कूर्म-
पुराणे दर्शितम्—

‘आग्नेयं भस्मनाऽऽपादमस्तकाद्देहधूलनम्’ ।

(कू. पु. प. १. २. १८. १३)

इति । मूर्धादि लिङ्गपुराणे दर्शितम्—

ईशानेन शिरोदेशं मुखं तत्पुरुषेण तु । (३७)

उरोदेशगघोरेण गुह्यं वामेन सुव्रताः ॥

सद्येन† पादौ, सर्वाङ्गं प्रणवेन तु शोधयेत् ।

(लिं. पु. १. २६. ३७-३८)

इति । जलावगाहनरूपं तु वारुणस्नानं प्रथमाध्याये—

‘सन्ध्या स्नानं जपो होमः’

(प. स्म. १. ३९)

* तत्र तावत् स्नान-‘न्यासादिषु द्वौ क्रमौ विहितौ । सृष्टिक्रमः संहार-
क्रमश्च । भगवता जगत्स्रष्टा मूर्धानमारभ्य सृष्टिः क्रियते संहर्ता च पाद-
मारभ्य संहारः क्रियते इति श्रुति-स्मृत्यादिषु दर्शनात् तान्त्रिकैरन्यासादिषु
क्रमद्वयमादृतम् । तत्र गृहस्थानां सृष्टिक्रमः विरक्तानां संहारक्रम इति
व्यवस्था ।

† सद्येन ‘सद्योजातं प्रपद्ये’ इति मन्त्रेणेत्यर्थः ।

१. B. and D. omit the following :—

‘आग्नेयं भस्मनाऽऽपादमस्तकाद्देहधूलनम्’ ।

इति । मूर्धादि लिङ्गपुराणे दर्शितम् ।

२. H. and I. read सुव्रतः for सुव्रताः this is not grammatically in-
correct but a quoted line and address to several Rishis. ३. G.
and J. read सद्येन for सद्येन. ४. B. and D. omit the following :—

जपो होमः—इत्यत्र प्रपञ्चितम् । ब्राह्मं तु तिसृभिरापो हि द्वेष्ट्यग्निः ।

पाव-हृदय-मूर्धप्रवेशेषु कुशोदकैर्माज्जनम् । तदुक्तं कूर्मपुराणे—

‘ ब्राह्मं तु माज्जनं ..... ।’

इत्यत्र प्रपञ्चितम् । ब्राह्मं तु तिसृभिरापो हि ष्ठेत्यृग्भिः पाद-
हृदय-मूर्धप्रदेशेषु कुशोदकैर्मार्जनम् । तदुक्तं कूर्मपुराणे—

‘ब्राह्मं तु मार्जनं मन्त्रैः कुशैः सोदकविन्दुभिः ।

(कू. पू. १. २. १८. १३)

इति । तच्च त्रिकृत्वोऽभ्यस्तेषु स्थानेषु कर्त्तव्यम् ।
तत्प्रकारश्च बौधायनेन दर्शितः—

‘भुवि मूर्ध्नि तथाऽऽकाशे भूधन्याकाशे तथा भुवि ।

आकाशे भुवि मूर्ध्नाति मन्त्रस्नानं विधीयते’ ॥

(बौ. स्मृ. १. २. १०. २१)

इति । सायंकाले गोषु मार्गिष्वोगच्छन्तीषु वायुना समु-
त्थिते गोपादरजस्यवस्थानं वायव्यम् । आतपयुक्तेन वर्षो-
त्केन देहस्याप्लावनं दिव्यस्नानम् । तदिदं पूर्वोक्तेभ्यः
शस्तम् । एतेन यौगिक-सारस्वते अपि द्वे स्नाने उपलक्ष्येते ।
यौगिकं योगेन विष्णुचिन्तनम् । तदाह व्यासः—

‘ब्राह्ममाग्नेयमुद्दिष्टं वायव्यं दिव्यमेव च ॥ (९)

वारुणं यौगिकं तद्वत् षोढा स्नानं समासतः ।

ब्राह्मं तु मार्जनं मन्त्रैः कुशैः सोदकविन्दुभिः ॥ (१०)

१. B. and D. read तत्र त्रिषु तेभ्यस्तसु स्नानेषु, C. and F. तत्र त्रिषुन्तेभ्य-
स्तेषु, E. and H. तत्र त्रिषु तेष्वभ्यस्तेषु स्नानेषु, G. त्रिविकृतिभ्यः स्नानेषु
and J. तत्र त्रिः कृत्वोऽभ्यस्तेषु स्थानेषु all for तच्च त्रिकृत्वोऽभ्यस्तेषु स्थानेषु.
J. substitutes स्यात् for इति and for the same G. आदि. ३. B. D.
and G. H. read गच्छन्तीषु for भागच्छन्तीषु. ४. Except A. I. and
all others omit. द्वे. ५. B. and D. substitute तच्च, J. तत्र. H. तत्तत्
or तद्वत्. C. and F. आतुर्वियौगिकं तत्तत् for वारुणं यौगिकं तद्वत्. ६. These
three lines appear only in A, and the text; while all others omit; but
the contents of the same are quite necessary here.

आग्नेयं भस्मना स्नानं वायव्यं गोरजः स्मृतम् ।

यत्तु सातपवर्षेण तत् स्नानं दिव्यमुच्यते ॥ (११)

वारुणं चावगाहस्तु मानसं त्वात्मवेदनम् ।

यौगिकं स्नानमाख्यातं 'योगोद् विष्णुविचिन्तनम्' ॥ (१२)

(ल. व्या. स्मृ. १. ९-१२)

इति । विद्वदाशिषा सम्पादितं सारस्वतं स्नानम् । तदाह
षूहस्पतिः—

‘वायव्यं गोरजः प्रोक्तमस्तं गच्छति गोपतौ ।

विद्वत्सरस्वतीप्राप्तं स्नानं सारस्वतं स्मृतम्’ ॥

(बृ. स्मृ. ३. ४९)

इति । विद्वदुक्तिप्रकारमाह व्यासः—

‘स्वयमेवोपपन्नाय विनयेन द्विजातये* ।

तज्ज्ञैः सम्पादयेत् स्नानं शिष्याय च सुताय च ॥

दाक्षायणमयैः कुम्भैर्मन्त्रवज्जाह्नवीजलैः ।

कृतमद्गलपुण्याहैः स्नानमस्तु तदर्थिनाम् ॥

(व्या. स्मृ. १. १४-१५)

आदौ तावत् प्रभासे बहुगुणसलिले मध्यमे पुष्करे वा

गङ्गाद्वारे प्रयागे कनखलसलिले^१ भद्रकर्णे गयायाम् ।

* विनयेन स्वयमेवोपपन्नायैव द्विजातये । उपपत्त्यभावेऽपि पुत्राय शिष्याय च स्नानसम्पादिका उक्तिर्देयेति भावः । तामेवोक्तिमाह दाक्षायणमयैरिति । दाक्षायणं सुवर्णम् । तन्मयैः कुम्भैः । सन्निहत्यां कुरुक्षेत्रे ।

१. B. and D. read योगो विष्णुविचिन्तनम्, J. योगात् विष्णुं विचिन्तयेत् and the text योगैर्विष्णुविचिन्तनम्. २. B. and D. read -प्रोक्तं for -प्राप्तं. ३. B. D. G. and J. read सतः for तज्ज्ञैः. ४. We follow here A. C. F. and J.; while others read -सहिते for -सलिले.

राहुग्रस्ते च सोमे दिनकरसहिते सन्निहत्यां विशेषात्
एतैर्विख्याततीर्थैस्त्रिभुवनविदितैः स्नानमच्छिब्रमस्तु' ॥

(ल. व्या. स्मृ. १. ७)

इति स्नानानि । एतेषु सप्तसु स्नानेषु वारुणं मुख्यमित-
राणि षड्स्नानानि गौणानि । मुख्य-गौणभेदेन शङ्खवचनमा-
चारकाण्ड एवोदाहृतम्* । तत्रे गौणस्नानान्यशक्तविषयाणि ।
तदुक्तं कूर्मपुराणे—

‘अप्रार्थत्ये † समुत्पन्ने स्नानमेवं समाचरेत् ।

ब्राह्मादीनि तथाऽशक्तौ स्नानान्याहुर्मनीषिणः’ ॥

(कू. पु. १. २. १८. ११)

इति ॥ १०-११ ॥

वारुणस्नाने तर्पणस्य पूर्वभावित्वं वस्त्रनिष्पीडनस्योत्तर-
भावित्वमुपपत्तिपुरस्सरं विदधाति—

स्नातुं यान्तं द्विजं सर्वे देवाः पितृगणैः सह ।

वायुभूतास्तु गच्छन्ति तृषार्त्ताः सलिलार्थिनः ॥ १२ ॥

निराशास्ते निवर्त्तन्ते वस्त्रनिष्पीडने कृते ।

तस्मान्न पीडयेद्वस्त्रमकृत्वा पितृतर्पणम् ॥ १३ ॥

इति । स्नातुं गच्छन्तं येऽनुगच्छन्ति ते सर्वे पूर्वं वस्त्रे निष्पीडिते

f. * प्रथमाध्याये स्नानप्रकरणे २६८ पृष्ठे तदद्य च द्रष्टव्यमिदम् ।

† अप्रार्थत्यं अशुचित्वम् ।

१. I. reads सन्निपात्यां. C. L. and G. विशेषैः for विशेषात्. २. B. and D. omit स्नानानि गौणानि, while G. I. omits स्नानानि. ३. B. C. D. and E. substitute नच for तत्र. ४. The text reads असामर्थ्ये for अप्रार्थत्ये. ५. C. F. and I. read एवं for एव. ६. B. D. G. H. and J. read उपपत्तिः; पराधरो for उपपत्तिपुरस्सरं; while G. omits -पुरःसरं. ७. M. reads स्नानार्थं विप्रमायान्तं देव्यः for स्नातुं यान्तं द्विजं सर्वे देवाः. ८. K. reads अनुगच्छन्ति and M. हि गच्छन्ति for तु गच्छन्ति. ९. I. reads दृष्टार्ताः for दृषार्त्ताः.

सति निराशाः गच्छन्ति—इत्येवोपेपत्तिः । अस्मिन्नर्थे योगियाज्ञ-
वल्क्यादिस्मृत्यन्तरवचनानि पूर्वमेवोदाहृतानि* ॥१२-१३॥

तर्पणवेलायां तिलाः पाणितले विलोमप्रदेशे पात्रान्तरे वा
स्थापनीयाः न तु संलोमि णिपृष्ठे,—इत्यभिप्रेत्य तत्र स्था-
पने प्रत्यवायमाह—

रोमकूपेष्ववस्थाप्य येस्तिलैस्तर्पयेत् पितॄन् ।

पितरस्तर्पितास्तेन रुधिरेण मलेन च ॥१४॥

इति । अस्मिन्नर्थे देवलवचनं पूर्वमेवोदाहृतम् ॥ १४ ॥

स्नानवेलायां केशधूनादि प्रतिषेधति—

अवधूनीति यः केशान् स्नात्वा यस्तूत्सृजेन्मलम्† ।

आचामेद्वा जलस्थोऽपि स बाह्यः पितृ-दैवतैः‡ ॥१५॥

* आचारकाण्डे प्रथमेऽध्याये स्नानप्रकरणे द्रष्टव्यानीमानि वचनानि ।

† बी. संज्ञकं डी. संज्ञकं च पुस्तकद्वयं वर्जयित्वा अन्येषु सर्वेष्वप्याद-
र्शपुस्तकेषु ‘स्नात्वा प्रस्रवतो द्विजः’ इति, जी. के. एल्. संज्ञितपुस्तके-
षु ‘प्रस्रवते’ इति च पाठो दृश्यते । तथापि नायं माधवाचार्य-धरणीधरा-
दीनां सम्मतः । ‘इत्यमेव पाठः सर्वत्र । परन्तु, “यश्च स्नानान्तरमार्द्र-
वस्त्रो मल-मूत्रे विमुजेत्” इति व्याख्यादर्शनात्, प्रस्रवते द्विजः—इति पाठ
एव समीचीनः प्रतिभाति’—इति वदन वंगदेशीयास्यातिकसोसायटीमुद्रि-
तपुस्तकसम्पादनकर्ता चन्द्रकान्ततर्कालङ्कारस्वतन्त्र भ्रान्त एव । केवलं
प्रस्रवते इत्यनेन व्याख्यानस्य कथं सङ्गतिरिति स एव प्रष्टव्यः ।

‡ केचित् ‘पितृ-दैवते’ इति पाठमाश्रित्य दैव-पित्र्यकर्मणि स बाह्यः
वर्ज्यः भवतीति व्याचरन्त्युः ।

१. Except A. and L. all others read इति तेषाम्; while. I. इत्येव for
इत्येषा. २. C. F. E. and H. read स्नानकर्तृपाणिपृष्ठे for संलोमि पाणिपृष्ठे.
३. K. and L. read तिलैस्तर्पयते for यः स्तिलैस्तर्पयेत्; while M. does not
insert the whole verse, and G. reads -कूपे च संस्थाप्य for -कूपेष्ववस्थाप्य.
४. I. K. and L. read तर्पितास्तेन ते सर्वे for पितरस्तर्पितास्तेन. ५. B. and D.
read अथ for अव. Except B. and D. others read this line as follows:—

अधूनीति यः केशान् स्नात्वा प्रस्रवतो द्विजः †;
while G. K. and L. read प्रस्रवते. and J. reads -स्नात्वा विमुजेन्मलम्. ६. K.
and L. read पितृ-दैवते for पितृ-दैवतैः.

इति । स्नात्वेत्येतत् पदं काकाक्षिवद् उभयतः सम्बद्ध्यते ।
तथा च सति यः स्नानानन्तरमार्द्रान् केशानवधुनुयात्
यश्च स्नानानन्तरमार्द्रवस्त्रो मल-मूत्रे विमृजेत् यश्च न-
द्यादावस्नानकाले जलमध्ये स्थित्वा आचामेत्, स त्रिविधो-
ऽपि पुरुषः पितृभिः दैवतैश्च बाह्यः कुतः । पैतृकं दैविकं चा-
नुष्ठानमनुष्ठातुमनर्ह इत्यर्थः ॥ १५ ॥

आचमनकाले शिरःप्रावरणादीनि निषेधति—

शिरः प्रावृत्य कण्ठं वा मुक्तकच्छ-शिखोऽपि वा ।

विना यज्ञोपवीतेन आचान्तोऽप्यशुचिर्भवेत् ॥ १६ ॥

इति । वस्त्रेण शिरः कण्ठं वा प्रावृत्य नाचामेत् । तथा मुक्त-
कच्छो वा मुक्तशिखो वा यज्ञोपवीतरहितो वा नाचामेत् ॥ १६ ॥

आचमने नियमान्तरमाह—

जले स्थलस्थो नाचामेत् जलस्थश्च बहिःस्थले ।

उभे स्पृष्ट्वा समाचान्तं उभयत्र शुचिर्भवेत् ॥ १७ ॥

इति । यो हि पद्भ्यां जलमस्पृष्ट्वा शुद्धस्थल एवोपविश्य
ईर्षत्प्रहो जल एव बिन्दून् पातयन्नाचामति स जल-स्थलयो-
रुभयोर्न शुद्ध्यति । यश्च तद्वैपरीत्येन जले पादद्वयमवस्था-
प्य स्थले बिन्दून् पातयन्नाचामति, सोऽपि नोभयत्र शुद्ध्य-
ति । अतस्तथा नाचान्तव्यम् । किन्त्वेकेन पादेन स्थलमप-

१. H. does not insert इत्यर्थः. २. H. reads मुक्तकक्षः शिखोऽपि for मुक्तकच्छ-शिखोऽपि. ३. J. reads यथायज्ञोपवीती स for विना यज्ञोपवीतेन.
४. K. and L. read समाचामेत् for समाचान्त. ५. B. and D. read उभयत्रा-
शुचिर् for उभयत्र शुचिर्. ६. G. and I. do not insert ईयत्. ७. G. omits
the following portion :—

यश्च तद्वैपरीत्येन जले पादद्वयमवस्थाप्य स्थले बिन्दून्
पातयन्नाचामति सोऽपि नोभयत्र शुद्ध्यति ।;

रेण जलं स्पृष्ट्वा समाचमिन् । तथाचोभयत्र शुद्धयति । एतच्च
स्नात्वा य आर्द्रवस्त्रस्तद्विषयम् ॥ १७ ॥

द्विराचमननिमित्तान्याह—

स्नात्वा पीत्वा क्षुते लुप्ते भुक्त्वा रथ्योपसर्पणे ।

आचान्तः पुनराचमिद्वासो विपरिधाय च ॥ १८ ॥

इति ॥ १८ ॥

*आचमनप्रतिनिधित्वेन श्रोत्रस्पर्शं निमित्तान्याह—

क्षुते निष्ठीवने चैव दन्तोच्छिष्टे तथाऽनृते ।

पतितानां च सम्भाषे दक्षिणं श्रवणं स्पृशेत् ॥ १९ ॥

इति ॥ १९ ॥

श्रोत्रस्पर्शस्य शुद्धिहेतुत्वमर्थवादपुरःसरमुपपादयति—

प्रभासादीनि तीर्थानि गंगाद्याः सरितस्तथा ।

विप्रस्य दक्षिणे कर्णे सन्तीति मनुरब्रवीत् ॥ २० ॥

अंगिरापथश्च वेदाश्च सोम-सूर्याऽनिलास्तथा ।

सर्व एव तु विप्रस्य श्रोत्रे तिष्ठन्ति दक्षिणे ॥ २१ ॥

इति ॥ २०-२१ ॥

* आचमनानुकूल्यमाह—इत्यवतारयाति धरणीधरः ।

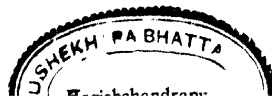
while J. omits :—

स जलस्थलयोरुभयोरनं शुद्धयति । यच्च तद्वेपरी-
त्येन जले पादद्वयमवस्थाप्य स्थले चिन्तुन् पातय-
न्नाचामति, सोऽपि नोभयत्र शुद्धयति ।

१. J. and M. substitute भुक्ते for भुक्त्वा and L. रथ्याप्रसर्पणे for रथ्यो-
पसर्पणे. २. K. reads जलस्थश्च बहिःस्थले for वासो विपरिधाय च.
३. M. reads निष्ठीवते for निष्ठीवने. ४. Except A. all others omit अर्थवा-
दपुरःसरम्. ५. We follow here A. K. and L.; while all others omit the
verse. ६. M. reads this verse as follows :—

ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च सोमः सूर्योऽनिलास्तथा ।

ते सर्वे ह्यपि तिष्ठन्ति कर्णे विप्रस्य दक्षिणे ॥

अरुणोदयात् पूर्वं स्नानं निषेधति—

भास्करस्य करैः पूतं दिवा स्नानं प्रशस्यते ।

अप्रशस्तं निशि स्नानं राहोरन्यत्र दर्शनात् ॥ २२ ॥

इति । ग्रहणस्नाने रात्रिस्नानस्य प्रतिप्रसवं विवक्षित्वा*
राहोरन्यत्र दर्शनादित्युक्तम् ॥ २२ ॥

स्नानदृष्टान्तेन दानादीनामपि प्रतिप्रसवमाह—

स्नानं† दानं जपो होमः कर्त्तव्यो राहुदर्शने ।

अन्यदा त्वशुची रात्रिस्तस्मात् तां परिवर्जयेत्॥ २३ ॥

इति । यद्यपि रात्रौ दानादिप्रतिषेधो न मूलवचने प्रस्तुतः

* एवमेव पुत्रजन्मनिमित्तकं पित्रादिमरणनिमित्तकं च स्नानं रात्रावपि
भवत्येव । पराशरेणैव तदभ्यनुज्ञातमग्रे ।

† स्नानं ग्रहणनिमित्तकम् । तच्च स्पर्श-मोक्षकालयोः कर्त्तव्यम् । दानं
जन्मराश्यादिदुष्टस्थानस्थितग्रहणनिमित्तकपीडादिपरिहारार्थम् । तच्च
मुक्त्यनन्तरमेव भवति । पुरश्चरणादिसङ्कल्पपूर्वको मन्त्रजपः । स च
स्पर्शादिमोक्षान्त एव । होमः ग्रहणपीडापरिहारार्थकः तस्यामेव रात्रौ
कर्त्तव्यः । पुरश्चरणाङ्गस्तु द्वितीयदिन एव ।

‡ नायं श्लोको धरणीधरेण गृहीतो नापि व्याख्यातः ।

१. M. reads दिवाकरकरैः for भास्करस्य करैः. २. C. E. F. and H. omit
the following :—

ग्रहणस्नाने रात्रिस्नानस्य प्रतिप्रसवं विवक्षित्वा राहोरन्यत्रदर्श-
नादित्युक्तम् ॥ २२ ॥ स्नानदृष्टान्तेन दानादीनामपि प्रतिप्रसवमाह—
स्नानं दानं जपो होमः कर्त्तव्यो राहुदर्शने ।

अन्यदा त्वशुची रात्रिस्तस्मात् तां परिवर्जयेत् ॥ २३ ॥ इति ।

while B. D. and G. substitute सोमग्रहणे for ग्रहणस्नाने. ३. C. E. F.
H. K. L. and M. do not insert this verse, but the author has
commentated this.

6 65586

THE RAMAKRISHNA MISHN

तथापि शास्त्रान्तरसिद्धं प्रतिषेधं हृदि निधायाऽर्थं प्रतिप्रसवे इति
ब्रष्टव्यम् । अन्यदा राहुदर्शनरहिते काले रात्रिः स्नानादिष्व-
शुचिः तस्मात् स्नानादिकं चिकीर्षुस्तां रात्रिं परिवर्जयेत् ॥ २३ ॥

सोमग्रहणकालस्य दानाद्यर्हत्वमुपपादयति—

मेरुतो वसवो रुद्रा आदित्याश्चैवं देवताः ।

सर्वे सोमे प्रलीयन्ते तस्माद्दानन्तु तद्ग्रहे ॥ २४ ॥

इति ॥ २४ ॥

राहुदर्शन इव खलयज्ञादावपि रात्रिदानमभ्यनुजानाति—

खलयज्ञे विवाहे च संक्रान्तौ ग्रहणे तथा ।

शर्वर्या दानमस्त्येव नान्यत्रैवं विधीयते ॥ २५ ॥

इति ॥ २५ ॥

पुनरपि राहुदर्शनं दृष्टान्तत्वेनोदाहृत्य पुत्रजन्मादौ रात्रि-
दानमभ्यनुजानाति—

पुत्रजन्मनि यज्ञे च तथा चात्ययकर्मणि ।

राहोश्च दर्शने दानं प्रशस्तं नान्यदा निशि ॥ २६ ॥

१. E. G. H. and J. substitute प्रतिषेधः for प्रतिप्रसवः. २. B. and D. read अन्यथा and G. अन्यत्र for अन्यदा. ३. I. reads मारुतो, but it seems to be incorrect. ४. B. and D. substitute अपि. C. E. F. J. K. and L. अथ for एव. ५. We follow here A. and M.; while all others substitute संग्रहे for तद्ग्रहे. ६. B. D. and G. read अनुजानाति for अभ्यनुजानाति and for the same C. and F. read इत्यनुजानाति. ७. M. reads ग्रहणेषु च for ग्रहणे तथा. ८. Except A. and I. all others substitute तु for एवं; while M. reads दानमेषु नान्यत्रेति किमर्थः for दानमस्त्येव नान्यत्रैवं विधीयते. ९. I. reads दृष्टान्तेन for दृष्टान्तत्वेन. ५

इति । अत्ययकर्म मरणम् । तस्मिन् प्रस्तुते सति गोदान-
तिलपात्रादिदानं* निश्चयं कर्त्तव्यम् ॥ २६ ॥

‘नान्यदा निशि’ इत्ययं निषेधो दान इव स्नानेऽप्यस्तीत्य-
भ्युपेत्य पूर्व-पश्चिमयामयोः स्नानस्य प्रतिप्रसवमाह—

महानिशा तु विज्ञेया मध्यस्थं प्रहरद्वयम् ।

प्रदोष-पश्चिमौ यामौ दिनवत् स्नानमाचरेत् ॥ २७ ॥

इति । निशि निषेधो महानिशाविषयः । महानिशाशब्दश्च
द्वितीय-तृतीययामावभिधत्ते । तथा च सति प्रथम-चतुर्थयामौ
दिनवत् स्नानादियोग्यौ । तस्मात्तत्र स्नानादिकमाचरेत् । एत-
द्वापद्विषयम् । अन्यथा ‘भास्करस्य करैः’ (प. स्मृ. १२. २२)
इत्यनेन विरुद्धेत् । काम्य-नैमित्तिके स्नाने तु महानिशाया-
प्यनिषिद्धे । तदाह देवलः—

‘महानिशा तु विज्ञेया मध्यस्थं प्रहरद्वयम् ।

तस्यां स्नानं न कुर्वीत काम्य-नैमित्तिकादृते’† ॥

इति ॥ २७ ॥

* तच्च मरणनिमित्तमुत्क्रान्तिधेन्वादिदानम् ।

† देवलेनैव —

‘महानिशा द्वे घटिके रात्रेर्मध्यमयामयोः’ ।

इत्युक्तत्वात् रात्रिद्वितीयप्रहरान्त्यघटिका तृतीयप्रहराद्यघटिका चेति
घटिकाद्वयं महानिशासंज्ञकं भवति । तान्त्रिकमते प्रथमप्रहरानन्तरं घ-
टिकाद्वयं महानिशा ततश्चातिनिशेयाद्यलभप्रसक्तेन ।

१. B. D. C. and F. read इत्यपि for निश्चयपि. २. B. C. E. F. and I.
read मध्यस्थ- for मध्यस्थं. ३. I. reads महानिशापि न निषिद्धपते; while B. D.
1. and J. read महानिशाप्यनिषिद्धा. ४. I. reads तच्च for तस्यां.

रात्रौ स्नानस्य निमित्तं राहुदर्शनं पूर्वमुक्तम् । इदानीं नि-
मित्तान्तरमाह—

चैत्यवृक्षश्चितिर्यूपश्चण्डालः सोमविक्रयी ।

एतांस्तु ब्राह्मणः स्पृष्ट्वा सवासा जलमाविशेत्* ॥२८॥

इति । चितेर्योग्यं श्मशानस्थानं चैत्यम् । तत्र समारो-
पितो वृक्षः चैत्यवृक्षः । चित्यादयः प्रसिद्धाः । तेषां स्पर्शनं
स्नाननिमित्तम् । तद् यदि कथञ्चित् रात्रौ सम्पद्यते तदा
संत्रावपि स्नातव्यमित्यभिप्रायः ॥ २८ ॥

स्नानस्य निमित्तान्तरमाह—

अस्थिसंचयनात् पूर्वं रुदित्वा स्नानमाचरेत् ।

अन्तर्दशाहे विप्रस्य ह्यूर्ध्वमाचमनं भवेत् ॥ २९ ॥

इति । 'प्रथमेऽह्नि' (व्या. स्मृ. ५९)—इत्यादिशास्त्रैर्विहितानां

* जलमाविशेत् । इत्यनेन उद्धृतजलानिषेधोऽवगम्यते इति धरणी-
धरः । तथा च उष्णोदकनिषेधोऽप्यनेनैवावगम्यत इति सुष्टुक्तं भवति ।

१. B. C. D. and F. add तत् before पूर्वम्. २. I. reads निमित्तान्तराणि
and B. and D. नैमित्तान्तरम् for निमित्तान्तरम्. ३. M. reads चित्तिस्थश्च
चित्तिर्यूपश्च. ४. Except A. G. E. H. and I. all others omit चैत्यवृक्षः;
while B. D. E. H. and J. read चैत्यादयः for चित्यादयः. ५. B. and D.
omit the following :—

स्नातव्यमित्यभिप्रायः ॥ २८ ॥

स्नानस्य निमित्तान्तरमाह—

अस्थिसंचयनात् पूर्वं रुदित्वा स्नानमाचरेत् ।

अन्तर्दशाहे विप्रस्य ह्यूर्ध्वमाचमनं भवेत् ॥ २९ ॥

इति । 'प्रथमेऽह्नि' (व्या. स्मृ. ५०)—इत्यादिशास्त्रैर्विहितानां दिनानां
मध्ये ब्रह्मऽस्थिसंचयनं क्रियते ततः पूर्वस्मिन् काले रोदनं स्नाननिमित्तम् ।
अस्थिसञ्चयनादूर्ध्वं रोदनं स्वाचमनस्यैव निमित्तम् । ननु स्नानस्य ॥२९॥

ननु—सोमग्रहणे रात्रावपि.

६. M. reads पूर्वम् for ह्यूर्ध्वम्; while K. and L. स्मृतम् for भवेत्.

दिनानां मध्ये यदो अस्थिसञ्चयनं क्रियते ततः पूर्वस्मिन्काले
रोदनं स्नाननिमित्तम् । अस्थिसंचयनादूर्ध्वं रोदनं त्वैवचमनस्यैव
निमित्तम् । ननु स्नानस्य ॥ २९ ॥

ननु—सोमग्रहणे रात्रावपि स्नातव्यमित्युक्तं तदयुक्तम् ।
उदकस्य शुद्ध्यभावात् । तदाह पैठीनसिः—

‘अपेयं तु तदो तोयं रात्रौ मध्यमयामयोः ।

स्नानं चैव न कर्तव्यं तथैवाचमनक्रिया’ ॥

इति । तस्माद्रात्रौ स्नानं कथमभ्युपगम्यते?—इत्याशङ्क्य
सोमग्रहादिव्यतिरिक्तविषयेयमगुह्यिरित्याह—

सर्वं गङ्गासमं तोयं* राहुग्रस्ते दिवाकरे ।

सोमग्रहे तथैवोक्तं स्नान-दानादिकर्मसु ॥ ३० ॥

इति । सोमग्रहस्योपलक्षणत्वात् संक्रान्त्यादिष्वपि नास्त्य-

* ‘सर्वं गङ्गासमं तोयम्’—इत्यनेन पूर्वनिमित्तकं पावित्र्यं गङ्गासम-
त्वेन रात्रिस्नानार्हत्वं चोक्तम् । तत्र गङ्गायां कालनियमो नास्ति । यथोक्तं
महाभारते अङ्गरपर्णगन्धर्वप्रत्यर्जुनेन—

‘समुद्रे हिमवत्पार्श्वे नद्यामस्यां च दुर्मते—

रात्रावहनि सन्ध्यायां कस्य गुप्तः परिग्रहः ॥

भुक्तो वाऽप्यथ वाऽभुक्तो रात्रावहनि खेचर ।

न कालनियमो ह्यस्ति गङ्गां प्राप्य सरिद्वराम्’ ॥

(म. भा. १. १७०. १६-१७)

इति । ग्रहणे गङ्गासमत्वात् सर्वेष्वपि जलाशयेषु रात्रौ स्नानं न दो-
षावहमित्यर्थः ।

१. G. reads यथा for यद्वा. २. G. omits तु. ३. I. reads स्नातव्यमित्युक्तं
समुक्तम्. ४. I. reads तथा for तद्वा. ५. K. and L. read सोमग्रस्ते for
सोमग्रहे.

शुद्धिदोषः ॥ ३० ॥

सोमप्रहादीनां यथा उदकप्राशस्यहेतुत्वं तथा कुशाना-
मप्याह—

कुशैः पूतं तु यत् स्नानं कुशेनोपस्पृशेद् द्विजः ।

कुशेन चोद्धृतं तोयं सोमपानसमं भवेत् ॥ ३१ ॥

इति । कुशैर्मांजनं कृत्वा मन्त्रस्नानं क्रियते तत् कुशपूतं
स्नानम् । कुशाननामिकायां धृत्वा यदाचमनं तत् कुशोदको-
पस्पर्शनम् । सन्ध्यावन्दनादौ मांजनार्थं कुशैरुद्धृतं बिन्दु-
जातं कुशोद्धृततोयम् । तत्तोयं सोमपानवत् प्रशस्तम् ॥ ३१ ॥

अथ कृत्स्नवेदाध्ययनं कर्तुमशक्तस्यैकदेशाध्ययनमभ्य-
नुज्ञातुमध्ययनाभावं निन्दति—

अग्निकार्यात् परिभ्रष्टाः सन्ध्योपासनवर्जिताः ।

वेदं चैवानधीयानास्सर्वे ते वृषलाः स्मृताः ॥ ३२ ॥

इति । उभयोः सन्ध्ययोर्ब्रह्मचारिभिः समिदाधानमग्नि-
कार्यम् । तेन गृहस्थानामौपासनमप्युपलक्ष्यते । अग्निकार्या-
दिरहितानां वृषलत्वं शूद्रादिसमानत्वम् ॥ ३२ ॥

१. B, D, E, H, I. and J. read कुशस्य for कुशानाम्. २. K. and L. read कुशैः पूतं भवेत्, B, D, C, E, F, H. and I. कुशपूतं तु यत्, and G. कुशपूर्वं तु यत् All for कुशैः पूतं तु यत्. ३. Except A, K. and L. all others read कुशेनोद्धृततोयं यत् for कुशेन चोद्धृतं तोयं. ४. M. substitutes स्मृतम् for भवेत्; while G. omits -समं and reads भवेदिति. ५. I. omits मेष- and adds यत् after क्रियते. ६. Except A. and L. all read कुशमांजनार्थम् for मांजनार्थम्. ७. C. and F. read अग्निहोत्रम् for अ-
ग्निकार्यम्.

एकदेशाध्ययनमभ्यनुजानाति-

तस्माद्वृषलभीतेन ब्राह्मणेन विशेषतः ।

अध्येतव्योऽप्येकदेशो यदि सर्वं न शक्यते ॥ ३३ ॥

इति । न चाध्ययनन्यायेनाग्निकार्य-सन्ध्योपासनयोरप्येक-
देशानुष्ठानं शङ्कनीयम् । प्रैयासरहितत्वेन तयोरशक्यसम्भ-
वात् । कचिच्चर्जनस्य नास्तिक्या-ऽऽलस्यादिमूलकत्वात् ।
वृषलभीतेन वृषलत्वाद्भीतेनेत्यर्थः ॥ ३३ ॥

अथ शूद्रान्नं प्रतिषेधति-

शूद्रान्नरसपुष्टस्याऽप्यधीयानस्य नित्यशः ।

जपतो जुह्वतो वाऽपि गतिरूर्ध्वा न विद्यते ॥ ३४ ॥

इति । अध्ययन-जप-होमास्तावदशेषपापक्षयहेतुतया प-
वित्रतामापादयन्तीति धर्मशास्त्रेषु डिण्डिमः । तथाच मनुः-

‘वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्या महायज्ञक्रिया क्षमा ।

नाशयन्त्याशु पापानि महापातकजान्यपि’* ॥

(म. स्मृ. ११. २४५)

* वेदाभ्यासादीनि ब्राह्मणस्य नित्यानि । न तेषां पापप्रणोदनार्थत्वं
युक्तम् । तथापि प्रकारान्तरेणात्रोक्तम् । येषां पापानां शास्त्रकृद्भिः प्राय-
श्चित्तं नोक्तं तेषां, अप्रत्ययकृतानां, प्रतिभूतानां च वेदाभ्यासादिना निवृ-
त्तेर्भवतीति विज्ञायते । ‘महापातकजान्यपि’ इत्यनेन महापातकजनित-
वान्तरपापानि नश्यन्ति । न महापातकानीति निष्कृष्टोऽर्थः ।

१. I. reads कियद्दशा- for एकदेशा- २. B. and D. read न लभ्यते for न
शक्यते. ३. G. reads प्रायश्चित्तरहितत्वेन and J. प्रयोगरहितत्वेन. ४. Except
A. E. H. and I. all read अशक्य- for अशक्य- ५. M. reads उक्ता for
ऊर्ध्वा; while A. substitutes हि for अपि. ६. L. reads डिण्डिमः for
नियमः. ७. E. does not insert तथा च मनुः.

इति । बृहस्पतिरपि—

‘यथा जातबलोवह्निर्दहत्यार्द्रानपि द्रुमान् ।

तथा दहति वेदज्ञः कर्मजं दोषमात्मनः’* ॥

इति । वसिष्ठोऽपि—

‘यथाग्निर्वायुना ऽऽमातो हविषा चैव दीप्यते ।

एवं जप्यपरो नित्यं ब्राह्मणः सम्प्रदीप्यते’ ॥

(व. स्मृ. २३. १६)

इति । चतुर्विंशतिमतेऽपि—

‘वैश्वानरीं व्रातपतीं पवित्रेष्टे तथैव च ।

ऋतावृतौ प्रयुञ्जानः पुनाति दशपूरुषम्’† ॥

इति । यस्तु नैरन्तर्येण शूद्रान्नं भुञ्जानः तद्वत्तेन पुष्टो भवति तं पुरुषं यथोक्ता अध्ययनादयोऽपि न पोषयितुं क्षमाः तस्मान् शूद्रान्नं ग्रत्नेन वर्जयेदित्याशयः ॥ ३४ ॥

शूद्रान्नं दृष्टान्तीकृत्य तद्वच्छूद्रसम्पर्कादीन् प्रतिषेधति—

शूद्रान्नं शूद्रसम्पर्कः शूद्रेण तु सहासनम् ।

शूद्राञ्जानागमश्चैव ज्वलन्तमपि पातयेत् ॥ ३५ ॥

इति । शूद्रान्नं व्याख्यातम् । एकस्मिन् गृहे शूद्रेण सह-

* अत्रापि ‘कर्मजं दोषम्’—इत्यनेन अनिर्दिष्टप्रायश्चित्तस्यैव दोषस्य ग्रहणं कार्यम् ।

† वैश्वानर्यादय इष्टयः आहिताग्नेः । वेदज्ञानं जप्यं च अनाहिताग्नेः इति यथाधिकारं सम्भवत्येव ।

१. B. and D. read वीतरं, C. E. F. H. I. and J. पूतो and G. धृतो for आतो. २. We follow here A. and the text ; while all others substitute तथा for एवं and मन्त्रयुक्तः समाहितः for ब्राह्मणः सम्प्रदीप्यते. ३. I. reads पूतयितुं, C. F. and H. प्रापयितुं for पावयितुं ; while J. ऊर्ध्वं पारयितुं for the same. ४. Except A. B. and D. all others substitute अपि for एवं. ५. G. omits शूद्रेण ; while except J. all others do not insert शूद्रान्नं व्याख्यातम्.

वासः शूद्रसम्पर्कः । कृष्यादिकं कारयतां कृषीवलैः शूद्रैः सह कदाचिदेकस्मिन् शकटादावुपवेशनं सहासनम् । पुराणश्रवणादिजातधर्माधर्मविवेकात् प्राज्ञात् वाग्भिः शूद्राद्धर्माधर्मप्राप्तिर्ज्ञानागमः । एते शूद्रान्नादयः ज्वलन्तं ब्रह्मवर्चसेन विख्यातमपि पुरुषं नरके पातयन्ति । तस्मात्ते वर्जनीयाः ॥ ३५ ॥

वर्ज्यान्तरमाह—

यः शूद्रा पाचयेन्नित्यं शूद्री च गृहमेधिनी ।

वर्जितः पितृ-देवेभ्यो रौरवं याति स द्विजः ॥ ३६ ॥

इति । यो^१ विप्रः केनचिन्निमित्तेन परस्थलादौ निवसन् स्वकीयमेवान्नं शूद्रस्त्रिया पाचयेत्* यस्य च ग्रामे निवसतोऽपि ऊढाऽनूढा वा शूद्रा गृहिणी भवति द्विविधोऽपि स विप्रो हव्य-कव्येऽनुष्ठार्तुमयोग्यः सन्नरकमाप्नोति ॥ ३६ ॥

शूद्रान्नवत् सूतक्रान्नं निन्दति—

मृत-सूतकपुष्टाद्भो द्विजः शूद्रान्नभोजनः ।

अहं तन्न विजानामि कां कां योनिं गमिष्यति ॥ ३७ ॥

* पूर्वं एकादशेऽध्याये 'दास-गोपाल-नापित'—(प. स्मृ. ११. २१)

—इत्यादिना दासादयः भोज्यान्नत्वेन परिगणिताः । तत्कथमत्र शूद्र-

१. I. reads पुराणादि- for पुराण- २. I. omits वाग्भिः; while except A. G. I. and J. others omit. प्राज्ञात्. ३. B. D. and H. substitute पितृ-दैवस्थे for पितृ-देवेभ्यः; while M. does not insert this whole Sloka. ४. B. and D. omit यो. ५. J. substitutes पल्यादौ for परस्थलादौ and except A. and I. others omit परस्थलादौ. ६. I. reads अनुष्ठानायोग्यः for अनुष्ठानमयोग्यः and B. C. D. F. G. and J. read स नरकम् for सन्नरकम्. ७. We follow here A. and M.; while all others read मृत सूतकपुष्टाद्भो द्विजः. ८. B. C. D. E. F. G. and H. read शूद्रान्नभोजनम्, I. K. and L. शूद्रान्नभोजनम् and M. शूद्रान्नभोजने all for शूद्रान्नभोजनम्. ९. C. E. G. J. K. and L. read अथ तन्न, M. अहं तन्न for अहं तन्न; while B. and D. अहं चापि न for the same.

गृध्रो द्वादश जन्मानि दश जन्मानि सूकरः ।

श्वयोनौ सप्तजन्मो स्यादित्येवं मनुरब्रवीत् ॥ ३८ ॥

इति । मृताशौचे जानाशौचे वा अशौचिनोऽन्नमन्यो यो विप्रो दशस्वपि दिनेषु भुक्त्वा शरीरं पुष्पाति सोऽयं मृत-सूतक-पुष्टांगो विप्रः बहुषु कष्टयोनिषु जायते । कां कां योनिं गमिष्यतीत्येतत् न जाने इत्युक्त्वा योनीनामतिकष्टत्वं वर्णितम् । न तु स्वाज्ञानं प्रकटीकृतम् । अन्यथा गृधादिजन्मोदाहरणं व्याहन्येत । न च-गृधादिवाक्ये 'मनुरब्रवीदित्यभिधानात् तत्पूर्वकं स्वाज्ञानमुपवर्णितमिति शङ्कनीयम् । तद्वर्णने 'प्रयोजनाभावात् । मनुशब्दोदाहरणं प्रामाण्यदाढ्यार्थम् । तथा च सति शूद्रान्न-सूतकात्रयोः कष्टत्वस्यात्यन्तं प्रमितत्वात् । तदुभयं सर्वथा वर्जनीयमित्युक्तं भवति ॥ ३७-३८ ॥ ६५५ ४६

शूद्रार्थे होमानुष्ठानं प्रतिषेधति—

दक्षिणार्थ* तु यो विप्रः शूद्रस्य जुहुयाद्धविः ।

ब्राह्मणस्तु भवेत् शूद्रः शूद्रस्तु ब्राह्मणो भवेत् ॥ ३९ ॥

स्त्रीपाचितान्नस्य निषेधः^१—इति चेत् । नायं दोषः । दासादतिरिक्तशूद्र-जातीयस्त्रिया एवायं निषेध इति समाधत्स्व ।

* अत्र 'दक्षिणार्थम्'—इत्युक्तेर्दक्षिणाग्रहणमन्तरा होमो न दोषावह—इति न शङ्कनीयम् । शूद्रस्याग्निसाध्ये कर्मण्यधिकाराभावात् । तत्करणे होमकर्तुर्दोषोऽस्त्येवेति सुधियो विदाङ्कुर्वन्तु ।

१. G. and M. read सप्तजन्म स्यात्, I. reads सप्त जन्मानि for सप्तजन्मा स्यात्. २. We follow here only A. ; while J. reads शूद्रान्नरसपुष्टाङ्गः and all others शूद्रान्नपुष्टाङ्गः for मृत-सूतकपुष्टाङ्गः. ३. Except A. all others read -वाक्यं for -वाक्ये. ४. G. and H. read अभिधानपूर्वकं for अभिधानात्पूर्वकं. ५. C. and F. वर्णन- and I. वर्णनेन both for वर्णने. ६. I. reads प्रतिपादितत्वात् for प्रमितत्वात्.

इति । यो विप्रः शूद्रादक्षिणामादाय तदीयं हविः शान्ति-
पुष्ट्यादिसिद्धये वैदिकैर्मन्त्रैर्जुहोति तस्य ब्राह्मणस्यैव तत्र
प्रत्यवायः । शूद्रस्तु होमफलं लभेदिति ॥ ३९ ॥

अथ भोजनकाले मौनं विदधाति—

मौनव्रतं समाश्रित्य आसीनो न वदेद् द्विजः ।

भुञ्जानो हि वदेद् यस्तु तदन्नं परिवर्जयेत् ॥ ४० ॥

इति । यस्तु मौनेन भोक्तव्यमिति व्रतं* तपोरूपेण स्वीकृत्य
वर्त्तते स भोक्तुमासीन उत्थानपर्यन्तं किमपि वचनं न वदेत् ।
यदि प्रमादाद्भोजनमध्ये किञ्चिद्वाक्यं वदेत् तदानीमवशिष्टमन्नं
परित्यजेत् न तु भुञ्जीत ॥ ४० ॥

भोजनपात्रेण जलपानं निषेधति—

अर्धे भुक्ते तु यो विप्रः तस्मिन् पात्रे जलं पिबेत् ।

हतं दैवं च पित्र्यं च आत्मानं चोपघातयेत् ॥ ४१ ॥

इति । कांस्यादिपात्रे प्रक्षिप्तमन्नं भुक्त्वा भोजनसमाप्तेः
प्रागेव तत्पात्रमुद्धृत्य जलं यः पिबेत् तेनानुष्ठितं हव्यं कव्यं
च देवान् पितॄन् न तर्पयेत् । तेन दोषेण स्वात्मानं नरके पात-
यित्वोपघातयेत् ॥ ४१ ॥

* प्राणाहुतिग्रहणपर्यन्तं मौनं नित्यम् । तदन्तरं भोजनसमाप्तिपर्यन्तं
गमौनं तदैच्छिकं व्रताङ्गं वा भवति ।

१. J. reads वर्जयेद् द्विजः for परिवर्जयेत्. २. E. and I. read तथा for
तदानीं. ३. E. and I. do not insert न तु भुञ्जीत. ४. G. reads अर्धे भुक्त्वा तु,
B. and D. अर्धभुक्तौ तु, C. and F. अर्धभुक्त्वे तु and I. अर्धभुक्ते तु all for
अर्धे भुक्ते तु. ५. L. reads हतदैवं and चैव घातयेत् for हतं दैवं and चोपघात-
येत्. K. also substitutes चैव घातयेत् for चोपघातयेत्. ६. I. reads
भवघातयेत् for उपघातयेत्.

पङ्क्त्युच्छिष्टकारित्वं प्रतिषेधति—

भुञ्जानेषु तु विप्रेषु योऽग्रे पात्रं विमुञ्चति ।

स मूढः स च पापिषो ब्रह्मघ्नः स खलूच्यते ॥ ४२ ॥

इति । एकपङ्क्त्युपविष्टेषु भुञ्जानेषु सत्सु तन्मध्ये कश्चिदि-
तरभोजनसमाप्तेः पूर्वमेव स्वपात्रं परित्यज्य भोजनान्ते 'चुलकं'
पीत्वोत्तिष्ठति तस्य निन्दाऽतिमहती । तदर्थमेव मूढादि-
शब्दाः प्रयुक्ताः ॥ ४२ ॥

श्राद्धकाले भोजनपात्रचलनात् पूर्वं स्वस्तिवाचनं निषेधति-

भोजनेषु च तिष्ठत्सु स्वस्ति कुर्वन्ति ये द्विजाः ।

न देवास्तृप्तिमायान्ति निराशाः पितरस्तथा ॥ ४३ ॥

इति ॥ ४३ ॥

अस्नातभोजनादिकं निषेधति—

अस्नात्वा नैव भुञ्जीत अजस्त्वाऽग्निमर्हूय च ।

पर्णपृष्ठे न भुञ्जीत रात्रौ दीपंविना तथा ॥ ४४ ॥

इति । यद्यपि स्नान-जप-होमानां भोजनकालात् प्राचीन

* 'चुलकं' उत्तरापोशनम् । यद्यप्यत्र मूढादिशब्दप्रयोगेण मह-
तिन्दावगम्यते तथापि न तस्य कश्चिदपि दोषोऽभिहितः । अत ए-
उत्थानं शिष्टतत्प्रदायविरुद्धमित्येवेति प्रतिभाति ।

१. M. does not insert this Sloka. २. K. and L. substitute तु for च
३. I. substitutes च for स. ४. I. reads उक्त्वं पीत्वा तिष्ठति for चुलकं पी-
त्वोत्तिष्ठति. ५. B. and D. read भोजनेषु. ६. B. and D. read स्वस्तिम् for
द्विष्टम्. ७. H. and M. do not insert this Sloka; while K. and L. read
स्नात्वा नैव च for अस्नात्वा नैव. ८. G. reads अहुत्वा for अजस्त्वा and
others except A. and J. substitutes अग्निमर्हूय; while I. ऽऽज्यमर्हू-
both for अग्निमर्हूय.

काले विहितत्वादस्नातभोजनादिकं न प्रसक्तं तथापि कदाचित्
केनचिन्निमित्तेन स्वस्वकालेष्वननुष्ठितेषु यदि भोजनकालः
प्राप्तः स्यात् तदा स्नानादिकमकृत्वा भोजनं न कुर्वीत । तथा
पत्रावल्यां भुञ्जानः पत्राणामन्तर्भागे भुञ्जीत । न तु पृष्ठभागे ।
तथा रात्रावन्धकारे न भुञ्जीत ॥ ४४ ॥

अथा ष्वहारादिना धनार्जनं प्रतिषेधति—

गृहस्थस्तु देयायुक्तो धर्ममेवानुचिन्तयेत् ।

पोष्यवर्गार्थसिद्ध्यर्थं न्यायवर्त्ती बुद्धिमान् ॥ ४५ ॥

न्यायोपार्जितवित्तेन कर्त्तव्यं ह्यात्मरक्षणम् ।

अन्यायेन तु यो जीवेत् सर्वकर्मबहिष्कृतः ॥ ४६ ॥

इति । गृहस्थः पुत्र-मित्र-कलत्रादयः सर्वथा रक्षणीया इत्य-
नया दयया युक्तोऽपि पोष्यवर्गपोषणरूपस्यार्थस्य सिद्ध्ये ध-
र्ममेव शास्त्रीयमेव याजनादिरूपं द्रव्यार्जनोपायं चिन्तयेत् ।
एवं च सति न्यायवर्त्ती सन् परलोकविषयप्रधानत्वेन
बुद्धिमान् भवति । तस्मान् न्यायोपार्जितेनैव याजना-
दिसाध्येन वित्तेनात्मनः कुटुंबस्य च रक्षणं कर्त्तव्यम् । यस्त्व-

१. M. reads यदा for दया-. २. E. H. M. read पोष्यवर्गार्थसिद्ध्यर्थं for पोष्यवर्गार्थसिद्ध्यर्थं. ३. I. and J. read तु बुद्धिमान्, G. स बुद्धिमान् for बुद्धिमान्. ४. K. and L. read स्वात्मरक्षणं, G. आत्मरक्षणम् and M. आत्मरक्षणम् for ह्यात्मरक्षणम्. ५. B. and D. read गृहस्थस्य, G. and H. इत्यर्थः both for गृहस्थः. ६. C. E. F. and H. read बुद्धिमान् for बुद्धिमान्. ७. C. and F. read आत्मार्थं कुटुंबस्य, I. आत्मरक्षणं for आत्मनः कुटुंबस्य च रक्षणम् and E. G. H. and J. आत्मार्थं कुटुंबस्य for the same. ८. B. and D. follow our reading, but omit च.

न्यायेन चौर्यापलापादिना लब्धेन वित्तेन जीवेत् स देवे
पित्र्ये च कर्मण्यनर्हो भवति । यत्तु मनुवचनम्—

‘वृद्धौ च माता-पितरौ सेती भार्या सुतः शिशुः ।

अप्यकार्यशतं कृत्वा भर्त्तव्या मनुब्रवीत्* ॥

(म. स्मृ. ११. ११)

इति तदापद्विषयम् ॥ ४५-४६ ॥

अथ पुण्यवस्तुदर्शनं विधत्ते—

अग्निचित् कपिला सत्री राजा भिक्षुर्महोदधिः ।

दृष्टमात्राः पुनन्त्येते तस्मात् पश्येत्तु नित्यशः ॥ ४७ ॥

इति । इष्टकाचयनसंस्कृतेनाग्निना युक्तोऽग्निचित् । कपिला
कपिलवर्णा धेनुः । सत्री द्वादशाहमारभ्य सहस्रसंवत्सरपर्यन्तेषु
सत्रेषु यस्य कस्यचित् सत्रस्यानुष्ठाता । शास्त्रीयेण मार्गेण
प्रजानां पालको राजा । चतुर्थाश्रमस्य यथावत्पालके
भिक्षुः । महोदधिर्लवणसमुद्रादिः । एते दृष्टाः सन्तो द्रष्टा
पुनन्ति । कुश-हिरण्यादयो द्रष्टव्यविशेषाः पुनन्तोऽपि धार
णादिकमपेक्षन्ते । न तु दर्शनमात्रेण पुनन्ति । अतस्तद्वैलक्ष
ण्याय दृष्टमात्राः इत्युक्तम् ॥ ४७ ॥

रक्षणमात्रेण शुद्धिप्रदान् पदार्थानाह—

* उदाहृतोऽयं श्लोकः पूर्वमाचारकाण्डे (प. १९८ पं. १४) अ
चाचार्येण मनुकृत्वेनोदाहृतः तथापि नायं मनुस्मृतिपुस्तकेषु सर्वत्रोपल
भ्यते । नापि टीकाकाङ्क्षितव्याख्यातः । काचित् ‘भृत्यानामुपरोधेन’ (१
स्मृ. ११. १०)—इत्यस्मादग्रे दृश्यते ।

१. B. D. and I. substitute साध्वी for सत्री. २. I. reads पश्येत्तु
पश्येत्तु.

अरणिं कृष्णमार्जारं चन्दनं सुमणिं घृतम् ।

तिलान् कृष्णाजिनं छागं गृहे चैतानि रक्षयेत् ॥४८॥

इति ।

‘योऽश्वत्थः शमीगर्भः’ ।

(तै. ब्रा. १. २. ८.८)

इत्यादिभिर्मन्त्रैः संस्कृतो वह्निमन्येनोपयुक्तेः काष्ठविशेषोऽरणिः । सुमणिः पद्मरागादिः ॥ ४८ ॥

अथ गोचर्मदानं विधातुं गोचर्मनिरूपणमाह—

गवां शतं सैकवृषं यत्र तिष्ठत्ययन्तितम् ।

तत् क्षेत्रं दशगुणितं गोचर्म परिकीर्तितम् ॥ ४९ ॥

इति । एकेन वृषेण सहितं गोशतं सैकवृषम् । तच्च गोशतं नियन्त्रणराहितं विश्रामाय यावन्तं भूप्रदेशमाक्रम्यावतिष्ठते तावद्भूप्रदेशो दशगुणितः सन् गोचर्मशब्देनाभिधीयते । मनु-
स्तु प्रकारान्तरमाह—

‘तिर्यग्यवोदराण्यष्टावूर्ध्वा वा त्रीहयस्त्रयः ।

प्रमाणमङ्गलस्योक्तं वितस्तिर्द्वादशाङ्गुलः ॥

वितस्तिर्द्वितयं हस्तमिति स्वायम्भुवोऽब्रवीत् ।

दशहस्तेन दण्डेन त्रिंशदण्डं निवर्तनम् ॥

पञ्च चाभ्यधिकं कृत्वा एतत् गोचर्म कीर्तितम् ॥

(म. स्मृ. १२. ७-८)

इति । वृद्धमनुः—

१. Except A., all others read त्रिशतं तु समन्ततः; while G. त्रिशतं तु.

‘सप्तहस्तेन दण्डेन त्रिंशद्दण्डं निवर्तनम् ।
तान्येव दश गोचर्म देता पापैः प्रमुच्यते* ॥
(म. स्मृ. १२. १०)

इति ॥ ४९ ॥

पापक्षयकामिनां गोचर्मदानं विधत्ते—

ब्रह्महत्यादिभिर्मर्त्यो मनो-वाक्काय-कर्मजैः ।

एतद्गोचर्मदानेन† मुच्यते सर्वकिल्बिषैः ॥ ५० ॥

इति । मनो-वाक्काय-कर्माणि व्यापारास्तेभ्यो जातानि मनो-वाक्काय-कर्मजानि । नचैतेषां त्रयाणामल्पाधिकभावेन व्यवस्थितानां साधारणो निवृत्तिहेतुरयुक्त—इति वाच्यम् । अत्यन्तावृत्तानां मानसानामीषदावृत्तानां वाचिकानां संकृत्कृतानां कायिकानां च समत्वसम्भवात् ॥ ५० ॥

* विज्ञानेश्वरसिद्धमेव वाक्यं बृहस्पतिनाम्नेदाजहार (आचाराध्याये २१० इलोकव्याख्यायाम्) । तत्र ‘पापैः प्रमुच्यते’ इत्यस्य स्थाने ‘स्वर्गं महीयते’ इति भेदः ।

† यद्यपि गोचर्मप्रमाणं तत्र तत्र मतभेदात् विभिन्नमानं दृश्यते तथाप्यन्यतमग्रहणान्न दोष इति सिद्धगतिः । ब्रह्महत्यादिरित्यादिशब्दात् सुरापान-मुवर्णस्तेय-गुरुतल्पगमनानां ग्रहणम् । ननु संसर्गस्य । तस्मै कलौ महापातकत्वस्य निषिद्धत्वात् । आदिशब्देन विवक्षितग्रहणे सर्वशब्दग्रहणं महापातकसमानानामुपसङ्ग्रहार्थम् । मनो-वाक्काय-कर्मजैरित्यस्य मनसा सङ्कल्प्य वाचाऽभिलष्य कर्मणोपपादितैरित्यर्थः । तेन कायकृतत्वं लभ्यते । तथा च कामकृतेषु महापापेष्विदं प्रायाश्चत्तं कर्तव्यम् ।

१. C. H. F. read दाता for दत्ता, B. and D. दानात् for the same. २. E and D. read पापक्षयार्थं रोगिणां चर्मदानं. C. and F. पापक्षयकामिनो गोचर्मदानं. G. पापक्षयाय रोगिणां गोचर्मदानं. J. पापक्षयरोगिणोः चर्मदानं all for पापक्षयकामिनां गोचर्मदानं. ३. K. and L. substitute पातकैः for किल्बिषैः. ४. G. and J. read निवृत्तिहेतुः for निवृत्तिहेतुः. ५. B. and D. do not insert सकृत्.

दानस्य फलातिशयहेतुं पात्रविशेषमाह—

कुटुम्बिने दरिद्राय श्रोत्रियाय विशेषतः ।

यद्दानं दीयते तस्मै तद्दानं शुभकारकम् ॥ ५१ ॥

इति । विशेषत इति पदं कुटुम्बित्वादिभिस्त्रिभिः पात्राति-
शयविशेषणैः प्रत्येकं सम्बन्ध्यते । तथा च सति यस्य
महत् कुटुम्बं दरिद्रं चाधिकं बहुवेदपाठेन श्रोत्रियत्वम-
तिशयितं तादृशाय दीयमानं शुभस्य फलातिशयस्य कारकं
भवति ॥ ५१ ॥

परकीयभूम्यपहरणे प्रत्यवायाधिक्यमाह—

वापी-कूप-तडागाद्यैर्वाजपेयशतैर्मखैः* ।

गवां कोटिप्रदानेन भूमिहर्त्ता न शुद्ध्यति ॥ ५२ ॥

इति । वाप्यादीनामेकैकस्य शुद्धिहेतुत्वं शास्त्रान्तरेषु
प्रसिद्धम् । तादृशैर्बहुभिरपि न शुद्ध्यतीत्युक्तेः प्रत्यवायाधि-
क्यं प्रतीयते । न च सर्वात्मना* शुद्धिर्नास्तीत्येवम्परमिदं

मिति । अन्यथा मनोवाग्व्यापारयोः पातित्यानाधायकतया तयोर्ग्रहणम-
नर्थकं स्यात्—इति मुधियो विचारयन्तु ।

* केचन पूर्वोक्तगोचर्मप्रमाणभूमिहरणदोषस्य निवृत्तिर्न भवतीत्याहुः ।
न तत्र मूलं पश्यामः ।

१. E. G. and H. read तद्व्यवृद्धिकारकम् for तद्दानं शुभकारकम्. २. H. substitutes पात्रातिशय- for पात्रातिशय-; while B. C. D. E. F. G. and J. omit पात्रातिशय-. ३. B. C. D. E. F. G. and H. read दरिद्रादिकं for दरिद्रं चाधिकं; while J. reads दरिद्रमधिकं बहुवेदपाठकत्वात् श्रोत्रियता बद्धी and H. बहुवेदपाठे च श्रोत्रियत्वं for बहुवेदपाठेन श्रोत्रियत्वमतिशयितं. E. does not insert अतिशयितं. ४. I. and J. read -शतैरपि for शतैर्मखैः; while M. does not insert this śloka.

वचनम् । तथा सति सुवर्णस्तेयधर्मेषु सम्भावितशुद्धिषु मध्ये
तत्पाठानुपपत्तेः ॥ ५२ ॥

अथ रजस्वलाविषये क्वचिद्विशेषमाह—

अष्टादशदिनादर्वाक् स्नानमेव रजस्वला ।

अत ऊर्ध्वं त्रिरात्रं स्यादुशना मुनिरब्रवीत् ॥ ५३ ॥

इति । रजोदर्शनमारभ्य चतुर्थे दिवसे स्नाता स्त्री पुनस्तत
आरभ्य अष्टादशदिनादर्वाग्रजस्वला भवति चेत् तदा स्ना-
नमेवाचरेत् । न तु त्रिरात्राशौचं कुर्यात् । अष्टादशदिनादूर्ध्वं
रजोदर्शने त्रिरात्राशौचं कर्तव्यम् ॥ ५३ ॥

रजस्वलाप्रसङ्गेन बुद्धिस्थानां चाण्डालादीनां व्यवधाने
देशपरिमाणमाह—

युगं युगद्वयं चैव त्रियुगं च चतुर्युगम् ।

चाण्डाल-सूतिकोदक्या-पतितानामथः क्रमात् ॥ ५४ ॥

इति । अधःक्रमाद्विपरीतक्रमादित्यर्थः । ततश्चैवं योजनी-
यम् । पतितस्य व्यवधानमेकेन युगेन । उदक्याया युगद्वयेन ।
सूतिकाया युगत्रयेण । चाण्डालस्य युगचतुष्टयेनेति । युग-
परिमाणं लोकव्यवहारादवगन्तव्यम्* ॥ ५४ ॥

* युगपरिमाणमुक्तं मार्कण्डेयपुराणे —

‘द्वे वितस्ती तथा हस्तो ब्राह्मयतीर्थादिवेष्टनम् ।

चतुर्हस्तं धनुर्दण्डो नाडिका युगमेव च’ ॥

(मा. पु. ४९. ३९)

१. G. substitutes किञ्चित् for कञ्चित्; while B. and D. रजस्वलाविषयविशेषमाह for रजस्वलाविषये क्वचिद्विशेषमाह. २. E. G. and M read आषोडशदिनात् for अष्टादशदिनात्. ३. B. and D. substitute उशना मनुर्ब्रवीत् for उशना मुनिरब्रवीत्. ४. G. and H. read षोडशदिनात् for अष्टादशदिनात् and E. and H. रजःस्नाता for रजस्वला; while I. omits चैव. ५. G. reads दुगादीनां परिमाणं for युगपरिमाणं.

उक्तव्यवधानाभावे शुद्धिमाह—

ततः सन्निधिमात्रेण सचैलं स्नानमाचरेत् ।

स्नात्वाऽवलोकयेत् सूर्यमज्ञानात् स्पृशते यदि ॥५५॥

इति । मात्रशब्देन स्पर्शा व्यावर्त्यते । स्पर्शाभावे स्नानमेव । स्पर्शेऽपि अकामकृते स्नानं सूर्यावलोकनं च । कामकृते द्वैगुण्यं शुद्ध्यन्तरं वा द्रष्टव्यम् । सङ्कटादिषु सत्यपि सन्निधौ स्पर्शाभावे स्नानाभावः । यथासम्भवव्यवधानस्य संवर्त्तनाभ्युपगत्वात्—

‘संकटे विषमे चैव दुर्गे चैव विशेषतः ।

हृद-पट्टनमार्गे च सम्भवं तु यथा भवेत्’ ॥

(सं. स्मृ. १८९)

इति ॥ ५५ ॥

अथ तडागादौ पशुवत् मुखेन जलपानं निषेधति—

विद्यमानेषु हस्तेषु ब्राह्मणो ज्ञानदुर्बलः ।

तोयं पिबति वक्त्रेण श्वयोनौ जायते ध्रुवम् ॥५६॥

इति । ‘स्नानानि पञ्च पुण्यानि’ (प. स्मृ. ००)—इत्यारभ्य

इति तथा च मेदिन्याम्—

‘युगो रथ-हलाद्यङ्गे न द्वयोस्तु कृतादिषु ।

युगे हस्तचतुष्केऽपि वृद्धिमानौषधेऽपि च’ ॥

(गान्तवर्गे १७)

इत्यादिभिः हस्तचतुष्टयं युगमिति सिद्ध्यति ।

१. E. reads -भावेऽशुद्धिमाह for -भावे शुद्धिमाह and II. -भावेऽप्यशुद्धिमाह.
२. G. reads अभ्यनुज्ञातत्वात् for अभ्युपगतत्वात्. ३. I. reads पात्रेषु for
हस्तेषु. ४. G. reads -दुर्बलः for दुर्बलः. ५. C. and F. read अयोनौ
for श्वयोनौ.

‘श्वयोनौ जायते ध्रुवम्’—इत्येतदन्तेन ग्रन्थसन्दर्भेण यो ऽयमा-
चारशेषः प्रतिपादितः तस्य सर्वस्य प्रपञ्चः पूर्वकाण्डे प्रायेण
कृत इति नात्र पुनः प्रपञ्च्यते । न चैवं सति पुनरुक्तिः शङ्क-
नीया । मूलवचनेषु तत्र सङ्गृहीतार्थस्यात्र विवृतत्वात् ॥५६॥

अथ प्रायश्चित्तकाण्डशेषः ।

तत्र केनचिन्निमित्तेन शपथमुल्लङ्घितवतः प्रायश्चित्तमाह—

यस्तु क्रुद्धः पुमान् ब्रूयाज्जायायास्तु अगम्यताम् ।

पुनरिच्छति चेदेनां विप्रमध्ये तु श्रावयेत् ॥ ५७ ॥

श्रान्तः क्रुद्धस्तमोन्धो वा क्षुत्पिपासा-भयार्दितः ।

दानं पुण्यमकृत्वा तु प्रायश्चित्तं दिनत्रयम् ॥ ५८ ॥

उपस्पृशेन्निषवणं महानद्युपसङ्गमे ।

चीर्णान्ते चैव गां दद्याद्ब्राह्मणान् भोजयेद्दश ॥ ५९ ॥

इति । यैः केनचिन्निमित्तेन क्रुद्धः सन् स्वभार्याया अगम्यतां
प्रतिजानीयात्—‘अतः परं त्वां न गमिष्यामि । त्वं मम माता भ-
गिनीति’ । पुनरपि कालान्तरे क्रोधोपशमे सति एनां गन्तुं यदी-

१. B. and D. omit नात्र पुनः. and I. प्रपञ्चितः for प्रपञ्च्यते. २. I repeats तत्र. ३. B. C. D. E. G. and J. substitute ब्रूयात् for श्रूयात्; while I. भार्याया मादगम्यताम् for जायायास्तु अगम्यताम्. M. reads this line a follows:—

यस्तु क्रुद्धः पुमान् भार्यां प्रतिज्ञायाम्यगम्यताम् ।

B. and D. substitute न गम्यताम् for अगम्यताम्. ४. M. reads तां गन्तुं for चेदेनां. ५. B. and D. read श्रान्तः, C. and P. स तु and K. and L. आर्त्तः all for श्रान्तः; while M. reads तमोभ्रान्त्या for तमोऽधो वा. ६. B. C. D. E. F. G. H. and J. substitute वा for तु. ७. J. reads उपवासः for उपस्पृशेत्. ८. I. and J. read महानद्योस्तु for महानद्युप. ९. J. read चीर्णे चैव तु for चीर्णान्ते चैव. १०. H. and J. insert क्रुद्धः after यः and then again after निमित्तेन. ११. G. reads क्रोधास्तमये for क्रोधोपशमे

च्छति तदा पर्षदग्रे स्वकीयं पापं विनिवेदयेत् । 'अहं शपथ-
तेज्ञावेलायां प्रामान्तरगमनेन गृहव्यापारेण वा श्रान्त आसम् ।
अदीये वचस्युल्लङ्घिते सति क्रुद्धोऽभूवम् । तस्या अपराधाभावे
पि तमसा भ्रान्त्या अन्धः परामर्शरहितोऽभूवम् । क्षुधा-पिपा-
स्या राजादिभयेन वा पीडित आसम् । अत एवमादिदोष-
युक्तमिदमगम्यताप्रतिज्ञानम् । नतु विवेकपूर्वकम् । तस्माद-
स्य पापस्य प्रायश्चित्तमनुगृह्णन्तु भवन्त'—इति । यस्तु दानं
हरिष्यामीति शपथपूर्वं प्रतिज्ञाय तथैवाशया समागतायै ब्रा-
ह्मणाय किमपि न प्रयच्छति, तथा काशीयात्रादिकं सङ्कल्प्य
तथाकर्तव्यं किञ्चित् दूरं गत्वा पश्चाद् अश्रद्धां प्राप्तस्तत् पुण्यं
[करोति तेष्वेतेषु त्रिषु निमित्तेषु विप्रैर्निर्दिष्टमिदं प्रायश्चि-
त्माचरितव्यम् । द्वयोर्महानद्योः सङ्गमे गत्वा त्रिषवणस्नान-
पूर्वकं त्रिरात्रोपवासं कुर्यात् । चतुर्थदिने गां दद्यात् दश ब्राह्म-
णांश्च भोजयेत् ॥ एतेष्वान्यनिमित्तेषु वर्णभेदेन प्रायश्चित्त-
माह यमः—

‘स्वभार्या तु यदा क्रोधादगम्येति च यो वदेत् ।

प्राजापत्यं चरेद्विप्रः क्षत्रियो दिवसान् नव ॥

षड्रात्रं तु चरेद्वैश्यस्त्रिरात्रं शूद्र आचरेत् ।

(य. स्मृ. ६. १३)

इति । 'एतस्य कार्यस्या-करणे चतुर्षु वर्णेषु अन्यतमं हतवा-

१. G. and J. read तथैवाश्रमसमागताय for तथैवाशया समागताय; while C. D. E. and F. read तथैवा- for तथैवा-. २. G. and J. omit तथैवत्. ३. I. omits एतेषु and B. and D. निमित्तेषु. ४. B. and C. read एतेष्वन्यनिमित्तेषु, J. एतेष्वनिमित्तेषु and G. एतेष्वेव निमित्तेषु for एतेष्वन्यनिमित्तेषु, but these are incorrect. ५. I. reads अगम्येति नरो for अगम्येति च यो. ६. J. substitutes चरेत् for चरेत्.

नस्मि'—इति शपथं कृत्वा येस्तत् कार्यं न करोति तस्य प्रायश्चित्तं यम एव आह—

‘विप्रस्य वधसंयुक्तं कृत्वा तु शपथं नृपः ।

ब्रह्महा यावकात्रेण व्रतं चान्द्रायणं चरेत् ॥

क्षत्रियस्य पराकं तु प्राजापत्यं चरेद् द्विजः ।

वृषलस्य त्रिरात्रं तु व्रतं शूद्रहणश्चरेत् ॥

केचिदाहुरपापं तु वृषलस्य वधं मृषा ।

नैतन्मम मतं येस्मात्तद्भस्तेन भवत्यसौ’* ॥

(य. स्मृ. ६. १६-१८)

इति । मनुरप्यनृतप्रायश्चित्तमाह—

‘वाग्देवतैस्तु चरुभिर्यजेरंस्ते सरस्वतीम्† ।

अनृतस्यैनसस्तस्यै कुर्वाणा निष्कृतिं पराम् ॥

* यः शपथं कृत्वा तत् कार्यं न करोति स ब्रह्महा भवति । एवमेव क्षत्रिय-शूद्रवधशपथं कृत्वा तत् कार्यं न कुर्वति चेन् तत्तद्वर्णहन्ता भवति इति योजयेत् । शूद्रवधशपथो न दोषावह इति केचिदाहुः तन्म । यमसम्मतम् । यतस्तेन शपथेन सपुरुषः इतरवत् ‘तद्धः’ तं शूद्रं हन्तीति तद्धः भवति । शूद्रहत्यायाः प्रायश्चित्तमस्येव तत्तत्स्वैवमुक्तं भवति—यत्र येण शूद्रहत्याशपथकरणे शूद्रेण च स्वर्णस्येतरस्य वा हत्याशपथकरणे दोषोऽस्येवेति यमस्य मतम् ।

† यत्र साक्षिणोऽनृतं वदन्ति तत्र ते वाग्देवतैश्चरुभिः सरस्वतीं यजन् । अनवसावितान्नरूपपक्षौदने चरुशब्दः प्रसिद्धः । बहुवचनं देवादात्र कपिञ्जलन्यायेन चरुत्रयं वेदितव्यम् । कूष्माण्डा नाम म

१. Except A. and I. all omit यः. २. Except A. and I. all others not insert एव. ३. B. D. and I. read तथा for चरेत्. ४. B. and read शूद्रश्चरेत्विह for शूद्रहणश्चरेत्. ५. G. and I. read तस्मात् for तद्धः while I. कृतः and others हतः for तद्धः. ६. All, except C. F. G. & I. others read प्राग्देवतैः for वाग्देवतैः. ७. Except A. and the text others read तत्र for तस्य.

कूष्माण्डैर्वापि जुहुयाद्धृतमग्नौ यथाविधि ।

उदित्यृचा वा वारुण्या तृचेनापदैवतेन चे' ॥

(म. स्मृ. ८. १०५-१०६)

इति । प्रजापतिः—

‘अनृती सोमपः कुर्यान्निरात्रं परमं तपः ।

पूर्णाहुतिं वा जुहुयात् सप्तवत्या घृतेन तु’ ॥

इति । प्रतिश्रुत्यानृतोक्तौ हारीत आह—

‘प्रतिश्रुत्यानृतं ब्रूयान्मिथ्या सत्यमथापि वा ।

स तप्तकृच्छ्रसहितं चरेच्चान्द्रायणं व्रतम्’ ॥

इति । ब्रह्मचारिविषये गर्ग आह—

‘त्रिरात्रमेकरात्रं वा अनृतोक्तौ व्रतं चरेत् ।

मासं भुक्त्वा ब्रह्मचारी पुनःसंस्कारमाचरेत् ॥

जुर्वेदे प्रसिद्धाः । ‘यदेवा देवहेडनं’ (मा. सं. २०. १४) इत्येवमादयः । दित्यृचा ‘उदुत्तमं वरुण पाशम्’—इत्यनया ऋचा वरुणदेवताकया । पदैवतेन ‘आप्यायस्व’ इति तृचेन सूक्तेन । राघवानन्दस्तु ‘तदित्यृचा’ ति पाठमाश्रित्य—‘तदित्यृचा गायत्र्या । तदादिकेत्युक्तत्वात् उदुत्तमं वरुण पाशमित्येतया वारुण्या’ इति व्याचक्ष्यौ ।

१. H. reads व्रतमस्मिन् for घृतमग्नौ. २. B. D. H. and I. substitute for वा and all others except A. and the text read वारुण्यब्रूचेन for वारुण्या तृचेन. ३. The text substitutes वा for च. ४. B. and D. do not insert प्रजापतिः. ५. B. and D. read अनृतोक्तौ तु समयः, C. and F. अनृते मेयः and G. H. and I. अनृतोक्तौ सोमपः all for अनृती सोमपः. ६. I. reads पूर्णाहुतिर् for पूर्णाहुतिं. ७. All, except A. and I. others read सप्त घृतेन तु for सप्तवत्या घृतेन तु. ८. B. D. and G. substitute च for वा. B. and D. read ब्रह्मचार्यनृते चरेत्, E. F. G. H. and I. ब्रह्मचार्यनृतं चरेत् and C. F. प्रत्याचार्यनृतं चरेत् all for अनृतोक्तौ व्रतं चरेत्.

अभ्यासे चैन्दवं प्रोक्तं नैष्ठिके द्विगुणं चरेत् ।

वनस्थस्त्रिगुणं कुर्याद्यतिः कुर्याच्चतुर्गुणम् ॥

मांसाशनेऽनृतोक्तैः च शवनिर्हरणे तथा' ॥

इति । कचित्तु निमित्तविशेषे अनृतमपि बुद्धिपूर्वं वक्तव्यम् । तदाह याज्ञवल्क्यः—

‘वर्णिनां हि वधो यत्र तत्र साक्ष्यनृतं वदेत् ।

तत्पावनाय निर्वाप्यश्चरुः सारस्वतो द्विजैः’ ॥

(या. स्मृ. २. ८३)

इति । सत्याभिभाषणे गुरुतरपापस्य वर्णिवधस्य निमित्तता प्रसज्येत । तत् पापं मा भूदिति स्वल्पपापमनृतमपि वक्तव्यम्* । तस्य शुद्धये सारस्वतश्चरुर्निर्वाप्यः । वर्णिवधवदाल्मवधप्राप्तावपि अनृतं वदेत् । तदाह व्याघ्रः—

‘यत्रोक्तावात्मनः पीडा नितान्तं तु भवेद्यदि ।

तत्र वक्तव्यमनृतं व्याघ्रस्य वचनं यथा’ ॥

इति ॥ ५७—५८—५९ ॥

* अन्यान्यपि निमित्तान्याह शुक्राचार्यः—

‘स्त्रीषु नर्मविवाहे च वृत्त्यर्थे प्राणसङ्कटे ।

गो-ब्राह्मणार्थे हिंसायां नानृतं स्याज्जुगुप्सितम्’ ॥

(भा. पु. ८. १९. ४३)

इति । न जुगुप्सितं न दोषावहमित्यर्थः ।

१. Except A. B. and D. all others read चैन्दवं चैव for चैन्दवं प्रोक्तं
२. B. and D. read नैष्ठिके द्विगुणं भवेत्. ३. G. and H. do not insert!
४. Except A. B. and D. all others substitute तु for हि. ५. B. D. read सत्यपि भाषणे. ६. Except A. B. and D. all others omit अपि. ७. reads ब्राह्मः for व्याघ्रः, but it seems to be a mistake. ८. B. and substitute अत्र for तत्र. ९. We follow here A. B. and D; all others read भवतीति चेत् for तु भवेद्यदि.

दुर्ब्राह्मणगृहभोजने प्रायश्चित्तमाह—

दुराचारस्य विप्रस्य निषिद्धाचरणस्य च ।

अन्नं भुक्त्वा द्विजः कुर्यादिनमेकमभोजनम् ॥ ६० ॥

इति । दुराचारत्वं विहिताननुष्ठानम् । यो विप्रो विहितं नानुतिष्ठति निषिद्धं त्वाचरति तस्य गृहे भुक्त्वा दिनमेकमुप-
वसेत् ॥ ६० ॥

तदशक्तौ प्रायश्चित्तान्तरमाह—

सदाचारस्य विप्रस्य तथा वेदान्तवेदिनः ।

भुक्त्वान्नं मुच्यते पापादहोरात्रान्तराक्षरः ॥ ६१ ॥

इति । एकस्मिन् दिने सकृदसकृद्वा दुर्ब्राह्मणगृहे भोज-
नेन यत् कृतं पापं तस्य सदाचारविप्रस्य वेदान्तिगृहे वा
भोजनेन शुद्धिः । यद्वा एकस्मिन् दिने सम्प्राप्तं यत् पिपीलिका-
वधादिक्षुद्रपापजातं तत्सर्वं विंशिशान्नभोजनेन विशुद्ध्यति ।
पवित्रगृहान्नभोजनेन पापविशुद्धिं बौधायनोऽप्याह—

१. C. and F. substitute वा for च. २. All others except A. and I. substitute तु for च. ३. K. and L. read अहोरात्रान्तरान्तरः. and M. reads अहोरात्रं तु वै नरः. ४. All others except A. G. and I. do not insert सदाचारविप्रस्य वेदान्तिगृहे and omit वा; while G. omits the whole portion; as—

एकस्मिन् दिने सकृदसकृद्वा दुर्ब्राह्मणगृहे भोजनेन यत् कृतं
पापं तस्य सदाचारविप्रस्य वेदान्तिगृहे वा भोजनेन शुद्धिः ।

५. B. D. and G. omit अहोरात्रं; while B. D. substitute तत् पिपीलिका- for यत् पिपीलिका-. ६. G. inserts -महा- between -क्षुद्र- and -पाप-. ७. I. reads शिशान्नभोजनेन शुद्ध्यति.

भैक्ष्याहारोऽग्निहोत्रिभ्यो मासेनैकेन शुद्ध्यति ।

* यायावर-वनस्थेभ्यो दशभिः पञ्चभिर्दिनैः ॥

एकाहधनिनोऽग्नेन दिनेनैकेन शुद्ध्यति ।

कपोतव्रतनिष्ठस्य पीत्वा^१ः शुद्ध्यते त्रिभिः' ॥

(बौ. स्मृ. ४. ५. २७-२८)

इति ॥ ६१ ॥

मरणकालोपहृतेः प्रायश्चित्तमाह—

ऊर्ध्वोच्छिष्टमधोच्छिष्टमन्तरिक्षमृतौ तथा ।

कृच्छ्रत्रयं प्रकुर्वीत अशौचमरणे तथा ॥ ६२ ॥

इति । मरणकाले वान्त्यादिकमूर्ध्वोच्छिष्टं मूत्रादिकमधो-
च्छिष्टम् । तयोरन्यतरद्यदा सम्पद्यते तदा संस्कर्त्ता पुत्रादिर्धना-
दिना प्रत्याम्नायेन प्राजापत्यत्रयं कुर्यात् । मंचकादौ मरणम-
न्तरिक्षमृतिः । रजस्वला-सूतिका मरणमशौचमरणम् । तस्मिन्
द्विविधेषु मरणे कृच्छ्रत्रयं कुर्यात् ॥ ६२ ॥

प्राजापत्यकृच्छ्रस्य चतुरः प्रत्याम्नायानाह—

* ये प्रत्यहं धान्ययाच्ना कृत्वा पञ्चयज्ञादिविहितानुष्ठानपूर्वकं
गृहस्थधर्मानाचरन्ति ते यायावराः एकाहनिर्वाहपर्याप्तं धनं यस्य स
एकाहधनी तस्य । कपोतव्रतं कपोतवृत्तिः । सा च 'उच्छिष्टवृत्तिरिति
(भा. पु. ९. १८. २५ टीकायां) श्रीधरस्वामी ।

१. B. and D. read एकाहात् for एकाहः; while A. C. E. F. G. and I.
एकाह धनिनः for एकाहधनिनः. २. The text reads वृत्ति- for -व्रत- ३. I.
reads शुद्ध्यति for शुद्ध्यते; while except A. and the text others read
हिजः for त्रिभिः. ४. K. and L. read अगरोच्छिष्टम् for अधोच्छिष्टम्.
५. Except A. all others omit अपि. ६. B. and D. omit-कृच्छ्रस्य
and read प्राजापत्यस्य.

कृच्छ्रं देव्ययुतं चैव प्राणायामशतद्वयम् ।

पुण्यतीर्थेऽनार्द्रशिरःस्नानं द्वादशसङ्ख्यया ॥ ६३ ॥

द्वियोजने तीर्थयात्रा कृच्छ्रमेकं प्रकल्पितम् ।

इति । देवी गायत्री । तस्या अयुतसङ्ख्याको जपो दे-
व्ययुतम् । स एकः प्रत्याम्नायः । प्राणायामानां शतद्वयं द्वि-
तीयः प्रत्याम्नायः । अनार्द्र शिरो यस्याः सावनार्द्रशिरास्तस्य
स्नानमनार्द्रशिरःस्नानम् । सकृत् स्नात्वा तदद्भानुष्ठानं च वि-
धाय केशान् शोषयित्वा ततो द्वितीयं स्नानमाचरेत् । एवं-
विधं स्नानद्वादशकं पुण्यतीर्थे कृतं तृतीयः प्रत्याम्नायः ।
पुण्यतीर्थमुद्दिश्य योजनद्वयगमनं चतुर्थः । तैथोद्रकवासाद-
योऽपि प्रत्याम्नाया अवगन्तव्याः । तदुक्तं चतुर्विंशतिमते-

‘कृच्छ्रोऽयुतं च गायत्र्या उदवासस्तथैव च ।

धेनुप्रदानं विप्राय सममेतच्चतुष्टयम् ॥

तिलहोमसहस्रं तु वेदस्याध्यायमेव च ।

विप्रा द्वादश वा भोज्याः पावकेष्टिस्तथैव च ॥

अन्यानि वा पवित्राणि समान्याहुर्मनीषिणः’ ।

इति ॥ ६३ ॥

अथ रेतस्खलनप्रायश्चित्तमाह—

१. F. K. and L. read कृच्छ्रो for कृच्छ्रं. २. M. reads -शतद्वयम्. ३. I.
ends द्वियोजने for द्वियोजनं. ४. M. reads एवं for एकं. ५. B.
and D. omit तस्य and read अनार्द्रशिरःस्नानम् for अनार्द्रशिरास्तस्य स्नानम्.
H. reads सतः for तथा. ७. G. reads युक्तं. ८. I. reads वेदाध्यायमेव
or वेदस्याध्यायमेव. ९. B. D. G. and J. read अन्या वा पावनी कार्त्तम्.
I. अन्यानि वा पावनानि for अन्यानि वा पवित्राणि.

गृहस्थः कामतः कुर्याद्रेतसःस्खलेनं भुवि ॥६४॥
सहस्रं तु जपेद्देव्याः प्राणायामैस्त्रिभिः सह ।

इति । अकामकृते याज्ञवल्क्य आह—

‘यन्मेव रेत इत्याभ्यां स्कन्नं रेतोभिमन्त्रयेत् ।
स्तनान्तरे भुवोर्मध्ये तेनानामिकया स्पृशेत्’ ॥
(या. स्मृ. ३. २७८)

इति ।

‘यन्मेव रेतः’

(तै. आ. १. ३०. २)

इत्येकस्या ऋचः प्रतीकमिदम् ।

‘पुनर्मामैस्त्रिभिः’

(तै. आ. १. ३०. २)

इत्युपरितनो मन्त्रस्ताभ्यां मन्त्राभ्यामनामिकया रेत
आदाय स्तनयोर्भुवोर्वा मध्यमुपस्पृशेत् । यतीनां वनवासिना
च प्रयत्नोत्सर्गे कण्वोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘यत्नोत्सर्गं गृही कृत्वा वारुणीभिरुपस्पृशेत्* ।
वानप्रस्थो यतिश्चैव चरेच्चान्द्रायणव्रतम्’ ॥

* ‘वारुणीभिः’ वरुणदेव्याभिः ‘इमं मे वरुण’— इत्यादिभिः ऋग्भिः
उपस्पृशेत् ।

१. M. reads सेचनं for स्खलनं. २. B. D. and E. read स्तनान्तरं भुवोर्मध्ये,
H. and the text स्तनान्तरं भुवोर्मध्ये. G. and J. स्तनान्तरे भुवोर्मध्ये all
for स्तनान्तरे भुवोर्मध्ये. ३. H. reads पुनर्मामैस्त्रिभिः for पुनर्मामैस्त्रि-
भिः. ४. G. omits the following portion:—

यतीनां वनवासिनां च प्रयत्नोत्सर्गे कण्वोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘यत्नोत्सर्गं गृही कृत्वा वारुणीभिरुपस्पृशेत् ।
वानप्रस्थो यतिश्चैव चरेच्चान्द्रायणव्रतम्’ ॥

इति । स्वप्ने तु काश्यप आह—

‘सूर्यस्य अग्निमस्कारं स्वप्ने सिक्त्वा गृही चरेत् ।

५. H. and I. read -व्रतम् for -व्रतम्.

इति । स्वप्ने तु कैश्यप आह—

‘सूर्यस्य त्रिर्नमस्कारं स्वप्ने सिक्त्वा गृही चरेत् ।
वानप्रस्थो यतिश्चैव त्रिः कुर्यादघमर्षणम्’ ॥

(का. स्मृ. ६. ११)

इति । ब्रह्मचारिणम्प्रति मनुराह—

‘स्वप्ने सिक्त्वा ब्रह्मचारी द्विजः शुक्रमकामतः ।
स्नात्वाऽर्कमर्चयित्वा त्रिः पुनर्मामित्यृचं जपेत्’* ॥

(म. स्मृ. २, १८१)

इति । भयादौ प्रजापतिराह—

‘भये रोगे तथा स्वप्ने सिक्त्वा शुक्रमकामतः ।
आदित्यमर्चयित्वा तु पुनर्मामित्यृचं जपेत्’ ॥

(प्र. स्मृ. ३. १९)

इति । नैष्ठिकस्य हारीत आह—

‘उपकुर्वाणस्तु यत् कुर्यात्कामतोऽकामतोऽपि वा ।
तदेव द्विगुणं कुर्याद्ब्रह्मचारी च नैष्ठिकः’ ॥

इति ॥ ६४ ॥

अथ ब्रह्मवधस्य महापातकस्य प्रायश्चित्तमाह—

---

* पुनर्मामिति ऋक् उपरितनयाज्ञवल्क्यवचनव्याख्याने निर्दिष्टा ।

---

१. C. F. read कश्यपः for काश्यपः. २. I. and F. substitute तु for त्रिः; while G. omits the following portion :—

‘स्नात्वाऽर्कमर्चयित्वा त्रिः पुनर्मामित्यृचं जपेत्’ ।

इति । भयादौ प्रजापतिराह—

‘भये रोगे तथा स्वप्ने सिक्त्वा शुक्रमकामतः ।

चतुर्विद्योपपन्नस्तु विधिवद्ब्रह्मघातके ॥ ६५ ॥

समुद्रसेतुगमनं प्रायश्चित्तं विनिर्दिशेत् ।

इति । ऋग्वेदोदयश्चतस्रो वेदाश्चतुर्विद्याः । ताभिरुपपन्न-
स्तदध्ययनानुष्ठानवान् । एतेन

‘चातुर्विद्यो विकल्पी च’

(अ. स्मृ. ३. १९)

इत्यादिरद्विरसा प्रोक्ता सर्वा परिषदुपलक्ष्यते । समुद्रे दा-
शरथिना बद्धः सेतुः समुद्रसेतुः । तद्यात्रां ब्राह्मणघातके पुरुषे
यथाविध्यनुष्ठेयत्वेन निर्दिशेत् ॥ ६५ ॥

विधिवदित्युक्तम् । कोऽसौ विधिरित्याकाङ्क्षया तदिति-
कर्तव्यतामाह—

सेतुबन्धपथे भिक्षां चातुर्वर्ण्यात् समाचरेत् ॥ ६६ ॥

वर्जयित्वा विकर्मस्थानं छत्रोपानद्विर्जितः ।

इति । चतुर्णां वर्णानां यानि कर्माणि शास्त्रविहितानि
तेभ्यो विरुद्धानि विकर्माणि तेषु तात्पर्येण तिष्ठन्तीति विकर्म-
स्थाः । तान् वर्जयित्वा यथाशास्त्रं वर्तमानाच्चातुर्वर्ण्यात् सेतु-
बन्धमार्गे भिक्षां चरेत् । छत्रोपानद्विर्जित इति न केवलं
भिक्षाविलायाम् । किन्तु मार्गगमनेऽपि द्रष्टव्यम् ॥ ६६ ॥

१. I. reads चतुर्विद्यापपन्ने तु. २. K. and L. read विप्रघातके for ब्रह्मघा-
तके. ३. I. and J. read ऋगादयः चतस्रो. ४. I. reads चातुर्विद्योप-
पन्नं ब्रह्मघातं च for चातुर्विद्यो विकल्पी च. ५. C. F. and G. omit समुद्रसेतु-
and C. and F. also omit तद्यात्रां. ६. B. D. and H. read चातुर्वर्ण्ये
• चातुर्वर्ण्यात्. ७. Except E. and I. others insert विकर्मस्थाश्च; while I
reads विकर्मस्थः for the same. ८. I. omits मार्ग-; while G. substitut-
इति for अपि.

भिक्षमाणेन वक्तव्यमुक्तिप्रकारमाह—

अहं दुष्कृतकर्मा वै महापातककारकः ॥ ६७ ॥

गृहद्वारेषु तिष्ठामि भिक्षार्थी ब्रह्मघातकः ।

इति । पापप्रख्यापनस्य प्रायश्चित्ताङ्गत्वात् प्रतिभिक्षागृहं
अहं दुष्कृतकर्मेत्यादिवाक्येन स्वपापं प्रख्यापयेत् । अप्रख्या-
पने बाधमाहाङ्गिराः—

‘कृत्वा पापं न गूहेत गूह्यमानं विवर्धते’ ।

(अं. स्मृ. १.४७)

इति । दुष्कृतकर्मा, महापातककारको, ब्रह्मघातक इति
पदत्रयस्य महासामान्या-श्वान्तरसामान्य-तद्विशेषवाचित्वादपु-
नरुक्तिः ॥ ६७ ॥

अध्वश्रान्तस्यावस्थातुं देशविशेषमाह—

गोकुलेषु वसेच्चैव ग्रामेषु* नगरेषु वा ॥ ६८ ॥

तपोवनेषु तीर्थेषु नदीप्रस्रवणेषु वा ।

इति । बहूनां गवां ग्रामे स्थापयितुमशक्यत्वेनारण्ये स्थाप-
नाय कल्पितो ब्रजप्रदेशो गोकुलम् । यत्र व्याघ्रादिभयात् ग्रा-
माद्वहिर्निवासोऽशक्यः । तत्र ग्रामे नगरे वा प्रविश्य गोशाला-

* कतिपयजननिवासो ग्रामः । चातुर्वर्ण्यानेकजननिवासो नगरम् ।
न्यादिनिवासस्तपोवनं नैमिषादिकम् ।

१. B. and D. read the following line as follows:—

गृहद्वारेषु भिक्षामि तिष्ठामि ब्रह्मघातकः ।

२. C. and F. read अवान्तर-सामान्याभ्यां तद्विशेषवाचित्वात्. ३. K. and L.
end वापि for चैव. ४. M. reads तथा वनेषु for तपोवनेषु. ५. Except C.
and F. all others substitute च for both वा. ६. J. omits ग्रामान्. ७. B.
, and G. read ऽशक्तः for ऽशक्यः also substitute तत्र for तत्र.

देवायतनादौ पुण्यप्रदेशे निवसेत् । असति तु व्याघ्रादिभ्यो
भये तपोवनादिषु निवसेत् । नदी-प्रलवणेभ्योऽन्यानि तीर्था-
नि पम्पासरोवरादीनि ॥ ६८ ॥

न केवलं भिक्षागृहेष्वेव पापप्रख्यापनम् । किन्तु निवास-
स्थानेष्वपीत्याह —

एतेषु ख्यापयन्नेनः पुण्यं गत्वा तु सागरम् ॥ ६९ ॥

दशयोजनविस्तीर्णं शतयोजनमायतम् ।

रोमचन्द्रसमादिष्टनलसञ्चयसञ्चितम् ॥ ७० ॥

सेतुं* दृष्ट्वा समुद्रस्य ब्रह्महत्यां व्यपोहति ।

इति । यथोक्तप्रकारेण पापप्रख्यापनपुरःसरं यात्रां कृत्वा
सेतौ दृष्टे सति तत्पापक्षयः ॥ ६९-७० ॥

सेतुदर्शनानन्तरकर्तव्यमाह—

सेतुं दृष्ट्वा विशुद्धात्मा त्ववगाहेत सागरम् ॥ ७१ ॥

* 'दशयोजनविस्तीर्णं शतयोजनमायतम्'—इति सेतोर्विशेषण-
द्वयम् । स च सेतुर्दशयोजनविस्तीर्णः शतयोजनमायतः दीर्घः । यथा
श्रीमद्रामायणे—

‘दशयोजनविस्तीर्णं शतयोजनमायतम् ।

ददृशुर्देव-गन्धर्वा नलसेतुं सुदुष्करम् ॥

(वा. रा. ६. २२: ७२)

इति । रामचन्द्रेण समादिष्टेन नलनाम्ना वानरेण योऽयं काष्ठ-पाषाणा
दिसञ्चयः कृतः तेन सञ्चितं बद्धम् ।

१. I. omits तु. २. B. and D. read तेषु प्रख्याप्य यन्नेन, J. एतेषु ख्यापय-
न्नेन, K. and L. एतेषु ख्यापयन्नेनः all for एतेषु ख्यापयन्नेनः. ३. B. I.
G. H. I. J. and M. read -समादिष्ट for -समादिष्ट-. ४. Except H. all
others read सेतोर्विशेषणे for सेतौ दृष्टे. ५. B. D. G. and I. read सेतुदर्शनान-
न्तरं for सेतुदर्शनानन्तर-. ६. K. L. and M. do not insert this line.

इति । स्पष्टोऽर्थः ॥ ७१ ॥

सेतुं ब्रह्मशकुवतो भूपतेः पक्षान्तरमाह—

यजेत वाश्वमेधेन राजा तु पृथिवीपतिः ।

इति । अश्वमेधेऽर्च्यऽशक्तस्य तदुपासनं वेदितव्यम् । तथा च तैत्तिरीयब्राह्मणे* श्रूयते—

‘सर्वं वा एतेन पाप्मानं देवा अतरन्नपि वा एतेन
ब्रह्महत्यामतरन् सर्वं पाप्मानं तरति तरति
ब्रह्महत्यां योऽश्वमेधेन यजते य उचैनमेवं वेद’ ।

(तै. सं. ५. ३. १२. १. २)

इति । तदुपासनं च—

‘उषा वा अश्वस्य’ ।

(तै. सं. ७. ६. २५. १)

* अत्र सर्वेष्वप्यादर्शपुस्तकेषु ‘तैत्तिरीयब्राह्मणे’ इत्येव वर्तते, तथापि ‘सर्वं वेत्याद्याभिमे वाक्यं तैत्तिरीयसंहितायामेव वर्तते न ब्राह्मणे । तदयं

१. Except I. all others omit स्पष्टोऽर्थः. २. E has in the margin:—

‘अनुपासकिनस्त्वेते महापातकिनो यथा ।

अश्वमेधेन शुद्धयन्ति तीर्थानुसरणेन वा’ ॥

इति । तत्र अश्वमेधः सार्वभौमविषयः ।

‘राजा सार्वभौमोऽश्वमेधेन यजेत’ ॥

इति श्रुतेः ।

We are unable to find out whether the above portion can be found in this book or others. ३. The quoted portion does not occur in Taittiriya Brāhmaṇa, but is found in Taittiriya Samhitā and the next sentence also in the Samhitā and not in Taittiriya Brāhmaṇa.

इत्यादौ वाजसनेयिब्राह्मणे तैत्तिरीयब्राह्मणे* च प्रप-
ञ्चितम् ॥ ७१ ॥

सेतुयात्रां समाप्य पुनः प्रत्यागतस्य कर्तव्यमाह—

पुनः प्रत्यागतो वेश्मवासार्थमुपसर्पति ॥ ७२ ॥

सपुत्रः सह भृत्यैश्च कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ।

गाश्वैर्वैकशतं दद्याच्चतुर्विधेषु दक्षिणाम् ॥ ७३ ॥

ब्राह्मणानां प्रसादेन ब्रह्महा तु विमुच्यते ।

इति । ब्राह्मणानां प्रसादो नाम-विपापो विगुह्मस्त्वमसी-
त्येवमाद्युक्तिः । इदं च व्रतं गुणविहीनस्य ब्राह्मणस्य वधे द्रष्ट-
व्यम् । अस्मिन्नेव विषये व्रतान्तरमाह याज्ञवल्क्यः—

‘पात्रे धनं वा पर्याप्तं दत्त्वा गुह्मिणवाप्नुयात्’ ॥

(या. स्मृ. ३. २५०)

इति । विद्या-तपोयुक्ते पात्रे गो-भू-हिरण्यादिकं जीवनोपाय-
पर्याप्तं दद्यात् । वा शब्देन सर्वस्वं सपरिच्छेदं वा गृहं दद्यात् ।
तदाह मनुः—

लेखकप्रमादो वा माध्वाचार्यस्यैव नाम विस्मृतिर्वेति न ज्ञायतेत्यलं महतां
प्रमादोद्घाटनेन ।

* ‘उषा वा’ इत्येतद्वाक्यं न तैत्तिरीयब्राह्मणे दृश्यते । अपि तु तै-
त्तिरीयसंहितायामेव वर्तते ‘तैत्तिरीयब्राह्मणे’ इति तु प्रामादिकमेवेति
प्रतिभाति ।

१. C. and F. read सहपुत्रः सह भृत्यैश्च, J. सहपुत्रः सभृत्यैश्च and K. L.
सपुत्रः सहभृत्यैश्च all for सपुत्रः सह भृत्यैश्च. २. B. D. and H. read चतुर्वि-
धेषु and E. I. चतुर्विधेषु for चतुर्विधेषु. ३. B. D. and I. omit
ब्राह्मणस्य. ४. C. and F. read पृते for धनं.

‘सर्वस्य वा वेदविदे ब्राह्मणायोपपादयेत्* ।

धनं वा जीवनायालं गृहं वा सपरिच्छदम् ॥

(म. स्मृ. ११. ७६)

इति । अपुत्रस्य सर्वस्वदानं पुत्रवतः सपरिच्छदं गृहदा-
नमिति व्यवस्था ॥ ७२—७३ ॥

अथान्यमुनिप्रणीतानां व्रतविशेषाणां व्यवस्थां वर्णयामः ।

तत्र याज्ञवल्क्यः—

‘शिरःकपाली ध्वजवान् भिक्षाशी कर्म वेदयन् ।

ब्रह्महा द्वादशाब्दानि मितभुक् शुद्धिमाप्नुयात् ॥

(या. स्मृ. ३. २४३.)

इति । स्वव्यापादितब्राह्मणशिरःकपाल-ध्वजवान्—

‘कृत्वा शवशिरोध्वजम्’ ।

(म. स्मृ. ११. ७२)

इति मनुस्मरणाच्च ।

‘ब्राह्मणो ब्राह्मणं घातयित्वा तस्यैव शिरःकपाल-

मादाय तीर्थान्यनुसंचरेत्’ ।

(शा. स्मृ. ५. २६)

* अत्रायमर्थवादः ‘धनं वा जीवनायालम्—इति । यावता धनेन द-
नं प्रतिग्रहीतुर्जीवनं पर्याप्तं भवति तावता धनेन तस्मै जीवितं दत्तं भवति
तदेव साम्यम् ।

१. The text reads स वेदविदुषे for वा वेदविदे. २. H. reads जीवनायाल्-
हं for जीवनायालं. ३. Except A, all others omit पुत्रवतः. ४. H. reads
कपालो for कपाली.

इति शातातपस्मरणाच्च । एतदुभयं पाणिनैव ग्राह्यम्—
'खट्वाङ्ग-कपालपाणिः' ।

(गौ. स्मृ. २२. ४)

इति गौतमस्मरणात् । खट्वाङ्गशब्देन दण्डारोपितशिरः
कपालात्मको ध्वजो गृह्यते । भिक्षार्थं त्वन्यदेव मृत्केपात्
ग्राह्यम् ।

*मृण्मयकपालपाणिर्भिक्षायै ग्रामं प्रविशेत्' ।

(गौ. स्मृ. २२. ६)

इति गौतमस्मरणात् । तथा शङ्खोऽपि—

'ब्रह्महा परिषदानुमतः खट्वाङ्गी गर्दभाजिनी
मृण्मयपात्रपतितशिष्टार्द्रभोजी स्वकर्म विख्याप-
यन् चरैर्द्वैक्ष्यमेककालाहारः । शून्यागार-नदी-

---

* अस्मदृष्टगौतमस्मृतिपुस्तकेषु नेदं सूत्रं कुत्राप्युपलभ्यते । ना
व्याख्याकृता हरदत्तेन विवृतम् । भिक्षार्थं मृण्मयपात्रं ग्राह्यमित्यपि ।
तस्य सम्मतमिति प्रतिभाति । यतस्तेन 'खट्वाङ्ग' इत्येतत्सूत्रव्याख्यायां—
'खट्वाङ्गं दक्षिणे पाणौ । कपालं सव्ये भिक्षार्थं पानीयपानार्थं भोजना-
य । तथा चापस्तम्बः—

'पुरुषशिरः प्रतिपानार्थमादाय खट्वाङ्गं दण्डार्थे' ।

(आ. ध. सू. १. १०. २७. २१)

इत्युक्तम् ।

---

१. B. D. G. omit this:—

एतदुभयं पाणिनैव ग्राह्यम् ।

'खट्वाङ्ग-कपालपाणिः' ।

इति गौतमस्मरणात् ।

२. I. J. does not insert -कपाल-. १. B. D. and G. omit मृण्-. ५.
reads -भिक्षाङ्ग- for -शिष्टाङ्ग-.

पर्वत-वृक्षमूल-गुहानिकेतनः स एवं द्वादशे वर्षे
शुद्धिमाप्नोति' ।

(शं. स्मृ. १६. ९)

इति । वनादिवासिना तेन भवितव्यम् । यथाह मनुः—

‘ब्रह्महा द्वादशाब्दानि कुटीं कृत्वा वने वसेत् ॥ (७२)

कृतवापनो वा निवसेद् ग्रामान्ते गोव्रजेऽपि वा ।

आश्रमे वृक्षमूले वा सर्वभूतहिते रतः* ॥ (७८)

(म. स्मृ. ११. ७२-७८)

इति । ‘कृतवापनो वा’ इति वाशब्देन जटाधारणेन सह
विकल्पोऽवगम्यते† । अत एव संवर्तः—

‘ब्रह्महा द्वादशाब्दानि बालवासा‡ जटी ध्वजी’ ।

(सं. स्मृ. १०९)

इति । लोहितमृण्मयखण्डशरावेण भिक्षा ग्राह्या । तथा-
चापस्तम्बः—

* तृण-पर्णादिकृते न निकेतो वर्षातप-शीतत्राणादिहेतु गृहं कुटी ।
द्वादशाब्दिकव्रतस्यैव ‘कृतवापन’ इत्यादिर्विशेषः । गोविन्दराजस्तु ‘समा-
प्ते द्वादशे वर्षे’ (म. स्मृ. ११. ८१) इत्यभिधानात् द्वादशवार्षिकस्यायं
गुणविधिरिति मन्यते ।

† नायं विकल्पो मेधातिथ्यादिसम्मतः ।

‡ लोमवद्वसन इत्यर्थः ।

१. G. substitutes स केतनं for स एवं; while I. omits स. २. G. reads
तथा च for यथाह. ३. The text substitutes -समाः for -अब्दानि. ४. The
text omits वा. ५. E. and H. substitute आसने for आश्रमे. ६. The
text substitutes गो-ब्राह्मणहिते रतः for सर्वभूतहिते रतः. ७. The text reads
ब्रह्मघ्नस्तु वने गच्छेत् बालवासा for ब्रह्महा द्वादशाब्दानि बालवासा.

‘लोहितकेन मृण्मयखण्डशरावेण भिक्षायै ग्रामं प्रविशेत्’।

(आ. ध. सू. १ ९. २४. १४)

इति । अत्र मृष्टं लभ्यत—इति सङ्कल्पमकृत्वा भैक्ष्यमा
चरेत् । तदाह वसिष्ठः—

‘सप्तागाराण्यसङ्कल्पितानि चरैर्द्वैक्ष्यमेककालाहारः’।

(व. स्मृ. २१. ९)

इति । इदं च भैक्ष्यमशक्तविषयम् । तथा च संवर्तः—

‘ब्रह्मप्रस्तु वनं गच्छेद्वनवासी जटी ध्वजी ।

वन्यान्धेव फलान्यश्नन् सर्वकामविवर्जितः॥

भिक्षार्थी विचरेद् ग्रामं वन्यैर्यादि न जीवति ।

चातुर्वर्ण्यं चरेद्भैक्ष्यं खट्वाङ्गी संयतः पुनः॥

भैक्ष्यं चैव समादाय वनं गच्छेत्ततः पुनः ।

वनवासी ह्यर्पः स्पृश्येत् सदाकालमनन्त्रितः॥

ख्यापयन्नात्मनः पापं ब्रह्मघ्नः पापकृत्तमः ।

अनेन तु विधानेन द्वादशाब्दं व्रतं चरेत्’ ॥

(सं. स्मृ. १०९-११२)

१. The text reads as follows:—

खण्डेन लोहितकेन शरावेण ग्रामे प्रतिष्ठेत ।-

२. G. substitutes यत्र for अत्र. ३. E. reads मिष्टं for मृष्टं. ४. B. and D. omit चरेद्. ५. The text reads वल्कवासा, B. C. D. F. and J. बालवासा; and H. वनवासो all for वनवासी. ६. The text reads च चरेद् for विचरेद्. ७. G. reads संयुतः for संयतः and J. खट्वाङ्गीलयितः for खट्वाङ्गीसंयतः. ८. B. and D. ह्यपःस्पृश्य, C. and F. ह्यपस्पृष्टा and E. G. an H. ह्यपःस्पृष्टात् all for ह्यपःस्पृश्येत्; while the text स पापश्च for the same. ९. H. reads पापकृत्तरः for पापकृत्तमः and the text reads the line as follows:—

ख्यापयन्नेव सत् पापं ब्रह्मघ्नः पापकृत्तरः ।.

इति । नियमान्तराण्याह यमः—

‘अथ वै ब्रह्महत्यायां खट्वाङ्गी मितभोजनी ।
 मृण्मयेन कपालेन स्वकर्म श्रावयंसेतथा ॥
 ब्राह्मणावसथान् सर्वान् देवागाराणि वर्जयेत् ।
 शोचन् विनिन्दन्नात्मानं संस्मरन् ब्राह्मणं च तम्*॥
 चरेद् व्रतं यथोद्दिष्टं देव-ब्राह्मणपूजकः ।
 एवं दृढव्रतो नित्यं सत्यवादी जितेन्द्रियः ॥
 सप्तागाराण्यपूर्वाणि यान्यसङ्कल्पितानि च ।
 सञ्चरेत्तानि शनकैर्विभूमे भुक्तिर्वाजते ॥
 ब्रह्मन्ने देहि मे भिक्षाभिनो विख्याप्य सञ्चरेत् ।
 एककालं चरेद्भैक्ष्यमलब्धोपवसेद्दिनम् ॥
 एवं सञ्चरमाणस्तु ब्रह्महत्यां ब्रुवन् सदा ।
 पूर्णे तु द्वादशे वर्षे ब्रह्महत्यां व्यपोहति’ ॥
 (य. स्मृ. ६. २१-२६)

इति । ब्रह्मचर्यादिनियममाह गौतमः—

‘खट्वाङ्ग-कपालपाणिर्वा द्वादशसंवत्सरान् ब्रह्म-
 चारी भिक्षायै ग्रामं प्रविशेत् कर्माचक्षाणः

* यस्तेन हतः तं ब्राह्मणं संस्मरन् । ‘ब्रह्मन्ने देहि मे भिक्षाम्’—
 ति एनः पापं विख्याप्य भिक्षेत् ।

१. C. and F. read विषयान्तराणि for नियमान्तराणि. २. G. and I. read मितभोजनः for मितभोजनी. ३ B. D. I. read ख्यापयन् for श्रावयन्. ४ B. D. read देवागाराणि च विवर्जयेत् for सर्वान् देवागाराणि वर्जयेत्. ५. B. and I. substitute -पूजनः for -पूजकः. ६ We follow here A. and I.; while II others read भूषणे. ७. B. D. E. and I. substitute अभिख्याप्य for विख्याप्य. ८. A. B. C. D. and F. read ब्रह्महत्या for ब्रह्महत्यां. ९. G. I. read भैक्ष्य- for ब्रह्म- and B. and D. -चर्यव्रतानि for -चर्यादिनियमम्. १०. I. reads खट्वाङ्गी for खट्वाङ्गः; while except A. and the text all others omit वा.

(४) यथोपक्रामेत् सन्दर्शनादार्यस्य ।

(५) स्थानासनाभ्यां विहरन् सवनेषूदको-
पेस्पर्शां शुद्ध्येत् । (६)

(गौ. स्मृ. २२. ४-६)

इति । कौश्योपनिषि—

‘ पवित्रपाणिर्दण्डी च पङ्कदन्तो रजस्वलः ।

तीर्थावासी कुशाच्छादी जटिलो ब्रह्महा भवेत् ॥

(का. स्मृ. ३. १४)

इति । इयं विशुद्धिरकामकृतब्राह्मणवधविषया । तथा च
मनुरेतद्वादशवार्षिकमुपक्रम्य बहूनि व्रतान्यभिधायान्ते नि-
गमयति—

‘इयं विशुद्धिरुदिता प्रमाप्याकामतो द्विजम् ।

कामतो ब्राह्मणवधे निष्कृतिर्न विधीयते’ ॥

(म. स्मृ. ११. ८९)

इति । आवृत्तब्रह्मवधे चतुर्थात्प्राग्व्रतमप्यावर्तनीयम् ।
तदाह तुर्मनु-देवलौ—

‘विधेः प्राथमिकादस्माद् द्वितीये द्विगुणं चरेत् ।

तृतीये त्रिगुणं चैव चतुर्थे नास्ति निष्कृतिः’ ॥

१. G. reads यथोपक्रामेत् and H. यथोपक्रमेत् both for यथोपक्रमेत्
२. Except A, H, I. and the text all others read उदकस्पर्शा for उदको
पस्पर्शा. ३. A. and J. substitute कण्ठोऽपि for काश्यपोऽपि. ४. C. and
K. read पङ्कदन्तो and I. पक्षदन्तो for पङ्कदन्तो. ५. B. D. read तीर्थवासी
कुशाच्छादी for तीर्थावासी कुशाच्छादी and all others except A. and J. read
तीर्थवासी for तीर्थावासी.

इति^१ ।

‘यत् स्यादेनभिसन्धाय पापं कर्म सकृत्कृतम् ।

तस्येयं निष्कृतिर्दृष्टा^२ धर्मविद्भिर्मनीषिभिः’ ॥

इति । तदेतदेवलेन सकृदनुष्ठानस्य सकृत्कृतपापविषय-
त्वाभिधानात् ।

प्रतिनिमित्तं नैमित्तिकमावर्तनीयम्^३ ।

इति न्यायाच्चावृत्तौ द्वैगुण्यादिसिद्धिः । यस्तु न साक्षाद्-
ब्राह्मणं हन्ति किंतु तिरस्कारादिद्वारात्तन्निमित्ततामापद्यते
तम्प्रति सुमन्तुराह—

‘तिरस्कृतो यदा विप्रो हत्वात्मानं मृतो यदि ।

निर्गुणः सहसा क्रोधाद्गृह-क्षेत्रादिकारणात् ॥

त्रैवार्षिकं व्रतं कुर्यात् प्रतिलोम सरस्वतीम् ।

गच्छेद्वापि विशुद्ध्यर्थं तत्पापस्येति निश्चितम्* ॥

* यो गुणहीनो विप्रः स्वकीयैः परकीयैर्वा तिरस्कृतः सन् आत्मानं
यापादयेत् । इदं च तिरस्करणं सनिमित्तम् । सहसा क्रोधात् वा गृह-क्षेत्रा-
देनाशेनापहारेण वा दुःखितः सन् यो म्रियेत तस्य विशुद्ध्यर्थं तिरस्का-
रादिकर्त्ता मरणनिमित्तभूतेन तत्पुत्रादिना वा त्रैवार्षिकं व्रतं वा सागर-
तटममारभ्योगमपर्यंतं सरस्वतीतीरसेवनं कर्तव्यम् । इदं च निर्गुण-
वेप्रमरणविषये निमित्तभूतस्य गुणवत् एव । गुणवति मृते त्वधिकम् ।

१. I. does not insert इति. २. C. F. and G. substitute यस्मात् for
तु स्यात्. ३. B. and D. read पापहर्ता सकृत् for पापं कर्म सकृत्. ४. G.
reads दृष्टा for कृष्टा. ५. G. omits तदेतद्. ६. C. and F. read क्रममाणो,
I. and H. उक्षममाणो for हत्वात्मानं.

इति । निर्निमित्तं भर्त्सने स एव आह—

‘अन्यर्थं निर्गुणो विप्रो ह्यत्यर्थं निर्गुणोपरि ।

क्रोधाद्वै प्रियते यस्तु निर्निमित्तं तु भर्त्सितः ॥

वत्सरत्रितयं कुर्यात्ततः कृच्छ्रं विगुह्ये’* ॥

इति । यदा पुनर्निमित्ती अत्यन्तगुणवान् आत्मवाती चात्य-
न्तनिर्गुणः तदेकवर्षमेव ब्रह्महत्याव्रतं कुर्यात् ।

‘केरा-इमश्रु-नखादीनामकुत्वां वपनं वने ।

ब्रह्मचर्यं चरन् विप्रो वर्षेणैकेन गुह्यति’ ॥

इति तेनैवाभिधानात् । यथा हन्ता प्रायश्चित्ती यथा वा
निमित्ती तथैवानुमन्त्रादयोऽपि प्रायश्चित्तभाजः । तथा च
पैठीनसिः—

‘हन्ता मन्तोपदेशा च तथा सम्प्रतिपादकः ।

प्रोत्साहकः सहायश्च तथा मार्गोपदेशकः ॥

आश्रयः शस्त्रदाता च भक्तदाता विकर्मिणः ।

उपेक्षकः शक्तिमांश्चेदेषवक्ताऽनुमोदकः ॥

*निर्गुणविप्रमरणनिमित्तभूतस्य गुणव्रतः प्रायश्चित्तमभिहितम् । इदा-
नीमत्यन्तनिर्गुणमरणनिमित्तस्यात्यन्तनिर्गुणस्य प्रायश्चित्तमाह । ‘अन्य-
र्थं निर्गुण’ इति । सनिमित्तभर्त्सने तु न्यूनम् ।

१. B. and D. read निमित्ततो घृते, C. and F. निर्निमित्तता मृते, G. निर्नि-
मित्तं घृते and H. निर्निमित्ततो घृते all for निर्निमित्तं भर्त्सने. २. J. reads
प्रत्यर्थे for ह्यत्यर्थं. ३. G. reads च for तु. ४. J. reads गह्वितः. ५. C.
F. and I. substitute नरः for ततः. ६. H. reads यदा पुनर्नरः निमित्ते for
यदा पुनर्निमित्ती. ७. I. reads कृत्वा तु वपनं for अकुत्वा वपनं. ८. B. D. G.
H. read अनुमन्त्रादिरपि प्रायश्चित्तमाह पैठीनसिः. ९. B. and D. read कर्ता
for हन्ता. १०. B. and D. read सहाचारः तथा चाप्रोपदेशकः for सहायश्च
तथा मार्गोपदेशकः ; while C. F. and I. मार्गानुदेशकः for मार्गोपदेशकः.
११. I. reads विकर्मिणाम्. १२. B. and D. substitute उपेक्षकः for
उपेक्षकः and all others except A. and I. read शक्तिमांश्च for शक्तिमांश्चेत्.

अकार्यकारिणस्तेषां प्रायश्चित्तं प्रकल्पयेत् ।

तथा शक्यनुरूपं च दण्डं तेषां प्रकल्पयेत्*॥

इति । एतेषां मध्ये यो यो वधस्य प्रत्यासन्नस्तस्य तस्या-
यं प्रायश्चित्तम् । विप्रकृष्टस्य तदपेक्षया न्यूनं प्रायश्चित्तं
कल्पनीयम् । साक्षात्कर्तुरपि वयोविशेषे प्रायश्चित्तस्य ह्रासो
वति । तदाह यमः—

‘अशीतिर्यस्य वर्षाणि बालो वा ऽन्यूनषोडशः ।

प्रायश्चित्तार्धमर्हन्ति व्याधितश्च तथा स्त्रियः’ ॥

(य. स्मृ. ६. ४१)

इति । कचित् कर्तुः प्रतिनिधिमाह स एव—

‘अपूर्णेकादशाब्दस्य चतुर्वर्षाधिकस्य च ।

प्रायश्चित्तं चरेद् भ्राता पिताऽन्यो वाऽथ बान्धवः’ ॥

(य. स्मृ. ६. ३)

* दण्डस्तु राज्ञा कर्तव्यः । ननु प्रायश्चित्तकल्पनानन्तरं दण्ड-
ल्पनं न युक्तम् । प्रायश्चित्तेनैव पापानोदे दण्डस्य वैयर्थ्यं स्यात् ।
दे पापनिवृत्तिर्न भवेत् तर्हि प्रायश्चित्तस्य वैयर्थ्यं स्यात् तस्मात्प्राय-
श्चित्तानन्तरं न युक्तो राजदण्ड-इति चेत्—न । प्रायश्चित्तेन पारलौकि-
दोषनिवृत्तिर्भवति । ऐहिकदोषनिवृत्त्यर्थं राजदण्डस्यैव विहितत्वात्
न दिक् ।

१. All, except A. and J. read यथा- for तथा. २. A. substitutes मनु-
यमः. ३. B. and D. read व्याधितस्य यथाश्रयम्; while A. स्त्रियो रोगिण
च for व्याधितश्च तथा स्त्रियः. ४. B. and D. read अपूर्णो द्वादशाब्दस्य
अपूर्णेकादशाब्दस्य. ५. B. D. and G. read भ्राता-पिता वाऽथेऽस्य बान्धवाः;
and F. भ्राता पिता वाऽन्योन्यबान्धव. and J. भ्राता-पिता वाऽन्येऽथ
यमः all for भ्राता-पितान्यो वा ऽथ बान्धवः.

इति । यत्तु तेनैवोक्तम्—

‘अतो बालतरास्यास्य नापराधो न पातकम् ।

राजदण्डो न तस्योस्मिन् प्रायश्चित्तं च नेष्यते’ ॥

(य. स्मृ. ६. ४)

इति तत् प्रायश्चित्ताल्पत्वाभिप्रायम् । न पुनः सर्वात्मना
तदभावप्रतिपादनपरम् ।

‘ पादो बालेषु द्रातव्यः सर्वपापेष्वर्थं विधिः’ ।

(वि. स्मृ. १. ४६)

इति विष्णुना बालस्य पादाभिधानेन बालतरस्य ततो-
ऽप्यल्पत्वावगमात् । यद्वा माभूद्बालतरस्य पापम् । वचनेन
साक्षान्निवारणात् । नह्यस्ति वचनस्यातिभारः । यत्तु पुनर्म-
ध्यमाद्भिरोवचनम्—

‘गवां सहस्रं विधिवत् पात्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ।

ब्रह्महा विप्रमुच्येत सर्वपापेभ्य एव सः’ ॥

(अं. स्मृ. २. ३६)

अतो बालतरस्य चतुर्वर्षन्यूनस्य ।

१. C. and F. add the following portion after इति तच्च —
‘ द्विगुणं सवनस्ये नु ग्राह्येन व्रतमादिशेत्’, इत्येतद्वाक्यविहितद्विगुणपरम् ।
२. B. and D. read प्रायश्चित्तं न विद्यते; while G. reads प्रायश्चित्तं
विद्यते for प्रायश्चित्तं च नेष्यते. C. and F. read न नेष्यते for च नेष्यते. ३.
reads प्रायेण for प्रायम्. ४. B. and D. read बालस्य for बालेषु; while
and I. substitute सर्ववर्णेषु for सर्वपापेषु. ५. H. reads बालवर्णं for बाल
६. B. D. G. and H. substitute अल्पस्वमवगन्तव्यम् for अल्पस्वावगमा
७. C. and F. read बालस्य नु पापम्. for मा भूद्बालतरस्य पापम्. ८. B. and
D. read विचारणात् for निवारणात्. ९. B. D. E. and I. omit नु. १०.
reads ब्रह्महाऽपि प्रमुच्येत for ब्रह्महा विप्रमुच्येत and substitutes च for ६

इति-तच्च-

‘द्विगुणं सवनस्थे तु ब्राह्मणे व्रतमादिशेत्’ ।

(या. स्मृ. ३. २५२)

इत्येतद्वाक्यविहितद्विगुणव्रताचरणाशक्तस्य वेदितव्यम् ।

प्रायश्चित्तस्यातिगुरुत्वात् । यदपि शङ्खवचनम्—

‘प्रमाप्य द्वादश संवत्सरान् षट् व्रीन् सार्धं संवत्सरं च व्रतान्यादिशेत् । तेषामन्ते गोसहस्रं तस्यार्धमर्धं च दद्यात् । सर्वेषां वर्णानामानुपूर्व्येण ’ ।

इति तदाचार्यादिहननविषयम् । तथा च दक्षः—

‘ सममब्राह्मणे दानं द्विगुणं ब्राह्मणब्रुवे ।

आचार्ये शतसाहस्रं सोदर्ये दत्तमक्षयम् ॥ (२६)

सम-द्विगुण-साहस्रमानन्त्यं च यथाक्रमम् ।

दाने फलविशेषः स्यात् हिंसायां तद्वदेव हि’ ॥ (२५)

(द. स्मृ. ३. २५-२६)

इति । यत्पुनरापस्तम्बेनोक्तम्—

‘विप्रहारण्ये कुटीं कृत्वा वाग्यतः शवशिरो-

ध्वजः शाणीपक्ष आत्मन्युपरि जान्वाऽऽच्छादयेत्’ ।

(आ. ध. सू. १. ९. २४. ११)

१. C. and F. omit व्रीन् and I. quite mistaken here. २. B and D. read दशसहस्रं तदर्थं तस्यार्धमर्द्धं च, C. F. शतसहस्रं तस्यार्धमर्द्धं च, G. अयुतसहस्रं तस्यार्द्धमर्द्धं च and G. शतसहस्रं तदर्थं तस्यार्धमर्द्धं च all or गोसहस्रं तस्यार्द्धमर्धं च. ३. J. adds च after आनुपूर्व्येण. ४. I. reads मान्. ५. From यत्पुनरापस्तम्बेनोक्तम् to तस्मादस्मदुक्तैव व्यवस्था ज्यासी इति; the including portion between these two sentences is not found in all other manuscripts except A. and H. We doubt not whether the portion belongs to the author. F. also includes this portion, but there is a note in the margin अयं ग्रन्थः पूर्वानङ्गपुष्टान्त्यपं-क्तस्यो बौद्धः and the folio 140, page 2. ६. The text reads this Sūtra रण्ये कुटीं कृत्वा वाग्यतः शवशिरोध्वजोर्धशाणीपक्षमधोनाभ्युपरि जान्वाच्छा-
9

इत्युपक्रम्य—

गुरुं हत्वा श्रोत्रियं वा एतदेव व्रत-

मोत्तमादुच्छ्वासाच्चरेत् । (१४) नो-

स्मिंल्लोके प्रत्यापत्तिर्विद्यते' । (१५)

(आ. ध. सू. १. ९. २४-२५)

इति तन्याता-पित्राचार्यादिविषयम् । तथा च भविष्य
पुराणे—

‘मातरं पितरं हत्वा सोदर्थं भ्रातरं तथा ।

गुरुं हत्वा श्रोत्रियं च . . . . .’ ॥

इत्युपक्रम्य अस्यैव प्रायश्चित्तस्य विधानात् । शाणीपक्ष
शाणसूत्रमयवस्त्रैकदेशः । आ उत्तमादुच्छ्वासान् आ मरणान् ।
प्रत्यापत्तिः व्यवहारः । अत्राशक्तस्य शङ्ख आह—

‘प्रमाप्य द्वादशसंवत्सरान् षट् व्रीन् सार्धं

संवत्सरं च ब्रह्मन्यादिशेत् । तेषामन्ते

गोसहस्रं तदर्थं तस्यार्धमर्थं च दद्यात् ।

सर्वेषां वर्णानामानुपूर्व्येण’ ।

इति ।

‘एतदेव व्रतमोत्तमादुच्छ्वासाच्चरेत्’ ।

इति अत्रासमर्थो द्वादशवार्षिकव्रतचर्यानन्तरं गोसहस्रदानं
कुर्यात् । तत्राप्यशक्तस्य षड्वार्षिकव्रतचर्यानन्तरं अर्धं गोवां
सहस्रम् । तत्राप्यशक्तस्य त्रिवार्षिकव्रतचर्यानन्तरं सार्धश-

१. The text reads this . . . . कर्मसमाप्तमन्तेनैव विधिना उत्तमादुच्छ्वा-
साच्चरेत्. २. The text adds अस्य after न. ३. E. reads तदर्थं गोसहस्र-
र्द्धदानं for अर्धं गोवां सहस्रम् and H. reads अर्धं गोवां for अर्धं गोवां सहस्रम्.
४. E. reads षड्वत्स्रतानन्तरं तस्यार्धं षड्वत्स्रतार्द्धं दानं for त्रिवार्षिकव्रतचर्या-
नन्तरं सार्धशतद्वयं गोवाम् ।

तद्वयं गवाम् । तत्राप्यशक्तस्य सार्धसंवत्सरव्रतचर्या । अनन्तरं पञ्चविंशत्युत्तरशतमिति सर्ववर्णानां शक्त्यनुसारेण आनुपूर्व्येण क्रमेण द्वादशवार्षिकादिगोसहस्रादीनां समुच्चयो भवति । एतच्च पूर्वोक्तविषय एव कल्पनीयम् । प्रायश्चित्तस्यातिगुरुत्वात् ।

ननु-द्वादशवार्षिकादिब्रतचतुष्टयं गोसहस्रादिदानचतुष्टय-सहितमभिधाय-

‘सर्वेषां वर्णानामानुपूर्व्येण’ ।

इत्यभिधानात् ब्राह्मणादिवर्णचतुष्टयस्य क्रमेण ब्रतचतुष्टयविधानं किमिति न स्यात् ? । मैवम् ।

‘पर्षद् या ब्राह्मणानां तु सा राज्ञां द्विगुणा भवेत् ।

वैश्यानां त्रिगुणा प्रोक्ता पर्षद्वच्च ब्रतं स्मृतम्’ ॥

(अं. स्मृ. ३. १६)

इति । तथा—

‘शूद्रो वा ब्राह्मणं हत्वा प्रायश्चित्तचतुष्टयम्’ ।

इति यथाक्रमं अङ्गिरस-भविष्यत्पुराणवचनाभ्यां ब्राह्मणपेक्षया इतरवर्णानामधिकप्रायश्चित्तविधानात् । तस्मादस्मदुक्तैव व्यवस्था ज्यायसी इति ।

ननु-एवं वचनान्तरं साक्षित्वेनोदाहृत्य यत्र विशेषव्यवस्थोच्यते तत्र साऽस्तु । यत्र त्वन्तरैव वचनान्तरं व्यवस्थोच्यते तत्र स्वकपोलकल्पिता कथं श्रद्धेया?— इति चेत् । मैवम् । स्मृतिकारैरेव कल्पनीयत्वाभिधानात् । तथा च देवलः—

१. E. adds अर्थं गवां after ब्रतचर्यान्तरम्. २. I. omits एव; while except A. B. D. and G. all others read स्मृतिकारैरेव for स्मृतिकारैरेव.

‘जाति-शक्ति-गुणपेक्षं सकृद्भुङ्क्षुकृतं तथा ।

अनुबन्धादि विज्ञाय प्रायश्चित्तं प्रकल्पयेत्’ ॥

इति । यदिदं द्वादशवार्षिकं ब्रह्महत्यात्रतं तद् द्वादशे वर्षे सम्पूर्णे वा समापनीयं अर्वाग्वा ब्राह्मणत्राणादिनिमित्तलाभे ।

तथा च शङ्खः—

‘द्वादशे वर्षे शुद्धिमाप्नोति । अन्तरा वा ब्राह्मणं

मोचयित्वा । गवां द्वादशानां परित्राणात् ।

सद्य एवोऽश्वमेधावभृथस्नानाद्वा पूतो भवति’ ।

इति । एवं च सति यद् याज्ञवल्क्येनोक्तम्—

‘ब्राह्मणस्य परित्राणाद् गवां द्वादशकस्य वा ।

तथाऽश्वमेधावभृथस्नानाद्वा शुद्धिमाप्नुयात् ॥

दीर्घ-तीत्रामयग्रस्तं ब्राह्मणं गामथापि वा ।

दृष्ट्वा पथि निरातङ्कं कृत्वा वा ब्रह्महा गुचिः ॥

आनीय विप्रसर्वस्वं हतं, पातित एव वा ।

तन्निमित्तं क्षतः शस्त्रैर्जविन्नपि न दुष्यति* ॥

(या. स्मृ. ३. २४४—२४६)

* यश्चौर-व्याघ्रादिभिर्व्यापाशमानं कमपि ब्राह्मणं आत्मप्राणान् अन्ते कृत्वा त्रायति द्वादश गावो वा प्राणसङ्कटान्मोचयति सोऽसम्पूर्णोऽपि द्वादशवार्षिकप्रायश्चित्ते शुद्धो भवति । एवमेव परकीयस्याश्वमेधे अवभृ-

१. B and D. read वधकृत for बुद्धिकृतं. २. G. and I. read द्वादशवर्षे for द्वादशे वर्षे; while B. and D. द्वादशवर्षे त्वदसंपूर्णे वा for द्वादशे वर्षे संपूर्णे वा. ३. Except A. all others read स यावा अश्व for सद्य एवाश्व- ४. The text substitutes च for वा. ५. Except B. D. and the text others read स्नानात् शुद्धिमवाप्नुयात् for स्नानाद्वा शुद्धिमाप्नुयात्. ६. C. and F. substitute इत्था for दृष्ट्वा. ७. The text reads नु for वा. ८. The text reads विशुद्ध्यति for न दुष्यति.

इति न तद्व्रतान्तराभिप्रायम् । किन्तु समाप्तिकथनाभि-
प्रायम् । व्रतान्तराणि तु मनुराह—

‘लक्ष्यं शस्त्रभृतां वा स्याद्विदुषामिच्छयाऽत्मनः ।
प्रास्येदात्मानमग्नौ वा समिद्धे त्रिरवाक्शिवाः ॥
यजेत वाश्वमेधेन स्वर्जिता गोसवेन वा ।
अभिजिद्विश्वजिद्ग्यां वा त्रिवृताग्निष्टुताऽपि वा* ॥
जपन् वाऽन्यतमं वेदे योजनानां† शतं व्रजेत् ।
ब्रह्महत्यापनोदाय मितभुङ् नित्येन्द्रियः ॥
सर्वस्वं वा वेदविदे ब्राह्मणायापपादयेत् ।
धनं वा जीवनायालं गृहं वा सपरिच्छदम् ॥

माख्यकर्माङ्गभूतस्नानसमये स्वकर्मणं विख्याप्य स्नात्वा शुद्धो भवति । तथा
बहुकालव्यापिना दुःसहेन कुष्ठादिरोगेण पीडितं ब्राह्मणं गां वा पथि दृष्ट्वा
नेरुजं कुर्याच्चेत् ब्रह्महा शुद्धो भवति । अपहृतसर्वस्वतयावसीदतो विप्रस्य
गो-भू-हिरण्यदिद्रव्यं सर्वं प्रत्यानीय यस्तस्य विप्रस्य रक्षणं करोति स
विशुद्धो भवति । विप्रसर्वस्वप्रत्यानयनप्रयत्ने मृतः शस्त्रैः क्षतो जीवन्-
पि वा शुद्धयत्येव ।

* त्रिवृता त्रिवृत्तोमेन । अग्निष्टुता अग्निष्टोमेन ।

† यं कमपि वेदं जपन् शतयोजनं गच्छेत् । योजनं षोडशसहस्र-
हस्तात्मकम् । यथोक्तम्—

‘द्वादशाङ्गुलिकश्शङ्कुस्तद्वयं तु शयः स्मृतः ।
तच्चतुष्कं धनुः प्रोक्तं क्रोशो धनुःसहस्रिकः ॥
चतुष्कं योजनं तत्स्यादिति मानं व्यवस्थितम्’ ।

१. Except A. all others omit तु. २. J. reads लक्ष्यः for लक्ष्यं. ३. G. reads वेदं for वेदं. ४. G. substitutes व्रजन् for व्रजेत्. ५. B. and D. read मितभुक्तिजितेन्द्रियः for मितभुङ् नित्येन्द्रियः. ६. A. reads वेदविदे and the text omits वा and reads वेदविदुषे.

हविष्यभुग्वाऽनुचरेत् प्रतिश्रोतः सरस्वतीम् ।

जपेद्वा नियताहारस्त्रिर्वेदस्य संहिताम्* ॥

(म. स्मृ. ११. ७३-७७)

इति । एते सर्वे पक्षाः कामकारा-ऽकामकारविद्वद्विद्वाः
पयत्वेन व्यवस्थापनीयाः । कामकृतात्यन्ताभ्यासे तु याः
वल्क्य आह—

‘ लोमभ्यः स्वाहेत्येवं हि लोमप्रभृति वै तनुम् ।

मैज्जान्तं जुहुयाद्वापि मन्त्रैरेभिर्यथाक्रमम् ’ ॥

(या. स्मृ. ३. २४७)

इति । द्वात्रिंशत्सहस्रहस्तैरपि योजनं भवति । यथोक्तं लीलावत्या

‘ यवोदरैर्गुलमष्टसंख्यै-

ईस्तोऽङ्गुलैः पङ्क्तुणितैश्चतुर्भिः ।

हस्तैश्चतुर्भिर्भवतीह दण्डः

क्रोशः सहस्रद्वितयेन तेषाम् ॥

स्यादोजनं क्रोशचतुष्टयेन

तथा कराणां दशकेन वंशः’ ॥

इति । देशभेदेनानयोर्व्यवस्था ज्ञेया ।

* यद्यपीमानि सर्वाण्यपि प्रायश्चित्तानि न वर्णविशेषाभिधानपुरस्सरमभिहितानि तथापि अन्यत्रोक्ता व्यवस्था अत्रानुसन्धेया । तदयथा शस्त्रभृतां लक्ष्यत्वं अग्निपतने सर्वस्वदानं जीवनपर्याप्तधनदानं गृहदा सरस्वत्यनुगमनं च सर्ववर्णसाधारणम् । अश्वमेधो राज्ञ एव । गोसवो ब्राह्मणस्यैव । अन्ये त्रैवर्णिकानाम् । तत्र गोसवाश्वमेधौ कलौ वर्णवर्णभेदेन प्रायश्चित्तस्य द्विगुण-त्रिगुणादिको भेदस्त्वग्रे आचार्येणैवातंऽवानुसन्धेयः ।

१. The text reads ऽनुसरेत् for ऽनुचरेत्. २. B., D. and J. read प्रतिश्रोतः for प्रतिश्रोतः. ३. The text reads मैज्जान्तं for मज्जान्तं.

इति । तत्राष्टौ मन्त्रानाह वसिष्ठः—

‘लोमानि मृत्योर्जुहोमि लोमभिर्मृत्युं वांसये ।

इति प्रथमाम् ।

त्वचं मृत्योर्जुहोमि त्वचा मृत्युं वांसये ।

इति द्वितीयाम् ।

लोहितं मृत्योर्जुहोमि लोहितेन मृत्युं वांसये ।

इति तृतीयाम् ।

मांसं मृत्योर्जुहोमि मांसेन मृत्युं वांसये ।

इति चतुर्थीम् ।

मेदो मृत्योर्जुहोमि मेदसा मृत्युं वांसये ।

इति पञ्चमीम् ।

स्नायुं मृत्योर्जुहोमि स्नाय्वा मृत्युं वांसये ।

इति षष्ठीम् ।

१. All others except A. and I. read तथा for तत्र; while C. and F. omit the following:—

..... लोमप्रभृति वै तनुम् ।

मज्जान्तं जुहुयाद्वापि सर्वैरभिर्यथाक्रमम् ॥

इति । तत्राष्टौ मन्त्रानाह वसिष्ठः—

‘लोमानि मृत्योर्जुहोमि. .... १.

These Mantras are found in all manuscripts and the text, but they appear different from one another. I. substitutes नाशय for वांसये in the Mantras and except A. G. and the text all others read प्रथमम्, प्रथमाम् and so on in masculine instead of feminine, while G. omits the following:—

प्रथमम् । त्वच मृत्योर्जुहोमि त्वचा मृत्युं वांसये । इति द्वितीयाम् ।

लोहितं मृत्योर्जुहोमि लोहितेन मृत्युं वांसये । इति.

al. substitutes आश्रयति for वांसये इति in the first and the fourth Mantra. ३. The text interchanges this Mantra for the sixth. ४ The texts, two Bombay editions and one Benares edition with commentary add स्नावाभि- and स्नावभिः स्नायु for and स्नाय्वा.

अस्थीनि मृत्योर्जुहोमि अस्थिभिर्मृत्युं वासये ।

इति सप्तमीम् ।

मज्जानं मृत्योर्जुहोमि मज्जाभिर्मृत्युं वासये ।

इति अष्टमीम् ।

(व. स्मृ. २०. २६)

इति । मरणान्तिकस्येदृशस्य सर्वस्य व्रतस्य कामकार-
विषयत्वं मध्यमाद्विरा आह—

‘प्राणान्तिकं च यत् प्रोक्तं प्रायश्चित्तं मनीषिभिः।

तत्कामकारविषयं विज्ञेयं नात्र संशयः ॥

यः कामतो महापापं नरः कुर्यात् कथंचन ।

न तस्य शुद्धिर्निर्दिष्टा भृग्वग्निपतनादृते’ ॥

इति । यत्तु सुमन्तुनेक्तम्—

‘ब्रह्महा संवत्सरं कृच्छ्रं चरेत् । अधःशायी

त्रिषवणस्नानी कर्मवेदको भैक्ष्याहारो दिव्यनदी-

पुलिन-सङ्गमा-^१संगम-गोष्ठ-पर्वत-प्रस्त्रवण-तपो-

वनविहारी स्यात् स्थान-वीरासनी । संवत्सरे पूर्णे

हिरण्यमणि-गो-धान्य-तिल-भूमि-सर्पाणि ब्राह्म-

णेभ्यो ददन् पूतो भवति’ ।

१. I. reads मज्जां for मज्जानं and मज्जया for मज्जाभिः; while all other except A. and the text substitute मज्जां for मज्जाभिः. २. G. and I. do not insert ईदृशस्य. ३. G. and J. read कामेन for कामतः. ४. A. reads कुर्यात् विप्रः for नरः कुर्यात्. ५. Except A. and I. all others read त्रिषवणी for त्रिषवणस्नानी; while B. D. and I. read कर्मवेदकः for कर्मवेदकः. ६. B. and D. read मिश्राहारी for भैक्ष्याहारो. ७. II. reads संगमाश्रयं गोष्ठ्यपर्वत- for संगमाश्रमगोष्ठ-पर्वत-. ८. G. reads ब्राह्मणो दद्यात्; while I. substitutes दद्यात् for दत्त.

इति तदपहन्तुर्मूर्खस्य धनवतो जातिमात्रव्यापादने द्रष्टव्यम् । यत् पुनर्वसिष्ठवचनम्—

‘द्वादशरात्रमब्भक्षो द्वादशरात्रमुपवसेत्’ ।

(व. स्मृ. २३. ३८)

इति तन्मनोवसितब्रह्महत्यास्य तदैवोपरतजिघांसस्य वेदितव्यम् । यत् पुनः षट्त्रिंशन्मतवचनम्—

‘षण्ढं तु ब्राह्मणं हत्वा शूद्रहत्याव्रतं चरेत् ।

चान्द्रायणं प्रकुर्वीत पराकृष्यमेव च’ ॥

इति तदप्रत्यानेयपुंस्त्वस्य* सप्रत्ययवधे† द्रष्टव्यम् । अप्रत्ययवधे तु बृहस्पतिराह—

‘अरुणायाः सरस्वत्याः सङ्गमे लोकविश्रुते ।

शुद्धयेत् विषवणस्नायी त्रिरात्रोपोषितो द्विजः’ ॥

* अप्रत्यानेये पुनरानयितुमशक्यं पुंस्त्वं यस्य । षण्ढस्तावच्चतुर्दशविधः पूर्वमाचारकाण्डे विवाहप्रकरणे उक्तः । तत्र केषांचित् कालान्तरे औपधादिना पुंस्त्वं प्रत्यानेतुं शक्यं भवतीति प्रसिद्धमेवायुर्वेदविदाम् ।

† अत्र—

‘प्रत्ययोऽधीन-शपथ-ज्ञान-विश्वासहेतुषु’ ।

(नामलिगानुशासने ३. ३. १४७)

इति कोशात् प्रत्ययो ज्ञानम् । तच्च—

‘जायत्संस्कारसम्भूतः प्रत्ययो विषयान्वितः’ ।

(ग. पु. १. १३६. १३)

इति गारुडात् संस्कारजन्यम् ।

१. B. and D. omit the following :—

‘यत्पुनर्वसिष्ठवचनम्’—

‘द्वादशरात्रमब्भक्षो द्वादशरात्रमुपवसेत्’ ।

इति । तन्मनोवसितब्रह्महत्यास्य तदैवोपरतजिघांसस्य वेदितव्यम्^१ ; while II. substitutes वसिष्ठेनोक्तम् for the same. २. G. reads अम्भुभक्षो for अब्भक्षो. ३. G. reads ब्रह्महत्यायाः for ब्रह्महत्यास्य. ४. B. D. and G. read षट्त्रिंशन्मते वचनम् for षट्त्रिंशन्मतवचनम्. ५. I. reads प्रत्ययवधे for सप्रत्ययवधे.

इति । एतानि द्वादशवार्षिकादिधनदानपर्यन्तानि ब्राह्मणस्यैव । क्षत्रियादेस्तु द्विगुणादिकम् । यदाहाङ्गिराः—

‘पर्षद् या ब्राह्मणानां तु सा राज्ञां द्विगुणा मता ।

वैश्यानां त्रिगुणा प्रोक्ता पर्षद्वच्च व्रतं स्मृतम्’ ॥

इति । प्रजापतिरपि—

‘द्विगुणं त्रिगुणं चैव चतुर्गुणमथापि च ।

क्षत्र-विद्-गृहजातीनां ब्राह्मणस्य वधे व्रतम्’ ॥

इति । यत्तु चतुर्विंशतिर्भूतवचनम्—

‘प्रायश्चित्तं यदाग्नात् ब्राह्मणस्य महर्षिभिः ।

पादोनं क्षत्रियः कुर्यादर्धं वैश्यः समाचरेत् ॥

शूद्रः समाचरेत् पादमशेषेऽपि पाप्मसु’ ।

इति तत् प्रातिलोभ्यानुष्ठितचतुर्विंशतिर्भूतवचनस्यतिरिक्तविषयम् । मूर्धावसिक्तादीनामपि दण्डवत् प्रायश्चित्तं समूहनीयम् ।

दण्डतारतम्यमाह याज्ञवल्क्यः—

‘दण्डप्रणयनं कार्यं वर्णजात्युत्तराधैरैः’ ।

(या. स्मृ. २. २०६)

इति । एवं च सति मूर्धावसिक्तस्य ब्राह्मणवधे ब्राह्मणादेतिरिक्तं * क्षत्रियादूनमर्धद्विगुणादिकं भवति । अन-

* अतिरिक्तं अधिकम् । ब्राह्मणस्य द्वादशवार्षिकं विहितं, क्षत्रियस्य तद् द्विगुणं चतुर्विंशतिवार्षिकं भवति । तत्र क्षत्रियादूनं ब्राह्मणादधिकं अष्टादशवार्षिकं मूर्धावसिक्तस्य देयमित्यर्थः ।

१. J. omits यत्तु; while G. and H. omit तु. २. G. and H. read चतुर्विंशतिमते वचनम् for चतुर्विंशतिमतेवचनम्. ३. Except A. and H. all others do not insert ब्राह्मणादेतिरिक्तं. ४. C. and F. read मध्यस्थे दशवार्षिकं, E. अर्धद्विगुणादिकं, G. अर्धद्विगुणादिकम् and J. अर्धद्विगुणादिकम् all for अर्धद्विगुणादिकम्.

येव दिशो प्रातिलोभ्योत्पन्नानामपि प्रायश्चित्तमूहनीयम् । तयो-
त्तमाश्रमिणामपि* प्रायश्चित्तत्तारतम्यमद्विरसा दर्शितम्—

‘गृहस्थोक्तानि पापानि कुर्वन्त्याश्रमिणो यदि ।

शौचवच्छोधनं कुर्युर्वाक् ब्रह्मनिदर्शनात्’ ।

इति । प्रक्रान्तप्रायश्चित्तस्य मध्ये विपत्तावपि पापक्षयो
भवति । तथा च हारीतः—

‘प्रायश्चित्तेऽध्यवसिते कर्त्ता यदि विपद्यते ।

पूतस्तदहरेव स्यादिह लोके परत्र च’ ॥

(हा. स्मृ. २१. ९)

इति । व्यासोऽपि—

‘धर्मार्थं यतमानस्तु न चेत् शक्नोति मानवः ।

प्राप्तो भवति तत् पुण्यमत्र मे नास्ति संशयः’ ॥

(व्या. स्मृ. ३. ४१)

इति । वधोद्यमेऽपि वधप्रायश्चित्तं कर्तव्यम् । तदाह
राज्ञवल्क्यः—

‘चरेद्व्रतमहत्त्वाऽपि घातार्थं चेत् समागतः’† ॥

(या. स्मृ. ३. २५२)

* उत्तमाश्रमिणः आजन्मब्रह्मचारिणः वानप्रस्था यतयश्चेत्यर्थः ।

† धर्मार्थं यतमानः पापक्षालनार्थं प्रायश्चित्तं कर्तुं प्रवृत्तः ।

‡ अत्र घातार्थं चेत् समागतः इत्यनन हननसाधनमुद्यम्य केवलमा-
मनमेव न विवक्षितम् । किंतु ब्राह्मणादिहनने कृतनिश्चयस्तद्व्यापाद-

१. I. substitutes दृशा for दिशा. २. C. and F. read तथा श्रमिणाम् and
तथोक्ताश्रमिणाम् for तथोत्तमाश्रमिणाम्. ३. B. and D. read -गतो ब्रह्म-
घातनात्. C. and F. अर्वाक् ब्रह्मणि वर्णनात् both for अर्वाग्ब्रह्मनिदर्शनात्.
G. and A. read प्रक्रान्तस्य प्रायश्चित्तस्य. ५. I. reads व्यवसिते
or व्यवसिते ६. I. reads मृतश्चेत् कर्त्ताऽपि मानवः for न चेच्छक्नोति मानवः.

इति । यथावर्णमित्यनुवर्तते । अत एव स्मृत्यन्तरम्—

‘ अहत्वाऽपि यथावर्णं ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ’* ॥

(शा. स्मृ. १. २६)

इति ॥ ७२-७३ ॥

सवनस्थस्त्रीवधस्य महापातकत्वमभिप्रेत्य प्रायश्चित्तमाह—

सवनस्थां स्त्रियं हत्वा ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ॥ ७४ ॥

इति । आहिताग्नेर्जाया पतिव्रता सवनस्था । अत एवा-
ङ्गिराः—

‘ आहिताग्नेर्द्विजाध्यस्य हत्वा पत्नीमनिन्दिताम् ।

ब्रह्महत्याव्रतं कुर्यादग्नेयीप्रस्तथैव च ’ ॥

(अं. स्मृ. ३. १९)

इति ॥ ७४ ॥

नार्थं सम्पगागत्य घातसाधनप्रहारे कृते कथंचित् प्रतिघातादिप्रवन्ध-
वशादसौ न मृतस्तदा ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् इत्यर्थः ।

* ननु—ब्राह्मणादिहनने यत् प्रायश्चित्तमुक्तं तदेव तदभावेऽपि
कथमुच्यते ? । उद्यमस्य क्रियानिवृत्तेश्च समानो दण्ड इत्येतदयोग्यमि-
ति चेत् । न । हननाभावे पादोनमेव प्रायश्चित्तमिति ब्रूमः । अत एव—
‘ औपदेशिकेभ्यो न्यूनत्वात् अतिदेशिकानां पादोनान्येव ब्रह्महत्यादिव्र-
तानि द्वादशवार्षिकादीनि भवन्ति ’—इति विज्ञानेश्वरः ।

१. B. and D. omit the following :—

सवनस्थस्त्रीवधस्य महापातकत्वमभिप्रेत्य प्रायश्चित्तमाह —

सवनस्थां स्त्रियं हत्वा ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ॥ ७४ ॥

इति ।

२. I. reads द्विजातस्य for द्विजाध्यस्य and B. C. D. and F. substitute
तथा for हत्वा; while B. and D. exhibit आहिताग्नेर्जाया पतिव्रता अत एव अ-
ङ्गिराः after the quoted verse and then read ब्रह्महत्यायाः प्रायश्चित्तं &c., and
then again सवनस्थवधस्य &c.

[*विन्ध्यादुत्तरतो यस्य निवासः परिकीर्तितः ।

पराशरमतं तस्य सेतुबन्धस्य दर्शनम् ॥

अवध्यनिरूपणेऽतिपातः शास्त्रार्थः स्यादित्यत आह । विन्ध्या-
दुत्तरत इति ।

‘यद्युत्तरे वसेत् पार्श्वे विन्ध्यस्य पुरुषोत्तम ।

दक्षिणे वसतश्चेदं न भवेदिति तच्छृणु’ ॥

इति भविष्यपुराणात् दक्षिणदेशस्थितस्य काशीयात्रेति ज्ञेयम् ।
अकामकृते इदं प्रायश्चित्तम् । तत्रैव द्वादशाब्दिकस्योक्तत्वात् । प्र-
तियोजनं प्राजापत्यसम्भवेनास्य तत्समत्वाच्च । कामकृते तु मरणा-
न्तिकमेव ॥ ७५ ॥]

ब्रह्महत्यायाः प्रायश्चित्तमभिधाय मद्यपानस्य प्रायश्चित्तमाह—

मद्यपश्च द्विजः कुर्यान्नदीं गत्वा समुद्रगाम् ।

चान्द्रायणे ततश्चीर्णे कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ ७५ ॥

अनडुत्सहितां गां च दद्याद्विप्रेषु दक्षिणाम् ।

इति । पनसादिजन्यं मदकारणं ब्रवद्रव्यं मद्यम् । तदाह
मुलस्यः—

‘पानसं ब्रौक्षमाभूकं खार्जूरं तालभैक्षवम् ।

मधूत्थं सैरिमारिष्टं मैरेयं नारिकेलजम् ॥

* दृश्यतेऽयं श्लोको एकस्मिन् (L.) पुस्तके नान्यत्र । माधवा-
चार्यैर्न व्याख्यातः । अत एव प्रक्षिप्तोऽयमिति प्रतिभाति । तथापि पूर्वा-
रसम्बन्धमवलोक्यात्रावश्यकत्वप्रतीतिरस्माभिः धरणीधरव्याख्यासहितः
संगृहीतः ।

१. L. reads तपः for ततः. २. B. and D. read विप्राय for विप्रेषु.
Except B. D. G. and I. all others read शौद्र-माभूकं for ब्राक्ष-माभूकं.
I. reads सौरमारिष्टं, B. and D. सैरमारिष्टं, A. सौरमारिष्टं and H. सैरि-
मारिष्टं all for सैरमारिष्टं.

समानानि विजानीयान्मद्यान्येकादशैव तु* ।

(पु. स्मृ. १. १२-१३)

इति । एकादशानामन्यतमस्य मद्यस्य पाने महानदी-
तीरे चान्द्रायणं चरित्वा ब्राह्मणभोजनं कृत्वा दक्षिणां दद्यात् ।
तदेतत् कामकारविषयम् । अकामकारे तु बृहस्पतिराह—

‘पीत्वा प्रमादतो मद्यमतिकृच्छ्रं चरेद् द्विजः ।

कारयेत्तस्य संस्कारं शक्य्या विप्रांस्तु भोजयेत्’ ॥

(बृ. स्मृ. ४. २३)

इति । तदेतन्मद्यपानप्रायश्चित्तं ब्राह्मणस्यैव । न क्षत्रिय-
वैश्ययोः । मद्यपानस्य ब्राह्मणम्प्रत्येव निषेधात् ।

‘यक्ष-रक्षः-पिशाचान्नं मद्य-मांस-सुरासवम् ।

तद् ब्राह्मणेन नात्तव्यं देवानामश्रता हविः’ ॥

इति स्मरणात् ।

* माधूकं ‘मोहवा-मोहडा’ इति भाषायां प्रसिद्धस्य वृक्षस्य पुष्पेभ्यो
निर्मितम् । सैरो वनस्पतिविशेषः (?) । अरिष्टोनिम्बः तद्वत्म् । मिरायां
देशविशेषे ओषधिविशेषे वा भवं मैरेयम् । एवमेकादश मद्यानि । केचित्तु-

‘माध्वीकं टाङ्कमाध्वीकं मैरेयं नारिकेलजम्’ ।

इति पठन्ति । तद् एकादशसंख्यापूर्वभावात् चिन्त्यम् ।

१. C. and F. omit the following:—

तदेतत् कामकारविषयम् । अकामकारे तु बृहस्पतिराह—

‘पीत्वा प्रमादतो मद्यमतिकृच्छ्रं चरेद् द्विजः ।

कारयेत्तस्य संस्कारं शक्य्या विप्रांस्तु भोजयेत्’ ॥

इति ।

२. B. and D. substitute च for तु. ३. Except A. and I. all others
read ब्राह्मणेन न पातव्यं for तद् ब्राह्मणेन नात्तव्यं.

बृहद्विष्णुरेपि—

‘माधूकमैक्षवं सैरं तालं खार्जूर-पानसम् ।

मधूत्थं चैव माध्वीकं मैरेयं नारिकेलजम्’ ॥

अभेध्यानि दशैतानि मद्यानि ब्राह्मणस्य तु’ ।

इति । राजन्य-वैश्ययोस्तु मद्यपानमनुजानाति बृहद्व्या-
वल्क्यः—

‘काभादपि च राजन्यो वैश्यो वापि कथंचन ।

मद्यमेव सुरां पीत्वा न दोषं प्रतिपद्यते’ ॥

इति । व्यासोऽपि—

‘उभौ मध्वासर्वक्षीवौ उभौ चन्दनचर्चितौ ।

एकपर्यङ्कशयितौ दृष्टौ मे केशवार्जुनौ’* ॥

(म. भा. उ. ५८. ५)

* धृतराष्ट्रसेन्दशं पाण्डवेभ्यो निवेद्य प्रत्यागतस्य संजयस्य धृतराष्ट्रप्र-
तिकारियम् । शिष्टाचारप्रदर्शनार्थमिदं वाक्यम् । विज्ञानेश्वरस्तु—‘एक-
पर्यङ्कशयितौ’—इति पठित्वा क्षत्रिय-वैश्ययोर्माध्वीपानानुज्ञानपरमिदमिति
न्यते ।

१. B. and D. omit अपि. २. Except A. G. and H. all others sub-
stitute सैरं for सैरं; while I. तालं खार्जूरं for तालं खार्जूरं. ३. I. read- धूत्तुरं
or मधूत्थं, but it seems to be a mistake. ४. I. substitutes निद्यानि
or मद्यानि. ५. C. and E. read क्रमादपि for कामादपि. ६. G. reads
चन्दसुरां C. and F. मद्यमेवं सुरां for मद्यमेव सुरां. ७. B. and D. omit
शयोऽपि. ८. This verse appears in Mahābhārata, except the text of
the same and A. and G. all others read मध्वासर्वं पीत्वा for मध्वासर्वक्षी-
वौ, while the text reads चन्दनचर्चितौ for चन्दनचर्चितौ and reads the
second line as :—

सन्निवणौ वरवल्कौ तौ दिव्याभरणभूषितौ ॥

इति । * उपनयनात् पूर्वं मद्यपाने तत्प्रायश्चित्तं पित्रादिभिः
कर्तव्यम् । तदाह जातुकर्ण्यः—

‘अनुपेतस्तु यो बालो मद्यं मोहात् पिबेद्यदि ।

तस्य कृच्छ्रत्रयं कुर्यात् माता भ्राता तथा पिता’ ॥

इति ॥ ७५ ॥

मद्यपानस्य प्रायश्चित्तमुक्त्वा सुरापानस्य प्रायश्चित्तमाह—

सुरापानं सकृत् कृत्वा अग्निवर्णी सुरां पिबेत् ॥ ७६ ॥

स पावयेदथात्मानमिहलोके परत्र च ।

इति । पित्रादिजन्यो द्रवद्रव्यविशेषः सुरा । तथा च

मनुः—

‘गौडी पैष्टी च माध्वी च विज्ञेया त्रिविधा सुरा ।

यथैवैका तथा सर्वा न पातव्या द्विजोत्तमैः’ ॥

(म. स्मृ. ११. ९४)

इति । तत्र पैष्ट्यां सुराशब्दो मुख्यः । गौडी-माध्व्योर्गौणः ।

पुलस्त्येनैकादशसु मद्येषु गौडी-माध्व्यावनुकम्प्य—

* ब्राह्मणस्यैवेदम् । नान्येषां वर्णानाम् ।

१. C. F. E. H. and I. do not insert ततः. २. These two lines are omitted by M. ३. I. reads पातयेत for पावयेत ; while K. and L. read तदा- for अथा-. ४. B. and D. read this line as follows :—

‘तथैवैका न पातव्या सुरा सर्वा द्विजोत्तमैः’ ॥

and I. reads :—

‘यथैवैका न पातव्या तथा सर्वा द्विजोत्तमैः’ ॥

and except A. and the text all others read—

यथैवैका तथैवान्य for यथैवैका तथा सर्वा.

५. I. reads एकादशमद्येषु for एकादशसु मद्येषु.

‘सुरायाः सकृत्पाने गौडी-माध्योरमुख्यसुरयोरस-
कृत्पाने चाग्निसमानवर्णोत्पत्तिपर्यन्तं सन्तप्राम-
त्युत्पां सुरां पीत्वा ब्राह्मणो म्रियेत’ ।

(पु. स्मृ. १. १४)

इत्यभिधानात् । तथा च बृहस्पतिः—

‘सुरापाने कामकृते ज्वलन्तीं चैव तां मुखे ।
क्षिपेत्तया त्रिनिर्दग्धो मृतः शुद्धिमवाप्नुवात्’ ॥
(वृ. स्मृ. ४. २९)

इति । गौडी-माध्योरभ्यासेन मत्स्या अभेत्या वा पाने तथा
रणं व्याघ्र आह—

‘मत्स्या मद्यमहाया वा पुनः पीत्वा* द्विजोत्तमः ।
ततोऽग्निवर्णं तां पीत्वा मृतः शुद्धयेत् स किल्बिषात्’ ॥

इति । कामकृते सकृत् पेषीपाने मूलवचनोक्तं मरणं द्र-
व्यम् । अकामकृते तु याज्ञवल्क्य आह—

‘बालवासा जटी वार्षपि ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ।
विण्म्याकं वा कृणान् वार्षपि भक्षयेन्निसमा निशि’ ॥
(या. स्मृ. ३. २९४.)

इति । एतच्च वर्षत्रयविण्म्याकादिभक्षणं कर्तव्यविषयम् ।

* पुनः पीत्वा अभ्यासेन प्राशनं कृतेत्यर्थः । द्विजेषु ब्राह्मण-क्षत्रिय-
पेषु उत्तमः श्रेष्ठः ब्राह्मण इत्यर्थः ।

1. I. and J. omit -सुरयो-. 2. Except A. and I. all do not insert
भिधानात्. 3. B. D. E. and I. read अभ्यासे तथा मरणं and G.
G. and J. अभ्यासेन तथा मरणं both for अभ्यासेन मत्स्या अभेत्या वा पाने
मरणं. 4. B. and D. read भक्षयेन्नन्वहं निशि, C. and F. भक्षयेत्तु
निशि and E. G. H. J. भक्षयेत्तु सकृन्निसि all for भक्षयेन्निसमा निशि.

इति । तथा च वर्षत्रयव्रतं प्रकृत्य व्यास आह—

‘एतदेव व्रतं कुर्यात् मद्यपः छेदने कृते ।

पञ्चगव्यं च तस्योक्तं प्रत्यहं कायशोधनम्’ ॥

(व्या. स्मृ. २. ५१)

इति । यत्तु मनुनोक्तम्—

‘ कणान् वा भक्षयेदब्दं पिण्याकं वा सकृन्निशि ।

सुरापानापनुच्यर्थं वालवासा जटी ध्वजी*’ ॥

(म. स्मृ. ११. ९२)

इति तत्तालुमात्रसंयोगे द्रष्टव्यम् । यदपि देवैर्लेनोक्तम्

‘ सुरापाने ब्राह्मणो रुष्य-ताम्र-सीसानामन्यतम-

मग्निकल्पं पीत्वा शरीरपरित्यागात् पूतो भवति’ ।

इति यदपि मनुनोक्तम्—

* कणान् तण्डुलकणान् । पिण्याकं तिलकल्कम् । वालवासा गोले माजालोमादिकृतं वासः । केचित् ‘चीरवासा’ इत्यपि पठन्ति । तत्र चीरं वस्त्रखण्डम् । ध्वजी सुराभाण्डध्वजं पुरस्कृत्य गच्छेत् तिष्ठेत् वा इत्यर्थः मेधातिथिस्त्विदं वचनं—‘ प्राणात्यये औषधार्थं’ सेवने शुद्धिकथनार्थमि त्याह । सर्वज्ञनारायणः—‘एतच्च कामत उपलभ्यमानमधु-सुरासं सृष्ट जलपाने’ इत्याह । कुल्लूकभट्टः—‘इदमबुद्धिपूर्वकममुख्यसुरापाने’—इति राघवानन्दः—‘अकामतः पैष्टीपाने कामतश्च गौडी-माध्योः पाने’—इति नन्दनस्तु—‘अकामतः पाने’ इदं प्रायश्चित्तमित्याह ।

१. G. reads मद्यपस्य छेदने for मद्यपः छेदने. २. We follow here¹ and L.; while all others and the text read सुरापानापनुच्यर्थं fo पनुच्यर्थं. ३. B. and D. omit the following :—

‘सुरापाने ब्राह्मणो रुष्य-ताम्र-सीसानामन्यतमम-
मग्निकल्पं पीत्वा शरीरपरित्यागात् पूतो भवति’ ।

इति । यदपि मनुनोक्तम्—

४. G. reads यद्यपि for यदपि.

‘गोमूत्रमग्निवर्णं वा पिबेदुदकमेव वा ।

पयो*घृतं वाऽऽमरणात् गोशकृद्रसमेव च’* ॥

(म. स्मृ. ११.११)

इति तदुभयं मूलवचनेन समानविषयम् । वेदविदम्प्रत्य-
ङ्गरा आह—

‘बृहस्पतिसवेनेष्ट्वा सुरापो ब्राह्मणः पुनः ।

समत्वं† ब्राह्मणैर्गच्छेदित्येषा वैदिकी श्रुतिः’ ॥

इति । सकृद्रौणेसुरापाने अङ्गिरा आह—

‘भूमिप्रदानं यः कुर्यात् सुरां पीत्वा द्विजोत्तमः ।

पुनर्न च पिबेज्जातु संस्कृतः स विशुद्ध्यति’ ॥

इति । यत्तु सुमन्तुनोक्तम्—

‘ब्राह्मणस्य सुरापस्य षण्मासाननुद्धृतसमुद्रोदक-

स्नानम् । साविच्यष्टसहस्रं जुहुयात् प्रत्यहम्† ।

त्रिरात्रमुपवासः । तप्तकृच्छ्रेण पूतो भवति ।

अश्वमेधावभूयस्नानेन च’ ।

* अत्र आमरणात् इत्युक्तेः अग्निवर्णमिति विशेषणं गोमूत्र-उदक-
पयो-घृत-गोशकृद्रसानां पञ्चानां प्रत्येकं सम्बध्यते ।

† बृहस्पतिसवो नाम यज्ञः । स च ब्राह्मणैरेव कर्तुंत्वेन विहितः । ‘ब्रा-
ह्मणैस्समत्वं गच्छेत्’—इत्यनेन जातिमात्रब्राह्मणो भवेदित्युक्तम् । न
श्रोत्रियाद्युत्तमत्वं उपलभेदीत्यर्थः ।

‡ नात्र हवनीयद्रव्यमुक्तं तथापि—‘द्रव्यानुकौ घृतम्’—इति नियमात्
इनेनाष्टसहस्रं जुहुयादित्यर्थः । तप्तकृच्छ्रः पूर्वमुक्तः ।

१. G. and the text read वा for च. २. C. F. E. H. and I. read स्मृतिः
or श्रुतिः. ३. B. and D. read गौडसुरापाने for गौणसुरापाने. ४. I.
substitutes वा for यः. ५. B. D. and H. substitute वा for च, but G.
and J. insert neither च nor वा.

इति तेत् पूर्वोक्तवृहस्पतिसवविषय एव द्रष्टव्यम् । सम्
त्यभावे वा द्रष्टव्यम् । यत् पुनर्वृहस्पतिर्नोक्तम्—

‘गौडीं माध्वीं सुरां पैष्टीं पीत्वा विप्रःसमाचरेत् ।

तप्तकृच्छ्रं पराकं च चान्द्रायणमनुकृमात्’* ॥

(बृ. स्मृ. ४. ६१)

इति तदनन्त्यौषधमाध्यव्याध्युक्तार्थपाने वैदितव्यम
प्रायश्चित्तस्याल्पत्वात् । अत एव हेतोः सङ्कल्पमात्रविषय
वा योजनीयम् ॥ ७६ ॥

अथ सुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तमाह—

अपहत्य सुवर्णं तु ब्राह्मणस्य ततः स्वयम् ॥ ७७

गच्छेन्मुसलमादाय राजाभ्याशं वधाय तु ।

हतः शुद्धिमवाप्नोति राजाऽसौ मुक्त एव च ॥ ७८

कामतस्तु कृतं यत् स्यान्नान्यथा वधमर्हति ।

इति । अत्र मुद्गर्गजग्दः परिमाणविशेषोपापे तद्वैभवचनः
स च परिमाणविशेषो याज्ञवल्क्येन दर्शितः—

* गौडीपाने तप्तकृच्छ्रं माध्वीपाने पराकं पैष्टीपाने चान्द्रायणमि
क्रमः ।

१. G. omits ततः while B. and D. तदुक्तं बृहस्पतिसवनेन द्रष्टव्यसंपत्त्यन
for तत्पूर्वोक्तवृहस्पतिसवविषय एव द्रष्टव्यम् । सप्तस्यभावे वा. २. G. and
omit द्रष्टव्यं and read द्रष्टव्यसंपत्त्यभावे द्रष्टव्यम्. ३. Except A. H. and
all others omit वा. ४. B. C. D. E. F. G. J. K. and L. read राज
स्ववधाय, H. and I. राजानं स वधाय for राजाभ्याशं वधाय. ५. Except
K. and L. all others read ततः for हतः. ६. M. reads कामकारकृतं ।
कामतस्तु कृतं.

‘जालसूर्यमरीचिस्थं त्रसरेणुरजः स्मृतम् ।

तेऽष्टौ लिक्षा तु, तांस्तिष्ठो राजमर्षप उच्यते ॥

गौरस्तु ते त्रयः, षट् ते यवो मध्यस्तु, ते त्रयः ।

कृष्णलः, पञ्च ते मापः, ते सुवर्णस्तु षोडश’ ॥

(या. स्मृ. १. ३६२-३६३)

इति । उक्तपरिमाणविशिष्टं ब्राह्मणसुवर्णं योऽपहरति स स्वविशुद्धये स्वयमेव राजकर्तृकं मरणं सम्पादयितुं प्रहार-
साधनं मुसलमादाय राजसमीपं गच्छेत् । गत्वा चेद्दृशं मां
हरेति निवेदयेत् । ततो राजकर्तृकात् मुसलसाधनाद्वधादयं
वेशुद्ध्यतीति । अथ मुसलप्रहारेण न मृतस्तदा राज्ञा मुक्तः
पुद्गि प्रायेत्येव । तथा च संवर्तः—

‘ततो मुसलमादाय सकृद्भन्यात्तु तं स्वयम् ॥

यदि जीवति स स्तेनस्ततस्तेयाद्विमुच्यते’ ।

(सं. स्मृ. १२०-१२१)

इति । अथवा ‘मुक्त एव च’—इति पक्षान्तरमेव व्याख्येयम् ।
पत्रं स्तेनं ये पोष्यास्तदीयपुत्र-भित्र-कलत्रादयो बहवः सन्ति
अत्र स्तेनं मृते बहवो^{१०} विनश्यन्तीति मत्वा कृपालुना राज्ञा

१. E. I. and the text read त्रसरेणुरजः for त्रसरेणुरजः. २. C. and E. read लिख्या for लिक्षा and J. तुलास्तिष्ठो for तुलास्तिष्ठो; while H. substitutes लिक्षाः for लिक्षा. ३. B. and D. read सुवर्णं, and G. H. सुवर्णाः both for सुवर्णः. ४. Except A and I. all others read हर्ति for अपहरति; while J. reads स्वविशुद्धिं स्वयमेव राजकर्तृकं प्रहारेण सम्पादयितुं, G. reads the same, but differs in विशुद्धये for विशुद्धिः; while I. omits विशुद्धिम्. ५. G. omits न; while J. substitutes मुक्तः for मृतः. ६. G. substitutes अथ for तथा. ७. The text substitutes स्तेनं for सकृत्. ८. G and I. read एवं or एव. ९. B. D. G. and J. substitute अत्र for यत्र; while B. and D. substitute स्तेयेन for स्तेनेन. १०. G. adds अपि after बहवः and except. G. and I. others read विनश्यन्ति; while G. नश्यन्ति for विनश्यन्ति.

धनदण्डादिपुरःसरं स्तेनोऽग्रहतो मुच्येत तदापि विशुद्ध्यत्येवेति । ननु—एवं सति—

‘अग्रत्रेनस्वी राजा’

(गौ. स्मृ. १२. ४५)

इति गौतमवचनात् राजा प्रत्यवायी स्यात् । न । तस्य पोष्यवर्गादिकृपानिमित्तत्वेन स्तेनव्यतिरिक्तविषयेऽप्युपपत्तेः । ननु—ब्राह्मणवधस्यातिगर्हितत्वात् ‘मुक्त एव’—इत्ययं पक्षस्तद्विषयत्वेन कुतो न व्याख्यायते ? मनुवचनविरोधादिति ब्रूमः । तथा च मनुः—

‘सुवर्णस्तेयकृद्विप्रो राजानमभिगम्य तु ।

स्वकर्म ख्यापयन् ब्रूयान्मां भवाननुशास्त्विति ॥

गृहीत्वा मुसलं राजा सकृद्बध्न्यानु तं स्वयम् ।

वधेन शुद्ध्यति स्तेनो ब्राह्मणस्नपसैव वा’ ॥

(म. स्मृ. ११. ९९-१००)

इति । अत्र वधपक्षो नामधारकमात्रविप्रविषयः । तपःपक्षस्तु सवनस्थत्वादिगुणोपेतब्राह्मणविषयः । न च—तादृशस्तेयमसम्भावितं—इति शङ्कनीयम् । कदाचित् कचिच्चित्तगततामसवृत्त्या लोभातिशयोदये सति तत्सम्भवात् । एवं च सति ‘मुक्त एव’—इति पक्ष एतद्विषयत्वेनापि योजयितुं शक्यते यच्चैर्यं कामकृतं स्यात्तत्रायमुक्तो वधो द्रष्टव्यः । अन्यथ

१. B. and D. read धनदण्डाग्रहतो for धनदण्डादिपुरस्सरं स्तेनोऽग्रहतो. २. W. follow here only A.; while all others read कृपानिमित्तस्तेनव्यतिरिक्त-
कृपानिमित्तत्वेन स्तेनव्यतिरिक्त-. ३. I. substitutes कुर्यात् हस्तं for सकृद्वध्न्यानु. ४. B. D. E. G. H. and J. substitute च and the text तु for वा. ५. G. omits -मात्र- and B. C. D. and F. -विप्र-.

गामादादिकचौर्ये वधं नार्हति । न च-लोभैकमूलस्य चौर्यस्य
गामादिकत्वमसम्भावितं-इति शङ्कनीयम् । यदा वस्त्रप्रान्त-
प्रथितं सुवर्णं सुवर्णत्वेनाज्ञात्वा अहरति अपहृत्य चान्यस्मै
इदाति नाशयति वा न पुनः स्वामिने प्रत्यर्पयति तदा सम्भ-
वत्येवाकामतोऽप्यपहारः । तादृशे अहारे सवनस्थब्राह्मणवत्त-
पसा शुद्धिर्ब्रष्टव्या । तपसो विशेषस्तु मनुना दर्शितः-

‘तपसाऽपनुत्सुस्तु सुवर्णस्तेयजं मलम् ।

बालेवासा द्विजोऽरण्ये चरेद्ब्रह्महणो व्रतम्’* ॥

(म. स्मृ. ११. १०१)

इति ! सुवर्णात् न्यूनपरिमाणेषु हेमसु व्रतभेदाः षट्त्रि-
शन्मते दर्शिताः —

‘बालाग्रमात्रेऽपहृते प्राणायामं समाचरेत् ।

लिक्षामात्रेऽपि च तथा प्राणायामत्रयं बुधः ॥

राजसर्षपमात्रे च प्राणायामचतुष्टयम् ।

गायत्र्यष्टसहस्रं च जपेत् पापविशुद्धये ॥

गौरसर्षपमात्रे तु सावित्रीं वै दिनं जपेत् ।

यवमात्रसुवर्णस्य प्रायश्चित्तं दिनद्वयम् ॥

सुवर्णकुण्डलं ह्येकमपहृत्य द्विजोत्तमः ।

कुर्यात् सान्तपनं कृच्छ्रं तत्पापस्यापनुत्तये ॥

* ब्रह्महणः यद्विहितं द्वादशवार्षिकं प्रायश्चित्तं तदित्यर्थः ।

१. B. and D. read लौभकवचनस्य for लोभैकमूलस्य. २. B. and D. read विशेषः for तपसो विशेषः. ३. The text reads चरिवासा for बालवासा; while L. reads ब्रह्मवधव्रतम् for ब्रह्महणो व्रतम्. ४. G. and H. read ब्रष्टव्याः for दर्शिताः. ५. G. reads दिनत्रयम् for दिनद्वयम्.

अपहृत्य सुवर्णस्य मापमात्रं द्विजोधमः ।
 गोमूत्रयावकाहारस्त्रिभिर्मसैर्विशुद्ध्यति ॥
 सुवर्णस्यापहरणे वत्सरं यावकं पिबेत् ।
 ऊर्ध्वं प्राणान्तिकं ज्ञेयमथ वा ब्रह्महव्रतम्' ॥

इति । वत्सरं यावकाशनं किञ्चिन्न्यूनसुवर्णापहारविषयम् ।
 सुवर्णापहारे द्वादशवार्षिकविधानात् । यत्ने चतुर्विंशतिमते
 अभिहितम् —

‘आत्मतुल्यं सुवर्णं वा दद्यादिष्टाय वा क्रतुम् ।
 षड्वदं वा चरेत् कृच्छ्रं जपयज्ञपरायणः ॥
 तीर्थानि भ्रमते विद्वान् ततस्तेयात्प्रमुच्यते’ ॥

इति तत्रात्मतुल्यसुवर्णदानमत्यन्तधनिकविषयम् । क्रतु-
 धनिकश्रोत्रियविषयः । षड्वार्षिकं तु तीर्थयात्रासहितं विर्वि-
 नश्रोत्रियविषयम् । स्तेयप्रायश्चित्तं सर्वत्र अपहृतं धनं स्वामिनं
 दत्तैव कार्यम् ।

‘स्तेये ब्रह्मस्वभूतस्य सुवर्णादेः कृते पुनः ।
 स्वामिनेऽपहृतं देयं हर्ता त्वेकादशाधिकम्’ ॥

इति स्मरणात् । यदा त्वशक्त्या राजा हन्तुमप्रवृत्तः तदा
 वसिष्ठोक्तं द्रष्टव्यम्—

१. I. reads द्विजोत्तमः for द्विजोधमः. २. C. F. E. G. I. and J. read यावकां भवेत्; while H. यावकां भवेत् for यावकं पिबेत्. ३. H. does not insert तु. ४. E. H. and I. read तीर्थानि भ्रमते for तीर्थानि भ्रमते. ५. I. reads तस्मात् for ततः. ६. G. adds तत्सुवर्ण- before स्तेय- and तु after प्रा- यश्चित्ते. ७. E. and H. read स्तेयब्रह्मस्व- for स्तेये ब्रह्मस्व-. ८. Except A. B. D. and G. all others read हर्ता for हर्ता; while G. reads दत्त्वा B. and D. दत्त्वा for the same.

‘स्तेनः प्रकीर्णकेशो राजानमभियाचेत ।

ततस्तस्मै राजा औदुम्बरं शस्त्रं दद्यात् ।

तेनात्मानं प्रमापयेत् । मरणात्पूतो भवति’ ।

(व. स्मृ. २०. ३१)

इति । औदुम्बरं ताम्रमयम् । यदा सुवर्णमपहत्य तद्भुक्त्वा
तदानीमेवानुतापेन प्रत्यर्पयेत् तदाऽऽपस्तम्बोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘चतुर्थकालमिताशनेन त्रिवर्षमवस्थानम्’ ।

(आ. ध. सू. १. ९. २५. १३. आं. पु.)

इति । मानसापहारे तु सुमन्तुराह—

‘सुवर्णस्तेयी द्वादशरात्रं वायुभक्षः पूतो भवति’ ।

(व. स्मृ. २०. ४१)

इति । गुरु-श्रोत्रिय-यागस्थत्वादिवहुगुणोपेतब्राह्मणद्रव्यस्य
भूयसोऽसकृदपहारे वसिष्ठोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘निष्कालको घृताभ्यक्तो गोमयाग्निना पादप्रभृति

आत्मानं प्रमापयेत् । मरणात् पूतो भवतीति विज्ञायते’ ।

(व. स्मृ. २०. ४२)

१. The text reads ब्राह्मणसुवर्णहरेः प्रकीर्ण केशान् राजानमभियाचेत्
तस्मै राजा शास्त्रं मां भवानिति । तस्मै राजा .....इति विज्ञायते । २. B,
D. do not insert गुरु-श्रोत्रिय-. ३. I. reads भूयसो for भूयसो ; while
and D. read सकृत् for ऽसकृत्. ४. The text adds वा after
कालको and reads घृताक्तो गोमयाग्निना पादप्रभृति आत्मानमभिराहयेत् for
भ्यक्तो गोमयाग्निना पादप्रभृति आत्मानं प्रमापयेत्, while I. does not insert
वा.

इति । इत्थं सुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तमभिहितम् । गुरुतल्पग-
प्रायश्चित्तं दशमाध्याये—

‘मातरं यदि गच्छेत्तु भगिनीं’

(प. स्मृ. १०. ८)

इत्थं प्रपञ्चितम् ॥

अथ पतितसंसर्गप्रायश्चित्तम् ।

यस्तु पतितैर्ब्रह्महादिभिः सह संवत्सरं संसर्गं कृत्वा स्वय-
मपि पतितस्तस्य प्रायश्चित्तं मनुराह—

‘यो येन पतितेनैषां संसर्गं याति मानवः ।

स तस्यैव व्रतं कुर्यात् संसर्गस्य विगुह्ये’ ॥

(म. स्मृ. ११. १८१)

इति । आचार्यस्तु कलियुगे संसर्गदोषाभावमभिप्रेत्य सं-
सर्गप्रायश्चित्तं नाभ्यधात् । अत एव स्मृत्यन्तरे कलौ
वर्ज्यानामनुक्रमणे—

संसर्गदोषः पापेषु ।

(स. स्मृ. १. ५३)

इत्युक्तम् ॥ ७७ ॥ ७८ ॥

संसर्गदोषस्य पातित्यापादकत्वाभावेऽपि पापमात्रापादक-
त्वमस्तीत्याह—

आसनात् शयनाद्यानात् सम्भाषात् सहभोजनात् ॥ ७९ ॥

सङ्क्रामन्ति हि पापानि तैलबिन्दुरिवाम्भसि ।

१. The text reads तत्संसर्गविगुह्ये for संसर्गस्य विगुह्ये. २. We are unable to find out the proper name. C. E. F. H. and I. read स्मृत्यन्तरे सारे. G. स्मृतिसागरे, both for स्मृत्यन्तरे.

इति । *यथा तैलबिन्दुरम्भसि प्रक्षिप्तः सर्वत्र व्याप्नोति
या पतितसंसर्गकृतं पापं संसर्गिणं पुरुषं व्याप्नोति ॥७९॥

संसर्गदोषव्याजेन पूर्वमनुक्तप्रायश्चित्तानां सर्वेषां साधा-
गानि प्रायश्चित्तान्याह—

चान्द्रायणं यावकं च तुलापुरुष एव च ॥ ८० ॥

गवां चैवानुगमनं सर्वपापप्रणाशनम् ।

इति । तुलापुरुषः कृच्छ्रविशेषः । तत्स्वरूपमुपरिष्ठाद्व-
यामः । यत्र यत्र च प्रतिपदोक्तं प्रायश्चित्तं नोपलभ्यते तत्र
वैत्र पापगौरव-लाघवानुसारेण चान्द्रायणादीन्यावृत्तान्येना-
त्तानि वा ऽनुष्ठेयानि । ततः सर्वाणि पापानि नश्यन्तीति
सेद्धम् ॥ ८० ॥

इत्थं प्रायश्चित्तकाण्डे नवभिस्त्रयायैः प्रकीर्णकादीनां महा-
तक्रान्तानां पापानां यानि प्रायश्चित्तान्याचार्येणाभिहितानि
नि व्याचक्षाणैरस्माभिस्तत्प्रसङ्गापत्तितानि स्मृत्यन्तराण्यु-
क्त्य व्यवस्थापितानि ।

अनुदाहृतस्मृतिवचनव्यवस्था ।

*सहशब्दः प्रत्येकमभिसम्बद्धयते । उम्भापशब्दस्त्व्राजन्तः ।

१. K. and L. read यावकश्च for यावकं च. २. G. and I. omit च;
while C. and F. do not repeat यत्र. ३. I. does not insert अनावृत्तानि
d G. and I. substitute च for वा; while B. and D. omit आवृत्तानि.
J. substitutes अनुयोज्यानि for अनुष्ठेयानि. ५. G. and J. substitute
णि for सर्वाणि; while B. and D. न सन्ति for नश्यन्ति. ६. G. reads
प्रसंगात्पत्तितानि, I. तत्प्रसंगात्पत्तितानि for तत्प्रसङ्गापत्तितानि; while L.
y adds अपि after स्मृत्यन्तराणि.

अथ यानि पूर्वमनुदाहृतानि तान्युदाहृत्य व्यवस्थापयामः

तत्रातिपातस्वरूपम् ।

तत्र विष्णुप्राक्तां पापानुक्रमणिकामाश्रित्य तदानुपूर्व्यात् प्रायश्चित्तवचनान्युदाह्रियन्ते । तत्र विष्णुरादावतिपातक्रमानुक्रमतत्स्वरूपमेवं निर्दिदेश—

‘मातृगमनं दुहितृगमनं स्नुषागमनमित्यतिपातकानि’ ।
(वि. स्मृ. ३४. १)

इति । तेषां त्रयाणां दशमाध्याये —

‘मातरं यदि गच्छेत्’

(प. स्मृ. १०. ८)

इत्यस्मिन् प्रकरणे प्रायश्चित्तानि निर्णीतानि ।

महापातकस्वरूपम् ।

अतिपातकानन्तरं महापातक्रमानुक्रम्य तत्स्वरूपनिर्देशं
एवं कृतः—

‘ब्रह्महत्या सुरापानं ब्राह्मणसुवर्णहरणं गुरुदार-
गमनमिति महापातकानि । (१) तत्संयोगश्च’ ।

(वि. स्मृ. ३५. १-२)

इति । तत्र गुरुदारगमनव्यतिरिक्तानां चतुर्णां द्वादशाध्याये
‘चतुर्विधे’

(प. स्मृ. १२. ६४)

१. C. and F. omit the following :—

उदाहृत्य व्यवस्थापयामः । तत्र विष्णुप्राक्तां पापानुक्रम-
णिकामाश्रित्य तदानुपूर्व्यात् प्रायश्चित्तवचनान्युदाह्रियन्ते ।

तत्र विष्णुरादावतिपातक्रमानुक्रम्य तत्स्वरूपमेवं निर्दिदेश ।

२. G. reads विनिर्दिशति and I. विनिर्दिदेश both for निर्दिदेश. ३. J. does not insert दुहितृगमनं. ४. Except A. and I. all others omit -गमन- after गुरुदार-.

इत्यादिना—

‘सर्वपापप्रणाशनम्’

(प. स्मृ. १२. ८१)

इत्यन्तेन ग्रन्थेन प्रायश्चित्तान्युक्तानि । गुरुदारगमनस्य
तु दशमाध्याये—

‘पितृदारान् समारुह्य’

(प. स्मृ. १०. ११)

इत्यत्र प्रायश्चित्तमभिहितम् ।

अनुपातकस्वरूपम् ।

महापातकानन्तरमनुपातकमनुक्रम्य तत्स्वरूपमेवं नि-
दिष्टम्—

‘यागस्थस्य क्षत्रियस्य वैधः वैश्यस्य रजस्व-
लायाश्चान्तर्वत्न्याश्चत्रिगोत्राया अविज्ञातस्य
गर्भस्य शरणागतस्य च घातनं ब्रह्महत्यासमा-
नीति । (१) कूटसाक्ष्यं सुहृद्वध इत्येतौ सुरापान-
समौ । (२) ब्राह्मणभूम्यपहरणं सुवर्णस्तेयस-
मम् (३) पितृव्य-मातामह-मातुल-श्वशुर-नृप-
पत्न्यभिगमनं गुरुदाराभिगमनसदृशम् । (४)
पितृ-मातृ-स्वसृगमनं च (५) श्रोत्रियर्वि-
गुपाध्याय-मित्रपत्न्यभिगमनं च । (६)

१. The text does not insert वधः. २. J. reads आत्रेयगोत्रायाः for
त्रिगोत्रायाः. ३. The text reads कूटसाक्ष्यं for कूटसाक्ष्यं. ४. The
it adds निक्षेपापहरणं after भूम्यपहरणं. ५. Except A. II. do not
insert च and separate the सूत्र.

स्वसुः सख्याः सगोत्राया उत्तमवर्णायाः
कुमार्या रजस्वलायाः शरणागतायाः
प्रव्रजिताया निक्षिप्तायाश्च' । (७)

(वि. स्मृ. ३६. १-७)

इति ।

अथ अनुपातकप्रायश्चित्तम् ।

तत्र प्रायश्चित्तं विष्णुरेवाह—

‘अनुपातकिनस्त्वेते महापतकिनो यथा ।

अश्वमेधेन शुद्ध्यन्ति तीर्थानुसरणेन वा' ॥

(वि. स्मृ. ३६. ८)

इति । तत्राश्वमेधः सार्वभौमराजविषयः ।

‘राजा सार्वभौमोऽश्वमेधेन यजेत' ।

इति श्रुतेः । तीर्थस्नानमितरविषयम् । तच्च साधारणप्रायश्चित्तम् । यत्र प्रतिपदोक्तं प्रायश्चित्तं नास्ति नोपलक्ष्यते तत्रेदं साधारणं द्रष्टव्यम् । यागस्थक्षत्रवधस्य तादृशवैश्यवधस्य च षष्ठाध्याये—

‘वैश्यं वा क्षत्रियं वाऽपि’

(प. स्मृ. ६. १७)

इत्येतस्य व्याख्यानप्रसङ्गे प्रायश्चित्तं दर्शितम् । तथा च

१. Except A. I. and the text all others read सख्युः for सख्याः.
२. The text adds अंत्यजायाः after कुमार्याः. ३. C. and F. are quite mistaken here. They omit from प्रव्रजितायाः to कृणानप (P. 94, L. 3; 422 L. 6). ४. Except A. C. F. and I. others substitute च for
५. B. D. G. and J. substitute तत्र for तच्च.

वर्त्तन्त्या अत्रिगोत्रायाश्च वधे तत्रैव प्रायश्चित्तमभिहितम् ।
विज्ञातगर्भवधे प्रायश्चित्तं चतुर्थाध्याये—

‘ गर्भपातं च या कुर्यात्’

(प. स्मृ. ४. १७)

इत्यस्मिन् प्रसङ्गे वर्णितम् । शरणागतावधः परिशिष्यते ।
नुस्त्वन्यान्यपि ब्रह्महत्यासमान्याह—

‘अनृतं च समुत्कर्षे* राजगामि च पैशुनम् ।

गुरोश्चालीकैर्निर्वन्धः समानि ब्रह्महत्यया’ ॥

(म. स्मृ. ११. ५५)

इति । याज्ञवल्क्यश्चापरोप्याह—

‘गुरूणामध्यधिक्षेपो वेदनिन्दा सुहृद्वधः ।

ब्रह्मत्यासमं ज्ञेयमधीतस्य च नाशनम्’ ॥

(या. स्मृ. ३. २२८)

* समुत्कर्ष इति निमित्तसप्तमी । सम्यक् ज्ञातिषु समाजेषु राजसभा-
षु वा उत्कर्षं प्राप्स्यामीति हेतुपूर्वकं यदनृतमभिधीयते तद्ब्रह्महत्या-
मिति भावः । ‘राजगामि पैशुनं’ राजकुलात्तेन सह विवादो निर्बन्धो
तृतादिशंसनं वा । यदाह गौतमः—

‘गुरावनृताभिशंसनम्’

इति । यद्यपि अत्र ‘गुरौ’ इत्युक्तं तथापि अनृताभिशंसनस्य गुरौ
कुले वा तुल्यत्वेनैव ब्रह्महत्यासमत्वमिति सुधीभिरूह्यम् ।

1. Except A. and I. all others read विज्ञात- for अविज्ञात-, but it
ms to be incorrect. २. B. and D. read अधिकनिर्वन्धः समानं for
कैर्निर्वन्धः समानि. ३. I. adds अपि before आह.

इति । अत्र शरणागतवधादिषु पादन्यूनां ब्रह्महत्याव्रतमङ्ग-
गन्तव्यम् । समशब्दस्य—

‘ राजसमो मन्त्री ’

इत्यादावीषन्न्यूने प्रयोगदर्शनात् । मनुस्त्वधीतत्यागादी-
नां सुरापानसमत्वमाह—

‘ ब्रह्मोज्झं* वेदनिन्दा च कूटसाक्ष्यं सुहृद्वधः ।
गर्हिता-ऽनाद्यैर्योर्जग्भिः सुरापानसमानि षट् ’ ॥
(म. स्मृ. ११. ५६)

इति । तत्र ब्रह्मोज्झस्य प्रायश्चित्तं वसिष्ठ आह—

‘ ब्रह्मोज्झः कृच्छ्रं द्वादशरात्रं चरित्वा
पुनरुपयुञ्जीत† वेदमाचार्यात् ’ ।
(व. स्मृ. २०. १२)

इति । इदं च प्रायश्चित्तं प्रामादिकाध्ययनत्यागविषयम् ।
नास्तिकतया तत्त्यागे पादन्यूनां सुरापानव्रतमिति मनोर्मतम् ।
यद्यपि वसिष्ठेनोक्तम्—

* ब्रह्मोज्झं अधीतवेदस्यानभ्यासेन विस्मरणमिति मेधातिथि-कुल्लूकौ ।
अधीतस्य वेदस्य असच्छास्त्राश्रयेणोपेक्षणमिति गोविन्दराजः । वेदस्या-
त्यन्तत्यागोऽनध्यनं वेति सर्वज्ञनारायणः । इदमेव युक्तं भाति ।
† द्वादशरात्रकृच्छ्राचरणानन्तरं पुनरुप्याचार्यात् वेदमुपयुञ्जीत ‡
धीयातेत्यर्थः ।

१. The text reads this line :—

‘ ब्रह्मोज्झता वेदनिन्दा कूटसाक्ष्यं सुहृद्वधः ।

२. B. D. E. H. and J. read गर्हितानाद्यैः for -ऽगर्हिता -ऽनाद्यैः ३.
reads प्रमादः प्रायश्चित्तविषयम् for प्रामादिकाध्ययनत्यागविषयम्.

‘गुरोरेलीकनिर्वन्धे कृच्छ्रं द्वादशरात्रं चारित्वा
सचैलं स्नात्वा गुरुप्रसादात् पूतो भवति’ ।

(व. स्मृ. ११. २८)

इति । तदेतदमतिपूर्वे सकृदनुष्ठाने वेदितव्यम् । विष्णुना
मुक्रान्तस्य कौटसाक्ष्यस्य द्वादशवार्षिकं प्रायश्चित्तम् । तथा
तद्वतानुवृत्तौ शङ्ख आह—

‘कौटसाक्ष्यं तथा कृत्वा निक्षेपमपहत्य च ।

एतदेव व्रतं कुर्यात् त्यक्त्वा च शरणागतम्’ ॥

(शं. स्मृ. १७. ५)

इति । यत्र साक्ष्यनृत्तवदनेन वर्णिनो वधप्राप्तिः तद्विषय-
म् । अपरमपि ब्रह्महत्यासमं विष्णुदर्शयति—

‘आकुष्ठस्ताडितो वाऽपि धनैर्वा विप्रयोजितः ।

यमुद्दिश्य त्यजेत् प्राणांस्तमाहुर्ब्रह्मघातकम्’* ॥

(वि. स्मृ. ३. ४६)

‘पूर्वं ‘चण्डालादुदकात् सर्पात्’— (माधवाचार्यटीका अ. ११.
१६-१८) इत्यादिनोक्तादात्मघातिनोऽन्योयं ब्रह्मघाती । तत्र तु न
स्याप्युद्देशः । केवलमसह्यदुःखादिना देहत्यागे प्रवृत्तिः । किंच आ-
त्मनादिनिमित्तं विना देहत्यागे स आत्मघाती भवति न तु ब्रह्मघाती ।

1. The text reads this Sūtra as follows :—

गुरोश्चालीकनिर्वन्धः सचैलं स्नातो गुरुं प्रसादयेत्
प्रसादात्पूतो भवतीति विज्ञायते ।

2. H. and I. read तथा for त्यक्त्वा; while the text reads this verse :—

‘कूटसाक्षं तथैवोक्त्वा निक्षेपं च प्रहत्य च ।

एतदेव व्रतं कुर्याच्छुद्ध्या च शरणागतम्’ ॥,

it seems to be incorrect. 3. B. and D. read अधमर्णिनो for
नो.

इति । आक्रोशनादिनिमित्ताभावे मृतस्यैव हत्यादोषः । न
तूद्देश्यस्य । तथा च स्मृत्यन्तरम्—

‘अकारणं* तु यः कश्चित् द्विजः प्राणान् परित्यजेत् ।

तस्यैव तत्र दोषः स्यान्न तु यं परिकीर्तयेत्’ ॥

इति । याज्ञवल्क्योऽपि सुरापानसमान्युदाजहार—

‘निषिद्धभक्षणं जैह्वमुत्कर्षे च वचोऽनृतम् ।

रजस्वलामुखास्वादः सुरापानसमानि तु’ ॥

(या. स्मृ. ३. २२९)

इति । एवमादिषु सर्वत्र येन साम्यमुच्यते तदीयं प्राय
श्चित्तं किञ्चिन्न्यूनमनुष्ठेयम् । सा च न्यूनता निमित्तगौरव
लाघवानुसारिणी कल्पनीया । सुवर्णस्तेयसमे तु ब्राह्मणभूम्य
पहरणे मरणान्तिकप्रायश्चित्तेषु न्यूनत्वकल्पनाऽसम्भवात् द्वाद
शवार्षिकादिव्रतानि यथायोगं कल्पनीयानि । याज्ञवल्क्ये
ऽन्यानि सुवर्णस्तेयसमान्याह—

‘अश्व-रत्न-मनुष्य-स्त्री-भू-धेनुहरणं तथा ।

निक्षेपस्य च सर्वं हि सुवर्णस्तेयसम्मितम्’ ॥

(या. स्मृ. ३. २३०)

* अकारणमिति आक्रोशनादावपि देहत्यागस्य न किमपि कारणं
किन्तु प्रत्याक्रोशनादयोऽन्ये वा उपाया अनुष्ठेयाः । तानकृत्वा यो दे
त्यागं करोति स अकारणप्राणत्यागी एव भवतीति तात्पर्यम् ।

१. H. reads उद्देशश्च; while G. omits the following portion न
हृदयस्य । तथा च स्मृत्यन्तरम्—

‘अकारणं तु यः कश्चित् द्विजः प्राणान् परित्यजेत् ।

तस्यैव तत्र दोषः ..... ॥’

२. B. and D. read यः for यं. ३. E. reads उत्कर्षेण for उत्कर्षे

४. Except A. all others read -भूमिहरणे. ५. J. reads -मरणं for न

इति । मनुष्य—

‘निक्षेपस्यापहरणं नरा-ऽश्व-रजतस्य च ।

भूमि-वज्र-मणीनां चै रुक्मस्तेयसमं स्मृतम्’ ॥

(म. स्मृ. ११. ५७)

इति । पितृव्यपत्न्यादिगमनानां गुरुत्वपसमानानां दश-
ाध्याये—

‘ मातृष्वसृगमे चैवम् ’

(प. स्मृ. १०. ९)

इत्यस्मिन् प्रकरणे प्रपञ्चितम् ।

उपपातकस्वरूपम् ।

अनुपातकानन्तरं विष्णुरूपपातकमनुक्रम्य तत्स्वरूपमेवं
नेदिदेश—

‘अनृतवचनमुत्कर्षे । (१) राजगामि च पैगुन्यम् । (२)

गुरोश्चालीकनिर्वन्धः । (३) वेदनिन्दा । (४) अधी-

तस्य च त्यागः । (५) अग्नि-मातृ-पितृ-सुत-दाराणां च ।

(६) अभोज्यान्नाभक्ष्यभक्षणम् । (७) परस्वहरणम् ।

(८) परदाराभिगमनम् । (९) अयाज्ययाजनम् । (१०)

विकर्मणा जीवनम् । (११) असत्पतिग्रहः । (१२)

क्षत्रिय-विद्-गूत्र-गोवधः । (१३) अविक्रेयविक्रयः ।

१. G. I and the text do not insert च. २. B. D. E. and II. read अ-
ज्याभक्ष्यभक्षणम्, I. अभोज्यान्नभक्षणम्, J. अभोज्यभक्षणम्; and G.
भोज्यभक्ष्यभक्षणं all for अभोज्यान्नाभक्ष्यभक्षणम्. ३. We follow here A.
and the text, while all others read गुरुदाराभिगमनम् for परदाराभिगमनम्.
he Vijnāneśvara also reads परदारा- (Vide ३.२३४-२४२ Commentary).
G. omits -गो-, but it seems very proper.

(१४) परिव्रित्तिताऽनुजेने ज्येष्ठस्य । (१५) परिवेदनं च । (१६) तस्य च कन्यादानम् । (१७) याजनं च । (१८) व्रात्यता । (१९) भृतकाध्यापनम् । (२०) भृतकाध्यायनादानम् । (२१) सर्वाङ्गरेष्वधीकारः । (२२) महायन्त्रप्रवर्तनम् । (२३) द्रुम-गुल्म-लतौषधीनां हिंसा । (२४) स्त्रिया जीवनम् । (२५) अभिचारः । (२६) मूलकर्मसु च प्रवृत्तिः । (२७) आत्मार्थं च क्रियारम्भः । (२८) अनाहिताग्निता । (२९) स्तेयम् । (३०) *देवर्षि-पितृणामृणस्योनपक्रिया । (३१) असच्छास्त्राधिगमनम् । (३२) नास्तिकता । (३३) कुशीलता ।

* अत्र विज्ञानेश्वरोऽपीदं सूत्रमेवमेव पपाठ । तथा च सति देवादीनां त्रयाणां ऋणानपक्रियायाः परिगणितत्वात् 'ऋणानपक्रियादीन्युदाजहार' इत्येतन्न सङ्गच्छेत । अतोऽत्र व्यावहारिकस्य ऋणस्य ग्रहणं माधवाचार्यस्य नाभिप्रेतमिति अवगन्तव्यम् ।

१. All, except A. I. and the text read परिव्रित्तिताऽनुजेने for परिव्रित्तिताऽनुजेन. २. I. does not insert these two Sūtras, namely :—

तस्य च कन्यादानम् । (१७) याजनं च । (१८)

and also B. D. E. F. G. H. and J. omit याजनं च. ३. B. and D. read भृतकाध्यायनादानम् and E. G. H. J. भृतकाध्यायनादानम्; while I. omits च. ४. G. and J. read सर्वाङ्गरेषु for सर्वाङ्गरेषु; while B. D. and G. read अधिकारः for अधीकारः. ५. G. reads -वर्तनम् for -प्रवर्तनम्. ६. Except A. I. and the text all others read द्रुम-गुल्म-लतौषधिमहाहिंसा; while the text adds -वृद्धि- after -गुल्म- and also the Vijnānesvara follows it. ७. I. and the text do not separate these two Sūtras. I. reads अभिचारमूलकर्मसु and the text अभिचारबलकर्मसु for अभिचारः and मूलकर्मसु. ८. The text reads आत्मार्थं and omits च. ९. All, except A. read स्तेयः; while the text omits it. १०. B. D. and J. read योषित्पितृणामसत्क्रिया, G. योषित्पितृणां समक्रिया, E. and H. योषित्पितृणामसत्क्रिया, but E. has a marginal reading -पितृ- for -प्रिया- for देवर्षि-पितृणामृणस्यानपक्रिया. ११. B. D. G. J. and the text read भिगमनम् for भिगमनम्. १२. B. and D. read कुशलता and the text कुशीलता both for कुशीलता.

(३४) मद्यपस्त्रीनिषेवणम्* । (३५) इत्युपपातकानि† ।

(वि. स्मृ. ३७. १-३६)

इति । याज्ञवल्क्यस्तु विष्णुनाऽनुक्तान्यपि कानिचिदुप-
पातकानि ऋणानपक्रियादीन्युदाजहार—

‘गोवधो ब्राह्म्यता स्तैन्यमृणानां चानपक्रिया† ।

अनाहिताग्निताऽप्यण्यविक्रयः परिवेदनम् ॥

भृतादध्ययनादानं भृतकाध्यापनं तथा ।

पारदार्यं पारिवित्त्यं वार्धुष्यं लवणक्रिया‡ ॥

§स्त्री-गूढ-विट्-क्षत्रवधो निन्दितार्थोपजीवनम् ।

* सर्वाणीमानि व्याख्यातानि पूर्वमेव तत्रतत्रेति नात्र पुनर्व्या-
ख्यानम् ।

† अत्र ‘गोवध’शब्देन गोपिण्डव्यापादनं ‘स्तैन्य’ शब्देन ब्राह्मणमुव-
र्तितस्तप्तव्यतिरिक्तपरद्रव्यापहरणं, ‘ऋणानामनपक्रिया’ इत्यनेन उत्तम-
र्गिद् गृहीतस्य ऋणस्याप्रदानं इति यथायथमूहनीयम् । यत्तु—‘गृहीतस्य सु-
र्णादेरप्रदानं ऋणानामनपाकरणम्’—इत्युक्त्वा ‘तथा देवर्षि-पितृणां स-
न्ध्यर्णस्यानपाकरणं च’—इति विज्ञानेश्वरेणोक्तं तत्र । माधवाचार्यस्याभि-
प्रेतमिति प्रतिभाति । विष्णुना अनुक्तानां केषांचिदुपपातकानां प्रदर्शनायैव-

‘गोवधो ब्राह्म्यता स्तैन्यमृणानां चानपक्रिया’ ।

यादिगाज्ञवल्कीयवचनानामत्रोदहृतत्वादिति सुधियो विदां कुर्वन्तु ।

‡ ‘लवणक्रिया’ लवणस्योत्पादनमित्यर्थः ।

§ स्त्रिया वधः आत्रेयीव्यतिरेकेण ब्राह्मण्या अपि । आत्रेय्यास्तु—

‘गर्भहा च यथावर्णं तथात्रेयीनिषूदकः’ ।

(या. स्मृ. ३. २५१)

इत्यनेन ब्रह्महत्यादिसमत्वकथनेन ब्रह्महत्यादिव्रतोक्तेः । गूढवध-
रिक्षितक्षत्रिय-वैश्यवधः ।

१. Except A. and the text all others do not insert इति. २. B. and
read गो-ब्राह्मणवधः स्तैन्यम् for गोवधो ब्राह्म्यता स्तैन्यम्; while the text
d G. substitute स्तैन्यम् for स्तैन्यम्. ३. C. F. read उपत्य- for उपत्य.
J. reads निन्दितार्थे अपि.

नास्तिक्यं व्रतलोप* च सुतानां चैव विक्रयः ॥

† धान्य-कुष्य-पशुस्तेयमयाज्यानां च याजनम् ।

पितृ-मातृ-सुतत्यागस्तटाकारामविक्रयः ॥

कन्यासन्दूषणं ‡ चैव परिवेदकयाजनम् ।

कन्याप्रदानं तस्यैव कौटिल्यं § व्रतलोपनम् ॥

* व्रतलोपः ब्रह्मचारिणः स्त्रीप्रसङ्गः ।

† धान्यं ब्रीह्यादि, कुष्यमसारद्रव्यं त्रपु-सीसादि, पशवो गवादयः तेषामपहरणम् । 'गोवधो ब्राह्म्यता स्तेयम्' इत्यनेन स्तेयग्रहणेनैव सिद्धे पुनर्धान्य-कुष्यादिस्तेयग्रहणं नित्यार्थम् । अतो धान्यादिव्यतिरिक्तद्रव्य-स्तेये नावश्यमेतदेव प्रायश्चित्तम् । अपि तु ततो न्यूनमपि भवत्येव । तथा चैतेन बान्धवत्यागग्रहणेनैव सिद्धे पुनः पित्रादित्यागग्रहणं व्याख्यातम्-इति विज्ञानेश्वरः ।

‡ कन्याया दूषणं भंगुल्यादिना योनिविदारणम् । न तु सम्भोगः । तस्य—

‘सखिभार्या-कुमारीषु’

(या. स्मृ. ३. २३१)

इत्यत्र गुरुनल्पसमन्वस्योक्तत्वात् ।

§ कौटिल्यं गुरोरन्यत्र । गुरुविषयस्य तु कौटिल्यस्य—

‘निषिद्धभक्षणं जैह्वम्’

(या. स्मृ. ३. २२९)

इत्यत्र गुरापानसमत्वमुक्तम् । तथा च पूर्वं ‘नास्तिक्यं व्रतलोपं च

१. Except A. C. F. and I. all others read - कुष्य- for - कुष्य-
२. I. reads कन्यासु दूषणं for कन्यासन्दूषणं; while the text परि-
न्दक- for परिवेदक-. ३. J. reads च मुलायनः for व्रतलोपनम्, but it do
not give any good sense.

आत्मनोऽर्थे क्रियारम्भो मद्यपस्त्रीनिषेवणम् ।
 स्वाध्यायाग्नि-सुतत्यागो बान्धवत्याग एव च ॥
 इन्धनार्थं व्रुमच्छेदः स्त्रीहिंसौषधजीवनम् ।
 हिंस्रैयन्त्रविधानं च व्यसनान्यात्मविक्रयः ॥
 गूढप्रेष्यं हीनसख्यं हीनयोनिनिषेवणम् ।
 तथैवानाश्रमे वासः पराजपपरिपुष्टता ॥
 असच्छास्त्राधिगमनमाकरेण्वधिकारिता ।
 भार्याया विक्रयश्चैषामेकैकमुपपातकम् ' ॥

(या. स्मृ. ३.२३४-२४२)

इति । यद्यपि-

‘अनृतं च समुत्कर्षे’।

(म. स्मृ. ११. ५५)

इत्येतन्मनुना ब्रह्महत्यासमेषु पठितं याज्ञवल्क्येन सुरापान-
 मेषु विष्णुना उपपातकेषु तथापि विषयभेदेन त्रैविध्यं वक्तुं
 शक्यत्वात् किञ्चिदपि साङ्कर्यम् । विषयभेदस्तूच्यते । द्वेष्यं
 रूपं राजभृत्यादिभिर्मारयितुं तस्मिन्नविद्यमानमपि महान्त-

त्युक्त्वा पुनः ‘व्रतलोपनम्’ इत्युक्तेः । अशिष्टाप्रतिषिद्धत्वपि ‘श्रीहरि-
 रणकमलप्रेक्षणात् प्राक् ताम्बूलादिकं न भक्षयामि’ इत्येवंरूपेषु
 तथेतेषु प्राप्स्यर्थम् । न तु स्नातकव्रतप्राप्स्यर्थम् । तत्र-

‘स्नातकव्रतलोपे च प्रायाश्चित्तमभोजनम्’ ।

इति मनुना लघुप्रायश्चित्तस्य प्रतिपादितत्वात् ।

१. J. reads हिंसायन्त्र- for हिंस्रयन्त्र-. २. I. reads गूढप्रेष्यं for गूढप्रेष्यं
 . I. reads अन्याश्रमे for अनाश्रमे. ४. I. reads किञ्चित्साङ्कर्यम् for
 किञ्चित्पि साङ्कर्यम्.

मपराधमारोप्यानृतं चेद्भूयात् तद् ब्रह्महत्यासमम् । वधपर्य-
वसायित्वात् । यस्तु लाभ-भूजा-व्यातिकामो राजसभादौ
स्वस्मिन् अविद्यमानमपि ननुर्वेदाभिज्ञत्वं प्रकटयितुमनृतं
ब्रूते तत्सुरापानसमम् । अतिगर्हितत्वात् । यस्तु भुखगोष्ठ्यादौ
परोपकारमन्तरेण वृथाऽनृतं ब्रूते तस्यैतदुपपातकम् । तत्रा-
द्ययोः प्रायश्चित्तं पूर्वमेवोक्तम् । तृतीये तु कामकृते याज्ञव-
ल्क्य आह—

‘ मयि तेज इति छायां स्वां दृष्ट्वाऽम्बुगतां जपेत् ।

सावित्रीमगुचौ दृष्टे चापल्ये चानृतेऽपि च ’ ॥

(या. स्मृ. ३. २७९)

इति । अकामकृते तु मनुनोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘ सुप्त्वा क्षुत्त्वा च भुक्त्वा च निष्ठीव्योक्त्वाऽनृतानि च ।

पीत्वाऽप्येष्ट्यमाणश्च आचोमेत् प्रयतोऽपि सन् ’ ॥

(म. स्मृ. ९. १४९)

इति । राज्ञोऽग्रे साक्षात् परम्परया वा परदोषकथनं राज-
गामि पैशुन्यम् । गुरावलीकनिर्वन्धो द्विविधः । तत्र राजगृ-
हादौ स्वयं समर्थः सन् असमर्थस्य गुरोर्द्रव्यलाभाद्युपरोधकार-
निर्वन्धं करोति चेत् सोयमलीकनिर्वन्धो ब्रह्महत्यासमत्वे
मनुनोक्तः । यत्र वाक्पाह्यादिमात्रेण गुरोरप्रियमुपजायते

१. I. reads मुख्यगोष्ठ्यादौ for सुखगोष्ठ्यादौ. २. I. reads अपि for मयि
३. B. and D. read आचरेत् for आचमेत्; while G. भाचमेत् for the
same. ४. All others except A. and I. read गुरोरलीक- for गुरावलीक-
while G. omits the following portion:—

निर्वन्धो द्विविधः । तत्र राजगृहादौ स्वयं समर्थः सन्नसमर्थस्य
गुरोर्द्रव्यलाभाद्युपरोधकारणं.

५. H. reads राजगृहाङ्गणे for राजगृहादौ.

येऽयमलीकनिर्बन्ध उपपातकम् । वेदनिन्दा त्रिविधा । बुद्धा-
तादिशास्त्राण्यभ्यस्य वेदानामप्रामाण्यप्रतिपादने निर्बन्ध एका-
निन्दा । सेयं याज्ञवल्क्येन ब्रह्महत्यासमेषूपवर्णिता । सत्या-
पि वेदप्रामाण्यबुद्धौ जल्प-वितण्डादिहेतुशास्त्रव्यसनितया
ति-स्मृत्युक्तस्यानुष्ठानस्यावज्ञा द्वितीया निन्दा । एतदेवा-
प्रित्य मनुराह—

‘ यो ऽवमन्येत ते तूभे हेतुशास्त्राश्रेयात् द्विजः ।

स साधुभिर्बहिष्कार्यो नास्तिको वेदनिन्दकः’ ॥

(म. स्मृ. २. ११)

इति । सेयं निन्दा सुरापानसमेषु मनुनोदाहता । यस्तु-
देकं कर्मानुतिष्ठन्नपि नात्यन्तं तत्कले श्रद्धते ‘ किमनेन
वेद्यति जनापवादभयादेव केवलमनुतिष्ठामि’— इत्येवं
न्दति सेयं निन्दोपपातकेषु पठ्यते ।

एवमध्ययनत्यागादेरेकैकस्य बहुविधस्यानुक्रान्तस्य गौरव-
घवे पर्यालोच्यावान्तरभेदः कल्पनीयः ।

‘ अग्नि-मातृ-पितृ-सुत-दाराणाम्’

(वि. स्मृ. ३७. ६)

इत्यत्रापि त्याग इति पदमन्वेति । अनुक्रान्तानामुपपात-
नां पूर्वोक्तेभ्योऽतिपातक-महापातका-ऽनुपातकेभ्योऽल्पत्वा-
पातकत्वम् । तदुक्तं स्मृत्यन्तरे—

. B. and D. read ब्रह्महत्यासमेषुपवर्णिता याज्ञवल्क्येन and omit सेयं.
A. and the text read मूले for तूभे. ३. All, except the text and A.
I. -श्रेयो for -श्रेयात्. ४. I. reads तत्कले. for तत्कले. ५. B. D. and
omit -पितृ-. ६. I. reads प्रोक्तेभ्यो for पूर्वोक्तेभ्यो-; while except A.
I. all others do not insert -ऽतिपातक-.

‘महापातकतुल्यानि पापान्युक्तानि यानि तु ।
तानि पातकसंज्ञानि तन्यूनमुपपातकम्’ ॥
इति ।

अथ उपपातकस्य साधारणं प्रायश्चित्तम् ।

तस्य चोपपातकजातस्य साधारणं प्रायश्चित्तं विष्णुराह—

‘उपपातकिनस्त्वेते कुर्युश्चान्द्रायणं नराः ।

पराक्रमथ वा कुर्युर्यजेयुर्गोसवेन च’ ॥

(वि. स्मृ. ३७-३९)

इति । तत्रैतेषामावृत्तानां सङ्घाते गोसवो द्रष्टव्यः* । एकै-
कस्य च शक्तम्प्रति पराकः अशक्तम्प्रति चान्द्रायणम् । याज्ञ-
वल्क्योऽपि साधारणं प्रायश्चित्तमाह—

‘उपपातकशुद्धिं स्यादेवं चान्द्रायणेन वा ।

पयसा वाऽपि मासेन पराकेणाथ वा पुनः’ ॥

(या. स्मृ. ३. २६५)

इति । एवमित्यनेन पदेन प्रकृतं गोवधव्रतमतिदिश्यते
अतिदेशस्योपदेशान्यूनविषयत्वात् । गोव्रताद्वा नि गोचर्मा-
नि कानिचिद्विषयान्तरेषु निवर्तन्ते । एतच्च व्रतचतुष्टयमव-
मकारे शक्त्यपेक्षया विकल्पितं द्रष्टव्यम् । कामकारे तु—

* नरा इत्युक्तेः सर्वेषामेव वर्णानामिदं प्रायश्चित्तम् । तत्र क्षत्रिया-
नामनधिकारात् गोसवो ब्राह्मणस्यैव, चान्द्रायण-पराके द्विजाति-
धारणे, शूद्रस्य दानादिकमिति व्यवस्था द्रष्टव्या ।

१. The text reads पराकं च तथा for पराक्रमथ वा and substit-
गोमस्त्वेन for गोसवेन. २. I. omits च and reads अशक्तम्प्रति पराकः*
शक्तम्प्रति चान्द्रायणम्. ३. B. D. G. and I. substitute निशित for १
४. G. add: पुनः before पदेन.

‘एतदेव व्रतं कुर्युरपपातकिनो द्विजाः ।

अवकीर्णवर्ज्यं शुद्धयर्थं चान्द्रायणमथापि वा’ ॥

(म. स्मृ. ११. ११७)

इति मनुनोक्तं त्रैमासिकं द्रष्टव्यम् । एतच्च साधारणप्राय-
त्नं प्रतिपदोक्तप्रायश्चित्ताभावे तदनुपलम्भे वा द्रष्टव्यम् ।

प्रतिपदोक्तप्रायश्चित्तानि ।

प्रतिपदोक्तानि प्रायश्चित्तानि यथासम्भवमुदाहरामः । तत्र
गिरलीकनिर्वन्धोपपातकस्य प्रायश्चित्तं विष्णुराह—

‘समुत्कर्षेऽनृते गुरोर्गिरलीकनिर्वन्धे

तदाक्षेपणे च मासं पयसा वर्तेत’ ।

(वि. स्मृ. ५४. ५४)

इति । अग्नित्यागे स एवाह—

‘वेदाग्न्युत्सादी त्रिषवणस्नाययधःशायी

संवत्सरं सकृद्वैक्षेण वर्तेत’ ।

(वि. स्मृ. ५४-१३)

इति । वसिष्ठोऽपि—

‘योऽग्नीनपविद्धयेत् स कृच्छ्रं द्वादशरात्रं

चरित्वा पुनराधानं कारयेत्’ ।

(व. स्मृ. २१. २७)

. I. reads अवकीर्णी तु शुद्धयर्थं चन्द्रायणं व्रतम्. २. G. substitutes
or वा. ३. I. reads समुत्कर्षेऽनृते. ४. The text adds च after गुरोः.
We follow here only A, and the text; while all others read
नरणे for तदाक्षेपणे. ५. J. reads चमसं for च मासं. ७. Except
and I, all others read विष्णुः for स. ८. I. reads वेदाग्न्युत्सादिन
वेदाग्न्युत्सादी. ९. The text omits स. १०. C. F. E. H. an
। पुनराधेयं for पुनराधानं.

इति । मनुष्यपि—

‘अग्निहोत्र्यपविध्याग्नीन् ब्राह्मणः कामकारतः ।

चान्द्रायणं चरेन्मरुतं वीरहत्यासमं हि तत्’ ॥

अग्निहोत्र्यपविध्याग्नीन् मासादूर्ध्वं तु कामतः ।

कृच्छ्रं चान्द्रायणं चैव कुर्यादेवाविचारयन् ॥

(म. स्मृ. ११. १२९-१३० आन्ध्र पुस्तके) ।

इति । हारीतः—

‘संवत्सरोत्सन्नेऽग्निहोत्रे चान्द्रायणं कृत्वा

पुनरादध्यात् । द्विवर्षोत्सन्ने सान्तपनं

चान्द्रायणं च कुर्यात् । त्रिवर्षोत्सन्ने

संवत्सरं कृच्छ्रमभ्यस्य पुनरादध्यात्’ ।

(हा. स्मृ. ३. १९-२१)

इति । शङ्खोष्पि—

‘अभ्युत्सादी सांवत्सरं प्राजापत्यं

चरेत् गां च दद्यात्’ ।

(शं. स्मृ. ११. २३)

इति । भरद्वाजः ।

‘द्वादशाहतिक्रमे व्यहमुपवासः । मासार्तिकमे

द्वादशाहमुपवासः । संवत्सरातिक्रमे मासोपवा-

सः । पयोभक्षणं च’ ।

१. I. reads संवत्सरोत्सन्नेऽग्निहोत्रे for संवत्सरोत्सन्नेऽग्निहोत्रे. २. B. and D. read सोमपानं for सान्तपनं and omit चान्द्रायणं च. C. and E. read the same, but do not omit चान्द्रायणं. E. G. H. and J. read सोमपानं for सान्तपनं; while J. -स्तर्जने for -त्सन्ने. ३. G. reads भारद्वाजः for भरद्वाजः. ४. B. and D. read द्वादशाहतिक्रमे व्यहमुपवासः संवत्सरातिक्रमे द्वादशाहमुपवासः पयोभक्षणं च ।

इति । एतत्सर्वमालस्यादग्नित्यागविषयतया यथायोगमू-
नीयम् । यत्तु भरेद्वाजगृह्येऽभिहितम्—

‘प्राणायामशतमा दशरात्रं कुर्यात् । उपवासः स्यादा
विंशतिरात्रम् । अत ऊर्ध्वमा षष्टिरात्रं तिष्ठो रात्री-
रुपवसेत् । अत ऊर्ध्वमा संवत्सरात् प्राजापत्यं व्रतं
चरेत् । अत ऊर्ध्वं कालबहुत्वे दोषबहुत्वम्’ ।

इति तत् प्रमादादग्नित्यागविषयम् । नास्तिक्यात् त्यागे
व्याघ्र आह—

‘योऽग्निं त्यजति नास्तिक्यात् प्राजापत्यं चरेद् द्विजः ।
अन्यत्र पुनराधानं दानमेव तथैव च’ ॥

इति । प्राजापत्यस्योपलक्षणत्वात् त्यागकालस्य गौरव-
लाघवानुसारेण व्रतान्तराण्यहनीयाभि । व्रतानन्तरभावि
कर्तव्यमाह जातूकर्ण्यः—

‘अतीतकालं जुहुयादग्नौ विप्रो यवानयम् ।

नष्टेऽग्नौ विधिवद्वात् कृत्वाऽऽधानं पुनर्द्विजः’ ॥

इति । एतच्चोपासनाग्निविषयम् । दारत्यागे शातातप
माह—

१ G. reads भारद्वाजगृहे. २. C. E. F. add कुर्यात् after -मा दशरात्रं,
ut of no use here. ३. E. reads उपवासः स्याद्विंशतिरात्रं कुर्यात्, I.
पवासमा विंशतिरात्रं कुर्यात् both for उपवासः स्यादा विंशतिरात्रं. ४. Except
all others do not insert व्रतं. ५. I. omits -भावि-. B. and D. read
तान्तरं कर्तव्यमाह and except E. H. व्रतान्तरभावि कर्तव्यमाह both for
तानन्तरभावि कर्तव्यमाह. ६. We are unable to find out a correct reading.
B. and D. read विप्राय वाच्यम्, C. and F. विप्राय वायव्यम्, G. H.
प्रोऽथवा स्वयम्, E. and J. विप्राय वायव्यम् all for विप्रो यवानयम्; while
I. अतीते काले for अतीतकालं. ७. G. and H. read नाशेऽग्नौ for नष्टे-
ग्नौ and C. and F. गलेऽग्नौ for the same.

‘कौमारदारत्यागी* मासं पयोभक्षः शुद्ध्यति’ ।

(शा. स्मृ. १. २७)

इति । अभोज्याभक्ष्यभक्षणप्रायश्चित्तं त्वेकादशाध्याये
प्रपञ्चितम् ।

अथ परस्वहरणप्रायश्चित्तम् ।

तत्र परस्वहरणे मनुराह—

‘धान्याऽन्न-धन-चौर्याणि कृत्वा कामाद् द्विजोत्तमः ।

स्वजातीयगृहादेव कृच्छ्राब्देन विशुद्ध्यति ॥

मनुष्याणां तु हरणे स्त्रीणां क्षेत्र-गृहस्य च ।

कूप-वापी-जलानां च शुद्धिश्चान्द्रायणं स्मृतम् ॥

द्रव्याणामल्पसाराणां स्तेयं कृत्वाऽन्यवेदमनः ।

चरेत् सान्तपनं कृच्छ्रं तन्निर्यात्यात्मशुद्धये ॥

भक्ष्य-भोज्यापहरणे यान-शय्यासनस्य च ।

पुष्प-मूल-फलानां च पञ्चगव्यं विशोधनम् ॥

तृण-काष्ठ-द्रव्याणां च शुष्कान्नस्य गुडस्य च ।

* ‘कौमारदार’—इत्यनेन ब्राह्मणे विधिना कौमारवयस्पूढा स्त्री उपल-
क्षिता भवति । तस्या एव त्यागे दोषः । नतु गान्धर्वागृहाया इति तात्पर्यम् ।

१. H. omits following :—

अभोज्याभक्ष्यभक्षणप्रायश्चित्तं तु एकादशाध्याये प्रपञ्चितम् ।

तत्र परस्वहरणे मनुराह—

‘धान्याऽन्न-धन-चौर्याणि कृत्वा कामाद् द्विजोत्तमः ।

सजातीयगृहादेव कृच्छ्राब्देन विशुद्ध्यति ॥

while G. reads अभोज्यभक्ष्ये for अभोज्याभक्ष्यभक्षणे. २. J. reads पर-
स्वग्रहणे for परस्वहरणे. ३. I. reads सजातीय- for स्वजातीय-. ४. The
text reads -वेदमतः for -वेदमनः. ५. B. and D. read तन्निर्यात्यात्मशुद्धये for
तन्निर्यात्यात्मशुद्धये. ६. I. reads शुष्कान्नस्य for शुष्कान्नस्य.

चैले-चर्माभिषाणां च त्रिरात्रं स्यादभोजनम् ॥

मणि-मुक्ता-प्रवालानां ताम्रस्य रजतस्य च ।

अयः कांस्योपलानां च द्वादशाहं कणान्नता ॥

कार्पास-कीटजोर्णानां द्विशफैकशफस्य च ।

पक्षि-गन्धौषधीनां च रज्ज्वाश्चैव त्र्यहं पयः' ॥'

(म. स्मृ. ११. १६२-१६८)

इति । एतेषां विषयाणां मध्ये धान्यस्य परिमाणविशेषेण
व्रतविशेषः स्मृत्यन्तरे अभिहितः—

‘ धान्यं दशभ्यः कुम्भेभ्यो हरतोऽभ्यधिके वधः' ।

इति । यत्तु जावालिनोक्तम्—

‘ तिल-धान्या-ञ्ज-वस्त्राणां शय्यानामामिषस्य च ।

संवत्सरार्धं कुर्वीत व्रतमेतत्समाहितः' ॥

इति तदेतदकामकृतविषयम् । अल्पत्वात् । भक्ष्यस्य तु
सकृद्भोजनपर्याप्तिकस्यापहारे पैठीनसिराह—

‘ भक्ष्य-भोज्यान्नस्योदरपूरणमात्रहरणे

त्रिरात्रं पञ्चगव्याहारः' ।

इति । यानि तु मनूक्तेषु विषयेषु व्रतान्तराण्यन्यैर्मुनिभि-

J. reads तैलः; while B. D. I. and the text चैल for चैल.
B. C. D. E. G. H. and J. read द्विखुरैकखुरस्य for द्विशफैक-
शफस्य. ३. B. and D. read ऽभ्यधिको and I. ऽभ्यधिकं for ऽभ्यधिके;
while H. हतेऽभ्याधिके वधः for हरतोऽभ्यधिके वधः. ४. B. and D. read
शय्याः for शय्यानाम्. ५. H. reads कामकृतविषयम् । अल्पभक्ष्यस्य तु for
कामकृतविषयम् । अल्पत्वात् । भक्ष्यस्य तु । ६. We follow here A. and I.;
while all others read सकृद्भोजनपर्याप्तिकस्यापहारे, but it is quite con-
ary to the quoted Sūtra.

दर्शितानि तेषु व्रतेषु यानि समानि न तत्र विवादः । न्यूना-
नामकामकारविषयत्वं अधिकानां तु कामकृताभ्यासविषय-
त्वमिति विवेकः । तत्र वचनाणि—

‘द्रव्याणामल्पसाराणां सान्तपनम् । (७) भक्ष्य-
भोज्य-यान-शय्यासन-मूल-पुष्प-फलानां हरणे
पञ्चगव्यपानम् । (८) तृण-काष्ठ-द्रुम-शुष्का-
न्न-गुड-वस्त्र-चर्मामिषाणां त्रिरात्रमुपवसेत् ।
(९) मणि-मुक्ता-प्रवालानां ताम्र-रज्जता-भ्यः-
कांस्यानां द्वादशाहं कणानश्रियात् । (१०)
कार्पास-क्रीडजोर्णाद्यपहरणे त्रिरात्रं पयसा
वर्तेत । (११) द्विशकैकशरहरणे त्रिरात्रमुपव-
सेत् (१२) पक्षि-गन्धौषधि-रज्जु-वैदलानाम-
पहरणे दिनमुपवसेत् । (१३)

दैवैवापहतं द्रव्यं धनिकस्याभ्युपायतः ।

प्रायश्चित्तं ततः कुर्यात् कल्मषस्यापनुत्तये’ ॥ (१४)

(वि. स्मृ. ५२. ७-१४)

इति । जात्रालिः—

‘अश्व-गो-भूमि-कन्याश्च हत्वा चान्द्रायणं चरेत् ।

अपहत्य पशून् क्षुत्रान् प्राजापत्यं समाचरेत् ॥

गुड-कार्पास-धान्यानि सर्पिलवणमेव च ।

पक्वान्नमौषधं तैलं शय्यां वास उपानहौ ॥

१. The text and G. read -पान for -यान- and the text omits -हरणे.
२. G. reads -ताम्र-रज्जताभ्यः-. ३. The text reads अपहरणे for -हरणे.
४. G. and H. omit this Sūtra. ५. B. and D. read यत्रैवापहतं for
दैवैवापहतं. ६. The text reads ऽप्युपायतः.

कांस्या-ऽयस्ताम्र-सीसं वा कृच्छ्रं कृच्छ्रार्धमेव च ।
 उदके फल-मूलेषु पुष्प-पर्णे-सुगन्धिषु ॥
 मृद्गाण्ड-मधु-मांसेषु कृच्छ्रपादो विधीयते ।
 *व्यापादनापहारेषु सन्तोष्य स्वामिनं ततः ॥
 पापं निवेद्य विप्रेभ्यः प्रायश्चित्तेन युज्यते ।
 अपहत्य तु वर्णाभां धनं विप्रः प्रमादतः ॥
 प्रायश्चित्तं च यत्प्रोक्तं ब्राह्मणानुमते चरेत् ।
 राजस्वस्योपहरणे रमणीनां[†] जनस्य च ॥
 धनापहरणे चैव कुर्यात्संवत्सरव्रतम् ।

इति । परदारगमनस्य तु प्रायश्चित्तं दशमाध्यायेऽभिहितम् ।

अयाज्ययाजनप्रायश्चित्तम् ।

अयाज्ययाजने मनुराह—

* व्यापादनं तत्तद्व्यनाशः । अपहारोऽपहरणम् । तत्र प्रथमं तद्व्यस्वामिनं प्रसाद्य अनन्तरं विप्रेभ्यः पापं निवेद्य प्रायश्चित्तमाचरेत् ।

† अत्र 'रमणी'शब्देन सामान्यवनिता, वेश्योपलक्षितेति प्रतिभति । राजद्रव्यवत् वेश्याद्रव्यमपि प्रतिग्रहानर्हमिति मन्वादिभिर्नूक्तम् । अथवा 'जनस्य रमणीनां' परस्त्रीणां परकीयधनस्य चापहरणे इत्येव व्याख्या-
 तुमुचितं भवेत् ।

१. B. and D. substitute सङ्कृत् for कृच्छ्रं and वा for च. २. H. omits फल-मूलेषु, but it seems a mistake; while E. and I. पुष्प-पर्णे- for पुष्प-पर्णे-.
 ३. B and D. read मृद्गाण्डसमस्तेषु for मृद्गाण्ड-मधु-मांसेषु and the next line:—

व्यापादनीयहारेषु संतोष्य स्वां तनुं ततः ।
 for

व्यापादनापहारेषु संतोष्य स्वामिनं ततः ।

४. B, D. and G. read ब्राह्मणानुमतं for ब्राह्मणानुमते. ५. C. F. G. and H. read राजस्वस्यापहरणे and J. राजसंस्थापहरणे both for राजस्वस्यापह-
 रणे, while A. reads रमणीनां च जनस्य वा for रमणीनां जनस्य च.

‘ब्राह्म्यानां याजनं कृत्वा परेषामन्त्यकर्म च ।
अभिचारमहीनं च त्रिभिः कृच्छ्रैर्व्यपोहति’ ॥
(म. स्मृ. ११. १९७)

इति । यत्तु प्रचेतसा शूद्रयाजकादीननुक्रम्योक्तम्—
‘एते* पञ्चतपोऽध्रावकाश-जलशयनाद्यनुष्ठेयुः
क्रमेण ग्रीष्म-वर्षा-हेमन्तेषु । मासं गोमूत्र-
यावकमश्नीयुः’ ।

इति तत् कामकृताभ्यासविषयम् । यत्तु यमेनोक्तम्—
‘पुरोधः शूद्रवर्णस्य ब्रह्मणो यः प्रवर्तते ।
स्नेहार्थप्रसङ्गाद्वा तस्य कृच्छ्रं विशोधनम्’ ॥
(य. स्मृ. ६. ९)

इति तदशक्तविषयम् । यत्तु गौतमेनोक्तम्—
‘निषिद्धमन्त्रप्रयोगे सहस्त्रानुवाकं जपेत्’ ।
(गौ. स्मृ. २२. ३३)

† अत्र मूलपुस्तकोपलब्धभावात्-‘अध्रावकाश’-इत्यस्य शुद्धः पाठो न निश्चेतुं शक्यते । सर्वेष्वध्यादर्शपुस्तकेषु न्यूनाधिक्येनाशुद्धा एव पाठा दृश्यन्ते । वाक्यार्थस्तु—ग्रीष्मे पञ्चतपाः वर्षासु वृष्टिसहः हेमन्ते जलशायी भवेदिति । चतुर्षु दिक्षु चतुरोऽग्नीन् संस्थाप्य तन्मध्ये स्थित्वा पञ्चमं सूर्यतापं सहेत् इति पञ्चतपाः । जलशयनं च उदके आकण्ठमपस्तिष्ठेत् इति संक्षेपः ।

१. C. F. G. and H. read अन्तकर्म; while J. येषामन्तकस्य च for परेषामन्त्यकर्म च. २. B. D. and H. read अहीनां for अहीनं. ३. C. and F. तयोस्तावकीश- and G. तपोऽध्रावकाश- for तपोऽध्रावकाश-; while I. तपोभुनो जलशयनाद्यनुष्ठेयम् for तपोऽध्रावकाशजलशयनाद्यनुष्ठेयः. ४. G. and J. substitute च for वा. ५. text प्रतिषिद्धमन्त्रयोगे सहस्त्रानुवाकश्चेत् and except A., add सति to प्रयोगे.

इति तत् कामतोऽभ्यासविषयम् । यत्तु पैठीनसिनोक्तम्—
 'शूद्रयाजकः सर्वद्रव्यपरित्यागात् पूतो भवति ।
 प्राणायामसहस्रेषु दशकृत्वोऽभ्यस्तेषु' ।

इति तदकामतोऽभ्यासविषयम् । असत्प्रतिग्रहे याज्ञव-
 ल्क्य आह—

‘गोष्ठे वसन्ब्रह्मचारी मासमेकं पयोव्रतम् ।

गायत्रीजाप्यनिरतः शुद्धयन्तेऽसत्प्रतिग्रहात्’ ॥

(या. स्मृ. ३. २९०)

इति । अत्र जपसङ्ख्या मनुना दर्शिता—

‘जप्त्वा त्रीणि सावित्र्याः सहस्राणि समाहितः ।

मासं गोष्ठे पथः पीत्वा मुच्यन्तेऽसत्प्रतिग्रहात्’ ॥

(म. स्मृ. ११. १९४)

इति । एतच्च दातृ-द्रव्ययोरुभयोः सत्त्वे वेदितव्यम् । अ-
 न्यतरस्यासत्त्वे तु पद्मत्रिंशन्मते दर्शितम्—

‘पवित्रेष्ट्या विशुद्ध्यन्ति सर्वे घोराः प्रतिग्रहाः ।

ऐन्दवेन मृगारेष्ट्या कृषादिन्मित्रविन्दया ॥

देव्या लक्षजपेनैव शुद्ध्यन्तेऽसत्प्रतिग्रहात्’ ।

इति । यत्तु वृद्धहारीतवचनम्—

१. C. F. G. and H. read शूद्रस्य याजकः for शूद्रयाजकः. २. I. reads वसेत् for वसन्; while except A. and the text all others पयोव्रतं for पयोव्रतः and except A. H. and the text जप्यनिरतः for जाप्यनिरतः. ३. B. C. D. and F. omit उभयोः. ४. I. reads विन्द्वेन, but it seems incorrect. ५. I. substitutes शुद्धयन्ते, J. शुद्धयतो for शुद्धयन्ते and B. and D. शुष्परिग्रहात् for ऽसत्प्रतिग्रहात्. ६. G. reads बृहद्धारीतः for वृद्धहारीतः.

‘राज्ञः प्रतिग्रहं कृत्वा मासमभ्यु सदा वसेत् ।

षष्ठे काले पयोभक्षः पूर्णे मासे प्रमुच्यते ॥

तर्पयित्वा द्विजान् कामैः सततं नियतव्रतः ।

(वृ. हा. स्मृ. ११.७१-७२)

इति तदापदि कुरुक्षेत्रोपरागादौ कृष्णाजिनादिप्रतिग्रह-
विषयम् । अल्पद्रव्यपरिग्रहे हारीतः—

‘मणि-वासो-गवादीनां प्रतिग्रहे सावित्र्यष्टसहस्रं जपेत्’ ।

(हा. स्मृ. २१. ३)

इति । षट्त्रिंशन्मतेऽपि—

‘भिक्षामात्रे गृहीते तु पुण्यं मन्त्रमुदीरयेत्’ ।

इति । चतुर्विंशतिमतेऽपि—

‘प्रतिषिद्धेषु सर्वेषु षष्ठांशं परिकल्पयेत्’ ।

इति । दानार्थमिति शेषः । विकर्मणा जीवने तु चान्द्र-
यणम् । तथा च नटादीन् विकर्मणा जीविनोऽनुक्रम्य य
आह—

‘एतेषामेव सर्वेषां प्रत्यापत्तिस्तु मृग्यताम् ।

भक्ष्यान्नमुपयुञ्जानो द्विजश्चान्द्रायणं चरेत्’ ॥

(य. स्मृ. ६. १३)

इति । नारदोऽपि—

१. B. C. F. D. G. and H. do not insert अपि. २. G. reads परिव-
येत् for परिकल्पयेत्. ३. E. adds तत् before दानार्थम्. ४. I. reads जी-
तात् for जीविनः. ५. H. reads एतेषां नैव सर्वेषां for एतेषामेव सर्वेषां a
गृह्यतां for मृग्यताम्; while I. reads प्रत्यापत्ति for प्रत्यापत्तिः. ६. C.
G. and H. substitute भक्ष्यान्नं for भक्ष्यान्न and I. उपयुञ्जानः for उ-
युञ्जानः.

‘कर्मणा गार्हितेनैव यद्वित्तं समुपार्जितम् ।
 तस्य त्यागेन शुद्ध्यन्ति धर्मस्यान्वेषणेन वा ॥
 अप्सु प्रास्येत^१ तद् द्रव्यमन्यायेन यदागतम् ।
 उपयुक्तानुशिष्टं^२ चै देयं वा ब्रह्मवादिने’ ॥
 (ना. स्मृ. १४. ७-८)

इति । क्षत्रियादिवधस्य प्रायश्चित्तं षष्ठाध्याये वर्णितम् ।
 गोवधस्य त्वष्टम-नवमाध्याययोस्तत् प्रयञ्चितम् ।

अविक्रेयविक्रयप्रायश्चित्तम् ।

अविक्रेयविक्रयस्य चतुर्विंशतिमते दर्शितम्—
 सुराया विक्रयं कृत्वा चरेत् सौम्यचतुष्टयम्* ।
 लाक्षा-लवण-मांसानां चरेच्चान्द्रायणत्रयम् ॥
 मध्वाज्य-तैल-सोमानां चरेच्चान्द्रायणद्वयम् ।
 पयः पायसापूपानां चरेच्चान्द्रायणव्रतम् ॥
 दध्वाज्येक्षुरसानां च गुड-खण्डादिविक्रये ।
 सर्वेषां स्नेहपक्वानां पराकं तु समाचरेत् ॥

*सोमसम्बन्धित्वादस्य कृच्छ्रस्य सौम्य इत्यभिधानम् । स च चान्द्राय-
 णकृच्छ्रशब्देनान्यत्राभिहितः ।

१. H. substitutes च for वा. २. H. reads प्रास्येच्च for प्रास्येत. ३. G. omits च; while B. and D. read ब्राह्मणाय च for ब्रह्मवादिने. ४. B. and D. omit वधस्य; while I. reads क्षत्रियावधस्य for क्षत्रियादिवधस्य. ५. All, except A. and I., read अष्टम-नवमाध्याये for अष्टम-नवमाध्यायोः; while G. has mistaken and omits तु. ६. G. reads सौम्य- for सौम्य-. ७. G. substitutes मध्वाज्येक्षुरसं and E. दध्वाज्येक्षुरसं both for मध्वाज्येक्षुरसानां.

सिद्धान्नविक्रये विप्रः प्राजापत्यं समाचरेत् ।
 उपवासं तु तक्रस्य नक्तं काञ्जिकविक्रये ॥
 पूगीफलानि मञ्जिष्ठा द्राक्षा खजूरमेव च ।
 एतेषां विक्रये कृच्छ्रं पनसस्य दिनत्रयम् ।
 कदली नारिकेलं च नागरं बीजपूरकम् ।
 एतेषां पादकृच्छ्रः स्याज्जम्बीरदेस्तथैव च ॥
 कस्तूरिकादिगन्धानां विक्रये कृच्छ्रमाचरेत् ।
 कर्पूरादेस्तदर्थं स्याद्दिनं हिंम्वादिविक्रये ॥
 तिलानां विक्रयं कृत्वा प्राजापत्यं समाचरेत् ।
 यज्ञार्थं कृषिजातांश्च दानलब्धान्श्च विक्रयेत् ॥
 रक्त-पीतानि वस्त्राणि कृष्णाजिनमथापि वा ।
 एतेषां विक्रये कृच्छ्रं गर्गस्य वचनं यथा ॥
 गोविक्रयं द्विजः कुर्याद्लाभार्थं धनमोहितः ।
 प्राजापत्यं प्रकुर्वीत गजानामैन्दवं स्मृतम् ॥
 खरा-ऽश्वा-ऽजाविकानां च करभाणां च विक्रये ।

१. B. and D. read सिद्धान्न- for सिद्धान्न- २. B. and D. read कर्पूरादिः
 for कर्पूरादेः. ३. H. and I. read विक्रये for विक्रयेत्. ४. II. omits the
 following lines :—

रक्त-पीतानि वस्त्राणि कृष्णाजिनमथापि वा ।
 एतेषां विक्रये कृच्छ्रं गर्गस्य वचनं यथा ॥
 गोविक्रयं द्विजः कुर्यात् लाभार्थं धनमोहितः ।
 प्राजापत्यं प्रकुर्वीत गजानामैन्दवं स्मृतम् ॥
 खरा-ऽश्वा-ऽजाविकानां च करभाणां च विक्रये ।

५. C. and F. substitute वस्त्राणि for वस्त्राणि, but it does not give any
 good sense here. ६. Except A. II. and I. all others read -मथैव च for
 -मथापि वा. ७. I. reads करभाणां for करभाणां.

पराकं तत्र कुर्वीत नृणां द्विगुणमाचरेत्*॥

नारीणां विक्रयं† कृत्वा चरेच्चान्द्रायणं व्रतम् ।

द्विगुणं पुरुषाणां च व्रतमाहुर्मनीषिणः ॥

चान्द्रायणं प्रकुर्वीत एकाहं वेदविक्रये ।

अङ्गानां तु पराकं स्यात् स्मृतीनां कृच्छ्रमाचरेत् ॥

इतिहासपुराणानां चरेत् सान्तपनं द्विजः ।

रहस्य-पञ्चरात्राणां कृच्छ्रं तत्र समाचरेत् ॥

गाथानां नीतिशास्त्राणां प्राकृतानां तथैव च ।

सर्वासामेव विद्यानां पादकृच्छ्रं समाचरेत् ‡ ॥

इति । हारीतो ऽपि—

‘गुड-तिल-पुष्प-मूल-फल-पक्वान्नविक्रये सौम्या-
यनम् । लाक्षा-लवण-मधु-मांस-तैल-क्षीर-
दधि-तक्र-धृत-गन्ध-चर्म-वाससामन्यतमविक्रये

* नृणां तत्तज्जातीयपुम्पशूनां विक्रये द्विगुणं पराकद्वयम् ।

† मनुष्यजातीयस्त्रीणां विक्रये चान्द्रायणम् । तज्जातीयपुरुषाणां
विक्रये पूर्ववदेव चान्द्रायणद्वयम् ।

‡ अत्र अङ्गादीनां विक्रयो ऽध्यापनरूपेणैवेति भाति । नतु पुस्तकरूपेण ।
तथा सति सर्वसामान्यमेव प्रायश्चित्तं वदेत् । किञ्च ‘सर्वासामेव विद्या-
नाम्’ इति उपसंहारात् विद्याविक्रय एवात्र विवक्षितः । न पुस्तकविक्रय
इति सुधियो विदां कुर्वन्तु ।

१. All, except A. and I. others, read शूनां for नृणां; while G. sub-
stitutes द्विगुणमेव च for द्विगुणमाचरेत्. २. G. adds, इति after आचरेत्.
३. B. D. and G. read सोमयानम्, C. and F. सोमयानम्, E. II. and J.
सामायनम् all for सौम्यायनम्. ४. I. omits क्षीर-; while B. and D.
read -क्षीर-धृत-गन्ध- क्षौद्र-दधि-तक्र- for दधि-तक्र- धृत- गन्ध-.

चान्द्रायणम् । तथोर्णा-केश-केसर-भू-धेनु-वे-
 र्म-शस्त्र-विक्रये च । मत्स्य-मांस-स्नायवस्थि-
 -गृह-नख-शोइख-शुक्तिविक्रये तप्तकृच्छ्रम् ।
 हिङ्गु-गुग्गुलु-हरिताल-मनःशिला-ऽञ्जन-गैरिक-
 क्षार-लवण-मणि-मुक्ता-प्रवाल-वैणव-मृन्मयेषु
 च । आराम-तटाकोदपान-पुष्करिणी-सुकृतवि-
 क्रये त्रिषवणस्नाययधःशायी चतुर्थकालाहारी
 दशसहस्रं जपेद्वायत्रीं संवत्सरेण पूतो भवति ।
 हीनमानोन्मापनसङ्कीर्णविक्रये च ।

(हा. स्मृ. ४. ४-१०)

इति । ईदृशेष्वेकविषयबहुव्रतेषु असकृत्पूर्वमुक्त्या नीत्या
 यथायोगं व्यवस्था कल्पनीया ।

परिविद्यादीनां चतुर्णां प्रायश्चित्तं चतुर्थाध्याये वर्णितम् ।

अथ ब्राह्मप्रायश्चित्तम् ।

ब्राह्मो नाम सावित्रीपतितः । तस्य प्रायश्चित्तं मनुराह-

‘येषां द्विजानां सावित्री नानूच्येत यथाविधि ।

तांश्चारयित्वा त्रीन् कृच्छ्रान् यथाविध्युपनाययेत्’ ॥

(म. स्मृ. ११. १११)

१. Except A. and G. others read तथोर्णकेश-केसरि-; while I. तथो-
 र्ण-केसरि- both for तथोर्ण-केश-केसर-. २. B. D. H. and J. add -अदन-
 after -वेदम-. ३. C. F. H. G. J. and I. omit -शस्त्र-; while B. and D.
 substitute -नख- for the same. ४. B. and D. read -हिङ्गुलु- for -हिङ्गु-
 गुलु- and G. -हिङ्गुगुलु- for the same B. and D. मनःशिलाञ्जन- for मन-
 शिला-ऽञ्जन- and add -क्षण- after -लवण-. ५. G. omits च. ६. B. D. and
 G. read हीनमानोन्मानोन्मापनसंस्कारकीर्णविक्रये च I. हीनमानोन्मानसंस्कार- for
 हीनमानोन्मापनसंस्कारकीर्णविक्रये च. ७. I. reads असकृत्पूर्वमुक्त्या नीत्या; while except A. and I. all others omit यथायोगं
 and substitute ऊहनीया for कल्पनीया.

इति । वसिष्ठोऽपि—

‘पतितसावित्रीक उद्दालकव्रतं चरेत् । (७६) द्वौ
मासौ यावकेन वर्तयेत् मासं पयसार्धमा-
समामिक्षया अष्टरात्रं घृतेन षड्रात्रमथाचितं ह-
विष्यं भुञ्जीत त्रिरात्रमभक्षोऽहोरात्रमुपवसेत् ।
(७७) अश्वमेधावभृतं वा गच्छेत् । (७८)
ब्राह्म्यस्तोमेन वा यजेत’ । (७९)
(व. स्मृ. ११. ७६-७९)

इति । तत्र मानवमापद्विषयम् । उद्दालकव्रतं त्वनापद्विषयम् ।
यत्तु यमेनोक्तम्—

‘सावित्री पतिता यस्य दशवर्षाणि पञ्च च ।
सशिखं वपनं कृत्वा व्रतं कुर्यात् समाहितः ॥
एकविंशतिरात्रं च पिबेत्पसृतियावकम् ।
हविषा भोजयेच्चैव ब्राह्मणान् सप्तपञ्च* च ॥
ततो यावकगुह्यस्य तस्योपनयनं स्मृतम्’ ।
(य. स्मृ. ५. २७-२९)

इति तन् मनुसमानविषयम् । यस्य पित्रादयोऽप्यनुप-
नीताः तस्यापस्तम्बोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘अथ यस्य पिता पितामह इत्यनुपेती स्यातां ते
ब्रह्महंसस्तुताः । (३२) तेषामभ्यागमनं भोजनं

* यदि चकारो विकल्पार्थो भवेत्तर्हि सप्त पञ्च वेति स्यात् । अन्यथा
सप्तसहितपञ्चाशद्ब्राह्मणान् भोजयेदिति स्यात् ।

१. All, except A. and L., omit द्रष्टव्यम्. २. Except A. and the text
all others omit अथ. ३. B. C. D. E. F. G. H. and J. read पितामह-
अनुपनीतो; while L. पितामह इत्यनुपनीतो for पिता पितामह इत्यनुपेती.

विवाहमिति च वर्जयेत् । (३३) तेषामिच्छतां प्रायश्चित्तम् । (३४) यथा प्रथमेऽतिक्रमे ऋतुरेवं संवत्सरः । (३५) अथोपनयनम् । (३६) ततः संवत्सरमुदकोपस्पर्शनम् । (३७) प्रतिपूरुषं सङ्ख्याय संवत्सरान् यावन्तोऽनुपेताः स्युः । (१) सप्तभिः पावमानीभिः 'यदन्ति यच्च दूरक' इत्येताभिर्यजुःपवित्रेण सामपवित्रेणाङ्गिरसेनेति । (२) अथ वा व्याहृतिभिरेव । (३) अथाध्याप्यः । (४) अर्थ यस्य प्रपितामहादेर्नानुस्मर्यत उपनयनं ते इमंशानसंस्तुताः । (५) तेषामभ्यागमनं भोजनं विवाहमिति च वर्जयेत् । (६) तेषामिच्छतां प्रायश्चित्तम् । (७) द्वादश-

१. Except A. I. and the text all others omit the following:—

ब्रह्मघ्नसंस्तुताः । तेषामभ्यागमनं भोजनं विवाहमिति च वर्जयेत् । (३३) तेषामिच्छतां प्रायश्चित्तम् । (३४) यथा प्रथमेऽतिक्रमे ऋतुरेवं संवत्सरः । (३५) अथोपनयनम् । (३६) ततः संवत्सरमुदकोपस्पर्शनम् । (३७) प्रतिपूरुषं संख्याय संवत्सरान्यावन्तोऽनुपेताः स्युः ॥ (१) ॥ सप्तभिः पावमानीभिः 'यदन्ति यच्च दूरक' इत्येताभिर्यजुःपवित्रेण सामपवित्रेणाङ्गिरसेनेति । (२) अथवा व्याहृतिभिरेव । (३) अथाध्याप्यः । (४) अथ यस्य प्रपितामहादेर्नानुस्मर्यत उपनयनं ते इमंशानसंस्तुताः । (५) तेषामभ्यागमनं भोजनं विवाहमिति च वर्जयेत् । (६) तेषामिच्छतां प्रायश्चित्तम् । (७) द्वादशवर्षाणि त्रैविद्यकं ब्रह्मचर्यं चरेद्योपनयनं तत उदकोपस्पर्शनं । पावमान्यादिभिः । (८),

and read for the above Sūtras:—

तस्य वत्सरं त्रैविद्यकं ब्रह्मचर्यं यस्य

प्रपितामहादेर्नानुस्मर्यत उपनयनं तस्य

द्वादशवर्षाणि त्रैविद्यकं ब्रह्मचर्यम्:

while I. reads ब्रह्मघ्नसंस्तुतः. २. I. does not insert च. ३. The text does not separate this Sūtra and omits संवत्सरः. ४. The text substitutes अपि वा for अथ वा. ५. I. omits अथ. ६. The text reads -प्रपितामहादिः. ७. I. does not insert च.

वर्षाणि त्रैविद्यकं ब्रह्मचर्यं चरेदथोपनयनं तत
उदकोपस्पर्शनम् । पावमान्यादिभिः' ।

(आ. ध. सू. १. १. १. ३२-३७. २. १-८)

इति ।

भृतकाध्ययनाध्यापनप्रायश्चित्तम् ।

भृतकाध्ययनाध्यापनयोर्हारीत आह—

‘भृतकाध्यापनं कुर्वन् भृतकाध्यापितश्च यः ।

अनुयोगप्रदानेन त्रीन् पक्षांस्तु पयः पिबेत्’ ॥

इति । द्रुमादिहिंसायां मनुराह—

‘फलदानां तु वृक्षाणां छेदने जप्यमृक्शतम् ।

गुल्म-वल्ली-लतानां च पुष्पितानां च वीरुधाम् ॥

कृष्टजानामौषधीनां जातानां च स्वयं वने ।

वृथाऽलम्भेऽनुगच्छेद्वा दिनमेकं पयोव्रतम्’ ॥

(म. स्मृ. ११. १४२-१४४)

इति । एतच्च यज्ञार्थवृक्षच्छेदनादिव्यतिरिक्तविषयम् । अत
एव याज्ञवल्क्योऽपि वृथेति विशिनष्टि—

‘वृक्ष-गुल्म-लता-वीरुच्छेदने जप्यमृक्शतम् ।

स्यादौषधिवृथाच्छेदी क्षीराशी गोऽनुगो दिनम्’ ॥

(या. स्मृ. ३. २७६)

१. I. omits पावमान्यादिभिः and separates one Sûtra into three.
Except A. and J. all others read कृत्वा for कुर्वन्. ३. G. reads
वन् for पिबेत्. ४. E. and the text read पयोव्रतः. ५. G. reads
याज्ञवल्क्येनोक्तम्; while all others except I. वृथाच्छेदीति for वृथेति.
The text reads -छेदने for -छेदी. ७ C. F. read हितम् for दिनम्.

इति । यत्तु हारितनोक्तम्—

‘स्थावर-सरीसृपादीनां वधे यस्येदं प्राणमित्ये-
तयाऽऽयं हुत्वा तिलपात्रं ब्राह्मणाय दद्यात्’ ।

(हा. स्मृ. २१. ४५)

इति तदश्वत्थादिपुण्यस्थावरविषयम् । महाफलप्रदस्य
पनस-नारीकेलादिवृक्षजातस्य छेदनावृत्तौ शङ्ख आह—

‘संवत्सरव्रतं कुर्याच्छित्वा वृक्षं फलप्रदम्’ ।

(शं. स्मृ. १७. ४९)

इति । दृष्टार्थत्वे न दोषः* ।

‘फल-पुष्पोपगान् पादपात्रं हिंस्यात् ।

कर्षणकार्यार्थमुपहन्यात्’ ।

इति स्मरणात् ।

अथ नास्तिक्यप्रायश्चित्तम् ।

नास्तिक्यं तु वाचिकं चेत्तदुपपातकम् । यथा ऽऽहुः
पौराणिकाः—

‘नास्तिकाः स्त्रिविधाः प्रोक्ता धर्मज्ञैस्तत्त्वदर्शिभिः ।

क्रियादुष्टो मनोदुष्टो वाग्दुष्टश्च तथैव च ॥

*अपवादोऽयम् । यद्यपि फलदवृक्षच्छेदने दोषः पूर्वमुक्तः तथापि
छेदने यदि दृष्टार्थत्वं दृष्टप्रयोजनत्वं स्यात् तदा न दोषः, तत्र प्रमाण-
माह । फल-पुष्पोपगानिति ।

१. G. reads जुहुयात् for हुत्वा. २. The text reads विप्लवादिपम् for
वृक्षं फलप्रदम्. ३. H. reads पादपात्रकर्षणकार्यार्थमुपहन्यात् for पादपात्र
हिंस्यात् कर्षणकार्यार्थमुपहन्यात्. ४. All others, except I., omit स्म-
रणात्. ५. I. reads वाचनिकं for वाचिकं.

उपपातकस्तु क्रियादुष्टो वाग्दुष्टः पातकः स्मृतः ।

अभ्यासान्तु क्रियादुष्टो महापातक इष्यते' ॥

इति । तत्रोपपातकनास्तिक्ये वसिष्ठ आह—

‘नास्तिकः कृच्छ्रं द्वादशरात्रं चरित्वा

विरमेन्नास्तिक्यात्’ ।

(व. स्मृ. २१. २९)

इति । यत्तु शङ्खेनोक्तम्—

‘नास्तिको नास्तिकवृत्तिः कृतघ्नः कूटव्य-

वहारी मिथ्याभिज्ञंसीत्येते पञ्च, संवत्सरं

ब्राह्मणगृहे भैक्षं चरेयुः’ ।

इति तदेतत् महापातकनास्तिक्यविषयम् ।

व्रतलोपप्रायश्चित्तम् ।

व्रतलोपिनोऽवकीर्णिव्रतं याज्ञवल्क्य आह—

‘अवकीर्णी भवेद्गर्वा ब्रह्मचारी तु योषितम् ।

गर्दभं पशुमालभ्य नैर्ऋतं स विशुद्ध्यति’ ॥

(या. स्मृ. ३. २८०)

इति । मनुरपि—

‘अवकीर्णी तु काणेन गर्दभेन चतुष्पथे ।

स्थालीपाकविधानेन यजेत निर्ऋतिं निशि ॥ (११८)

१. I. reads उपपातकी तु वाग्दुष्टो मनोदुष्टोऽनुपातकी for उपपातकस्तु क्रिया-
दुष्टो वाग्दुष्टः पातकः स्मृतः and G. reads उपपातमनोदुष्टो वाग्दुष्टः पातकः स्मृतः
for the same. २. B. and D. read तदेतत्पातकं नास्तिक्यविषयम् and C.
E. F. G. H. and J. तदेतत्पातकनास्तिक्यविषयम्; the latter seems to be
incorrect and the first does not give proper sense. ३. B. and D.
read ऽवकीर्णिनो व्रतं, C. F. J. ऽवकीर्णं व्रतं and G. and H. ऽवकीर्णव्रतं
all for ऽवकीर्णिव्रतं. ४. H. reads हुत्वा for गत्वा. ५. The text reads
पाकयज्ञविधानेन for स्थालीपाकविधानेन.

हुत्वामि विधिवद्भोममन्ततश्च सम्मेत्यृचा* ।

वातेन्द्र-गुरु-वह्नीनां जुहुयात् सर्पिषाऽऽहुतीः ॥ (११९)

एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते वसित्वा गर्दभाजिनम् ।

सप्तागारान् चरेद्भैक्ष्यं स्वकर्म परिकीर्तयन् ॥ (१२०)

तेभ्यो लब्धेन भैक्षेण वर्तयन्नेककालिकम् ।

उपस्पृशंस्त्रिषवर्णमब्देन स विशुद्ध्यति ' ॥

(म. स्मृ. ११. ११८-१२३)

इति । वसिष्ठोऽपि—

‘ब्रह्मगारी चेत् स्त्रियमुपेयादरण्ये चतुष्पथे

लौकिकेऽग्नौ रक्षोदैवतं गर्दभं पशुमालभते ।

(१) नैर्ऋतं वा चरुं निर्वपेत् । (२)

* ‘काणः’ इत्ययं विशेषोऽत्र द्रष्टव्यः । नैर्ऋतदैवतैर्मन्त्रैः प्रधान-
देवतायै वषादिहोमान् हुत्वा तदन्ते—

‘सम्मा सिञ्चन्तु मरुतः समिन्द्रः सम्बृहस्पतिः ।

सन्ध्यायमग्निः सिञ्चतु प्रजया च धनेन च’ ॥

इत्येतेन मन्त्रेण मारुतेन्द्र-बृहस्पत्यग्नीनां घृतेनाहुतीर्जुहुयात् । केषु
चित्पुस्तकेषु समामिचतीति पाठः । केषुचिच्च शमित्युच्यति पाठः । तत्र
शमभिरभिरिति ऋक् ग्राह्या स्यात् । वस्तुतस्तु इदमप्रामाणिकमिति
प्रतिभाति । विज्ञानेश्वरस्तु—

‘समायमद्भिः सिञ्चन्तां यशसा ब्रह्मवर्चसेन’

इति पठति तदपि चिन्त्यम् ।

१. All others, except A. I. and the text, read होमान् for हो-
२. B. C. D. E. F. and I. read समि-सृष्ट्या, E. G. H. and J. समित्यु-
both for सम्मेत्यृचा. ३. C. D. E. F. G. and J. read वायु- for वा-
४. G. reads सप्तागारे for सप्तागारान्. ५. The text adds तु after त्रिषव-
६. The text reads आलभेत् for आलभेत.

तस्य जुहुयात्-कामाय स्वाहा, कामकामाय
स्वाहा, निर्ऋतये स्वाहा । रक्षो देवताभ्यः
स्वाहा ' । (३)

(व. स्मृ. १३. १-३)

इति । तत्र श्रोत्रियस्य पशुरश्रोत्रियस्य चरुरिति द्रष्टव्यम् ।
शङ्खस्तु* वणभेदेन व्रतविशेषमाह-

‘ गुप्तायां वैश्यायामवकीर्णः संवत्सरं
त्रिषवणमनुतिष्ठेत् क्षत्रियायां द्वे वर्षे ।
ब्राह्मण्यां त्रीणि वर्षाणि*’ ।

इति । यदर्थाङ्गरसोक्तम्-

‘ अवकीर्णनिमित्तं तु ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ।

चीरवासास्तु षण्मासान् तथा मुच्येन किल्बिषात्’ ॥

इति तदीषद्व्यभिचारिणीविषयम् । अत्यन्तव्यभिचारिणीषु
नः शङ्ख आह-

* या स्त्री वैवाहिके पत्यो मृते जीवति वा तमुत्सृज्य वञ्चयित्वा वान्य-
क्रमेवाश्रयेत् । ननु कुलटा भवेत् सा गुप्तेत्यभिधीयते । तादृशवैश्य-
जातीयस्त्रियामवकीर्णः क्षत्रियाब्राह्मण्योश्चावकीर्णः उक्तं प्रायश्चित्तमाचरे-
देत्यन्यः ।

१. All, except I. and the text, add तत्र before तस्य. २. B. D. G. and
omit कामकामाय स्वाहा; while except A. B. D. and the text omit
निर्ऋतये स्वाहा and B. D. and the text read नैर्ऋत्यै for निर्ऋतये. ३. B.
and D. F. omit पशुः अश्रोत्रियस्य. The Vijiñāneśvara quotes fol-
lowing Sūtras under the name of Śaṅkha-Likhita and it may be
possible. ४. I. reads अवकीर्णी for अवकीर्णः. ५. Except A. C. F. G.
all others read षण्मासात्. ६. B. D. and G. read तद्वत् for तदीषत्
B. and D. read अत्यन्तव्यभिचारितायां and C. F. G. H. and J. अ-
त्यन्तव्यभिचारितासु all for अत्यन्तव्यभिचारिणीषु.

‘स्वैरिण्यां ब्राह्मण्यामवकीर्णः षड्वात्रमुपो-
षितो गां दद्यात् । क्षत्रियायामुपोषित-
स्त्रिरात्रं घृतपात्रं दद्यात् । वदयायां चतुर्थ-
कालाहारो ब्राह्मणान् भोजयित्वा यवस-
भारं च गोभ्यो दद्यात् । वृषल्यामवकीर्णः
सचैलस्नात उदकुम्भं ब्राह्मणाय दद्यात् ।
गोष्ववकीर्णः प्राजापत्यं चरेत् । रण्डाया-
मवकीर्णः पलालभारं सीसमाषं च दद्यात् ।

इति । अत्र च

‘ब्राह्मणस्यार्धं क्षत्रियः’

इति न्यायो नास्ति किन्तु समानमेव त्रयाणां वर्णानाम् ।
तदाह शाण्डिल्यः—

‘अवकीर्णी द्विजो राजा वैश्यश्चापि खरेण तु ।

इष्ट्वा भैक्षाशिनो नित्यं शुद्धयन्त्यब्दात् समाहिताः’ ॥

इति । अभ्यासे कण्व आह—

‘प्रथमे दिवसे रात्राववकीर्णी गर्दभेन तु ।

यजेदेवं यथाभ्यासमब्देनैकेन शुद्धयति’ ॥

१. Except A. and I. all others omit घृतपात्रं दद्यात्. २. B. and D. omit च. ३. We follow here A. and I.; while all others read षड्वात्रा for रण्डायां and G. सपलालभारं for पलालभारं. Vijuāneśwara also reads षड्वात्रायां. ४. I. reads क्षत्रियस्य for क्षत्रिये. ५. G. substitutes तथा for तत्. ६. G. reads अवकीर्णः for अवकीर्णी. ७. We are unable to find out the proper reading of this quotation. B. C. D. E. F. G. H. and J. read प्रथमे दिवसे रात्राववकीर्णी गर्दभेन तु यजेत् । एवं यथाभ्यासमब्देनैकेन शुद्धयति ॥; while G. omits तु and I. reads अप्रथमे दिवसे रात्राववकीर्णी गर्दभेन यजेत् । यो यथाकुरुतेऽभ्यासमब्देनैकेन शुद्धयति ॥.

इति । तत्र विशेषमाह गौतमः—

‘तस्याजिनमूर्ध्ववालं परिधाय लोहितपात्रेः

सप्त गृहान् भैक्षं चरेत् कर्माचक्षाणः’ ।

(गौ. स्मृ. २४. ९६)

इति । अवकीर्णिलक्षणमाह जातूकर्ण्यः—

‘स्कन्दितं घृतिना रेतो येन स्याद्ब्रह्मचारिणा ।

कामतौऽकामतः प्राहुरवकीर्णिति तं बुधाः’ ॥

इति । येति-वनस्थयोस्त्वधिकं व्रतमाह शाण्डिल्यः—

‘वानप्रस्थो यतिश्चैव स्कन्दने सति कामतः ।

पराकत्रयसंयुक्तमवकीर्णिव्रतं चरेत्’ ॥

इति । यतेः पुनर्गार्हस्थ्यस्वीकारे संव्रतं आह—

‘संन्यस्य दुर्मतिः कश्चित् प्रत्यापत्तिं व्रजेद्यदि ।

स कुर्यात् कृच्छ्रमश्रान्तः षण्मासान् प्रत्यनन्तरम्’ ॥

(सं. स्मृ. १५९)

१. G. I and J. read लोहितपात्रं for लोहितपात्रः. २. C. D. F. G. and H. substitute खण्डितं for स्कन्दितं; while I. खण्डितघृतिना for स्कन्दितं घृतिना. ३. C. and F. omit यति-. ४. Except A. and J., all others substitute खण्डने for स्कन्दने. ५. B. and D. omit the following :—

‘संन्यस्य दुर्मतिः कश्चित्प्रत्यापत्तिं व्रजेद्यदि ।

स कुर्यात्कृच्छ्रमश्रान्तः षण्मासान् प्रत्यनन्तरम्’ ॥

इति । वृद्धपराशरोऽपि—

‘यः प्रत्यवसितो विप्रः प्रव्रज्यातो विनिर्गतः ।

अनाशकनिवृत्तश्च गार्हस्थ्यं च शिकीर्षति ॥

चरेत् षण्मासिकं कृच्छ्रं नियतात्मा समाहितः ।

चरेत् त्रीणि च कृच्छ्राणि त्रीणि चान्द्रायणानि च ॥

I. H. reads प्रत्यापत्यं for प्रत्यापत्तिं and the text reads :—

— — — — — अपत्यार्थं स्त्रियं व्रजेत् ।

स कुर्यात् कृच्छ्रमश्रान्तः षण्मासान्प्रत्यनन्तरम्’ ॥

while I. reads प्रत्यहं व्रतम् for प्रत्यनन्तरम्.

इति । वैद्वपराशरोऽपि—

‘यः प्रत्यवसितो विप्रः प्रव्रज्यातो विनिर्गतः ।

अनाशकनिवृत्तश्च गार्हस्थ्यं चै चिकीर्षति ॥

चरेत् पाण्मासिकं कृच्छ्रं नियतात्मा समाहितः ।

चरेद्ब्रीणि च कृच्छ्राणि त्रीणि चान्द्रायणानि च ॥

जातकर्मादिभिः सर्वैः संस्कृतः शुद्धिमाप्नुयात्’ ।

इति । तत्र ब्राह्मणस्य पाण्मासिककृच्छ्रः । क्षत्रियस्य चान्द्रायणत्रयम् । वैश्यस्य कृच्छ्रत्रयमिति व्यवस्था । अत्र पाण्मासिकादिब्रतत्रयं ब्राह्मणस्यैव सकृदभ्यासाद्यपेक्षया व्यवस्थापनीयमित्यन्ये’ । ब्रतान्तरलेपेऽप्यवकीर्णब्रतमतिदिशति मनुः—

‘अकृत्वा भैक्षचरणमसमिद्धय च पावकम् ।

अनालुरः सप्तरात्रमवकीर्णब्रतं चरेत्’ ॥

(म. स्मृ. २. १८७)

* विज्ञानेश्वरस्तु—‘ब्राह्मणस्यैव शक्ति-सकृदभ्यासाद्यपेक्षया व्यवस्थिता प्रायश्चित्तं द्रष्टव्यम्— इत्याह ।

१. C. and F. read त्वाराशरोऽपि. The Vijnāneśvara quotes the following line under the name of Parāśara (*vide* 3.280 Com.) no Vridh Parāśara, but these lines do not occur in the text of Parāśara. २. Vijnāneśvara substitutes चेत for च. Except I., all others omit this line :—

चरेत्पाण्मासिकं कृच्छ्रं नियतात्मा समाहितः ।,

but the author Vijnāneśvara explains this line. ३. A. reads स चेत ब्रीणि कृच्छ्राणि for चरेद्ब्रीणि च कृच्छ्राणि. ४. All others, except A. and I. read व्यवस्थापनीयम् and omit इत्यन्ये.

इति । यत्तु याज्ञवल्क्य आह—

‘भैक्षाम्निकार्ये त्यक्त्वा तु^१ सप्तरात्रमनातुरः ।

कामावकीर्णं इत्याभ्यां जुहुयादाहुतिद्वयम् ॥

उपस्थानं ततः कुर्यात् सम्मासिञ्चत्वेन तु^२ ।

(या. स्मृ. ३. २८१-२८२)

इति ! होममन्त्रौ तु—

‘कामावकीर्णोऽस्म्यवकीर्णोऽस्मि काम-

कामाय स्वाहा । कामावपन्नोऽस्म्यवपन्नो-

ऽस्मि कामकामाय स्वाहेति^३ ।

(गौ. स्मृ. २५. ९-१०)

इति । एतच्च गुरुगुश्रूषादिकार्यव्यपनयाकरणे द्रष्टव्यम् ।

मुनादिविक्रयप्रायश्चित्तम् ।

मुनादिविक्रये उपपातकसाधारणोक्तं प्रायश्चित्तं योज्यम् ।

यत्तु शङ्खेनोक्तम्—

‘देव-गृह-प्रतिश्रयोद्याना-ऽऽराम-सभा-प्रपा-तटाक-

पुण्य-सेतु-सुतविक्रयं कृत्वा तप्तकृच्छ्रं चरेत्^४ ।

* ‘अनातुरः’ व्याधिरहितो ब्रह्मचारी । ‘सम्मासिञ्चतु’ इति मन्त्रः ।

१. B. D. G. and J. read सम्मासि च त्वेन तु for सम्मासिञ्चत्वेन तु while I. is quite mistaken here. २. G. reads कामकीर्णोऽस्मि कामकामाय स्वाहा for कामावकीर्णोऽस्म्यवकीर्णोऽस्मि कामकामाय स्वाहा. ३. I. and the text read कामानिदुग्धोऽस्म्यनिदुग्धोऽस्मि, but neither our manuscripts nor Vijnāneśvara follow this reading.

इति यच्च वृद्धपराशरेणोक्तम्—

‘विक्रीयं कन्यकां गां च कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत्’ ।

इति तदापद्यकामतो द्रष्टव्यम् । यत्तु चतुर्विंशतिमते-
अभिहितम्—

‘नारीणां विक्रयं कृत्वा चरेच्चान्द्रायणव्रतम् ।

द्विगुणं पुरुषस्यैव व्रतमाहुर्मनीषिणः’ ॥

इति तत्तत्रैव कामतो द्रष्टव्यम् । यत्तु पैठीनसिराह—

‘आराम-तटाकोदपान-पुष्करिणी-सुकृत-सेत-

विक्रये त्रिषवणस्नाय्यधःशायी ब्रह्मचारी

चतुर्थकालाहारः संवत्सरेण पूतो भवति’ ।

इति तदभ्यासविषयम् ॥

कन्यादूषणप्रायश्चित्तम् ।

कन्यादूषणे उपपातकसाधारणप्रायश्चित्तं विज्ञेयम् । यत्तु
शङ्ख आह—

‘कन्यादूषी सोमविक्रयी च कृच्छ्राद्धं चरेयाताम्’ ।

१. B. and D. omit the following :—

----- कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् ।

इति तदापद्यकामतो द्रष्टव्यम् । यत्तु चतुर्विंशतिमतेऽभिहितम्—

‘नारीणां विक्रयं कृत्वा चरेच्चान्द्रायणव्रतम् ।

द्विगुणं पुरुषस्यैव -----’ ॥

and H. omits the following :—

यत्तु चतुर्विंशतिमतेऽभिहितम्—

‘नारीणां विक्रयं कृत्वा चरेच्चान्द्रायणव्रतम् ।

द्विगुणं पुरुषस्यैव व्रतमाहुर्मनीषिणः’ ॥

इति तत्तत्रैव कामतो द्रष्टव्यम् ।

२. G. C. F. and J. omit तत् before तत्रैव. ३. C. F. do not insert
-सुतः. ४. B. D. and G. read कृच्छ्राद्धं for कृच्छ्राद्धं.

इति यच्च हारीतः—

‘केन्यादूषी सोमविक्रयी वृषलीपतिः कौमार-
दारत्यागी सुरा-मद्यपः शूद्रयाजको गुरोः
प्रतिहन्ता नास्तिको नास्तिकवृत्तिः कृतघ्नः
कूटव्यवहारी ब्रह्मघ्नो मित्रघ्नो मिथ्याभिशंसी
पतितसंव्यवहारी मित्रधुक् शरणागतघाती
प्रतिरूपकवृत्तिरित्येते पञ्चतपोऽश्रवकाशजल-
शयनाद्यनुतिष्ठेयुर्ग्रीष्म-वर्षा-हेमन्तेषु । मासं
गोमूत्रयावकमश्रीयुः’ ।

(हा. स्मृ. २. ४-५)

इति तत् प्रातिलौभ्येन कन्यादूषणे द्रष्टव्यम् ॥

अथ द्यूतादिव्यसनप्रायश्चित्तम् ।

द्यूतादिव्यसनेष्वप्युपपातकसाधारणोक्तं प्रायश्चित्तं योज्य-
म् । यत्तु बौधायनः संवत्सरव्रतमाह—

‘अथागुचिकराणि । (१५) द्यूतमभिचारो
ऽनाहिताग्नेरुच्छ्वृत्तिता समावृत्तस्य भैक्ष-
चर्या तस्य चैव गुरुकुले वास ऊर्ध्वं चतुर्भ्यो

१. B. D. and H. read कन्याविक्रयी and G. reads कन्याविक्रयी
for कन्यादूषी. २. J. does not insert नास्तिको. ३. Except I., all others
read ब्राह्मण-मित्रघ्नो for ब्रह्मघ्नो मित्रघ्नो, C. and F. add प्रायश्चित्तं विज्ञेयम् ।
यत्तु शङ्ख आह कन्यादूषी सोमगतघाती प्रतिरूपकवृत्तिः &c., after शरणा-
म्. All others, except A. E. H. and I., read प्रतिरूपकावृत्तिः for प्रति-
रूपकवृत्तिः. ५. I. reads पञ्चतपोभू-जल-शयनाद्यनुतिष्ठेयुः for पञ्चतपो-
श्रवकाशजलशयनाद्यनुतिष्ठेयुः. ६. B. and D. read वश्यं, C. F. आनश्यं
and G. वश्यं च, H. E. and I. आनाशं च and J. वश्यं च all for तस्य चैव.

मासेभ्यो येश्च तमध्यापयति । नक्षत्रनिर्देशनं
चेति । तेषां तु निर्वेशः (१६) द्वादश मासान्
द्वादशार्धमासान् द्वादश द्वादशाहान् द्वादश-
षडहान् द्वादश त्र्यहान् द्वादशाहं षडहं त्र्यह-
मेकाहमिति अंशुचिकरनिर्वेशः । (१७)

(बौ. स्मृ. २. १. २. १५-१७)

इति तदभ्यासविषयम् । यदप्याह प्रचेताः—

अनृतवारू तस्करो राजभृत्यो वृक्षारोपकवृत्ति-
गर्गदोऽग्निदश्च रथ-गजारोहणवृत्तिः रङ्गोपजीवी
कूटपणिकः शूद्रोपाध्यायो वृषलीपतिर्भाण्डिको
नक्षत्रोपजीवी श्वेवृत्तिर्ब्रह्मजीवी चिकित्सको
देवलकः पुरोहितः कितवो मत्पः कूटकारको-
ऽप्यविक्रयी मनुष्य-पशुविक्रेता चेति^१ । तानु-
द्धरेत् समेत्य न्यायतो ब्राह्मणो व्यवस्थया सर्व-
द्रव्यव्यागे चतुर्थकालाहाराः संवत्सरं त्रिषवण-

१. I. reads -यश्चिरमभ्यापनं and the text तस्य चाभ्यापनं for यश्च तमभ्यापयति; while G. adds अभि for अभ्यापयति. २. The text reads नक्षत्रनिर्देशनं for नक्षत्रनिर्देशनं. ३. We follow here A. and the text; while all others omit तेषां तु निर्वेशः. ४. G. omits द्वादशार्धमासान् द्वादश. ५. G. reads षट्-द्वादश-त्र्यहान् for द्वादश षडहान् द्वादश त्र्यहान्. ६. Except A. and the text, all others omit द्वादशाहं षडहं. ७. The text reads यथाकर्म-भ्यासः for अंशुचिकरनिर्वेशः. ८. G. omits अपि. ९. B. D. and G. omit गरगोऽग्निदश्च रथ-गजारोहणवृत्तिः; while, except A., all others read श्वगणिकः. १०. B. D. and H. omit श्वेवृत्तिर्ब्रह्मजीवी. ११. G. substitutes वा for च. १२. C. F. and G. read सर्वव्यागे for सर्वद्रव्यव्यागे.

मुपस्पृशेयुः । नस्यान्ते देव-पितृतर्पणं गवाह्निकं
चेत्येवं व्यवहार्याः ।* ।

इति तदभ्यासविषयम् ॥

अनाश्रमवासे प्रायश्चित्तम् ।

अनाश्रमवासे हारीतेन प्रायश्चित्तमुक्तम्—

‘अनाश्रमी संवत्सरं प्राजापत्यं कृच्छ्रं चरित्वा-
ऽऽश्रममुपयात् । द्वितीयेऽतिकृच्छ्रं तृतीये कृच्छ्रा-
तिकृच्छ्रमत ऊर्ध्वं चान्द्रायणम्’ ॥

इति ।

शूद्रसेवाप्रायश्चित्तम् ।

शूद्रसेवायां व्रीधायन आह—

‘भुमुद्रसंयानम् (२) ब्राह्मणन्यासापहरणम् (३)
सर्वापण्यैर्व्यवहरणम् । (५) भूम्यनृतम् । (४)
शूद्रसेवनं च । (६) शूद्राभिजननम् । (७)
तदपत्यत्वं च । (८) तेषां च निर्वेशः । (९)

* सर्वा अपीमावृत्तयो गद्या ब्राह्मणादित्रैवर्णिकानामेव । अत एव
प्रायश्चित्तमपि तेषामेव । न तु येषां पारम्पर्यक्रमेणागता वृक्षारोपणाद्या
इत्यः । तत्र अनृतवाक् तस्करः गरदोऽभिदश्च सर्ववर्णसाधारणाः ।
वृक्षजीव्यादयो द्विजा एव ।

१. G. reads चाह्निकं for गवाह्निकं. २. I. reads अतिकृच्छ्रातिकृच्छ्रं
for कृच्छ्रातिकृच्छ्रं. ३. B. and D. read समुद्रयानम्, C. and F. अशू-
द्रयानम् and E. G. H. and J. read समुद्रयानम् all for समुद्रसंयानम्; while
I. reads समुद्रयाने । ब्राह्मणन्यासापहरणे । सर्वापण्यैर्व्यवहरणे । भूम्यनृते ।
४. The text reads ब्राह्मणस्वन्यासापहरणम्. ५. The text interchanges
these two Sūtras. ६. Except A. and I., all others read शूद्रसेवायां च ।
शूद्रायामभिजायते तदपत्यं च भवति for शूद्रसेवनम् । शूद्राभिजननम् । तदपत्यत्वं
च ; while G. omits च after सेवायां. ७. The text reads एषामन्यतमत-
त्कृत्वा for तेषां च निर्वेशः.

चतुर्थकाले मितभोजिनः स्युरपोभ्युपेयुः स-
वनानुकल्पम् । स्थानासनाभ्यां विहरन्त
एते त्रिभिर्वैश्वेस्तदपहन्ति पापम् । (१०)

(बौ. स्मृ. २. १. २. २-१०)

इति तद् बहुकालाभ्यासविषयम् ॥

जातिभ्रंशकरपापप्रायश्चित्तम् ।

उपपातकानन्तरं जातिभ्रंशकराणि विष्णुनाऽनुकान्तानि ।

‘ब्राह्मणस्य रुजःकरणम् । (१) अघ्रेयमद्ययो-
प्रातिः । (२) ज्यैष्ठ्यं पशुषु मैथुनाचरणं पुंसि
च । (३) इति जातिभ्रंशकराणि’ ।

इति । तेषु साधारणं प्रायश्चित्तं मनु-विष्णू आहतुः—

‘जातिभ्रंशकरं कर्म कृत्वान्यतममिच्छया ।

चरेत्सान्तपनं कृच्छ्रं प्राजापत्यमनिच्छया’ ॥

(म. स्मृ. ११. १२४; वि. स्मृ. ३८. ७)

इति । तत्र ब्राह्मणस्य रुजःकरणे प्रायश्चित्तमेकादशाध्या-

१. I. reads चतुर्थकालं मितभोजनाः and the text चतुर्थकालमितभोजिन
both for चतुर्थकाले मितभोजिनः. २. E. reads सवनानुकल्पे, B. and D.
सवनानुकल्पम् for सवनानुकल्पम्. ३. B. C. D. E. F. G. H. and J. read
तदपहन्ति and the text तदपहन्ति for तदपहन्ति. ४. C. E. F. G. H. and
J. read अपेय- for अघ्रेय-; while G. omits the following portion :—

—प्रातिः ज्यैष्ठ्यं पशुषु मैथुनाचरणं पुंसि च । इति जातिभ्रंशकराणि ।

इति । तेषु साधारणं प्रायश्चित्तं मनु-विष्णू आहतुः—

‘जातिभ्रंशकरं कर्म कृत्वान्यतममिच्छया ।

चरेत्सान्तपनं कृच्छ्रं प्राजापत्यमनिच्छया’ ॥

इति । तत्र ब्राह्मणस्य रुजःकरणे.

५. I. reads ज्यैष्ठ्यं for ज्यैष्ठ्यं, but it seems quite wrong. ६. Except
the text, all others omit पुंसि. ७. The Vishṇu reads कुर्यात् for चरेत्
८. I. reads अत्र for तत्र.

ये (५२-५३ श्लोकाभ्याम्) अभिहितम् । पशु-

मैथुने तु दशमाध्याये (१३ श्लोके) अभिहितम् ॥

सङ्करीकरणपापप्रायश्चित्तम् ।

जातिभ्रंशकरणान्तरं सङ्करीकरणान्यनुक्रान्तवान् विष्णुः-

‘प्राग्यारण्यानां पशूनां हिंसा सङ्करीकरणम्’ ।

(वि. स्मृ. ३९. १)

इति । तत्र साधारणं प्रायश्चित्तं स एवाह-

‘सङ्करीकरणं कृत्वा मासमश्नीत यावकम् ।

कृच्छ्रातिकृच्छ्रमथ वा प्रायश्चित्तं तु कारयेत्’ ॥

(वि. स्मृ. ३९. २)

इति । प्रतिपदं तु पष्ठाध्याये (२-१५ श्लोकैः) अभिहितम् ।

अपात्रीकरणपापप्रायश्चित्तम् ।

‘सङ्करीकरणान्तरमपात्रीकरणमनुक्रान्तवान् विष्णुः-

‘निन्दितेभ्यो धनादानं वाणिज्यं कुमीदजीवनम्-

सत्यभाषणं गूढसेवनमित्यपात्रीकरणम्’ ।

(वि. स्मृ. ४०. १)

इति । तस्य च साधारणं प्रायश्चित्तं मनुगृहं-

‘अपात्रीकरणं कृत्वा तप्तकृच्छ्रेण शुद्ध्यति ।

शीतकृच्छ्रेण वा शुद्धिर्भहासान्तपनेन वा’ ॥

(वि. स्मृ. ४०. २)

१. I. omits तु. २. All others, except A. G. I. and the text, read संकीर्णकरणम् for संकरीकरणम्. ३. Here also, except A. G. I. and the text, all read संकीर्णकरणम् for संकरीकरणम्. ४. I. reads कृषिजीवनं for कुसीदजीवनम्. ५. The following quoted verse does not appear in the Manu, but appears in the Vishnu. ६. The Vishnu reads भूयां for शुद्धिः.

इति ॥

मलिनीकरणप्रायश्चित्तम् ।

अपात्रीकरणानन्तरं मलिनीकरणमनुक्रान्तवान् विष्णुः—

‘पक्षिणां जलचराणां जलजानां च घातनम् । (१)

कुमि-कीटानां च । (२) मद्यानुगतभोजनम् । (३)

इति मलावहानि’ । (४)

(वि. स्मृ. ४१. १-४)

इति । तत्र साधारणं प्रायश्चित्तं स एवाह—

‘मलिनीकरणीयेषु तप्तकृच्छ्रं विशोधनम् ।

कृच्छ्रातिकृच्छ्रमथ वा प्रायश्चित्तं विशोधनम्’ ॥

(वि. स्मृ. ४१. ५)

इति ॥

प्रायश्चित्तविशेषः ।

अथ प्रकीर्णकप्रायश्चित्तविशेषोऽभिधीयते । तत्र

शरणागतत्यागे मनुराह—

‘शरणागतं परित्यज्य वेदं विप्लाव्य च द्विजः ।

संवत्सरं यवाहारस्तत्पापमपेक्षेधति’ ॥

(म. स्मृ. ११. १९८)

इति । पतितादिसन्निधावध्ययने वसिष्ठ आह—

‘पतित-चण्डालारावश्रवणे त्रिरात्रं वाग्य-

१. Except A. and the text, all omit पक्षिणां जलचराणां जलजानां च घातनं and read कुमि-कीटघातनं for कुमि-कीटानां च. २. B. D. and G. read अपेक्षेधति for अपसधति; while E. has तप्तकृच्छ्रं विशोधनम् before शरणागतं परित्यज्य. ३. B. C. D. E. and G. read चण्डालारावश्रवणे, but it may be चण्डालारावश्रवणे; while E. I. and J. read -चण्डालादिश्रवणे and H. -श्रवणे for -चण्डालारावश्रवणे.

ता अनभ्रन्त आसीरन् । (३४) सहस्रपरमां
वाचमभ्यस्य ततः पूता भवन्तीति विज्ञायते' ।

(व. स्मृ. २३. ३४-३५)

इति । एतद्बुद्धिपूर्वकविषयम् । अबुद्धिपूर्वके तु षट्त्रिंश-
न्मतेऽभिहितम्—

‘चण्डालश्चोत्रावकाशे श्रुति-स्मृतिपाठे

एकरात्रमभोजनम्’ ।

इति । सर्पाद्यन्तरागमने तु यम आह—

‘सर्पस्य नकुलस्याथ अज-मार्जारयोस्तथा ।

मूषिकस्य तथोष्ट्रस्य मण्डूकस्य च योषितः ॥

पुरुषस्यैडकस्यापि शुनोऽश्वस्य खरस्य च ।

अन्तरागमने सद्यः प्रायश्चित्तमिदं गृणु ॥

त्रिरात्रमुपवासश्च त्रिरहश्चाभिषेचनम् ।

ग्रामान्तरं वा गन्तव्यं जानुभ्यां नात्र संशयः’ ॥

(य. स्मृ. ६. ४८-५०)

इति । खरोष्ट्रयानारोहणादौ प्रायश्चित्तमाह याज्ञवल्क्यः—

१. I. reads वाग्यतोऽनभ्रन्तासीनः सहस्रपरमां वाच मभ्यस्य ततः पूतो भवतीति. G. and the text omit वाचं and the text substitutes -परमं for -परमां; while J. reads सहस्रवरमा वा तदभ्यस्यान्ततः पूतो भवतीति. G. substitutes भन्तः for ततः; while the text reads वा तदभ्यसन्तः. २. I. omits नु. ३. I. adds कृते after श्रोत्रावकाशे. ४. J. reads सर्वोद्यन्तरागमने, but it does not give any proper meaning.

‘प्राणायामी जले स्नात्वा खरयानोष्ट्रयानगः ।
नम्रः स्नात्वा च भुक्त्वा च गत्वा चैव दिवा स्त्रियम्’ ॥
(या. स्मृ. ३. २९१)

इति । इदं चाकामकारविषयम् । कामकारे तु यम आह—
‘खरोष्ट्रविषमा नारी समारुह्याथ वा पुमान् ।
यजने याजने कृच्छ्रमग्निश्चैव विनश्यति ॥
‘उष्ट्रयानं समारुह्य खरयानं च कामतः ।
सवासा जलमाप्लुत्य प्राणायामेन शुद्ध्यति’ ॥
(म. स्मृ. ११. २०१)

इति ॥

मूत्र-पुरीषप्रायश्चित्तम् ।

अप्सु मूत्र-पुरीषादिकरणे मनुराह—
‘विनाशद्विरप्सु वाऽप्यार्तः शारीरं सन्निवेश्य तु ।
सचैलो बहिराऽऽप्लुत्य गामालभ्य विशुद्ध्यति’ ॥
(म. स्मृ. ११. २०३)

इति । इदमकामकारविषयम् । कामकारे तु यम आह—

१. B. C. D. and F. read प्राणायामं, H. प्राणायामो and I. प्राणायामं all for प्राणायामी. २. A. I. and J. substitute मनुः for यमः the following quoted two verses are not found in the text of Manu. The second verse occurs in Manu, but differs in reading in the second half as follows:—

स्नात्वा तु विप्रो दिग्वासाः - - - - - ॥.

३. This verse is omitted by all others except A. and G. ४. Manu reads तु for च. ५. B. and D. read स्नातः, H. reads अनार्तः and G. आप्याय्य all for आर्तः. ६. All others, except A. I. and the text, read सन्निवेश्य for सन्निवेश्य; while the text substitutes च for तु. ७. I. reads बहुधा for बहिः.

‘आपद्रतो विना तीयं शरीरं यो निषेवते ।

एकाहं क्षपणं कृत्वा सचैलं स्नानमाचरेत्’ ॥

(य. स्मृ. ५. २६)

इति । यच्चाहं सुमन्तुः—

‘अप्स्वग्नौ वा मेहतस्तप्तकृच्छं कार्यविशोधनम्’ ।

इति तदनर्तपरतया योज्यम् ।

कर्मलोपप्रायश्चित्तम् ।

श्रौत-स्मार्तकर्मादिलोपे मनुराह—

‘वेदोदितानां नित्यानां कर्मणां समतिक्रमे ।

स्नातकव्रतलोपे च प्रायश्चित्तमभोजनम्’ ॥

(म. स्मृ. ११. २०३)

इति । अत्रोपवासस्य प्रणिपदोक्तेष्ट्यादिना समुच्चयः ।

अञ्चमहायज्ञाद्यकरणे बृहस्पतिरोह—

‘अनिर्वर्त्य महायज्ञान् यो भुङ्क्ते प्रव्यहं गृही ।

अनातुरः सति धने कृच्छ्रार्धेन विशुद्ध्यति ॥

आहिताग्निरुपस्थानं न कुर्याद्यज्ञकर्मणि ।

ऋतौ न गच्छेद्भार्या वा सोऽपि कृच्छ्रार्धमाचरेत्’ ॥

(बृ. स्मृ. २. १३-१४)

इति ।

वैषम्यदानप्रायश्चित्तम् ॥

एकपङ्क्त्युपविष्टानां वैषम्येण दानादौ यमः—

१. B. C. D. E. F. H. and J. read अत्र यदाह and G. for यच्चाह.
The word कार्यविशोधनम् occurs only in I. ३. All others, except A.
and I., omit आह. ४. B. and D. substitute यज्ञकर्मणा for यज्ञकर्मणि.

‘न पङ्क्त्यां विषमं दद्यान्न याचेन्न च दापयेत् ।

प्राजापत्येन कृच्छ्रेण मुच्यते कर्मणस्ततः’ ॥

इति । पतितादिसम्भाषणे तु गौतमः—

‘न म्लेच्छाशुच्यधार्मिकैः सह सम्भाषेत । (१९)

सम्भाष्य पुण्यकृतो मनसा ध्यायेत् । (२०)

ब्राह्मणेन वा सह सम्भाषेत ’ । (२१)

(गौ. स्मृ. ९. १९-२१)

इति । अशुचेर्भोजने शातातप आह—

‘मूत्रोच्चारं द्विजः कृत्वा अकृत्वा शौचमात्मनः ।

मोहाद्भुक्त्वा त्रिरात्रं स्याद्बुद्ध्या सान्तपनं चरेत्’ ॥

(शा. स्मृ. २. ६४)

इति । वृद्धशातातपो अपि—

‘मूत्रयित्वा व्रजन्मार्गं स्मृतिभ्रंशाज्जलं पिबेत् ॥

अहोरात्रोषितः स्नात्वा जुहुयात्सर्पिषाऽऽहुतीः’ ।

(वृ. शा. स्मृ. १३-१४)

१. G. omits :—

‘— विषमं दद्यान्न याचेन्न च दापयेत् ।

प्राजापत्येन कृच्छ्रेण मुच्यते कर्मणस्ततः’ ॥

२. B. and D. read न म्लेच्छैरधार्मिकैः omitting -ऽशुचि-. C. E. F. and G. म्लेच्छाशुच्यधार्मिकैः, but the word अशुचिः seems to be incorrect, both for न म्लेच्छाशुच्यधार्मिकैः. ३. G. H. and I. do not insert सह and J. also does the same. ४. B. D. G. and J. read अशुचौ for अशुचेः and १ अशुचिभोजने for अशुचेर्भोजने. ५. C. and F. substitute नमोच्चारं for नमो चारं, but it is meaningless. ६. G. reads भुक्त्वा सप्तपनं for बुद्ध्या सान्तपनं ७. I. reads मार्गं for मार्ग.

इति । व्याघ्रोऽपि—

‘अस्पृश्यस्पर्शनं कृत्वा यदा भुङ्क्ते गृहाश्रमी ।
अकामतस्त्रिरात्रं स्यात् षड्रात्रं कामतश्चरेत् ॥
यतिश्चैव वनस्थश्च कुर्यातां तौ तदेवे तु ’ ।

इति । उशना अपि—

‘चण्डाल-श्रपचैः स्पृष्टो विण्मूत्रोच्छिष्ट एव च ।
त्रिरात्रेण विशुद्धः स्याद्भुक्तोच्छिष्टः षडाचरेत् ’ ॥

इति । बृहस्पतिरपि—

‘अस्नात्वा तु यदा भुङ्क्ते पिण्डं दत्त्वा पितुर्व्रती ।
स्पृष्टा शवमुदक्यां वा चण्डालं सूतिकां तथा ॥
अकामतस्त्रिरात्रं स्याद्भुद्ध्या सान्तपनं चरेत् ’ ।

इति । ब्रह्ममूत्रं विना मूत्र-पुरीषादिकरणे स्मृत्यन्तरे प्राय-
श्चित्तमुक्तम्—

‘विना यज्ञोपवीतेन यद्युच्छिष्टो भवेद् द्विजः ।
प्रायश्चित्तमहोरात्रं गायत्र्यष्टशतं तु^१ वा ’ ॥

इति । इदं च कामकारविषयम् । अकामतस्तु—

‘पित्रतो मेहतश्चैव भुञ्जतोऽनुपवीतिनः ।
प्राणायामत्रयं षट्कं नक्तं च त्रितयं क्रमात् ’ ॥

१. J. reads तदेव for तदेव. २. Except A., all others read विशुद्धिः for विशुद्धः. ३. I. reads इत्वाऽपि तद्व्रती for इत्वा पितुर्व्रती. ४. C. F. and substitute च for वा. ५. G. reads बुद्ध्या for बुद्ध्या. ६. B. and D. omit the following:—

ब्रह्मसूत्रं विना मूत्र-पुरीषादिकरणे स्मृत्यन्तरे प्रायश्चित्तमुक्तम्—

‘विना यज्ञोपवीतेन यद्युच्छिष्टो भवेद् द्विजः ।

I. reads जपेत् for तु वा and G. भवेत् for the same; while some substitute च for वा. ८. Except A., all others omit च.

इति । भोजनान्तरमाचमनमकृत्वासनादुत्थाने प्राय-
श्चित्तमाश्वमेधिकेऽभिहितम्—

*यद्युत्तिष्ठत्यनाचान्तो भुज्ज्वानासनात्ततः ।

सद्यःस्नानं प्रकुर्वीत सोऽन्यथाऽप्रयतो भवेत्' ॥

(भा. आ. प. १०६.२०)

इति । अपाङ्गेयपङ्क्तौ भोजने मार्कण्डेय आह—

‘अपाङ्गेयस्य यः कश्चित् पङ्क्तौ भुङ्क्ते द्विजोत्तमः ।

अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुद्ध्यति’ ॥

इति । नीलीरक्तवस्त्रधारणे त्वापस्तम्ब आह—

‘नीलीरक्तं यदा वस्त्रं ब्राह्मणोऽङ्गेषु धारयेत् ।

अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुद्ध्यति ॥ (४)

रोमकूपैर्यदाऽऽगच्छेद्रसो नील्यास्तु कस्यचित् ।

* वचनमिदं ‘त्रिवेन्द्रम्’ नगरीस्थराजकीयपुस्तकसङ्ग्रहस्यभारतान्तर्गतं
आश्वमेधिके पर्वणि द्रष्टव्यम् । देवनागराक्षरमुद्रितपुस्तकेषु नोपल-
भ्येत इति शोधकैर्वेदितव्यम् ।

१. B and D. read प्रायश्चित्तमुक्तम् for अभिहितम्. २. text reads यद्युत्तिष्ठत्यनाचान्तो भुक्तवान्नासने ततः and E. and D. read नान्यथाऽप्रयतो for सोऽन्यथा प्रयतो. ३. B. and D. read अपाङ्क्तेयश्च for अपाङ्क्तयश्च
४. B. C. D. F. G. and J. omit the following :—

नीलीरक्तवस्त्रधारणे त्वापस्तम्ब आह—

‘नीलीरक्तं यदा वस्त्रं ब्राह्मणोऽङ्गेषु धारयेत् ।

अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुद्ध्यति ॥

५. The text reads कश्चित् for कस्यचित्.

त्रिवर्णेषु च सामान्यं तप्तकृच्छ्रं विशोधनम् ॥ (५)
 पालनं विक्रयश्चैव तद्व्याख्या तृपजीवनम् ।
 पतितस्तु भवेद्विप्रः त्रिभिः कृच्छ्रैर्विशुद्ध्यति ॥ (२)
 स्नानं दानं जपो होमः स्वाध्यायः पितृतर्पणम् ।
 वृथा तस्य महायज्ञा नीलीसूत्रस्य धारणात् ॥ (३)
 नीलीमध्ये तु गच्छेद्वा प्रमादाद्वाह्यः क्वचित् ।
 अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुद्ध्यति ॥ (७)
 नीलीदारु यदा भिन्व्याद्वाह्यस्य शरीरकम् ।
 शोणितं दृश्यते तत्र द्विजश्चान्द्रायणं चरेत् ॥ (६)
 स्त्रीणां क्रीडार्थ-संभोगे शयनीये न दुष्यति ॥ (१)
 नीलीरक्तेन वस्त्रेण यदन्नमुपेनीयते ।
 दोतारं नोपतिष्ठेत भोक्ता भुञ्जीत किल्बिषम् ॥ (८)
 (आ. स्मृ. ६. १-८)

१. The text does not give the following two lines:—

त्रिवर्णेषु च सामान्यं तप्तकृच्छ्रं विशोधनम् ॥

पालनं विक्रयश्चैव तद्व्याख्या तृपजीवनम् ।

२. B. and D. read पावनं for पालनं. ३. We follow here A. and the text; while B. and D. read पावनं तु, G. and J. पालनं तु, C. and F. quite mistaken, H. पातनं तु and I. पातकं तु all for पतितस्तु; while I. reads विप्रे for विप्रः. ४. Except A. and the text all read व्यपोहति for शुद्ध्यति. ५. H. I. and J. read -यज्ञो for -यज्ञा; while the text omits the following:—

स्नानं दानं जपो होमः स्वाध्यायः पितृतर्पणम् ।

वृथा तस्य महायज्ञा नीलीसूत्रस्य धारणात् ॥

The text reads this verso after the next verse. ७. The text reads स गच्छेत् for तु गच्छेद्वा. ८. We follow here only A. and the text; while I. reads यदा भिन्नात् for यदा भिन्व्यात् and B. C. D. E. F. G. H. and I. read शरीरतः and J. विशेषतः both for शरीरकम्. ९. All others, except A. and the text, substitute यत्र for तत्र. १०. The text does not set this line. ११. J. reads यदन्नम् for यदन्नम्. १२. The text adds:—

अभोऽयं तद् द्विजातीनां शुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत् ।

इति । भृगुरपि-

‘स्त्रीभृता शयने नीली ब्राह्मणस्य न दुष्यति ।

नृपस्य वृद्धवैश्यस्य पर्ववज्र्यं हि धारणम् ॥

कम्बले पद्मसूत्रे च नीलीरागो न दुष्यति’ ।

इति । ब्रह्मतरुनिर्मितखट्वाद्यारोहणे शङ्खः—

‘अध्यास्ये शयनं यानमासनं पादुके तथा ।

द्विजः पलाशवृक्षस्य त्रिरात्रं तु व्रती भवेत् ॥

क्षत्रियस्तु रणेऽर्द्धां पृष्ठं प्राणपरायणः ।

संवत्सरं व्रतं कुर्याच्छ्रित्वा पिप्पलपादपम् ॥ (४९)

द्वौ विप्रौ^१ ब्राह्मणा-ग्नी वा दम्पती गो-द्विजोत्तमौ ।

अन्तरेण यदा गच्छेत् कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् ॥

होमकाले तथा दोहे^२ स्वाध्याये दारसङ्गहे ।

अन्तरेण यदा गच्छेत् द्विजश्चान्द्रायणं चरेत्^३ ॥

(श. स्मृ. १७. ४८-५१)

१. C. F. read वृद्धौ वैश्यस्य for वृद्धवैश्यस्य and B. C. D. E. F. G. and H. read पर्ववज्र्यं विधारणम्; while I. स्पृशौ वज्र्यं धारणम् both for पर्ववज्र्यं हि धारणम्. २. B. reads कम्बली पद्मसूत्रं च नीलीरागो. D. reads the same, but substitutes पद्म for पद्. ३. B. and D. read यद्यस्य for अध्यास्य, but it seems to be a mistake; while G. reads अध्यास्य for the same and the text omits this and following one line. ४. I. reads त्रिरात्रस्तु for त्रिरात्रं तु. ५. We follow here A. and the text, while all others read पृष्ठं हत्वा for ऽर्द्धा पृष्ठं and the text substitutes हत्वा for हत्वा and प्राणपरायणम् for प्राणपरायणः. ६. Except A. and the text all others read वृक्षफल-प्रदम् for पिप्पलपादपम्, but the reading is quite useless here. ७. This and the following three lines are not found in the printed copy of the text Bombay edition, but these occur in the manuscript copy. ८. B. and D. omit this and the following one line.

इति । दुःस्वप्नारिष्टदर्शनादौ स एवाह—

‘दुःस्वप्नारिष्टदर्शनादौ घृतं हिरण्यं च दद्यात्’ ।

इति । तीर्थयात्रामन्तरेण देशान्तरगमने देवलः प्रायश्चित्तमाह—

‘सिन्धु-सौराष्ट्र-सौवीरान् तथा प्रत्यन्तवासिनः ।

अङ्ग-वङ्ग-कलिङ्गांश्च गत्वा संस्कारमर्हति’ ॥

(दे. स्मृ. ६१)

इति । सूर्योदयादिकालशयने प्रायश्चित्तमाह यमः—

‘सूर्योदये तु यः शेते सूर्याभ्युदित उच्यते ।

अस्तं गते तु यः शेते सूर्यनिर्मुक्त उच्यते ॥

ब्रह्मस्तेनावुभौ सम्यगहोरात्रोषितौ शुचौ ।

गायत्र्या दशसाहस्रं कुर्यादेकाद्विकं पृथक्’ ॥

इति । मनुरपि—

‘तं चेदभ्युदियात् सूर्यः शयानं कामकारतः ।

निम्लोचेद्वाऽप्यविज्ञानात् जपन्नुपवसेद्दिनम्’ ॥

(म. स्मृ. २. २२०)

१. All others, except A. and I., omit -ऽरिष्ट-. २. B. and D. read शरिष्टदर्शने, E. and H. दुःस्वप्नारिष्टदर्शनात् both for दुःस्वप्नारिष्टदर्शनादौ. J. reads -सौवीराः for -सौवीरान्. ४. I. reads कलिङ्गाद्यान् for कलिङ्गात्वा and G. पुनः for गत्वा. ५. C. and F. omit सूर्योदयादिकालशयने प्रायश्चित्तमाह यमः; while B. and D. omit only यमः. ६. Except A. and J. all others read अहोरात्रोषितः शुचिः. ६. B. and D. read कुर्यादेकाद्विकं, I. कुर्यादेकाद्विके both for कुर्यादेकाद्विकं; while I. substitutes बुधः for पृथक्. ७. B. D. and G. read अभ्युदितः for अभ्युदियात्. ८. The text reads कामचारतः for कामकारतः. ९. B. and D. read निम्लोचे वा for निम्लो-
त्वा.

इति । गौतमस्तु ब्रह्मचारिणो विशेषमाह—

‘सूर्याभ्युदितो ब्रह्मचारी तिष्ठेदहरभुञ्जानो
अभ्यस्तमितश्च रात्रिं जपेत् सावित्रीम्’ ।

(गौ. स्मृ. २३. २१)

इति । यति-वनस्थयोर्विशेषमाह वसिष्ठः—

‘वनस्थश्च यतिश्चैव सूर्येणाभ्युदितौ यदि ।

ब्रह्मकूर्चाशिनौ भूत्वा जपेतां प्रणवं त्वहः’ ॥

(व. स्मृ. २८. ४१ आन्ध्रपुस्तके)

इति । दण्ड-कमण्डल्वादिनाशे प्रायश्चित्तमाह पैठीनसिः—

‘नष्टे दण्डकाष्ठे भैक्षं दत्त्वा ब्राह्मणाय तदह-
रुपवसेत् । अन्यं प्रयच्छेदुरुः । कमण्डलाव-
प्येवमेव । नष्टायां मेखलायां त्रिवृतमाचरेत्’ ।

इति । सन्ध्या-अग्निकार्यलोपे संवर्तः—

‘सन्ध्यामापदि नोपास्ते अग्निकार्यं यथाविधि ।

सावित्र्यष्टसहस्रं तु जपेत् स्नात्वा समाहितः’ ॥

(सं. स्मृ. २. २७)

इति । स्वशकृन्निरीक्षणे प्रायश्चित्तमाह र्यमः—

१. All others, except A. I. and J., read त्रिरात्रं or रात्रिं. २. B. C. I. E. F. G. H. I. and J. read सूर्येणाभ्युदितो for सूर्येणाभ्युदितौ. ३. W follow here A. and J.; while B. C. D. F. G. and H. read गत्वा इत्था E. omits इत्था and I. गत्वा तद्वत्त्वा all for इत्था. ४. G. reads सन्ध्यामपरिमोड्यास्ते for सन्ध्यामापदि नोपास्ते. ५. Except A. and I. all others do not insert र्यमः, but the quoted verse elsewhere is quoted under the same name (Vol. I., Part I., p. 226, l. 4).

‘प्रत्यादित्यं न मेहेत न पश्येदात्मनः शकृत् ।
दृष्ट्वा सूर्यं निरीक्षेत गामग्निं ब्राह्मणं तथा’ ॥
(य. स्मृ. ५.१३)

इति । भोजनकालेऽशुचित्वे वृद्धशातातपः—

‘यदा भोजनकाले तु अशुचिर्भवति द्विजः ।
भूमौ निक्षिप्य तं ग्रासं स्नात्वा विप्रो विशुद्ध्यति ॥
भक्षयित्वा तु तं ग्रासमहोरात्रेण शुद्ध्यति ।
अशित्वा सर्वमेवान्नं त्रिरात्रेण विशुद्ध्यति’ ॥
(वृ. शा. स्मृ. १६-१७)

इति । श्राद्धे निमन्त्रितस्य कालातिक्रमे यम आह—

‘केतनं कारयित्वा तु योऽतिपातयते द्विजः ।
ब्रह्महत्याभेवाप्नोति गूढयोनौ प्रजायते ॥
एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते ब्राह्मणो नियतव्रतः ।
यतिचान्द्रायणं चीर्त्वा ततश्चान्द्रायणं चरेत्’ ॥
(य. स्मृ. ५. १४-१५)

इति । क्षत्रियाद्युपसंग्रहणे हारीत आह—

‘क्षत्रियाभिवादने ऽहोरात्रमुपवसेत् । वै-
श्यस्यापि । शूद्रस्याभिवादने त्रिरा-
त्रमुपवासः । तथा शय्याऽऽरूढपादुको-

१. G. substitutes च for तु. २. B. C. L. G. and H. read समाप्नोति
or भवाप्नोति. ३. A. reads तीर्त्वा for चीर्त्वा. ४. J. omits क्षत्रियाद्युप-
संग्रहणे हारीत आह-; while B. and D. read हारीतः omitting आह. ५. H.
and I. read उपवासः; while I. inserts स्यात् after उपवासः. ६. C. F.
and J. omit अपि । शूद्रस्या- and read वैश्यस्याभिवादने; while B. and D.
omit अपि. ७. B. and D. omit शय्याऽऽरूढपादुकोपानशरोपितपाशोच्छिष्टा-
कारस्थ-आदृक्कृज्जपदेवतापूज्यभिरताऽभिवादनं.

पानदारोपितेपादोच्छिष्टा-ऽन्धकारस्थ-भ्रातृ-
कृज्जपदेवतापूजाभिरताप्रभिवदने त्रिरात्र-
मुपवासः स्यात् । अन्यत्र निमन्त्रितेनो-
न्यत्र भोजने अपि त्रिरात्रमुपवासः ।

(हा. स्मृ. २१. ७-१२)

इति ॥

अभिशांसनप्रापश्चित्तम् ।

मिथ्याअभिशांसने* प्रायश्चित्तमाह याज्ञवल्क्यः—

‘महापापोपपापाभ्यां योऽभिशांसेनृषा परम् ।

अम्भक्षो मासमासीत स जापी नियतेन्द्रियः’ ॥

(या. स्मृ. ३. २८५)

इति । जपश्च शुद्धवतीनां† कार्यः । तथा च वसिष्ठः—

‘ब्राह्मणमनृतेनाभिशांस्यं पतनीयेनोप-

पतनीयेन वा मासमम्भक्षः शुद्धवती-

रावर्तयेत् । अश्वमेधावभृथं वा गच्छेत् ।

(व. स्मृ. २३. ३१)

* मिथ्याअभिशांसनं निर्दुष्टमपि दोषवानयमिति प्रख्यापनम् ।

† ‘एतोन्विन्द्रंस्तवामीशानं’—इत्यादिका ऋचः शुद्धवतीसंज्ञकाः । त
आवर्तयेत् जपेदित्यर्थः ।

१. C. and F. read -पादुकोपलहासेऽपि for -पादुकोपानहारोपितः; while H. and J. - पादुकोपानहारोपित- for the same and -अन्धकारस्थ for -अन्धकारस्थः. २. All others, except A. I., read निमन्त्रितेऽन्यत्र for निमन्त्रितेनान्यत्र. ३. B. D. and H. insert स्यात् after उपवासः. ४. G. and I read परम् for परम्. ५. G. and J. read अम्भक्षो for अम्भक्षो. ६. Except A. G. and the text all others read अभिशस्य for अभिशस्य. ७. Except A. I. and the text all read स मासम् for मासम्.

इति । हारीतोऽपि—

‘अनृताभिशांसनाक्रोशे गुरूणां पैशुनेषु च ।

एकविंशतिरात्रं तु पिबेद्ब्राह्मीं सुवर्चलाम्’ ॥

(हा. स्मृ. २१. ३)

इति । शङ्ख-लिखितौ—

‘नास्तिकवृत्तिः कृतघ्नः कूटव्यवहारी

ब्राह्मणवृत्तिघ्नो मिथ्याभिशांसन इत्येते

पञ्चसंवत्सरान् ब्राह्मणगृहे भैक्ष्यं

चरेयुः । संवत्सरं धौतं भैक्ष्यमश्रीयुः ।

षण्मासान् वा गा अनुगच्छेयुः’ ।

इति । एतेषां वचनानां यथायोगं व्यवस्था द्रष्टव्या ॥

अभिशास्तप्रायश्चित्तम् ।

अभिशास्तप्रायश्चित्तमाह याज्ञवल्क्यः—

‘अभिशास्तो मृषा कृच्छ्रं चरेदग्नेयमेव वा ।

निर्वपेत्तु पुरोडाशं वायव्यं पशुमेव वा’* ॥

(या. स्मृ. ३. २८७)

* अग्नेयमग्निदेवताकं चरं निर्वपेत् । अथ वा वायुदेवताकं चरमि-
त्यन्वयः । अपराकादिसर्वसम्मतो ज्यमेव पाठः । कचित् ‘चरम्’ इति
पाठो दृश्यते । तत्र अग्निदेवताकं चरं वायुदेवताकं पशुमित्यन्वयः ।
अपि नायं पाठो युक्तः । चरुनिर्वपस्य पश्वालभनस्य च लघुत्व-गुरु-
त्वात् तयोः समविकल्पो न सम्भवति ।

१. G. reads अनृताभिशांसनक्रोशे for अनृताभिशांसनाक्रोशे. २. E. and I.
ad पैशुनेषु च for पैशुनेषु च. ३. J. omits धौतं. ४. G. and I. omit वा.
Only A. and the text substitute चरम् for पशुम् and G. reads च for वा.

इति । यत्तु वसिष्ठवचनम्—

‘एतेनैवाभिशास्तो व्याख्यातः’ ।

(व. स्मृ. २३. ३७)

इति तत्तदेवाकृतप्रायश्चित्तस्ये द्रष्टव्यम् । यत्तु पैठीनसि-
नोक्तम्—

‘अनृतेनाभिशास्तः कृच्छ्रं चरेत् । मासं
पातकेषु । महापातकेषु द्विमासम्* ।

इति तदपि वसिष्ठेन समानविषयम् ।

तदेवं विष्णुनाऽनुक्रान्तानामतिपातकादीनां प्रेकीर्णका-
न्तानां दशविधानां पापानां सामान्यतो विशेषतश्च प्रायश्चि-
त्तानि प्रतिपादितानि ॥

अथ रहस्यप्रायश्चित्तान्यभिधीयन्ते ।

यत् पापं कर्तव्यतिरिक्तेनान्येन केनचिदपि न ज्ञातं तद्रह-
स्यम् । तस्य प्रायश्चित्तमपि रहस्येव कर्तव्यम् । तथा च
हारीतः—

* पातकलक्षणं पूर्वमुक्तम् । तेन पातकेनाभिशास्तो मासं महापातके-
नाभिशास्तो मासद्वयं कृच्छ्रमाचरेत् ।

१. B. C. D. and F. read अकृतप्रायश्चित्तं for अकृतप्रायश्चित्तस्य and
G. omits यत्तु before पैठीनसिनोक्तम्. २. G. and H. read विष्णुना
क्रान्तानां for विष्णुनानुक्रान्तानां. ३. B. C. and D. omit प्रकीर्णकान्तानां
दशविधानां; while G. omits दशविधानां.

‘अथ ब्राह्मणस्य श्रुतधर्मशास्त्रस्य *रहस्यमनु-
क्रमिष्यामः । रहस्ये रहस्यं प्रकाशे प्रकाशम्’ ।
(हा. स्मृ. ३०. १-२)

इति । यमः—

‘रहस्ये रहस्यं प्रकाशे प्रकाशम् । रहस्यकृते रहस्य-
मेव कर्तव्यम् । प्रकाशकृते प्रकाशमेव कर्तव्यम्’ ।
इति । रहस्यत्वादेव नास्ति परिषदनुमत्यपेक्षा । तदाहतुर्बु-
द्ध्यति-याज्ञवल्क्यौ—

‘विख्यातदोषः कुर्वीत पर्षदोनुमतं व्रतम् ।

अनभिख्यातदोषस्तु रहस्यव्रतमाचरेत्’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३०१)

*श्रुतधर्मशास्त्रस्येति विशेषणात् धर्मशास्त्रज्ञ एव रहस्यप्रायश्चित्तं
कर्तुमर्हति । न पुनः शास्त्रानभिज्ञ इति सिद्धं भवति ।

† अत्र विज्ञानेश्वरव्याख्यानमतीव समीचीनं विशदं चेति मत्वा तदेव
सङ्गृह्यते—

‘कर्तृव्यतिरिक्तैरनभिख्यातो दोषो यस्याऽसौ । रहस्यं
अप्रकाशं प्रायश्चित्तमनुतिष्ठेत् । अतः स्त्रीसम्भोगादौ तस्या
अपि कारकत्वात् तदितरेरविज्ञातदोषस्य रहस्यव्रतमिति
मन्तव्यम् । * * * अत एव स्त्री-शूद्रयोरप्यमुनैव मार्गेण र-
हस्यव्रतज्ञानसिद्धेरधिकारसिद्धिः । नच वाच्यं—रहस्यव्रतानां
जपादिप्रधानत्वादविद्योश्च स्त्री-शूद्रयोस्तदनुपपत्तेरनधि-
कार-इति । यतो नैकान्ततो रहस्यव्रतानां जपादिप्रधानत्वम् ।
दानादेरप्युपदेशात् गौतमोक्तप्राणायामादेरपि सम्भवाच्च’—
इत्यलं विस्तरण ।

१. H. reads श्रुति- for श्रुत-, but it seems incorrect. २. Except A. G. and H. all others omit रहस्ये रहस्यं प्रकाशे प्रकाशम्’ । इति यमः. I. also omits his and also omits रहस्ये रहस्यं प्रकाशे प्रकाशम्. ३. I. reads पर्षदा for पर्षदो. ४. The text reads हरस्यं व्रतम् for रहस्यव्रतम्.

इति । न च—विनापरिषदं व्रतज्ञानाभाव-इति शङ्कनीयम् । शास्त्रज्ञस्य तद्विज्ञानसम्भवात् । इतरेणापि बुद्धिमतो विद्वद्भ्यः केनचिद्व्याजेनावगन्तुं शक्यत्वात्* । यदि तदभिज्ञानाय परिषदोऽग्रे पापं प्रकटीकुर्यात्तदा प्रायश्चित्तं बहूलं भवति । द्विविधा ह्यशुद्धिः पापेन जन्यते । ऐहिक्यामुष्मिकी च । तयोरैहिकी शिष्टैः सह व्यवहारं वारयति । आमुष्मिकी तु नरकं प्रापयति । तत्र प्रकटपापेषु द्विविधाऽशुद्धिसद्भावाच्चित्रवृत्त्ये प्रायश्चित्तबाहुल्यमपेक्षितम् । रहस्ये त्वैहिकाऽशुद्ध्यभावादामुष्मिकमात्राऽशुद्धिः स्वल्पेनापि जप-होमैदिना निवर्तते । अत एव मनुः प्राजापत्यादिव्रतानां जपादीनां च व्यवस्थामाह—

‘एतैर्विजातयः शोभ्या व्रतैराविष्कृतैर्नसः ।

अनाविष्कृतपापांस्तु मन्त्रैर्होमैश्च शोधयेत्’ ॥

(म. स्मृ. ११. २२६)

इति । तत्र रहस्यानां साधारणं प्रायश्चित्तं स एवाह—

‘वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्त्या महायज्ञक्रिया क्षमा ।

नाशयन्त्याशु पापानि महापातकजान्यपि ॥ (२४५)

* रहस्यप्रायश्चित्ताधिकारिणश्चतुर्विंशतिमते दर्शिताः—

‘आहिताग्नेर्विनीतस्य वृद्धस्य विदुषः प्रायश्चित्तं

रहस्योक्तं पूर्वोक्तमितरस्याजपे’ ।

इति ।

१. G. reads शुद्धिमता for बुद्धिमता. २. B. and D. omit यदि. ३. J. omits ऽशुद्धिः and except A. and I. all होम-. ४. E. I. and J. read -पापास्तु ; while B. and D. -पापानां.

यथैधस्तेजसा वह्निः प्राप्तं निर्दहति क्षणात् ।
 तथाऽऽज्ञानकृतं पापं कृत्स्नं दहति वेदवित् ॥ (२४६)
 सव्याहति-प्रेणवकाः प्राणायामास्तु षोडश ।
 अपि भ्रूणहणं मासात् पुनन्त्यहरहः कृताः' ॥ (२४८)
 (म. स्मृ. ११. २४६-२४८)

इति । वसिष्ठः—

‘यद्यकार्यशतं साग्रं कृतं वेदश्च धार्यते ।
 सर्वं तत्तस्य वेदामिर्दहत्यग्निरिवेन्धनम्’ ॥
 (व. स्मृ. २७. १)

इति । चतुर्विंशतिमते—

‘कृतैश्च क्रियमाणैश्च करिष्यद्भिर्न संशयः ।
 ब्रह्म प्रतिष्ठेत्येतावत् अनुवाकौ जपेद् द्विजः’ ॥

१. B. and D. read this line as follows :—

यथैषां तेजसां वह्निः प्रामान्निर्दहति क्षणात् ।

C. and F. यथैषां तेजसा वह्निः प्रामौ निर्दहति क्षणात् ।

G. reads यथैषांस्तेजसा वह्निः प्रामान्निर्दहति स्वयम् ।

E. H. and J. यथैषांस्तेजसा वह्निः प्रामान्निर्दहति क्षणात् ।

but J. differs in प्रामो for प्रामान्. all for—

यथैधस्तेजसा वह्निः प्राप्तं निर्दहति क्षणात् ।

२. The text reads this line as :—

तथा ज्ञानाग्निना पापं सर्वं दहति वेदवित् ॥

३. B. C. D. F. H. and J. read सव्याहतिकाः प्रणवाः, E. सव्याहृतीकाः प्रणवाः, G. सव्याहतिकाः सप्रणवाः all for सव्याहति-प्रणवकाः. ४. G. omits -हणं मासात् पुनन्त्यह-. ५. B. D. and H. read यद्यकार्यं कृतं प्राप्तं शतं and C. E. F. and J. यद्यकार्यं कृतं साग्रं शतं for यद्यकार्यशतं साग्रं कृतं; while G. substitutes वेगः for वेदः. ६. G. reads सर्वतरं तस्य and C. and F. सर्वत्र तस्य for सर्वं तत्तस्य. ७. B. and D. read पावनो यजुषि, C. F. and H. पावनो यजुषु, G. पावनो यजुषं, E., पावनो यजुषो and I. पवनाय जपेत् All for अनुवाकौ जपेद्.

इति । यमः—

‘सहस्रपरमां देवीं शतमध्यां दशावराम् ।
 गायत्रीं स जपेन्नित्यं महापातकनाशिनीम् ॥
 विराजं द्विगुणं जप्त्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति ।
 वामदेव्यं त्रिरावर्त्य तदह्नैव विशुद्ध्यति ॥
 पौरुषं सूक्तमावर्त्य मुच्यते सर्वकिल्बिषात् ।
 वृषभं शतशो जप्त्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति ॥
 वेदमेकगुणं कृत्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति ।
 रुद्रैकादशकं जप्त्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति’ ॥

इति । विष्णुः—

‘अथातः सर्ववेदपवित्राणि भवन्ति (१) येषां
 जपैश्च होमैश्च द्विजातयः पापेभ्यः पूयन्ते । (२)

१. H. reads दशावरम् for दशावराम्. २. B. D. and G. read विराजा-
 C. F. E. and H. read विराजां both for विराजं; while G. reads दत्ता
 for जप्त्वा. ३. G. inserts इति after विशुद्ध्यति. ४. B. and D. omit the
 following :—

वामदेव्यं त्रिरावर्त्य तदह्नैव विशुद्ध्यति ।
 पौरुषं सूक्तमावर्त्य मुच्यते सर्वकिल्बिषात् ॥
 वृषभं शतशो जप्त्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति ।
 वेदमेकगुणं कृत्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति ॥

१. I. reads शतशो for शतशो. ३. E. I. omit this line. ७. Except A. I.
 and the text all others read एषां for येषां. ८. Except A. I. and the
 text all others read पापैः for पापेभ्यः; while C. and F. substitute प्रपूयन्ते
 for पूयन्ते and J. प्रमुच्यन्ते for पूयन्ते.

अथमर्षणम् । (३) देवकृतम् । (४) शुद्धव-
 त्यः (५) । तरस्समन्दीयम् । (६) कू-
 त्माण्ड्यः । (७) पावमान्यः । (८) दुर्गाः सा-
 वित्री । (९) अभीषङ्गाः । (१०) पदस्तोभाः ।
 (११) सामानि^१ । १२ व्याहृतयो भारुण्डानि ।
 (१३) चन्द्रसाम । (१४) पुरुषव्रते सामनी ।
 (१५) अबिलिगम् । (१६) बार्हस्पत्यम् । (१७)
 गोसूक्तम् । (१८) वाक्सूक्तम् । (१९) अश्वसू-
 क्तम् । (२०) मध्वर्चं सामनी चेन्द्रशुद्धे । (२०)
 शतरुद्रीयम् । (२१) अथर्वशिरः । (२२)
 त्रिसुपर्णम् । (२३) महाव्रतम् । (२४) नाराय-
 णीयम् । (२५) पुरुषसूक्तं च^२ । (२६)

त्रीण्याज्यदोहानि रथन्तरं च

अग्नेव्रतं वामदेव्यं बृहच्च ।

१. Here also we follow A. and I.; while all others read तरस्समन्दीयं
 वति and E. reads तरस्समन्दीयावति for तरस्समन्दीयम्. २. I. and the text
 ad दुर्गासावित्री for दुर्गाः सावित्री. ३. The text substitutes अभीषङ्गाः
 for अभीषङ्गाः. ४. B. C. D. F. G. H. and J. read अभीषङ्गाः for अभीषङ्गाः. ५. G.
 and J. read महाव्याहृतयोः for सामानि. ६. व्याहृतयोः. ७. B. and D. पुरुषो व्रतं देवतं
 समलिगा, C. and F. पुरुषव्रते देवतं भासमालिगा, E. and G. पुरुषव्रतं
 तं भासमालिगा, H. पुरुषव्रतं देवते भासमालिगा and J. पुरुषव्रतं देवतं
 समलिगा. All for पुरुषव्रते सामनी । अबिलिगम्. ८. The text and I.
 not insert वाक्सूक्तम्. ९. The text and I. read अश्वसूक्तम्; while
 and F. substitute असूक्तम् । गोसूक्तम् । गोसूक्तम्. १०. The text and
 do not insert मध्वर्चः; while E. reads मध्वः; and H. also reads the same
 the marginal correction. ११. The text and I. read सामनी चन्द्रसूक्ते
 for सामनी चेन्द्रशुद्धे. १२. I. and the text read त्रिसुपर्णं for त्रिसुपर्णम्.
 १३. Except A. I. and the text all others omit च. १४. J. reads
 त्रिवेद्यं व्रतं, C. F. and the text अग्निव्रतं for अग्नेव्रतं.

एतानि जप्तानि पुनन्ति जन्तून्
जातिस्मरत्वं लभते यदीच्छेत्*॥

(वि. स्मृ. ५६. १-२७)

* अधमर्षणं—‘ऋते चे’ति ऋक्संहितायां प्रसिद्धम् । देवकृतं । ‘देव-
कृतस्यैनसोऽव्यजनमसी’त्यादयो यजुर्मन्त्राः । शुद्धवत्यः पूर्वं विस्तरे-
णोक्ताः । तरत्समन्दीयं—‘तरत्समन्दीधावतीति’ ऋक्सूक्तम् । कूष्माण्ड-
यदेवा देवहेलनमित्याद्या ऋचः । पावमान्यः—स्वादिष्ठयेति सूक्तम् ।
‘जातवेदसे’ इति सूक्तं दुर्गाः । देवस्य त्वेति ऋचः सावित्री । अभीषङ्गाः—
एतदाख्या मन्त्राः । ते च ऋक्संहितायां द्रष्टव्याः । पदस्तोभाः—‘उत्तो-
देवा हिरण्यया’ इत्यादयः । सामानि प्रसिद्धानि । व्याहृतयः—‘भूरग्ये
चेत्यादयः । भारुण्डानि—भारदण्डानीत्यपि क्वचित् पाठः । ‘ओष आण-
हीत्यादि गायत्रं साम । चन्द्रसाम—‘गोरमन्वतेत्यस्यामृचि गीयमानं साम ।
पुरुषव्रते सामनी—‘सहस्रशीर्षा पुरुषः, त्रिपादूर्ध्व उदैत्’ इत्येतयोर्ऋचो-
र्गीयमाने सामनी । ‘पुरुषव्रतं साम’ इत्येकवचनपाठे तु—वैश्वानरमि-
त्येतत्सामेति बोद्धव्यम् । अन्तिलङ्गं—‘आपो हिष्ठेति श्रुचि गीयमानं साम ।
बार्हस्पत्यं—सूक्तम् । तच्च—‘बृहस्पते प्रथमं वाचो’ इत्यादि । गोसूक्तं—‘आ गावे
आयन्’ इत्यादि । वाक्सूक्तं प्रसिद्धम् । अश्वसूक्तं—‘अयं ते अस्तु इर्यत’ इत्यादि ।
नन्दपण्डितस्तु—यदिन्द्राहं यथा त्वमस्यामित्यस्यामृचि गीयमानं साम-गो-
सूक्तमश्वसूक्तं चेत्याह । मध्वर्चं—‘मधुवाता ऋतायते’ इत्यादयो मन्त्राः । ‘इन्द्राय
साम गायत’ इत्यादि इन्द्रशुद्धसंज्ञकम् । शतरुद्रीयं अथर्वशिरश्च प्रसिद्धे ।
त्रिसुपर्णमपि तथैव । महाव्रतं—‘सोमं राजानमित्यस्यामृचि गीयमानं सामिति
नन्दपण्डितः । नारायणीय—पौरुषसूक्ते प्रसिद्धे एव । चतुर्दशाधिकपञ्च-
खाणि सामानि सन्ति । तेषु त्रीणि आज्यदोहानि रथन्तरं अभ्येर्व्रतं वामदेवं
बृहादेति च सप्त सामानि ईश्वरस्तावकत्वात् पाप्मानं पुनन्तीत्यर्थः ।

१. C. E. F. H. and G. read जप्तानि and I. and the text गीतानि
for जप्तानि. २. Except A. I. and the text all read य इच्छेत् for
यदीच्छेत्.

इति । चतुर्विंशतिमते—

पावमानीस्तथा कौत्सं पौरुषं सूक्तमेव च ।
जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत पवित्रं मधुच्छन्दसम् ॥
मण्डलब्राह्मणं रुद्रं शुक्रियो मोक्षकस्तथा ।
वामदेव्यं बृहत्साम जप्त्वा पापैः प्रमुच्यते ॥
यज्ञायज्ञीयमादित्यं ज्येष्ठसाम च राजनम् ।
पौरुच्छेपं च सामानि जप्त्वा मुच्येत किल्बषात् ॥
अथर्वशिरसं चैव पौरुषं सूक्तमेव च ।
नीलरुद्रं तथैवैन्द्रं जप्त्वा पापैः प्रमुच्यते ॥
आथर्वणाश्च ये केचित् मन्त्राः कामविर्वर्जिताः ।
ते सर्वे पापहन्तारो याज्ञवल्क्यवचो यथा ॥
सिंहे मे^१ मन्युरित्येतदनुवाकं जपेद् द्विजः ।
जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत बौधायनवचो^२ यथा ॥
ऋग्वेदमभ्यसेद्यस्तु यजुःशाखाभ्यापि वा ।
सामानि सरहस्यानि अथर्वाङ्गिरसस्तथा ॥
ब्राह्मणानि च कल्पांश्च षडङ्गानि तथैव च ।

* यथा च बौधायनधर्मशास्त्रे—

‘सिंहे मे इत्यपां पूर्णपात्रेऽवेक्ष्य चतुष्पथे ।
मुच्यते सर्वपापेभ्यो महतः पातकादपि’ ॥
(बौ. स्मृ. ४. ७. ७)

१. We follow here only G ; while all others read सपुत्रं for वित्रं. २. G. reads मण्डलं; while B. C. D. E. F. H. and J. read डालब्राह्मणं for मण्डलब्राह्मणं. ३. G. reads शुक्रियो and J. शुक्रिया oth for शुक्रियो. ४. B. and D. read जप्त्वा for यज्ञा-; while J. substitutes यज्ञ- for यज्ञा-. ५. B. C. D. G. and F. read राजतम्. ६. B. and १ read पौरुच्छेपं च, E. पौरुच्छेपं च and G. पौरुच्छेपश्च all for पौरुच्छेपं. ७. Except A. and I. all read नीलरुद्राः for नीलरुद्रं. ८. B. and read सिंसे मे and I. संहोमे for सिंहे मे. ९. G. reads चरहस्यानि for हस्यानि.

आख्यानानि तथाऽन्यानि जप्त्वा पापैः प्रमुच्यते* ॥

इतिहास-पुराणानि देवतास्तवनानि च ।

जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत धर्मस्थानैस्तथा परैः' ॥

इति । बौधायनः—

‘विधिना शास्त्रदृष्टेन प्राणायामान् षड्वाचरेत् ।

यदुपस्थकृतं पापं पद्भ्यां वा यत् कृतं भवेत् ॥

बाहुभ्यां मनसा वाचा श्रोत्र-त्वक्-घ्राण-चक्षुषा’ ।

सायंसन्ध्यामुपस्थाय तेन तस्मात् प्रमुच्यते’† ॥

(बौ. स्मृ. २. ४. ७. १८)

इति । मनुः—

‘महत्पातकिनश्चैव शेषाश्चाकार्यकारिणः ।

तपसैव सुतप्तेन मुच्यन्ते किल्बिषात्ततः ॥ (२३१)

यत्किञ्चिद्देनः कुर्वन्ति मनो-वाक्कर्मभिर्जनाः ।

तत्सर्वं निर्णुदन्त्यागु तपसैव तपोधनाः’‡ ॥ (२४१)

(म. स्मृ. ११. २३१-२४१)

* कौत्सं कुत्सर्षिणा दृष्टं—‘अपनः शोशूचदघम्’—इत्येतत् सूक्तम् । माधुच्छन्दसं—‘अग्निमीळे’ इत्यादि । अन्यत् पूर्वमुक्तम् ।

† नित्यसन्ध्यातिरिक्तं प्रायश्चित्तरूपा सन्ध्या पृथगेवोपास्या ।

‡ तपोरूपमिदं प्रायश्चित्तं तदेव स्तूयते । मेधातिथ्यादयस्तु पूर्वोक्त-व्रताचरणमेव तपः तस्यैवेयं स्तुतिरिति मन्यन्ते । मम तु ‘तप सन्ताप’ इत्यस्माद्वातोनिष्पन्नेन तपश्शब्देन पञ्चाभिसाधनादिकं तप एव ग्राह्यं न व्रतादिकमिति प्रतिभाति ।

१. B. and D. substitute यथा— for तथा—. २. G. omits this verse. ३. This line does not appear in the text. ४. E. reads समाचरेत् for षडाचरेत्. ५. The text reads वापि वाचा वा यत्कृतं भवेत् for वाचा श्रोत्र-त्वक्-घ्राण-चक्षुषा. ६. This line does not appear in any of the manuscript except A. and the text. ७. B. C. D. F. and G. substitute किल्बिषान्विताः for किल्बिषात्ततः. ८. The text reads मनो वाङ्मूर्तिभिर्जनाः for मनो-वाक्कर्मभिर्जनाः. ९. The text reads निर्णुदन्ति for निर्णुदन्ति; while B. C. and F. read तपो जनाः for तपोधनाः.

इति । कूर्मपुराणेऽपि—

‘जपस्तपस्तीर्थसेवा देव-ब्राह्मणपूजनम् ।

ग्रहणादिषु कालेषु महापातकशोधनम् ॥ (१०८)

पुण्यक्षेत्राभिगमनं सर्वपापप्रेणाशनम् ।

देवताभ्यर्चनं नृणामशेषाघविनाशनम् ॥ (१७)

अमावास्यां तिथिं प्राप्य यः समाराधयेद्भुवम् ।

ब्राह्मणान् भोजयित्वा च सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ (१८)

कृष्णाष्टम्यां महादेवीं तथा कृष्णचतुर्दशीम् ।

सम्पूज्य ब्राह्मणमुखे सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ (१९)

त्रयोदश्यां तथा रात्रौ सोपहारं त्रिलोचनम् ।

इष्टेशं प्रथमे यामे मुच्यते सर्वपातकैः ॥ (१००)

एकादश्यां निराहारः समभ्यर्च्य जनार्दनम् ।

द्वादश्यां शुक्लपक्षस्य सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ (१०७)

उपोषितश्चतुर्दश्यां कृष्णपक्षे समाहितः ।

यमाय धर्मराजाय मृत्यवे चान्तकाय च ॥ (१०१)

वैवस्वताय कालाय सर्वभूतक्षयाय च ।

प्रत्येकं तिलसंयुक्तान् दद्यात्सप्तोदकाञ्जलीन् ॥ (१०२)

१. The text reads -विनाशनम् for -प्रणाशनम्. २. The text reads यित्वा for भोजयित्वा. ३. We follow here only A. and the text ; while others read महादेवं for महादेवीं. ४. B, D, E, I, G, J, read कृष्टेशं for ईष्टेशं; while C, F, and H, कृष्टेशं प्रयतो for इष्टेशं प्रथमे. ५. The text reads पापैः for सर्वपापैः. ६. After this line I. inserts the following two lines:—

औदुम्बराय वृक्षाय नीलाय परमेष्ठिने।

वृक्षोदराय चित्राय चित्रगुप्ताय ते नमः ॥;

These lines are neither found in our manuscripts nor in the text and seven names of Yama are complete in this śloka, therefore these are quite useless here.

स्नात्वा नद्यां तु पूर्वाह्ने मुच्यते सर्वपातकैः' ॥ (१०२)
(कू. पु. १. २. ३३. ९७-१०८)

इति । पैठीनसिः—

‘सर्वपापप्रसक्तोऽपि ध्यायन्निमिषमच्युतम् ।
पुनस्तपस्वी भवति पङ्क्तिपावनपावनः ’ ॥

इति । चतुर्विंशतिमते—

‘मृगारेष्टिः पवित्रेष्टिस्त्रिहविः पावमान्यपि ।
इष्टयः पापनाशिन्यो वैश्वानर्या समन्विताः’ ॥

इति । कूर्मपुराणे—

‘अस्मिन् कलियुगे घोरे लोकाः पापानुवर्तिनः ।
भविष्यन्ति महाबाहो वर्णाश्रमविवर्जिताः ॥
नान्यत् पश्यामि जन्तूनां मुक्त्वा वाराणसीं पुरीम् ।
सर्वपापप्रशमनं प्रायश्चित्तं कलौ युगे’ ॥
(कू. पु. १. १. २८. ९-१०)

इति । इति साधारणप्रायश्चित्तानि ॥

अथ प्रतिपदोक्तानि प्रायश्चित्तानि ।

तत्र याज्ञवल्क्यः—

१. The text substitutes दद्याच्च for नद्यां तु, but it appears meaning less here. २. These quoted four lines are found in the printed copy of the said Purāṇa, but they do not exist in the manuscript copy which is written in Telugu.

‘त्रिरात्रोपोषितो जप्त्वा ब्रह्महा स्वधमर्षणम् ।
अन्तर्जले विशुद्ध्येत गां दत्त्वा च पयस्विनीम्’ ॥
(या. स्मृ. ३. ३०२)

इति । शङ्ख-लिखितावपि—

‘ब्रह्महा त्रिरात्रोपोषितोऽन्तर्जले ऽधमर्षणं
त्रिरावर्तयेत्’ ।

इति । एतच्च कामकारविषयम् । अकामकारविषये तु यमः—

‘एवं ब्रह्महत्या-सुरापान-सुवर्णस्तेय-गुरुत-
ल्पेषु प्राणायामैः श्रान्तोऽधमर्षणं जपेत्’ ।

इति । बौधायनः—

‘ग्रामात् प्राचीमुदीचीं वा दिशमुपनिष्क्रम्य
स्नातः शुचिरुदकान्ते स्थण्डिलमुपलिप्य स-
कृत् क्लिन्नवासाः सकृत् पूतेन पाणिना आदि-
त्याभिमुखोऽधमर्षणस्वाध्यायमधीयीत । (२)
प्रातःशतं माध्याह्ने शतं अपराह्णे शतमपरि-
मितं वा । (३) उदितेषु नक्षत्रेषु प्रसृतियावकं
प्राञ्चीयात् । (४) ज्ञानकृतेभ्योऽज्ञानकृतेभ्य-
श्चापपातकेभ्यः सप्तरात्रात् प्रमुच्यते । (५)

१. C. and F. omit the following portion :—

अन्तर्जले विशुद्ध्येत गां दत्त्वा च पयस्विनीम् ॥

इति । शङ्ख-लिखितावपि—

‘ब्रह्महा त्रिरात्रोपोषितोऽन्तर्जले ऽधमर्षणं.

२. B. and D. त्रिवारं त्रिः. ३. The text reads तीर्थं गत्वा स्नातः शुचिवासा
रुदकान्ते स्थण्डिलमुद्धृत्य for ग्रामात्प्राचीमुदीचीं वा दिशमुपनिष्क्रम्य स्नातः
शुचिरुदकान्ते स्थण्डिलमुपलिप्य. ४. We follow here only A. and the text;
while all others read सायाह्णे शतं परिमितं च for अपराह्णे शतमपरिमितं वा.
5. Except A. and the text all others read अदनीयात् for प्राञ्चीयात्.
6. Except A. and the text all others omit अज्ञानकृतेभ्यः and insert
३ after उपपातकेभ्यः and read द्वादशरात्रान्महापातकेभ्यः । एवं ब्रह्महत्या
ऽधमर्षणं सुरापानं च for द्वादशरात्रान्महान्नगहनं गुरुतल्पगमनं सुवर्णस्तेन्यं सुरापान-
मिति च.

द्वादशरात्राङ्गूणहननं गुस्तल्पगमनं सुव-
र्णस्तैन्यं सुरापानमिति च वर्जयित्वा । (६)
एकविंशतिरात्रात् तोन्यप्यतितरति' । (७)
(बौ. स्मृ. ३. ५. २-७)

इति । मनुरापि—

‘अरण्ये वा त्रिरभ्यस्य प्रयतो वेदसंहिताम् ।
मुच्यते पातकैः सर्वैः पराकैः शोधितस्त्रिभिः’॥
(म. स्मृ. ११. २५८)

इति । बृहद्विष्णुरपि—

‘ब्रह्महत्यां कृत्वा प्राचीमुदीचीं वा दिशमुप-
प्रभूतेनेन्धनेनाग्निं प्रज्वालयाद्यमर्षणेनाष्टसहस्र-
मोज्याहुतीर्जुहुयात्तदेतस्मात्पूतो भवति’ ।

इति । एतानि कामाकामकारादिभेदेन व्यवस्थापनीया
सुरापाने यम आह—

१. I. reads अभितरति and the text अपि तरति for अप्यतितरति
adds तान्यपि जयति, २. J. reads शोधितैः for शोधितः, ३. B. D. E.
H. read आहुतीः for आज्याहुतीः, ४. B. C. D. F. and G. omit
following portion :—

एतानि कामाकामकारादिभेदेन व्यवस्थापनीयानि । सुरापाने
यम आह—

‘सुरापः कण्ठभावमुदकमवतीर्य सुतसोमाह प्रसृतिमाशयोद्धा-
रेणाभिमन्त्र्य पिबेत् । ततोऽप्सु निमग्नो मानस्तोकीयं जपेत्’ ।
इति । याज्ञवल्क्यः—

‘त्रिरात्रोपोषितो हत्वा कूष्माण्डीभिर्घृतं शुचिः’ ।

इति । मनुः—

‘कौत्सं जप्त्वापि—&c..... &c., up to page 168, line

‘सुरापः कण्ठमात्रमुदकमवतीर्य सुतसोमात्
प्रसृतिमादायोङ्कारेणाभिमन्त्र्य पिबेत् । ततो
ऽसु निमग्नो मानस्तोकीयं जपेत् ’ ।

इति । याज्ञवल्क्यः—

‘त्रिरात्रोपोषितो हुत्वा कूष्माण्डीभिर्घृतं शुचिः’।
(या. स्मृ. ३. ३०४)

इति । मनुः—

‘कौत्सं जप्त्वाप इत्येतद्वासिष्ठं च प्रतीत्यृचम् ।
माहित्रं शुद्धवत्यश्च सुरापोऽपि विशुद्ध्यति ॥ (२४९)
मन्त्रैः शाकलहोमीयैरब्दं हुत्वा घृतं द्विजः ।
सुगुर्वप्यपहन्त्येनो जप्त्वा वा नम इत्यृचम् ॥ (२५६)
महापातकसंयुक्तोऽनुगच्छेद्वाः समाहितः ।
अभ्यस्याब्दं पावमानीर्भिक्षाहारो विशुद्ध्यति* ॥ (२५७)
(म. स्मृ. ११. २४९-२५७)

* कौत्सं—‘अपनः शोशुचदघमित्येतत् । वासिष्ठं—‘प्रतिस्तोमेभिरुषसं
पिबेत्’ इत्येतत् । माहित्रं—‘माहित्रीणामत्रोचमिति । शुद्धवत्यः—पूर्वमुक्ताः ।
वकृतस्यैनसो’ इत्यादयो ऽष्टौ मन्त्राः शाकलहोमीयाः । नम इत्यृचं—‘नम

† J. reads सुतसोमात् वसुभिमादाय for सुतसोमात् प्रसृतिमादाय. २. E. H.
† J. read जपित्वा for जप्त्वा; while I. reads this line as follows :—

‘कौत्सं जपित्वाऽपैत्येनो वासिष्ठं चर्यृचम्प्रति ।

E. and H. read वासिष्ठं चेति ऋचम्प्रति, but E. substitutes
वे for ऋचम् and J. वासिष्ठं च ऋचं प्रति both for वासिष्ठं च प्रती-
त्यृचम्. ४. J. reads सकलहोमीयैरिष्टं for शाकलहोमीयैरब्दं. ५. A. reads
इत्यृचम् the Commentator Medhātithi follows this reading; while
reads नमत् for नमः, but it seems to be incorrect. ६. J. reads समा-
हितः for समाहितः.

इति । वसिष्ठेः—

‘सुरां पीत्वाऽप्सु निर्मज्ज्य त्रिः पठेदधमर्षणम् ।

यथाऽश्वमेधावभूयस्तादृशं मनुरब्रवीत्’ ॥

(व. स्मृ. २६. ८)

इति । अत्र ज्ञानाज्ञानाभ्यासानभ्यासैर्व्यवस्था द्रष्टव्या ।

सुवर्णस्तेये शातातपः—

‘मद्यं पीत्वा गुरुदारांश्च गत्वा

स्तेयं कृत्वा ब्रह्महत्यां च कृत्वा ।

भस्मच्छन्नो भस्मशय्यां शयानो

रुद्राध्यायी मुच्यते सर्वपापैः’ ॥

(शा. स्मृ. १. ७१)

इति । यमः—

‘ब्राह्मणः सुवर्णस्तेयं कृत्वा हिरण्यं शालायां

प्रक्षिप्याऽप्सु स्नानो ग्रीवामात्रमुदकं हिरण्य-

वर्णाभिश्चतसृभिर्गत्मानमभ्युक्ष्य त्रीन् प्राणा-

यामान् कृत्वा तदेतस्मान् पापात् पूतो भवति’ ।

आविवेश-’ इत्युच्यमिति सर्वज्ञनारायणः । ‘उग्रं नम आविवास’ इति राम-
चन्द्रः । पावमान्यः ऋक्संहिताया नवमं मण्डलं स्वादिष्टयेत्यारभ्य ‘यं
राजन्’ इत्यन्तम् ।

१. E. and H. omit वसिष्ठः २. The text reads अतो वाऽप्सु निमज्जा-
त्रिर्जपेत् for सुरां पीत्वाऽप्सु निर्मज्ज्य त्रिः पठेत्. ३. I. reads -शय्याशयानो as
J. reads -शय्याशयानो both for -शय्याशयानो. ४. E. and H. om
यमः. ५. J. reads हिरण्यशालायां for हिरण्यं शालायां. ६. E. H. and
read निष्णातः for स्नातः.

इति । बृहस्पतिः—

‘सकृज्जस्वाऽस्यवामीयं शिवसङ्कल्पमेव वा ।
अपहृत्य सुवर्णं वा क्षणाद्भवति निर्मलः’ ॥

इति । याज्ञवल्क्यः—

‘ब्राह्मणः स्वर्णहारी तु रुद्रजापी जले स्थितः’ ।
(या. स्मृ. ३. ३०४)

इति । जपश्चैकादशकृत्वा कार्यः । तदाह अत्रिः—

‘एकादश गुणान् वाऽपि रुद्रानावर्त्य धर्मावित् ॥
महापापैरपि स्पृष्टो मुच्यते नात्र संशयः’ ॥
(वृ. अ. स्मृ. ४. ६)

इति । गुरुतल्पे याज्ञवल्क्यः—

‘सहस्रशीर्षाजापी च मुच्यते गुरुतल्पगः ।
गौर्देया कर्मणोऽस्यान्ते पृथगेभिः पयस्विनी’ ॥
(या. स्मृ. ३. ३०५)

इति । यमोऽपि—

‘अथ गुरुतल्पगमनं कृत्वाऽधमर्षणमन्तर्जले
त्रिरावर्त्य तदेतस्मात् पापात् पूतो भवति’ ।

E. I. and J. read ब्राह्मणस्वर्णहारी for ब्राह्मणः स्वर्णहारी. २. The
e occurs in Vrid-dhatrī Samhitā, but not Atri or Ātreya. It reads
इति for धर्मावित् and for the second line it reads महापातकोपपातकेभ्यो
पिकरणेभ्यो मुच्येत for महापापैरपि स्पृष्टो मुच्यते नात्र संशयः. ३. E. I.
J. read सहस्रशीर्षाजापी for सहस्रशीर्षाजापी.

इति । मनुरपि—

‘हविष्पान्तीयमभ्यस्य न तमंह इतीति च ।

जेष्वा च पौरुषं सूक्तं गृह्यते गुरुतल्पगः’ ॥

(म. स्मृ. ११. २५१)

इति । संसर्गी येन सह संसर्गं करोति स तदीयमेव प्रायश्चित्तं कुर्यात् ।

‘स तस्यैव व्रतं कुर्यात्’ ।

इति पूर्वमेवोक्तत्वात् ॥

अथोपपातकरहस्यप्रायश्चित्तानि ।

तत्र यमः—

‘दशप्रणवसंयुक्तैः प्राणायामैश्चतुःशतैः ।

मुच्यते ब्रह्महत्यायाः किं पुनः शेषपातकैः’ ॥

इति । याज्ञवल्क्यो अपि—

‘प्राणायामशतं कार्यं सर्वपापापनुत्तये ।

उपपातकजातानामनादिष्टस्य चैव हि’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३०६)

१. We follow here A. and G.; while B. and D. read हविष्यास्य and others read हविष्यन्तीयमभ्यस्य for हविष्पान्तीयमभ्यस्य. in the text (Bombay, Mandlik's edition). Some places have हविष्यन्तीयमभ्यस्य and some हविष्यन्तम्, but the quoted Mantra is हविष्पान्तमभ्यस्य, &c. Therefore all these readings seem incorrect. २. The text read जपित for जप्त्वा च; while H. substitutes तु for च. ३. I. reads संसर्गं for संसर्गी. ४. G. substitutes यथा for अथ. ५. B. and D. omit तत्र यमः while E. H. G. L. and J. substitute अत्र for तत्र. ६. B. and D. read सर्वपापप्रणुत्तये for सर्वपापापनुत्तये.

इति । मंनुरपि—

‘एनसां स्थूल-सूक्ष्माणां चिकीर्षन्नपनोदनम् ।

अवेत्यृचं जपेदब्दं यत्किञ्चेदमितीति चे’ ॥

(म. स्मृ. ११. २५२)

इति । अत्र सकृदभ्यासादिभेदेन व्यवस्था द्रष्टव्या ॥

अथ व्रतलक्षणानि ।

तत्र सर्वव्रतस्य साधारणान्यङ्गानि याज्ञवल्क्य आह—

‘ब्रह्मचर्यं दया क्षान्तिर्दानं सत्यमक्रल्कता ।

अहिंसाऽस्तेय-माधुर्यं दमश्चेति यमाः स्मृताः॥

स्नान-मौनोपवसिञ्ज्या-स्वाध्यायोपस्थनिग्रहाः ।

नियमा गुरुगुश्रूवा-शौचा-ऽक्रोधा-अपमादिताः ॥

(या. स्मृ. ३. ३१३—३३४)

इति । अत्र ब्रह्मचर्यं सर्वेन्द्रियनिग्रहः । उपस्थनिग्रहो
लेङ्गनिरोधः । तयोर्गो-वलीवर्दन्यायेन पुनरुक्तिः । अक्रल्क-
त्वमकुटिलत्वम् ।

१. The text reads वा for च. २. Except A. all omit तच्च and I. reads सर्वव्रतसाधारणान्यङ्गानि for सर्वव्रतस्य साधारणान्यङ्गानि. ३. B. D. G. and J. read अक्रल्पता for अक्रल्कता. ४. Except E. G. I. and the text read -ऽस्तेयमाधुर्यदमश्चेति and H. -ऽस्तयमाधुर्यं दमश्चेति both for तेय-माधुर्यं दमश्चेति. ५. G. and the text read स्नानं for स्नानः; while I. and some others substitute -निग्रहः for -निग्रहाः. ६. B. D. and the text read -ऽप्रमादता for -ऽप्रमादिताः. ७. B. and D. read अथ for अत्र; while H. व्रतचर्यं, C. and F. व्रतचर्ये for ब्रह्मचर्यं. ८. C. F. and G. substitute तथा for तयोः; while except G. and J. read अपुनरुक्तिः for ररुक्तिः. ९. J. reads अक्रल्पत्वम् for अक्रल्कत्वम्.

इति । मनुरेपि—

‘अहिंसां सत्यमक्रोधमार्जवं च समाचरेत् । (२२१)
 त्रिरहिं त्रिर्निशायां च मवासा जलमाविशेत् ।
 स्त्री-शूद्र-पतिताश्चैव नाभिभाषेत काहंचित् ॥ (२२३)
 स्थानासनाभ्यां विहरेदशक्तोऽथः शयीत वा ।
 ब्रह्मचारी व्रती च स्याद् गुरु-देव-द्विजार्चकः ॥ (२२४)
 सावित्रीं च जनेन्नित्यं पवित्राणि च शक्तितः ।
 सर्वेष्वेव व्रतेष्वेवं प्रायश्चित्तार्थमादृतः’ ॥ (२२५)
 (म. स्मृ. ११. २२२-२२५)

इति । तत्र प्राजापत्यव्रतलक्षणमाह हारीतः—

‘अयं सायं अयं प्रातस्त्र्यहमद्यादयाचितम् ।
 परं अयं वायुभक्ष एव कृच्छ्रः प्रजापतेः’ ॥

इति । मनुरेपि—

‘अयं* प्रातस्त्र्यहं सायं अयमद्यादयाचितम् ।
 अयं परं तु नाऽश्रीयात् प्राजापत्यं चरेन्द्विजः’ ॥
 (म. स्मृ. ११. २११)

* अत्र द्वौ पक्षौ । तत्र प्रथमः स्वस्थानविवृद्धिपक्षोऽयं मनुना दाक्षितः—
 ‘अयं प्रातर्भोजनं अयं सायमेवं भोजनं । अयमद्याचितभोजनमिति एव
 एव नियमः दिनत्रयं धार्य इत्युक्तमतस्तस्य वृद्धिः स्वस्थान एव भवति

१. The following quoted verses are not found in the MS of the text
 Manu. २. B. C. D. E. F. and G. read त्रिरहः for त्रिरहिः ; while G. read
 आविशेत् for आविशेत. ३. I. reads अक्रोधो for अशक्तो. ४. G. reads स्व
 क्तः for च शक्तितः. ५. B. and D. read आहृतः, I. and J. आहृताः for
 आदृतः. ६. I. reads अत्र for तत्र. ७. I. reads प्रजापतिः for प्रजापतेः.
 ८. B. D. and J. do not insert मनुरेपि ; while B. substitutes अत्येवमपि.
 This may be the writer's mistake. ९. The text reads च for इ
 १०. G. reads चरेत् for चरन्.

इति । अस्यैवाधिकारिभेदेन प्रयोगान्तरमाह वसिष्ठः—

‘अहः प्रातरहर्नक्तमहमेकमयाचितम् ।

अहः पराकं तत्रैकमेवं चतुरहो परौ ॥

अनुग्रहार्थं विप्राणां मनुर्धर्मभृतां वरः ।

बाल-वृद्धा-ऽऽतुराणां* च शिशुकृच्छ्रमुवाच ह’ ॥

(व. स्मृ. २३. ४२-४३)

इति । एतदुभयमपि प्राजापत्यकृच्छ्रं दर्शयति याज्ञ-
वल्क्यः—

‘एकभक्तेन नक्तेन तथैवायाचितेन च ।

उपवासेन चैकेन पादकृच्छ्रः प्रकीर्तितः ॥

यथाकथंचिन्निगुणः प्राजापत्योऽयमुच्यते’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३१९. ३२०)

द्वितीयः दण्डकालितवदावृत्तिपक्षोऽयं वसिष्ठेन दर्शितः—

तत्र प्रथमे ऽह्नि प्रातरैकवारं हविष्यान्नभोजनं कार्यम् । द्वितीये ऽह्नि
सायमेकवारमेव न दिवा । तृतीये ऽह्नि एकवारमयाचितमश्नीयात् । अत्र
नर्वत्र भोजनं परिमितमेव कार्यम् । न यथेष्टम् । प्रायश्चित्तार्थत्वात् । चतु-
र्थे ऽह्नि पराकम् । तलक्षणं पूर्वमेवोक्तम् । एवं प्रथमं चतुरहमतीत्य द्वितीयं
[तीयमपि चतुरहमेवमेव निर्वर्तयेदेवं द्वादशदिनसाध्योऽयं कृच्छ्रः] ।

* यथाह मनुः—

‘चतुरः प्रातरदनीयात् पिण्डान् विप्रः समाहितः ।

चतुरोऽस्तमिते सूर्ये शिशुचान्द्रायणं स्मृतम्’ ॥

इत्याद्यनुसन्धेयम् ।

१. The text reads बाल-वृद्धा-ऽऽतुरेष्वेवं for बाल-वृद्धा-ऽऽतुराणां च. २. E.
ads चैकेन and the text चैवायं both for चैकेन.

इति । एकभुक्तेन दिवैव सकृद्भोजनेन । नैक्तेन रात्रौ सकृद्भोजनेन । अयाचितेन न विद्यते याचितं यस्मिन् भोजने तदयाचितम् । तेन । अत्र कालविशेषाप्रतीतिर्दिवा रात्रौ वा सकृद्भोजनेन । उपवासेन चैकेन एकस्मिन् दिनेऽनशनेन च पादकृच्छ्रो भवति । अयमेव पादकृच्छ्रः स्वस्थानविवृद्ध्या वा दण्डकलितवदावृद्ध्या वा यथा कथंचिन्निगुणः त्रिरभ्यस्तः प्राजापत्य इत्युच्यते इत्यर्थः । एकभक्तादिषु ग्राससङ्ख्या आपस्तम्बेन दर्शिता—

‘सायं द्वाविंशतिर्ग्रासाः प्रातः पञ्चविंशतिः स्मृतौ ।

चतुर्विंशतिरयाच्याः परं निरशनं स्मृतम् ’ ॥

(आ. स्मृ. १. २९)

इति । तत्परिमाणमपि तेनैवोक्तम्—

‘कुक्कुटाण्डप्रमाणं तु यथा वाऽऽस्यं विशेषमुखम्’ ।

(आ. स्मृ. १. ५०)

इति । चतुर्विंशतिमते तु प्रकारान्तरेण सङ्ख्या श्रूयते—

‘प्रातस्तु द्वादश ग्रासाः सायं पञ्चदशैव तु ।

अयाचिते च द्वावष्टौ परं वै मारुताशनः’ ॥

इति । अत्र शक्त्यपेक्षया व्यवस्था ब्रष्टव्या । आपस्तम्बस्तु

चतुरः पादकृच्छ्रान् कृत्वा तेषां वर्णभेदेन व्यवस्थामाह—

१. B. and D. omit नक्तेन रात्रौ सकृद्भोजनेन. २. Except A. and I. read दण्डकरितवत् for दण्डकलितवत्. ३. B. C. D. E. F. G. and H. substitute मताः for स्मृताः. ४. G. reads चतुर्विंशतिरात्रौ च for चतुर्विंशतिरयाच्याः. ५. G. and I. omit तु. ६. G. substitutes वा for च and reads त्र्यहं च, C. and F. read त्र्यहं वा and J. त्र्यहे वा all for परं वै; while B. and D. अहं वै for the same.

‘व्यहं निरवानं पादः पादश्चायाचितं व्यहम् ।

सायं व्यहं तथा पादः पादः प्रातस्तथा व्यहम् ॥ (१३)

प्रातःपादं चरेच्छूद्रः सायं वैश्यस्य दापयेत् ।

अयाचितं तु राजन्ये त्रिरात्रं ब्राह्मणे स्मृतम् ॥ (१५)

(आ. स्मृ. १. १३-१५)

इति । अर्धकृच्छ्र-पादोनकृच्छ्रयोरपि स्वरूपं स एवाह—

‘सायं-प्रातर्दिनार्धं स्यात् पादोनं नक्तवर्जितम् ।

(आ. स्मृ. १. १४)

इति । अयमर्थः । अयाचितोपवास-व्यह-द्वयानुष्ठानेनार्ध-
च्छ्रो भवति । नक्तव्यहव्यतिरिक्तव्यहत्रयानुष्ठानेन पादो-
कृच्छ्रो भवति । अर्धकृच्छ्रप्रकारेणपि तेनैवोक्तः—

‘सायं प्रातस्तथैवोक्तं दिनद्वयमयाचितम् ॥

दिनद्वयं तु नाऽश्रीयीत् कृच्छ्रार्धं तद्विधीयते ।

(आ. स्मृ. १. ४१-४२)

१. The text reads पादात् for पादः. २. G. reads ततः for पादः. B. and D. read अयाचितं व्यहम्., C. and F. अयाचितं व्यहं both for अचितं व्यहम्; while H. reads अयाचनं व्यहम् for the same. ४. The t reads this line thus :—

पादः सायं व्यहं पादः प्रातर्भाज्यं तथा व्यहम् ।

E. and J. read पादं for सायं. ६. The text reads ब्राह्मणस्य च for प्राणे स्मृतम्. ७. The text reads this line thus :—

प्रातः सायं दिनार्धं च पादोनं सायवर्जितम् ।

Except A. and I. read अयाचितोपवासयोरुच्यह-द्वया- for अयाचितो-

स-व्यह-. ९. The text reads this verse as follows :—

‘सायं प्रातस्त्वहोरात्रं पादं कृच्छ्रस्य तं विदुः ॥

सायं प्रातस्तथैवैकं दिनद्वयमयाचितम् ।

इति । अत्रापि शक्त्यपेक्षया व्यवस्था द्रष्टव्या । य
जप-होमादिबद्धसहितं प्राजापत्यकृच्छ्रं गौतमेनाभिहितं

‘हविष्यान् प्रातराशान् भुक्त्वा तिस्रो रात्रीर्ना-
श्रियात् । (२) अथापरं च्यहं नक्तं भुञ्जीत ।

(३) अथापरं च्यहं न कञ्चन याचेत । (४)

अथापरं च्यहमुपवसेत् । (५) तिष्ठेदहनि, रात्रा-

वासीत । (६) क्षिप्रकामः । (७) सत्यं वदेत् ।

(८) अेनार्यैर्न सम्भाषेत । (९) रौरव-यौधा-

जपे *नित्यं प्रयुञ्जीत । (१०) अनुसवनमुद-

कोपस्पर्शनमापोहिष्ठेति तिसृभिः पवित्रवतीभि-

र्मार्जयीत । (११) हिरण्यवर्णाः शुचयः पा-

वका इत्यष्टाभिः । (१२) अथोदकतर्पणम् ।

(१३) ॐ नमो हेमाय मोहमाय संहमाय

धुन्वते तापसाय पुनर्वसवे । (१४) नमो नमो

* रौरव-यौधाजपे सामनी ‘पुनानः सोमधारया’ इत्यस्यामा
गीति । ते च नित्यं प्रयुञ्जीत गोप्येत्यर्थः । केचनात्र ‘नित्यं पु
प्रयुञ्जीत’ इत्यपि पठन्ति । विज्ञानेश्वरस्तु—‘रौरवयोधां जपेत्’ इ
मेव पठति ।

१. B. and D. read प्रातराशान् भुक्त्वा and II. substitutes भुक्त्वा ।
भुक्त्वा. २. B. D. G. and J. substitute तथापरं for अथापरं. ३.
reads अनार्यैर्न अनार्यैः. ४. Except A. and the text all othe
read यौधाजये; while B. and D. read- यौधाजये for the same. ५. Th
text reads मार्जयेत् and I. मार्जयित्वा for मार्जयीत. ६. We consult he
the five manuscripts of the text. Except A. and these manuscripts
others read नमो हेमाय मोहमाय and I. नमो हेमाय संहमाय both for नमो हे
यमोहमाय संहमाय; while G. omits मोहमाय and reads गृहमाय for स
माय. ७. G. reads पुनर्वासाय for पुनर्वसवे.

मौञ्जायोर्म्याय वसुविन्दाय सर्वविन्दायै नमो
 नमः पाराय सुपाराय महापाराय पारदाय पार-
 यिष्णवे । (१५) नमो नमो रुद्राय पशुपतये
 महते देवाय त्र्यम्बकैकचरायाधिपतये ह-
 राय शैव्याशानायोग्राय वज्रिणे घृणिने कप-
 दिने । (१६) नमो नमः सूर्यायादित्याय ।
 (१७) नमो नमो नीलग्रीवाय शितिकण्ठाय ।
 (१८) नमो नमः कृष्णाय पिङ्गलाय । (१९)
 नमो नमो ज्येष्ठाय श्रेष्ठाय वृद्धयिन्द्राय हरि-
 केशयोर्ध्वरेतसे । (२०) नमो नमः सत्याय
 पावकाय पावकवर्णाय कामाय कामरूपाय ।
 (२१) नमो नमो दीप्ताय दीप्तरूपिणे । (२२)
 नमो नमस्तीक्ष्णाय तीक्ष्णरूपिणे । (२३) नमो
 नमः सौम्याय सुपुरुषाय महापुरुषाय मध्यम-
 पुरुषाय उत्तमपुरुषाय ब्रह्मचारिणे । (२४)

१. Except A. and the text others do not repeat नमः. २. I. reads उभ्याय for ऊभ्याय, but it seems wrong. ३. G. and I. omit विन्दाय. ४. G. and I. omit नमो and I. reads नमः पाराय महापाराय शाय omitting सुपाराय. The text omits पारदाय. G. omits महापाराय and substitutes वरदाय for पारदाय. ५. Except A. and the text all others do not repeat नमः. ६. Except A. I. and the text all others read हरये for हराय; while B. and D. omit शैव्या. E. and H. read स्याय and I. ईश्वराय all for शैव्या. ७. Except A. and the text all others omit नमः throughout. ८. D. and I. read नीलकण्ठाय शितिकेशाय नीलग्रीवाय शितिकण्ठाय; while B. E. G. H. J. read नीलकण्ठाय for नीलग्रीवाय. ९. I. reads पावकसर्गाय for पावकवर्णाय. १०. Except J. and the text all others do not insert महापुरुषाय.

नमो नमश्चन्द्रललाटाय कृत्तिवाससे पिनाक-
हस्ताय नमो नम इति । (२९) एतदेवा-
दित्योपस्थानम् । (२९) एता एवाज्याहुतयः ।
(२७) द्वादशरात्रस्यान्ते चरुं श्रपयित्वैताभ्यो
देवैताभ्यो जुहुयात् । अग्नये स्वाहा सोमाय
स्वाहा अग्नीषोमाभ्यामिन्द्राग्निभ्यामिन्द्राय वि-
श्वेभ्यो देवेभ्यो ब्रह्मणे प्रजापतये अग्नये
स्विष्टकृते इति । (२८) अन्ते ब्राह्मणभो-
जनम् । (२९)

(गौ. स्मृ. २७. २-२९)

इति । हविष्यानित्याद्युपवसेदित्यन्तेन प्राजापत्यस्य स्वरूपमुक्तम् । तिष्ठेदित्यादिना तस्यैवेति कर्तव्यतोच्यते । अह्नि तिष्ठेदित्यनेन भोजनाद्यविरुद्धकालेषु अहरुत्थित एव स्यात् । रात्रावासीतेत्यनेन निद्राया आवश्यकत्वात् तामासीन एव सेवेतेत्युक्तं भवति । क्षिप्रकामोऽपि भवेत् । शीघ्रं शुद्धं स्यामिति सज्जातकामोऽपि भवेदित्यर्थः । अथवा शीघ्रं शुद्धं कामोऽह्नि तिष्ठेद्रात्रावासीतेत्यर्थः ।

१. Except the text all others omit पिनाकहस्ताय नमो नम इति ।
२. I. omits एव. ३. B. and D. omit देवताभ्यो. ४. I. omits इन्द्राग्निभ्याम्.
५. The text reads ब्राह्मणतर्पणम् for ब्राह्मणभोजनम्. ६. Except A. and I. all others omit इत्यनेन. ७. G. reads अनावश्यकत्वात् for आवश्यकत्वात्. ८. B. D. and H. read स्यादिति for स्यामिति.

एवं सत्यं वदेदित्याद्यङ्गकलापे क्षिप्रकाम* इति अधिका-
विशेषणमनुषञ्जनीयम् । अनेन यः शनैः शनैः शुद्धो
भवामीति मन्यते तस्य नायं नियम इति अवगम्यते । सैरव-
शैश्चाजपे सामनी । नमोहमायेत्यादयस्त्रयोदश मन्त्रास्तर्पण-
न्यायोपस्थाना-ऽऽज्यहोमेषु द्रष्टव्याः । अथवा सम्प्रदानविभक्त्य-
न्ताः पदपञ्चाशन्मन्त्राः । तर्पणमनुसवनं कर्तव्यम् । स्नाना-
द्वत्तर्पणस्य । तथा च भृगुः—

‘नित्यं नैमित्तिकं काम्यं त्रिविधं स्नानमुच्यते ।

तर्पणं त्रिविधस्याङ्गमेष एव विधिः सदा’ ॥

इति । आदित्योपस्थाना-ऽऽज्यहोमौ तु प्रतिदिनं सकृत् सकृत्
कार्यौ । ‘अथोदकतर्पणमादित्योपस्थानमाज्यहोमश्च’—इति
शक्त्ये

‘एतदेवादित्योपस्थानम् । एता एवाज्याहुतयः’ ।

इति पृथग्योगकरणात् । शिष्टं स्पष्टम् । एतद्वारीताद्युक्त-

* वसिष्ठोप्येवमेवाह—

‘हविष्यान् प्रातराशांस्त्रीन् सायमाशांस्तथैव च’ ।

अथाशुक्वा—

‘रात्रौ जलाशये व्युष्टः प्राजापत्येन तन्तमम्’ ॥ (१७)

(व. स्मृ. १७-१७)

इत्यादिना ।

१. B, C, D, E, F, G, do not repeat शनैः. २. B, and D, omit मन्त्राः.
G, substitutes मनुः for भृगुः. ४. B, D, and H, do not repeat सकृत्;
hile I, substitutes कर्तव्यौ for कार्यौ. ५. G, and I, omit एव.

जप-होमाद्यद्विरहितप्राजापत्यद्वयस्थाने वेदितव्यम् । बहुप्रयास-
साध्यत्वेनानिगुरुत्वात् । अथवा येषां शृङ्गादीनां मन्त्राधिकारो
नास्ति तेषां जप-होमादिरहितं प्राजापत्यं वेदितव्यम् । अत-
एवोक्तमङ्गिरसा-

‘तस्माच्छूद्रं समासाद्य सदा धर्मपथे स्थितम् ।

प्रायश्चित्तं प्रदानव्यं जप-होमविवर्जितम्’ ॥

इति । येषां ब्राह्मणादीनां जप-होमादिवाधिकारस्तेषां गो-
तमोक्तं वेदितव्यम् ॥

अथातिकृच्छः ।

तस्य लक्षणमुक्तं चतुर्विंशतिमते-

‘एकैकं प्रासमश्रीयात् व्यहाणि त्राणि पूर्ववत् ।

व्यहं चोपवसेन्नित्यमतिकृच्छं चरन् द्विजः’ ॥

इति । एकभक्त-नक्ता-स्याचितदिवसेषु नवस्वेकैकं प्रासम-
श्रीयात् व्यहं चोपवसेत् । एवं चातिकृच्छो भवतीत्यर्थः ।
यत्तु याज्ञवल्क्येनोक्तम्-

‘अयमेवातिकृच्छः स्यात् पाणिपूगन्नभोजनः’ ।

(या. स्म. ३. ३२०)

१. B. C. D. E. G. and H. read -द्वयेन व्यवस्थाने for -द्वयस्थाने ; while H. and J. -द्वयव्यवस्थाने for the same, but H. gives marginal reading -द्वयस्थाने. २. B. D. G. and J. read चाधिकारो, C. and F. वाधिकारो both for मन्त्राधिकारो ; while G. omits शृङ्गादीनां. ३. B. C. D. E. and G. read जप-होमादिकं for जप-होमादिरहितं. ४. B. and D. read स्थित for स्थितम्. ५. G. omits तस्य. ६. C. E. and I. read अहं for व्यहं ; while H. reads चरोदिति, G. and I. चरेद् द्विजः for चरन् द्विजः ७. H. and I. read -भोजने for -भोजनः.

इति—अयमेव प्राजापत्यकृच्छ्रः एकभक्त-नक्तायाचितदि-
वसेषु नवसु पाणिपूरात्रभोजनयुक्तोऽतिकृच्छ्रो भवतीत्यर्थः ।
तदेतदशक्तविषयम् । पाणिपूरात्रस्य अस्मिन्परिमितादन्नादधिक-
परिमाणत्वात् ॥

अथ कृच्छ्रातिकृच्छ्रः ।

तस्य लक्षणं याज्ञवल्क्येनोक्तम्—

‘कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा दिवसानेकविंशतिम्’ ।

(या. स्मृ. ३. ३२१)

इति । विष्णुरपि—

‘कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा दिवसानेकविंशतिक्षपणम्’ ।

(वि. स्मृ. ४६. १३)

इति । यत्तु गौतमः—

‘अव्यक्षस्तृतीयः स कृच्छ्रातिकृच्छ्रः’ ।

(गौ. स्मृ. २७. ३२)

इति एकभक्त-नक्तायाचितदिवसेषु यो भोजनकालः
तस्मिन्नेव काले केवलमुदकेन वर्तनं कृच्छ्रातिकृच्छ्रो भवतीति
तदेतच्छक्तविषयम् । अतिकृच्छ्र-कृच्छ्रातिकृच्छ्रयोरपि प्राजा-
पत्यकृच्छ्रोक्तेति कर्तव्यता द्रष्टव्या ।

A. G. and I. read this:—

कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा दिवसानेकविंशतिम् ।

But I. adds इति and reads क्षपयेदिति शेषः for-क्षपणम्. २. We follow
here A. and the text ; while all others omit स.

‘एतेनैव* कृच्छ्रातिकृच्छ्रौ व्याख्यातो’ ।

(गौ. स्मृ. २७. ३१)

इति गौतमस्मरणात् । पराकलक्षणमाह यमः—

‘द्वादशाहं निराहारे यतात्मा संशितव्रतः ।

कृच्छः पराकनामैव सर्वपापप्रणाशनः’ ॥

इति । पर्णकृच्छ्रलक्षणमाह याज्ञवल्क्यः—

‘पर्णोदुम्बर-राजीव-बिल्वपत्र-कुशोदकैः ।

प्रत्येकं प्रत्यहं पीतैः पर्णकृच्छ्र उदाहृतः’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३१.७)

* इदं सर्वथा मूलविरुद्धमिवेति प्रतिभाति । मूले तु, एकोनविंशतिः
सूत्रैः पूर्वं कृच्छ्रमभिधाय अनन्तरम्—

‘एतेनैवातिकृच्छ्रो व्याख्यातः’ ।

इत्यनेन द्वितीयमतिकृच्छ्रमभिधाय—

‘अव्यभक्षस्तृतीयः स कृच्छ्रातिकृच्छ्रः’ ।

इत्यनेन तृतीयः कृच्छ्र उक्तः । तत्कथमयं पाठः सङ्गच्छत इति
चिन्तनीयं विद्वाद्भिः ।

१. The text reads अतिकृच्छ्रो व्याख्यातः for कृच्छ्रातिकृच्छ्रो व्याख्यातो.
२. E, G, and I, substitute -वचनात् for -स्मरणात्. C, and F, omit
यमः; while G, omits the following portion:—

‘द्वादशाहं निराहारे यतात्मा संशितव्रतः ।

कृच्छः पराकनामैव सर्वपापप्रणाशनः’ ॥

इति । पर्णकृच्छ्रलक्षणमाह याज्ञवल्क्यः—

‘पर्णोदुम्बर-राजीव-बिल्वपत्र-कुशोदकैः ।

प्रत्येकं प्रत्यहं पीतैः पर्णकृच्छ्र उदाहृतः’ ॥

इति । पराशोदुम्बरविन्द-बिल्वपर्णानामेकैकेन कथितमुक्तं प्रत्यहं
पिबेत् । कुशोदकं चैकस्मिन्नहर्नाति । पर्णकृच्छ्रस्य लक्षणान्तरमाह यमः—

३. B, C, D, F, and H, read जितात्मा for यतात्मा; while some read
शंसित- for संशित-

इति । पलाशोदुम्बरारविन्द-विल्वपर्णानामेकैकेन कथित-
मुदकं प्रत्यहं पिबेत् । कुशोदकं चैकस्मिन्नहनीति । पर्णकु-
च्छस्य लक्षणान्तरमाह यमः—

‘एतान्येव समस्तानि त्रिरात्रोपोषितः शुचिः ।

काथयित्वा पिबेदद्भिः पर्णकुच्छो विधीयते’ ॥

इति । यदा पलाशादिपर्वाण्येकीकृत्याम्भसा काथयित्वा
त्रिरात्रोपवासान्ते कथितं तत्पिबेत् तदा पर्णकुच्छो भवतीत्यर्थः ।
फलकुच्छादीनां स्वरूपमाह मार्कण्डेयः—

‘फलैर्मामेन कथितः फलकुच्छो मनीषिभिः ।

श्रीकुच्छः श्रीफलैः प्रोक्तः पद्माक्षैरपरस्नया ॥

मामेनामलकैरेव श्रीकुच्छमपरं स्मृतम् ।

पत्रैर्मनः पत्रकुच्छः पुष्पैस्तत्कुच्छ उच्यते ॥

मूलकुच्छः स्मृतो मूलैस्तोयकुच्छो जलन तु’ ।

इति । यदा विल्वादिफलान्यम्भसा काथयित्वा मासमेकं
तदम्भः पिबति तदा फलकुच्छो भवति । यदा विल्व-पद्मा-
क्ष-मूलानामन्यतमस्य काथं मासं पिबेत्तदा पत्र-पुष्प-मूल-
कुच्छाणि भवन्ति ।

१. Except A, all others do not insert कुशोदकं चैकस्मिन्नहनीति. In connection with this omission the editor of the Calcutta edition of this work published in B. Indica Series, is quite misled; he writes in foot-note, page 465. “इत्थमेव पाठः सर्वत्र विल्व-पर्ण-कुशा-मामेकैकेन— इति तु भवितुं युक्तम्” १. २. Except A, and I. others read लक्षणमाह for लक्षणान्तरमाह. ३. G. does not insert the commentary of this Sloka. ४. G. reads यदि for यदा. ५. H. reads यदि for यदा.

वारुण-स्त्रीकृच्छ्रयोर्लक्षणमाह यमः—

‘ ब्रह्मचारी जितक्रोधो मासेऽप्युदकसंस्तुकान् ।
 पिबेच्च नियताहारः कृच्छ्रं वारुणमुच्यते ॥
 अयं पिबेत्तु गोमूत्रं अयं वै गोमयं पिबेत् ।
 अयं वै यावकेनैव स्त्रीकृच्छ्रं ह्येतदुच्यते ’ ॥
 (य. स्मृ. ५. ३१)

इति । सौम्यकृच्छ्रस्वरूपमाह याज्ञवल्क्यः—

‘ पिण्याका-ऽऽचाम-तक्रा-ऽम्बु-सक्तूनां प्रतिवासरम् ।
 एकरात्रोपवासश्च कृच्छ्रः सौम्योऽयमुच्यते ’ ॥
 (या. स्मृ. ३. ३९२)

इति । आचाम ओदननिःस्त्रावः । पिण्याकादीनां पञ्च-
 नामेकैकं प्रतिदिनमुपभुज्यं षष्ठेऽहंन्युपवसेत् । एष सौम्य
 कृच्छ्रः । यत्तु जाबालेन चतुरहव्यापी सौम्यकृच्छ्र इत्युक्तम्—

१. Only I. reads वारुणीश्रीकृच्छ्रः for वारुण स्त्रीकृच्छ्रः. २. C and E.
 read मासेषु for मासेऽपि ; while I. जितक्रोधो आमिक्षोदकसंस्तुकान् for जित
 क्रोधो मासेऽप्युदकसंस्तुकान्. ३. B. omits :—

----- मुच्यते ।

अयं पिबेत्तु गोमूत्रं अयं वै गोमयं पिबेत् ।

अयं वै यावकेनैव स्त्रीकृच्छ्रं ह्येतदुच्यते ॥

४. I. reads श्रीकृच्छ्रः; while H. तु तदुच्यते for ह्येतदुच्यते. ५. B. D. G
 and H. omit -स्वरूपम्. ६. J. omits the following :—

‘ पिण्याका-ऽऽचाम-तक्रा-ऽम्बु-सक्तूनां प्रतिवासरम् ।

एकरात्रोपवासश्च कृच्छ्रः सौम्योऽयमुच्यते ’ ॥

इति । आचाम ओदननिःस्त्रावः.

७. C. and E. omit the following :—

पिण्याकादीनां पञ्चानामेकैकं प्रतिदिनमुपभुज्यं षष्ठेऽहंन्युपवसेत् । एष
 सौम्यकृच्छ्रः । यत्तु जाबालेन चतुरहव्यापी सौम्यकृच्छ्र इत्युक्तम्.

८. G. reads उपभुज्य for उपभुज्य.

‘पिण्याकं सक्तवस्तक्रं चतुर्थेऽहन्यभोजनम् ।

वासो वै दक्षिणां दद्यात् सौम्योऽथं कृच्छ्र उच्यते’ ॥

इति तदेतेदशसक्तविषयम् ॥

अथ तुलापुरुषः ।

तत्र जात्रालिः—

‘पिण्याकं च तथाऽऽचामं तक्रं चोदकसक्तवः ।

त्रिरात्रमुपवासश्च तुलापुरुष उच्यते’ ॥

इति । मायमष्टदिवससाध्यः । याज्ञवल्क्यस्तु पञ्चदश-
वसमाध्यमाह—

‘एषां त्रिरात्रमभ्यासादेकैकस्य यथाक्रमम् ।

तुलापुरुष इत्येवं ज्ञेयः पञ्चदशाहिकः’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३२३)

इति । एषां प्रकृतानां पिण्याकादीनां पञ्चद्रव्याणाम् ।
यस्त्वेकविंशतिदिवससाध्यमाह—

‘आचाममथ पिण्याकं तक्रं चोदक-सक्तुकान् ।

१. B. and D. omit एतत्. २. B. D. G. and J. omit -दश- and read
त्रिदिवससाध्यम्. ३. B. and D. omit the following :—

‘एषां त्रिरात्रमभ्यासादेकैकस्य यथाक्रमम् ।

तुलापुरुष इत्येवं ज्ञेयः पञ्चदशाहिकः’ ॥

इति । एषां प्रकृतानां पिण्याकादीनां पञ्चद्रव्याणाम् । यस्त्वेकविंशति-
वससाध्यमाह. ४. The text reads इत्येषः for इत्येवं. ५. G. omits पिण्या-
दीनां पञ्चद्रव्याणाम् । यस्त्वेकविंशतिदिवससाध्यमाह—

आचाममथ — — — — — ।

B and D. read -सक्तुमत्, G. सक्तवान् J. सक्तवान् all for -सक्तुकान्.

व्यहं व्यहं प्रभुञ्जानो वायुभक्षस्त्यहद्वयम् ॥

एकविंशतिरावस्तु तुलापुरुष उच्यते ।

इति तदेतन्नयं पापतारतम्यविषयतया व्यवस्थापनी-
यम् । अत्रैतिकर्तव्यतामाह हारीतः—

‘अथातस्त्रिणयनोक्तस्य तुलापुरुषस्य कल्पं
व्याख्यास्यामः । (६९)

अयाज्ययाजनं कृत्वा प्राज्य मूत्र-पूरीपयोः ।

अप्रतिग्राह्यमादाय याजयित्वा विनिन्दितान् ॥ (७०)

विनायकोपसृष्टस्य महाव्याधिहतस्य च ।

एतत् कृच्छ्रं तुलापूर्वम् * महापातकनाशनम् ॥ (७१)

स्वर्गद्वारमिदं पुण्यं महादेवेन निर्मितम् † ।

आचाममथ पिण्याकं तक्रं खोदकसक्तुकान् ॥ (७२)

व्यहं व्यहं प्रभुञ्जानो वायुभक्षस्त्यहद्वयम् ।

वाचा कायेन मनसा कृतानि विविधानि च ॥ (७३)

* तुलापुरुषमिति वक्तव्ये तुलापूर्वमित्यार्षम् । छन्दोगपुरोधादोक्तमिति
यथाकथञ्चिदोजनीयमिति प्रतिभाति ।

† तत्र तावत् तुलापुरुषः केन कार्यः? तदाह । अयाज्ययाजनमित्यादि
महाव्याधिहतस्य चेत्यन्तेन । एतत् कृच्छ्रमित्यनेन तस्य पापापनो-
दकत्वमाह । स्वर्गद्वारमित्यनेन परत्रोत्तमलोकप्राप्तिकरत्वमुक्तम् । अतः
एवायं तुलापुरुषः न केवलं प्रायश्चित्तार्थमेव कर्तव्य इत्युक्तं भवति ।

१. B. and D. read -द्वयहम् for -द्वयम्. २. We follow here A. B. and D.;
while all others read -पुरुषं for पूर्णं and G. reads सहयानकं for
महापातकं. No doubt the form पूर्णं seems incorrect, but in the
Vaidik rule it is correct. ३. B. C. D. E. F. G. and H. read एतं
व्यहम् for व्यहद्वयम्; while G. reads उपभुञ्जानः for प्रभुञ्जानः. ४. B. C.
D. F. and G. read हतानि विधृतानि च for कृतानि विविधानि च.

आचामस्तानि निर्हन्ति नवश्राद्धं च सूतकम् ।

तैक्ष्ण्यं च दारुणं चैतत्केशकीटहतं च यत् ॥ (७४)

आखोर्मूत्र-पुरीषं च ब्रह्महस्पृष्टमेव च ।

पिण्याकस्तानि निर्हन्ति अस्थि भित्त्वा तु यत् स्थितम् ॥ (७५)

आहारेषु च ये दोषाः स्नेहदोषाश्च ये कचित् ।

खरोष्ट्रमुखसंस्पृष्टमुग्रसंस्पृष्टमेव च ॥ (७६)

तर्केण तानि निर्हन्ति यच्चान्यत् श्वावलोक्तम् ।

कनका-श्च-तिला गावो भूमिराच्छादनं स्त्रियः ॥ (७७)

सर्वं पुनाति धर्मात्मा गूढं चोदकसक्तुभिः* । (७८)

ब्रह्महत्यां भ्रूणहत्यां स्वर्णस्नेयं सुरापानं गुरुदाराभि-
मनं कन्यादूषणं क्लीबाभिगमनमुदक्याभिगमनं वायुभक्षः
नाति । (७९)

* आचाममथेत्यादि वायुभक्षः पुनातीत्यन्तेन तुलापुरुषकर्तुर्देह-
द्वयर्थमधिकारासिद्धयर्थं च पूर्वकर्तव्यं तत्कलं चोक्तम् । अनन्तरं
न्योशीरमयौ इत्यनेन मूर्तिद्वयं कर्तव्यतथोक्तम् ।

१. I. reads मित्रां च for तैक्ष्ण्यं च; while B. and D. तैक्ष्यं for तैक्ष्ण्य.

B. D. E. G. H. read ब्रह्मसंस्पृष्टम्, C. F. and J. ब्रह्मसंस्पृष्टम् both for

ग्रहस्पृष्टम्. ३. C. and F. read नवश्राद्धं च सूतकम् for अस्थि भित्त्वा तु

स्थितम्; while G. omits the following:—

----- अस्थि भित्त्वा तु यत्स्थितम् ।

आहारेषु च ये दोषाः स्नेहदोषाश्च ये कचित् ॥

खरोष्ट्रमुखसंस्पृष्टमुग्रसंस्पृष्टमेव च ।

तर्केण तानि निर्हन्ति ----- ॥.

B. and D. उग्रसंस्पृष्ट एव च, C. and F. अग्रसंस्पृष्टमेव च and E. and H.
संस्पृष्टमेव च all for उग्रसंस्पृष्टमेव च. ५. B. C. D. F. G. H. and J. read

तकाश्च, E. कनकाश्च both for कनका-श्च-. ६. E. H. I. and J. omit सुरा-

न. ७. B. and D. omit कन्यादूषणं क्लीबाभिगमनमुदक्याभिगमनं.

गेन्धोशीग्मयौ कार्यौ पुरुषौ पलसम्भितौ ।
 नदीमृत्तिकया वापि पुरुषौ द्वौ च कारयेत् ॥ (८०)
 महापशुर्येन शरेण विद्धौ
 यद्वा शस्त्रमुभयतो यच्च लक्ष्यम् ।
 तेनायसीं मुकृतां कारयित्वा
 प्रादेशमात्रमुभयतो जातशिक्याम् ॥ (८१)
 सौवर्णां राजतीं वाऽपि तुलां देवीं तु कारयेत् ।
 अपि चन्दनवृक्षस्य खदिरस्यापि कारयेत् ।
 तस्याऽलाभे तुला कार्या यथा वाऽप्युपपद्यते *॥ (८२)
 यः पुरुषः पिङ्गलो बभ्रुर्हल-मुसल-चक्रपाणि-
 स्तमहं पिङ्गलं चक्र-हल-मुसल-शूल-वज्रपाणि-
 मावाह्यामि । (८३) स्वत एहि सूत एहि
 स्वयाम एहि नाग एहि कृष्णाजिन एहि । (८४)

* महापशुर्येन इत्यादि यथावाप्युपपद्यते इत्यन्तेन कस्य द्रव्यस्य कथं
 वा तुला कार्येत्युक्तम् । यः पुरुषः इत्यादि सत्यवादिनि इत्यन्तेन देवता-
 पूजनमुक्तम् । देशानां सम्पदमित्यादिना प्रार्थनोक्ता । अग्रे इत्यादि-
 ना होम उक्तः ।

१. We follow here A. C. and F.; while all others read तच्चन्धोशी-
 मयौ पुरुषौ कारयेत्पदे, B. and D. substituting यत् for तद् and पदे for पदे.
 २. B. and D. substitute बद्धौ for विद्धौ. ३. B. and D. read उभयतो.
 G. उभयो, C. and F. उभयतः, E. and F. उपगतं all for उभयतो. ४. B.
 D. and G. omit this line. ५. Except A. C. and F. all others are
 mistaken here. I. omits यः, B. D. E. G. H. and I. omit पुरुषः पितृको
 बभ्रुर्हल मुसल-चक्रपाणिस्तमहं and substitute पुरुषं for पुरुषः. ६. I. reads
 स्वतरेहि मातरोहि स्तुषाम् for स्वत एहि सूत एहि स्वयाम; while C. and F. omit
 सूत एहि स्वयाम एहि.

स्वागतमनु स्वागतम् । (८५) भगवते तुलापुरुषाय
महादेवायिदमासनमिदं पाद्यमिदमाचमनीयमिदं
गन्ध-माल्य-धूप-क्षीप-नैवेद्यं प्रतिगृहाण प्रसीद
देव तुभ्यं नमः । (८६) अकुहः सुमना भव ।
(८७) अथ तुलामभिमन्त्रयेत् । (८८) ऋषि-
सत्यं ब्रह्मसत्यं देवसत्यं अन्तःसत्यं तेन सत्येन
सत्यवादिनि । (८९)

देशानां सम्पदं ब्रूहि कं देशं वर्धयिष्यसि ? ।
बीजानां सम्पदं ब्रूहि किं बीजं वर्धयिष्यसि ? ।
राज्ञां च सम्पदं ब्रूहि कं नृपं वर्धयिष्यसि ? ॥ (९०)
अस्माकं सम्पदं ब्रूहि किमस्माकं भविष्यति ? ।
येदा तु गुरुमात्मानमसकृत्तुलया धृतम् ।
परं चैव लघुमन्येत्तदा कर्मसमारभेत् ॥ (९१)
अग्नये पृथिव्यधिरतये स्वाहा । (९२) वायवेऽन्त-
रिक्षाधिपतये स्वाहा । (९३)

१. J. omits तुलापुरुषाय. २. B. D. and G. omit-क्षीपनैवेद्यं, C. and F.-नैवेद्यं and E. H. and J. substitute-जप्यं-for-क्षीप- and omit नैवेद्यं. ३. H. reads सम्पदानां सम्पदं ब्रूहि किं देशो वर्धयिष्यति. B. D. G. E. and J. substitute वर्धयिष्यति for वर्धयिष्यसि. Except A. C. and F. all others omit this line and the following बीजानां सम्पदं ब्रूहि किं बीजं वर्धयिष्यसि. ५. Here also the above manuscripts omit - - - - के नृपं वर्धयिष्यसि ॥ अस्माकं सम्पदं ब्रूहि - - -. B. D. H. G. I. and J. read यदात्मानमसकृत् तुलासमधृतं पदम् । या च लघुमन्येत् - - - - ॥; while E. and G. read समुद्धृतं परम्, H. समपदं परम्, I. समधृतं परम् and J. समधृतं वरम् all for तुलया धृतम्. ७. J. reads अन्तरिक्षाय for अन्तरिक्षाधिपतये and omits सूर्याय दिवोधिपतये स्वाहा.

सूर्याय दिवोऽधिपतये स्वाहा । (१४) सोमाय नक्षत्रा-
धिपतये स्वाहा । (१५) वासुकेये नागाधिपतये
स्वाहा । (१६) कुबेराय यक्षाधिपतये स्वाहा । (१७)
इन्द्राय देवाधिपतये स्वाहा । (१८) ब्रह्मणे वैलो-
क्याधिपतये स्वाहा । (१९) देव्यै भगाधिपतये
स्वाहा । (१००) सालकटंकटाय स्वाहा । (१०१)
कृष्माण्डराजपुत्राय स्वाहा । (१०२) विनायकाय
स्वाहा । (१०३) महाविनायकाय स्वाहा । (१०४)
महामहाविनायकाय स्वाहा । (१०५) वक्रतुण्डाय
गणानां पतये स्वाहा । (१०६) धर्माय स्वाहा ।
(१०७) अधर्माय स्वाहा (१०८) तुल्यै स्वाहा ।

१. B, C, D, F, and G. omit the following Sūtras :—

सूर्याय दिवोऽधिपतये स्वाहा । सोमाय नक्षत्राधिपतये स्वाहा । वासुकेये
नागाधिपतये स्वाहा । कुबेराय यक्षाधिपतये स्वाहा । इन्द्राय देवाधिप-
तये स्वाहा । ब्रह्मणे वैलोक्याधिपतये स्वाहा । देव्यै भगाधिपतये स्वाहा ।

२. J. reads दिनाधिपतये for दिवोऽधिपतये. ३. E, H, and J. also omit the
following Sūtras :—

वासुकेये नागाधिपतये स्वाहा । कुबेराय यक्षाधिपतये स्वाहा ।
इन्द्राय देवाधिपतये स्वाहा ।

४. I. reads हलकण्डकाय, J. reads सालकटंकटकाय both for सालकटंकटकाय
while B, D, and G. omit this and the following one Sūtra :—

सालकटंकटकाय स्वाहा । कृष्माण्डराजपुत्राय स्वाहा ।

५. B, and D. omit the Sūtras as :—

महाविनायकाय स्वाहा । महामहा विनायकाय स्वाहा । वक्रतु-
ण्डाय गणानां पतये स्वाहा । धर्माय स्वाहा । अधर्माय स्वाहा ।
तुल्यै स्वाहा । तुल्यपुरुषाय स्वाहा । देव्यै पुनरागमनाय स्वाहा ।

६. Except A. and I. all others omit this Sūtra. ७. G. and H. read
गणपतये for गणानां पतये. ८. G. omits अधर्माय स्वाहा.

(१०९) तुलापुरुषाय स्वाहा । (११०) देव्यै पुनरा-
गमनाय स्वाहा । (१११)* सकृच्चरित्वा शुचिः पुन्यः
कर्मण्यो भवति । (११२) द्वितीयं चरित्वा गाणपत्यं
प्राप्नोति । (११३) त्रिश्चरित्वा महादेवस्यावसथं प्रा-
प्नोति । (११४) आषाढ्यां कार्तिक्यां वा फाल्गुन्यां
वा पुण्ये नक्षत्रे एष विहितो धर्मः । (११५)

(हा. स्म. २८. ६९-११५)

इति ॥

अथ कृच्छ्राः ।

वारुणकृच्छ्रः ।

तत्र वारुणकृच्छ्रमाह यमः—

‘ब्रह्मचारी जितक्रोधो मासेऽप्युदकसक्तुकान् ।

त्रिवेच नियताहारः कृच्छ्रं वारुणमुच्यते’ ॥

इति ॥

अथायमर्षणकृच्छ्रः ।

अयमर्षणकृच्छ्रमाह त्रिष्णुः—

‘अथ कृच्छ्राणि भवन्ति । (१) च्यवं नाऽश्रीयान् ।

*सकृच्चरित्व्यादिना फलं कारुष्वेकः । उत्तानार्थत्वात् प्रतिपदं न
गृह्यातम् ।

१. G. omits तुलापुरुषाय स्वाहा. २. Except A. and I. all others read
मनो for कर्मण्यो. ३. I. reads तृतीयं for त्रिः; while B. and D. omit
as Sūtra as:—

त्रिश्चरित्वा महादेवस्यावसथं प्राप्नोति ।

C. and F. read अर्थासनं and G. अवसायं for आवसथं. ५. I. omits
१. B. and D. read सक्तुकान् for सक्तुकान्. ७. B. D. and H.
ad अयमर्षणम् for अयमर्षणकृच्छ्रम्.

(२) प्रत्यहं च त्रिव्रणं स्नानमाचरेत् । (३) मग्न-
स्त्रिव्रणमर्षणं जपेत् । (४) दिवा स्थितास्तिष्ठेत् । (५)
रात्रावासीत् । (६) कर्मणोऽन्ते पयस्विनीं दद्यात् ।
(७) इत्यघमर्षणम् ।

(वि. स्मृ. ४६. १-९)

इति । शङ्खस्तु प्रकारान्तरेणोघमर्षणकृच्छ्रमाह—

‘अथ त्रिव्रणस्नानी मौनी स्यादघमर्षणम् ।

मनसा त्रिः पठेदप्सु न भुञ्जीत दिनत्रयम् ॥

वीरसनं सदा तिष्ठेत् गां च दद्यात् पयस्विनीम् ।

अघमर्षणमित्येतद् व्रतं सर्वाघसूदनम्’ ॥

(शं. स्मृ. १८. १-२)

इति ॥

अथ यज्ञकृच्छ्रः ।

तत्राऽऽहाङ्गिराः—

‘युक्तस्त्रिव्रणस्नानी संयतो मौनमास्थितः ।

प्रातःस्नानसमारम्भं कुर्याज्जप्यं च नित्यशः ॥

१. B. and D. read अथ for प्रत्यहं च. २. The text reads रात्रावा-
सीतः for रात्रावासीत्. ३. B. and D. add गां after पयस्विनी. ४. B.
D. and I. omit अघमर्षणकृच्छ्रम्. ५. Except A. I. and J. all others
substitute मुनिः for मौनी; while J. मुनिः for the same and the text
adds more one line and reads these lines thus :—

‘अथ त्रिव्रणस्नाने प्रकुर्यादघमर्षणम् ।

निमज्ज्य नक्तं सरिति न भुञ्जीत दिनत्रयम् ॥

६. Except A. and the text all others omit this line :—

वीरसनं सदा तिष्ठेत् गां च दद्यात्पयस्विनीम् ।

७. The text reads कृतं सर्वाघनाशनम् for व्रतं सर्वाघसूदनम्. ८. J. inter-
changes these three lines, third for the first and reads सम्पन्नो for
संयतो. ९. B. and D. read समाचारं for-समारम्भं,

सावित्रीं व्याहृतीश्चैव जपेदष्टसहस्रकम् ।
 ॐकारमादितः कृत्वा रूपे रूपे तथाऽन्ततः ॥
 भूमौ वीरासने युक्तः कुर्याज्जप्यं सुसंयतः ।
 आसीनश्च स्थितो वाऽपि पिबेद्व्यं पयः सकृत् ॥
 गव्यस्य पयसोऽलाभे गव्यमेव भवेद्देधि ।
 दध्नेऽभावे भवेत्तक्रं तक्राभावे तु यावकम् ॥
 एषामन्यतमं यद्यदुपपद्येत तत् पिबेत् ।
 गोमूत्रेण समायुक्तं यावकं चोपयोजयेत् ॥
 एकाहेन तु कृच्छ्रोऽयमुक्तस्त्वद्विरसा स्वयम् ।
 सर्वपापहरो दिव्यो नाम्ना यज्ञ इति स्मृतः ॥
 एतत् पातकयुक्तानां तथा चाप्युपपातकैः ।
 महद्भिश्चापि युक्तानां प्रायश्चित्तमिदं शुभम् ॥
 इति ॥

अथ देवकृच्छ्रः ।

देवकृते कृच्छ्रं दर्शयति यमः—

‘यवागूं यावकं शाकं क्षीरं दधि घृतं तथा ।

ज्यहं ज्यहं तु प्राश्नीर्याद्याशुभक्षः परं ज्यहम् ॥

Except A. J. and J. all others read व्याहृति for व्याहृतीः.
 and F. omit the following :—

गव्यस्य पयसोऽलाभे गव्यमेव भवेद्देधि ।

दध्नेऽभावे भवेत्तक्रं तक्राभावे तु यावकम् ॥

एषामन्यतमं यद्यदुपपद्येत तत्पिबेत् ।

reads पयोदधि for भवेद्देधि. ४. I. reads यद्येत् for यद्यत्. ५. G.
 शुभं स्मृतम् for इदं शुभम्. ६. B. and D. omit -कृतं. ७. G. reads
 ज्यहं for ज्यहं ज्यहं. ८. The manuscript C. ends here at the
 प्राश्नीर्यात् and the following is colophon :—

॥ राम ॥ रामः ॥ श्री ॥ राम ॥ श्री ॥ रामाय नमः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ रामः ॥

consequently we have no assistance of this manuscript hereafter.

कृच्छ्रं देवकृतं नाम सर्वकल्मषनाशनम् ।
मरुद्भिर्वसुभी रुद्रैरादित्यैश्चरितं व्रतम् ॥
व्रतस्यास्य प्रभावेन विरजस्का हि तेऽभवन् ।

इति ॥

अथ यावककृच्छ्रः ।

यावककृच्छ्रमाह शङ्खः—

‘गोपुरीष-यवाभ्यासो मासमेकं समाहितः ।
व्रतं तु यावकं कुर्यात् सर्वपापापनुत्तये’ ॥
(शं. स्मृ. १८. १०)

इति । देवलोऽपि—

‘यवानामधु साधितानां सप्तरात्रं पक्षमासं वा
प्राशनं यावकः । एतेन यावक-पायसौदकानि
व्याख्यातानि । यावक-पायसौदकानि प्राजाप-
त्याविधानेन व्याख्यातानि भवन्ति’ ।

इति ॥

अथ प्रसृतिपावककृच्छ्रः ।

अथ प्रसृतिपावकः । तत्र हारीतः—

‘यं आत्मकृतैः कर्मभिर्गुरुमात्मानं पश्येत् आ-
त्मार्थं प्रसृतिपावकं श्रपयेत् । (३१) ततोऽग्नौ

१. I. reads गोपुरीष-यवाभ्यां च for गोपुरीष-यवाभ्यासः ; while the text reads गोपुरीषाशनो भूत्वा मासं नित्यं for गोपुरीष-यवाभ्यासो मासमेकं २. text reads वादिकं for यावकं. ३. Except A. and I. all others भवन्ति. ४. E. G. F. H. and J. read प्रसृत- for प्रसृति. ५. B. D. F. read अयात्मकृतैः, E. and H. अयमात्मकृतैः, G. अव्यात्मकृतैः all आत्मकृतैः; while E. substitutes कर्मकृतैः for कर्मभिः and B. D. F. G. omit the same. ६. A. E. F. G. and J. read प्रसृत- for प्रसृति-

जुहुयात् । (३२) तदेव बलिकर्म । (३३)

श्रुतं चाभिमन्त्रयेत् । (३४)

यवोऽसौ धान्यराजो वा वारुणो मधुसंयुतः ।

निर्णीदः सर्वपापानां पवित्रमृषिभिः स्मृतम् ॥ (३५)

घृतं यवा मधु यवा आपोहिष्ठाऽमृतं यवाः ।

सर्वं पुनन्तु मे पापं यन्मया दुष्कृतं कृतम् ॥ (३६)

वायस्कृतं कर्मकृतं मनसा दुर्विचिन्तितम् ।

अलक्ष्मीं कालकर्णीं च सर्वं पुनन्तु मे यवाः ॥ (३७)

माता-पित्रोरगुश्रूपां यौवने कारितां तथा ।

अ-सुकरावलीढं च उच्छिष्टेष्वपहृतं च यत् ॥ (३८)

सुवर्णस्तेयं ब्राह्म्यत्वं बालत्वादात्मनस्तथा ।

ब्राह्मणानां परीवादं सर्वं पुनन्तु मे यवाः ॥ (३९)

अप्यमाणे रक्षां कुर्यात् । (४०) नमो रुद्राय भृता-

धिपतये द्यौः सावित्री मानसोक्तिं पात्रे त्रिनि-

विध्य 'ये देवा मनोजाता मनोर्युजः सुदक्षा दक्ष-

पितरस्ते नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः

१. G. and H. read श्रुतं for श्रुतं and G. and J. substitute वा for च. I. reads पवित्र ऋषिभिः स्मृतः for पवित्रमृषिभिः स्मृतम्, but the Vaidik thmins read in the Śrāddha ceremony this mantra पवित्रमृषिभिः स्मृतम्. २. B. D. E. and G. read पुनन्तु पुनन्तु; while G. substitutes for सर्वं. ३. B. and D. read यौवने; while E. F. G. H. and I. read यवसा both for यौवने. ४. B. D. and E. read बाधित्वा चात्मजं; while G. प्राप्स्ये for ब्राह्म्यत्वं and बाधित्वा चात्मजं. J. बाधित्वा चाऽन्त्यजं for बालत्वादात्मनः. ५. B. D. and G. read अप्यमाण-F. अप्यमाणं, वेक्ष्यमाण and H. and I. वेक्ष्यमाणा all for अप्यमाणे. ६. All others except A. and I. omit त्रिः. ७. B. and D. read मनोर्युजाः and P. H. मनोर्युजाः for मनोर्युजः. ८. E. F. and H. read दक्षपितरः (?) for पितरः.

स्वाहा'-इत्यात्मनि जुहुयात्* । (४१) त्रिरात्रमेवार्थार्थी । पापकृत् षड्रात्रं पीत्वा पूतो भवति (४२) सप्तरात्रं महापातकी । (४३) द्वादशरात्रं पीत्वा सर्वं पुरुषकृतं पापं निर्देहति । (४४) निःसृतानां यवानामेकविंशतिरात्रं पीत्वा गणान् पश्यति । (४५) गणाधिपतिं पश्यति । (४६) विद्यां पश्यति । (४७) विद्याधिपतिं पश्यति । (४८) योऽग्नीयाद्यावकं पक्कं गोमूत्रे सकृदधि-क्षीर-सर्पिः प्रमुच्यते सोऽहंसः क्षणादित्याह भगवान् मैत्रावरुणिः । (४८)

(हा. स्मृ. २८. ३२-४८)

इति । इत्थं प्राजापत्यादिब्रतानि निरूपितानि ॥

अथ व्रतग्रहणप्रकारः ।

तत्र विष्णुः—

‘सर्वपापेषु सर्वेषां व्रतानां विधिपूर्वकम् ।

ग्रहणं सम्प्रवक्ष्यामि प्रायश्चित्ते चिकीर्षिते ॥

* यवोऽसीत्यादिना प्रार्थनोक्ता । नमो रुद्रायेत्यादयो हवनमन्त्राः । हवनं च स्वात्मन्येव । त्रिरात्रमेवेशादिना काम्यत्वनिर्देशपूर्वकं प्रायश्चित्तार्थत्वेन फलमुक्तम् ।

१. G. reads त्रिरात्रमेवार्थार्थी for त्रिरात्रमेवार्थार्थी. २. Except A. and all others read पापकृतः for पापकृत्. ३. G. reads निर्देहति for निर्देहति. ४. G. reads गोमूत्र- for गोमूत्रे. ५. The Manuscript F. ends here at following is colophon:—

इति श्रीमहाराजाधिराज-परमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्तक-श्रीवैरवभूषण-साध्वज्ययुरंधरस्य माधवामात्यस्य कृतो पाराशरस्मृतिव्याख्यायां माधवीयामे नाम द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥
श्रीशुभं भवतु ॥ : ॥

दिनान्ते नख-रोमादीन् प्रवाप्य स्नानमाचरेत् ।
 भस्म-गोमय-मृद्वारि-पञ्चगव्यादिकल्पितैः ॥
 मलापकर्षणं कार्यं ब्राह्मणैश्चोपसिद्धये ।
 दन्तधावनपूर्वेण पञ्चगव्येन संयुतम् ॥
 व्रतं निशामुखे ग्राह्यं वहिस्तारकदर्शने ।
 आचम्यातःपरं मौनी ध्यायन् दुष्कृतमात्मनः ॥
 मनःसन्तापनं तीव्रमुद्वेहच्छोकमन्ततः ।

(वि. स्म. ३. २१-२५)

इति । वहिः ग्रामान्निष्क्रम्येत्यर्थः । पूर्वद्युर्निशामुखे व्रतं
 परिषदुद्दिष्टप्रकारेण सङ्कल्प्य परेद्युस्त्रिपवणस्नान-प्रातर्होमाद्य-
 द्वमङ्कितं व्रतमनुष्ठानुमारभेत् । प्रातर्होमाद्यङ्गानि च जावा-
 लेन दर्शितानि-

आरम्भे सर्वकृच्छ्राणां समाप्तौ च विशेषतः ।
 आच्येनैव हि शालाग्नौ जुहुयादाहुतीः पृथक् ॥
 श्राद्धं कुर्याद्व्रतान्ते च गो-हिरण्यादिदक्षिणाम् ।

इति । यमोऽपि-

‘पश्चात्तापो निवृत्तिश्च स्नानं चाङ्गतयोदितम् ।
 नैमित्तिकानां सर्वेषां व्रतानां विधिपूर्वकम् ॥

१. B. and D. read ब्राह्मणैश्चोपसिद्धये for ब्राह्मणैश्चोपसिद्धये. २. J. reads एतां निशामये for व्रतं निशामुखे. ३. G. reads आरम्भः for आरम्भ. ४. B. and D. substitute वै for च and -दक्षिणा for -दक्षिणाम्. ५. B. and D. read पश्चात्तापो निवृत्तिश्च for पश्चात्तापो निवृत्तिश्च.

गात्राभ्यङ्गं शिरोऽभ्यङ्गं ताम्बूलमनुलेपनम् ।
 व्रतस्थो वर्जयेत् सर्वं यच्चान्यद्वल-रागकृत् ॥
 (य. २५. ६.१४)

इति । गृहीतस्य व्रतस्याऽसमापने प्रत्यवायमाह छागलेयः-
 'पूर्वं व्रतं गृहीत्वा तु नाचरेत् कोमतो हि यः ।
 जीवन् भवति चाण्डालो मृतःश्चा चाभिजायते' ॥
 इति ॥

अथ प्रत्याम्नायाः ।

अथ पूर्वोक्तानां व्रतानां केनचिन्निमित्तेनानुष्ठानाशक्तौ
 यथायोगं प्रत्याम्नाया उच्यन्ते । तत्र प्राजापत्यस्य प्रत्याम्ना-
 याश्चतुर्विंशतिमते दर्शिताः—

'कृच्छ्रो देव्ययुतं चैव प्राणायामशतद्वयम् ।
 तिलहोमसहस्रं तु वेदपारायणं तथा ॥
 विप्रा द्वादश वा भोज्याः पावकेष्टिस्तथैव च ।
 अथवा पावमानेष्टिः समान्याहुर्मनीषिणः' ॥

इति । स्मृत्यन्तरेऽपि—

१. B. D. J. and G. read काममोहितः for कामतो हि यः, while G. omits the following:

जीवन भवति चाण्डालो मृतःश्चा चाभिजायते ॥

इति । अथ पूर्वोक्तानां व्रतानां केनचिन्निमित्तेनानुष्ठानाशक्तौ यथायोगं

प्रत्याम्नाया उच्यन्ते । तत्र प्राजापत्यस्य प्रत्याम्नायाश्चतुर्विंशतिमते दर्शिताः

२. B. and D. read कृच्छ्रे and G. कृच्छ्रं both for कृच्छ्रः. ३. E. G. H. and J. substitute अन्या वा for अथ वा; while B. and D. omit the following :—

'अथवा पावमानेष्टिः समान्याहुर्मनीषिणः' ।

इति । स्मृत्यन्तरेऽपि—

'कृच्छ्रोऽयुतं तु गायत्र्या उद्वासस्तथैव च ।

४. Except A. and I. all others omit स्मृत्यन्तरेऽपि.

‘कृच्छ्रोऽयुतं तु गायत्र्या उदवोसस्तथैव च ।

धेनुप्रदानं विप्राय सममेतच्चतुष्टयम्’ ॥

इति । स्मृत्यन्तरेऽपि—

‘प्राजापत्यक्रियाऽशक्तौ धेनुं दद्याद् द्विजोत्तमः ।

धेनोरभावे दातव्यं मूल्यं तुल्यं न संशयः’ ॥

इति । मूल्यं च यथाशक्ति देयम् । अत एव ब्रह्मपुराणे—

‘गवामभावे निष्कं स्यात्तदर्थं पादमेव वा’ ।

इति । यत्र यावत्सङ्ख्यया प्राजापत्यान्यावर्तनीयानि भव-
न्तत्र तावत्सङ्ख्यया गोदानान्यावर्तनीयानि । नदपि चतु-
शतिमते दर्शितम्—

‘जन्मप्रभृति पापानि बहूनि विविधानि च ।

अर्वाक तु भूणहत्यायाः षड्वदं कृच्छ्रमाचरेत् ॥

प्रत्याम्नाये गवां देयं साशीति धनिना शतम् ।

तथाष्टादशलक्षाणि गायत्र्या वा जपेद्बुधः’ ॥

इति । ननु—उक्तरीत्यां द्वादशवर्षिकस्य प्राजापत्यस्य प्रत्या-

. A. G. and J. read उपवासः for उदवासः. २. B. and D. omit
३. B. and D. omit दातव्यं and read मूल्यं तु तुल्यं तेन for दातव्यं
तुल्यं. ४. B. D. and G. substitute च for वा. ५. G. reads
प्रभृति for जन्मप्रभृति. ६. I. reads ब्रह्महत्यायाः for भूणहत्यायाः.
७. reads प्रत्याम्नायो for प्रत्याम्नाये. ८. G. reads साशीतिः for साशीति
J. reads this line प्रत्याम्नायो गवां देयं साशीतिधननाशनम्. ९. G.
is गायत्र्या for गायत्र्या. १०. F. H. and J. read -नीत्या for -रीत्या.
G. and I. omit प्राजापत्यस्य and B. and D. read दशवार्षिकप्राजा-
पत्यत्वेन for द्वादश-वार्षिकस्य प्राजापत्यस्य प्रत्याम्नायत्वेन.

मनायत्वेन षट्त्रिंशद्वक्षसङ्ख्याको गायत्रीजपः प्राप्नोति
कोटिसङ्ख्याकस्तु चतुर्विंशतिमत एव स्मर्यते--

‘गायत्र्यास्तु जपन् कोटिं ब्रह्महत्यां व्यपोहति ।

लक्षाशीतिं जपेद्यस्तु सुरापानाद्विमुच्यते ॥

पुनाति हेमहर्तारं गायत्रीलक्षसप्ततिः ।

गायत्र्याः षष्टिभिर्लक्षैर्मुच्यते गुरुतल्पगः’ ॥

इति । तथा च सति परस्परविरोधः स्यात्—इति चेत् । ए
तर्ह्यनयैवानुपपत्त्या कोटिजपोऽपि न प्रत्याम्नायः । किन्तु द्वाद
शवार्षिकव्रतसमानविषयतया विकल्प्यते इति कल्पनीयम् ।
चान्द्रायणादीनां प्रत्याम्नायास्तत्रैव दर्शिताः—

‘चान्द्रायणं मृगारेष्टिः पवित्रेष्टिस्तथैव च ।

मित्रविन्दा पशुश्चैव कृच्छ्रं मासत्रयं तथा ॥

तिलहोमायुतं चैव पराकद्वयमेव च ।

गायत्र्या लक्षजप्यं च समान्याह बृहस्पतिः ॥

नित्य-नैमित्तिकानां च काम्यानां चैव कर्मणाम् ।

इष्टीनां पशुबन्धानामभावे चरवः स्मृताः ॥

पराक-तप्तकृच्छ्राणां स्थाने कृच्छ्रत्रयं चरेत् ।

व्रत-होमादिकं वाऽपि कल्पयेत् पूर्वकल्पवत्’ ॥

१. J. omits एव. २. G. reads जपेत् for जपन्. ३. B. and D. read
हेमहा चैव and G. होमहर्तारं for हेमहर्तारं. ४. Except G. all others read
च. ५. J. reads कृच्छ्रः for कृच्छ्रं. ६. E. and G. read वा for च.
७. J. reads षष्टीनां for इष्टीनां. ८. B. D. and G. read जपेत् for जपे
and D. substitutes -त्रये for -त्रयं.

इति । यस्तु तपस्यसमर्थः धान्यसमृद्धश्च स कृच्छ्रादित्र-
नि ब्राह्मणभोजनेन सम्पादयेत् । तदपि तत्रैवोक्तम्—

कृच्छ्रे पञ्चाशतिकृच्छ्रे त्रिगुणमहरहस्त्रिंशदेवं तृतीये
वत्वारिंशच्च तप्ते त्रिगुणभगुणिता विंशतिः स्यात् पराके ।
कृच्छ्रे सन्तापनाख्ये भवति षडधिका विंशतिः सैव हीना
भ्यां चान्द्रायणे स्यात्तपसि कृशबलो भोजयेद्विप्रमुख्यान्' ॥

इति । अहरहरिति सर्वत्र सम्बद्ध्यते । तृतीयः कृच्छ्राति-
कृच्छ्रः । यत्तु प्राजापत्यप्रत्याम्नायत्वेन—

‘विप्रा द्वादश वा भोज्याः ।’

इति पूर्वमुदाहृतम् । तन्निर्धनविषयम् । धनिकस्य प्रतिदिनं
पञ्च पञ्चेति द्वादशसु दिवसेषु षष्टिब्राह्मणभोजनविधानात् ।
अत एव स्मृत्यन्तरे—

‘प्राजापत्यं चरेद्विप्रो यद्यशक्तः कथञ्चन ।

अहानि पञ्च विप्राग्यान् भोजयेत् सम्यगीप्सितान्’ ॥

इति । सान्तपनादीनां गोदानप्रत्याम्नायस्तत्रैव चतुर्विंश-
तेमते^१ दर्शितः—

१. J. omits स and G. omits कृच्छ्रादि-; while H. substitutes स्व-
पस. २. B. and D. substitute चरित्वा for तृतीये and H. त्रिंशदेव
त्रिंशदेवं. ३. B. D. and G. read त्रिगुणिता and I. त्रिगुणभगुणिता
for त्रिगुणभगुणिता. ४. E. B. and D. read सान्तापनाख्ये, G. सान्त-
पना, H. and J. सान्तपनाख्ये all for सन्तापनाख्ये. ५. B. and D. read
विप्रा for विप्रा; while G. reads विप्रान् for the same and भोजयेत् for
भोज्याः. ६. E. reads स्मृतम् for स्मृत्यन्तरे and G. स्मृत्यन्तरम् for the same.
We follow here A. and D.; while all others omit चतुर्विंशतिमते

‘प्राजापत्ये तु गामेकां दद्यात् सान्तपने द्वयम् ।

पराके तप्तकृच्छ्रे च तिस्रस्तिस्रस्तु गास्तथा ॥

अष्टौ चान्द्रायणे देयाः अत्याम्नायविधौ सदा ।

यथाविभवसारेण दानं दद्याद्विशुद्धये’ ॥

इति । यत् स्मृत्यन्तरे चान्द्रायणस्य गोदानव्यय-
भिहितम्—

‘प्राजापत्ये तु गामेकामतिकृच्छ्रे द्वयं स्मृतम् ।

चान्द्रायणे पराके च तिस्रस्ता दक्षिणास्तथा’ ॥

इति तन्निर्धनविषयम् । यथोक्तगोदानादावशक्तो गो-
भ्यस्तृणं दद्यात् । तथाह कण्वः—

‘एकमध्ययनं कुर्यात् प्राजापत्यमथापि वा ।

दद्याद्वा दशसाहस्रं गवां मुष्टिं विचक्षणः’ ॥

इति । अध्ययन-जपादीनां पुरुषविशेषेण व्यवस्था चतु-
र्विंशतिमते दर्शिता—

‘धर्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः कदाचित् पापमागताः ।

जप-होमादिकं तेभ्यो विशेषेण विधीयते ॥

१. G. reads this line thus :—

प्राजापत्यद्वये तु गामिकां दद्यात्सान्तपने कृच्छ्रम् । ;

while B. and D. read प्राजापत्याय for प्राजापत्ये तु. २. I. reads पराक-
मातिकृच्छ्रे for पराके तप्तकृच्छ्रे च. ३. G. reads तथा for तथा II. B. and
D. यथा for the same ; while E. substitutes कण्वः for कण्वः. ४. G. and
I. read दशसाहस्रं for द्वादशसाहस्रं. ५. Except A. I. and G. all
others read विशेषे for विशेषेण; while G. omits the following :—

व्यवस्था चतुर्विंशतिमते दर्शिता—

‘धर्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः कदाचित् पापमागताः ।

जप-होमादिकं तेभ्यो विशेषेण - - - - - ॥

१. B. D. and G. read विधीयते for विधीयते.

नामधारकविप्रा ये मूर्खा धर्मविवर्जिताः ।
 कृच्छ्र-चान्द्रायणादीनि तेभ्यो दद्याद्विशेषतः ॥
 धनिना दक्षिणा देया प्रयत्नविहिता तु या ।
 एवं नरविशेषेण प्रायश्चित्तानि दापयेत् ॥

इति । अनयैव दिशा स्मृत्यन्तरे प्रसिद्धास्तीर्थयात्रादिप्र-
 त्याम्नाया यथायोगमुन्नेयाः । अत एव देवलः—

‘अभिगम्य च तीर्थानि पुण्यान्यायतनानि च ।
 नरः पापात् प्रमुच्येत ब्राह्मणानां तपस्विनाम् ॥
 सर्वाः समुद्रगाः पुण्याः सर्वे पुण्या नगोत्तमाः ।
 सर्वमायतनं पुण्यं सर्वं पुण्या वनाश्रयाः’ ॥

(दे. स्मृ. ४९-५०)

‘अथ गङ्गा-सरस्वती-यमुना-नर्मदा-विपाशा-वितस्ता-
 कौशिकी-नन्दा-विरजा-चन्द्रभागा-सरयूः-उत्पथवर्त्ती
 सिन्धुः-कृष्णा-वेणी-शोणो-तापी-पारावती-पाषाणकी-
 गोमती-गण्डकी-बाह्नुदा पम्पा-देविका-कावेरी-ताम्रप-
 र्णी-चर्मण्वती-वेन्वती-गोदावरी-तुङ्गभद्रा-सुचक्षुररुणा

१. I. reads इति and shows that the quotation of Devala is completed here, but the following explanation is of the author, therefore, it is a mistake, and I omits अथ and reads तीर्थानि for अथ. २. Our manuscripts do not give the correct reading. Some read -वन्ती some -वन्ता &c. ३. B and D substitute -शोणिता- for -शोणा-; while G. omits it. ४. J. reads -पाषाणगोमती- for -पाषाणकी गोमती-. ५. B. and D. read -चम्पा- and J. -पया- for -पम्पा-; while G. adds -वदी- after -पम्पा-. ६. G. reads -ताम्रवर्णी- for -ताम्रवर्णी-. ७. J. omits the following:—

तुङ्गभद्रा-सुचक्षुररुणाचेति महानद्यः पुण्यतमाः ।

गङ्गाद्वारं कनखलं शक्रावतारं सौकरं प्रयागं ।

चेति महानद्यः पुण्यतमाः । गङ्गाद्वारं कनखलं शक्राव-
तारं सौकरं प्रयागो गङ्गासागरमिति ऐतानि गङ्गायास्ती-
र्थानि । द्वादशं प्रखवणं वृद्धकन्यकं सारस्वतमादित्यतीर्थं
बदरीपाञ्चालं वैजयन्तं पृथूदकं नैमिषं विनशनं च-
मसोद्भेदं प्रभास इति सारस्वततीर्थानि । कावेरीसङ्गमं
सरस्वतीसङ्गमं गन्धमादनमिति सामुद्राल्यतीर्थानि
पुण्यतमानि । पुष्करं मूर्धकं गयाशिरः कुरुक्षेत्रमिति
पुण्यक्षेत्राणि । वाराणसी महाभैरवं देवदारुवनं सौरं
प्राचीनवर्हिः केदारं मध्यममहालयं कुमारमहालयं
रुद्रावतारं वैङ्गलं विष्णुशिवं महाकालं पुरुषोत्तमं जम्बु-
मार्गं चेत्येतान्यायतनानि । हिमवानुदयो महेन्द्रो विदुः
शतगृहः श्रीपर्वतो देवपर्वतो नीलपर्वतो विन्ध्यपर्वतः
पारियात्रश्चेति पर्वताः पुण्यतमाः पापं नाशयन्ति । अन्यानि
क्षेत्रायतन-पर्वताः-ऽऽश्रम-तीर्थानि पुण्यतमानि भवन्ति ।

१. G. omits एतानि. २. J. reads लाक्ष्यं for द्वादशं and I. प्रभवनं वृद्ध-
कन्याकं for प्रखवणं वृद्धकन्यकं. ३. B. and D. read आदित्यतीर्थं वरं
पाञ्चालं for आदित्यतीर्थं बदरीपाञ्चालं and I. reads बदरी पाञ्चालं for
बदरीपाञ्चालं. ४. E. B. H. and D. च सोद्भेदं, J. वसोद्भेदं, G. सौद्भेदं and I.
चापोद्भेदं all for चमसोद्भेदं. ५. B. D. and G. read सरस्वतीतीर्थानि
for सारस्वततीर्थानि. ६. B. and D. omit सरस्वतीसङ्गमं and J. reads
गन्धमादानं for गन्धमादनं and H. and G. सामुद्राल्य- for सामुद्राल्य- ७. H.
reads मूर्धकं and I. मूर्धजं for मूर्धकं. ८. I. reads प्राचीनवाहः and
B. D. E. G. प्राचीनवहः for प्राचीनवर्हिः. ९. B. D. and G. read महारुद्रं
महालयं for मध्यममहालयं कुमारमहालयं and for the same I. reads मध्यम-
महारुद्रं महाबलं महालयं कुमारमहालयं. E. and H. महारुद्रं महालयं कुमा-
रमहालयं. १०. B. D. and G. read तु गुलण्डं, H. तुगलं and J. गुलाण्डं
all for वङ्गलं. ११. B. and D. omit महाकालं. १२. J. reads जम्बुमार्गं
for जम्बुमार्गं. १३. B. D. G. omit श्री and read पर्वतः for श्रीपर्वतः.
१४. Except A. and J. all others omit नीलपर्वतः; while I. reads देवपर्वतः
for देवपर्वतः and J. E. omit देवपर्वतः and B. and D. omit विन्ध्यपर्वतः.

इति । विश्वामित्रः—

‘कृच्छ्र-चान्द्रायणादीनि शुद्ध्यभ्युदयकारणम् ।
प्रकाशे च रहस्ये चाप्यनुक्ते संशयेऽस्फुटे ॥
प्राजापत्यं सान्तपनं शिशुकृच्छ्रः पराककः’ ।

इति । जमदग्निः—

‘तीर्थे तु पादः कृच्छ्रं स्यान्नद्यामर्धफलं लभेत् ।
द्विगुणं तु महानद्यां सङ्गमे त्रिगुणं भवेत्’ ॥

इति । तथा च नारदः—

‘अतिकृच्छ्रः पर्णकृच्छ्रः सौम्यः कृच्छ्रातिकृच्छ्रकः ॥ (११)
महासान्तपनं शोद्धये तप्तकृच्छ्रस्तु पावनः ।
जपोपवासकृच्छ्रस्तु ब्रह्मकूर्चस्तु शोधनः ॥ (१२)
एते व्यस्ताः समस्ता वा प्रत्येकं द्व्येकतोऽपि वा ।
पातकादिषु सर्वेषु उपपातकेषु च यत्नतः ॥ (१३)

. B. D. and J. read कृच्छ्रचान्द्रायणादीनि शुद्ध्यभ्युदयकारणम्. G. shows this reading, but reads कृच्छ्रं for कृच्छ्रः. H. also reads the c, but differs in reading शुद्धयति for शुद्ध्यभ्यु. २. B. and D. read ये for अनुक्ते and G. reads प्रकारे for प्रकाशे. ३. D. reads शिशुकृच्छ्र-पराककम् for शिशुकृच्छ्रः and पराककः respectively. ४. I. reads ईमिः and omits the following quotation including इति after त्रिगुणः पटिभागः &c. ५. E. G. and H. add तु after नद्याम्. B. and D. १ नद्यां तु त्रिगुणं भवेत्, G. नद्यां तु षड्भिः फलं लभेत्, H. नद्यां तु त्रिफलं न and J. नद्यां तु निःफलं भवेत् all for नद्यामर्धफलं लभेत्. ६. I. omits तथा च नारदः and shows that the following quotation belongs to the nāda. ७. G. omits the following:—

‘अतिकृच्छ्रः पर्णकृच्छ्रः सौम्यः कृच्छ्रातिकृच्छ्रकः ।

महासान्तपनं शोद्धये तप्तकृच्छ्रस्तु पावनः ॥ ;

le H. substitutes शोद्धये for शोद्धये. ८. B. and D. read होकतो, and J. एकतो. H. द्व्येकतो all for द्व्येकतो. ९. G. reads उपपातेषु for पातकेषु.

कार्याश्चान्द्रायणयुता केवला वा विशुद्धये ।

उपवासस्त्रिरात्रं वा मासः पक्षस्तदर्धकम् ॥ (२४)

षडहो द्वादशाहानि कार्या शुद्धिः फलैर्विना ।

उपपातकयुक्तानामनादिष्टेषु चैव हि ॥ (२५)

शक्तिं-जाति-गुणान् दृष्ट्वा सकृद्बुद्धिकृतं लघु ।

अनुबन्धादिकं दृष्ट्वा कल्प्यं सर्वं यथागमम् ॥ (२६)

प्रकाशं उक्तं यत्किञ्चिद्विशो भागो रहस्यके ।

त्रिंशद्भागःषष्टिभागः कल्प्यो जात्याद्यपेक्षया ॥ (२७)

(ना. स्मृ. १३. २१-२७)

इति ॥

इति कृच्छ्रप्रत्यामाया निरूपिताः ।

इति श्रीमहाराजाधिराज-परमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्तक-
श्रीवीरबुक्कभूपालसाम्राज्यधुरन्धरस्य माधवामात्यस्य कृतौ
पराशरस्मृतिव्याख्यायां द्वादशाध्याये प्रायश्चित्तप्रकरणम् ॥

१. G. reads चान्द्रायणयुताः सर्वे for कार्याश्चान्द्रायणयुताः. २. B. D. G. H. and J. substitute सिद्धिः for शुद्धिः. ३. B. and D. read मन्त्रादिष्टेषु for अनादिष्टेषु. ४. B. and D. read शुद्धिकृतं for बुद्धिकृतं. ५. G. reads यथागमे for यथागमम्. ६. E. and J. read प्रकाशयुक्तं and G. read प्रकाशयुक्तं both for प्रकाश उक्तं. ७. Except A., others omit this.

अथ कर्मविपाको निरूप्यते ।

यद्यपि लोके कर्मशब्दः सुकृत-दुष्कृतयोः साधारणः तथाप्यत्र प्रायश्चित्तस्य प्रकृतत्वात्तन्निवर्त्यतया दुष्कृतस्यैव बुद्धिस्थत्वात्तत्रैव पर्यवस्यति । विशेषेण पञ्चनं विपाकः फलदेशा । कर्मणां विपाकः कर्मविपाकः । स च विपाकस्त्रिविधः जन्म चाभ्युर्भोगश्चेति । एतत्सर्वं पतञ्जलिर्योगशास्त्रे सूत्रयामास—

‘सति मूले तद्विपाको जात्याभ्युर्भोगाः’ ।

(यो. सू. २. १३)

इति । अस्य सूत्रस्यायमर्थः—अविद्याऽस्मिता-राग-द्वेषा-निवेशात्मकाः पञ्च क्लेशाः कर्मणां मूलम् ।

‘क्लेशमूलः कर्माशयः’ ।

(यो. सू. २. १२)

इति सूत्रितत्वात् । सति तस्मिन् पञ्चक्लेशात्मके मूले तानि कर्माणि विपच्यन्ते । दग्धक्लेशबीजस्य तु जीवन्मुक्तस्य न सञ्चिन्तानि कर्माणि फलमारभन्ते । ज्ञानाग्निना भस्मसाकृतत्वात् । यथा वितुषो ब्रीहिर्न प्ररोहति तद्वत् । तस्य तुषस्थानीयं क्लेशपञ्चकमुपजीव्यैव कर्माणि जन्मादिवयोरूपेण विपच्यन्ते । तत्र जन्म कृम्यादि ।

१. I. reads धर्मशब्दः through mistake. २. B. and D. दुष्टत्वस्यैव, G. दुष्टस्यैव for दुष्कृतस्यैव. ३. B. and D. omit फलदेशा । कर्मणां विपाकः कर्मविपाकः । स च विपाकः १; while E. G. H. and J. omit फलदेशा । कर्मणां विपाकः कर्मविपाकः. ४. J. omits पञ्च क्लेशाः. ५. B. D. and G. read दु- for दग्ध-. ६. I. reads तस्मात् बीजस्थानीयं for तस्य तुषस्थानीयं. B. and D. जन्मक्रमादि and G. जन्माक्रियादि for जन्म कृम्यादि.

‘पतितं याजयित्वा तु क्रिमियोनौ प्रजायते’ ।

(ब्र. पु. २१७. ४०)

इत्यादिस्मरणात् । आयुः पञ्च-दशवर्षादिकम् ।

‘तत्र जीवति वर्षाणि दश वा पञ्च वा द्विजः’ ।

(ब्र. पु. २१७. ४०)

इत्यभिधानात् । भोगो यमयातनादिः ।

‘यमलोके तु ते घोरां लभन्ते परियातनाम्’ ।

(ब्र. पु. १२५. १३७)

इत्यादिस्मरणात् ।

तमेतं जात्यायुर्भोगलक्षणं विपाकं सामान्य-विशेष-शास्त्रो-
दाहरणेन बहुधा प्रपञ्चयिष्यामः ।

ननु-नाथं विपाको विधातुं प्रतिषेद्धं वा शक्यते अननुषे-
यत्वादवर्जनीयत्वाच्च । अत एवैतस्मिन्विधि-प्रतिषेधपरं शास्त्रे
तन्निरूपणमयुक्तम् ।

नाथं दोषः । प्रायश्चित्तार्थवादत्वेन तदुपयोगात् । अर्थ-
वादस्तु विहिते प्रवर्तकत्वेन प्रतिषिद्धान्निवर्तकत्वेन च विधि-
प्रतिषेधैकवाक्यतां भजते-इति न्यायविदां मर्यादा ।

अत्र च प्राजापत्याद्यनुष्ठानरूपस्य प्रायश्चित्तस्य हेतुत्व-

१. J. reads दश पञ्च च वा द्विजः. २. B. and D. read घोरां and G. पोरै
for घोरां. ३. B. and D. substitute मनु- for ननु. ४. B. and D. read
अनुष्ठेयात् अवर्जनीयात् च for अननुष्ठेयत्वादवर्जनीयत्वाच्च. ५. B. D. E. G.
H. and I. read अत एव नस्मिन् for अत एवैतस्मिन्; while I. substitutes
-परेण शास्त्रेण for -परं शास्त्रे. ६. B. and D. विहितप्रतिषेधैक- for प्रतिषिद्ध-
निवर्तकत्वेन च and G. read प्रतिषिद्धे निवर्तकेन च for the same; while
I. प्रतिषेधैक्यतां for प्रतिषेधैकवाक्यतां. ७. B. and D. omit च.

त्वात् रागतः प्रवृत्तिर्न सम्भवतीति तत्र प्रवृत्तिसिद्धये
परोचना कर्तव्या ।

ननु-विहितेष्वग्निष्टोमादिषु स्वर्गादिविपाकोपवर्णनेन प्र-
चयितुं शक्यते । स्वर्गादीनामनुकूलफलत्वात् । क्षय-
रोगादीनां तु प्रतिकूलफलत्वेन तदुपवर्णनं न परोचनायो-
क्तम् ।

विषम उपन्यासः । तत्र हि स्वर्गादिसाधने परोचनमु-
दनीयम् । न त्वत्र क्षयरोगादिसाधने परोचनमुत्पाद्यते ।
तर्हि क्षयरोगादिनिवर्तके प्रायश्चित्ते । तन्निवृत्तिश्चानु-
लं फलम् ।

ननु-एवमपि क्षयरोगादिनिवृत्तिरूप एव प्रायश्चित्तात्म-
स्य कर्मणो विपाकः परोचकत्वेन वक्तव्यः । न तु ब्रह्म-
यादिविपाकः । तस्यापरोचकत्वात् ।

भैवम् । द्विविधा हि ब्रह्महत्यादयः । सञ्चिना सञ्चेष्ट्य-
णाश्च । तत्र सञ्चेष्ट्यमाणेषु प्रतिषेधविषयेषु ब्रह्महत्यादिषु
क्षयरोगाद्युपन्यासः ब्राह्मणावगोर्णादौ शतयातनादिवत्
निवर्तकार्थवादत्वेनान्वेति । सञ्चितेषु प्रतिकूलं फलं श्रुत्वा
त उद्विजमानस्तन्निवृत्त्युपायमाकाङ्क्षति । अत उद्वेगप्रयो-
क्तया प्रायश्चित्तेऽपि प्रवर्तकत्वं भवतीति प्रवर्तक-निवर्त-
द्विविधार्थवादत्वेन अयं कर्मविपाकोपन्यास उपयुज्यते ।

१. G. substitutes अत्र for तत्र. २. B. and D. omit -षु स्वर्गादिविपाको.

G. substitutes अपि for हि. ४. B. and D. substitute मनु for न तु and

प्रयोजकत्वात् for तस्यापरोचकत्वात्. ५. B. D. and H. omit फलं.

E. H. and J. read -प्रनाडिकया for -प्रयोजकतया. ७. B. and D. read

भवते for उपयुज्यते.

तदेवं सञ्चित-सञ्चेष्ट्यमाणयोरुपयोगः । आरब्धफले
प्रतिकूलफलस्ये प्रत्यक्षदर्शनादेवोद्वेगः सिद्ध्यति । प्रवर्त-
तु व्याध्यादिनिवृत्तिरूपस्य प्रायश्चित्तविपाकस्योपवर्णनम्
अतः क्षयरोगादिरूपस्तन्निवृत्तिरूपश्च विपाकोऽत्र निरूप्यते

तत्र सामान्येन पापकर्मविपाकः शिवधर्मोत्तरेऽभिहितः-

‘अथातः पततां पुंसामधर्मः परिकीर्तितः ।

नरकार्णवे महावैरे पातनात् पापमुच्यते’ ॥

इति । विष्णुधर्मोत्तरेऽपि—

‘अतिवाहिकसंज्ञस्तु देहो भवति भार्गव ।

केवलं तन्मनुष्याणां मृत्युकाल उपस्थितं ॥ (१)

याम्यैर्नरैर्मनुष्याणां तच्छरीरं भृगूत्तम ।

नीयते याम्यमार्गेण नान्येषां प्राणिनां द्विज ॥ (२)

मनुष्याः प्रतिपद्यन्ते स्वर्गं नरकमेव वा ।

नैवान्ये प्राणिनः केचित् सर्वे ते फलभोजिनः ॥ (३)

शुभानामशुभानां च कर्मणां भृगुनन्दन ।

सञ्चयः क्रियते लोके मनुष्यैरेव केवलम् ॥ (४)

१. H. omits -फलस्य. २. J. omits च. ३. B. D. and G. omit the
one line. H. also omits it, but gives in the marginal correction
४. I. reads नरकायै for नरकार्णवे and B. D. and I. read पतनात्
पातनात्. ५. B. and D. omit विष्णुधर्मोत्तरेऽपि; while G. omits अ
only and H. substitutes च for अपि. ६. The text reads अतिवाहिक
भेस्य for अतिवाहिकसंज्ञस्तु. ७. B. D. E. H. read भार्गवः for भार्गव,
it seems incorrect as the quoted verses are addressed to Bhārgava.
८. J. reads प्रतिपद्यन्तं for प्रतिपद्यन्ते. ९. Except A. and the te
all others read फलभोगिनः for फलभोजिनः. १०. The text reads वा for

तस्मान्मनुष्यस्ते मृतो यमलोकं प्रपद्यते ।

नान्यः प्राणी महाभाग फलयोनौ व्यवस्थितः ॥ (६)

याम्यलोकं प्रपन्नस्य पुरुषस्य तथा यमः ।

योनीश्च नरकांश्चैव निरूपयति कर्मणा ' ॥ (७)

(वि. ध. २. १०२. २-७.)

इति । ब्रह्मपुराणेऽपि —

‘कर्मणा मनसा वाचा ये धर्मविमुखा नराः । (१३६)

यमलोके तु ते घोरां लभन्ते परित्याजनाम् ।

इहाल्पमपि कृत्वा तु नरः कर्माणुभात्मकम् ।

प्राप्नोति नरकं घोरां यमलोकेषु याजनाम्’ ॥

(ब्र. पु. १. २५. १३६-१४२)

ति । विष्णुपुराणेऽपि —

‘पापकृद्याति नरकं प्रायश्चिन्नपराङ्मुखः ।

पापानामनुरूपाणि प्रायश्चित्तानि यद्यथा ॥

तथा तथैव संस्मृत्य प्रोक्तानि परमर्षिभिः’ ।

(वि. पु. ४. ५. २१-२२)

ति । विष्णुधर्मोत्तरे—

‘प्रायेश्चित्तैः क्षयं याति पापं कृतमसंशयम् । (३)

१. Except A. and the text all others read मनुष्यस्य or मनुष्यश्च for मनुष्यसु. २. The text reads यच्छैल्लोके for याम्यलोकं. ३. The text reads कर्मणा for कर्मणा. ४. B. D. G. E. H. and J. do not insert अपि. B. and D. read तो for ते and J. घोरे for घोरां. ५. B. and D. read इहाल्पमपि, G. इह कामोऽपि and H. इहान्यमपि all for इहाल्पमपि. B. D. G. and J. read नरलोकेषु for यमलोकेषु. ६. Except A. and all others omit अपि. ७. I. reads तद्यथा for यद्यथा. ८. G. reads प्रायेश्चित्तैः क्षयं याति; while I. reads कृतं पापं न या. and B. and D. पापं कृत्यमसंशयम् both for पापं कृतमसंशयम्.

प्रायश्चित्तविहीना ये राजभिश्चाप्येदण्डिताः ।
 नरकं प्रतिपद्यन्ते तिर्यग्गोनि तथैव च ॥ (४)
 मनुष्यमपि चासाद्य भवन्तीहे तथाङ्किताः ।
 प्रायश्चित्तमतः कार्यं कल्मषस्यापनुत्तये ॥ (५)
 (वि. ध. २. ७०. ३-५)

इति । भविष्योत्तरेऽपि—

‘देत-तिर्यङ्-मनुष्याणामधर्मनिरतात्मनाम् ।
 धर्मराजः स्मृतः शास्ता सुवैरैर्विविधैर्वधैः ॥
 नियमाचारमक्तानां प्रमादात् स्खलितात्मनाम् ।
 प्रायश्चित्तैर्गुरुः शास्ता न तु तैरिष्यते यमः ॥
 पारदारिक-चौराणामन्यायव्यवहारिणाम् ।
 नृपतिः शासकः प्रोक्तः प्रच्छन्नानां च धर्मराट् ॥
 तस्मात् कृतस्य पापस्य प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘ततश्च यातनादेहं क्लेशेन प्रतिपद्यते ।
 तत्कर्मजं यातनार्थममातापितृसम्भवम् ॥

१. The text reads अवसिताः for अवण्डिताः. २. B. D. E. G. substitute वा for च. ३. B. and D. read भवन्ति हतपङ्क्तिः for भवन्तीह तपङ्किताः; while G. substitutes इति for इह. ४. B. D. G. E. and H. read -नियतात्मनाम् for -निरतात्मनाम्. ५. I. reads विधैः. and B. वधे for वधैः. ६. B. and D. read प्रमादास्खलितात्मनाम् for प्रमादात् स्खलितात्मनाम्. ७. G. reads ननु for ननु.

तत्प्रमाणवयो-स्वस्था-संस्थानैः प्राक्तनं यथा ।
 विहाय सुमहागुप्तं शरीरं पाञ्चभौतिकम् ॥ (२९)
 अन्यत् शरीरमादत्ते यातनार्थं स्वकर्मजम् ।
 तन्मात्रेणसंयुक्तं नानात्मीयं स्वकर्मजम् ॥
 दृढं शरीरमाप्नोति सुख-दुःखोपभुक्तये । (३१)
 तेन भुक्त्वा स्वकर्माणि पापकर्ता नरो भृशम् ॥
 सुखानि धार्मिकोऽदृष्टैर्दृष्टानीतो यमक्षयात् ॥ (३२)
 (ब्र. पु. २१४. २८-३२)

इति । मनुस्तु मानसादिकर्मविशेषेण विपाकविशेषमाह—
 'चातुर्वर्ण्यस्य कृत्स्नोऽयमुक्तो धर्मस्त्वया ज्ञेयः ।
 कर्मणां फलनिवृत्तिं शंस नस्तत्त्वतः पराम् ॥ (१)
 स तानुवाच धर्मात्मा महर्षीन् मानवो भृशुः ।
 अस्य सर्वस्य भृणुत कर्मयोगस्य निर्णयम् ॥ (२)
 शुभाशुभफलं कर्म मनो-वाग्देहसम्भवम् ।
 कर्मजा गतयो नृणामुत्तमा-धम-मध्यमाः ॥ (३)

१. The following is not in the text:—

नतश्च यातनदेहं क्लेशेन प्रतिपद्यते ।

तत्कर्मजं यातनार्थममातापितृसम्भवम् ॥

तत्प्रमाण-वयो-स्वस्था-संस्थानैः प्राक्तनं यथा ।

B. and D. read -स्थापनैः for -संस्थानैः; while E. H. तथा for यथा and प्राक्तनैः for प्राक्तनं. २. B. and D. read अन्यं for अन्यत्. ३. B. and D. it this line and G. reads तन्मात्रा- for तन्मात्र- while H. तन्मात्रं for the ne. ४. G. reads -पयुक्तये for -पभुक्तये. ५. G. reads पापकर्मा for पापकर्ता. I. reads धार्मिको भुक्ते for धार्मिकोऽदृष्ट. ७. J. reads कृत्स्नस्य. ८. J. and D. read स्वमतः परम् for तत्त्वतः पराम्; while G. substitutes फलम् पराम्. ९. B. D. E. G. and H. read मूलम् for नृणां.

नस्येह त्रिविधस्यार्षि व्यधिष्ठानस्य देहिनः ।
 दशालक्षणयुक्तस्य मनो विद्यात् प्रवर्तकम् ॥ (४)
 परद्रव्येष्वभिध्यानं मनसाऽनिष्टचिन्तनम् ।
 वितथाभिनिवेशश्च त्रिविधं कर्ममानसम् ॥ (५)
 पारुष्यमनृतं चैव पैगुन्यं चापि सर्वशः ।
 असम्बद्धप्रलापश्च वाङ्मयं स्याच्चतुर्विधम् ॥ (६)
 अदत्तानामुपादानं हिंसा चैवाविधानतः ।
 परदारोपमेवा च शारीरं त्रिविधं स्मृतम् ॥ (७)
 मानसं मनसैवायमुपभुङ्क्ते गुभागुभम् ।
 वाचैव वाक्कृतं कर्म कायेनैव तु कार्याकम् ॥ (८)
 शारीरजैः कर्मदोषैर्याति स्थावरगतां नरः ।
 वाचिकैः पक्षिमृगतां मानमेरन्त्यजातिताम् ॥ (९)
 (म. स्मृ. १.२. १-९)

इति । शारीरोऽपि—

'सर्वाभक्ष्यभक्षणमभोज्यभोजनमपेयपानमगम्या-
 गमनमयाज्ययाजनमसत्प्रतिग्रहणं परदाराभिग-
 मनं द्रव्यापहरणं प्राणिहिंसा चेति शारीराणि ।
 (१३) पारुष्यमनृतं विवादः श्रुतिविक्रयश्चेति वा-

१. J. reads अधिष्ठानस्य and I. reads व्यधिष्ठानस्य both for व्यधिष्ठानस्य
 २. Except A. and the text all others read चैव for चापि. ३. B, D, E
 H, I. and J. read अनिबद्ध- and G. अतिबद्ध- for असम्बद्ध-. ४. J. reads
 त्रिविधं for त्रिविधं. ५. We follow here only A. and I.; while B, D, E,
 G. H. and J. वाचैव वाङ्मयं. and the text वाचा वाचा कृतं for वाचैव वाक्
 कृतं. ६. The text substitutes च for तु. ७. B. and D. read this line thus:—
 मानसेमृगपक्षित्वं वाचिकैरन्त्यजातिताम् ॥.

८. I. omits अपेयपानम्. ९. G. reads -क्रयः for -विक्रयः.

चिकानि । (१४) परोपतापनं पराभिद्रोहः क्रोधो
लोभो मोहोऽहङ्कारश्चेति मानसानि । (१५) तदे-
तान्यष्टादश नैरयाणि कर्माणि यस्मिन् यस्मिन्
व्यसि करोति यः स तस्मिन् तस्मिन् व्यसि शा-
रीर-वाचिक-मानसानि प्राप्नोति । (१६) एवं ह्यह-
यस्यां यस्यामवस्थायां यत् करोति शुभाशुभम् ।
तस्यां तस्यामवस्थायां तत्फलमवाप्नुयात् ॥ (१७)
शरीरेणैव शरीरं वाङ्मथेन तु वाचिकम् ।
मानसं मनसैवायमुपभुङ्क्ते शुभाशुभम् ॥ (१८)
(हा. स्मृ. ३२. १३-१८)

र्तत । आत्मन ईश्वररूपत्वं प्रतिपाद्याह याजवल्क्यः—

‘यद्येवं स कथं ब्रह्मण पापयोनिषु जायते ।

ईश्वरः स कथं भावैरनिष्टैः सम्प्रयुज्यते ? ॥ (१२९)

करणैरन्वितस्यापि पूर्वज्ञानं कथंच न ।

वेत्ति सर्वगतां कस्मात् सर्वगोऽपि न वेदनाम् ? ॥ (१३०)

अन्त्ये-पक्षि-स्थावरतां मनो-वाक्काय-कर्मजैः ।

देवैः प्रयाति जीवोऽयं भवयोनिशतेषु च ॥ (१३१)

१. G. omits लोभो. २. B. and D. omit मानसानि. ३. I. omits
व्यसि and J. substitutes काले for व्यसि and G. omits करोति यः स
तस्मिन् तस्मिन् व्यसि. ४. B. and D. read मानसाज्याप्नोति, G. E. H. and
J. मानसान् प्राप्नोति for मानसानि प्राप्नोति. ५. G. omits हि. ६. G. reads
उपभुङ्क्ते for उपभुङ्क्ते. ७. The text reads करणेनान्वितस्यापि for करणैर-
न्वितस्यापि. ८. J. and the text reads पूर्वज्ञानं for पूर्वज्ञानं. ९. B.
and D. reads न वेदनाम्, J. निवेदनाम् for न वेदनाम्. १०. G. reads अन्य-
for अन्त्ये.

अनन्ताश्च यथा भावाः गरीरेषु गरीरिणाम् ।
 रूपाण्यपि तथैवेह सर्वयोनिषु देहिनाम् ॥ (१३२)
 विपाकः कर्मणां प्रेत्य केषांचिदिह जायते ।
 इह चात्र चैकेषां भावस्तत्र प्रयोजनम् ॥ (१३३)
 परद्रव्याण्यभिधायंस्तथाऽनिष्टानि चिन्तयन् ।
 वितथाभिनिवेशी च जायतेऽन्येषु योनिषु ॥ (१३४)
 पुरुषोऽनृतवादी च पिशुनः परुषस्तथा ।
 असम्बद्धप्रलापी च मृग-पक्षिषु जायते ॥ (१३५)
 अदत्तादाननिरतः परदारोपसेवकः ।
 हिंसकश्चाविधानेन स्थावरैष्वभिजायते ॥ (१३६)
 (या. स्मृ. ३. १. २९-१३६)

इति । सत्त्वादिगुणविशेषेण विपाकविशेषं स एवाह—
 'आत्मज्ञः शौचवान् दान्तस्तपस्वी विजितेन्द्रियः ।
 धर्मकृद्देवविद्याति सात्त्विको देवयोनिताम् ॥ (१३७)
 असत्कार्यरतो धीर आरम्भी विषयी च यः ।
 स राजसो मनुष्येषु मृतो जन्माधिगच्छति ॥ (१३८)

१. B. and D. read अभिजायते for इहजायते. २. The text reads वा for both च in this line. ३. I. reads ऽन्यादि- for ऽत्यासु-. ४. A. C. E. H. and I. read पुरुषा for पुरुषोः. ५. J. reads अनृतवाः प्रलापी च for असम्बद्धप्रलापी च. ६. E. I. and J. read मृतः पक्षिषु for मृग-पक्षिषु. ७. Before शौचवान् J. adds कृत-. ८. J. reads कर्मकृत्- for धर्मकृत्. The text reads धर्मकृद्देवविद्याति for धर्मकृद्देवविद्याति; while G. omits the following:—

धर्मकृद्देवविद्याति सात्त्विको देवयोनिताम् ॥

असत्कार्यरतो धीर आरम्भी विषयी च यः ।

९. I. reads विषयाचकः for विषयी च यः.

निद्रालुः क्रूरकृलुब्धो नास्तिको याचकस्तथा ।

प्रेमादवान् भिन्नवृत्तो भवेत्तिर्यक्षु तामसः ॥ (१३९)

रजसा तमसा चैवं समाविष्टो भ्रमन्नहि ।

भावैरनिष्टैः संयुक्तः संसारं प्रतिपद्यते ॥ (१४०)

(या. स्मृ. ३. १३७-१४०)

ति । मनुरपि—

‘सत्त्वं रजस्तमश्चेति त्रीन् विद्यादात्मनो गुणान् ।

वैर्व्याप्येमान् स्थितो भावान् महान् सर्वानशेषतः ॥ (२४)

यो यदैषां गुणो देहे साकल्येनातिरिच्यते ।

स तदा तद्गुणप्रायं तं करोति शरीरिणम् ॥ (२५)

सत्त्वं ज्ञानं तमोऽज्ञानं रागद्वेषौ रजः स्मृतम् ।

एतद्व्याप्तिमदैतेषां सर्वभूताश्रितं वपुः ॥ (२६)

तत्र यत् प्रीतिसंयुक्तं किञ्चिदात्मनि लक्षयेत् ।

प्रशान्तमिव शुद्धात् सत्त्वं तदुपधारयेत् ॥ २७ ॥

१. J. reads प्रमादवाक् for प्रमादवान्. २. Except A. and the text all others read एव for एवं. ३. The text substitutes एव for इति. ४. J. adds this line thus :—

यो व्याप्येह स्थितो भावो गृह्णन् सर्वाविशेषतः ।

... substitutes यो व्याप्येमां for वैर्व्याप्येमान्, G. स्थितान् for स्थितो. ५. B. and D. read सत्त्वं तमश्च ज्ञानं च; while J. सत्त्वं ज्ञानं तमोऽज्ञानं. ६. G. reads ते for एतद् and E. omits this line and the following 29 lines, and the word अधमा from.....मदैतेषां सर्वभूताश्रितं वपुः. I. H. reads एतद्व्याप्तमिदं or एतद्व्याप्तमिदं. ७. From this line to the end of 39 S'loka this portion does not appear in I.

यत्तु दुःखसमायुक्तमप्रीतिकरमात्मनः ।
 तद्रजोऽप्रतिधं विद्यात्सततं द्वारि देहिनाम् ॥ २८ ॥
 यत्तु स्यान्मोहसंयुक्तमव्यक्तं विषयात्मकम् ।
 अप्रतर्क्यमविज्ञेयं तमस्तदुपधारयेत् ॥ २९ ॥
 त्रयाणामपि चैतेषां गुणानां यः फलोदयः ।
 अष्टौ मध्ये जघन्यश्च तं प्रवक्ष्याम्यशेषतः ॥ ३० ॥
 वेदाभ्यासस्तपो ज्ञानं शौचमिन्द्रियनिग्रहः ।
 धर्मक्रियाऽऽत्मचिन्ता च सात्त्विकं गुणलक्षणम् ॥ ३१ ॥
 आरम्भरचिता धैर्यमसत्कार्यपरिग्रहः ।
 विषयोपसेवा चाजस्रं राजसं गुणलक्षणम् ॥ ३२ ॥
 लोभः स्वप्नोऽभुतिः क्रौर्यं नास्तिक्यं भिन्नवृत्तिः ।
 याचिष्णुता प्रमादश्च तामसं गुणलक्षणम् ॥ ३३ ॥
 त्रयाणामपि चैतेषां गुणानां त्रिषु तिष्ठताम् ।
 इदं सामासिकं ज्ञेयं क्रमशो गुणलक्षणम् ॥ ३४ ॥

१. J. B. D. and G. read अप्रतिधं for अप्रतिधं and H. अप्रतिधं for the same. The different commentators of Manu read variously, Medhātīli and Kulloka Bhatta read अप्रतिधं, Rāghavānanda, Nandana and Rānchandra अप्रतिधं and Govinda Raja follows the same. २. B. and D. read अव्यक्तविषयात्मकम् and H. अव्यक्तविषयात्मकम् for अव्यक्तं विषयात्मकम्. ३. B. and D. read अष्टौः सर्वभूतेषु for धर्मक्रियाऽऽत्मचिन्ता च while G. H. and J. omit this and the following one line:-

धर्मक्रियाऽऽत्मचिन्ता च सात्त्विकं गुणलक्षणम् ॥
 आरम्भरचिता धैर्यमसत्कार्यपरिग्रहः ।

४. B. omits this line. ५. G. and J. omit this and the following one line:-

लोभः स्वप्नोऽभुतिः क्रौर्यं नास्तिक्यं भिन्नवृत्तिः ।
 याचिष्णुता प्रमादश्च तामसं गुणलक्षणम् ॥

६. B. D. H. and J. शौर्यं for क्रौर्यं. ७. B. and D. read प्रसाद for प्रमादश्च. ८. B. and D. read मानसिकं for सामासिकं.

यत् कर्म कृत्वा कुर्वन्श्च करिष्यन्श्चैव लज्जेते ।
 तज्ज्ञेयं विदुषा सर्वं तामसं गुणलक्षणम् ॥ ३५ ॥
 येनास्मिन्कर्मणा लोके ख्यातिमिच्छति पुष्कलाम् ।
 न च शोचत्यसम्पत्तौ तद्विज्ञेयं तु राजसम् ॥ ३६ ॥
 यत् सर्वेणच्छति ज्ञातुं यन्न लज्जति चाचरन् ।
 येन तुष्यति चात्मास्य तत् सत्त्वगुणलक्षणम् ॥ ३७ ॥
 तमसो लक्षणं कामो रजसस्त्वर्थ उच्यते ।
 सत्त्वस्य लक्षणं धर्मः श्रेष्ठ्यमेषां यथाक्रमम् ॥ ३८ ॥
 येन यांस्तु गुणैषां संसारान्प्रतिपद्यते ।
 तान् समासेन वक्ष्यामि सर्वस्यास्य यथाक्रमम् ॥ ३९ ॥
 देवत्वं सात्त्विका यान्ति मनुष्यत्वं हिं राजसाः ।
 तिर्यकत्वं तामसा नित्यमित्येषां त्रिविधा गतिः ॥ (४०)
 त्रिविधा त्रिविधेषां तु विज्ञेया गौणिकी गतिः ।
 अधमा मध्यमाऽऽद्या च कर्मविद्याविशेषतः ॥ (४१)
 स्थावराः कृमिकीटाश्च मत्स्याः सर्पाः सरीसृपाः ।
 पशवश्च शृगालाश्च जघन्या तामसी गतिः ॥ (४२)

१. The text reads लज्जति; while B. and D. read लज्जसे for the same. २. B. and D. read सर्वं नेच्छति for सर्वेणच्छति. ३. The text reads यथाक्रमम् for यथाक्रमम्. ४. The text reads येन यस्तु, but the commentator Medhātithi reads याद. Kulluka Bhatta and Rāmachandra also follow the same and H. एतेषां तु both for येन यांस्तु. ५. B. D. and the text substitute च and G. H. and J. तु for हि. ६. G. reads एषां च शिवं गतिः for इत्येषां त्रिविधा गतिः and J. reads इत्येषां for एषां. ७. G. reads गतिः for गतिः. ८. The text reads सकच्छपा or सरीसृपाः. ९. The text substitutes शृगालाश्च for शृगालाश्च.

हस्तिनश्च तुरङ्गाश्च शूत्रा म्लेच्छाश्च गर्हिताः ।

सिंहा व्याघ्रा वराहाश्च मध्यमा तामसी गतिः ॥ (४३)

चारणाश्च सुपर्णाश्च पुरुषाश्चैव दाम्भिकाः ।

रक्षांसि च पिशाचाश्च तामसेष्टुत्तमा गतिः ॥ (४४)

झल्लो मल्ला नटाश्चैव पुरुषाः शस्त्रवृत्तयः ।

द्युतपानप्रसक्ताश्च जघन्या राजसी गतिः ॥ (४५)

राजानः क्षत्रियाश्चैव राज्ञां चैव पुरोहिताः ।

वेद-युद्धप्रधानाश्च मध्यमा राजसी गतिः ॥ (४६)

*गन्तव्या गुह्यका यक्षा विबुधानुचराश्च ये ।

*तथैवाप्सरसः सर्वा राजसेष्टुत्तमा गतिः ॥ (४७)

तापसा यतयो विप्रा ये च वैमानिका गणाः ।

नक्षत्राणि च दैत्याश्च प्रथमा सात्त्विकी गतिः ॥ (४८)

यज्वान ऋषयो वेदा देवा ज्योतीर्वापि वत्सराः ।

पितरश्चैव साध्याश्च द्वितीया सात्त्विकी गतिः ॥ (४९)

१. I. reads विगर्हिता for गर्हिताः. २. The text reads तामसीषु for तामसेषु. ३. E, G and H. read मल्ला, J. भिल्ला; both for झल्ला; while B. and D. omit this and the following one line:—

झल्ला मल्ला नटाश्चैव पुरुषाः शस्त्रवृत्तयः ।

द्युतपानप्रसक्ताश्च जघन्या राजसी गतिः ॥

४. G. reads तु कुतयः, E. and H. तु कुवृत्तयः for शस्त्रवृत्तयः. ५. E, G. and J. read प्रथमा for जघन्या; while H. omits this and the following one line:—

द्युत-पानप्रसक्ताश्च जघन्या राजसी गतिः ॥

राजान क्षत्रियाश्चैव राज्ञां चैव पुरोहिताः ।

६. B, D, E, G, H. and J. read ज्ञान- for वाद्-. ७. G. omits this and the following one line:—

यक्ष्या गुह्यका यक्षा विबुधानुचराश्च ये ।

तथैवाप्सरसः सर्वा राजसेष्टुत्तमा गतिः ॥

८. E, I. and J. read विबुधानुचराः for विबुधानुचराः. ९. The text reads राजसीषु for राजसेषु.

ब्रह्मा विश्वसृजो धर्मो महानव्यक्तमेव च ।

उत्तमां सात्त्विकीमेतां गतिमाहुर्मनीषिणः ॥ (५०)

एष सर्वः समुद्दिष्टस्त्रिप्रकारस्य कर्मणः ।

त्रिविधस्त्रिविधः कृत्स्नः संसारः सार्वभौतिकः ॥ (५१)

(म. स्मृ. १. २. २४-५१)

इति ॥

अथ प्रेतत्वादिहेतुभ्यो नानाविधेभ्यः पापविशेषेभ्यो यो-
तविशेषा अभिहिता विष्णुधर्मोत्तरे—

‘असहिष्णुतयान्यस्य गुणानां कारणं विना ।

महत् पापं समुत्पन्नं तदस्य प्रेतकारणम् ॥

ब्रह्मस्वहारिणश्चैते पापाः प्रेतत्वमागताः ।

परदाररताः केचित् स्वामित्रोद्गरताः परे ॥

मित्रद्रोहरताः केचिद्देशेस्मिन्भृशदारुणे ।

स्वैकर्मभिश्च्युताः सर्वे जायन्ते प्रेतयोनिषु’ ॥

(वि. ध. २. ७०. २३-२५)

इति । पद्मपुराणे—

‘अयाज्ययाजकश्चैव याज्यानां च विवर्जकः ।

१. B. D. E. and J. read ब्रह्मविश्वसृजो, while H. I. substitute महत्
महान्. २. G. reads पापेभ्यः for पापविशेषेभ्यः; while except A. and
all others omit अभिहिताः. ३. B. and D. read कर्ण- for कारण-.
B. D. and H. read एष for एते. ५. G. reads पराः for परे. ६. B.
E. G. H. and J. read स्वकर्मविच्युताः for स्वकर्मभिश्च्युताः. ७. G.
does not insert इति. H. reads यमपुराणे for पद्मपुराणे I searched for the
adma purāṇa which is available in this time. The following quoted
verses are found in the same.

विरतो विष्णुविद्यासु स प्रेतो जायते नरः ॥ (५०)

सामान्यदक्षिणां लब्ध्वा गृह्णात्येको विमोहितः ।

नास्तिक्यभावनिरतः स प्रेतो जायते नरः ॥ (५३)

(प. तु. ४५. २७. ५०-५३)

इति । स्कान्दे चमत्कारखण्डे—

‘यो भवेन्मानवः क्षुद्रस्तथा पैशुन्यकारकः ॥

ब्राह्मणान्वयसम्भूतो वृथामांसाशनश्च यः ।

प्राणिनां हिंसको नित्यं स प्रेतो जायते नरः ॥

अकृत्वा देवकार्यं यस्तथा च पितृतर्पणम् ।

योऽश्नाति भृत्यवर्गोभ्योऽदत्त्वा प्रेतः स जायते ॥

परदाररतश्चैव परवित्तापहारकः ।

परापवादसन्तुष्टः स प्रेतो जायते नरः ॥

कन्यां यच्छति वृद्धाय नीचार्थं धनलिप्सया ।

कुरूपाय कुशीलाय स प्रेतो जायते नरः ॥

देव-स्त्री-गुरुवित्तानि गृहीत्वा न^० प्रयच्छति ।

१. The text reads:—

रतो वै क्षुद्रमेवासु स प्रेतो जायते नरः ॥

सामान्यां दक्षिणां लब्ध्वा गृह्णाति एक एव तु ।

नास्तिक्यभावे निरतः स वै प्रेतोऽभिजायते ॥

I. reads विरक्ता for विरतो. २. J. reads सामान्यदक्षिणां लब्ध्वा. B. D. लक्षणा for दक्षिणा. E. लब्ध्वा for लब्ध्वा. ३. G. reads एकोविमोहितः for एको विमोहितः. ४. G. omits इति and reads स्कान्दो नरखण्डे for स्कान्दे चमत्कारखण्डे. ५. B. D. and G. read -अशनः for -अशनः. ६. J. substitutes वा for च. ७. G. reads योऽमात्य-भृत्य- for योऽश्नाति भृत्य-. ८. B. and D. read पापपवादसन्तुष्टः for परापवादसन्तुष्टः. ९. E. substitutes स्त्रीभार्य for नीचाय. १०. B. D. G. and J. read यो न यच्छति for न प्रयच्छति ; while E. and H. योऽनुगच्छति for the same.

विशेषाद्ब्राह्मणेन्द्राणां स प्रेतो जायते नरः ॥
 दीयमानस्य वित्तस्य ब्राह्मणेभ्यस्तु पापकृत् ।
 विघ्नमाचरते यस्तु स प्रेतो जायते नरः ॥
 शूद्रान्नोदरस्थेन ब्राह्मणो म्रियते यदि ।
 त्रिकालज्ञो वेदवेदी धर्मज्ञोऽथ षडङ्गवित् ।
 चतुर्वेद्यपि यो विप्रः स प्रेतो जायते नरः ॥
 शास्त्रकर्ता ग्रन्थकर्ता यद्यपि स्यात् षडङ्गवित् ।
 कुल-देशोचितं कर्म यस्त्यक्त्वाऽन्यत् समाचरेत् ॥
 कामाद्वा यदि वा मोहात् स प्रेतो जायते नरः ।
 उच्छिष्टस्य विशेषेण अन्तरिक्षमृतस्य च ॥
 विषा-अग्नि-जलमृत्यूनां तथा चैवात्मघातिनाम् ।
 प्रेतत्वं जायते नूनं सत्यमेतन्न संशयः' ॥

इति । अग्निपुराणे-

‘मातरं पितरं वृद्धं ज्ञातिं साधुजनं तथा ।
 लोभाच्च्यजति यस्त्वेतान् स प्रेतो जायते नरः ॥
 कुंज्योतिः कुत्सितो वैद्यः कुज्ञानी च कुदेशिकः ।
 शूद्रानुग्रहकर्ता च स प्रेतो जायते नरः ॥
 निन्दको द्विज-देवानां गीत-वाद्यरतः सदा ।
 वृद्धं बालं गुरुं विप्रान् योऽवमत्य भुनक्ति वै' ॥
 कन्यां ददाति शूलकेन स प्रेतो जायते नरः ।

G. reads समाचरन् for समाचरेत्. २. B. and D. अन्तरिक्षकृतस्य
 ३. G. reads तथान्यैवात्म- for तथा चैवात्मघा- ४. G. omits this and
 following four lines. ५. B. and D. read -देशिकः for -देशिकः.
 and D. read शूद्रानुग्रहकर्मा for शूद्रानुग्रहकर्ता. ७. J. substitutes
 र वै.

न्यासापहर्ता मित्रधृक् परपाकरतः सदा ॥
 निर्दोषं सुहृदं भार्या ऋतुकाले न याति यः ।
 न सहेत यशस्तेषां स प्रेतो जायते नरः ॥
 हस्त्यश्व-रथ-यानानि मृतशय्यासनानि च ।
 कृष्णाजिनं तु गृह्णाति अनापदि तु यो द्विजः ॥
 तथोभयमुखीं दोलां सगोलां मेदिनीं द्विजः ।
 कुरुक्षेत्रे च यद्भानं चाण्डालात् पतितात्तथा ॥
 मासिके च नवश्राद्धे भुञ्जन् प्रेतान्नमेव च ।
 भूमि-कन्यापहर्ता च स प्रेतो जायते नरः ॥
 (अ. पु. २०१. ४१-४८)

इति । उमामहेश्वरसंवादे-

‘अपहृत्य च सर्वस्वं देवस्त्वं च तथा परम् ।
 दत्तापहारदानाच्च पैशाच्यं याति वै नरः ॥
 योनिकार्यं च यो देवि आहितेन तु कारयेत् ।
 सोऽपि याति पिशाचत्वं स्वामिद्वेष्टेण मानवः ॥

१. G. reads त्यजेत कालं न याति नः (यः), B. and D. त्यज्य कालं न व
 ति यः both for ऋतुकालं न याति यः ; while A. त्यजन कालं न पाति यः ।
 the same. २. B. D. E. and H. read न वहेत यश for न सहेत यश, while
 J. substitutes वहेत for सहेत. ३. E, H. and J. मृगाजिनं for कृष्णाजि
 ४. G. and J. read डोलीं and I. घोरां both for दोलां. ५. L. read
 प्रेतार्थम् for प्रेतान्नम्. ६. B. omits इति । उमामहेश्वरसंवादे :-

‘अपहृत्य च सर्वस्वं देवस्त्वं च तथा परम् ।
 दत्तापहारदानाच्च पैशाच्यं याति वै नरः ॥
 while G. omits इति only. ७. G. reads this line thus :—
 दत्तापहारी दानाच्च पैशाच्यं याति वा नरः ॥
 ८. B. D. E. G. and H. read अहितेन for आहितेन.

स्वामिद्रव्यं गृहीत्वा तु न यजेन्न ददाति च ।

आत्मनः पोषको मूढः पिशाचत्वं स गच्छति ॥

मेढाधिपत्यं यो देवि कुरुते मदमोहितः ।

विनाशयेन्मठद्रव्यं निर्माल्यं यश्च भक्षति ॥

परस्य योषितं हत्वा ब्रह्मस्वमपहृत्य च ।

अरण्ये निर्जले देशे भवति ब्रह्मराक्षसः ॥

अधर्मं धर्ममित्याहुर्धुं तु मोहवशं गताः ।

हर्त्तारिः परदाराणां चौर्येण बलनोर्षप वा ॥

अरण्ये निर्जले देशे भवन्ति ब्रह्मराक्षसाः ॥

(नास्ति मुद्रितम्. भा. शां. पुस्तके.)

इति । मनुः—

‘संयोगं पतितैर्गत्वा परस्यैव च योषितम् ।

अपहृत्य च विप्रस्त्वं भवति ब्रह्मराक्षसः ॥ (६०)

गुरुं त्वंकृत्य हुंकृत्य विप्रं निर्जित्य वादतः ।

अरण्ये निर्जले देशे भवति ब्रह्मराक्षसः ॥

१. B. and D. read या यजेत्, E. न यजेत् both for न यजेत्. Except A. and I. all others read च for स. ३. We follow here A. and H; while B. D. and I. read मदापत्य च, E. मादापत्य च, G. महापत्यं च and J. मादापत्यं च all for मदाधिपत्यं. All of these forms are incorrect and meaningless. ४. I. reads ब्राह्मणस्त्वं ग्रहृत्य च for ब्रह्मस्वमपहृत्य च. H. reads इत्याह यस्तु मोहवशं गताः for इत्याह ये तु मोहवशं गताः. ५. G. reads च for वा. ७. E. omits the following :—

इति । मनुः—

‘संयोगं पतितैर्गत्वा परस्यैव च योषितम् ।

अपहृत्य च विप्रस्त्वं भवति ब्रह्मराक्षसः ॥

Only this and the following one line occurs in the text of Manu, other four lines in this quotation are not found in the text.

ये ब्राह्मणान् प्रद्विषन्ति गर्हित्वा ते हि राक्षसाः ।

आचार्यमृत्विजश्चैव गुरुं चैव तपस्विनम् ।

मुनींश्चाप्येवमन्यन्ते ते भवन्तीह राक्षसाः' ॥

(म. स्मृ. १२. ६०)

इति । वामनपुराणे—

‘चण्डालादन्यजाद्वापि प्रतिगुह्णाति दक्षिणाम् ।

याजको याज्यमानस्तु सोऽश्मान्तः स्थलकौटकः’ ॥

(वा. पु. ६१. २७)

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘बुभुक्षितेषु भृत्येषु यं एकोऽश्नाति मानवः ।

अगोनिं स समासाद्य चण्डालो जायते नरः ॥

वेदोक्तं यः परित्यज्य धर्ममन्यं समाचरेत् ।

दशवर्षसहस्राणि श्रयोनौ जायते ध्रुवम् ॥

वेदार्थनिन्दका ये च ये च ब्राह्मणनिन्दकाः ।

इह जन्मनि गूढास्ते मृताः श्वानो भवन्ति हि’ ॥

(स्क. पु. रे. खं. ३०. ३७-३९)

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘यदि पुत्रसमं शिष्यं गुरुर्जह्यादकारणम् ।

आत्मनः कामकारेण संगमि हिंसः प्रजायते ॥’ (४६)

१. I. does not insert this line, also is not occurred in the text of Manu. २. B. G. and J. read गर्हित्वा and D. गर्हित्वास for गर्हित. ३. B. and D. read चैवैवमन्यन्ते for चाप्येवमन्यन्ते. ४. I. reads यत्र नश्च स म्यात्तु, B. D. E. H. and J. याजमानस्तु स भवेत्तु for याज्यमानस्तु सोऽश्मान्तः; while H. substitutes स स्यादुच्छलकौटकः for सोऽश्मान्तः स्थलकौटकः. ५. B. E. G. H. and J. do not insert स्कान्दे रेवाखण्डे. ६. G. reads एको ऽश्नाति च मानवः for य एकोऽश्नाति मानवः. ७. I. reads म for हि. ८. B. and D. read तथैव च for प्रजायते.

पितरं मातरं चैव यस्तु पुत्रोऽवमन्यते ।
 सोऽपि विप्रो मृतो जन्तुः पूर्वं जायेत गर्दभः ॥ (४९)
 गर्दभत्वं तु सम्प्राप्य दश वर्षाणि जीवति ।
 संवत्सरं तु कुम्भीरस्ततो जायेत मानवः ॥ (५०)
 ज्येष्ठं पितृसमं चापि भ्रातरं योऽवमन्यते ॥ (५५)
 सोऽपि मृत्युमवाप्नोति क्रौञ्च्योनौ च जायते । (५६)
 आशांश्चहर्ता तु नरः कृमियोनौ प्रजायते ॥
 विश्वासहर्त्ता तु नरो मीनो जायेत दुर्मतिः । (५९)
 उपस्थिते विवाहे तु यज्ञे दाने महोत्सवे ॥
 मोहात् करोति यो विभ्रं स मृतो जायते कृमिः ।
 कृतघ्नः स मृतो विप्रो यमस्य विषयं गतः ॥ (८०)
 यमस्य विनयैः क्रूरैर्वधं प्राप्नोति दारुणम् । (८१)
 यातनाः प्राप्य तत्रस्थस्ततो बह्वीः समा द्विजाः ॥ (८३)
 ततो दंशः कृतघ्नश्च संसारं प्रतिपद्यते ।
 जलप्रवर्षणं यस्तु भिन्द्यान्मत्स्यो भवेत्तु सः ।

१. G. substitutes च for तु; while except A. and the text omit:—

..... दश वर्षाणि जीवति ।

संवत्सरं तु कुम्भीरः ..... ॥.

२. G. reads वापि for चापि. ३. G. reads प्रजायते for च जा-
 ४. G. reads च for तु. ५. B. and D. read महत् for मोहात्.
 I. reads कृतघ्नस्तु मृतो for कृतघ्नः स मृतो. ६. I. reads विषये क्रूरैर्वधं
 ७. विषयैः क्रूरैर्वधं both for विनयैः क्रूरैर्वधं; while G. substitutes
 गाम् for दारुणम्. ८. E. G. and H. read यो द्विजः बह्वीश्च, B. and D.
 च द्विजः and I. बह्वीश्च भो द्विजाः all for बह्वीः समा द्विजाः. ९. Except
 all others read ततो गतः for ततो दंशः. १०. B. and I. read जलप्रवर्षणं
 जलप्रवर्षणं and D. जलस्य वर्षणं for the same.

अयोनिगो वृको हि स्यादुलूकः कयवञ्चनात् ।
 प्रतिश्रुत्य द्विजेभ्यश्चाप्यदत्त्वा मधुको भवेत् ॥
 लभेद्देवलको राजन् योनिं चण्डालसंज्ञिताम् ।
 मृतस्यैकादशाहे तु भुञ्जन् श्वो चाभिजायते ॥

(ब्र. पु. २१८, ४८-८३)

इति । गरुडपुराणे—

कौटिंसाक्ष्यप्रदाः पापा अमेध्यकृमयश्चिरम् ।
 भूत्वा भवन्ति सर्पास्ते पिशाचास्तदनन्तरम् ॥
 गुरु-मित्रद्रुहः पापा ये च स्वामिद्रुहो जनाः ।
 द्विज-शिष्यद्रुहश्चैव कृतघ्ना नास्तिकास्तथा ॥
 त्यागिनो बान्धवानां च त्यागिनः शरणार्थिनाम् ।
 अमेध्यकृमयः पापा मृगव्याधा भवन्ति च ॥
 उरुरोगगणोपेता जायन्ते शम्बुका जले ।
 चन्द्रार्कग्रहणे भुक्त्वा जायते कुञ्जरो नरः ॥

(ग. पु. २८१. ५-९)

१. B, D. and G. read वृषो for वृको. २. G. does not add अपि अणि
 द्विजेभ्यश्च; while J. reads द्विजेभ्यश्चाप्यदत्त्वा मधुवृको भवेत् for द्विजेभ्यश्चाप्यदत्त्वा
 मधुको भवेत्. ३. Except I. all read श्वानोऽभिजायते for श्वो चाभिजायते
 ४. B, D, G. and H. omit इति and B. and D. substitute गरुडे for
 गरुडपुराणे. ५. B, D, E, G, H. and J. read कूटसाक्ष्यप्रदाः for कौटिं
 साक्ष्यप्रदाः. ६. E. and H. read द्विजाः for द्विज-. ७. G. reads परमाण्वे
 for शरणार्थिनाम्. ८. E, I. and G. substitute सर्वे for पापा; while B.
 substitutes मृताः for मृग-. ९. B, D, E, H. and J. read पुरो रोगगणोपेता
 J. पुरो रोगगणोपेता; and I. गुरुरोगगणोपेता; all for गुरुरोगगणोपेता
 १०. Except A. and I., all read शम्बुका; but the form is incorrect

इति । शिवधर्मोत्तरे—

‘विप्रः पञ्चमहायज्ञानकृत्वा योऽन्नमश्नुते ।
विद्वराहो भवेन्नित्यं क्रव्याशी व्याध एव च ॥
द्विजस्त्वेकशफानां च विक्रयाज्जायते मृगः ।
मत्सरी^१ विदकृमिश्चैव अवज्ञाकार्यं कृमिः’ ॥

इति । वायुसंहितायाम्—

‘खरो वै बहुयजित्वात् काकोऽमन्वितभोजनात् ।
अपरीक्षितभोजी स्याद्वानरो विजने वने ॥
अविद्यां यः प्रयच्छेत बलीवर्दी भवेत्तु सः ।
अन्नं पर्युषितं विप्रे दत्त्वा वै कुञ्जतां^२ व्रजेत्’ ॥

इति । उमा-महेश्वरसंवादे—

‘अग्निहोत्रं भवेद्यस्य न कुर्यात्तस्य रक्षणम् ।
पर्वातिक्रमकारी तु मृगत्वं याति ब्राह्मणः ॥

1. We are unable to find the text which the following quoted as really belong to. B. E. H. and D. omit इति and do not insert शिवधर्मोत्तरे; while J. omits इति, but inserts विष्णुधर्मोत्तरे for धर्मोत्तरे. 2. J. reads क्रव्याशी for क्रव्याशी. 3. G. inserts after the end of the last line and reads वत्सरीविक्रयश्चैव for री विदकृमिश्चैव; while I. substitutes मत्स्योऽपि for मत्सरी-. 4. B. G. and I. substitute अधः for अयः. 5. I. reads बहुयाचित्वात् बहुयजित्वात्; while J. reads ऽमन्वितभोजनात् and A. ऽतिमन्वितभोज- for ऽमन्वितभोजनात्. 6. E. D. G. and I. read कुञ्जतां for कुञ्जतां; while E. H. omit इति. 7. J. reads लक्षणम् for रक्षणम्. 8. B. reads च द्विजं and D. याचितद्विजः for याति ब्राह्मणः; while G. adds इति ब्राह्मणः.

वेदोपजीविकाः पापाः स्त्रीलोलाः सततं च ये ।
 भवन्ति चेह काकाः स्युश्चिरं विड्भुज एव च ॥
 पायसं कृसरं चैव हवींषि मधुराणि च ।
 अदत्त्वा चाग्नि-विप्रेभ्यः पाशनाद्भुजगो भवेत् ॥

इति । नारदपुराणे—

‘भर्तुः सौख्येन या नारी सौख्ययुक्ता न जायते ।
 सा श्येनी^१ जायते राजन् त्रीणि वर्षाणि पञ्च च ॥
 वाचा चाक्रोशिका या तु सन्निरुध्य पतिं ह्रियो ।
 अकार्यं कारयेत् पापा सा नारी बल्गुली भवेत् ॥
 भर्तुरर्थे हि या वित्तं विद्यमानं न यच्छति ।
 जीवितं वा वरारोहे विष्टायां जायते कृमिः ॥
 कृमियोनिविनिर्मुक्ता काष्ठकीटा भवेत्तु सा ।
 न साभयन्ति कार्याणि प्रभूणां ये विचेतसः ॥
 भूत्वा वेतनभोक्तारो जायन्ते भूलता^२ हि ते ।

(ना. पु. ३१. ९-१४)

इति । वृद्धगौतमः—

‘मौल्याद्वेदोपदेष्टा च व्याघ्रो भवति मानवः ।
 जम्बुको जायते जन्तुरननुज्ञातपाठकः ॥
 शूद्रात् पठति चाण्डालो ब्रह्मद्रव्योपजीवकः’ ॥

१. G. reads वेदोपजीविताः for वेदोपजीविकाः. २. J. reads श्वानी ।
 श्येनी. ३. B. D. and G. read हि या for ह्रिया. ४. B. and D. read मति
 for भूलता ५. B. reads पठित्, D. पठिते, G. पठेत् and I. पठति
 for पठति. ६. G. reads ब्रह्मद्रव्योपजीवकः for ब्रह्मद्रव्योपजीवकः.

इति । याज्ञवल्क्योऽपि—

‘परद्रव्याण्यभिधायस्तथाऽनिष्टानि चिन्तयन् ।
वितथाभिनिवेशी च जायतेऽन्त्यासु योनिषु ॥
पुरुषोऽनृतवादी च पिशुनः पुरुषस्तथा ।
अनिबद्धप्रलापी च मृग-पक्षिषु जायते ॥
अदत्तादाननिरतः परदारोपसेवकः ।
हिंसकश्चाविधानेन स्थावरेषु प्रजायते’ ॥

(नास्तीदं मुद्रितया. स्मृ. पुस्तके.)

इति ॥

अथ नानाविधनिषिद्धकर्मशेषफलानि ।

तत्र उमामहेश्वरसंवादे—

‘श्रपाक-पुल्कसादीनां कुत्सितानामचेतसाम् ।
कुलेषु तेऽभिजायन्ते गुरु-वृद्धावमानिनः ॥
गुरुणा ह्यननुज्ञातो यो वेदाभ्यासमाचरेत् ।
स तु जातिविहीनेषु जायते भुवि मानवः ।
अधर्मं धर्ममित्याहुर्ये तु मोहवशंगताः ॥
ते च कालकृतोद्योगाः सम्भवन्तीह मानुषे ।
निर्होमा निर्वषट्कारास्ते भवन्ति नराधमाः’ ॥

१. The quoted verses are not found in Yāgyavalkya Smṛiti ! they occur in Manu, but with different version (*vide* M. 12, 5-6-7).
२. B. and D. read अनिबन्ध- for अनिबद्ध- and J. असंबद्ध- for the same.
३. G. reads मृगः for मृग- . ४. G. and I. omit -क्षेप- and J. reads नानावि-
षकर्मशेष- for नानाविधनिषिद्धकर्मशेष- . ५. I. reads गुरुणां for गुरुणा.
६. B. D. E. II. read वेदाभ्यसनं चरेत् and G. वेदाभ्ययनं चरेत् both for वेदाभ्यासमाचरेत् . ७. E. I. and J. read प्रयाति विहीनेषु for तु जातिविहीनेषु.
८. B. and D. substitute तु for च; while I. reads कालकृतो- for कालकृतो-.

इति । स्कान्दे नागरखण्डे—

‘प्राप्नुवन्ति कुदेशे च जन्म ये हेतुवादकाः ।
स्वामिद्रोहरता ये च कुकुले जन्म चाप्नुयुः ॥
अदत्त्वा ये तथाऽश्रन्ति नितृ-देव-द्विजातिषु ।
दुर्भिक्षे जनतापे च कुदेशे जन्म चाप्नुयुः ॥
ये च कुर्वन्ति दम्पत्योर्विवादं सानुरागयोः ।
विरूपा भ्रममाणाश्च सर्वलोकविर्वजिताः ॥
दरिद्रा जायया भ्रष्टा भवन्ति विगतायुषः ।
कन्यादाने च विघ्नं यो विक्रयं यः करोति वा ॥
स कन्याः केवलाः सूने न पुत्रं केवलं क्वचित् ।
जायन्ते ताश्च बन्धक्यो विधवा दुर्भगास्तथा’ ॥

इति । प्रभासखण्डेऽपि—

‘यैर्न दत्तं नरैः किञ्चित्तेषां चिह्नं दरिद्रता ।
जायन्ते रोगिणो रौद्रा हिंसाः कुब्जाश्च वामनाः ॥
अपुत्रा कलहाक्रान्ताः परदारोपसेवकाः ।
महारजनकर्माणः* कुचेलाः कुशरीरिणः ॥

* अत्र-‘राजक’-तथा ‘राजिक’- इत्यपरं पाठद्वयं दृश्यते । न तदि-
हापेयुक्मिति प्रतीतः । -राजक-राजिक- इत्येकार्थमेव । ‘महाराजिक’

१. J. reads नागरखण्डम्. २. B. and D. substitute जनाः for जन्म.
३. I. reads कुकुले for कुकुले. ४. G. and I. read केवलं for केवलाः.
५. B. D. and G. read बन्धक्यो for बन्धक्यो and J. बन्धक्यो for the same.
६. We follow here A. G. and I.; while B. D. E. H. and J. substitute
क्वचित् for तथा. ७. B. D. E. and H. omit इति ; while J. इति । प्रभास-
खण्डेऽपि. ८. B. D. and H. read मानवाः for वामनाः. ९. E. G. H.
and I. read महाराजक- and B. D. and J. महाराजिक- for महारजन-.

कुदम्भाश्चपला लुब्धा मूर्खा निष्ठुरभाषिणः ।
दानहीना भवन्त्येते देव-ब्रह्मस्वभक्षकाः ॥

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘पिता माता गुरुर्भ्राता अन्यो वा विकलेन्द्रियः ।

भवन्ति नादृता यैस्तु ते भवन्ति नराधमाः ॥

इह मानुषलोके अस्मिन् दीनान्धास्ते भवन्ति च ।

ये त्यजन्ति स्वकां भार्या मूढाः पण्डितमामिनः ॥

ते यान्ति नरकं घोरं तामिस्रं नात्र संशयः ।

तत्र वर्षशतस्यान्ते इह मानुषतां गताः ॥

ध्याश्च’ (१. १. १०) इत्यमरसिंहो गणदेवतानामन्याह । तथा च—

‘महाराजिकनामानो द्वे शते विंशतिस्तथा’ ।

इत्याहुः पुराणकाराः । अतः महारजनकर्माण इत्येव पाठः साधीयान्
ति । महारजनं कुसुम्भं तत्कर्मा वस्त्ररंजनकर्मेत्यर्थः । ‘रजक-रज-
म-रजसूपसङ्ख्यानं कर्तव्यम्’ इति काशिकोक्त्या न लोपः ।

१. G. omits this line,

कुदम्भाश्चपला लुब्धा मूर्खा निष्ठुरभाषिणः ।

while I. reads कुदण्डाश्चपला for कुदम्भाश्चपला. २. I. reads धनहीना for
दानहीना; while B. D. and G. omit the following portion:—

‘दानहीना भवन्त्येते देव-ब्रह्मस्वभक्षकाः’ ॥

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘पिता मातागुरुर्भ्राता अन्यो वा विकलेन्द्रियः ।

१. B. and D. read दानहीना ये for नादृता यैस्तु. ४. All, except A.
substitute वे for च. ५. B. and D. insert इति after नात्र संशयः. ६. G.
B. and D. read गतः; for गताः; while G. substitutes अनुष्ठानतां for
मानुषतां.

दुध्मर्मा दुर्भगश्चैव दरिद्रः सम्प्रजायते ।
जायते गृध्रसीयुक्तः परभार्योपसेवकः ॥
गैद्वदोऽनृतवादी स्यात् मूकश्चैव गवामृते ।
अन्नं पर्युषितं विप्रे ददन्वे कुञ्जतां व्रजेत् ॥
मात्सर्यादपि जात्यन्धो द्वेषाच्च बधिरो भवेत् ।
अदत्त्वा भक्ष्यमश्नाति अनपत्यो भवेच्च सः' ॥

इति । गरुडपुराणे—

‘अवमत्य च ये यान्ति भगवत्कीर्तनं नराः ।
बाधिर्यमुपर्यान्त्याशु ते वै जन्मनि जन्मनि ॥
पश्यन्तो भगवद्द्वारं तामसास्तत्परिच्छदम् ।
अकृत्वा तत्पणामादि ये यान्ति पुरुषाधमाः ॥
जात्यन्धास्तेऽभिजायन्तेऽप्यङ्गहीनापरिग्रहाः ।
पद्मवः पादहीनाश्च कुष्ठिनो भुवि ये नराः ॥
विष्णुच्छाया ध्रुवं तैस्तु लङ्घिता स्यान्न संशयः ।
तथा च भगवद्भ्राम्नाश्रयामाक्रमते तु यः ॥

१. B. and D. read दुर्भगाः for दुर्भगाः, but it seems incorrect; while I substitutes दुष्कर्मा for दुध्मर्मा. २. We follow here only A.; while B. D. E. and H. read गृध्रसंयुक्तः, J. गृध्रसम्पृक्तः, I. ग्रन्थिसंयुक्तः and G. गृध्रवीयुक्तः all for गृध्रसीयुक्तः. ३. B. and D. read this line—

गद्वदोऽनृतवादी स्यान्मूषकश्चैव जायते ।

४. B. and D. read इह for अपि and G. J. अति and इति. ५. All, except A. and I., substitute तु for च. ६. B. and D. read बाधिर्यमुपर्यान्त्याशु. ७. E. substitutes शुनि for भुवि.

अरण्ये जायते पद्मः स वै रोगादिपीडितैः' ॥

(ग. पु. २८१. १३-१७)

इति । विष्णुधर्मोत्तरे अपि—

पिशुनः पूतिनासः स्यात् सूचकः पूतिवक्त्रकः ।

खल्वाटो मत्सरी रामे नास्तिको वेदनिन्दकः ॥ (६)

भूय एव समाप्नोति तथा नास्तिकतां द्विजैः । (८)

धूर्णिकस्तैलिकश्चैव अन्धो भवति मानवः ॥ (९)

प्रतिकूलं गुरोर्यस्तु सोऽस्मारी च जायते ।

मिश्राक्षेको महाभाग वातगुल्मी प्रजायते ॥ (१०)

भगभक्षस्तु कुण्डाक्षी दीर्घरोगी च पीडकः । (११)

गुरु-स्वामि-द्विजाक्रोशं वेदनिन्दां तथैव च ।

ध्रुत्वा भवति दुर्बुद्धिर्विधिरो मानवाधमः ॥

देवदत्तेन दीपेन कृत्वा कर्म सुदुर्मतिः ।

जायते बुद्धदाक्षो वा नेत्ररोगयुतोऽपि वा ॥

तथैव दीनरूपश्च तेन पापेन कर्मणा ।

१. H. reads -पीडिते for -पीडितः. We have searched the manuscript *ishuâdharmottara*, in the chapter 107; is this subject, but very few quoted lines occur in it. २. B. D. G. and H. read ग्राम-, and I. चैव for राम; while J. मत्सरी ग्रामः नास्तिको for मत्सरी राम नास्तिको. The quoted verses are addressed to Râma, therefore this reading is more correct. ३. J. B. D. and G. read घ्राणिकः for धूर्णिकः; while E. and H. घ्राणिकः for the same. ४. B. D. H. E. read द्वे for द्विजः. ५. B. and D. read प्रजायते for च जायते. ६. B. D. and J. read मृष्टाक्षी. for मिष्टाक्षी. E. also reads the same, but corrects मिष्टाक्षी. ७. B. and D. read कुण्डाक्षी for कुण्डाक्षी. ८. G. reads वेदनिन्दां for वेदनिन्दां. ९. B. and D. read धर्मै for कर्म.

हीनवर्णस्तदो लोके भवत्यत्यन्तदुर्मतिः ॥
 विरूप एव भवति तथाऽविक्रेयविक्रयी ।
 विनाऽपराधेन तथा कृत्वा पत्न्यधिवेदनम् ॥
 स राजभयमाप्नोति व्यहारे तथैव च ।
 मूलकर्म तथा कृत्वा वशीकरणकारणात् ॥
 द्वेष्ट्यो भवति लोकेऽस्मिन् जायते नात्र संशयः ।
 परिवेत्ता तथा लोके सर्वव्याधिसमन्वितः ॥
 अयाज्ययाजकश्चैव जायते वर्णसङ्करः ।
 वेदविक्रयिको मूर्खः कितवश्चैव जायते ॥
 नास्तिकस्तु दरिद्रः स्यात् सर्वकर्मविवर्जितः ।
 अतिमानप्रवृत्तिस्तु जायते कुत्सिते कुले ॥
 श्वपाक-पुल्कसादीनां कुत्सितानामचेतसाम् ।
 कुलेषु तेष्विजायन्ते गुरु-वृद्धापवादकाः ॥
 श्वश्रे तु मरणं लोके विषैः स्थावर-जङ्गमैः ।
 दंष्ट्रिभ्यश्च नखिभ्यश्च चण्डालाङ्गह्यणात्तर्या ॥

१. I. and J. substitute तथा for सदा. २. B. and D. read पत्न्यधि
 वेदनाम् for पत्न्यधिवेदनम्. ३. B. and D. राजापथ्यम्, E. G. H. and I.
 राजामयम् for राजभयम्. ४. All, except A. and I. read सर्वधर्म- for
 सर्वकर्म-. ५. B. D. and G. read-प्रवृत्तिस्तु for-प्रवृत्तस्तु. ६. I. inserts here-

श्वश्रे तु मरणं लोके विषैः स्थावर-जङ्गमैः ।

whose proper place in the P. E. beginning with notation इति ब्रह्मपुराणे
 ७. I. makes all confusion here. These 9 lines of Vishnūdharmottara
 11 of Mahābhārata, 11 of Śivadarmottara, 15 of Vṛiddha Gautama
 that is, altogether 49 lines. Again, I. omits 13 lines Umā Mahē-
 varasamvāda and then reads 8 lines and one more, so the total number
 of lines 59 I. gives after the 7 lines of Nandipurāṇa. ८. A. and E.
 read ब्राह्मणाध्याम् for ब्राह्मणात्तथा and J. ब्रह्मणस्तथा for the same

गृह्णाधःपतनाच्चैव दुष्माधःपतनान्तथा ।

गोभ्यश्च मरणं लोके विज्ञेयं पापकर्मणाम् ॥

ताडितस्ताड्यते लोके हारितो हार्यते तथा ।

हत्वा वैधमवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ॥

यद्यत् परस्याचरति तत्तदस्योपजायते ।

प्राप्नोति यादृशीं बाधां कर्मणा स्वकृतेन यः ॥

तस्यापि तादृशी बाधा ज्ञेया जन्मनि जन्मनि ।

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन परबाधां विवर्जयेत् ॥

(वि. ध. २.१.०७. ६-३०)

इति । महाभारते अपि—

ये नास्तिका निष्क्रियाश्च गुरु-शास्त्रातिलङ्घिनः ।

अधर्मज्ञा गताचारास्ते भवन्ति गतायुषः ॥

कुशीला भिन्नमर्यादा नित्यं संकीर्णमैथुनाः ।

अल्पायुषो भवन्तीह नरा निरयगामिनः ॥

लोष्टमर्दा तृणच्छेदी नखखादी च यो नरः ।

नित्योच्छिष्टः सूचकश्च नेहायुर्विन्दते महत् ॥

आयुरस्य निकृन्तामि प्रज्ञामस्याददे तथा ।

१. B. and D. read गृह्णाध - for गृह्णाधः-. २. I. reads -पातनान् for पतनात्. ३. B. D. E. G. H. and J. read पदम् for वधम्. ४. G. reads च प्रयः. ५. J. reads परिबाधां for परबाधां. ६. B. D. and H. omit इति. ७. G. reads गुण-शास्त्रातिलंघिताः for गुरु-शास्त्रातिलंघिनः. ८. J. B. and D. read धर्मज्ञा विगमाचाराः; while J. adds न before भवन्ति. ९. B. and D. read नित्यसंकीर्ण- for नित्यं संकीर्ण-. १०. J. reads न वा for नरा. ११. B. and D. read नखच्छेदी for नखखादी. १२. G. omits this line :-

आयुरस्य निकृन्तामि प्रज्ञामस्याऽऽददे तथा ।

while B. and D. read प्रकृन्तामि, E. H. and J. निकृन्तानि for निकृन्तामि.

ये उच्छिष्टः प्रवदति स्वाध्यायं चाधिगच्छति ।

यश्चानध्यायकालेष्वपि मोहादभ्यसते द्विजः ॥

प्रत्यादित्यं प्रत्यनलं प्रतिगां च प्रतिद्विजम् ।

ये मेहयन्ति पथि च ते भवन्ति गतायुषः' ॥

(नास्तीदं मुद्रितम् भा. पुस्तके)

इति । शिवधर्मोत्तरे—

‘देवद्रव्योपजीवी च स भवेदववाहुकः ।

देवद्रव्यं स्वयं येन भुक्तं यस्य सदा भवेत् ॥

रसज्ञाविधुरः कुब्जः कण्डूः सर्वाङ्गदुखितः ।

देवस्पर्शं नरः कृत्वा परप्रत्ययकारणात् ॥

मिथ्याचारं चरेत् पश्चाद्बुद्धास्यो नरो भवेत् ।

देवदासोदनं भुक्त्वा बृहद्बुद्धी च वै क्रमात् ॥

सर्वाङ्गकुष्ठो तिमिरौ नरो भवति पापतः ।

दीपं देवगृहाद्भुत्वा पद्मश्चान्धो भवेन्नरः ।

मूर्च्छां भ्रमी सुरद्वेष्टा पक्षपाती ज्वरी भवेत् ॥

देवावमन्ता भवति सर्वदा मैथुने रतः ।

सदाऽपहतसर्वस्वः कुत्सितः काममोहितः' ॥

१. G. omits य. २. I. reads अपवाहुकः for अववाहुकः. ३. G. reads वा for सदा. ४. B. D. and G. read रसज्ञाविधुरः कण्डूः कण्डूः, G. reads कण्डूः कण्डूः रसज्ञाविधुरः, E. and H. रसज्ञाविधुरः कुब्जः कण्डूः for रसज्ञाविधुरः कुब्जः कण्डूः. ५. G. substitutes अम्बुदास्यो, I. E. and H. अम्बुदास्यो and J. अम्बुदास्यो for बुद्धुदास्यो. ६. I. देवदासो धनं for देवदासो. ७. B. and D. read तिमिरौ नरो भवति पापतः, G. तिमिरैर्नरो भवति पापतः. ८. B. and D. read देवगृहे भुत्वा and J. देवगृहाद्भुत्वा both for देवगृहाद्भुत्वा. ९. B. D. G. and J. read मूर्च्छां for मूर्च्छां. १०. G. reads मैथुनी नरः for मैथुने रतः.

ति । वृद्धगातैमः—

‘देवद्रव्योपजीवी’ हृद्रोगी । प्रतिज्ञाय ब्राह्मणस्याऽदानाद-
ल्पायुः । पत्नीबहुत्वे सैत्येकारामः क्लीबः । स्वामिना
धर्मे नियुक्तस्तदनुष्ठानाशक्तो जलोदरी । दुर्बलबाधे
बलवतामुपेक्षायामङ्गहीनः । व्यवहारपक्षपाती जिह्वा-
रोगी । स्वयं प्रवर्तितधर्मानुष्ठानच्छेदने प्रतिपन्नेष्टवि-
योगः । स्वयमग्रभुक् शूलरोगी । परिक्षीणमित्र-बन्धु-
स्वामि-स्वजनावमन्ता परिभूतवृत्तिः । अतिथिं पश्य-
न्नश्रतः कपालपट्टिका । सूर्याप्रकाशे प्रतिश्रयादानादि-
ष्टवियोगः । छद्मना गुरु-स्वामि-मित्रमुपचरतः प्राप्तार्थ-
परिभ्रंशः । विलम्भापहारी सर्वदुःखाश्रयः । गोदुःखकारी
गोनासः । गोनिर्दयश्चिपिटनासः । पथनोशको निस्ते-
जस्कः सभायाम् । गलगण्डी महदधिक्षेपी । पुण्याक्षेपी

१. (I. adds च after देवद्रव्योपजीवी. २. G. reads ब्राह्मणाऽदानात् for ब्राह्मणस्याऽदानात्; while J. reads प्रतिज्ञायते ब्राह्मणः स्यादन्ल्पायुः for प्रतिज्ञाय ब्राह्मणस्याऽदानादल्पायुः; it shows that the word belongs to the first śūtra. ३. G. omits सति. ४. B. and D. substitute गृहे for धर्मे and हरी or जलोदरी, but the latter seems to be a mistake. ५. I. reads -पाते and J. व्यवहारपक्षपाती for -पाती and व्यवहारपक्षपाती. ६. E. reads पट्टिका; for -पट्टिका. ७. G. reads सूर्यास्तकाले for सूर्याप्रकाशे. ८. H. reads -विभ्रंशः for -परिभ्रंशः. ९. B. D. and G. omit the following: -विलम्भा-
हारी सर्वदुःखाश्रयः । गोदुःखकारी गोनासः । गोनिर्दयश्चिपिटनासः । पथनाशको
निस्तेजस्कः सभायाम् । गलगण्डी महदधिक्षेपी । पुण्याक्षेपी वक्रनासः; while E.
and J. read सर्वदुःखाश्रयी for सर्वदुःखाश्रयः. १०. I. reads गोनामहा for
नासः. ११. Except A. and I. all others do not insert पथनाशका,
it read only निस्तेजस्कः. १२. Except A., all others omit महदधिक्षेपी;
while I. reads गलगन्धी for गलगण्डी.

वक्रनासः । शिष्टैर्चीर्णधर्मदूषकः केकराक्षः । साधुजन-
देव-तपस्वि-द्विजे-गुरु-ज्ञान-योगद्वेष्टा वक्रास्यः । तदा-
कारामभेत्ता नेत्राङ्गहीनः । कृतघ्नः सर्वारम्भविकलः ।
परस्वामिलापी क्षयरोगी स्यात् । चौररक्षकैः—

व्यवहारेष्वमध्यस्थश्चौरवृत्तिपरश्च यः ।

वाणिज्यलाभो नो तस्य देशान्तरगतस्य च ॥

व्याधिः स्यात् प्राणसन्देहो मृतिस्तत्रैव पापिनः' ॥

इति । उमा-महेश्वरसंवादे—

‘अकृत्वा खलयज्ञं तु यस्तु धान्यं प्रवेशयेत् ।

मरुदेशे भवेदृक्षः फल-पुष्पविर्वाजितः ॥

दिव्यं वर्षसहस्रं तु दुरात्मा कर्षको भवेत् ।

तस्यान्ते मानुषो भूत्वा कदाचित् कालपर्ययात् ॥

दरिद्रो व्याधितो मूर्खो ह्यकुलीनस्तु जायते ।

यस्तु क्षुद्रेण भावेन स्नेहविच्छेदकारकः ॥

सोनपत्यत्वमाप्नोति तस्य पापस्य कारणात् ।

न शृण्वन्ति गुरोर्वाक्यं वेदैर्वाक्यं च ये नराः ॥

सर्वेषां चैव नास्तिक्यं तेन ते यान्ति मूकताम् ।

प्रार्थयित्वा तु यो गां वै सवत्सां क्षीरसंयुताम् ॥

१. I. reads वक्रनासः, but by grammatical rule it is वक्रनासः. २. B. D. E. G. H. and J. read शिष्टैर्चीर्णैः, but the reading does not give proper sense here. ३. B. and D. do not insert -द्विज- . ४. J. reads नक्रास्यः for वक्रास्यः. ५. G. reads उडाक- for तडाक- and H. reads तडाकरोमने- चारो नेत्राङ्गहीनाः for तडाकारामभेत्ता नेत्राङ्गहीनः. ६. E. G. and H. read परस्वामिलापी for परस्वामिलापी. ७. I. reads चौररक्षकः and G. चाररक्षकः both for चौररक्षकः. ८. I. omits उमा-महेश्वरसंवादे and also this whole quotation. ९. B. and G. read मरुदेशे for मरुदेशे. १०. J. reads च तु. ११. E. reads देववाक्यं for वेदवाक्यं.

आत्मना पिबति क्षीरं तेनासौ याति चान्धताम् ॥
प्रसूतं श्विनं वह्नौ कृत्वा सर्वाङ्गदाहयुक् ॥
उदरे गूलसंयुक्तो जायते मनुजाधमः' ॥

इति । शिवधर्मोत्तरे—

मुखकृष्णव्रणी श्वित्री गरदो मत्तको भवेत् ।
जिह्वा-वक्त्रव्रणी ह्यन्यदुःखकारी भवेन्नरः ॥
अपकारं तु यः कुर्यादुपकर्तुर्भवेन्नरः ।
श्वास-कासी ज्वरी सर्वगात्ररोगी मृतप्रजः ॥
मृतपुत्रोऽप्यवन्धुः स्याद्यो द्वेष्टि परसन्ततिम् ।
परवित्तविनाशाय करोति स विसर्पवान् ॥
अकारणाद्धर्मपत्नीत्यागी स्याच्च जलोदरी ।
वेद्यां कुलवधूं कृत्वा वर्तते यो नराधमः ॥
भक्तं भोक्तुमशक्तश्च मण्डपानेन जीवति ।
परेषां चेतसः क्लेशकारी भवति मानवः ॥
क्षयी ज्वरी प्रेमेही च गुल्मी दाही भगन्दरी ।
रजस्वला-ऽन्त्य-चण्डाल-पापिष्ठ-पतितैः सह ॥
व्यवहारी पुष्पवत्यां भुक्त्वा कुष्टी ज्वरी भवेत् ।
अनपत्यो दरिद्रश्च विश्वस्तस्य विषप्रदः ॥

१. I. does not insert शिवधर्मोत्तरे and the following nine lines.
J. reads मुखकृष्णव्रणी for मुखकृष्णव्रणी. ३. H. reads ह्यन्यत्- for
त्य- and B. and D. substitute तु for हि. ४. J. reads सर्वगात्री रोगी
प्रजाः for सर्वगात्ररोगी मृतप्रजः. ५. G. reads भुङ्क्ते for भक्तं. ६.
and D. read च मेही for प्रेमेही and G. and J. substitute हारी for दाही.
B. D. E. and J. read पुष्पवत्या for पुष्पवत्यां. H. also reads
पवत्या and adds तु before भुक्त्वा. ८. B. and D. read विश्वस्तश्च for
श्वस्तस्य.

निषिद्धवस्तुभोगेन मोहयेद्यः परान् पुमान् ।
 परोपदिष्टज्ञानेन भवेदुन्मत्तकोऽपि वा ॥
 ऋणं दत्त्वा अधिकां वृद्धिं यो गृह्णातीह मानवः ।
 स भूत्वा धनिनां वंशे प्रजेद्देशान्तरं ततः ॥
 वाणिज्यलाभस्तत्रापि नास्ति तस्य नरस्य वै ।
 अमुख्यमुख्यकारी यः स ज्वरी आसकासवान् ॥
 सर्वाङ्गरोगी पापात्मा द्वेष्टा मृतसमाङ्गभाक्' ।

इति । उमामहेश्वरसंवादे—

‘मृष्टन्नेन य आत्मानं पोषयन्ति नराधमाः ।
 बाजानां वीक्ष्यमाणानामददन्नंति निस्पृहः ॥
 न हुतं न तपस्तप्तं न दत्तं किञ्च ब्राह्मणे ।
 आत्मैव पोषितो येन तत्पापं कथयाम्यहम् ॥
 यत्र देशे त्वनावृष्टिर्न वायुसमुद्भवः ।
 तस्मिन्देशे क्षुधार्ताश्च जायन्ते पापकर्मिणः’ ॥

इति । पद्मपुराणे—

‘यस्तु विप्रस्वमुत्सृज्य क्षत्रधर्मं निषेवते ।
 ब्राह्मण्यात् स परिभ्रष्टः क्षत्रयोनौ प्रजायते ॥

१. G. reads परः for परान्. २. J. and I. read -ज्ञानो वा for -ज्ञाने
 ३. B. and D. read सौ for सः and substitute गतः for सतः at the
 end of this line. ४. All, except A. and I. substitute एव for
 अपि. ५. Except A. and I. all others substitute पापेन for पापात्मा;
 while J. reads -समांगतिः for -समाङ्गभाक्. and I. reads सर्वाङ्गरोगः for
 सर्वाङ्गरोगी. ६. All, except I., read निस्पृहम् for निस्पृहः. ७. Except G.
 and H. read दत्तं for न दत्तं. ८. All, except A. and I., read यस्तु
 while G. reads यस्तु. ९. B. and D. read क्षत्रधर्म for क्षत्रधर्म.

वैश्यकर्मा च यो विप्रो लोभ-मोहव्यपाश्रयेः ।
 स द्विजो वैश्यतामेति शूद्रकर्म करोति यः ॥
 स्वधर्मप्रच्युतो विप्रः स हि शूद्रत्वमाप्नुयात् ।
 क्षत्रियो वा महाबाहो वैश्यो वा धर्मचारिणौ ॥
 स्वानि कर्माण्यपाकृत्य शूद्रकर्म निषेवते ।
 स्वस्थानाच्च परिभ्रष्टो जायते वर्णसङ्करः ॥
 ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रो वा याति तादृशः ।
 शूद्रन्नेनोदरस्थेन भ्रियते यदि पुत्रक ॥
 ब्राह्मणः शूद्रतामेति नास्ति तत्र विचारणा' ॥
 (प. पु. ५. २६. ७-१३)

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

‘ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः स्ववर्णे पाणिसङ्ग्रहम् ।
 अकृत्वा त्वन्यजापाणेः पतन्ति नृप सङ्ग्रहात् ॥
 यश्च यस्यास्तु हीनायाः कुरुते पाणिसङ्ग्रहम् ।
 अकृत्वा वर्णसंयोगं सोऽपि तद्वर्णभाग्भवेत्’ ॥
 (नास्तीदं मुद्रितमा. पु. पुस्तके)

E. and J. read -व्ययाश्रयः for -व्यपाश्रयः. २. G. reads सह शूद्रत्वमागतं सह शूद्रत्वमाप्नुयात्. ३. B. and D. read धर्मचारिणः, E. G. and J. वारिणि and H. धर्मधारिणि all for धर्मचारिणौ. ४. G. omits the opening portion :—

..... शूद्रो वा याति तादृशः ।

शूद्रान्नेनोदरस्थेन भ्रियते यदि पुत्रक ॥

ब्राह्मणः शूद्रतामेति नास्ति तत्र विचारणा' ।

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः.

1. D. and J. read पुत्रकः for पुत्रक. ६. B. and D. read ऽत्यन्यजापाणः, अन्यजापाणेः and I. त्वन्यजापाणेः all for त्वन्यजापाणेः. ७. B. and read -संग्रहः for -संग्रहम्.

इति ॥

अथ विशेषेण कर्मविपाकः ।

तत्र हिंसाविशेषाद्योनिविशेषः । तत्र मनुः—

‘यां यां योनिं च जीवोऽयं येन येनेह कर्मणा ।
क्रमशो याति लोकेऽस्मिन्स्तत्सर्वं निबोधत ॥
बहून् वर्षगणान् घोरान् नरकान् प्राप्य तत्क्षयात् ।
संसारान् प्रतिपद्यन्ते महापातकिनस्त्विमान् ॥
श्व-शूकर-खरोष्ट्राणां गो-ऽजा-ऽवि-मृग-पक्षिणाम् ।
चण्डाल-पुल्कसानां च ब्रह्महा योनिमृच्छति ॥
(म. स्मृ. १२. ५३-५५)

इति । नन्दिपुराणे —

‘नरकेषु क्रमेणैव ब्रह्महा पात्यते नरः ।
कल्पं कल्पं तनश्चान्ते स्थावरश्च प्रजायते ॥
तृण-गुल्म-लता-वल्ली-वीरुद्रुमविभेदतः ।
तृणभेदास्त्वर्गणिता गुल्मभेदास्तथा मताः ।
लताभेदाश्च निःसङ्ख्या वल्लीभेदास्तथैव च ॥
वीरुद्भेदास्त्वसंख्याता असंख्या द्रुमजातयः ।
तेषां च देशभेदेन पुनः कष्टत्वमिष्यते ॥

१. J. substitutes अत्र for तत्र and E. corrects योनिविशेषाः. २. E. G. and I. read क्रमशोऽयाति लोकेऽस्मिन् तत्सर्वं निबोध मे; while H. क्रमशोऽस्तीति for the same. ३. B. D. E. G. H. I. and J. read तत्क्षयात् for तत्क्षयात्. ४. E. reads संसारान् for संसारान्. ५. I. reads पात्यते for पात्यते. ६. B. and D. read स्थावरत्वं for स्थावरश्च. ७. G. reads अगुणिता for अगणिता. ८. B. and D. read द्रुमभेदेन पुनस्तृणत्वम्, ९. देशभेदे च पुनः कष्टत्वम् both for देशभेदेन पुनः कष्टत्वम्; while J. substitutes कृच्छ्रत्वम् for कष्टत्वम्.

ततः केनापि कालेन नानास्थावरयोनिर्तः ।
 कर्म भुक्त्वा क्रमेणैव भवन्ति च सरीसृपाः ॥
 वृक्ष-वल्कलभेदेन देशभेदेन वाप्यथ ।
 सरीसृपादिभेदेन तत्र भुक्त्वा तु पापकर्म ॥
 मृगेषु जायते मर्त्यो भेदैरगणितैस्ततः ।
 तत्रापि भुक्त्वा स्वं कर्म जायते पशुयोनिषु ॥
 तत्रापि यौतिकं भोगं भुक्त्वान्ते गोत्वमाप्य तु ।
 मुच्यते पशुजन्माच्च ततो जायेत मानुषे ॥
 तत्रापि नियमो नास्ति श्रद्धाकाक्षेपु जायते ।
 विप्रान्तेषु मनुष्येषु जायते पातकी नरैः ॥

इति । शिवधर्मोत्तरे ऋषि—

‘एवं पापविशुद्ध्यर्थं सावशेषेण कर्मणा ।
 ततः क्षितिं समासाद्य जायन्ते देहिनः पुनः ॥
 तत्रानुभूय दुःखानि जायन्ते कीटयोनिषु ।
 निष्क्रान्ताः कीटयोनिभ्यः क्रमाज्जायन्ति पक्षिणः ॥
 संक्षिप्ताः पक्षिभावेन जायन्ते मृगयोनिषु ।
 मृगदुःखमतिक्रम्य जायन्ते पशुयोनिषु ॥

१. I. omits this and the following nine lines ; while G. reads तत्र ततः. २. E. reads -योनिनः for -योनितः. ३. B. D. G. H. and J. read वृक्ष-वल्कलभेदेन for वृक्षवल्कलभेदेन. ४. J. reads पातकम् for पापकर्म. B. and D. read गोत्वमाप्युत, G. गोत्वमाप्युत, both for गोत्वमाप्य तु. B. D. E. G. and H. read -जन्मात्स for -जन्माच्च. ५. G. substitutes नः for नरैः. ६. J. reads -विशुद्ध्यर्थं for -विशुद्ध्यर्थ. ७. B. and D. read कीटभावेन for पक्षिभावेन. ८. G. reads उग्रदुःखम् for मृगदुःखम्. ९. B. and D. omit this whole line:—

मृगदुःखमतिक्रम्य जायन्ते पशुयोनिषु ॥

पशुयोनिं समासाद्य पुनर्जायन्ति मानुषाः ।
 एवं योनिषु सर्वासु परिभ्राम्ये क्रमेण तु ॥
 कालान्तरवशाद्यान्ति मानुष्यमतिदुर्लभम् ।
 उत्तमं चापि मानुष्यं प्राप्यन्ते पुण्यगौरवात् ॥
 विचित्रा गतयः प्रोक्ताः कर्मणां गुरु-लाघवात् ।
 ततो मानुषतां प्राप्य व्याधिभिस्तत्र पीड्यते ॥
 कुष्ठरोगेण घरेण ब्रह्महत्यां प्रयोजयन्ते ।

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

‘अशस्त्रं पुरुषं हत्वा नरः सञ्जायते खरः ।
 कृमिः स्त्रीवधकर्ता च बालहा चोपजायते ॥ (१८)
 वृषस्य वृषणौ छित्वा षण्डत्वं प्राप्नुयान्नरः ।
 परिहृत्य ततो भूयो जन्मनामेकविंशतिम् ॥
 कृमि-कीट-पतङ्गेषु स्थितस्तोयचरेषु च ।
 गोत्रं प्राप्य च चण्डाल-पुल्कसादि जुगुप्सितम् ॥ (१९)

१. I. reads परिक्रम्य for परिभ्राम्य. २. B. D. and J. read प्राप्नुते for प्राप्यन्ते and H. प्राप्नुते for the same, but it seems incorrect. ३. I. reads प्रयोजयते for प्रयोजयन्. ४. B. D. and J. read कृमि-स्त्री-वरहन्ता च. G. कृमिस्तु नरहन्ता च. E. and H. कृमिः स्त्रीवरहन्ता च and I. कृमि-स्त्री-परहन्ता च. all for कृमिःस्त्रीवधकर्ता च. ५. The text reads बालहन्ता च जायते for बालहा चोपजायते. ६. The text does not insert this Sloka—

वृषस्य वृषणौ छित्वा षण्डत्वं प्राप्नुयान्नरः ।

परिहृत्य ततो भूयो जन्मनामेकविंशतिम् ॥

७. I. reads तोयनरेषु for तोयचरेषु; while the text reads this line follows :—

कृमिः कीट . पतङ्गोऽथ पक्षी तोयचरो मृगः ।

८. E. G. H. I. and the text substitute गोत्रं for गोत्रं. ९. E. G. H. I. and J. read जुगुप्सितम्. for जुगुप्सितम्.

पङ्ग्वन्धो बधिरः कुष्ठी यक्ष्मणा च प्रपीडितः ।

मुखरोगाक्षिरोगैर्वा रोगैरन्यैश्च बाध्यते ॥ (३४)

अपस्मारी च भवति शूत्रत्वं चैवं गच्छति । (३५)

एष एव क्रमो दृष्टो गो-सुवर्णादिहारिणाम् ॥

विद्यापहारिणां चैव निदेशभ्रंशिनां गुरौ' ॥ (३६)

(मा. पु. १५. १८-३६)

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘यस्तु रौद्रसमाचारः सर्वभूतभयङ्करः ।

हस्ताभ्यां यदि पङ्ग्यां वा रज्ज्वा दण्डेन वा पुनः ॥

लोष्टैः स्तम्भैरुपायैर्वा जन्तून्स्ताडयतेऽनिशम् ।

हिसार्थी निकृतप्रज्ञ उद्वेगजनकरः सदा ॥

१. B. D. E. G. H. and I. read पङ्ग्वन्धबधिरः for पङ्ग्वन्धो बधिरः.

B. and D. read मुखरोगाक्षिरोगादि for मुखरोगाक्षिरोगैर्वा; while J. and e text substitute च for वा. ३. The text reads मुखरोगैश्च for रोगैर-
भि. ४. The text reads च स गच्छति for चैव गच्छति. ५. G. and e text read -सुवर्णादिहारिणाम् for -सुवर्णादिहारिणाम्; while B. and D. at the following :—

‘. . . . . गो-सुवर्णादिहारिणाम् ।

विद्यापहारिणां चैव निदेशभ्रंशिनां गुरौ’ ॥

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘यस्तु रौद्रसमाचारः . . . . . ।

The text reads this line thus :—

विद्यापहारिणश्चोमा निष्क्रयभ्रंशिनी गुरोः ॥

E. G. H. and J. read निश्चयभ्रंशिनां गुरोः for निदेशभ्रंशिनां गुरौ.

B. D. and G. read कार्यान्तं ताडयेन्निशम्, J. जन्तून्स्ताडयतेऽनिशम् both जन्तून्स्ताडयतेऽनिशम्; while G. puts च for वा. ९. B. and D. read गुर्याविष्कृतप्रज्ञ उद्वेगजनकरः and G. हिसार्थीविष्कृतप्रज्ञ उद्वेगजनकरः both हिसार्थी निकृतप्रज्ञ उद्वेगजनकरः.

एवं शीलसमाचारो निरयं प्रतिपद्यते ।
 स चेन्मेनुष्यतां गच्छेद्यदि कालविपर्ययात् ॥
 वध-बन्धपरिक्लिष्टः कुले जायेत सो ध्यमे ।
 लोकद्वेष्टाऽधमः पुंसां स्वयं कर्मकृतैः फलैः' ॥

इति ।

अथ हिंसकर्मशेषफलानि ।

तत्र हिंसकर्मविशेषफलानि शङ्ख-लिखिताभ्यां
 दर्शितानि—

‘अत ऊर्ध्वं बहूनि वर्षसहस्राणि यमविषये कु-
 म्भीपाक-रौरवादिषु स्थानेषु दुःखान्यनुभूयेद्
 जातानामिमानि लक्षणानि भवन्ति । तद्यथा
 ब्रह्महा कुष्टी गोघ्नश्चान्धो ज्ञेकरोगिणश्च’ ।

इति । यमः—

‘अशुद्धानां तु पापानां पतितानां च कर्मभिः ।
 उत्तीर्णानां च तिर्यक्त्वाद्देहे भवति लक्षणम् ॥
 इह दुश्चरितैः केचित् केचित् पूर्वकृतैस्तथा ।
 प्राप्नुवन्ति दुरात्मानो नरा रूपविपर्ययम् ॥
 द्विजघ्नं कुष्ठिनं विद्यात् कुनखं स्वर्णहारकम् ।
 व्यङ्गाश्चार्धमिणश्चैव जायन्ते प्राणिहिंसकाः’ ॥

१. Except A. G. I. and J. all read मानुष्यतां for मनुष्यतां; while B. and D. substitute प्राप्तो for गच्छेत्. २. B. D. and G. read ऽधमः for ऽधमे. ३. G. and I. read हिंसा- for हिंस-; while B. and D. read हिंसकर्मशेषफलानि. ४. B. D. and H. read कुम्भीपाकादिरौरवादिषु. ५. B. D. E. H. and J. omit नत्; while G. substitutes यत् for सत् and E. H. and J. तथा for यथा. ६. G. substitutes च for नू. ७. H. substitutes तु for च.

इति । हारीतः—

‘कुनखी भूणहा । ब्रह्मघ्नः कुष्ठी । परदुःखदा-
यिनो नित्यान्धाः । परार्तिरता दीर्घरोगिणः ।

दृष्ट्यपहर्तारोऽन्धाः । श्रोत्रापहर्तारो गधिराः ।

वाचोपहर्तारो मूकाः । एवं ह्याह—

यदङ्गं पीड्यते येन तेन हीनोऽभिजायते ।

नाऽकृत्वा लभते किञ्चित् शुभं वा यदि वाऽशुभम् ॥

(हा.स्मृ. २४. ७३-८०)

इति । कश्यपः—

‘क्षयी स्यात् क्षेत्रहरणे अर्शवानृवधेषि च ।

जलोदरयुतः स स्यात् स्वनारीणां च हिंसकः ॥

कर्णभेत्ता कर्णशूली ओष्ठरोग्योष्ठनाशकः ।

दन्तपातनकर्ता च दन्तरोगी भवेत् सदा ॥

उरःस्तम्भादुरःस्तम्भी अक्षिरोग्यक्षिनाशकः ।

पदे तु यस्ताडयति विसर्पी स भवेन्नरः ॥

१. G. omits भूणहा. २. G. reads परस्त्रीरताः and I. परवाराभिरताः
h for परार्तिरताः. ३. B. does not insert कश्यपः. ४. B. D. G.
and J. read क्षयः स्यात् क्षेत्रहरणे; while H. substitutes पक्षः for क्षयी
I. E. reads क्षयः स्यात् क्षेत्रहरणे for क्षयी स्यात् क्षेत्रहरणे. ५. B. and D.
d सवीतृतवचोऽपि च for अर्शवानृवधेषि च; while G. and I. substitute
र्शवान् and H. नृवधे for अर्शवान् and नृवधे respectively. ६. B. and
read स्यात् for स स्यात्. ७. E. I. and J. read कर्णमूली for कर्णशूली;
while J. substitutes कुष्ठ- for ओष्ठ-. ८. D. reads -नाशनः. ९. I. reads
स्तम्भादुरस्तम्भी through mistake. १०. G. reads पाशै for पशः.
11. B. D. H. substitute च for स.

पीडानप्रियकर्ता च धनुर्व्याधिर्धनुर्ग्रहात् ।
 पादकीली स भवति पादहन्ता च यो भवेत् ॥
 सै गद्गदी दारयति यो वृक्षानतिविस्तृतान् ।
 शूलेन शूली भवति मनुष्याणां च हिंसकः ॥
 असृग्गदी स भवति यस्तु हिंस्याद्दुष्टान् पशून् ।
 नक्तान्ध्यं जायते तस्य यो गवां नयनद्वये ॥
 करोति गूलप्रक्षेपं पूर्वभावप्रचोदितः' ॥

(का. स्मृ. ३. ४०-४६)

इति । व्यासोऽपि—

‘पितृहा याति पैशाच्यं जात्यन्धो मातृघातकः ।
 प्राण्यद्वं मृगशावं च हत्वा वन्ध्यो मृतप्रजाः ॥
 असाध्यरोगी बालघ्नः क्षयी स्यात् सर्वजीवहा ।
 गात्रकृच्छ्री व्रणी श्वित्री विसर्पी परघातकः ॥
 नेत्ररोगो भवेत्तस्य यो ज्ञ्येषां दृष्टिघातकः ।
 परेषां रसनाछेदी जिह्वास्यव्रणवान् भवेत् ॥

१. J. reads धेनुर्व्याधिर्धनुर्ग्रहात् for धनुर्व्याधिर्धनुर्ग्रहात्. २. B. and D. read पादकीली for पादकीली and II. पादकी स च for पादकीली स. ३. I. reads असृग्गदी for स गद्गदी. ४. G. reads धारयति for दारयति; while J. पातयति for the same. ५. B. and D. read अतिविस्तरान् for अतिविस्तृतान्. ६. E. reads असृग्वाही and I. असृग्दरी both for असृग्गदी. ७. I. substitutes वृथा for दुष्टान्. ८. B. D. and I. read मृतप्रजाः for मृतप्रजाः. ९. B. D. and G. read अस्पर्शरोगी, H. असाध्यरोगी both for असाध्यरोगी and J. अर्शरोगी बालघ्नश्च for असाध्यरोगी बालघ्नः. १०. B. and D. read गात्रकृच्छी for गात्रकृच्छ्री. ११. D. reads नेत्ररोगी for नेत्ररोगी. B. and H. read also the same, but correct नेत्ररोगी. १२. E. G. A. H. I. and J. read रसनाछेदात् for रसनाछेदी. १३. J. reads व्रणवान् for व्रणवान्.

कृतघ्नः स्फुटिताक्षो वा तृतीयज्वरे संयुतः ।
 चतुर्थकोष्ण-शीतोष्णज्वरी स्यात् सैततं ज्वरी ॥
 ग्रामे वने वा जन्तूनां श्वभिर्यो भीतिमर्पयेत् ।
 भयोद्वेगकरोऽन्येषां पाषाणेनाथ घातकः ॥
 तलघाती च सम्भूतः कुलेषु धनिनां नरः ।
 गत्वा देशान्तरं तेषां तत्र रोगो महान् भवेत् ॥
 (व्या. स्मृ. ६. १७-२२)

इति । वृद्धगौतमः—

‘वृक्षच्छेत्ता वृथा यस्तु स नाडीव्रणवान् भवेत्’ ।

इति । वायुपुराणे—

‘भवेत्स्फुटितपादस्तु यो निहन्याद्वनस्पतीन् ।
 प्राणिर्हि सापरो* जन्तुघाती वा मृतसन्ततिः ॥
 मुखे कृष्णव्रणी श्वित्री वन्ध्या वा स्याद्विसर्पवान् ।
 वल्मीकिं तु खनिस्त्वा यो हन्ति वायुभुजो नरः ॥
 गजचर्मो ज्वरी च स्यादाज्ञया पूर्वकर्मणः ।
 भ्रूणहा स्विन्नहस्तः स्याद्ब्रह्मणीर्वा नपत्यहा ’ ॥

प्राणिर्हि सापरः जन्तुघाती वा मृतापत्यः मुखे कृष्णव्रणवान् वा कुष्ठ-
 वन्ध्या वा स्यादित्यर्थः ।

Except B. D. G. and I. read -द्वार- for -ज्वर-. २. B. D. G. H. read चतुर्थ- for चतुर्थ-. ३. I. reads सत्त्वज्वरी for सततं ज्वरी and o does the same. ४. H. reads सम्भूते कुलेषु for सम्भूतः कुलेषु. reads रागो for रोगो. ६. Except A. and I., all others omit इति. D. and G. do not insert इति. ८. B. and D. read वृत्तिसन्ततिः, E. and J. हतसन्ततिः both for मृतसन्ततिः. ९. I. reads गजचर्मा for गज. १०. B. D. G. and H. read छिन्नहस्तः for स्विन्नहस्तः. ११. I. गृहिणी शसपरन्वादि for वृद्धणीवानपत्यहा, but it is meaningless.

इति । विष्णुधर्मोत्तरे—

‘यं कंचिद्घातयित्वा तु प्राणिनं भृगुनन्दन ।

मांसं भुक्त्वा तु धर्मज्ञ भवतीह गदातुरः’ ॥

(वि. ध. २. १०८. ४)

इति ॥

इति हिंसाशेषकर्मफलानि ।

अथापेयपानाभक्ष्यभक्षणकर्मविशेषाद्योनिविशेषः।

तत्र शिवधर्मोत्तरे—

‘कृमि-कीट-पतङ्गानां विड्भुजां चैव पक्षिणाम् ।

सुरापः प्राप्यते योनिं पूर्वकर्मानुसारतः’ ॥

इति । उमा-महेश्वरसंवादे—

‘मद्यव्यसनिनो ये च ये मद्यं सेवयन्ति च ।

शालां तु कारयेद्यस्तु मद्यपानं ददाति यः ॥

मद्यविक्रयिणो ये च मद्यं ये क्रीणयन्ति च ।

पिबन्ति ये नरा देवि सर्वे ते समभागिनः

ते शौण्डिका* वा चण्डाला लुब्धका मत्स्यघातकाः।

दासत्वेनैव सुश्रोणि जायन्ते पुरुषाधमाः ॥

* नरक्रान्ते मद्यव्यसन्यादीनां जन्मान्याह । ते शौण्डिका इत्यादि । शौण्डिकादिष्वपि दासत्वेनैव न स्वामित्वेन । शौण्डिकादिदासा भवन्तीत्यर्थः।

१. E. G. H. and I. read प्राणिनां for प्राणिनं. २. B. D. substitute for तु. ३. G. and J. omit -कर्म-; while except E. and H. हिंसाशेष for हिंसाशेषः. ४. J. reads -कर्मविशेषः for -कर्मविशेषाद्योनिविशेषः. ५. B. and D. read विजानां for विड्भुजां. ६. B. and D. read मद्य for मद्यपानं; while J. मद्यपानाददाति for मद्यपानं ददाति. ७. G. मद्ये for मद्यं.

तिर्यञ्चोऽपि समुत्पन्ना यथा मृत्युमुपागताः ।
 मद्यपानरता ये च शृणु तेषां गतिं शुभे ॥
 षष्टिवर्षसहस्राणि कृमिर्भूत्वा महीतले ।
 कृमियोनिक्षये भूते पापं तु कथयाम्यहम् ॥
 श्वानयोनिशतं गच्छेज्जम्बुके पञ्चविंशतिम् ।
 मद्यपानरता ये तु कां गतिं यान्ति सुव्रते ? ॥
 शूद्रस्य चेदृशं पापं मद्यपानरतस्य च ।
 विप्रस्य कथयिष्यामि मद्यपस्य दुरात्मनः ॥
 काको भूत्वा चिरं देवि विष्टाभक्षस्तु जीवति ।
 वर्षाणां द्वादशे लक्षे स जीवेत् पापकर्मकृत् ॥
 स्वं मांसे परमांसेन यो देही वृद्धिमिच्छति ।
 तस्य योनिशतं गत्वा शरीरं व्याधितं भवेत् ॥
 यासु योनिषु जायन्ते नरा मांसस्य भक्षकाः ।
 व्याधि-रोगशतैर्युक्ता जायन्ते तासु कर्मणा' ॥

1. reads मृत्युमुपागतम् for मृत्युमुपागताः. २. J. substitutes प्रभो
 मे. ३. E. omits the following:—

षष्टिवर्षसहस्राणि कृमिर्भूत्वा महीतले ।

कृमियोनिक्षये भूते पापं तु कथयाम्यहम् ॥

श्वानयोनिशतं गच्छेज्जम्बुके पञ्चविंशतिम् ।

D. II. and J. read जम्बुकं पञ्चविंशतिम्, and G. जम्बुकः पञ्चविंशतिः.
 substitutes वा for च. ६. B. and D. read पानं for पापं.
 cept I. read पक्षी. ८. H. reads स्वमांसे परमांसेन, and I. स्व-
 रमांसेन; while I. substitutes कच्छति for इच्छति. ९. All, except
 d I., substitute बाधितं for व्याधितं. १०. I. reads नरमांसस्य for
 मांसस्य.

इति । मनुः—

‘कृमि-कीट-पतङ्गानां विड्भुजां चैव पक्षिणाम् ।
हिलाणां चैव सत्त्वानां सुरापो ब्राह्मणो व्रजेत् ॥’
(म. स्मृ. १२.५६)

इति । विष्णुरपि—

‘अभोज्यानां भोजने अभक्ष्यभक्षणे च कृमिः ।
(वि. स्मृ. ४४. ११)

इति । बृह्मगौतमः—

‘विप्रवृत्तिलोपेन ददुरः सप्तजन्मसु ।
निषिद्धानं तु यो भुङ्क्ते कर्मटः सो भिजायते ॥
कीटाशी शीतलान्नाशी मत्स्याशी याचितान्नभुक् ।
आमन्त्रणं विना भुक्त्वा परान्नं काकतां व्रजेत् ॥’

इति ॥

अथापेयपानादिकर्मशेषफलानि ।

इति । तत्र हारीतः—

‘सुरापो बद्धजिह्वः । अभक्ष्यभक्षः श्यावदन्तः ।
(हा. स्मृ. २४. ६८—६९)

१. H. reads -कीट- for -कीट-. २. E. H. and J. read विड्भुजानां for विड्भुजां चैव. ३. B. D. and E. omit च; while E. reads अभोज्यनामभक्ष्यभक्षणे, I. अभोज्यान्नभक्षणे, J. अभोज्यानां भक्षणे, and the text अभोज्यान्नाभक्ष्याशी all for अभोज्यानां भोजने अभक्ष्यभक्षणे च. ४. B. and D. substitute गौतमः for बृह्मगौतमः; while G. omits इति and बद्धजिह्वः तमः. ५. B. and D. read this line thus:—

अविप्रवृत्तिलोपेन ददुरः सप्तजन्मसु ।

G. also the same, but reads अविप्रे वृत्तिलोपेन and -जन्मनि. ६. I. and J. read कर्मटः, G. कर्मटः and I. कर्मटः all for कर्मटः. ७. I. read सूतकान्नाशी for शीतलान्नाशी. ८. Except A. E. and J. all others read -कर्मविशेष- for -कर्मशेष-; while G. reads उपपानादि- for अपेयपानादि-

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे —

‘पापशेषात् भवति सुरापः श्यावदन्तकः’ ।

(स्कं. पु. रे. ख. ७१. २६)

इति । शिवधर्मोत्तरे—

‘अभक्ष्यभक्षी गण्डमाली’ ।

इति । शङ्ख-लिखितौ—

‘अभक्ष्यभक्षी गण्डमाली’ ।

इति । काश्यपः—

‘सुरापो लोलजिह्वः’ ।

इति ॥

(का. स्मृ. १३. १९)

अथ स्तेयकर्मविशेषाद्योनिविशेषाः ।

तत्र मनुः—

‘लूता-ऽहि-सरटानां च तिरश्चां चाम्बुचारिणाम् ।

हिराणां च पिशाचानां स्तेनो विप्रः सहस्रशः ॥ (५७)

संयोगं पतितैर्गत्वा परस्यैव च योषितम् ।

अपहत्य च विप्रस्त्वं भवति ब्रह्मराक्षसः ॥ (६०)

१. B. and D. do not insert the quoted *śītra*, but substitute तथैव.
B. D. G. H. and J. reads बद्धजिह्वः for लोलजिह्वः. ३. B. D. H.
1 J. substitute -विशेषः for -विशेषाः. ४. All, except A. and I., omit
and E. omit also मनुः. ५. B. and D. read अम्बुधारिणाम् for
बुधारिणाम्. ६. I. reads स पिशाचानां for च पिशाचानां. ७. B. D.
I. and J. read भवन्ति ब्रह्मराक्षसाः for भवति ब्रह्मराक्षसः.

मणि-मुक्ता-प्रवालानि हत्वा लोभेन मानवैः ।
 विविधानि च रत्नानि जायते लोहकर्तृषु ॥
 धान्यं हत्वा भवत्याखुः, कांस्यं हंसो, जलं प्लवः ।
 मधु दंशः, पयः काको, रसं श्वा, नकुलो घृतम् ॥
 मांसं गृध्रो, वसां मदुस्तैलं तैलपकः खगः ।
 चीरीवाकस्तु लवणं, बलाकांशकुनिर्दधि ॥
 कौशेयं तिचिरिर्हत्वा क्षौमं हत्वा तु दर्दुरः ।
 कार्पास-तान्तवं क्रौञ्चो, गोधा गां, वाग्गुदो गुडम् ॥
 चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान्, पत्रं शाकं तु वर्हिणः ।
 श्वावित् कृताञ्चं विविधमकृताञ्चं तु शल्यकः ॥
 बंको भवति हत्वा ऽग्निं, गृहकारी ह्यपस्करम् ।
 रत्नानि हत्वा वासांसि जायते जीवजीवकः ॥
 वृको मृगेभं, व्याघ्रोऽश्वं, फेल-पुष्पं तु मर्कटः ।
 स्त्रीमृक्षस्तोकको वारि, यानान्युष्ट्रः पद्मनजः ॥
 यद्वा तद्वा परद्रव्यमपहत्य बलाञ्जरः ।

१. (G. I. and J. read मानवाः and जायन्ते the plural forms instead of मानवः and जायते the singular ones. २. The text substitutes वसां for वसां. ३. B. D. E. H. and I. read तैलपकः and J. and G. तैलपकः both for तैलपकः. ४. We follow here A. (G. and the text; while B. and D. read चीरीवाकः, E. and H. क्षीरहारः, I. क्षीरवास and J. क्षीरपाकः all for चीरीवाकः. ५. I. reads बालकः for बलाका-. ६. I. reads कार्पासं तान्तवं for कार्पास-तान्तवं. ७. B. and D. वाग्गुदो गुडम्, E. वाग्गुदो गुडम्, H. वाग्गुदो गुडम्, I. वाग्गुदो गुडम् and J. वाग्गुदो गुडम् all for वाग्गुदो गुडम्. ८. The text substitutes चुच्छुन्दरीः for चुच्छुन्दरी. ९. B. D. substitute काको for बंको and गृध्रकारी for गृहकारी. १०. E. reads जायन्ते जीवजीवकाः. ११. B. and D. read फल-पुष्पं and the text substitutes फल-मूलं for फल-पुष्पं.

अवश्यं याति तिर्यक्त्वं जग्ध्वा चैवाहुतं हविः ॥

स्त्रियोऽप्येतेन कल्पेन हत्वा दोषमवामुयुः ।

एतेषामेव जन्तूनां भार्यात्वमुपयान्ति ताः' ॥

(म. स्मृ. १२. ५७-६९)

इति । याज्ञवल्क्यः—

‘हीनजातौ प्रजायेत पररत्नापहारकः ।

पत्रशाकं शिखी हत्वा, गन्धाञ्चुच्छुन्दरी शुभान् ॥

मूषको धान्यहारी स्याद्यानमुष्ट्रः फलं कपिः ।

जलं प्लवः, पयः काको, गृहकारी ह्युपस्कर्म ॥

मधुदंशः, पलं गृध्रो, गां गोधा, श्विं वकस्तथा ।

श्वित्री वस्त्रं, श्वा रसं च, चीरी लवणहारकः ॥

प्रदर्शनार्थमेतत्तु मयोक्तं स्तेयकर्मणि ।

द्रव्यप्रकारा हि यथा तथैव प्राणिजातयः' ॥

(या. स्मृ. ३. २१३-१६)

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

‘न्यासापहर्ता नरकादिमुक्तो जायते कृमिः । (६)

धान्यं यवांस्तिलान्माषान्कुलित्यान्सर्षपाञ्चगान् ॥ (७)

B. G. and D. read चैव इतं for चैवाहुतं. २. B. D. E. G. II. and read पत्नीत्वम् for भार्यात्वं; while B. D. and J. substitute तान् for ३. E. H. and J. read चुच्छुन्दरिः for चुच्छुन्दरी. ४. G. reads for पले. ५. I. and the text substitute तु ६. I. reads through like प्राणिजायते for प्राणिजातयः. ७. I. reads पुंसोऽपहर्ता for न्यासा- ८. I. reads कुलुस्थान्, E. H. and the text कुलस्थान् both for क्षान्.

सस्यान्यन्यानि वा हत्वा मोहाज्जनुरचेतनः (८)
 सज्जायते मेहावक्त्रो मूषको वज्रसन्निभः ॥ (९)
 भोजनं चोरयित्वा तु मक्षिको जायते नरः । (१०)
 हत्वा दुग्धं तु मार्जारो जायते नरकाच्युतः ।
 तिल-पिण्याकसम्मिश्रमन्त्रं हत्वा तु मूषकः ॥ (१०)
 घृतं हत्वा तु नकुलः काको मुहुरजामिषम् ।
 श्येनो^१ मार्गामिषं हत्वा चीरी लवणहारकः ॥ (११)
 चोरयित्वा पयश्चापि बलाका सम्प्रजायते । (१२)
 प्रस्तु चोरयते तैलं तैलपायी स जायते ।
 मधु^२ हत्वा नरो दंशो घृतं हत्वा पिपीलिका ॥ (१३)
 चोरयित्वा तु निष्पावान् जायते गृहगोलर्कः ।
 आसनं चोरयित्वा तु तित्तिरित्वमवाभुयात् ॥ (१४)
 अय्यो^३ हत्वा तु पापात्मा वायसः सम्प्रजायते ।

१. J. substitutes महाचक्रो for महावक्त्रो; while the text बहुसन्निभः is वज्रसन्निभः. २. B. and D. read मक्षिको for मक्षिका. ३. The text read उन्नतु स for दुग्धं तु. ४. The text reads च for तु. ५. H. J. and the text read मुहुरजामिषम्, G. मुहुरजामिषम् both for मुहुरजामिषम्. ६. In the text we find these following two lines are for this line, viz.—

मस्यमांसापहत् काकः श्येनो मार्गामिषापहत् ।

वीचीकाकस्त्वपहते लवणे श्येनि कृमिः ॥.

७. H. substitutes अन्यु for मधु, while B. and D. हंसो for हंसो and G. reads thus:—

अपहत्वा पणे हंसो घृतं हत्वा पिपीलिकाः ॥

And in the text we find उप्यु for घृतं. ८. B. D. E. G. H. I. and J. read गलगण्डकः for गृहगोलर्कः. ९. The text reads आसवं for आसनं and gives therefore a good sense. १०. E. and G. read अपो for अयो

हते कांस्ये च हारीतः कपोतो रौप्यजे हते ॥ (२६)
 जीवज्जीवकतां याति रक्तवस्त्रापहारकः ॥ (२९)
 चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान् सस्यं हत्वा शशो भवेत् ।
 षण्डः पलालहरणे काष्ठहृत् धुणकीटकः ॥ (३०)
 पुष्पापहृद् दरिद्रश्च पङ्कुर्यानापहारकः ।
 शाकहर्ता च हारीतस्तोयहर्ता च चातकः ॥ (३१)
 भूहर्ता नरकान् गत्वा रौरवादीन् सुदारुणान् ।
 तृण-गुल्म-लता-वल्ली-त्वक्सार-तरुतां क्रमात् ॥ (३२)
 (मा. पु. १५. ६-३२)

इति । गौतमः—

‘अनृतवाक् स्खलितजिह्वो मुहुर्गुहः सल्लभवाक् ।

१. I. reads रौप्यके for रौप्यजे and the text रूष्यभाजने for रौप्यजे
 ने. २. E. and H. substitute याता for याति, E. I. J. and the text read
 रक्तवस्त्रापहृत् for रक्तवस्त्रापहारकः. ३. B. and D. omit this and the
 following three lines:—

चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान् सस्यं हत्वा शशो भवेत् ।

षण्डः पलालहरणे काष्ठहृत् धुणकीटकः ॥

पुष्पापहृद्दरिद्रश्च पङ्कुर्यानापहारकः ।

शाकहर्ता च हारीतस्तोयहर्ता च चातकः ॥

omits this and the following two lines; while the text reads चुच्छुन्दरी
 and E. H. and J. read the same for चुच्छुन्दरी. ४. I. reads रसं and the
 it वासो both for सस्यं. ५. E. H. and J. read पलालहरणे for पला-
 रणे; while the text substitutes पलालहरणात् for the same. ६. I.
 reads धुणकीटकः for धुणकीटकः. ७. The text reads उपहृत् for
 हारकः. ८. B. D. E. G. H. I. and J. read गतः for क्रमात्. ९. We
 consulted here five different manuscripts and one printed copy of the
 it of Gautama, manuscripts do not concord with one another. Some
 it this portion altogether. In the printed copy some Sûtras are
 and, but their version is quite different; while H. reads स्खलितः for
 लेत- and I. उल्लभो for स्खलितजिह्वो.

जलोदरो दारत्यागी । कूटसाक्षी स्त्रीपदी उच्छून-
जङ्घाचरणः । विवाहविघ्नकर्ता छिन्नोष्ठः । अवगूरु-
च्छिन्नहस्तः । मातृघ्नोऽन्धः । स्नुषागामी वातवृषणः ।
चतुष्पथे विण्मूत्रविसर्जने मूत्रकृच्छ्रः । कन्यादूषकः
षण्ढः । पर्युषितभोजी कृमिः । ईर्ष्यालुर्मशकः ।
पित्रोर्विब्रदमानोऽपस्मारी । न्यासापहार्यनपत्यः ।
रत्नापहार्यत्यन्तदरिद्रः । विद्याविक्रयी पुरुषमृगः ।
वेदविक्रयी द्वीपी । बहुयाजको जलप्लवः । अया-
ज्याजको वराहः । अनिमन्त्रितभोजी वायसः ।
मृष्टैकभोजी वानरः । ईतस्ततोऽश्वन् मार्जारः ।
कक्षवनदाही खद्योतः । दारकाचार्यो मुखविगन्धः ।
अदत्तादायी बलीवर्दः । मत्सरी भ्रमरः । अमृत्युत्सादी
मण्डलकुष्ठी । शूद्राचार्यः श्वपाकः । गोहर्ता सर्पः ।
स्नेहापहारी क्षयी । अन्नापहार्यजीर्णी । ज्ञानापहारी

१. मातृघ्नोऽन्धः । स्नुषागामी वातवृषणः । these two Sūtras do not appear in others than A and I. ; while B. omits ईर्ष्यालुर्मशकः. २. B. D. E. G. H. and J. do not insert पर्युषितभोजी कृमिः here, and change place and insert after मुखविगन्धः. ३. B. D. E. G. H. and J. omit पित्रोर्विब्रदमानोऽपस्मारी. ४. B. D. E. G. and H. substitute कन्यापहारी for न्यासापहारी and J. omits अनपत्यहाः । रत्नापहारी and reads न्यासापहार्य-
त्यन्तदरिद्रः. ५. J. reads पुरुषो मृगः for पुरुषमृगः. ६. J. substitutes -याजको for -याजको. ७. B. D. G. omit this Sūtra. ८. I. reads वन-
for इतः. ९. H. reads अदत्तादायो for अदत्तादायी. १०. E. J. and I. read
भ्रमरः for भ्रमरः. ११. J. reads मण्डली कुष्ठी for मण्डलकुष्ठी.

मूकः । जलापहारी मत्स्यः । क्षीरहारी बलाकः ।
परद्रव्यापहारी परमेष्ठ्यः ।

(गौ. स्मृ. २०. ४-३८)

इति । शङ्ख-लिखितौ—

‘वैद्यमापहारी अद्रिसर्पः । परजलापहारी शिशु-
मारः । सस्यापहारी कपोतः । कव्यापहारी वायसः ।
ताम्रापहारी बल्लगुलः । अपूपापहारी भेतः । शास्त्राप-
हारी जडः । छत्रापहारी कारण्डवः । गन्धापहारी
पतङ्गः । ध्वजापहारी कृकलासः । शाकापहारी
पशुः । शय्यापहार्यशयनः । पुष्पापहारी दुर्गन्धी ।
फलापहार्यफली । दीपापहारी कौशिकः ।
भूम्यपहारी नकुलाहि-बिडाला-ऽऽखूनामन्यतम
इति ।

१. Except A. and I., all others substitute जलाहारी for जलापहारी.
2. Except E. and I., others read बलाकी for बलाकः. ३. B. reads
हारी for ऽपहारी ४. B. reads वैद्यापहारी, D. and G. वैद्यापहारी
or वैद्यमापहारी and all manuscripts, except A. and I., omit -सर्पः and read
only अद्रिः while G. reads अहिः for अद्रिसर्पः. ५. G. substitutes
वै- for पर- ; while I. omits पर-. ६. D. reads सत्यापहारी for सस्यापहारी;
while B. omits this and the following three Sūtras:—

सस्यापहारी कपोतः । कव्यापहारी

वायसः । ताम्रापहारी बल्लगुलः ।

G. and J. substitute कव्यापहारी and D. H. कव्यहारी both for कव्या-
पहारी. ८. G. reads ताम्रहारी and I. बलाकः for ताम्रापहारी and बल्लगुलः
respectively. ९. D. omits these following Sūtras and reads इति
once. १०. B. omits कारण्डवः and गन्धापहारी; while I. reads कारण्डः
कारण्डवः and, G. कदम्बः and J. कौतुभवः for the same. H. also reads
कदम्बः, but gives marginal reading कारण्डवः. ११. G. reads अशतिः
अशयनः. १२. B. and G. read अफलाहि for अफली.

यद्वा तद्वाऽपि पोरक्यं स्वल्पं वा यदि वा बहु ।
हत्वा वै योनिमाप्नोति तत्तद्भोगानुरूपतः । ॥
इति ॥

अथ स्तैयकमशेषफलानि ।

तत्र विष्णुधर्मोत्तरे—

‘मणि-मुक्ता-प्रवालानि रत्नानि विविधानि च ।
अपहृत्य नरौ रामं जायन्ते हेमकर्तृषु ॥ (१)
यद्वा तद्वा परद्रव्यमपहृत्य बलान्नरः ।
प्राप्नोति भृगुशार्दूल मानुष्ये भारवाहिताम् ॥ (२)
धन्यचोरोऽद्भुतः स्यादत्यङ्गो मिश्रहृद् भवेत् ।
व्याधितश्चात्रहर्ता स्यान्मूको वागपहारकः ॥ (३)
वस्त्रापहारी श्वित्री स्यात् पङ्गुश्चाऽश्वापहारकः । (४)
अन्धो दीपापहारी स्यात् काणो निर्वापको भवेत् ॥ (५)
दरिद्रः परवित्तघ्नश्चोन्मत्तश्च तथामिदः ॥ (६)
पङ्गुरेव तथा ज्ञेयः सर्वयानापहारकः ।

१. B. D. G. H. and J. read यद्वा तद्वा परद्रव्यं for यद्वा तद्वाऽपि पोरक्यं.
२. All others, except A., do not insert अथ. ३. H. reads विष्णोत्तरे
for विष्णुधर्मोत्तरे. ४. G. reads in singular form as नरौ... जायते. ५. We
follow here only A. and the text; while all others read राजन्, but the
quoted verses are a dialogue between पुष्कर and Paraśurāma and
Pushkara addressed to Paraśurāma. The vocative राजन् is not ap-
propriate to Paraśurāma. ६. B. and D. read हत्वा गोमिश्रकृद्भवेत्, G.
हत्वा गां मिश्रकृद्भवेत्, E. and H. अन्त्यगो मिश्रकृद्भवेत्, I. अन्त्यन्तं मिश्रको
भवेत् and the text अव्यङ्गो मिश्रहृद्भवेत् all for अव्यङ्गो मिश्रहृद्भवेत्.
७. G. reads च for स्यात्. ८. G. omits this line:—

वस्त्रापहारी श्वित्री स्यात् पङ्गुश्चाश्वापहारकः ।

९. The text substitutes तथा for भवेत्. १०. We follow here only A. and
the text; while all others read उन्मत्तश्चाहस्तितः।

अन्धश्च जायते लोके गां हत्वा च नराधमः ॥ (८)

वैख-भोज्यापहर्चरो तथा नम्र-बुभुक्षितौ ।

रत्नापहारी भवति तथा कुष्ठी नराधमः' ॥ (९)

(वि. ध. २. १०७. २-९)

इति । वायुपुराणे—

‘वातव्याधियुतः स्तेयी तथा कुष्ठी नरो भवेत् ।

ब्राह्मणस्वर्णहारी च प्रमेही जायते नरः ॥

प्रस्विन्नपाणि-पादः स्यादाहरेद्यो रसादिकम्* ।

अन्नचोरो भवेद्यस्तु सोऽकस्माज्जायते कृशः ॥

स्वरोपघाती वाक्यं च हत्वा मर्त्यः प्रजायते' ॥

(वायु. पु. २. ३१. २५-२७)

इति । उमा-महेश्वरसंवादे—

‘धान्यचौरस्तु हीनाङ्गस्तृणहर्ता तु वा पुनः ।

परद्रव्यापहारी च भृत्यानां वृत्तिजीवकः ॥

अन्नं क्षेत्रं गृहं वापि परद्रव्यं हरन्ति ये ।

सुवर्ण-मणि-मुक्तानि वस्त्राण्याभरणानि च ॥

* आहरेत् चोरयेत् । वाक्यं हत्वा स्वरोपघाती भवतीत्यर्थः ।

The text does not insert this and the following two lines, but these three lines; the text gives one line.—

अन्यो भवति गोघ्नस्तु चाण्डिकस्तैलिकस्तथा ।

D. also omit these three lines. २. H. reads वस्त्र-पूजापहर्चरो for भोज्यापहर्चरो. ३. G. omits इति. ४. G. substitutes बाल- for

५. J. reads ब्राह्मणः स्वर्णहारी for ब्राह्मणस्वर्णहारी. ६. B. D. G.

H. substitute धान्यचोरः for अन्नचोरः. ७. B. and D. read

पघाती for स्वरोपघाती; while E. reads स्वरो नृपतिवाक्यं च हत्वा and J.

पश्चात्तिवाक्यं च रुह्य both for स्वरोपघाती वाक्यं च हत्वा. ८. B. and

read धान्यचोरोङ्ग-हीनः स्यात् for धान्यचौरस्तु हीनाङ्गः. ९. I. reads

for अन्नं.

आसनानि विचित्राणि धन-धान्यमुपस्करम् ।
 ये हरन्ति नरा नित्यं परद्रव्याणि मोहिताः ॥
 इहलोकमृतानां च तेषामेष विधिः स्मृतः ।
 नम्रो दीनाः क्षुधार्त्ताः कुचैला दुःखिताः सदा ॥
 बन्धुभिः परिभूताश्च भोग्य-भोगविवाजिताः ।
 तांस्तु ते प्रार्थयन्तीह दासवृत्तिमुपागताः ॥
 ये हरन्ति च तूर्याणि वाद्यानि विविधानि च ।
 तेन पापेन ते देवि तिर्यक्त्वं यान्ति मानवाः ॥
 हत्वाऽऽनन्दादिवाद्यानि झल्लरी-पटहानि च ।
 तेन पापेन ते मूढा बाधिर्यं यान्ति मानवाः ॥
 कांस्यकं मुरजं वंशं वीणां तुम्बुरुकं तथैव ।
 ये हरन्ति च पापेन पिशाचास्ते भवन्ति च ॥
 पट्टेहं लेपनं चैव तथा सम्पुटिकाश्च ये ।

१. B. D. G. I. and J. read इहलोकगतानां, E. इह लोकमतानां for इहलोकमृतानां. २. B. and D. substitute एव for एषः. ३. B. and D. read नाम्ना हीनाः, G. नम्रहीनाः both for नम्रा हीनाः. ४. H. and J. read भाग्यभोग- for भोग्य-भोग-. ५. I. reads सुखानि and E. and वसुनि both for तांस्तु ते. ६. B. D. and E. substitute सदा for सदा. ७. J. reads शूर्पाणि for तूर्याणि. ८. B. and D. omit the following -

तेन पापेन ते देवि तिर्यक्त्वं यान्ति मानवाः ॥

हत्वा ऽऽनन्दादिवाद्यानि झल्लरीपटहानि च ।

९. E. reads मण्डवादि-, G. मूढादि-, I. मृदादि- and J. मृदादि- all ऽऽनन्दादि-. १०. B. D. E. and I. read कांसिकं, G. and H. वांसिकं for कांस्यकं. ११. E. G. H. and J. read तुम्बुविलं and I. तुम्बुविलं तुम्बुरुकं. १२. G. and I. read पापानि for पापेन. १३. J. reads this as follows :—

पट्टेहं संक्लमनं चैव तथा संबुधिताश्च ये ।

while G. substitutes पट्टेहं for पट्टेहं and B. and D. सम्पुटिकाश्च सम्पुटिकाश्च.

हरन्ति पुष्करं ये तु तेन ते यान्ति मूकताम् ॥
 प्रासदेषु च ये देवि हेरन्ते दीपकान् नराः ।
 गृहेषु चैव विप्राणां तेन ते यान्ति चान्धताम् ॥

ति । शङ्ख-लिखितौ—

‘सुवर्णस्तेयी कुनखी । वस्त्रापहारी श्वित्री । हिर-
 प्यापहारी दद्रुणः । तैजसापहारी मण्डली* । स्ने-
 हापहारी क्षयामयी । अजीर्णवानन्नापहारी । वाग-
 पहारी मूकः । गृध्रो देवद्रव्योपजीवकः । पाण्डु-
 रोगी दीपहारी । ब्राह्मणवृत्तिघ्नश्च दरिद्रः । कर्मफल-
 विशेषेण कुञ्ज-पण्ड-पङ्गु-दरिद्राश्च जायन्ते’ ।

ति । यमः—

द्रव्यैषधापहर्ता च दीर्घरोगित्वमाप्नुयात् ।
 धान्यचोरो व्रणी च स्यात् कांसी भक्तापहारकः ॥
 गलगण्डी गणद्रव्यहर्ता भवति मानवः ।

* मण्डलं कुष्ठप्रभेदः सोऽस्यास्तीति मण्डली । अन्यत् सुगमम् ।

१. B. D. E. G. H. and J. read पुस्तकं for पुष्करं. २. G. rea-
 तः for मूकताम्. ३. I. reads हरन्ति दीपिकां for हरन्ते दीपकाः.
 B. and D. omit क्षयामयी । अजीर्णवानन्नापहारी and read स्नेहापहारी व-
 त्स्वः for the above omitted portion. ५. G. and H. read अजीर्ण-
 मोक्षहारी for अजीर्णवानन्नापहारी. ६. B. D. G. H. and J. read
 द- for कुञ्ज-; while E. कुण्ड- for the same. ७. B. reads -दरिद्र-
 येन, G. reads -दरिद्री स जायते, H. and J. दरिद्राः सञ्जायन्ते. ८. (I.)
 reads दीर्घरोगान् for दीर्घरोगित्वम्. ९. H. reads कृमिः for कासी. १०.
 reads गलगण्ड- for गणद्रव्य-; but it seems meaningless here.

विधृतिर्बलहर्ता च द्येनो मांसापहारकः' ॥

(य. स्मृ. ५. ३-५)

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘मानकूटं* तुलाकूटं कूटसाक्ष्यं वदन्ति ये ।

नरके तेऽन्धतामिले प्रपच्यन्ते नराधिपे ॥

शतसाहस्रिकं कालमुषित्वा तत्र ते नराः ।

इह शत्रुगृहे बद्धा भ्रमन्ते कालमीप्सितम् ॥

कुनखी स्वर्णहरणान्मूकः पुस्तकहारकः ।

फलान्याहरतोऽपत्यं म्रियते नात्र संशयः' ॥

(स्कं. पु. रे. खं. ७१. ३६-४०)

इति ॥

अथागम्यागमनकर्मविशेषाद्योनिविशेषः ।

तत्र स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘गुरुदाराभिमर्शी च कृकलासो भवेद्ध्रुवम् ।

राज्ञीगामी भवेदुष्टो वृश्चिको वृषलीपतिः' ॥

(स्कं. पु. रे. खं. ७१. २९)

*मानं धान्यादिमापनसाधनं द्रोणाढकादि । तस्मिन् कूटं कपं न्यूनत्वमित्यर्थः ।

१. I. reads this line as follows :—

विकृतिर्बलहर्ता च स्यान्मांसापहारकः १;

while E. reads वा स्यान्मांसापहारकः, B. स्यान्मांसस्यापहारकः, H. स्यान्मांसापहारकः and J. स्यान्मांसोपहारकः all for द्येनो मांसापहारकः. २. I. reads मणिकूटं for मानकूटं through mistake. ३. I. substitutes तु for इ. I. reads नराधमाः for नराधिप, but the quoted lines are addressed to the King. ५. E. reads लभन्ते, H. बद्धा लभन्ते and J. बद्धा लभन्ते all for बद्धा भ्रमन्ते. ६. J. reads भवेदुष्टो for भवेदुष्टो.

इति । गौतमः—

‘चाण्डाली-पुल्कसीगमने ऽजगरः । प्रव्रजिता-
गमने मरुपिशाचः । शूद्रागमने दीर्घकीटः ।
सर्वैर्णाभिगामी दरिद्रः । गोगामी मण्डूकः’ ।
(आन्ध्रपुस्तके गौ. स्मृ. २०. ३५-४०)

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

‘पैरदाराभिगमने रक्तद्रोणस्तु जायते । (१)
श्व-सृगालेभ-गृध्रेषु क्रमाञ्जातिषु जायते ।
भ्रातृभार्या च दुर्बुद्धिर्यो धर्षयति पापकृत् ।
पुस्कोकिलत्वमाप्नोति स पापो नरकास्थितः ॥ (१०)
सखिभार्या गुरोर्भार्या राजभार्या च पापकृत् ।
प्रधर्षयित्वा कामात्मा सूकरो जायते नरः ॥ (११)
शूद्रश्च ब्राह्मणीं गत्वा कृमियोनौ प्रजायते ।
तस्यामपत्यमुत्पाद्य काष्ठान्तःकीटको भवेत् ॥ (१२)
सूकरः कृमिको मदुश्चण्डालश्च प्रजायते’ ॥ (१६)
(मा. पु. १५. १- १६)

१. These quoted Sūtras are not found in the text. २. J. reads सर्वैर्णाभिगामी for सर्वर्णाभिगामी. ३. B. and D. read परदाराभिगामी च (तो घोरः, E. and H. परदाराभिगामी तु रक्तो घोणः, G. and J. परदाराभिगामी रक्तो घोरः for परदाराभिगमने रक्तद्रोणः; while the text reads this line thus :—

परदाराभिगमिन्नात्तु वृको घोरोऽभिजायते ।

४. The text reads this line as follows :—

श्व-सृगालो बको गृध्रो व्यालु (व्यालः) कङ्कुस्तथा क्रमात् ॥
while B. and D. श्व-सृगाल-गृध्रेषु, E. and G. श्व-सृगालेषु गृध्रेषु and H.
श्व-सृगालक-गृध्रेषु all for श्व-सृगालेभ-गृध्रेषु. ५. The text reads चापि for
गो. ६. B. D. E. G. H. and J. read प्रधर्षयति for प्रधर्षयित्वा; while
G. and I. पापात्मा for कामात्मा.

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘सखिभार्या गुरोर्भार्या रोजभार्या तथैव च ।

प्रधर्षयति कामाद्यो मृतो जायेत सूकरः ॥ (६८)

सूकरः पञ्च वर्षाणि दश वर्षाणि वै वृकः ।

पिपीलिका तु मासांस्त्रीन् कीटः स्यान्मासमेव तु ॥ (६९)

एतानासाद्य संसारान् कृमियोनौ प्रजायते ।

तत्र जिवति मासांश्च कृमियोनौ चतुर्दश ॥ (७०)

ततो धर्मक्षयं कृत्वा ततो जायेत मानवः । (७१)

परदाराभिमर्शं तु कृत्वा जायेत वै वृकः ।

अथः सृगालस्ततो गृध्रो व्यालः काको बकस्तथा ॥ (६६)

भ्रातृभार्या तु पापात्मा यो रोचयति *मोहितः ।

कोकिलत्वमवाप्नोति सोऽपि संवत्सरं द्विजः ॥ (६७)

मनसाऽपि गुरोर्भार्या यः शिष्यो याति पापकृत् ।

उग्रान् स याति संसारानधर्मेणेह चेतसा ॥

अयोनौ तु स सम्भूतस्त्रीणि वर्षाणि जीवति ।

तत्रापि निरयं प्राप्तः कृमियोनौ प्रजायते ॥

*मैथुनार्थमिति शेषः । नाथं वैधनियोगस्य निन्दार्थवादः । रोचयती-
त्युक्तेः सकामत्वं लक्ष्यते । नियोगे तु सन्तानजननेच्छाया एव मुख्य-
त्वात् । ‘स मानवः’ स पापफलभोक्ता पुरुषः आ भूत्वा ततः कृकलातो
भवतीत्यर्थः ।

१. I. reads शिष्यभार्या for राजभार्या. २. I. reads कामात्मा for कामाद्यो.
३. G. reads च for तु. ४. G. and H. read एतान्मासांश्च for एतानासाद्य.
५. G. reads परदाराभिमर्शं तु मृत्वा for परदाराभिमर्शं तु कृत्वा. ६. B. D.
E. G. H. and J. substitute व्याघ्रः for व्यालः. ७. B. and D. substitute
भ्रातृभार्या and G. भ्रातृभार्या both for भ्रातृभार्या and I. धर्षयति for रोचयति.

कृमिभावमनुप्राप्य वर्षभेकं तु जीवति ।
 ततस्तु निरयं प्राप्तो ब्रह्मयोनौ प्रजायते ॥
 वृषलो ब्राह्मणीं गत्वा कृमियोनौ प्रजायते । (७७)
 ततः सम्प्राप्य निधनं जायते सूकरः पुनः ॥
 सूकरो जातमात्रस्तु शैवेण त्रियते द्विजाः ।
 आ ततो जायते मूढः कर्मणा तेन भो द्विजाः ॥ (७८)
 आ भूत्वा कृकलास्तु जायते मानवस्ततः ॥ (७९)
 तत्रापत्यं समुत्पाद्य ततो जायेत मूषकः' ॥ (८०)
 (ब्र. पु. २१७. ६६-८०)

इति । नारदपुराणे—

चिन्तयेद्द्विर्क्षयेद्वापि जननीं वा सुतां च वा ।
 वधूं वा भ्रातृदारान् वा गुरुभार्या नृपत्नियम् ॥

१. B. D. and G. omit this and the following two lines:—

कृमिभावमनुप्राप्य वर्षभेकं तु जीवति ।
 ततस्तु निरयं प्राप्तो ब्रह्मयोनौ प्रजायते ॥
 वृषलो ब्राह्मणीं गत्वा कृमियोनौ प्रजायते ।

E. and H. omit this line. ३. G. substitutes पुमान् for पुनः.

४. D. and G. read द्विज. for द्विजाः, but the quoted lines are ressed to the Rishis ५. B. and D. omit this line:—

आ ततो जायते मूढः कर्मणा तेन भो द्विजाः ।

G. substitutes द्विज for द्विजाः. ७. E. does not insert नारदपुराणे the following quoted six lines and इति G. and H. insert नारदपुराणे, but omit the following six lines and इति । व्यभिचारिणी त शराहपुराणे. ८. B. and D. read ईक्षयेत् and J. शिक्षयेत् both for येत्. ९. J. reads वृद्धां for वधूं and B. D. and J. substitute -भार्या lead of -शरान्.

स याति नरकं घोरं सञ्चिन्त्य श्रपचीमपि ।

दृष्ट्वा हि प्रमदा होता यः क्षोभं व्रजते नरः ॥

तस्य पुण्यं कृतं सर्वं तथा भवति नान्यथा ।

पुण्यस्य सङ्क्षयात् पापी पाषाणश्च भवेद्भुवम् ॥

इति । व्यभिचारिणीम्प्रति वराहपुराणे—

‘ततः शुनी भवेत् पश्चात् सूकरी च ततः परम् ।

कर्मक्षये ततः पश्चान्मानुषी कुत्सिता भवेत् ॥

न च सौख्यमवाप्नोति तेन दुःखेन दुःखिता’ ।

(व. पु. २०२. ७१—७२)

इति ।

‘तृण-गुल्म-लतानां च क्रव्याद-दंष्ट्रिणामपि ।

क्रूरकर्मरतानां च क्रमशो गुस्तल्पगः ॥

हिला भवन्ति क्रव्यादाः क्रमशोऽभक्ष्यभक्षिणः ।

परस्परादिनो मत्स्याः प्रेत्याऽन्येऽस्त्रीनिषेवकाः’ ॥

(व. पु. २०२. ३०—३१)

१. B. and D. read तु प्रमदोक्तं for हि प्रमदा होताः. २. B. and D. read स पुण्यसङ्क्षयात् पापः for पुण्यस्य सङ्क्षयात् पापी; while I. substitutes पापं for पापी. ३. B. and D. substitute नारदपुराणे for वराहपुराणे. ४. G. reads शुना for शुनी. ५. B. D. and G. read कुत्सिता for कुत्सिता. ६. G. substitutes भवे- for तेन. ७. B. D. E. G. I. and J. insert इति and show that the quotation of Varāha purāṇa is completed here, and the next four lines are separate. A. and H. do not insert इति and show that the next lines belong to the quotation of Varāha purāṇa. ८. B. D. and G. substitute त्रीणि for तृण- and क्रव्यादि- for क्रव्याद- and I. and J. substitute क्रव्यादां for the same. ९. I. substitutes क्रमशो. १०. B. and D. read तस्त्रीनिषेवकाः, II. अन्यस्त्रीनिषेवकाः both for अन्यस्त्रीनिषेवकाः.

इति । अगम्यागमनकर्मविशेषात् फलविशेषः पद्मपुराणे—

‘उदरव्याधियुक्तस्तु तथा गुर्वङ्गनागमे ।

आचार्यभार्यागमने भेगन्दरयुतो भवेत् ॥

तथा पापेन महता गुल्मी स्यादन्त्यजागमे’ ॥

इति । विष्णुधर्मोत्तरे—

‘षण्दश्च जायते लोके दारातिक्रमकारकः ।

परपुंसि प्रसक्ता च तस्य भार्या तथा भवेत् ॥

कुष्टी भवति धर्मज्ञे अपहृत्य तथा स्त्रियम् ।

लिङ्गव्याधिमवाप्नोति वियोनौ मैथुने रतः ॥

गां गत्वा तु द्विजश्रेष्ठ लिङ्गनाशमवाप्नुयात् ।

दृष्ट्वा परस्त्रियं नम्रां नरो दुष्टेन चेतसा ॥

जात्यन्धत्वमवाप्नोति परलोके न संशयः ।

अवकीर्णी च भवति लिङ्गव्याधिसमन्वितः ॥

प्रकीर्णमैथुनो जन्तुः क्लीबो भवति वै द्विज’ ।

(वि. ध. २. ७०. ४१-४६)

इति । शङ्ख-लिखितौ—

‘पर्वमैथुनी प्रमेही । पुरुषव्याधिपीडितः ।

परदारगाम्यगुप्तदारः । गोष्ठवकीर्णी दुश्चर्मा ।

१. G. reads भगवत्ययुतो for भगन्दरयुतो. २. B. and D. omit this and the following three lines. ३. H. and J. read धर्मज्ञः for धर्मज्ञ. ४. B. D. G. and H. read श्वयोनौ for वियोनौ. ५. E. and I. read गां च गत्वा for गां गत्वा तु; while B. and D. substitute द्विजश्रेष्ठो for द्विजश्रेष्ठ. ६. B. D. and G. substitute अनुदुष्टेन and J. अतिदुष्टेन both for नरो दुष्टेन; while A. मनोदुष्टेन चक्षुषा for नरो दुष्टेन चेतसा. ७. I. reads प्रकीर्णमैथुने, for प्रकीर्णमैथुनी. ८. I. reads पर्वमैथुने and J. परमैथुने both for पर्वमैथुनी. ९. G. reads परसाराभ्यगामी for परसारगामी; while G. reads अगुप्तसारी and I. अगुप्तसारकः for अगुप्तसारः.

खराभिगामी मूत्रमेही । सगोत्राभिगामी मद्यप-
स्त्रीगामी च स्त्रीपदी । मातृ-पितृ-भगिनीगाम्य-
बीजी । स्वदारादन्यत्र दीव्यतः केशाल्पत्वम् ।
गुरुतल्पगो दुश्चर्मा । चण्डाल्यवकीर्णी कन्या-
दूषी सगोत्राभिगाम्यबीजी । धर्मपत्न्यामास्ये
प्रवर्तकः खल्वाटः । मातृ-भगिनीगाम्यव-
कीर्णी स्त्रीपदी वैध्री मधुमेही च ।

इति । वृद्धबोधायनः—

‘गां गत्वा मधुमेही स्यान्मूत्रकृच्छ्री चतुष्पदम् ।
मधुमेही खराश्वादिगामी भवति मानुषः ॥
सवर्णागमने रक्तः पितृहा पाण्डुरोऽप्यथ ।
अन्त्यजागमने मर्त्यो जायते नात्र संशयः’ ॥

इति । वृद्धगौतमः—

‘धर्मपत्नीं गुरोर्गत्वा वृश्चिको भुजगस्तथा ।
पक्षि-दंष्ट्रि-मृग-व्याल-ऋष्यादोऽपि ततोऽसकृत् ॥
तथा मानुष्यतां प्राप्तः क्षयी कुष्टी च वा भवेत् ।
महोदरी प्रमेही च दुश्चर्मापि भगन्दरी ॥
ज्वरातिसारी दाही च पाददाही कृमिव्रणी ।
गत्वा तु मातृभगिनीं दारेषु मधुमेहवान् ॥

१. I. reads this Sūtra as:— खराश्वाभिगामी मधुमेही; while G. reads धूममेही for मूत्रमेही. २. B. and D. read स्त्रीलवारी and A. स्त्रिटवारी both for स्त्रीपदी; while E. substitutes श्रीपदी for the same. ३. I. substitutes वैध्री for वध्री. ४. I. reads उरक्तः for रक्तः. ५. I. reads अधः for अप and H. अतः for the same. ६. B. and D. read भवेत् for असकृत्. ७. G. reads तथा for च वा. ८. B. D. and I. substitute च for अपि. ९. G. reads अतिसारी दाही च for ज्वरातिसारी दाही च; while I. reads दाही for दाही. १०. B. and D. read उदरेषु, I. नलेषु both for दारेषु.

कन्यागाम्यश्मरी शूली प्रमेही मूत्रकृच्छ्रपि ।
 कन्यां च गोत्रजां गत्वा बाहुहीनो भवेन्नरः ॥
 सगोत्रां च सवर्णां च गत्वा स्यात् श्लिपदी नरः ।
 मातरं च स्वसारं च गत्वा श्लिपद्यजीवकः ॥
 अनस्थि-पाणि-पादः स्यात् अश्रूगः सखिभार्यगः ।
 मूत्रकृच्छ्री तथाऽजिह्वी स्नुषागो मुष्कवृद्धिमान् ॥
 रजस्वलाभिगामी च चण्डालीगमने रतः ।
 दाहज्वरी भवेन्मर्त्यः अन्त्यजन्मसु गुल्मवान् ॥
 गत्वा तपस्विनीं नारीं गुर्विणीं मूत्रकृच्छ्रपि ।
 स्यादामयावी भवति विधवागोऽश्मरीयुतः ॥
 प्रमेही मूत्रकृच्छ्री च शूली मर्त्योऽभिजायते ।
 परदाराभिगामी च प्रमेही गुरुदारगः ॥
 दासीगामी क्रूरकर्मा सदा कामरतो भवेत् ।
 स्वजातिपरनारीगः कुष्टी मर्त्योऽभिजायते ॥
 वक्त्रमैथुनकर्ता च खल्वाटो जायते नरः ।
 गत्वा तु महिषीं राज्ञः षण्डो भवति मानवः ॥

१. B. and D. substitute चैव for शूली. २. E. reads श्लिपद्यजीवकः
 or श्लिपद्यजीवकः. ३. I. reads अजिह्वः for अजिह्वी. ४. B. and D.
 omit this and the following two lines :—

मूत्रकृच्छ्री तथाऽजिह्वी स्नुषागो मुष्कवृद्धिमान् ॥

रजस्वलाभिगामी च चण्डालीगमने रतः ।

दाहज्वरी भवेन्मर्त्यः अन्त्यजन्मसु गुल्मवान् ॥.

E. and J. insert इति after भवेत्.

नेत्ररोगी भवेत् प्रेक्ष्य नितरां परयोषितः ।
 बहुत्वे योषितामेकपत्नीगः खञ्जतां व्रजेत् ॥
 स्वदारेभ्यो ज्यतो दीव्यन्नल्पकेशो भवेन्नरः ।
 पुंश्चल्यो योषितो बालरण्डाः स्युर्बधिरौस्तथा ॥
 दास्यो वा दीर्घरोगिण्यो दृष्टिहीना भवन्ति तौः' ॥

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘परदारेषु ये चापि चक्षुर्दुष्टं प्रयुज्जते ।
 तेन दुष्टस्वभावेन क्लीबत्वमुपयान्ति वै ॥ (६४)
 पशूंश्च ये विव्रजन्ति ये चैव गुरुतल्पगाः ।
 प्रतीर्णमैथुना ये च क्लीबा जौयन्ति ते नराः’ ॥ (६५)
 (ब्र. पु. २१७. ६४—६५)

इति । तदेवं कानिचिच्छास्त्राण्युदाहृत्य कियानपि कर्म-
 विपाको निरूपितः । अनयैव दिशा विपाकान्तराण्युन्नेयानि ।
 नहि निःशेषेण केनचिदुदाहर्तुं शक्यन्ते । तदुक्तं विष्णुधर्मोत्तरे—

‘उक्तास्तवेमास्तु मया तिरश्चां
 या योनयो यानि च लक्षणानि ।
 शक्यानि कात्स्न्येन मया न वक्तुं
 या योनयश्चैव नराधमानाम्’ ।

(वि. ध. २. ७२. ६७.)

१. We only follow here A. and J.; while all others read योषितामेका-
 पुत्रीगः, but it seems meaningless. २. G. substitutes विधवाः for बधिराः.
 ३. B. D. and H. substitute ते for ताः. ४. H. reads दुष्टं for दुष्टः.
 ५. G. reads दुष्टप्रभावेन for दुष्टस्वभावेन. ६. B. and D. read यऽपि व्रजन्ति
 for विव्रजन्ति. ७. B. and D. substitute जायन्ति एव ते. ८. G. does not
 insert इति. ९. J. reads विपाकान्तराण्युपनेयानि । नहि विशेषेण, G. reads
 also विशेषेण for निःशेषेण. १०. I. reads शक्यम् for शक्यन्ते. ११. G. reads
 तथाशक्ति, I. reads यथाशक्ति for तवेमास्तु.

इति । अशक्तिश्च कर्मानन्त्यात् । यद्यप्यतिपातकादीनि
कीर्णकान्तानि पापानि दशविधत्वेन त्रिणुना सङ्कलितानि
थाप्यतिपातकादिजात्युपाधावेव तत्सङ्कलनम् । पापव्यक्तीनां तु
रूपतो देश-काल-कर्त्रवस्थादिभेदाच्च नेयत्ता । यदा कर्मणा-
वेयत्ता नास्ति तदा तद्विपाकानामियत्ता दूरापास्ता । एकैकस्य
कर्मणो बहुविधविपाकवत्त्वस्मरणात् । उदाहृताश्च बहुविपाका-
भायिकाः श्व-सूकरेत्यादिस्मृतयः । तथापि तेषां निःशेष-
त्यनं मनसापि चिन्तयितुमशक्यम् । अतो दिङ्मात्रं प्रद-
त्तम् ।

एतच्च विपाकाभिधानं सञ्ज्ञेयमाणेभ्यः पुरुषं निवर्तयत्
सञ्ज्ञितेषु चोद्देशं जनयन्निषेधेषु प्रायश्चित्तविधिषु चार्थवादतया
न्वेतीति पूर्वमभिहितम् । तत्र निषेधा आचारकाण्डे प्रपञ्चि-
तः । प्रायश्चित्तविधयश्च प्रायश्चित्तकाण्डे । तानि च प्राय-
श्चित्तानि सञ्चितविषयाणि । प्रारब्धे तु विचारणीयम् । किं
प्रायश्चित्तमस्ति उत नेति ? । तत्र तावदस्तीति केचिदाहुः ।

उदाहरन्ति च वचनम्—

‘पूर्वजन्मकृतं पापं व्याधिरूपेण बाधते ।

तच्छान्तिरौषधैर्दानैर्जप-होमा-ऽर्चनादिभिः’ ॥

१. B. and D. omit देश- and J. omits -काल- and both read
व्यवस्था- for देश-काल-कर्त्रवस्था-. २. E. G. H. I. and J. omit
श्व-; while I. reads विपाकस्मरणात् for विपाकवत्त्वस्मरणात्. ३. G.
reads बहुविपाकाश्च सूकरेत्यादिस्मृतयः and J. reads बहुविपाकाः श्व-सूक-
रादिस्मृतयः for बहुविपाकाभिधायिकाः श्व-सूकरेत्यादिस्मृतयः. ४. E. (G.
and H. substitute तच्च and J. तच्च for एतच्च. ५. B. D. and G.
read योगोद्देशं for उद्देशं. ६. H. reads तत्तत्काण्डे for प्रायश्चित्तकाण्डे.
७. B. D. E. G. H. and J. read प्रारब्धे for प्रारब्धे. ८. H. and J.
read बाधते; while J. substitutes व्याधिरूपेण for व्याधिरूपेण.

इति । ननु—नैतद्युक्तिसहम् । तथाहि । निषिद्धस्य ः
णः प्रायश्चित्तनिवर्तनीयत्वम् । यदा फलमारब्धं तदैव ः
त्वदशामतीत्य फलत्वदशायां प्रविष्टम् । नच फलस्य ः
श्वित्तं कचित् प्रसिद्धमस्ति ।

नायं दोषः । फलत्वदशायामपि कर्मत्वस्यात्यान्तिकनिवृ
भावात् । अन्यथा पापकर्मणः फलमिति व्यवहारानुपप
अथवा प्रायश्चित्तसदसद्भावः शास्त्रैकसमधिगम्यः । इ
चेत् फलस्यापि प्रायश्चित्तं ब्रूते किं तव छिद्यते? । उदा
च शास्त्रम्—

‘तच्छान्तिरौषधैः’ ।

इत्यादि । तस्मादारब्धफलस्याप्यस्येव प्रायश्चित्तम् ।

अपरे पुनर्मन्यन्ते । नास्त्येवारब्धफलस्य प्रायश्चित्त
कुनेनित्वादिनिवृत्त्यदर्शनात् । यद्यारब्धफलं प्रायश्चित्तान्निर

१. B. and D. read तद्युक्तिसहम् for एतद्युक्तिसहम्. २. B. and D. read प्रायश्चित्तं निवर्तनीयम्, G. प्रायश्चित्तनिवर्तनम्, E. and H. प्रायश्चित्तनिवर्तनं all for प्रायश्चित्तनिवर्तनीयत्वम्. ३. G. E. read तद्वत् for तदैव and reads तद्वत्- for the same. B. and D. तद्वत्- for तदैव. ४. B. H. and read फलदशायां for फलत्वदशायां. ५. B. D. read उत्पन्न- for उत्पन्नं while G. reads -निवृत्तिक्रभावात् and J. -निवृत्तभावात् for -निवृत्त्यभावात्. ६. B. and D. read -समधिगन्तव्यः for -समधिगम्यः. ७. E. omits following :—

ब्रूते किं तव छिद्यते? । उदाहृतं च शास्त्रम् । ‘तच्छान्तिरौषधैः’

इत्यादि । तस्मादारब्धफलस्याप्यस्येव प्रायश्चित्तम् । अपरे

पुनर्मन्यन्ते । नास्त्येवारब्धफलस्य प्रायश्चित्तम् ।

८. G. H. and J. omit औषधैः. ९. G. omits पुनः. १०. B. and D. read च for एव. ११. B. and D. read कुतस्तीत्यादीनां for कुतस्त्वित्यादीनां. ११. H. reads यद्यारब्धं फलं and G. यद्यारब्धे for यद्यारब्धफलं; and B. D. and G. read प्रायश्चित्तं निवर्तते for प्रायश्चित्तान्निवर्तते and नैतत् कर्मोऽपि for नैसर्गिकमपि.

। दा नैसर्गिकमपि कुनखित्वादिकं प्रोयश्चित्तान्निवर्त्तेत । न त्वेव-
पलभाहे । यथा* मुक्तस्येषोर्लक्ष्यवेधोऽप्रतिसमाधेयः तथा
। तद्वधफलं न प्रतिसमाधातुं शक्यम् । एतदेवाभिप्रेत्य भगवान्
। दरायणः सूत्रयामास—

‘अनारब्धकार्य एव तु पूर्वे तदवधेः’ ।

(बा. सू. ४. १. १५)

इति । अस्यायमर्थः—ये सुकृत-दुष्कृते तत्त्वज्ञाननिवर्त्यत्वे-
न पूर्वयोरधिकरणयोः (१) प्रकृते, ते अनारब्धकार्ये एव ।
न त्वारब्धफलयोः सुकृत-दुष्कृतयोर्निवृत्तिः । कुतः । तदवधेः ।

‘तस्य तावदेव चिरम्’ ।

(छां. उ. ६. १४. २)

इति श्रुतावुत्पन्नज्ञानस्यापि मोक्षम्प्रति शरीरपातावधिश्रव-
णादिति । एवं—तर्हि तच्छान्तिरित्यादेः का गतिः?—इति चेत् ।
च्यते । नह्यत्र प्रायश्चित्तमभिधीयते । तत्प्रकरणे पाठाभावात् ।
चेकित्साप्रकरणे हि इदं पठितम् । तथा च चिकित्सा यथा

* इदृष्टान्तेन साधितोऽयमर्थस्तत्र भवद्भिः श्रीमद्भगवत्पूज्यपादैः । ‘यथा
। तदवधेः लक्ष्यमुक्तस्येवोद्वेगक्षयादेव स्थितिः । न तु लक्ष्यवेधसम-
। लमेव’—इत्यादिना ।

१. B. D. and G. substitute प्रायश्चित्तं for प्रायश्चित्तात्; while J.
वर्त्तेत for निवर्त्तेत. २. B. and D. substitute तत्र for तत्त्व- and B. D.
and G. read -निवृत्तत्वेन for -निवर्त्यत्वेन. ३. B. and D. omit कार्ये एव, न
। तदवधे- ४. B. D. and G. do not insert कुतः. ५. B. and D. श्रुत्या
वत्पन्नज्ञानस्यापि for श्रुतावुत्पन्नज्ञानस्यापि. ६. B. D. and H. read
या चेन चिकित्सा and omit यथा; while G. reads तथा चिकित्सा
and omit यथा. E. and J. also omit यथा and give in marginal
direction.

रोगनिवृत्तेर्दृष्ट उपायः तथा दानादिरप्येदृष्ट उपायः । तथा सति चिकित्सावदानादेर्नात्र प्रायश्चित्तत्वम् । किन्तु रोगनिवर्तकं किञ्चित् प्रबलं सकृत्पूर्वमुत्पादयन्ति दानादयः । तच्च सुकृतप्रवृत्तान्यपि फलानि प्रतिबध्य स्वफलं प्रयच्छति । प्रतिबद्धश्च फलशेषः स्वप्रादौ जन्मान्तरे वोपभुज्यते । एतत् सर्वमुपपुराणे पराशरेण प्रपञ्चितम्—

‘शरीरारम्भकं कर्म योगिनोऽयोगिनोऽपि च ।
विना फलोपभोगेन नैव नश्यत्यसंशयम् ॥
वर्तमानशरीरेण सम्पन्नं कर्म देहिनः ।
इह वाऽमुत्र वाऽज्ञस्य ददाति स्वफलं शुक् ॥
इहैव फलदं कर्म प्रारब्धं प्रतिबध्य च ।
फलं ददाति स्वप्ने वा जाग्रत्कालेऽथ वाऽनघ ॥
निवृत्तप्रतिबन्धं तु प्रारब्धं कर्म सत्तम ।
निरुद्धांशफलं स्वप्ने ददाति स्थिरमुत्तमम् ॥
निरुद्धांशसमो भोगो यैथोद्भूतश्च जाग्रति ।
तथा निरुद्धं तेनैव सह कर्म ददाति वै ॥
एवं निरुद्धभोगं तु स्वप्ने जाग्रति वा फलम् ।

१. B. D. E. G. H. and J. omit अपि; while I. substitutes दृष्टोपाय for अदृष्ट उपायः through mistake. २. I. omits अत्र. ३. B. D. E. and I. substitute किञ्चित् for किं तु. ४. J. reads फलविशेषः for फलशेषः. ५. B. D. G. and H. substitute च for वा and G. and I. उपभुज्यते for उपभुज्यते. ६. B. and D. omit पराशरेण; while G. and H. substitute पराशरे for पराशरेण. ७. J. reads वा for च. ८. B. D. and I. substitute both च for both वा; while B. and D. substitute वा for वाऽज्ञस्य. ९. B. and I. read कुतः for शुक्. १०. B. and D. substitute प्रतिपद्यते for प्रतिबध्य च. ११. I. reads निवृत्तप्रतिबद्धं and G. निवृत्तप्रतिबद्धे both for निवृत्तप्रतिबध्यं. १२. J. reads निरुद्धांश- for निरुद्धांश-. १३. B. D. E. G. H. and J. read यथा for यथा; while J. जायते for जाग्रति. १४. B. D. E. G. H. and J. read तथा for तथा. १५. I. reads निरुद्धभागं for निरुद्धभोगं.

आरब्धस्यानुगुण्येन भुङ्क्ते देही न संशयः ॥

अत्युत्कटैरिहत्यैस्तु पुण्य-पापैः शरीरभृत् ।

प्रारब्धं कर्म विच्छिद्य भुङ्क्ते तत्तत्फलं बुधः ॥

प्रारब्धशेषं विच्छिन्नं पुनर्देहान्तरेण तु ।

भुङ्क्ते देही ततो भुङ्क्ते तल्लङ्घयति कः पुमान् ? ॥

अवश्यमनुभोक्तव्यं प्रारब्धस्य फलं जनैः ।

देहेनैकेन वाऽन्येन युगपद्वा क्रमेण वा ।

श्व-सूकर-खरोष्ट्रादिविरुद्धैर्विग्रहैरपि ।

भोक्तव्यस्य फलस्यैव शुक् कर्माणि च क्रमात् ॥

कारणानि भवन्तीह चक्रवत्परिवर्तने ।

आरभन्ते क्रमेणैव तेषां नाशस्तु भोगतः ॥

सञ्चितेषु समस्तेषु प्रबलं कर्म देहिनः ।

फलमारभते देहमपि तत्साधनं बुधः ॥

दुर्घटं सकलं शक्तिर्माया माहेश्वरी जडा ।

घटयत्यत्र सन्देहो नास्ति सा तादृशी गतिः' ॥

इति । प्रबलेन कर्मणा प्रारब्धफलस्य प्रतिबन्धाङ्गीकारे नै-
र्गिकाः कुनखित्वादयोऽपि क्वचित् प्रतिबध्येरन्-इति चेत् ।

१. E. reads ततो, I. नतो, J. नरो all for ततो; while G. reads बुधे देही च न
कुं for भुङ्क्ते देही ततो भुङ्क्ते. २. I. reads अवश्यं ननु भोक्तव्यं for अवश्य-
भोक्तव्यं. ३. I. reads देहेनान्येन चान्येन for देहेनैकेन वाऽन्येन. ४. I.
reads भोक्तास्यैव फलस्येह for भोक्तव्यस्य फलस्यैव. ५. G. reads चानुवन्
च क्रमात्. ६. H. reads एव for इह. ७. B. and D. प्रभुवत् for चक्रवत्.
and G. परिवर्तने for परिवर्तने. ८. G. reads त्वात् for सा.

प्रतिबध्यन्तां नाम । यत्र प्रतिबन्धो न दृश्यते तत्र दौर्बल्यं कल्पनीयम् । प्रबलस्य तु वर-शापाभ्यां जन्मान्यथाभावोऽपि क्वचित् स्मर्यते । तथा च स्कन्दपुराणे व्याघ्र ईश्वरेण गणेश्वरत्वं प्राप्त इत्याभिहितम् । महाभारते नहुषस्येन्द्रपदप्रेप्सोरगस्त्यशापिनाऽजगरत्वं* प्राप्तमित्यभिहितम् । यदा जातस्य देहस्यापि प्रबलेन निमित्तेनान्यथाभावोऽस्ति तदा किमु वक्तव्यं कौनख्यादेरन्यथाभाव इति ।

एवं च सति रोगशान्त्यादिप्रतिपादकानि सर्वाणि शास्त्राणि प्रारब्धभोगाविरोधेनानुगृहीतानि भविष्यन्ति । रोगशान्तिश्चै-

* उक्तं चेदमाख्यानं महाभारते उद्योगपर्वणि अष्टमाध्यायमारभ्य षोडशाध्यायपर्यन्तं नवभिरध्यायैः शल्य-युधिष्ठिरसंवादेन । तत्र विश्वरूप ब्राह्मणवधोत्पन्नब्रह्मत्याभयेनेन्द्रस्य पलायनं, देवैरभ्यर्थितस्य नहुषस्येन्द्रपदस्वीकारः, तस्यैश्वर्यमदः, इन्द्राणीप्राप्त्यर्थं निर्वन्धः । अगस्त्यशापेन नहुषस्याजगरत्वमित्यादि वर्णितम् । वनपर्वणि च शतोपरिसप्तसप्ततितममध्यायमारभ्य शतोपरि एकाशीतितमाध्यायपर्यन्तेन ग्रन्थसन्दर्भेण अजगरशरीरात् नहुषस्य मोक्षोऽभिहितः । तत्र भीमस्य शरीरवेष्टनं अनन्तप्रश्नोत्तराभ्यां नहुषस्य मुक्तिः इत्यादिभिहितम् । 'इन्द्रपदप्रेप्सोः' इति यदा चाचार्येणाक्तं तत्-उपरि निर्दिष्टोपाख्याने इन्द्रपदप्राप्तेः स्पष्टत्वेन निरूपणाद्विरुद्धमिव प्रतिभाति । तत्र इन्द्रपदं प्रकर्षेणेच्छतीति विग्रहे इन्द्राणीप्राप्त्यैव प्रकृष्टत्वेनेन्द्रपदप्राप्तिसिद्धेरिन्द्राणीप्रेप्सोरिति व्याख्येयमिति प्रतिभाति ।

१. I. reads प्रबलाभ्यां for प्रबलस्य and वर-शापाख्यां for वर-शापाभ्यां
२. J. reads -भावेऽपि for -भावोऽपि. ३. J. reads व्याघ्रः for व्याघ्रः; while B. and D. read स्कान्दे for स्कन्दपुराणे and substitute गणेशत्वं for गणेश्वरत्वं. ४. B. and D. substitute गजत्वं for अजगरत्वं, but undoubtedly it is incorrect. ५. B. D. and G. omit शास्त्राणि. ६. B. and D. read प्रारब्धभोगाविरुद्धेन and H. प्रारब्धभोगाविरोधेन both for प्रारब्धभोगाविरोधेन.

पथादिसाध्या । तत्रौषधान्यायुर्वेदप्रसिद्धानि । दानानि च
 बौधायनकल्प-ब्रह्माण्डपुराणादिभ्योऽवगन्तव्यानि । जपस्तु
 शौनकादिप्रोक्तऋग्विधान-सामविधानादौ बहुधा प्रपञ्चितः ।
 तथा चै ऋग्विधाने स्मर्यते—

‘ ऋतस्येति जपेत् सूक्तं त्र्ययुतं विष्णुमन्दिरे ।
 अश्वत्थे माघमासं च मूत्ररोगो विनश्यति ॥ (१२३)
 वायो शुक्रो जपेत् सूक्तमश्वत्थे त्र्ययुतं तु चेत् ।
 नानाविधो वातरोगो विनश्यति न संशयः ॥ (१२४)
 वारुणं वा जपेत् सूक्तमयुतं धात्रिमुलके ।
 तर्पादिव्याधिनाशे तु मुखी पश्चात् स्थितो भुवि ॥ (१२५)
 कद्रुद्राय जपेत् सूक्तं शीतज्वरविनाशनम् ।
 लिङ्गं स्पृष्ट्वाऽयुतं धीमानारोग्यं शीघ्रतस्तथा ॥ (१२६)
 इमा रुद्राय तवसे जपेत् सूक्तं शिवालये ।
 उष्णज्वरविनाशाय त्र्ययुतं नात्र संशयः ॥ (१२७)

१. J. omits the following portion :—

—साध्या । तत्रौषधान्यायुर्वेदप्रसिद्धानि । दानानि च बौधायन-
 कल्प-ब्रह्माण्डपुराणादिष्ववगन्तव्यानि । जपस्तु शौनकादि-

२. B. and D. omit दानानि च. ३. B. D. E. G. H. read तथाहि for तथा
 च; while J. omits च. ४. D. omits the following portion :—

. . . . . त्र्ययुतं विष्णुमन्दिरे ।

अश्वत्थे माघमासे च मूत्ररोगो विनश्यति ॥

वायो शुक्रो जपेत् सूक्तं . . . . . ;

while G. substitutes अयुतं for त्र्ययुतं. ५. E. G. H. and J. read बहु-
 विधो वातरोगो; while I. बहुधा वातरोगोऽपि both for नानाविधो वातरोगो.
 ६. I. substitutes वातादि- for तर्पादि-. ७. E. reads मुखे and H. मुखे,
 but the words are complicated. ८. G. reads -निवारणम् for -विनाशनम्.
 ९. B. D. and J. read दृष्ट्वा for स्पृष्ट्वा; while G. substitutes जपेत् for
 ऽयुतं. १०. I. reads नीरोगः for आरोग्यं ११. I. reads त्र्ययुतं for अयुतं.

इमां रुद्राय सूक्तं तु जपेच्चच्छिवमन्दिरे ।

कास-शूलादिरोगघ्नमयुतं नात्र संशयः (१२८)

ईह्यन्ती जपेत् सूक्तं त. अं बिल्वे शिवेऽपि वा ।

कुष्ठनाशो भवेच्छीघ्रं माघमासे न संशयः ॥ (१०१)

हंसमन्त्रं जपेद्धीमान् त्र्ययुतं विष्णुमन्दिरे ।

अर्घ्यं दद्यात् कुष्ठरोगी सुवर्णसमतामियात् ॥ (१०२)

जपेच्चित्रं देवमन्त्रं शिरोरोगो विनश्यति ।

आयुर्वृद्ध्यादिकं पश्चादयुतं विष्णुमन्दिरे ॥

अमीवहा स्वप्नयुक्तं जपेत् सूक्तं शिवालये ।

त्र्ययुतं चेत् कुष्ठरोगी स्वर्णवर्णं प्रयाति सः ॥ (१०७)

मित्रस्येति जपेत् सूक्तमपस्मारो विनश्यति ।

महापातकयुक्तोऽपि नीरोगो भूतले स्थितः ॥ (१०८)

उदसौ कुक्षिगूली तु जपेत् सूक्तं शिवालये ।

अयुतं माघमासे तु मुच्यते नात्र संशयः ॥ (१०९)

१. B. and D. read this s'loka after the sixteenth line of this quotation, namely:—

अर्घ्यं दद्यात् कुष्ठरोगी सुवर्णसमतामियात् ॥

while शिवसाक्षिणी for शिवमन्दिरे. २. B. D. E. G. and J. substitute काय- for कास-; while H. काल- for the same. ३. I. reads बिल्वेशिरोऽपि वा for बिल्वे शिवेऽपि वा. ४. G. and J. read अयुतं for युतं. ५. I. reads जपेच्छीघ्रं for जपेच्चित्रं. ६. B. and D. substitute पश्येत् for पथात्. ७. G. substitutes अयुतं for त्र्ययुतं. ८. B. D. E. G. H. and J. read तीव्रस्यापि for मित्रस्येति. ९. I. reads नीरोगी for नीरोगो. १०. G. reads कुक्षिगूले च for कुक्षिगूली तु.

सूर्यो नो दिवः सूक्तं प्रत्यहं प्रजपेद्दश ॥
 बदर्या च त्रिवर्षं तु क्षयादिव्याधिनाशनम् ॥ (११०)
 (ऋग्विधान १०१-११२)

इति । त एते जपा ऋग्विधाने शौनकेन प्रोक्ताः । होमं
 तत्र स एवाह—

‘ततश्च चित्रमन्त्रेण होमं कुर्यात् सहस्रकम् ।
 अर्केण त्रिमधुं कृत्वा शिरोरोगो विनश्यति ॥
 सप्तम्यां रवियुक्तायां जलमध्ये यदा दश ।
 करवीरैस्तु गायत्र्या होमं कुर्यात् सहस्रकम् ॥
 व्याधिनाशो भवेच्छीघ्रं मृत्युं जयति सः पुमान्’ ।
 (ऋ. वि. १६९-१७१)

इति । बौधायनोऽपि—

‘असाध्यव्याधिना ग्रंस्त उग्रेण प्राणहारिणा ।
 आं ते रुद्रेति सूक्तेन प्रत्यृचं वाग्यतः शुचिः ॥
 पूर्वमाज्याहुतीहुत्वा उपस्थाय च शङ्करम् ।
 हविःशेषेण वर्तेत एकोत्तरमतन्द्रितः ॥
 पूर्णे मासे जयेन्मृत्युं रोगेभ्यश्च विमुच्यते ।
 होमकर्मण्यशक्तानां जपस्तद्विगुणो भवेत् ॥

१. I. reads सूर्येण for सूर्यो and प्रत्यहं for प्रत्यहं. २. B. and D. read बाधिर्यं तु for बदर्यां तु. ३. B. D. G. and H. read समंशकम् for सहस्रकम्. ४. I. reads यथा for यदा. ५. G. and J. read यः for सः. ६. B. D. E. and H. read ग्रस्ता for ग्रस्त. ७. E. G. and H. read आ रौद्रेण, I. अतिरौद्रेण and J. अतिरौद्रेण all for आ ते रुद्रेति. ८. B. D. G. H. and J. substitute आहुतिं for आहुतीः. ९. I. reads अर्तवितः for अर्तवितः. १०. I. reads पूर्णे मासि for पूर्णे मासे.

इति । तैत्तिरीयकशाखायां च द्वितीयकाण्डे रोगान्कृत्यर्था होमा बहुधोपवर्णिताः । तत्र तावत्प्रथमप्रश्ने काम्यपशुप्रकरणे प्रथमानुवाके—

‘ वायव्यं श्वेतमालभेत ’ ।

(तै. सं. २. १. १. १)

इति श्वेतपश्वालम्भनानुवृत्तौ श्रूयते—

‘ वायवे नियुत्वत आलभेत ज्योगामयावी ’ ।

(तै. सं. २. १. १. ३)

इति । ज्योगामयावी दीर्घरोगी । वायोरश्वानियुतः तद्वत् नियुत्वते । फलं च वाक्यशेषे श्रुतम्—

‘ स एवास्मिन् प्राणापानौ दधात्युत

यदीतासुर्भवति जीवत्येव ’ ।

(तै. सं. २. १. १. ४)

इति । स एव नियुत्वान् वायुरेव । अस्मिन् दीर्घरोगवति इतासुर्गतप्राणः । द्वितीयानुवाके श्रूयते—

‘ यो वरुणगृहीतः स्यात् स एवं वारुणं

कृष्णमेकशितिपादमालभेत ’ ।

(तै. सं. २. १. २. १)

१. G. omits from वायव्यं श्वेतमालभेत to द्वितीयानुवाके श्रूयते. २. B and D. omit from श्वेतपश्वालम्भना ... to फलं च वाक्यशेषे श्रुतम्. We do not give any readings on these mantras though they are found in manuscripts both including यदीतासुर्भवति. E. and II. omit श्वेतपश्वालम्भनं and श्रूयते and then read वायवे नियुत्वत आलभेत and add इत्युपक्रम्य omitting ज्योगामयावी. इति । ज्योगामयावी दीर्घरोगी । वायोरश्वानियुतः तद्वत् नियुत्वते । फलं च वाक्यशेषे श्रुतम्-स एवास्मिन्प्राणापानौ दधात्युत and substituting उभयशतासुर् for यदीतासुर्. ३. J. reads वाक्यशेषेण for वाक्यशेषे.

इति । वरुणगृहीतो^१ जलोदराख्यव्याधिगृहीत इत्येके ।
ज्ञातरोगग्रस्त इत्यन्ये । एकः शितिः श्वेतः पादो यस्य स
हशितिपात् ।

‘ स एवैनं वरुणपाशाद्विमुञ्चति ’ ।

(तै. सं. २. १. २. २)

इति फलम् । स एव वरुण एव । वरुणपाशादुक्तरो-
त् । तस्मिन्नेवानुवाके—

‘आग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेत सौम्यं बभ्रुं ज्योगामयावी’ ।

(तै. सं. २. १. २. ७)

इति । बभ्रुः पिङ्गलवर्णः । तत्फलं तु—

‘ अग्नेरेवास्य शरीरं निष्क्रीणाति सोमाद्र-
समुत यदीतामुर्भवति जीवत्येव ’ ।

(तै सं. २. १. २. ७)

इति । चतुर्थानुवाके—

‘ यदि विभीयादुश्चर्मा भविष्यामीति
सोमा पौष्णं श्याममालभेत ’ ।

(तै. सं. २-१-४-३)

इति । कण्डूत्यादिभिश्चिह्नैर्भविष्यद्रोगं निश्चितवतः तस्मा-
त् सम्भवत्येव । तत्फलं तु—

‘ न दुश्चर्मा भवति ’ ।

(तै. सं २. १. ४. ३)

१. G. omits from जलोदराख्यव्याधिगृहीतः—to तस्मिन्नेवानुवाके । - आग्ने-
both including and substitutes उष्ण- for कृष्ण-. २. B. and D. read
सव्याध्याधि- for जलोदराख्यव्याधि-. ३. B. and I. read प्रज्ञातरोग- for
तरोग-; while E. H. I. and J. mit -ग्रस्तः-

इति । षष्ठानुवाके—

‘ प्राजापत्यं तूपरमालभेत यस्यावज्ञातमिव ज्योगामयेत् ।
(तै. सं. २. १. ६. ३)

इति । तूपरः शृङ्गहीनः पशुः । तत्फलं तु—

‘स एवैनं तस्मात् क्षामान्मुञ्चति’ ।
(तै. सं. २. १. ६. ५)

इति । स एव प्राजापतिरेव । तस्मात् क्षामादस्पृष्टादी-
रोगात् । नवमानुवाके—

‘ मैत्रं श्वेतमालभेत वारुणं कृष्णं ज्योगामयावी’ ।
(तै. सं. २. १. ९. ३)

इति । तत्फलं तु—

‘ साक्षादेवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति उत
यदीतामुर्भवति जीवत्येव’ ।

(तै. सं. २. १. ९. ३)

इति । एवमेते रोगनिवर्तकाः पशवः प्रथमप्रश्ने अभिहिताः ।
तथा द्वितीयप्रश्ने काम्येष्टिप्रकरणे प्रथमानुवाके श्रूयते—

‘ अग्नये सुरभिमते पुरोडाशमष्टाकपालं
निर्वपेद्यस्य गावो वा पुरुषा वा प्रमीयिरन्
यो वा त्रिभीयात्’ ।

(तै. सं. २. २. २. ३-४)

इति । भयप्रतियोगी तु रोगात्मकः पूतिगन्धोऽवगन्तव्यः ।
वाक्यशेषे—

‘पूतिगन्धस्यापहत्यै’ ।

(तै. सं. २. २. २. ४)

इति तत्फलसंकीर्तनात् । तृतीयानुवाके—

‘अग्नये पवमानाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपे-
दग्नये पावकाग्नये गुचये ज्योगामयात्री’ ।

(तै. सं. २. २. ४. २)

इति । तत्फलं तु—

‘यदग्नये पवमानाय निर्वपति प्राणमेवा-
स्मिस्तेन दधाति । यदग्नये पावकाय वाचमेवा-
स्मिस्तेन दधाति । यदग्नये गुचये आयुरेवास्मि-
स्तेन दधाति । उत यदीतामुर्भवति जीवत्येव’ ।

(तै. सं. २. २. ४. २-३)

इति । तथा तत्रैव श्रुतम्—

‘एतामेव निर्वपेच्चक्षुष्कामः’ ।

(तै. सं. २. २. ४. ३)

इति । चक्षुष्कामो नेत्ररोगग्रस्तः ।

‘यदग्नये गुचये चक्षुरेवास्मिस्तेन
दधात्युत यद्वन्धो भवति प्रैव पश्यति’ ।

(तै. सं. २. २. ४. ३-४)

१. B and D. read भयप्रतिरोगिस्वात् तत्र रोगात्मकः, H. भयप्रति-
रोगीस्वन्नरोगात्मकः, E. and G. भयप्रतिरोगी स्वन्नरोगात्मकः and J. भयप्रति-
रोगात्मकः for भयप्रतियोगी तु रोगात्मकः. २. I. reads -कीर्तनात् for
संकीर्तनात्.

इति तत्फलश्रवणात् ।

अनयैव दिशा वाक्यान्तराण्यधुदाहरणीयानि । ऋग्वेद-
यजुर्वेदाश्रितौ जप-होमौ प्रदर्शितौ सामवेदाश्रितावपि सामवे-
दपर्यालोचनया प्रदर्शनीयौ ।

अर्चनानि तु शैव-वैष्णवाद्यागमादिषु प्रसिद्धानि । अर्च-
नादिभिरित्यादिशब्देनार्ध्य-ध्यानयोग-प्राणायामादयो दृष्टादृष्टो-
पाया व्याधिनिवर्तका अवगन्तव्याः । ते च योगशास्त्रादौ प्र-
सिद्धाः । अस्माभिर्ग्रन्थविस्तरभयान्नात्र लिख्यन्ते ।

नच-उक्तेषु जपादिष्वनुष्ठितेष्वपि क्वचित्फलविसंवाद-
दर्शनात् न विलम्बप्रवृत्तिरिति शङ्कनीयम् । औषधेष्वप्यस्य
न्यायस्य समानत्वात् । तत्रापि मा भूद्विलम्ब-इति चेत् । हन्तैव-
मायुर्वेदो दत्तजलाञ्जलिः स्यात् ।

अथ मन्यसे प्रयुज्यमानेष्वौषधेषु कस्माच्चिद्दोषानिवर्त्य-
दोषप्रबलत्वाद्वा निवर्तकौषधप्रयोगस्याभ्यासोऽपेक्षितः -इति ।
तर्हि जपादिष्वपि तुल्यमेतदुत्तरम् ।

‘सकृत्कृते कृतः शास्त्रार्थः’ ।

इति न्यायस्त्वदृष्टफलेष्वेवावगन्तव्यो न दृष्टफलेषु । अ-
त एवावधातादिष्ववृत्तिः परिकल्प्यते । न खल्वनिष्पन्नेषु
तण्डुलेषु सकृन्मुसलप्रहारेणाववातविधेश्चरितार्थतां मीमांसका

१. I. reads सामवेदाश्रितौ जप-होमौ प्रदर्शितौ सामवेदाश्रितावपि सामवेदाश्रितावपि सामवेदपर्यालोचनया प्रदर्शनीयौ for सामवेदाश्रितावपि सामवेदपर्यालोचनया प्रदर्शनीयौ. २. E. G. and H. read आगमादिषु for अर्चनादिभिः. ३. B. D. and E. read सामान्यत्वात् for समानत्वात्. ४. J. reads सकृत्कृति- for सकृत्कृते. ५. B. and D. add न before मीमांसकाः.

मन्यन्ते । तत्र यथा तण्डुलनिष्पत्तिपर्यन्तोऽवघाताभ्यासः ए-
वमत्रापि रोगनिवृत्तिपर्यन्तो जपाद्यभ्यासो द्रष्टव्यः ।

यत्तु कचिज्जपादीनामल्पसङ्ख्याश्रवणं तदल्पदोषविषयत-
या व्यवस्थापनीयम् । एवं च सति न कापि विसंवादः ।

अयं च व्याधिप्रतीकारन्यायः सर्वेष्वपि अनिष्टेषु प्रारब्ध-
फलेषु कर्मसु योजनीयः । यदि जपादीनां प्रायश्चित्तत्वमङ्गीकृत्य
प्रारब्धकर्मनिवृत्तिरभ्युपेयते यदि वा तदनङ्गीकारेण फलमात्रप्र-
तिबन्धः सर्वथाऽपि विहिते जपादौ विलम्बेण प्रवृत्तिः सिद्ध्यति ।

यदा भोगैकनिवर्त्यत्वशङ्कायुक्तेष्वपि प्रारब्धफलेष्वीदृश-
प्रतीकारविलम्बः तदाऽनारब्धफलेषु कर्मसु प्रायश्चित्तप्रवृत्ति-
विलम्बोऽस्तीति किमु वक्तव्यम् ? तस्माद्यथोक्तेषु प्रायश्चित्तेषु
निःसन्दिग्धतयैव प्रवर्तितव्यमित्यशेषमतिमद्बलम् ॥

तदेवमयं भगवान् पराशराचार्यः काण्डद्वयेन व्यवहारसू-
वनसंहितामाचारप्रायश्चित्तप्रपञ्चमभिधाय शास्त्रमुपसंहरति—

एतत्पाराशरं शास्त्रं श्लोकानां शतपञ्चकम् ।

द्विनवत्या समायुक्तं धर्मशास्त्रस्य सङ्ग्रहः ॥

इति । पराशरेण कस्यैचिदुपपुराणस्यापि निर्मितत्वात्तस्य च
नप्रधानत्वात् तद्व्यवच्छेत्तुमेतदित्युक्तम् ।

‘अथातो हिमशैलाग्रे’—

(प. स्मृ. १. १.)

१. G. reads -अभ्यासा द्रष्टव्याः for -अभ्यासो द्रष्टव्यः. २. B. and D. do
not insert this यदि. ३. B. and D. do not insert यदि. ४. I. omits
सङ्ग्रहि. ५. B. and D. read तदेवमाह for तदेवमयं. ६. B. D. E. G.
I. and J. read -प्रायश्चित्तद्वयम् for -प्रायश्चित्तप्रपञ्चम्. ७. B. and D. read
प्रायश्चित्तस्यापि for उपपुराणस्यापि, but it seems quite wrong.

इत्यारभ्य प्रणीतो द्वादशाध्यायात्मको ग्रन्थसन्दर्भः प्रकृतत्वा-
देतच्छब्देन परामृश्यते । अस्य शास्त्रस्य कलिधर्मविषये प्रा-
माण्यप्रतिपाद्यं पूर्वोक्तमनुस्मारयितुं पराशरसम्बन्धोपवर्णनम् ।
शास्त्रशब्दोऽत्र विधायकं वचनमाचष्टे । शासनाच्छास्त्रमिति त-
द्व्युत्पत्तेः । ननु—शासनाच्छास्त्रमित्यपि तद्व्युत्पत्तिरस्ति । तदुक्तं
पुराणे—

‘शासनाच्छसनाच्चैव शास्त्रमित्यभिधीयते’ ।

इति । ब्राह्मम् । सा व्युत्पत्तिर्मोक्षशास्त्रविषया । तस्य मि-
द्धैब्रह्मतत्त्वाख्यानरूपत्वात् । अत्र त्वनुष्ठेयार्थकथनापूर्वोक्तैव ।
तदेवाभिव्यञ्जयितुं धर्मशास्त्रस्येत्युक्तम् । वचनान्तराणामा-
वापोद्वापनिवृत्तये संख्याभिधानम् । मन्वादिस्मृतिवद्व्यवहार-
ल्याभावात् केषांचिद्धर्माणामनुक्तिमाशङ्क्य तद्व्यवच्छेदाय स-
ङ्ग्रह इत्युक्तम् ।

अस्य शास्त्रस्यार्थानुष्ठानप्रधानत्वात् पाठस्य स्वर्गप्राप्ति-
अकिंचित्करत्वमाशङ्क्य वेदाध्ययनवत्स्वर्गसाधनत्वमाह-

यथाऽध्ययनकर्माणि धर्मशास्त्रमिदं तथा ।

अध्येतव्यं प्रयत्नेन नियतं स्वर्गगामिना ॥

१. E. and J. substitute पराशरशब्दोऽत्र for शास्त्रशब्दोऽत्र; while (reads शासनात् for शासनात्. २. E. reads ब्रह्मसत्त्वाख्यान-; G. -ब्रह्म
ख्यान-; H. -ब्रह्मत्त्वाख्यान- and J. -ब्रह्मरूपत्वाख्यान- all for-ब्रह्मतत्त्वाख्यान
३. I. reads शास्त्रमित्युक्तम् for धर्मशास्त्रस्येत्युक्तम्. ४. E. omits उभि-
नम् । मन्वादिस्मृतिवद् ग्रन्थबाह्यत्वाभावात् केषांचिद्धर्माणामनुक्तिमाशङ्क्य
तद्व्यव- ५. B. and D. omit अभावात् and read बाह्यत्वात्. ६. B. D.
and H. substitute तस्य for अस्य. ७. B. and D. substitute अथा
for यथा.

निगदव्याख्यातमेतत् ।

ननु-व्यासेन कलिधर्माणां पृष्टत्वात्

“ कलौ पाराशराः स्मृताः ” ।

(प. स्मृ. १. २४.)

इति पराशरेणोत्तरित्वाच्च पराशरोक्ताः सर्वे कलिधर्मा
एवेति वक्तव्यम् । किञ्च ।

‘ शेषं मुनिविभाषितम् ’ ।

(प. स्मृ. १. ३४)

इति इतरमुन्युक्तकलिनिषेधानामप्यभ्युपगतिः स्पष्टं ल-
क्ष्यते । अतो मूलोक्ताधसङ्कोचादीनां मूलोन्नीतदूरयात्रादीनाम-
स्मन् युगे प्रवृत्तावप्रवृत्तौ च विरोधो जागरूकः । नच-
बहुल्यमात्रेण स्मृतेः कलिधर्मविषयत्वं किं न स्यात्?—
इति वाच्यम् । विभाजकनिमित्ताभावात् । निषेधवचनानां
निमित्तत्वे कृष्यादिकस्यापि अननुष्ठेयत्वापत्तेः । एतद्गन्धोक्त-
व्यतिरिक्तविषयाणां तेषां निमित्तत्वे अधसंकोचादीनामपि कृ-
ष्यादिवदनुष्ठेयत्वापत्तेः । संन्यासाद्याश्रम-कृष्यादिव्यतिरिक्ता-
वृत्तिः सेतुयात्राव्यतिरिक्तदूरयात्रादीनामग्राह्यत्वापत्तेः । आ-
शरस्य तथात्वे अतिप्रसङ्गापत्तेः । स्मृतिवैयर्थ्यापत्तेश्च—इति
भत् । अत्रोच्यते—

१. B. D. G. and J. read निगदव्याख्यानमेतत् for निगदव्याख्यातमेतत्.
From this word to (P. 292, L. 23) the end of माधवाचार्यवचनैः the
intermediate portion does not appear in B. D. E. G. H. and J., but
occurs in A. and I. It is possible no doubt the coin of author.
I. reads स्पृष्टत्वात् for पृष्टत्वात्. ४. I. reads पराशरस्मृतिः.

कलौ पराशरोक्तं तद्वचनोन्नीतं च सर्वमप्यनुष्ठेयमेव ।
 नानुष्ठेयं किञ्चिदप्यस्ति । किन्वनुष्ठाने विशेषो विज्ञायते ।
 समन्वयबलात् । तथाहि—विशेषाश्च युगप्रयुक्तानुपपत्ति-
 मूलकाः । अन्यथा विध्युत्पत्तिवैयर्थ्यात् । अनुपपत्तिश्च
 दृष्टाऽदृष्टा चेति द्विविधा । तत्र दृष्टानुपपत्तिमूलकानामनु-
 स्ठानमननुष्ठानं चानिन्दितम् । यत्र अनन्यथासिद्धिप्रति-
 प्रसवविधिरुन्नीयते तत्र दृष्टानुपपत्तिः कल्प्यते ।

“दूराध्वोपगतं श्रान्तं”

(प. स्मृ. १. ४१)

“यति हस्ते जलं दद्यात्”

(प. स्मृ. १. ५३)

“वैश्वदेव उपस्थितम्”

(प. स्मृ. १. ४१)

“चातुर्वर्ण्याश्रमागतम्”

(प. स्मृ. २. १)

“एकपिण्डास्तु दायादाः”

(प. स्मृ. ३. ७)

“देशान्तरमृतः कश्चित्”

(प. स्मृ. ३. १०)

“ब्रह्मचारी गृहे येषाम्”

(प. स्मृ. ३. १८)

“सत्रतः सत्रपूतश्च”

(प. स्मृ. ३. २१)

“आहिताग्निश्च यो द्विजः”

(प. स्मृ. ३. २१)

“राज्ञश्च सूतकं नास्ति”

(प. स्मृ. ३. २२)

“यस्य चेच्छति पार्थिवः”

(प. स्मृ. ३. २२)

“सम्प्रणीतः इमशानेषु”

(प. स्मृ. ८. २२)

“दास-नापित-गोपाल-कुलमित्रा-ऽर्धसीरिणः”

(प. स्मृ. ११. २१)

“यजेत वाऽश्वमेधेन”

(प. स्मृ. १२. ७१)

इत्याद्यन्यथानुपपत्त्या दूरयात्राविधिरुन्नेयः ।

“एकाहाच्छुद्धयते विप्रः”

(प. स्मृ. ३. ४)

इत्यपसङ्कोचविधिर्यावरविषयत्वेन वा औपासनोक्ताप-
॥दप्रतिप्रसवविषयत्वेन वा अन्यथासिद्धः ।

“नष्टे मृते प्रव्रजिते”

(प. स्मृ. ४. २८)

इति पुनरुद्वाहविधिः परिवेदनाद्यक्रमाविवाहविषयत्वेन
सम्यथासिद्धः ।

“क्षेत्रजश्चैव”

(प. स्मृ. ४. २२)

इत्यादि क्षेत्रजादिपुत्रभेदप्रदर्शनं कुण्ड-गोलकप्रदर्शनवत्
प्रायश्चित्तार्थत्वेन अन्यथासिद्धम् ।

न च-दत्तौरसयोरपि तथा स्थात्-इति वाच्यम् । ऋतुगम-
नप्रशंसनेन वैपरीत्यनिन्दनेन च औरसस्येव लक्षणप्रणयनेन
दत्तस्यापि विध्यभिप्रायविषयत्वप्रतिपादनात् दत्तौरसकथनं न
प्रायश्चित्तरूपमिति स्पष्टीकृतम् ।

“संसर्गमाचरेद्विप्रः”

(प. स्मृ.)

इत्यादि संसर्गप्रायश्चित्तं लोकविलक्षणयाजनादिविषय-
त्वेन अन्यथासिद्धम् ।

“आसनात् शयनात् यानात्”

(प. स्मृ. १, २, ७९)

इति तु पातित्यमात्रापादकत्वेन अन्यथासिद्धम् ।

अन्यत्र गोवधादौ अदृष्टानुपपत्तिः कल्प्यते । तेषामनुष्ठानं
निन्दितम् । यत्र प्रत्यक्षोऽपूर्वविधिर्दृश्यते कृष्यादौ तस्य अन-
नुष्ठानं निन्दितम् । तदितरविषयत्वेनैव निषेधानां प्रवृत्तत्वात् ।
पूर्वोक्तानन्यथासिद्धविधिविषयाणामप्येवमेव द्रष्टव्यम् । तेषा-
मपि स्वस्वविषयेषु प्रत्यक्षापूर्वविधित्वात् । एतदभिप्रायेणैव
सर्वमपि व्याख्यानं सङ्गच्छत इति सर्वं समञ्जसम् ।

अध्यायाचारकाण्डानभिहितसमयाचारभेदान् द्वितीये
काण्डेऽध्यायाष्टकेऽपि कचिदनभिहितान् निष्कृतीनां प्रभेदान् ।
अध्याये द्वादशेऽस्मिन्नकथयदनयः शक्तिसूनुर्मुनीन्द्रः
तं शिष्टेनुग्रहार्थं सुविवृतमकरोन्माधवाचार्यवर्यः ॥ १ ॥

१. A. reads विलक्षण- for लोकविलक्षण-. २. This does not appear in
I. ३. A reads शिष्या- for शिष्टा-.

अध्यायेऽत्रावशिष्टं समुदितमुभयोः काण्डयोर्द्वादशे स्यात्
प्रायश्चित्तं यदस्मिन्ननुपदमवैदत्पातकादौ रहस्ये ।

अन्यत् सौम्यादिकृच्छ्रं सुविहितफलदं कर्मणो यो विपाकः
सर्वं भावोपलक्ष्यं स्मृतिहृदयविदा व्याकृतं माधवेन ॥ २ ॥

इति श्रीमहाराजाधिराजपरमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्तक-श्री
श्रीवृद्धभूपालसाम्राज्यधुरन्धरस्य माधवात्म्यास्य कृतौ परा-
शरस्मृतिव्याख्यायां माधवीयायां द्वादशोऽध्यायः समाप्तः ।

समाप्तमिदं प्रायश्चित्तकाण्डम् ।

१. B. D. and H. read चावशिष्टं. G. स्वावशिष्टं and G. वा ऽवशिष्टं
or ऽत्रावशिष्टं, but it seems incorrect. २. B. D. E. H. J. and I. read
रगमत् for अवदत्. ३. B. D. E. G. H. and J. read रहस्यम् for रहस्ये-
१. E. and I. read स्मृतिहृदयमिव for स्मृतिहृदयविदा; while B. D. H.
substitute व्याकृते for व्याकृतं. ४. B. and D. read -राजाधिराज- for
-महाराजाधिराज-. ५. B. D. E. G. H. and J. read प्रवर्तकस्य for
प्रवर्तकः. ७. B. and D. read only अमात्यस्य for माधवामात्यस्य.

The names occurring in the Parásara Sámhitā.

ADHYĀYA XII.

नाः 12, 53.

शरमतम् 12, 75.

शरम् 12, 82.

12, 33.

रामचन्द्रः 12, 70.

विन्ध्य 12, 75.

स्वायम्भुवः 12, 8.

list of the names of authors and works, &c., occurring in Mādhavāchāryā's Commentary on the Parāśar Sāmhita, Adhyāya XII.

- अंगिराः—50, 7. 51, 6. 67, 16. 74, 2. 76, 8. 83, 5. 178, 4. 190, 14.
अग्निपुराणम्—221, 13.
अत्रिः—167, 6.
अभिधानम्—206, 6.
आपस्तम्बः—57, 14. 65, 15. 89, 6. 121, 18. 144, 9. 172, 7. 172, 18.
आश्रमेधिकम्—144, 2.
उदहरणम्—273, 16.
उग्रमहेश्वरसंवादः—222, 11. 227, 11. 229, 11. 238, 8. 240, 8. 250, 11. 261, 12.
उशनाः—143, 5.
रुग्निधानम्—279, 4.
कण्वः—48, 15. 128, 15. 260, 10.
काल्यायनः—12, 12.
काश्यपः—49, 1. 60, 5. 247, 9. 253, 9.
कृष्णपुराणम्—6, 17. 8, 2. 14, 2. 17, 7. 161, 1.
कर्पः—43, 10.
१६ गरुडपुराणम्—226, 6. 232, 7.
१७ गौतमः—56, 4. 56, 9. 59, 15. 86, 5. 114, 12. 129, 1. 142, 8. 148, 1. 174, 2. 179, 12. 180, 3. 257, 10. 265, 1.
१८ चतुर्विंशतिमतम्—28, 8. 47, 11. 74, 8. 88, 7. 116, 11. 117, 9. 132, 4. 155, 11. 159, 1. 162, 6. 172, 15. 178, 10. 196, 11. 197, 9. 199, 15. 200, 13.
१९ चमत्कारखण्डम् (स्कन्दपुराणम्)—220, 5.
२० छन्दोगाः—1, 15.
२१ छागलेयः—196, 4.
२२ जमदग्निः—203, 5.
२३ जातूकर्ण्यः—80, 2. 109, 13.
२४ जामालिः—111, 10. 112, 17. 183, 5. 195, 11.
२५ तैत्तिरीयब्राह्मणम्—35, 4.
२६ तैत्तिरीयारण्यकम्—48, 7.
२७ तैत्तिरीयसंहिता—53, 5. 282, 1.
२८ दक्षः—13, 1. 65, 9.

- २९ देवलः-23, 12. 61, 1. 67, 22. 82, 9. 147, 4. 192, 10. 201, 6.
- ३० नन्दपुराणम्-242, 11.
- ३१ नागरखण्डम् (स्कन्दपुराणम्)-230, 1.
- ३२ नारदः-12, 8. 116, 19. 203, 8.
- ३३ नारदपुराणम्-228, 5. 267, 10.
- ३४ पतञ्जलिः-205, 7.
- ३५ पद्मपुराणम्-219, 16. 240, 15. 269, 1.
- ३६ पराशरोपपुराणम्-276, 6.
- ३७ पुराणम् 283, 6.
- ३८ पुलस्त्यः-77, 16. 80, 15.
- ३९ पैठीनसिः-25, 5. 62, 11. 111, 14. 115, 1. 132, 7. 148, 9. 152, 5. 162, 3.
- ४० पौराणिकाः-124, 15.
- ४१ प्रचेताः-114, 4. 134, 7.
- ४२ प्रजापतिः-43, 4. 49, 9. 74, 5.
- ४३ प्रभासखण्डम्-230, 12.
- ४४ बभ्रुवाः-2, 8.
- ४५ बादरायणः-3, 8. 275, 4.
- ४६ बृहयाज्ञवल्क्यः-79, 6.
- ४७ बृहद्विष्णुः-79, 1.
- ४८ बृहस्पतिः-16, 7. 28, 1. 73, 10. 78, 5. 81, 5. 84, 2. 141, 13. 143, 8. 153, 8. 167, 1.
- ४९ बौधायनः-15, 6. 45, 14. 133, 14. 135, 11. 160, 4. 163, 10. 181, 12.
- ५० ब्रह्मपुराणम्-197, 6. 209, 6. 210, 14. 224, 18. 245, 7. 266, 1. 272, 6.
- ५१ भरद्वाजः-108, 17.
- ५२ भविष्यपुराणम्-66, 7. 67, 16.
- ५३ भविष्योत्तरम्-210, 6.
- ५४ भारद्वाजगृह्यम्-109, 2.
- ५५ भृगुः-146, 1. 177, 7.
- ५६ मनुः-4, 9. 27, 12. 34, 2. 35, 13. 42, 10. 49, 5. 54, 15. 55, 14. 57, 4. 60, 16. 69, 2. 80, 10. 82, 5. 82, 12. 86, 9. 87, 6. 90, 8. 95, 6. 96, 4. 96, 14. 99, 1. 103, 13. 104, 11. 105, 6. 107, 4. 108, 1. 110, 6. 111, 17. 113, 12. 115, 9. 120, 15. 123, 9. 125, 17. 130, 11. 136, 17. 11. 137, 138. 15. 140, 12. 141, 8. 147, 13. 154, 10. 160, 10. 164, 5. 167, 7. 168, 1. 169, 1. 170, 1. 170, 13. 211, 9. 215, 6. 223, 11. 242, 3. 252, 1. 252, 12.
- ५७ मध्यमाङ्गिराः-64, 12. 72, 7.
- ५८ महाभारतम्-235, 10.
- ५९ मार्कण्डेयः-144, 6. 181, 8.
- ६० मार्कण्डेयपुराणम्-241, 11. 244, 8. 255, 15. 265, 6.

- ६१ यमः-3, 16, 41, 15, 42,
2. 59, 1. 63, 6. 114, 8.
116, 14. 121, 10. 139,
8. 140, 4. 140, 16. 141,
21. 147, 8. 149, 10. 153,
4. 156, 1. 163, 7. 164,
14. 165, 12. 167, 15. 168,
10. 180, 3. 181, 3. 182,
1. 183, 14. 189, 11. 191,
15. 195, 16. 246, 13. 263,
11.
- ६२ याज्ञवल्क्यः-13, 5. 44, 5.
48, 3. 54, 10. 55, 7. 68,
9. 70, 5. 74, 14. 75, 13.
81, 14. 84, 15. 101, 3.
104, 6. 106, 10. 115, 4.
123, 15. 125, 13. 131, 1.
150, 8. 151, 13. 153, 8.
162, 17. 165, 4. 167, 4.
167, 10. 168, 13. 169,
7. 171, 7. 179, 6. 180,
6. 182, 7. 183, 8. 213,
11. 229, 1. 255, 5.
- ३ लिङ्गपुराणम्-14, 6.
- ४ वराहपुराणम्-268, 5.
- ५ वसिष्ठः-11, 13. 28, 4. 71,
1. 73, 2. 88, 18. 89, 13.
96, 9. 107, 16. 121, 1.
125, 4. 126, 8. 138, 14.
148, 5. 150, 12. 155, 6.
166, 1. 171, 1.
- ६ वामनपुराणम्-224, 5.
- ७ वायुपुराणम्-249, 10. 261,
5.
- ८ वायुसंहिता-227, 6.
- ६९ विश्वामित्रः-203, 1.
- ७० विष्णुः-5, 10. 6, 17. 64,
9. 92, 4. 94, 7. 97, 11.
99, 11. 106, 5. 107, 8.
136, 7. 137, 4. 137, 13.
138, 3. 156, 10. 189, 16.
194, 13. 252, 5.
- ७१ विष्णुपुराणम्-209, 12.
- ७२ विष्णुधर्मोत्तरम्-208, 8.
209, 17. 219, 8. 233, 3.
250, 1. 260, 5. 26., 5.
272, 14.
- ७३ वृद्धगौतमः-228, 16. 237, 1.
249, 8. 252, 8. 270, 13.
- ७४ वृद्धपराशरः-4, 3. 10, 16.
130, 1. 132, 1.
- ७५ वृद्धबौधायनः-270, 8.
- ७६ वृद्धमनुः-35, 19.
- ७७ वृद्धशातातपः-142, 12. 149,
4.
- ७८ वृद्धहारीतः-115, 18.
- ७९ व्याघ्रः-14, 12. 81, 10. 109,
8. 143, 1.
- ८० व्यासः-15, 14. 16, 11. 75,
10. 79, 9. 82, 1. 248, 9.
- ८१ शङ्खः-56, 9. 62, 5. 66, 12.
38, 5. 97, 6. 108, 13.
124, 6. 125, 7. 127, 6.
127, 14. 131, 14. 146,
5. 190, 6. 192, 6.
- ८२ शङ्ख-लिखितौ-151, 5. 163,
4. 246, 7. 253, 6. 259,
4. 263, 4. 269, 16.

- ८३ शाण्डिल्यः-128, 12. 129, 8.
 ८४ शातातपः-4, 6. 142, 8. 166, 6.
 ८५ शिवधर्मोत्तरम्-208, 5. 227, 1. 236, 6. 239, 4. 243, 11. 250, 8.
 ८६ श्रुतिः-275, 9.
 ८७ षट्त्रिंशन्मतम्-73, 6. 87, 11. 115, 14. 116, 9. 139, 5.
 ८८ संवर्तः-39, 8. 57, 10. 58, 7. 85, 11. 129, 11. 148, 13.
 ८९ सुमन्तुः-61, 9. 72, 12. 83, 11. 141, 4.
 ९० स्कान्दे रेवाखण्डम्-224, 9. 231, 3. 253, 1. 264, 3.
 ९१ स्मरणम्-78, 10. 88, 14. 124, 9. 206, 3. 206, 8.
 ९२ स्मृत्यन्तरम्-76, 1. 90, 14. 143, 12. 196, 16. 197, 3. 199, 12. 200, 5.
 ९३ स्वप्नाध्यायविदः-3, 1.
 ९४ हारीतः-43, 7. 49, 14. 75, 6. 108, 7. 116, 6. 119, 10. 123, 6. 124, 1. 133, 1. 135, 5. 149, 16. 151, 1. 170, 10. 184, 4. 192, 17. 212, 14. 247, 1. 252, 15.

Index of Quotations, Vol. II., Part II.

१. अङ्कुराः—

- आसीनश्च स्थितो वाऽपि 191, 4.
 अहिताग्नेर्द्विजाभ्यस्य 76, 9.
 अङ्कारमादितः कृत्वा 191, 2.
 एकाहेन तु कृच्छ्रोऽयम् 191, 9.
 एतत्पातकमुक्तानां 191, 11.
 एयामन्यतमं यद्यत् 191, 7.
 कृत्वा पापं न गृहेन 51, 7.
 गव्यस्य पयसो श्लामे 191, 5.
 गृहस्थोक्तानि पापानि 75, 3.
 गोमूत्रेण समायुक्तं 191, 8.
 चातुर्वैद्यो धिकल्पी च 50, 5.
 तस्माच्छृङ्गं समासाद्य 178, 5.
 दग्धोऽभावे भवेत्तक्रं 191, 6.
 पर्पद् या ब्राह्मणानां तु 74, 3.
 पर्पद् या ब्राह्मणानां च 67, 11.
 प्रायश्चित्तं ददातव्यं 178, 6.
 प्रातःस्नानसमारम्भं 190, 16.
 पुनर्न च पिबेज्जातु 83, 10.
 बृहस्पतिसवनेष्ठा 83, 6.
 ब्रह्महत्याव्रतं कुर्यात् 76, 10.
 भूमिपदानं यः कुर्यात् 83, 9.
 भूमौ वीरासने युक्तः 191, 3.

- महद्भिश्चापि युक्तानां 191, 12.
 युक्तस्त्रिषवणस्नायी 190, 15.
 वैदयानां त्रिगुणा प्रोक्ता 67, 12.
 74, 4.
 शौचवच्छोधनं कुर्युः 75, 4.
 समत्वं ब्राह्मणैर्गच्छेत् 83, 7.
 सर्वपापहरो दिव्यो 191, 10.
 सावित्रीं व्याहतीधैव 191, 1.

२. अग्निपुराणम्—

- कन्यां ददाति शुल्केन 221, 20.
 कुज्योतिः कुत्सितो वैद्यः 221, 16.
 कुरुक्षेत्रे च यज्ञानं 222, 7.
 कृष्णाजिनं तु गृह्णाति 222, 5.
 तथोभयमुखीं दोलां 222, 6.
 न सहेत यशस्तेषां 222, 3.
 निन्दको द्विज-देवानां 221, 18.
 निर्दोषं सुहृदं भार्या 222, 2.
 न्यासापहर्ता मित्रधृक् 222, 1.
 भूमि-कन्यापहर्ता च 222, 9.
 मातरं पितरं वृद्धं 221, 14.
 मासिके च नवभादे 222, 8.
 लोभात्त्यजति यस्त्वेतान् 221, 15.
 वृद्धं बालं गुरुं विप्रान् 221, 19.

शूद्रानुग्रहकर्ता च 221, 17.

हस्त्यश्व-रथ-यानानि 222, 4.

३. अत्रिः-

एकादशगुगान् वाऽपि 167, 8.

महापापैरपि स्पृष्टो 167, 9.

४. अभिषानम्-

यमलोके तु ते घोरां 206, 7.

५. आपस्तम्बः-

अथ यस्य 122, 8.

अथ यस्य पिता 121, 19.

अथ वा 122, 7.

अधोपनयनम् 122, 3.

अयाचितं तु राजन्ये 173, 4.

अहोरात्रोषितो भूत्वा 144, 11.

अहोरात्रोषितो भूत्वा 145, 7.

कुक्कुटान्दप्रमाणं तु 172, 13.

गुरुं हत्वा 66, 2.

चतुर्थकाल- 89, 7.

चतुर्विंशतिरयं च्याः 172, 10.

ततः संवत्सरम् 122, 3.

तेषामभ्यागमनं 121, 20.

तेषामभ्यागमनं 122, 10.

तेषामिच्छतां 123, 1.

तेषामिच्छतां 122, 11.

अयं निरशनं पादः 173, 1.

त्रिवर्णेषु च सामान्यं 145, 1.

दातारं नोपतिष्ठेत् 145, 12.

दिनद्वयं तु नादनीयात् 173, 13.

द्वादश वर्षाणि 122, 11.

नास्मिँल्लोके 66, 4.

नीलीदारु यदा भिन्द्याद् 145, 8.

नीलीमध्ये तु गच्छेद्वा 145, 6.

नीलीरक्तं यदा वस्त्रं 144, 10.

नीलीरक्तेन वस्त्रेण 145, 11.

पतिनस्तु भवेद्विप्रः 145, 3.

पालनं विक्रयश्चैव 145, 2.

प्रतिपूरुषं 122, 4.

पतः पादं चरेच्छूद्रः 173, 3.

यथा प्रथमेऽतिक्रमे 122, 2.

रोमकुपैर्यद्वाऽऽगच्छेत् 144, 12.

लोहितकेन 58, 15.

विप्रहाऽऽरण्ये 65, 15.

वृथा तस्य महायज्ञाः 145, 5.

शोणितं दृश्यते तत्र 145, 9.

सप्तभिः पावमानीभिः 122, 5.

स्नानं दानं जपो होमः 145, 4.

सायं अयं तथा पादः 173, 2.

सायं द्वाविंशतिर्पासाः 172, 9.

सायं प्रातर्दिनार्धं स्यात् 173, 7.

सायं प्रातस्तथैवोक्तं 173, 12.

स्त्रीणां क्रीडार्थसम्मोहे 145, 10.

६. आश्वमेधिकम्-

यद्युत्तिष्ठत्यनाचान्तो 144, 3.

सद्यः स्नानं प्रकुर्वीत 144, 4.

७. उदाहरणम्-

तच्छान्तिरौषधैर्दानैः 273, 18.

पूर्वजन्मकृतं पापं 273, 17.

८. उग्रामहेश्वरसंवादः-

भ्रूत्वा खलयज्ञं तु 238, 9.
 अग्निहोत्रं भवेद्यस्य 227, 12.
 भद्रत्वा चाग्नि-विघ्नेभ्यः 228, 4.
 अथर्धं धर्ममित्याहुः 229, 16.
 मन्त्रं क्षेत्रं गृहं वापि 261, 15.
 अपहृत्य च सर्वस्थं 222, 12.
 अरण्ये निर्जले देशे 223, 6.
 अरण्ये निर्जले देशे 223, 9.
 आत्मनः पोषको मूढः 223, 2.
 आत्मना पिबति क्षीरं 239, 1.
 आत्मैव पोषितो येन 240, 12.
 भासनानि त्रिचित्राणि 262, 1.
 इदलोकमृतानां च 262, 3.
 उदरे शूलसंयुक्तः 239, 3.
 काको भूत्वा चिरं देवि 251, 9.
 कांस्यकं मुरजं वंशं 262, 11.
 कुलेषु तेजभेजायन्ते 229, 13.
 हृमियोनिक्षये भूते 251, 4.
 गुरुणा ह्यननुज्ञातो 229, 14.
 ह्येषु चैव विप्राणां 263, 3.
 स्मिन् देशे क्षुधार्ताश्च 240, 14.
 तस्य योनिशतं गत्वा 251, 12.
 तस्यान्ते मानुषो भूत्वा 238, 12.
 त्वां ते प्रार्थयतीह 262, 6.
 त्रैलोक्येऽपि समुत्पन्नाः 251, 1.
 च कालकृतोद्योगाः 229, 17.
 न पापेन ते देवि 262, 8.
 न पापेन ते मूढाः 262, 10.

ते शौण्डिका वा चण्डालाः 250, 16.
 दत्तापहारदानाच्च 222, 13.
 दरिद्रो व्याधितो मूर्खो 238, 13.
 दासत्वेनैव सुभ्राणि 250, 17.
 दिव्यं वर्षसहस्रं तु 238, 11.
 धान्यचोरस्तु हीनांगः 261, 13.
 नमा दीनाः क्षुधार्ताश्च 262, 4.
 न हुतं न तपस्तप्तं 240, 11.
 न शृण्वन्ति गुरोर्वाक्यं 238, 16.
 निर्हामा निर्वपट्काराः 229, 18.
 पटहं लेपनं चैव 262, 13.
 परद्रव्यापहारी च 261, 14.
 परस्य योषितं हत्वा 223, 5.
 पर्वातिक्रमकारी तु 227, 13.
 प्रखवं शिवनं बन्धौ 239, 2.
 पायसं कूसरं चैव 228, 3.
 प्रार्थयित्वा तु यो गां वै 238, 18.
 प्रासादेषु च ये देवि 263, 2.
 पिबन्ति ये नरा देवि 250, 15.
 बन्धुभिः परिभूताश्च 262, 5.
 बालानां वक्ष्यमाणानाम् 240, 10.
 भवन्ति चेह काकाः स्युः 228, 2.
 मठाधिपत्यं यो देवि 223, 3.
 मद्यपानरता ये च 251, 2.
 मद्यपानरता ये तु 251, 6.
 मद्यविक्रयिणो ये च 250, 14.
 मद्यव्यसनिनो ये च 250, 12.
 मरुदेशे भवेद्वृक्षः 238, 10.
 मृष्टाच्चेन य आत्मानं 240, 9.

यत्र देशे त्वनावृष्टिः 240, 13.
 यस्तु क्षुद्रेण भावेन 238, 14.
 यास्य योनिषु जायन्ते 251, 13.
 ये हरन्ति च पापेन 262, 12.
 ये हरन्ति च तूर्याणि 262, 7.
 ये हरन्ति तत्रा नित्यं 252, 2.
 योनिकार्यं च यो देवि 222, 14.
 वर्षाणां द्वादशे लक्षे 251, 10.
 विनाशयेन्मउद्रव्यं 223, 4.
 विप्रस्य कथयिष्यामि 251, 8.
 वेदोपजीविताः पापाः 228, 1.
 व्याधि-रोगात्तैर्युक्ताः 251, 14.
 श्वापक-पुलकसादीनां 229, 12.
 शालां तु कारयेद्यस्तु 250, 13.
 श्वानयोनिशतं गच्छेत् 251, 5.
 शूद्रस्य चेदृशं पापं 251, 7.
 षष्ठिवर्षसहस्राणि 251, 3.
 स तु जातिविहीनेषु 229, 15.
 सर्वेषां चैव नास्तिक्यं 238, 17.
 स्वाभिद्रव्यं गृहीत्वा तु 223, 1.
 सुवर्ण-मणिमुक्तानि 261, 16.
 स्वे मांसे परमांसेन 251, 11.
 सोऽनपत्यत्वमाप्नोति 238, 15.
 सोऽपि याति पिशाचत्व 222, 15.
 हरन्ति पुष्करं ये तु 263, 1.
 हर्तारः परदाराणां 223, 8.
 हत्वाऽऽनद्धादिवाद्यानि 262, 9.

९. उशनाः—

चण्डाल-श्वपचैः स्पृष्टो 143, 6.

त्रिरात्रेण विशुद्धः स्यात् 143, 7.

१०. ऋग्विधानम्—

अयुतं माघमासे तु 280, 14.
 अर्केण त्रिमधुं कृत्वा 181, 7.
 अर्घ्यं दद्यात् कुष्ठरोगी 280, 6.
 अश्वत्ये माघमासे च 279, 3.
 आयुर्वृद्ध्यादिकं पश्चात् 280, 8.
 इमां रुद्राय सूक्तं तु 230, 1.
 इमा रुद्राय तवसे 279, 13.
 ईङ्क्षयन्ती जपेत् सूक्तं 280, 3.
 उदसौ कुक्षिशूली तु 280, 13.
 उष्णज्वरविनाशाय 279, 14.
 ऋतस्येति जपेत् सूक्तं 279, 5.
 कद्रुद्राय जपेत् सूक्तं 279, 11.
 करवीरैस्तु गायत्र्या 281, 9.
 कास-शूलादिरोगग्रं 280, 2.
 कुष्ठनाशो भवेच्छीघ्रं 280, 4.
 जपेच्छिन्नं देवमंत्रं 280, 7.
 ततश्च चित्रमंत्रेण 281, 6.
 तापादिव्याधिनाशे तु 279, 10.
 त्र्ययुतं चेत्कुष्ठरोगी 280, 10.
 नानाविधो वातरोगो 279, 8.
 महापातकयुक्तोऽपि 280, 12.
 मित्रस्येति जपेत् सूक्तं 280, 11.
 लिंगं स्पृष्ट्वाऽयुतं धीमान् 279, 12.
 वायो शुक्रो जपेत् सूक्तं 279, 7.
 वारुणं वा जपेत्सूक्तं 279, 9.
 व्याधिनाशा भवेच्छीघ्रं 281, 10.
 बदर्यां च त्रिवर्षं तु 281, 2.

मय्यां रवियुक्तायां 231, 8.
यौ नो दिवः सूक्तं 281, 1.
समंत्रं जपेद्दीमान् 280, 5.

११. कण्वः—

क्रमध्ययनं कुर्यात् 200, 11.
द्याह्वा दशसाहस्रं 200, 12.
यमे दिवसे रात्रौ 128, 16.
जिदेवं यथाभ्यासं 128, 17.
लोत्सर्गं गृही कृत्वा 48, 16.
नमस्त्यो यतिश्चैव 48, 17.

१२. कात्यायनः—

नेर्वासं कारयेद्विप्रम् 12, 14.
विज्यावासिता यत्र 12, 13.

१३. काश्यपः—

प्रमृगदी स भवति 248, 5.
उरस्तम्भादुरस्तंभी 247, 14.
कर्णभेत्ता कर्णशुली 247, 12.
करोति शूलप्रक्षेपं 248, 7.
क्षयी स्यात्क्षेत्रहरणे 247, 10.
मलोदरयुतः स स्यात् 247, 11.
शिर्यावासी कुशाच्छादी 60, 7.
रन्तपातनकर्ता च 247, 13.
रक्ताभ्यं जायते तस्य 248, 6.
दा तु यस्ताडयति 247, 15.
वित्रपाणिर्दण्डी च 60, 6.
दिक्कोली स भवति 248, 2.
विडामभियकर्ता च 248, 1.
नमस्त्यो यतिश्चैव 49, 3.

शूलेन शूली भवति 248, 4.
स गद्वदी दारयति 248, 3.
सुरापो 253, 9.
सूर्यस्य त्रिर्नमस्कारम् 49, 2.

१४. कूर्मपुराणम्—

अग्निप्रवेशं यः कुर्यात् 8, 3.
अपोमूत्रपुरीषाद्यैर् 7, 1.
अप्रायत्ये समुत्पन्ने 17, 8.
अमावास्यां तिथिं प्राप्य 161, 6.
अस्मिन् कलियुगे घोरे 162, 10.
अहीनांगो ह्यरोगश्च 8, 8.
आग्नेयं भस्मना पाद- 14, 4.
इष्ट्वेशं प्रथमे यामे 161, 11.
उपोषितश्चतुर्दश्यां 161, 14.
एकादश्यां निराहारः 161, 12.
कृष्णाष्टम्यां महादेशीं 161, 8.
गंगा-यमुनयोर्मध्ये 8, 7.
महंगादिषु कालेषु 161, 3.
जपस्तपस्तीर्थसेवा 161, 2.
जले वाऽनाशके वाऽपि 8, 4.
जलप्रवेशं यः कुर्यात् 9, 1.
तदा सान्तपनं कृच्छ्रं 7, 2.
तावद्द्वर्षसहस्राणि 8, 10.
त्रयोदश्यां तथा रात्रौ 161, 10.
देवताभ्यर्चनं नृणां 161, 5.
द्वादश्यां शुक्लपक्षस्य 161, 13.
नान्यत् पश्यामि जन्तूनां 162, 12.
पुण्यक्षेत्राभिगमनं 161, 4.
प्रत्येकं तिलसंयुक्तान् 161, 17.

ब्राह्मणान् भोजयित्वा च 161, 7.
 ब्राह्मं तु मार्जनं मंत्रैः 15, 8.
 ब्राह्मादीनि तथाऽशक्तौ 17, 9.
 भविष्यन्ति महाबाहो 162, 11.
 यमाय धर्मराजाय 161, 15.
 यावन्ति रोमकूपाणि 8, 9.
 राट्पुस्त्ये यदा सोमे 9, 2.
 वैवस्वताय कालाय 161, 16.
 सम्पूज्य ब्राह्मणमुखे 161, 9.
 सर्वपापप्रशमनं 162, 13.
 सोमलोकमाप्नोति 9, 3.
 स्नात्वा नद्यां तु पूर्वाह्णे 162, 1.

१५. गर्गः—

अभ्यासे चैन्द्रधं प्रोक्तम् 44, 1.
 त्रिरात्रमेकरात्रं वा 43, 11.
 मांसं भुक्त्वा ब्रह्मचारी 43, 12.
 मांसाशनेऽनृतोक्तौ च 44, 3.
 वनस्थस्त्रिगुणं कुर्यात् 44, 2.

१६. गरुडपुराणम्—

भुक्त्वा तत्पणामादि 232, 11.
 अमध्यकृतयः पापाः 226, 12.
 अरण्ये जायते पङ्कः 233, 1.
 अवमत्य च ये यान्ति 232, 8.
 उरुरोगगणोपेताः 226, 13.
 कौटसाक्ष्यप्रदाः पापाः 226, 7.
 गुरु-मित्रद्रुहः पापाः 226, 9.
 चन्द्रार्कग्रहणे भुक्त्वा 226, 14.
 जात्यन्धास्तेऽभिजायन्ते 232, 12.
 तथा च भगवद्भ्रातृन् 232, 15.

त्यागिनो बान्धवानां च 226, 11.
 हिज-शिष्यद्रुहश्चैव 226, 10.
 पङ्कवः पादहीनाश्च 232, 13.
 पश्यन्तो भगवद्भ्रातृन् 232, 10.
 बाधिर्यमुपयान्त्याशु 232, 9.
 भूत्वा भवन्ति सर्पास्ते 226, 8.
 विष्णुञ्जया ध्रुवं तैस्तु 232, 14.

१७. गौतमः—

अग्न्युत्सादी 258, 12.
 अघ्नन्नेनस्वी 88, 3.
 अथापरं 174, 4.
 अथापरं त्र्यहम् 174, 6.
 अथापरं त्र्यहमन- 174, 5.
 अथोदकतर्पणम् 174, 12.
 अदत्तादायी 258, 12.
 अनार्थिर्भ 174, 8.
 अन्ते 176, 8.
 अनिमंत्रितभोजी 253, 9.
 अनुसवनम् 174, 9.
 अनृतवाक् 257, 11.
 अन्नापहारी 258, 11.
 अभक्षः 179, 13.
 अयाज्यवाजकः 258, 8.
 अवगूरुणः 258, 2.
 इतस्ततोऽश्नन् 258, 10.
 ईर्ष्यालुः 258, 5.
 एतदेव 176, 2.
 एतेनैव 180, 1.
 एता एव 176, 3.

नमो हमाय 174, 13.
 नवनदाही 258, 11.
 त्ताक्षी 258, 1.
 यादूपकः 258, 4.
 मावपन्नोऽस्मि 131, 8.
 मावकीर्णो 131, 7.
 प्रकामः 174, 7.
 रहारी 259, 1.
 स्वाङ्ग-कपालपाणिः 56, 2.
 स्वाङ्ग-कपालपाणिर्वा 59, 16.
 गामी 265, 4.
 हर्ता 258, 13.
 गडाली- 265, 2.
 गुप्थे 258, 4.
 नापहारी 259, 1.
 लोदरो 258, 1.
 नापहारी 258, 14.
 त्याजिनम् 129, 2.
 छेदहनि 174, 6.
 त्रकाचार्यः 258, 11.
 दिशरात्रस्य 176, 4.
 मोनमो 174, 14.
 मोनमः कृष्णाय 175, 8.
 मो नमो ज्येष्ठाय 175, 9.
 मो नमो दीप्ताय 175, 12.
 मो नमो नीलमीवाय 175, 7.
 मो नमो रुद्राय 175, 3.
 नमो नमश्चन्द्र- 176, 1.
 नमो नमः सत्याय 175, 10.
 नमो नमः सूर्याय 175, 6.

नमो नमः सौम्याय 175, 13.
 नमोनमस्तीक्ष्णाय 175, 13.
 न म्लेच्छा-ऽशुचि-142, 4.
 निषिद्धमन्त्र-114, 13.
 न्यासापहारी 258, 6.
 परब्रव्यापहारी 259, 2.
 पर्युषितभोजी 258, 5.
 पित्रोर्विवदमानो 258, 6.
 प्रव्रजिता-265, 2.
 बहुयाजकः 258, 8.
 ब्राह्मणेन 142, 6.
 मत्सरी 258, 12.
 मातृघ्नः 258, 3.
 मृण्मयकपालपाणिर् 56, 7.
 मृष्टैकभोजी 258, 10.
 यथोपक्रामेत् 60, 1.
 रत्नापहारी 258, 7.
 रौरव-174, 8.
 विद्याविक्रयी 258, 7.
 विवाहविघ्नकर्ता 258, 2.
 वेदविक्रयी 258, 8.
 शूद्रागमने 265, 3.
 शूद्राचार्यः 258, 13.
 सत्यं वदेत् 174, 7.
 सम्भाष्य 142, 5.
 सूर्याभ्युदितो 148, 2.
 स्थाना-ऽऽसनाभ्यां 60, 2.
 स्नुषागामी 258, 3.
 क्षेहापहारी 258, 14.

हविष्यान् 174, 3.

हिरण्यवर्णाः 174, 11.

१८. चतुर्विंशतिप्रतप्—

अङ्गानां तु पराकं स्यात् 119, 5.

अथर्वशिरसं चैव 159, 8.

अथवा पावमानेष्टिः 196, 14.

अन्यानि वा पवित्राणि 47, 16.

अर्वाक् तु भ्रूणहत्यायाः 197, 12.

अयाचिते च द्वावष्टौ 172, 17.

अष्टौ चान्द्रायणे देयाः 200, 3.

आख्यानानि तथान्यानि 160, 1.

आत्मतुल्यं सुवर्णं वा 88, 8.

आयवेणाश्च ये केचित् 159, 10.

इतिहास-पुराणानां 119, 6.

इतिहास-पुराणानि 160, 2.

इष्टीनां पशुबन्धानाम् 198, 16.

उपवातं तु तक्रस्य 118, 2.

ऋग्वेदमभ्यसेद्यस्तु 159, 14.

ऋतावृतौ प्रयुञ्जानः 23, 10.

एकैकं यासमभ्रीयत् 178, 11.

एतेषां पादकृच्छ्रः स्यात् 118, 6.

एतेषां विक्रये कृच्छ्रं 118, 12.

एतेषां विक्रये कृच्छ्रं 118, 4.

एवं नरविशेषेण 201, 4.

कदली नारिकेलं च 118, 5.

कर्पूरादेस्तर्द्धं स्यात् 118, 8.

क्रस्तूरिकादिगन्धानां 118, 7.

कृतैश्चक्रियमाणैश्च 155, 11.

कृच्छ्र-चान्द्रायणादीनि 201, 2.

कृच्छ्रे पञ्चाशतिकृच्छ्रे 199, 3.

कृच्छ्रे सन्तापनाख्ये 199, 5.

कृच्छ्रो देव्ययुतं चैव 196, 12.

कृच्छ्रो ज्युतं च गायत्र्याः 47, 12.

खरा-ऽश्वा-ऽजाविकानां च 118, 15.

गायानां नीतिशास्त्राणां 119, 8.

गायत्र्या लक्षजप्यं च 198, 14.

गायत्र्याः षष्टिभिर्यज्ञैः 198, 6.

गायत्र्यास्तु जपन् कोटिं 198, 3.

गोविक्रयं द्विजः कुर्यात् 113, 12.

चान्द्रायणं प्रकुर्वीत 119, 4.

चान्द्रायणं मृगारेष्टिः 198, 11.

जन्मप्रभृति पापानि 197, 11.

जप-होमादिकं तेभ्यो 200, 16.

जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत 160, 3.

जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत 159, 14.

जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत 159, 3.

तथाष्टादशलक्षाणि 197, 14.

तिलहोमसहस्रं तु 196, 13.

तिलहोमसहस्रं तु 47, 14.

तिलहोमायुतं चैव 193, 13.

तिलानां विक्रयं कृत्वा 118, 9.

तीर्थानि भ्रमते विद्वान् 83, 10.

ते सर्वे पापहन्तारो 159, 12.

ग्रहं चोपवसेन्नित्यम् 178, 12.

दध्याज्येश्वरसानां च 117, 14.

द्विगुणं पुरुषाणां च 119, 3.

द्विगुणं पुरुषस्यैव 132, 6.

धनिना दक्षिणा देया 201, 3.

र्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः 200, 15.
 अनुप्रदानं विप्राय 47, 13.
 आमधारकविप्रा ये 201, 1.
 ारीणां विक्रयं कृत्वा 119, 2.
 ारीणां विक्रयं कृत्वा 182, 5.
 नृत्य-नैमित्तिकानां च 198, 15.
 लिरुद्रं तथैवैन्द्रं 159, 9.
 राक-तप्तकृच्छ्राणां 198, 17.
 राकं तत्र कुर्वीत 119, 1.
 राके तप्तकृच्छ्रे च 200, 2.
 यः पायसा-स्पृष्टानां 117, 13.
 दानं क्षत्रियः कुर्यात् 74, 10.
 हृच्छपं च सामानि 159, 7.
 वमानीस्तथाकौत्सं 159, 2.
 निषिद्धेषु सर्वेषु 116, 12.
 जापत्यं प्रकुर्वीत 118, 14.
 जापत्ये तु गामेकां 200, 1.
 त्याग्याये गवां देयं 197, 13.
 तस्तु द्वादश यासाः 172, 16.
 यश्चित्तं यदाम्नातं 74, 9.
 नाति हेमहर्तारं 198, 5.
 णीफलानि मञ्जिष्ठा 118, 3.
 क्षप्रतिष्ठेत्येतावत् 155, 12.
 ाम्न्यानि च कल्पांश्च 159, 16.
 ण्डलब्राह्मणं रुद्रं 159, 4.
 ध्वाज्य-तैल-सोमानां 117, 12.
 मन्त्रविन्दा पशुधैव 198, 12.
 गारेष्टिः पवित्रेष्टिः 162, 7.
 याविभवसारेण 200, 4.

यज्ञार्थं कृषिजातांश्च 118, 10.
 यज्ञायज्ञीयमादित्यं 159, 6.
 रक्त-पीतानि वस्त्राणि 118, 11.
 रहस्य-पञ्चरात्राणां 119, 7.
 लाक्षा-लवण-मांसानां 117, 11.
 लक्षाशीतिं जपेद्यस्तु 198, 4.
 वामदेव्यं बृहत्साम 159, 5.
 विप्रा द्वादश वा भोज्याः 196, 14.
 विप्रा द्वादश वा भोज्याः 47, 15.
 व्रतहोमादिकं वापि 198, 18.
 वैश्वानरीं व्रातपतीम् 28, 9.
 शूद्रः समाचरेत् पादम् 74, 11.
 षडङ्गं वा चरेत् कृच्छ्रं 83, 9.
 सर्वासामेव विद्यानां 119, 9.
 सर्वेषां स्नेहपक्वानां 117, 15.
 सामानि सरहस्यानि 159, 15.
 सुराया विक्रयं कृत्वा 117, 10.
 सिद्धाच्चविक्रये विप्रः 118, 1.
 सिंहे मे मन्युरित्येतत् 159, 12.

१९. चमत्कारखण्डम्—

अकृत्वा देवकार्यं यः 220, 9.
 उच्छिष्टस्य विशेषेण 221, 10.
 कन्यां यच्छति वृद्धाय 220, 13.
 कामाक्ष्या यदि वा मोहात् 221, 9.
 कुरूपाय कुशीलाय 220, 14.
 कुल-देशोचितं कर्म 221, 8.
 चातुर्वेद्यापि यो विप्रः 221, 6.
 त्रिकारुजो वेदवेदी 221, 5.
 दीयमानस्य वित्तस्य 221, 2.

देव-स्त्री-गुरु-वित्तानि 220, 15.

परदाररतश्चैव 220, 11.

परापवादसंतुष्टः 220, 12.

प्राणिनां हिंसको नित्यं 220, 8:

प्रेतत्वं जायते नूनं 221, 12.

ब्राह्मणान्वयसम्भूतो 220, 7.

यो भवैन्मानवः क्षुद्रः 220, 6.

योऽश्नाति भृत्यवर्गभ्यो 220, 10.

विघ्नमाचरते यस्तु 221, 3.

विशेषाद्ब्राह्मणेन्द्राणां 221, 1.

विषा-ऽग्नि-जलमृत्यूनां 221, 11.

शात्रकर्ता ग्रन्थकर्ता 221, 7.

शूद्राच्चेनोदरस्थेन 221, 4.

२०. छन्दोगाः—

यदा कर्मसु काम्येषु 2, 1.

समृद्धिं तत्र जानीयात् 2, 2.

२१. छान्दोग्यः—

जीवन् भवति चाण्डालो 196, 6.

पूर्वं व्रतं गृहीत्वा तु 196, 5.

२२. जमदग्निः—

तीर्थं तु पादः कृच्छ्रं स्यात् 203, 6.

त्रिगुणं तु महानद्यां 203, 7.

२३. जातूकुर्यः—

अतीतकालं जुहुयात् 109, 14.

अनुपेतस्तु यो बालो 80, 3.

कामतोऽकामतः प्राहुः 129, 7.

तस्य कृच्छ्रत्रयं कुर्यात् 80, 4.

नष्टेऽग्नौ विधिवद्वायात् 109, 15.

स्कन्दितं व्रतिना रेतो 129, 6.

२४. जाबालिः—

अपहृत्य तु वर्णानां 113, 6.

अपहृत्य पशून् क्षुद्रान् 112, 19.

अश्व-गो-भूमि-कन्याश्च 112, 18.

आज्येनैव हि शालाग्रौ 195, 14.

आरम्भे सर्वकृच्छ्राणां 195, 13.

उदके फल-मूलेषु 113, 2.

कांस्या-ऽयस्ताम्र-शीसं वा 113, 1.

गुड-कार्पास-धान्यानि 112, 20.

तिल-धान्या-ऽन्न-वस्त्राणाम् 111, 1.

विरात्रमुपवासश्च 183, 7.

धनापहरणे चैव 113, 9.

पक्वान्नमौषधं तैलं 112, 21.

पापं निवेद्य विभेभ्यः 113, 5.

प्रायश्चित्तं च यत् प्रोक्तं 113, 7.

पिण्याकं च तथा चामं 183, 6.

पिण्याकं सक्तवस्तकं 183, 1.

मृद्गाण्ड-मधु-मांसेषु 113, 3.

राजस्वस्यापहरणे 113, 8.

वासो वै दक्षिणां दद्यात् 183, 1.

व्यापादना-ऽपहारेषु 113, 4.

भ्रातृं कुर्याद्भ्रतान्ते च 195, 1.

संवत्सरार्थं कुर्यात् 111, 12.

२५. तैत्तिरीयब्राह्मणम्—

योऽश्वत्थः शमीगर्भः 35, 4.

२६. तैत्तिरीयारण्यकम्—

पुनर्मौमे- 48, 11.

यन्मेघं रेतः 48, 8.

२७. तैत्तिरीयसंहिता—

- अग्नये 284, 17.
 अग्नये पवमानाय 285, 6.
 अग्नेदेवास्य 283, 11.
 अग्नेये 283, 8.
 उतयदीतास्तुः 285, 13.
 इवा वा अश्वस्य 53, 11.
 तामेव 285, 16.
 दुधर्मा 283, 20.
 तृतिगन्धस्य 285, 3.
 तजापत्यं 284, 2.
 त्रैश्वेतम् 284, 9.
 दग्नेये 285, 19.
 दग्नेये 285, 10.
 दग्नेये पावकाय 285, 11.
 दग्नेये शुचये 285, 12.
 दि विभीयात् 283, 15.
 गो वरुणगृहीतः 282, 16.
 आयवे 282, 7.
 आयव्यं 282, 4.
 एवास्मिन् 282, 11.
 एवैनं 283, 4.
 एवैनं तस्मात् 284, 5.
 ई वा एतेन 53, 6.
 आक्षदेवैनं 284, 12.
 २८. दक्षः—
 शत्रवाय शतसाहस्रं 65, 11.
 नि फलविशेषः स्यात् 65, 13.
 निशत्रव्यं गृहीत्वा तु 13, 2.

- श्वपदेनाङ्कयित्वा तं 13, 3.
 सममब्राह्मणे दानं 65, 10.
 सम-द्विगुण-साहस्रम् 65, 12.

२९. देवलः—

- अंग-अंग-कलिङ्गांश्च 147, 6.
 अथ गङ्गा 201, 12.
 अन्यानि 202, 13.
 अनुबन्धादि विज्ञाय 68, 2.
 अभिगम्य च तीर्थानि 201, 7.
 एतन 192, 12.
 कावेरीसङ्गमं 202, 5.
 गङ्गाद्वारं 202, 1.
 जाति-शक्ति-गुणापेक्षं 68, 1.
 तस्यां स्नानं न कुर्वीत 23, 14.
 तस्येयं निष्कृतिर्दृष्टा 61, 3.
 नरः पापात् प्रमुच्येत 201, 8.
 पुष्करं 202, 7.
 ब्राक्षं 202, 3.
 महानिशा तु विज्ञेया 23, 13.
 यत् स्यादनभिसन्धाय 61, 2.
 यवानामप्सु 192, 11.
 यावक- 192, 13.
 वाराणसी 202, 8.
 सर्वमायतनं पुण्यं 201, 10.
 सर्वाः समुद्रगाः पुण्याः 201, 9.
 सिन्धु-सौराष्ट्र-सौवीरान् 147, 5.
 सुरापाने ब्राह्मणः 82, 10.
 हिमवान् 202, 11.
 ३०. नन्दिपुराणम्—
 कर्म भुक्त्वा क्रमेणैव 243, 2.

कल्पं कल्पं ततश्चान्ते 242, 13.
 तृण-गुल्म-लता-वल्ली- 242, 14.
 तृणभेदास्त्रगणिताः 242, 15.
 ततः केनापि कालेन 243, 1.
 तेषां च देशभेदेन 242, 18.
 तत्रापि नियमो नास्ति 243, 9.
 तत्रापि भुक्त्वा स्वं कर्म 243, 6.
 तत्रापि भौतिकं भोगं 243, 7.
 नरकेषु क्रमेणैव 242, 12.
 मुच्यते पशुजन्माच्च 243, 8.
 मृगेषु जायते मर्त्यो 243, 5.
 त्रिप्रान्तेषु मनुष्येषु 243, 10.
 वीरुद्धेदास्त्वसंख्याताः 242, 17.
 वृक्ष-वल्कलभेदेन 243, 3.
 लताभेदाश्च निःसंख्याः 242, 16.
 सरीसृपादिभेदेन 243, 4.

३१. नागरखण्डम्—

अदत्त्वा ये तथाऽभ्रन्ति 230, 4.
 कन्यादाने च त्रिमे यो 230, 9.
 जायन्ते ताश्च बन्धक्यो 230, 11.
 द्ररिद्रा जायथा भ्रष्टाः 230, 8.
 दुर्मिक्षे जनतापे च 230, 5.
 प्राप्नुवन्ति कुदेशे च 230, 2.
 ये च कुर्वन्ति दम्पत्योः 230, 6.
 विरूपा भ्रममाणाश्च 230, 7.
 स कन्याः केवलाः सूते 230, 10.
 स्वामिद्रोहरता ये च 230, 3.

३२. नारदः—

अतिकृच्छ्रः पर्णकृच्छ्रः 203, 9.

अनुबन्धादिकं दृष्ट्वा 204, 6.
 अप्सु प्रास्येत तद्व्ययम् 117, 3.
 उपयुक्तानुशिष्टं च 117, 4.
 उपपातकयुक्तानाम् 204, 1.
 उपवासस्त्रिरात्रं वा 204, 2.
 एते व्यस्ताः समस्ता वा 203, 12.
 कर्मणा गर्हितेनैव 117, 1.
 कार्याश्चान्द्रायणयुताः 204, 1.
 जपोपवासकृच्छ्रस्तु 203, 11.
 तस्य त्यागेन शुद्धयन्ति 117, 2.
 त्रिंशद्भागः षष्टिभागः 204, 8.
 न तस्य प्रतिमोकोऽस्ति 12, 10.
 प्रकाश उक्तं यत्किञ्चित् 204, 7.
 पानकादिषु सर्वेषु 203, 13.
 महासान्तपनं शोद्धये 203, 10.
 राज्ञ एव तु दासः स्यात् 12, 9.
 शक्ति-जाति-गुणान् दृष्ट्वा 204, 3.
 षडहो द्वादशाहानि 204, 3.

३३. नारदपुराणम्—

अकार्यं कारयेत् पापा 228, 9.
 कृमियोनिविनिर्मुक्ता 228, 12.
 चिन्तयेद्दक्षिणयेद्वापि 267, 11.
 जीवितं वा वरारोहे 228, 11.
 तस्य पुण्यं कृतं सर्वं 268, 3.
 दृष्ट्वा हि प्रमदा ह्येताः 268, 2.
 न साधयन्ति कर्माणि 228, 13.
 पुण्यस्य संक्षयत् पापी 268, 4.
 भर्तुरर्थे हि या वित्तं 228, 10.
 भर्तुः सौख्येन या नारी 228, 6.

भूत्वा वेतनभोक्तारो 228, 14.
 वधुं वा भ्रातृदारान् वा 267, 12.
 वाना चाक्रोशिका या तु 228, 8.
 स याति नरकं घोरं 268, 1.
 सा दयेनी जायते राजन् 228, 7.

३४. पतञ्जलिः —

केशमूलः 205, 12.
 सति मूले 205, 8.

३५. पद्मपुराणम् —

भयाज्ययाजकश्चैव 219, 17.
 आनार्यभार्यागमने 269, 3.
 उदरव्याधियुक्तस्तु 269, 2.
 क्षत्रियो वा महाबाहो 241, 4.
 या पापेन सहता 269, 1.
 अस्तिक्य भावनिरतः 220, 3.
 अक्षयः क्षत्रियो वैश्यः 241, 7.
 अक्षयः शूद्रतामेति 241, 9.
 अक्षयात् स परिभ्रष्टः 240, 17.
 अस्तु विप्रस्त्वमुत्सृज्य 240, 16.
 वैरतो विष्णुविद्यासु 220, 1.
 वैश्यकर्मा च यो विप्रः 241, 1.
 गृध्राक्षेनोदरस्थेन 241, 8.
 र द्विजो वैश्यतामेति 241, 2.
 सामान्यदक्षिणां लब्ध्वा 220, 2.
 स्वर्धर्मपच्युतो विप्रः 241, 3.
 स्वस्थानाच्च परिभ्रष्टः 241, 6.
 स्वानि कर्माणिपाकृत्य 241, 5.
 ३६. पराशरोपपुराणम् —
 अत्युक्तैरिहत्यैस्तु 277, 2.

अवश्यमनुभोक्तव्यं 277, 6.
 आरब्धस्यानुगुण्येन 277, 1.
 आरभन्ते क्रमेणैव 277, 11.
 इह वाऽमुत्र वाऽज्ञस्य 276, 10.
 इहैव फलदं कर्म 276, 11.
 एवं निरुद्धभोगं तु 276, 17.
 कारणानि भवन्तीह 277, 10.
 घटयत्यत्र संदेहो 277, 15.
 तथा विरुद्धं तेनैव 276, 16.
 दुर्घटं सकलं शक्तिः 277, 14.
 देहेनैकेन वाऽन्येन 277, 7.
 निरुद्धांशसमो भोगो 276, 15.
 निरुद्धांशफलं स्वप्ने 276, 14.
 निवृत्तप्रतिबन्धं तु 276, 13.
 प्रारब्धशेषं विच्छिन्नं 277, 1.
 प्रारब्धं कर्म विच्छिद्य 277, 3.
 फलमारभते देहं 277, 13.
 फलं ददाति स्वप्ने वा 276, 12.
 भुंक्ते देही ततो भुंक्ते 277, 5.
 भोक्तव्यस्य फलस्यैव 277, 9.
 वर्तमानशरीरेण 276, 9.
 विना फलोपभोगेन 276, 8.
 शरीरारम्भकं कर्म 276, 7.
 श्व-सूकर-खरोष्ट्रादि-277, 8.
 सञ्चितेषु समस्तेषु 277, 12.

३७. पुराणम् —

शासनाच्छंसनाच्चैव 288, 7.

३८. पुलस्त्यः—

पानसं ब्राक्ष-माधूकं 77, 17.
मधूत्थं सैरिमारिष्टं 77, 18.
समानानि विजानीयात् 78, 1.
सुरायाः सकृत् पाने 81, 1.

३९. पैठीनसिः—

अकार्यकारिणस्तेषां 63, 1.
अनृतेन 152, 6.
अन्यं प्रयच्छेत् 148, 11.
अपेयं तु तदा तोयं 25, 6.
आराम-132, 8.
आश्रयः शखदाता च 62, 11.
उपेक्षकः शक्तिमांशेत् 62, 11.
कमण्डलौ 148, 11.
तथा शक्त्यनुरूपं च 63, 2.
नष्टायां मेखलायां 148, 12.
नष्टे ढण्डकाष्ठे 148, 10.
पुनस्तपस्वी भवति 162, 5.
प्राणायामसहस्रेषु 115, 3.
प्रोत्साहकः सहायश्च 62, 13.
भक्ष्य-भोज्यान्नस्य 111, 15.
महापातेकेषु 152, 7.
मांसं 152, 6.
शूद्रयाजकः 115, 2.
सर्वपापप्रसक्तोऽपि 162, 4.
स्नानं चैव न कर्तव्यं 25, 7.
हन्ता मन्तोपदेष्टा च 62, 12.

४०. पौराणिकाः—

अभ्यासात् क्रियादुष्टो 195 2

उपपातकस्तु क्रियादुष्टो 125, 1.
क्रियादुष्टो मनोदुष्टः 124, 17.
नास्तिकास्त्रिविधाः प्रोक्ताः 124, 16.

४१. प्रचेताः—

अनृतवाक् 134, 8.
एते पञ्चतपो-114, 5.
तस्यान्ते 135, 1.
तानुद्धरेत् 134, 13.
मांसं गोमूत्र-114, 6.

४२. प्रजापतिः—

अनृती सोमपः कुर्यात् 43, 5.
आदित्यमर्चयित्वा तु 49, 11.
क्षत्र-विट-शूद्रजातीनां 74, 7.
द्विगुणं त्रिगुणं चैव 74, 6.
पूर्णाहुतिं वा जुहुयात् 43, 6.
भये रोगे तथा स्वप्ने 19, 10.

४३. प्रभासखण्डम्—

अपुत्रा कलहाक्रान्ताः 230, 15.
कुदम्भाश्चपला लुब्धाः 231, 1.
जायन्ते रोगिणो रौद्राः 230, 11.
दानहीना भवन्त्येते 231, 2.
महारजनकर्माणः 230, 16.
यैर्न दत्तं नरैः किञ्चित् 230, 13.

४४. बह्वचः—

अथ स्वप्नाः 2, 9.
पुरुषं कृष्णं 2, 9.

४५. बादरायणः—

अनारब्धकार्यं 275, 5.
स वक्थ हि 3, 10.

४६. बृहद्याज्ञवल्क्यः—

कामादपि च राजन्यो 79, 7.

मद्यमेव सुरां पीत्वा 79, 8.

४७. बृहद्विष्णुः—

अमेध्यानि दशैनानि 79, 4.

माधुकमैश्वरं सैरं 79, 2.

मधुत्थं चैव माध्वीकं 79, 3.

४८. बृहस्पतिः—

प्रकामतस्त्रिरात्रं स्यात् 143, 11.

प्रनभिख्यातदोषस्तु 153, 10.

प्रनातुः सति धने 141, 15.

प्रनिर्वर्त्य महायज्ञान् 141, 11.

प्रवहत्य सुवर्णं वा 167, 3.

प्ररुणायाः सरस्वत्याः 73, 11.

प्रस्तात्वा तु यदा भुङ्क्ते 143, 9.

प्राहिताग्निरुपस्थानं 141, 16.

स्तौ न गच्छेद्द्वार्या वा 141, 17.

तारयेत्तस्य संस्कारं 78, 7.

क्षेपेत्तया विनिर्दग्धो 81, 7.

गौडीं माध्वीं सुरां पैष्टीं 84, 3.

प्रकृच्छं पराकं च 84, 4.

पथा दहति वेदज्ञः 28, 3.

पित्वा प्रमादतो मद्यम् 78, 6.

पथा जातबलो वन्हिर् 28, 2.

प्रायस्यं गोरजः प्रोक्तम् 16, 8.

वेदस्तरस्वतीप्राप्तम् 16, 9.

गुदयेत् त्रिषवणस्नायी 73, 12.

वरापाने कामकृते 81, 6.

पृश्ना शत्रुमुदक्यां वा 148, 10.

विख्यातदोषः कुर्वीत 153, 9.

सकृज्जप्त्वाऽस्यवामीयं 167, 2.

४९. बौधायनः—

अथाशुचिकराणि 133, 15.

असाध्यव्याधिना यस्तः 281, 13.

आकाशे भुवि मूर्ध्नाति 15, 8.

आ ते रुद्रेति सूक्तेन 281, 14.

उदितेषु 163, 16.

एकविंशति-164, 3.

एकाहधनिनो ऽग्नेन 46, 3.

रूपोतत्रतनिष्ठस्य 46, 4.

यामात् 163, 11.

चतुर्थकाले 136, 1.

ज्ञानकृतेभ्यो 163, 17.

तदपत्यत्वं 135, 15.

तेषां च 135, 15.

द्वादशरात्रात् 164, 1.

द्वादशमासान् 134, 2.

व्यूतमभिचारो 133, 15.

नक्षत्रनिर्देशनं 134, 1.

पूर्णे मासे जयेन्मृत्युं 281, 17.

पूर्वमाज्याहुतीर्हुत्वा 281, 15.

प्रातःशतं 163, 15.

बाहुभ्यां मनसा वाचा 160, 7.

त्राद्वय- 135, 12.

भुवि मूर्ध्नि तथाऽऽकाशे 15, 7.

भूयनृतम् 135, 13.

मैत्र्याहारोऽभिहोत्रिभ्यो 46, 1.

यदुपस्थकृतं पापं 160, 6.

यायावर-वनस्थेभ्यो 46, 2.
 विधिना शास्त्रदृष्टेन 160, 5.
 शूद्रसेवने 135, 14.
 शूद्राभिजननम् 135, 11.
 समुद्रसंयानम् 135, 12.
 सायंसन्ध्यामुपस्थाय 160, 8.
 स्थाना-ऽऽसनाभ्यां 136, 2.
 हविःशेषेण वर्तेत 281, 16.
 होमकर्मण्यशक्तानां 281, 18.

५०. ब्रह्मपुराणम्—

अन्यत शरीरमादत्ते 211, 3.
 आत्मनः कामकारेण 221, 19.
 अयोनिगो वृको हि स्यात् 226, 1.
 आशाऽपहर्ता तु नरः 225, 7.
 इहाल्पमपि कृत्वा तु 209, 9.
 उग्रान् स याति संसारान् 266, 11.
 उपस्थिते विवाहे तु 225, 9.
 एतानासाद्य संसारान् 266, 6.
 एवं शीलसमाचारो 246, 1.
 कर्मणा मनसा वाचा 209, 7.
 कृतघ्नः स मृतो विप्रो 225, 11.
 कृमिभावमनुप्राप्य 267, 1.
 कोकिलत्वमवाप्नोति 266, 12.
 गर्दभत्वं तु सम्प्राप्य 225, 3.
 गनामभावे निष्कं स्यात् 197, 7.
 जलप्रवर्षणं यस्तु 225, 15.
 ज्येष्ठं पितृसमं चापि 225, 5.
 तत्कर्मजं यातनार्थं 210, 16.

ततो दंशः कृतघ्नश्च 225, 14.
 ततो ऽधर्मक्षयं कृत्वा 266, 8.
 तत्प्रमाणवयो-ऽवस्था- 211, 1.
 तत्र जीवति मासांश्च 266, 7.
 तत्रापत्यं समुत्पाद्य 267, 8.
 तत्रापि निरयं प्राप्तः 266, 16.
 तन्मात्रगुणसंयुक्तं 211, 4.
 ततः सम्प्राप्य निधनं 267, 4.
 ततस्तु निरयं प्राप्नो 267, 2.
 तेन दुष्टस्वभावेन 272, 8.
 तेन भुक्त्वा स्वकर्माणि 211, 6.
 वृहं शरीरमाप्नोति 211, 3.
 परदारामिमशं तु 266, 9.
 परदारेषु ये चापि 272, 7.
 पशून् ये विव्रजन्ति 272, 9.
 प्रकीर्णमैश्वर्या ये च 272, 10.
 पधर्ययति कामाद्यो 266, 3.
 प्रतिश्रुत्य द्विजेभ्यश्च 226, 2.
 प्राप्नोति नरकं घोरं 209, 10.
 पिपीलिका तु मासांस्त्रीन् 266, 5.
 भ्रातृभार्या तु पापात्मा 266, 11.
 मनसाऽपि गुरोभार्या 266, 13.
 मृतस्यैकादशाहे तु 226, 4.
 मातरं पितरं चैव 225, 1.
 मोहात् करोति यो विघ्नं 225, 10.
 यदि पुत्रसमं शिष्यं 224, 18.
 यमस्य विनयैः क्रूरैः 225, 12.
 यमलोके तु ते घोरां 209, 8.
 यस्तु रौद्रसमाचारः 245, 8.

यातनाः प्राप्य तत्रस्थः 225, 13.

लभेदेवलको राजन् 226, 3.

लोकद्वेषाऽधमः पुंसां 246, 4.

लोष्टैः स्तंभैरुपायैर्वा 245, 10.

वय-वन्धपरिक्लिष्टः 246, 3.

वृषलो ब्राह्मणां गत्वा 267, 3.

विश्रासहर्ता तु नरो 225, 8.

वेदाय धुमहागुप्तं 211, 2.

धनोनौ तु स संभूतः 266, 15.

श्रा ततो जायते मूढः 267, 6.

श्रा भूत्वा कृकलासस्तु 267, 7.

श्रा शृगालस्ततो गृध्रो 266, 10.

सखिभार्या गुरोर्भार्या 266, 2.

स चेन्मनुष्यतां गच्छेत् 246, 2.

संवत्सरं तु कुम्भीरः 225, 4.

सुखानि धार्मिकोऽदुष्टः 211, 7.

हरः पञ्च वर्षाणि 266, 4.

हमे जातमात्रस्तु 267, 5.

अपि मृत्युमवाप्नोति 225, 6.

अपि विप्रो मृतो जन्तुः 225, 2.

ताभ्यां यदि पद्भ्यां वा 245, 9.

सार्था निकृतप्रज्ञः 215, 11.

५१. भरद्वाजः—

दशहातिक्रमे 108, 18.

योभक्षणं 108, 20.

सातिक्रमे 108, 18.

वत्सरातिक्रमे 108, 19.

५२. भविष्यपुराणम्—

रि हत्वा श्रोत्रियं च 66, 9.

मातरं पितरं हत्वा 66, 8.

शूद्रो वा ब्राह्मणं हत्वा 67, 15.

५३. भविष्योत्तरम्—

तस्मात् कृतस्य पापस्य 210, 13.

देव-तिर्यङ्-मनुष्याणां 210, 7.

धर्मराजः स्मृतः शास्ता 210, 8.

नियमाचारसक्तानां 210, 9.

नृपतिः शासकः प्रोक्तः 210, 12.

पारदारिक-चौराणाम् 210, 11.

प्रायश्चित्तैर्गुरुः शास्ता 210, 10.

५४. भगद्वाजगृह्यम्—

अत ऊर्ध्वं 109, 4.

अत ऊर्ध्वं काल-109, 6.

अत ऊर्ध्वमा 109, 5.

उपवासः 109, 3.

प्राणायामशतम् 109, 3.

५५. भृगुः—

कम्बले पट्टसूत्रे च 146, 4.

तर्पणं त्रिविधस्याङ्गं 177, 9.

नित्यं नैमित्तिकं काम्यम् 177, 8.

नृपस्य वृद्धवैश्यस्य 146, 3.

स्त्रीभृता शयने नीली 146, 2.

५६. मनुः—

अकृत्वा मैक्ष्यचरणम् 130, 12.

अभिहोत्र्यपविध्यामीन् 108, 2.

अग्निहोत्र्यपविध्यामीन् 108, 4.

अभ्यो मध्यो जघन्यश्च 216, 6.

अदत्तानामुपादानं 212, 7.

- अधमा मध्यमाऽध्या च 217, 14.
 अनातुरः सप्ररात्रम् 130, 13.
 अनाविकृतपापास्तु 154, 12.
 अनृतं च समुत्कर्षे 95, 7.
 अनृतं च समुत्कर्षे 103, 11.
 अनृतस्यैनसस्तस्य 42, 12.
 अयः-कांस्योपलानां च 111, 3.
 अपहत्य च विप्रस्वं 253, 16.
 अपहत्य च विप्रस्वं 223, 13.
 अपात्रीकरणं कृत्वा 137, 18.
 अपि भ्रूणहणं मासात् 155, 4.
 अप्यकार्यशतं कृत्वा 34, 4.
 अप्रतर्क्यमविज्ञेयं 210, 4.
 अभिचारमहीनं च 114, 2.
 अभिजिज्ञिश्चजिज्ञ्यां वा 69, 6.
 अभ्यस्याब्दं पावमानीः 163, 13.
 अरण्ये निर्जले देशे 223, 15.
 अरण्ये वा त्रिरभ्यस्य 164, 6.
 अवकीर्णां तु काणेन 125, 18.
 अवकीर्णिवर्ज्यं शुद्धचर्यं 107, 2.
 अवदयं याति तिर्यक्स्वं 255, 1.
 अवेत्यृचं जपेदब्दं 169, 3.
 असम्बद्धप्रलापश्च 212, 6.
 अस्य सर्वस्य भ्रुणत 211, 13.
 अहिंसां सत्यमक्रोधम् 170, 2.
 आचामेदेव भुक्त्वाऽन्नं 4, 11.
 आचार्यमृत्विजश्चैव 224, 2.
 आरम्भरुचिता धैर्यम् 216, 9.
 आश्रमे वृक्षमूले वा 57, 7.
 इदं सामासिकं ज्ञेयं 216, 14.
 इयं विशुद्धिरुदिता 60, 12.
 उत्तमां साच्चिकीमेतां 219, 2.
 उदित्यृचा वा वारुण्या 43, 2.
 उपस्पृशंस्त्रिषवणम् 126, 6.
 एतद्व्याप्रिमदेतेषां 215, 12.
 एतदेव व्रतं कुर्युः 107, 1.
 एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते 126, 3.
 एतेषामेव जन्तुनां 255, 3.
 एतैर्द्विजातयः शोधाः 154, 11.
 एनसां स्थूल-सूक्ष्माणां 169, 2.
 एष सर्वः समुद्दिष्टः 219, 3.
 कणान् वा भक्षयेदब्दं 82, 9.
 कर्मणां फलनिर्भृत्तिं 211, 11.
 क्रमशो याति लोकेऽस्मिन् 242, 5.
 कामतो ब्राह्मणवधे 60, 13.
 कार्पास-तान्तवं क्रौञ्चो 254, 8.
 कार्पास-कीटजोर्णानां 111, 4.
 कर्मजा गतयो नृणाम् 211, 15.
 कूप-वापी-जलानां च 110, 10.
 कूष्माण्डैर्वपि जुहुयात् 13, 1.
 कुच्छं चान्द्रायणं चैव 108, 5.
 कृतवापनो वा निवसेत् 57, 6.
 कृत्वा श्वशिरोध्वजम् 55, 12.
 कृमि-कीट-पतङ्गानां 252, 2.
 कृष्टजानामौषधीनां 123, 12.
 कौत्सं जप्त्वाप इत्येतत् 165, 8.
 कौशेयं तित्तिरिहत्वा 254, 7.
 गन्धर्वा गुह्यका यक्षाः 218, 9.

हिता-ज्जाद्योर्जग्धिः 96, 7.
 हीत्वा मुसलं राजा 86, 12.
 हं त्वंकृत्य हुंकृत्य 223, 14.
 रोश्वालीकनिर्बन्धः 95, 8.
 त्म-वल्ली-लतानां च 123, 11.
 ङी पैटी च माध्वी च 80, 11.
 मूत्रमग्निवर्णं वा 83, 1.
 ण्डाल-पुल्कसानां च 242, 9.
 रेत सान्तपनं कृच्छ्रं 110, 12.
 न्द्रायणं वरेन्मासं 108, 3.
 रणाश्च सुपर्णाश्च 218, 3.
 तुर्वर्णस्य कृत्स्नोऽयं 211, 10.
 िवाक्रस्तु लवणं 254, 6.
 च्छुन्दरी शुभान् गन्धान् 254, 9.
 ऊ-चर्मा-ऽऽमिषाणां च 111, 1.
 पन् वाऽन्यतमं वेदं 69, 7.
 प्त्वा च पौरुषं सूक्तं 168, 3.
 पित्वा त्रीणि सावित्र्याः 115, 10.
 पेद्वा नियताहारः 70, 2.
 तिभ्रंशकरं कर्म 136, 1.
 शा मक्षा नटाश्चैव 218, 5.
 वेदभ्युदियात् सूर्यः 147, 11.
 सर्वं निर्गुदन्त्याशु 160, 14.
 ज्ञेयं विदुषा सर्वं 217, 2.
 यत् प्रीतिसंयुक्तं 215, 13.
 शाऽज्ञानकृतं पापं 155, 2.
 िवाप्सरसः सर्वाः 218, 10.
 र्जोऽप्रतिधं विद्यात् 216, 2.
 सा ऽननुत्सुस्तु 87, 7.

तपसैव सुतमेन 160, 12.
 तमसो लक्षणं कामो 217, 7.
 तस्येह त्रिविधस्याऽपि 212, 1.
 तान् समासेन वक्ष्यामि 217, 10.
 तापसा यतयो त्रिधाः 218, 11.
 तांश्चारयित्वा त्रीन् कृच्छ्रान् 120, 17.
 तिर्यक्त्वं तामसा नित्यं 217, 12.
 तिर्यग्यवोदराण्यदौ 35, 15.
 तृण-काष्ठ-द्रुमाणां च 110, 15.
 तृतीये त्रिगुणं चैव 60, 18.
 तैभ्यो लब्धेन भैक्षेण 126, 5.
 त्रयाणामपि त्रैतेषां 216, 13.
 त्रयाणामपि त्रैतेषां 216, 5.
 त्रिरङ्गि त्रिर्निशायां च 170, 3.
 त्रिविधस्त्रिविधः कृत्स्नः 219, 4.
 त्रिविधा त्रिविधेषा तु 217, 13.
 त्र्यहं प्रातस्त्र्यहं सायं 170, 14.
 त्र्यहं परं तु नाऽश्रीयात् 170, 15.
 दशलक्षगयुक्तस्य 212, 2.
 दशहस्तेन दण्डेन 35, 18.
 द्रव्याणामल्पसाराणां 110, 11.
 द्यूत-पानप्रसक्ताश्च 218, 6.
 देवत्वं सात्त्विका यान्ति 217, 11.
 धनं वा जीवनायाऽलं 55, 2.
 धनं वा जीवनायाऽलं 69, 10.
 धर्मक्रियाऽऽत्मचिन्ता च 216, 8.
 धान्यं हत्वा भवत्याखुः 254, 3.
 धान्या-ऽन्न-धन-चौर्याणि 110, 7.
 नक्षत्राणि च दैत्याश्च 218, 12.

- न च शोचत्यसम्पत्तौ 217, 4.
 नाशयन्त्याऽऽशुपापानि 27, 14.
 नाशयन्त्याऽऽशु पापानि 154, 16.
 निम्लोचेद्वाऽप्यविज्ञानात् 147, 15.
 पक्षि-गन्धोषधीनां च 111, 5.
 पञ्च चाभ्यधिकं कृत्वा 85, 19.
 पयो घृतं वाऽऽमरणात् 83, 2.
 परदारोपसेवा च 212, 8.
 परब्रह्मेष्वभिध्यानं 212, 3.
 पशवश्च शृगालाश्च 217, 16.
 प्रमाणमङ्गुलस्योक्तं 35, 16.
 प्रशान्तमिव शुद्धाभं 215, 14.
 पारुष्यमनृतं चैव 212, 5.
 प्रास्येदात्मानमग्नौ वा 69, 4.
 पितरश्चैव साध्याश्च 218, 14.
 पीत्वाऽपोऽध्येष्यमाणश्च 104, 13.
 पुष्प-मूल-फलानां च 110, 14.
 फलदानां तु वृक्षाणां 123, 10.
 बको भवति हत्वाऽग्निं, 254, 11.
 बहून् वर्षगणान् घोरान् 242, 6.
 ब्रह्मचारी व्रती च स्यात् 170, 6.
 ब्रह्महत्यापनोदाय 69, 8.
 ब्रह्महा ह्यदशाश्वानि 57, 5.
 ब्रह्मा विश्वसृजो धर्मो 219, 1.
 ब्रह्मोज्झं वेदनिन्दा च 96, 6.
 भक्ष्य-भोज्यापहरणे 110, 13.
 मणि-मुक्ता-प्रवालानां 111, 2.
 मणि-मुक्ता-प्रवालानि 254, 1.
 मनुष्याणां तु हरणे 110, 9.
 मधु दंशः पयः काको 254, 4.
 मन्त्रैः शाकलहोमोयैः 165, 10.
 महापातकिनश्चैव 160, 11.
 महापातकसंयुक्तो 165, 12.
 मानसं मनसैवायम् 212, 9.
 मांसं गोष्ठे पयः पीत्वा 115, 11.
 मांसं गृध्रो वसां मधुः 254, 5.
 माहित्रं शुद्धवत्यश्च 165, 9.
 मुच्यते पातकैः सर्वैः 164, 7.
 मुनींश्चाप्यवमन्यन्ते 224, 3.
 यज्वान् ऋषयो वेदाः 218, 13.
 यजेत वाऽश्वमेधेन 69, 5.
 यत् कर्म कृत्वा कुर्वन् 217, 1.
 यत् सर्वेणच्छति ज्ञातुं 217, 5.
 यत्किञ्चिदेनः कुर्वीत 160, 13.
 यत्तु दुःखसमायुक्तं 216, 1.
 यत्तु स्यान्मोहसंयुक्तं 216, 3.
 यथैधस्तेजसा वह्निः 155, 1.
 यथैवैका तथा सर्वा 80, 12.
 यद्वा तद्वा परब्रह्म 254, 15.
 याचिष्णुना प्रमादश्च 216, 12.
 यां यां योनिं च जीवोऽयं 242, 4.
 येन तुष्यति चात्मास्य 217, 6.
 येन यांस्तु गुणैर्नां 217, 9.
 येनास्मिन् कर्मणा लोके 217, 3.
 ये ब्राह्मणान् प्रद्विषन्ति 224, 1.
 येषां द्विजानां सावित्री 120, 16.
 योऽवमन्येत तेतूमे 105, 7.
 यो यदेषां गुणो देहे 215, 9.

येन पतितेनैषां 90, 9.
 ित्येमान् स्थितो भावान् 215, 8.
 सि च पिशाचाश्च 218, 4.
 नि हत्वा वासांसि 254, 12.
 नः क्षत्रियाश्चैव 218, 7.
 यं शत्रुभूतां वा स्यात् 69, 3.
 -ऽहि-सरठानां च 253, 13.
 ि स्वप्नोऽधृतिः क्रौर्यं 216, 11.
 न शुद्धयति स्तेनो 86, 13.
 हैवैस्तु चरुमिर् 42, 11.
 ऐकैः पक्षि-मृगतां 212, 12.
 व वाकृतं कर्म 212, 10.
 द्र-गुरु-वह्नीनां 126, 2.
 युद्धप्रधानाश्च 218, 8.
 गो विरिक्तः स्नात्वा तु 4, 10.
 वासा त्रिजोऽरण्ये 87, 8.
 ानां याजनं कृत्वा 114, 1.
 यमिनिवेशश्च 212, 4.
 स्तिद्वितयं हस्तम् 35, 17.
 ि प्राथमिकादस्माद् 60, 17.
 ऽङ्गिरप्सु वाऽप्यार्तः 140, 13.
 धानि च रत्नानि 254, 2.
 गोपसेवा चाजस्रं 216, 10.
 मृगेभं व्याघ्रोऽश्वं 254, 13.
 ऽलम्भेऽनुगच्छेद्गन्तां 123, 13.
 च माता-पितरौ 34, 3.
 यासस्तपो ज्ञानं 216, 7.
 यासोऽन्वहं शक्त्या 154, 15.
 यासोऽन्वहं शक्त्या 27, 3.

वेदोदितानां नित्यानां 141, 9.
 शरणागतं परित्यज्य 138, 16.
 शरीरजैः कर्मदोषैः 212, 11.
 शीतकृच्छ्रेण वा शुद्धिः 137, 19.
 शुभाशुभफलं कर्म 211, 14.
 श्व-सूकर-खरोष्ट्राणां 242, 8.
 श्रावित् कृतान्नं विविधं 254, 10.
 सचैलो बहिराऽऽप्नुत्य 140, 14.
 स तदा तद्गुणप्रायं 215, 10.
 स तस्यैव व्रतं कुर्यात् 90, 10.
 स तानुवाच धर्मात्मा 211, 12.
 सत्त्वस्य लक्षणं धर्मः 217, 8.
 सत्त्वं ज्ञानं तमोऽज्ञानं 215, 11.
 सत्त्वं रजस्तमश्चेति 215, 7.
 सप्तागारान् चरेद्भैक्ष्यं 126, 4.
 संयोगं पतितैर्गत्वा 253, 15.
 संयोगं पतितैर्गत्वा 223, 12.
 सर्वस्वं वा वेदविदे 55, 1.
 सर्वस्वं वा वेदविदे 69, 9.
 सर्वेष्वेव व्रतेष्वेवं 170, 8.
 संवत्सरं यवाहारः 138, 17.
 सव्याह्वति-प्रणवकाः 155, 3.
 स साधुभिर्बहिष्कार्यो 105, 8.
 संसारान् प्रतिपद्यन्ते 242, 7.
 सावित्रीं च जपेन्नित्यं 170, 7.
 सिंहा व्याघ्रा वराहाश्च 218, 2.
 सुगुर्वप्यपहन्त्येनो 165, 11.
 सुप्त्वा क्षुत्त्वा च भुक्त्वा च 104, 12.
 सुरापानापनुस्वयं 82, 7.

सुवर्णस्तेयकृद्भिषो 86, 10.
 स्थाना-ऽऽसनाभ्यां विहरेत् 170, 5.
 स्थावराः कृमिकीटाश्च 217, 15.
 स्थालीपाकविधानेन 125, 19.
 स्नातकव्रतलोपे च 141, 10.
 क्षात्वाऽर्कमर्चयित्वा त्रिः 49, 7.
 स्वजातीयग्रहादेव 110, 8.
 स्वप्ने सिक्त्वा ब्रह्मचारी 49, 6.
 स्वकर्म ख्यापयन् ब्रूयात् 86, 11.
 स्त्रियोऽप्येतेन कल्पेन 255, 2.
 स्त्रीमृक्षस्तोकको वारि 254, 14.
 स्त्री-शूद्र-पतितांश्चैव 170, 4.
 हविष्यभुग्वाऽनुचरेत् 70, 1.
 हविष्पान्तीयमभ्यस्य 168, 2.
 हस्तिनश्च तुरंगाश्च 218, 1.
 हुत्वाग्निं विधिवद्धोमम् 126, 1.
 हिंसाणां च पिशाचानां 253, 14.
 हिंसाणां चैव सत्त्वानां 252, 3.

६७. मध्यमाङ्गिराः—

गवां सहस्रं विधिवत् 64, 13.
 तत् कामकारविषयं 72, 9.
 न तस्य शुद्धिर्निर्दिष्टा 72, 11.
 प्राणान्तिकं च यत् प्रोक्तं 72, 8.
 ब्रह्महा विप्रमुच्येत 64, 14.
 यः कामतो महापापं 72, 10.

६८. महाभारतम्—

अधर्मज्ञा गताचाराः 235, 12.
 अल्पायुषो भवन्तीह 235, 14.
 आयुरस्य निवृन्तामि 235, 17.

कुशीला भिन्नमर्यादाः 235, 13.
 नित्योच्छिष्टः सूचकश्च 235, 16.
 प्रत्यादित्यं प्रत्यनलं 236, 3.
 य उच्छिष्टः प्रवदति 236, 1.
 यश्चानध्यायकालेऽपि 236, 2.
 ये नास्तिका निष्क्रियाश्च 235, 11.
 ये मेहयान्ति पथि च 236, 4.
 लोटमर्दी तूणच्छेदी 235, 15.

६९. मार्कण्डेयः—

अपाङ्क्षेयस्य यः कश्चित् 144, 7.
 अहोरात्रोषितो भूत्वा 144, 8.
 पत्रैर्मतः पत्रकृच्छ्रः 181, 12.
 फलैर्मसेन कथितः 181, 9.
 मासेनामलकैरेवं 181, 11.
 मूलकृच्छ्रः स्मृतो मूलैः 181, 13.
 श्रीकृच्छ्रः श्रीफलैः शोकः 181, 10.

६०. मार्कण्डेयपुराणम्—

अकृत्वा त्वन्यजापणेः 241, 13.
 अकृत्वा वर्णसंयोगं 241, 15.
 अपस्मारी च भवति 245, 3.
 अयो हत्वा तु पापात्मा 256, 13.
 अशस्त्रं पुरुषं हत्वा 244, 9.
 आसनं चोरयित्वा तु 256, 12.
 एष एव क्रमो दृष्टो 245, 4.
 कृमि-कीट-पतंगेषु 244, 13.
 कृमिः स्त्रीबधकर्ता च 244, 10.
 गोत्रं प्राप्य च चण्डाल-241, 14.
 घृतं हत्वा तु नकुलः 256, 6.
 चुचुन्दरी शुभान् गन्धान् 257, 3.

चोरयित्वा तु 1 नष्पात्रान् 256, 11.
 चोरयित्वा पयश्चापि 256, 8.
 जीवं जीवकतां याति 257, 2.
 तस्यामपत्यमुत्पाद्य 265, 14.
 तिल-पिण्याकसम्मिश्रं 256, 5.
 तृण-गुल्म-लता-वल्ली-257, 8.
 धान्यं यवांस्तिलान् माषान् 255, 17.
 न्यासापहर्ता नरकात् 255, 16.
 परदारामिगमने 265, 7.
 परिहृत्य ततो भूयो 244, 12.
 पंचन्धो वधिरः कुष्टी 245, 1.
 पुष्पापहृद् दग्धश्च 257, 5.
 पुंस्कोकिलत्वमाप्नोति 265, 10.
 प्रधरयित्वा कामात्मा 265, 12.
 ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः 241, 12.
 भ्रातृभार्या च दुर्बुद्धिः 265, 9.
 भूर्त्ता नरकान् गत्वा 257, 7.
 भोजनं चोरयित्वा तु 256, 3.
 मधु हत्वा नरो दंशो 256, 10.
 मुखरोगो-5क्षिरौगैर्वा 245, 2.
 यश्च यस्यास्तु हीनायाः 241, 14.
 यस्तु चोरयते तैलं 256, 9.
 विद्यापिहारिणां चैव 245, 5.
 वृषस्य वृषणौ छित्त्वा 244, 11.
 शाकहर्ता च हारीतः 257, 6.
 श्व-मृगालेभ-गृध्रेषु 265, 8.
 शूद्रश्च ब्राह्मणीं गत्वा 265, 13.
 श्येनो मार्गमिषं हत्वा 256, 7.
 पण्डः पलालहरणे 257, 4.

सखिभार्या गुरोर्भार्या 265, 11.
 सस्यान्यन्यानि वा हत्वा 256, 1.
 संजायते महावक्त्रो 256, 2.
 सूकरः कृमिको मद्गुः 265, 15.
 हत्वा दुग्धं तु मार्जारो 256, 4.
 हते कांस्ये च हारीतः 257, 1.

६१. यमः—

अजीर्णैश्च्युदिते वान्ते 4, 1.
 अतो बालतरस्यास्य 64, 2.
 अधगुहृतत्प-167, 16.
 अथ वै ब्रह्महत्यायाम् 59, 2.
 अपूर्णैकादशाब्दस्य 63, 11.
 अशीतिर्यस्य वर्षाणि 63, 7.
 अशुद्धानां तु पापानां 246, 14.
 अस्तं गते तु यः शेते 147, 10.
 अन्तरागमने सद्यः 139, 12.
 आचाममथ पिण्याकं 183, 15.
 आपहृतो विना तोयं 141, 1.
 इह दुश्चरितैः केचित् 246, 16.
 उत्तीर्णानां च पापानां 246, 15.
 उष्ट्रयानं समारुह्य 140, 7.
 एककालं चरेद्भैक्ष्यम् 59, 11.
 एकविंशतिरात्रस्तु 184, 2.
 एकविंशतिरात्रं च 121, 13.
 एकाहं क्षपणं कृत्वा 141, 2.
 एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते 149, 13.
 एतान्येव समस्तानि 181, 4.
 एतेषामेव सर्वेषां 116, 16.
 एवं बृहन्नतो नित्यम् 59, 7.

- एवं ब्रह्महत्या 163, 18.
 एवं सञ्चरमाणस्तु 59, 12.
 क्षत्रियस्य पराकं तु 42, 5.
 कृच्छ्रः पराकनामैष 180, 5.
 कृच्छ्रं देवकृतं नाम 192, 1.
 केचिदाहुरपापं तु 42, 7.
 केतनं कारयित्वा तु 149, 11.
 काथयित्वा पिबेदग्निः 181, 5.
 खरोष्ट्रविषमा नारी 140, 5.
 गलगण्डी गणद्रव्यं- 263, 14.
 गात्राभ्यङ्गं शिरोऽभ्यङ्गं 196, 1.
 गायत्र्या दशसाहस्रं 147, 12.
 गायत्रीं स जपेन्नित्यं 156, 3.
 ग्रामान्तरं वा गन्तव्यं 139, 14.
 चरेद् व्रतं यथोद्दिष्टम् 59, 6.
 ततो ऽप्सु 165, 2.
 ततो यावकशुद्धस्य 121, 15.
 त्रिरात्रमुपवासश्च 139, 13.
 त्र्यहं त्र्यहं तु प्रादनीयात् 191, 17.
 त्र्यहं पिबेत्तु गोमूत्रं 182, 4.
 त्र्यहं त्र्यहं प्रभुञ्जानो 184, 1.
 त्र्यहं वै यावकेनैव 182, 5.
 दशप्रणवसंयुक्तैः 163, 11.
 द्वादशाहं निराहारो 180, 4.
 द्विजघ्नं कुष्ठिनं विद्यात् 246, 18.
 दुःस्वप्ने दुर्जनस्पर्शो 4, 2.
 दृष्ट्वा सूर्यं निरीक्षित 149, 2.
 द्रव्यौषधापहर्ता च 263, 12.
 धान्यचोरो व्रणी च स्यात् 268, 13.
 न पङ्क्त्यां विषमं दद्यात् 142, 1.
 नैतन्मम मतं यस्मात् 42, 8.
 नैमित्तिकानां सर्वेषां 195, 18.
 पश्चात्तापो निवृत्तिश्च 195, 17.
 प्रकाशकृते 153, 6.
 प्रत्यादित्यं न मेहेत 149, 1.
 प्राजापत्यं चरेद्विप्रः 41, 17.
 प्राजापत्येन कृच्छ्रेण 112, 2.
 प्रायश्चित्तार्थमर्हन्ति 63, 8.
 प्रायश्चित्तं चरेद् भ्राता 63, 12.
 प्राप्नुवन्ति दुरात्मानो 246, 17.
 पिबेच्च नियताहारः 189, 13.
 पिबेच्च नियताहारः 182, 3.
 पुरुषस्थैडकस्यापि 139, 11.
 पुरोधः शूद्रवर्णस्य 114, 9.
 पूर्णे तु द्वादशे वर्षे 59, 13.
 पौरुषं सूक्तमावर्त्य 156, 6.
 ब्रह्मचारी जितक्रोधो 189, 12.
 ब्रह्मचारी जितक्रोधो 182, 2.
 ब्रह्मघ्ने देहि मे भिक्षाम् 59, 10.
 ब्रह्महत्यामवाप्नोति 149, 12.
 ब्रह्मस्तेनावुभौ सम्यक् 147, 11.
 ब्रह्महा यावकाग्नेन 42, 4.
 ब्राह्मणावसथान् सर्वान् 59, 4.
 ब्राह्मणः 166, 13.
 भैक्ष्यान्नमुपयुञ्जानो 116, 17.
 मरुद्भिर्वसुभी रुद्रैः 192, 2.
 मुच्यते ब्रह्महत्यायाः 168, 12.
 मूषिकस्य तथोद्दिष्टस्य 139, 10.

गृण्मयेन कपालेन 59, 3.
 राजने याजने कृच्छ्रम् 140, 6.
 तित्तिवन्द्वायणं चीत्वा 149, 14.
 त्राणं यावकं शाकं 191, 16.
 हस्यकृते 153, 5.
 हस्ये रहस्यं 153, 5.
 जटण्डो न तस्यास्ति 64, 3.
 द्वाैकादशकं जप्त्वा 156, 9.
 त्रिदेव्यं त्रिरावर्त्य 156, 5.
 धृतिर्वलहर्ता च 264, 1.
 त्रिपत्य वधसंयुक्तम् 42, 3.
 राजं द्विगुणं जप्त्वा 156, 4.
 षमं शतशो जप्त्वा 156, 7.
 षलस्य त्रिरात्रं तु 42, 6.
 दमेकगुणं कृत्वा 156, 8.
 त्रिज्ञाश्चार्धमण्यैव 246, 19.
 तस्थो वर्जयेत् सर्वं 196, 2.
 तस्यास्य प्रभावेन 192, 3.
 त्रिचन् विनिन्दन्नात्मानम् 59, 5.
 इत्वं तु चरेद्द्वेदयः 41, 18.
 त्रिरेत्तानि शनकैर् 59, 9.
 त्रिगाराण्यपूर्वाणि 59, 8.
 त्रिपत्य नकुलस्याथ 139, 9.
 त्रिपत्ता जलमाधुत्य 140, 8.
 शेषं वपनं कृत्वा 121, 12.
 त्रिपरमां देवीं 156, 2.
 त्रित्री पतिता यस्य 121, 11.
 त्रिः 165, 1.
 शोदये तु यः शोते 147, 9.

स्वभार्या तु यदा क्रोधाद् 41, 16.
 जेहादर्थप्रसंगाद्वा 114, 10.
 हविषा भोजयेच्चैव 121, 14.

६२. याज्ञवल्क्यः—

अदत्तादाननिरतः 229, 6.
 अदत्तादाननिरतः 214, 9.
 अन्तर्जले विशुद्धयेत् 163, 2.
 अन्त्य-पक्षि-स्थावरतां 213, 1.
 अनभिख्यातदोषस्तु 153, 10.
 अनन्ताश्च यथा भावाः 214, 1.
 अनाहितामिताऽपण्य-101, 6.
 अनिबद्धप्रलापी च 229, 5.
 अभ्यक्षो मासमासीत् 150, 10.
 अभिशस्तो मृषा कृच्छ्रे 151, 14.
 अयमेवातिकृच्छ्रः स्यात् 178, 16.
 अवकीर्णा भवेद्भत्वा 125, 14.
 असत्कार्यरतो ऽधीरः 214, 15.
 असम्बद्धप्रलापी च 214, 8.
 असच्छ्राद्धाधिगमनम् 103, 7.
 अहिंसा-ऽस्तेय-माधुर्यं 169, 9.
 आत्मज्ञः शौचवान् दान्तः 214, 13.
 आत्मनोऽर्थे क्रियारम्भो 103, 1.
 आनीय विप्रसर्वस्वं 68, 14.
 इन्धनार्थं हुमच्छेदः 103, 3.
 ईश्वरः स कथं भावैः 213, 13.
 इह चामुत्र चैकेषां 214, 4.
 उपपातकजातानाम् 168, 15.
 उपपातकगुद्धिः स्यात् 106, 12.
 उपवासेन चैकेन 171, 10.

- उपस्थानं ततः कुर्यात् 131, 4.
 एकभक्तेन नक्तेन 171, 9.
 एकरात्रोपवासश्च 182, 9.
 एषां त्रिरात्रमभ्यासात् 183, 10.
 कन्याप्रदानं तस्यैव 102, 5.
 कन्यासन्दूषणे चैव 102, 4.
 करणैरन्वितस्यापि 213, 14.
 कामावकीर्णं इत्याभ्यां 131, 3.
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा 179, 7.
 कृष्णलः पञ्च ते माषः 85, 4.
 गर्दभं पशुमालभ्य 125, 15.
 गायत्रीज्ञाप्यनिरतः 115, 7.
 गुरुणा मध्यधिक्षेपो 95, 11.
 गौरस्तु ते त्रयः षट् ते 85, 3.
 गोवधो ब्राह्म्यता स्तैन्यम् 101, 5.
 गोष्ठे वसन् ब्रह्मचारी 115, 6.
 गौर्देया कर्मणोऽस्यान्ते 167, 13.
 चरेद्व्रतमहत्वापि 75, 16.
 जलं प्लवः पयः काको 255, 9.
 जालसूर्यमरीचिस्थं 85, 1.
 तत्पावनाय निर्वाप्यः 14, 7.
 तथैवानाश्रमे वासः 103, 6.
 तथाऽश्वमेधावभूय-38, 11.
 तन्निमित्तं क्षतः शस्त्रैः 68, 15.
 तुलापुरुष इत्येवं 183, 11.
 वेष्टौ लिक्षन्तु तास्तिष्ठो 85, 2.
 त्रिरात्रोपोषितो जप्त्वा 163, 1.
 त्रिरात्रोपोषितो हुत्वा 165, 5.
 दण्डप्रणयनं कार्यं 74, 15.
 दुष्कृत् पथि निरातङ्कं 68, 13.
 द्रव्यप्रकारा हि यथा 255, 13.
 द्विगुणं सवनस्थे तु 65, 2.
 दीर्घ-तीव्रामयप्रस्तं 68, 12.
 दोषैः प्रयाति जीवोऽयं 213, 17.
 धर्मकृद्देदविद्याति 214, 14.
 धान्य-कुप्य-पशुस्तेयम् 102, 2.
 नास्तिक्यं व्रतलोपं च 102, 1.
 निद्रालुः क्रूरकृदुद्धो 215, 1.
 नियमा गुरुशुश्रूषा-169, 11.
 निर्वपेत्तु पुरोडाशं 151, 15.
 पत्रशाकं शिखी हुत्वा 255, 7.
 पयसा वाऽपि मासेन 106, 13.
 पर्णोदुम्बर-राजीव-180, 7.
 परद्रव्याण्यभिधायन् 229, 2.
 परद्रव्याण्यभिधायन् 214, 5.
 पारदार्यं पारिवित्त्यं 101, 8.
 पात्रे धनं वा पर्याप्तं 54, 11.
 पिण्याकं वा कणान्वापि 81, 16.
 पिण्याका-ऽऽचाम-तक्राम्बु-182, 8.
 पितृ-मातृ-सुतत्यागः 102, 3.
 पुरुषोऽनृतवादी च 214, 7.
 पुरुषोऽनृतवादी च 229, 4.
 प्रत्येकं प्रत्यहं पीतैः 189, 8.
 प्रदर्शनार्थमेतत्तु 255, 12.
 प्रमादवान् भिन्नवृत्तो 215, 2.
 प्रव्रज्याऽवसितो राज्ञो 13, 6.
 प्राणायामशतं कार्यं 163, 14.
 ब्रह्मचर्यं दया क्षान्तिः 169, 8.

ब्रह्महा हादशाब्दानि 55, 9.
 ब्रह्महत्यासमं ज्ञेयं 95, 12.
 ब्राह्मणः स्वर्णहारी तु 167, 5.
 ब्राह्मणस्य परित्रागात् 68, 10.
 भावैरनिष्टैः संयुक्तः 215, 4.
 भार्याया विक्रयक्षैषाम् 103, 8.
 भूतादध्ययनादानं 101, 7.
 भैरव्या-प्रतिकार्यं त्यक्त्वा तु 131, 2.
 भज्जान्तं जुहुयाद्वापि 70, 8.
 मधु दंशः पलं गृध्रः 255, 10.
 मयि तेज इति छायां 104, 8.
 महापापोपपापाभ्यां 150, 9.
 मूषको धान्यहारी स्यात् 255, 8.
 यथाकथंचित् त्रिगुणः 171, 11.
 यथेवं स कथं ब्रह्मन् 213, 12.
 यन्मेष रेत इत्याभ्यां 48, 4.
 यजसा तमसा चैवं 215, 3.
 य्पाण्यपि तथैवेह 214, 2.
 योमभ्यः स्वाहेत्येवं हि 70, 7.
 योनिनां हि वधो यत्र 44, 6.
 यालवासा जटी वापि 81, 15.
 येल्यातदोषः कुर्वीत 153, 9.
 यक्ष-गुल्म-लता-वीरुत्-123, 17.
 यथाभिनिवेशो च 214, 6.
 यथाभिनिवेशी च 229, 3.
 यथाकः कर्मणां प्रेत्य 214, 3.
 यत् सर्वगतां कस्मात् 213, 15.
 यारः कपाली ध्वजवान् 55, 8.
 यथेयं हीनसख्यं 103, 5.

श्वित्री बलं भा रसं च 255, 11.
 स राजसो मनुष्येषु 214, 16.
 सहस्रशीर्षाजापी च 167, 12.
 सावित्रीमशुचौ दृष्टे 104, 9.
 स्तनान्तरे भुवोर्मध्ये 48, 5.
 स्नान-मौनेपवासेज्या 169, 10.
 स्यादोषधिवृथाच्छेदी 123, 18.
 स्वाध्याया-प्रति-मुत्त्यागो 103, 2.
 स्त्री-शुद्ध-विद्व-क्षत्रवधो 101, 9.
 हिंसकश्चाप्रविधानेन 229, 7.
 हिंसकश्चाप्रविधानेन 214, 10.
 हिंसयन्त्रविधानं च 103, 1.
 हीनजातौ प्रजायेत 255, 6.

६३. लिंगपुराणम् —

ईशानेन शिरोदेशं 14, 7
 उरोदेशमघोरेण 14, 8.
 सद्येन पादौ सर्वाङ्गं 14, 9.

६४. वराहपुराणम् —

कर्मक्षये ततः पश्चात् 268, 7.
 क्रूरकर्मरतानां च 268, 12.
 ततः शुनी भवेत् पश्चात् 268, 6.
 तृण-गुल्म-लतानां च 268, 11.
 न च सौख्यमवाप्नोति 268, 8.
 परस्परादिनो मत्स्याः 268, 14.
 हिंसा भवन्ति क्रव्यादाः 268, 18.

६५. वसिष्ठः —

अनुमहार्थं विप्राणां 171, 4.
 अपिवाग्नि-11, 18.

अपि कैनेन कल्पेन 11, 17.
 अश्वमेधावभृथं 150, 15.
 अश्वमेधावभृथं 121, 6.
 अस्थीनि 72, 1.
 अहः प्रराकं तत्रैकम् 171, 8.
 अहः प्रातरहर्नक्तम् 171, 2.
 एवं जप्यपरो नित्यम् 28, 6.
 एतेनैवाभिदास्तो 152, 2.
 गुरोरलीकनिर्बन्धे 97, 1.
 जीवन्नात्मन्यागी 11, 14.
 ततस्तस्मै 89, 2.
 तस्य जुहुयात् 127, 1.
 त्रिरात्रं वा प्युपवसेत् 11, 15.
 त्वचं 71, 4.
 तेनात्मानं 89, 3.
 द्वादशरात्रम् 73, 3.
 द्वौ मासौ 121, 3.
 नास्तिकः 125, 4.
 निष्कालको 89, 14.
 नैर्ऋतं वा 126, 11.
 पतित-138, 20.
 पतितसावित्रीकः 121, 2.
 प्राणानात्मनि संयम्य 11, 16.
 बाल-वृद्धा-ऽऽतुराणां च 171, 5.
 ब्रह्मकूर्वाशिनौ भूत्वा 148, 7.
 ब्रह्मचारी चेत् 126, 9.
 ब्राह्मणमनृतेन 150, 13.
 ब्रह्मोज्झः 96, 10.
 मज्जानं 72, 3.

मांसं 71, 8.
 मेरो 71, 10.
 यद्यकार्ष्यन्तं सप्तमे 155, 7.
 यथाभिर्वायुनाऽऽध्मातो 28, 5.
 यथाऽश्वमेधावभृथः 166, 3.
 योऽमीनपविद्धयेत् 107, 17.
 रक्षोदेवताभ्यः 127, 2.
 लोमानि 71, 2.
 लोहितं 71, 6.
 वनस्थश्च यतिश्चैव 148, 6.
 व्रात्यस्त्वोसेन 121, 7.
 सप्तागाराण्यसंकल्पितानि 58, 5.
 सर्वं तत्तस्य वेदामिह 155, 8.
 सद्मपरमां 130, 1.
 दुरां पीत्वाऽप्यु निर्भज्य 166, 2.
 सुवर्णस्तेयी 89, 10.
 स्नायुं 71, 12.
 स्तेनः प्रकीर्णकेशो 89, 1.
 ६६. वामनपुराणम्—
 चण्डालादन्यजाद्वापि 224, 6.
 याजको याज्यमानस्तु 224, 7.
 ६७. वायुपुराणम्—
 अन्नचोरो भवेद्यस्तु 261, 9.
 गजचर्मं ज्वरी च स्यात् 249, 1.
 प्रस्विन्नपाणि-पादः स्यात् 261, 1.
 प्राणिहिंसापरो जन्तु-249, 12.
 ब्राह्मणस्वर्णहारी च 261, 7.
 भवेत् स्फुटितपादस्तु 249, 11.
 भृणहा स्विन्नहस्तः स्यात् 249, 1.

खे कृष्णवर्णी श्वित्री 240, 13.
 त्मीकं तु खनित्वा यो 240, 14.
 तव्याधियुतः स्तेयी 261, 6.
 त्रोपघाती वाक्यं च 261, 10.

६८. वायुसंहिता —

सं पर्युषितं विधे 227, 10.
 परीक्षितभोजी स्यात् 227, 8.
 विद्यां यः प्रयच्छेत् 227, 9.
 रो वै बहुयाजित्वात् 227, 7.

६९. विश्वामित्रः—

छ-चान्द्रायणादीनि 203, 2.
 नाशे च रहस्ये च 203, 3.
 नापत्यं सान्तपनं 203, 4.

७०. विष्णुः—

मे-मातृ- 99, 15.
 मे-मातृ- 105, 16.
 मर्षणम् 157, 1.
 मे-136, 8.
 र 189, 17.
 र्वेशिरः 157, 10.
 णतः 156, 11.
 तिस्य 99, 11.
 तितामिता 100, 8.
 पातकिनस्वेते 94, 8.
 तवचनम् 99, 13.
 लंगम् 157, 7.
 त्वारः 100, 6.
 षङ्गाः 157, 4.
 ज्ञ्यानां 252, 6.

अभोज्यान्न- 99, 16.
 अयाज्ययाजनम् 99, 17.
 अविक्रेयविक्रयः 99, 19.
 अश्वसूक्तम् 157, 8.
 अश्वमेधेन शुद्धचप्ति 94, 9.
 असत्यतिग्रहः 99, 18.
 असच्छात्रा-100, 9.
 आकुटस्ताडितो वाजपि 97, 12.
 आचम्यातःपरं मौनी 195, 6.
 आत्मार्थं 100, 7.
 इति जाति-136, 10.
 इति मलावहानि 138, 6.
 इत्यधमर्षणम् 190, 4.
 इत्युपपातकानि 101, 1.
 उपपातकिनस्वेते 106, 6.
 एतानि जप्तानि पुनन्ति जन्तून्
 158, 1.
 कर्मणोऽन्ते 190, 3.
 कार्पास-112, 10.
 कुशीलता 100, 10.
 कूटसाक्ष्यं 93, 15.
 कूष्माण्डचः 157, 2.
 कृष्णानिकृच्छ्रः पयसा 179, 10.
 कृच्छ्रानिकृच्छ्रमथ वा 188, 10.
 कृच्छ्रानिकृच्छ्रमथ वा 137, 9.
 कृमि-कीटकानां 138, 5.
 क्षत्रिय-विद्- 99, 19.
 ग्रहणं सम्प्रवक्ष्यामि 194, 15.
 ग्राम्यां-ऽऽरण्यानां 187, 5.

- गुरोश्च 99, 14.
 गोसूक्तम् 157, 8.
 चन्द्रसाम 157, 6.
 चरेत् सान्तपनं कृच्छ्रं 186, 12.
 जातिभ्रंशकरं कर्म 186, 12.
 जैह्वं 136, 9.
 तरत्समन्दीयम् 157, 2.
 तस्य च 100, 2.
 तृण-काष्ठ-112, 6.
 ज्यहं 189, 17.
 त्रीण्याज्यदेहानि रथन्तरं च 157, 13.
 त्रिमुपर्णम् 157, 11.
 दस्त्रैवापहतं द्रव्यं 112, 14.
 दन्तधावनपूर्वेण 195, 1.
 द्रव्याणाम् 112, 4.
 दिनान्ते नख-रोमादीन् 195, 1.
 दिवा 190, 2.
 द्विशकैकशफ-112, 11.
 दुर्गाः 157, 3.
 द्रुम-गुल्म-100, 5.
 देवकृतम् 157, 1.
 देवर्षि-100, 9.
 नारायणीयम् 157, 11.
 नास्तिकता 100, 10.
 निन्दितेभ्यो धनादानं 187, 14.
 पक्षि-गन्धौषधि-112, 12.
 पक्षिणां 138, 4.
 पदस्तोभाः 157, 4.
 परदाराभिगमनम् 99, 17.
 परस्वहरणम् 99, 16.
 पराकमथ वा कुर्युः 106, 7.
 परिवित्तिता 100, 1.
 परिवेदनं 100, 1.
 पावमान्यः 157, 3.
 पादो बालेषु दातव्यः 64, 7.
 प्रत्यहं 190, 1.
 प्रायश्चित्तान्ते 6, 15.
 प्रायश्चित्तं ततः कुर्यात् 112, 13.
 पितृ-मातृ- 98, 19.
 पितृव्य- 98, 17.
 पुरुषसूक्तं 157, 12.
 पुरुषव्रते 157, 6.
 बार्हस्पत्यम् 157, 7.
 ब्रह्महत्या 92, 15.
 ब्राह्मणस्य 186, 8.
 ब्राह्मणभूम्यप- 93, 16.
 भक्ष्य-भोज्य-112, 4.
 भस्म-गोमय-मृद्धारि 195, 2.
 भृतकाध्यापनम् 100, 3.
 भृतकाध्यय-100, 3.
 भग्नः 190, 1.
 मणि-मुक्ता-112, 8.
 मद्यपस्त्री-101, 1.
 मद्यानुगत-138, 5.
 मध्वर्च 157, 9.
 मनःसन्तापनं तीव्रं 195, 7.
 मलापकर्षणं कार्यं 195, 3.

मलिनीकरणीयेषु 138, 9.
 महायन्त्र-100, 4.
 महाव्रतम् 157, 11.
 मातृगमनं 92, 6.
 मूलकर्मसु 100, 7.
 यमुद्दिश्य त्यजेत् प्राणान् 97, 13.
 यागस्थस्य 93, 12.
 याजनं 100, 2.
 येषां जपैश्च 156, 11.
 राजगामि च 99, 13.
 रात्रावासीत 190, 3.
 वपन-मेखला- 5, 12.
 व्रतं निशामुखे याज्ञं 195, 5.
 वाक्सुक्तम् 157, 8.
 वात्यता 100, 3.
 वेकर्मणा जीवनम् 99, 18.
 वेदिनिन्दा 99, 14.
 वेदाभ्युत्सादी 107, 13.
 याहृतयो 157, 5.
 यतस्त्रयम् 157, 10.
 गुदवत्यः 157, 1.
 भोत्रियार्त्विक् 93, 19.
 रङ्गरीकरणं कृत्वा 137, 8.
 रत्नपापेषु सर्वेषां 194, 14.
 रत्नकर्षेणुते 107, 9.
 रत्नैवेतेषु 5, 11.
 रत्नाकरेषु 100, 4.
 रामानि 157, 5.
 रत्नया जीवनम् 100, 6.

स्तेयम् 100, 8.

७१. विष्णुपुराणम्—

तथा तथैव संस्मृत्य 209, 15.

पापकृच्छाति नरकं 209, 13.

पापानामनुरूपाणि 209, 14.

७२. विष्णुधर्मोत्तरम्—

अतिवाहिकसंज्ञस्तु 208, 9.

अतिमानप्रवृत्तस्तु 234, 11.

अंधश्च जायते लोके 261, 1.

अन्धो दीपापहारी स्यात् 260, 13.

अपहृत्य नरा राम 260, 7.

अयाज्ययाजकश्चैव 234, 8.

अवकीर्णा च भवति 269, 13.

असहिष्णुतयान्यस्य 219, 9.

उक्तास्तवेमास्तु 272, 15.

कुलेषु तेऽभिजायन्ते 234, 13.

कुष्टी भवति धर्मज्ञ 269, 8.

केवलं तन्मनुष्याणां 208, 10.

खन्वाटो मत्सरी राम 233, 5.

गां गत्वा तु द्विजश्रेष्ठ 269, 10.

गुरु-स्वामि-द्विजाक्रोशं 233, 11.

गृहाधःपतनाच्चैव 235, 1.

गोभ्यश्च मरणं लोके 235, 2.

घृणीकस्तैलिकश्चैव 233, 7.

जात्यन्धस्त्वमवाप्नोति 269, 12.

जायते बुद्धदाक्षो वा 233, 14.

तथैव दीनरूपश्च 233, 15.

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन 235, 8.

- तस्मान्मनुष्यस्तु मृतः 209, 1.
 तस्यापि तादृशी बाधा 235, 7.
 ताडितस्ताड्यते लोके 235, 3.
 दरिद्रः परवित्तघ्नः 260, 14.
 दंष्ट्रिभ्यश्च नखिभ्यश्च 234, 15.
 वृष्ट्वा परखियं नम्रां 269, 11.
 देवदत्तेन दीपेन 233, 13.
 द्वेष्यो भवति लोकेऽस्मिन् 234, 6.
 धान्यचोरोऽजहीनः स्यात् 260, 10.
 नरकं प्रतिपद्यन्ते 210, 2.
 नान्यः प्राणी महाभाग 209, 2.
 नास्तिकस्तु दरिद्रः स्यात् 234, 10.
 नीयते याम्यमार्गेण 208, 12.
 नैवान्ये प्राणिनः केचित् 208, 14.
 परदाररताः केचित् 219, 12.
 परपुंसि प्रसक्ता च 269, 7.
 परिवेत्ता तथा लोके 234, 7.
 पंगुरेव तथा ज्ञेयः 260, 15.
 प्रकीर्णमैथुनो जन्तुः 269, 14.
 प्रतिकूलं गुरोर्यस्तु 233, 8.
 प्राप्नोति भृगुशार्दूल 260, 9.
 प्राप्नोति तादृशीं बाधां 235, 6.
 प्रायश्चित्तमतेः कार्यं 210, 4.
 प्रायश्चित्तविहीना ये 210, 1.
 प्रायश्चित्तैः क्षयं याति 209, 18.
 पिशुनः पूतिभासः स्यात् 233, 4.
 ब्रह्मस्वहरिणश्चैव 219, 11.
 भगभक्षस्तु कुण्डाशी 238, 10.
 भूय एव समाप्नोति 233, 6.
 मणि-मुक्ता-प्रबालानि 260, 6.
 मनुष्याः प्रतिपद्यन्ते 208, 13.
 महत्पापं समुत्पन्नं 219, 10.
 मांसं भुक्त्वा तु धर्मज्ञ 250, 3.
 मानुष्यमपि चासाद्य 210, 3.
 मित्रद्रोहरताः केचित् 219, 13.
 मिष्टादयेको महाभाग 233, 9.
 मूलकर्म तथा कृत्वा 234, 5.
 यं कंचित् घातयित्वा तु 250, 2.
 यद्यत् परस्या-ऽऽचरति 235, 5.
 यद्वा तद्वा परद्रव्यं 260, 8.
 याम्यलोकं प्रपन्नस्य 209, 3.
 याम्यैर्नरैर्मनुष्याणां 208, 11.
 योनीश्च नरकांश्चैव 209, 4.
 रत्नापहारी भवति 261, 3.
 लिंगव्याधिमवाप्नोति 269, 9.
 वस्त्र-भोज्यापहर्तारो 261, 2.
 वस्त्रापहारी श्विचो स्यात् 260, 12.
 विनाऽपराधेन तथा 234, 3.
 विरूप एव भवति 234, 2.
 वेदविक्रयिको मूर्खः 234, 9.
 व्याधितश्चाऽजहर्तो स्यात् 260, 11.
 भुत्वा भवति दुर्बुद्धिः 233, 12.
 शक्यानि कास्त्वेन 272, 17.
 शुभानामशुभानां च 208, 15.
 शपाक-पुल्कसादीनां 234, 12.
 श्वेदे तु मरणं लोके 234, 14.
 स राजमयमाप्नोति 234, 4.
 सञ्जयः क्रियते लोके 208, 16.

स्वकर्मभिद्युताः स्वर्गे 219, 14.
वृद्धश्च जायते लोके 269, 6.
हत्वा वधमवधत्तेति 235, 4.
हीनवर्णस्तदा लोके 234, 1.

७३. वृद्धगौतमः—

अवस्थि-पाणि-पादः स्यात् 271, 5.
अतिथि 237, 8.
आमन्त्रणे विना भुक्त्वा 252, 12.
कन्यागाम्यदमरी शूली 271, 1.
कन्यां च गोत्रजां गत्वा 271, 2.
कुतमः 238, 3.
कीटाशी शीतलाकाशी 252, 11.
गत्वा तपस्विनीं भारीं 271, 9.
गत्वा तु मातृभगिनीं 270, 19.
गत्वा तु महर्षीं राज्ञः 271, 16.
गलगण्डी 237, 13.
गोदुःखकारी 237, 11.
गोनिर्दय 237, 12.
चोररक्षकः 238, 4.
वृक्षना 237, 10.
जम्बुको जायते जन्तुः 228, 18.
ज्वरा-प्रतिसारी दाही च 270, 18.
तटाका- 238, 2.
तथा मनुष्यतां प्राप्तः 270, 16.
रास्यो वा दीर्घरोणिण्यो 272, 5.
रासीगामी क्रूरकर्मा 271, 13.
राहज्वरी भवेन् मर्त्यः 271, 8.
बुलबाधे 237, 4.
वेदव्योपजीवी 237, 2.

धर्मपत्नीं गुरोर्गच्छ 270, 14.
निषिद्धात्तु ओ भुक्ते 252, 10.
नेत्ररोषी भवेत् प्रेक्ष्य 272, 1.
पक्षि-दंष्ट्रि-मुग-त्र्याल- 270, 15.
पत्नीबहुल्ये 237, 3.
पथनाशकः 237, 12.
परदारभिमामी च 271, 12.
परिक्षीण- 237, 7.
पुण्याक्षेपी 237, 13.
पुंश्चल्यो बोधितो ब्रह्म- 272, 4.
प्रतिज्ञाय 237, 2.
प्रमेही मूत्रकुच्छी च 271, 11.
बहुल्ये बोधितो भिक्- 272, 2.
महोदरी प्रमेही च 270, 17.
मातरं च स्वसारं च 271, 4.
मूत्रकुच्छी तथा प्रजिह्वी 271, 6.
मौल्याद्वेदोपदेष्टा च 228, 17.
रजस्वलाभिमामी च 271, 7.
वक्त्रमैधुनकर्ता च 271, 15.
वाणिज्यलाभो नो तस्य 238, 6.
विप्रवृत्तिविलोपेन 252, 9.
विसम्भापहारी 237, 11.
वृक्षच्छेत्ता वृथा वस्तु 249, 9.
व्यवहारपक्ष- 237, 5.
व्यवहारोष्वमध्यस्थः 238, 5.
व्याधिः स्यात् शानसन्दिही 238, 7.
शिष्टधीर्ण- 238, 1.
शूद्रात् पृथति चाण्डालो 228, 19.
सगोत्रां च सवर्णां च 271, 3.

साधुजन- 238, 1.
 स्वजातिपरनारीगः 271, 14.
 स्वहारेभ्योऽन्यतो दीव्यन् 272, 3.
 स्वयं 237, 6.
 स्वयममभुक् 237, 7.
 स्वामिना 237, 3.
 स्यादामयावी भवती 271, 10.
 सूर्याप्रकाशे 237, 9.
 ७३. वृद्धपराशरः —
 अनाशकान्निवृत्तश्च 130, 3.
 अनाशकान्निवृत्तस्तु 10, 17.
 गवां च शतदानेन 11, 6.
 चण्डालः स तु त्रिशेयो 10, 18.
 चरेत् षाण्मासिकं कृच्छ्रं 130, 4.
 चरेद्भोगि च कृच्छ्राणि 130, 5.
 चित्ति-यूप-दमशानानां 4, 5.
 जला-प्रमिपतने चैव 11, 3.
 जातकर्मादिभिः सर्वैः 130, 6.
 तां च भिक्षां समश्नीयात् 11, 12.
 तेभ्यो जातान्यपत्यानि 11, 2.
 दुःस्वप्ने मैथुने वान्ते 4, 4.
 प्रत्यावसितवर्णानां 11, 1.
 ब्राह्मणस्य प्रवक्ष्यामि 11, 7.
 ब्राह्मणानां प्रसादेन 11, 5.
 भिक्षार्थी विचरेद् ग्रामं 11, 11.
 मुच्यते सर्वपापेभ्यो 11, 10.
 यः प्रत्यवसितो विप्रः 130, 2.
 लुप्तधर्मास्तु चण्डालाः 11, 1.
 विक्रीय कन्यकां गां च 132, 2.

साशिखं वपनं कृत्वा 11, 8.
 सावित्र्यष्टसहस्रं तु 11, 9.

७५. वृद्धबौधायनः—

अन्यजागमने मर्त्यो 270, 12.
 गां गत्वा मधुमेही स्यात् 270, 9.
 मधुमेही खरा-श्रुति-270, 10.
 सवर्णागमने रक्तः 270, 11.

७६. वृद्धमनुः—

तान्येव दश गोचर्म 36, 2.
 सप्तहस्तेन दंडेन 36, 1.

७७. वृद्धशान्तातपः—

अशित्वा सर्वमेवाक्षं 149, 8.
 अहोरात्रेषितः खात्वा 142, 11.
 भक्षयित्वा तु तं प्राप्तं 149, 7.
 भूमौ निक्षिप्य तं प्राप्तं 149, 6.
 मूत्रयित्वा व्रजन्मार्गे 142, 13.
 यदा भोजनकाले तु 149, 5.

७८. वृद्धहारीतः—

तर्पयित्वा द्विजान् कामैः 116, 3.
 राज्ञः प्रतिग्रहं कृत्वा 116, 1.
 षष्ठे काले पयो भक्षः 116, 2.

७९. व्याघ्रः—

अकामतस्त्रिरात्रं स्यात् 143, 3.
 अन्यत्र पुनराधानं 109, 10.
 अस्पृश्यस्पर्शनं कृत्वा 143, 2.
 ततोऽग्निवर्णी तां पीत्वा 81, 12.
 तत्र वक्तव्यमनृतम् 44, 14.
 मत्या मद्यममत्या वा 81, 11.

प्रतिश्वेव वनस्थश्च 143, 4.
प्रोक्तावात्मनः पीडा 44, 13.
प्रोक्षित्यजति नास्तिक्यात् 109, 9.

८०. व्यासः—

असाध्यरोगी बालघ्नः 248, 12.
आग्नेयं भस्मना स्नानं 16, 1.
भ्रातृ तावत् प्रभासे 16, 17.
उभौ मन्त्रासवक्षीवौ 79, 10.
एकपर्यङ्कशयितौ 79, 11.
एतदेव व्रतं कुर्यात् 82, 2.
हृतघ्नः स्फुटिताक्षो वा 249, 1.
हृतमंगल-पुण्याहैः 16, 15.
एत्वा देशान्तरं तेषां 249, 6.
एतकृच्छ्रीं व्रणीं शित्रीं 248, 13.
एतमे वने वा जन्तूनां 249, 3.
एतुर्थकोष्ण-शीतोष्ण-249, 2.
एतः सम्पादयेत् स्नानं 16, 13.
एतवाती च सम्भूतः 249, 5.
एतक्षायणमयैः कुम्भैर् 16, 14.
एतमर्थं यतमानस्तु 75, 11.
एतारोगो भवेत्तस्य 248, 14.
एतन्नग्न्यं च तस्योक्तं 82, 3.
एतेषां रसनाच्छेदी 248, 15.
एतन्हा याति पैशाच्यं 248, 10.
एतन्मृगशावं च 248, 11.
एतन्नो भवति तत्पुण्यं 75, 12.
एतन्मात्रेयमुद्दिष्टम् 15, 15.
एतन्न तु मार्जनं मन्त्रैः 15, 17.
एतन्नेककरोऽन्वेषां 249, 4.

यत्तु सातपवर्षेण 16, 2.
यौगिकं ज्ञानमाख्यातं 16, 4.
वारुणं यौगिकं तद्वत् 15, 16.
वारुणं चावगाहस्तु 16, 3.
राहुग्रस्ते च सोमे 17, 1.
स्वयमेवोपपन्नाय 16, 12.

८१. शंखः—

अवमर्षणमित्येतत् 190, 10.
अध्यास्य शयनं ग्रानं 146, 6.
अन्तरा वा 68, 6.
अन्तरेण यदा गच्छेद् 146, 13.
अन्तरेण यदा गच्छेत् 146, 11.
अभ्युत्सादी 108, 14.
एतदेव 66, 18.
एतदेव व्रतं कुर्यात् 97, 8.
कौटसाक्ष्यं तथा कृत्वा 97, 7.
कन्यादूषी 132, 15.
क्षत्रियायाम् 128, 2.
क्षत्रियस्तु रणे ऽदत्त्वा 146, 8.
गवां द्वादशानां 68, 7.
गुप्तायां 127, 7.
गोपुरीष-यवाभ्यासो 192, 7.
गोत्रवकीर्णः 128, 7.
तेषामन्ते गोसहस्रं 65, 7. 66, 14.
त्र्यहं त्रिषवणस्नायी 190, 7.
द्वादशे वर्षे 68, 6.
द्विजः पलाशवृक्षस्य 146, 7.
दुःस्वप्नारिष्ट-147, 2.
देव गृह-131, 15.

द्वौ विप्रौ ब्राह्मणा-श्री वा 146, 10.
 नास्तिको 125, 8.
 प्रमाप्य द्वादश-65, 6. 66, 13.
 ब्रह्महा परिषदानुमतः 56, 10.
 ब्राह्मण्यां 127, 9.
 मनसा त्रिः पदेदष्टु 190, 8.
 रण्डायाम् 128, 7.
 वीरासनं सदा तिष्ठेत् 190, 9.
 वृषल्यां 128, 5.
 व्रतं तु यावकं कुर्यात् 192, 8.
 वैश्यायां 128, 3.
 शून्यागार-नदी-पर्वत- 56, 12.
 सद्य एवाश्व-68, 8.
 संवत्सरं व्रतं कुर्यात् 146, 9.
 संवत्सरं व्रतं कुर्यात् 124, 7.
 सर्वेषां वर्णानाम् 65, 8.
 स्वैरिण्यां 128, 1.
 होमकाले तथा दोहे 146, 12.
 ८२. शंख-लिखितौ—
 भजीर्णवान् 263, 7.
 अत ऊर्ध्व 246, 9.
 अपूपापहारी 259, 7.
 अभक्ष्यभक्षी 253, 7.
 कर्मफल-263, 9.
 कव्यापहारी 259, 6.
 खराभिगामी 270, 1.
 गन्धापहारी 259, 8.
 गृध्रो 263, 8.
 गोष्ववकीर्णी 269, 18.

चण्डाल्यवकीर्णी 270, 4.
 छत्रापहारी 259, 8.
 तद्यथा 246, 11.
 ताम्रापहारी 259, 7.
 तैजसापहारी 263, 6.
 दीपापहारी 259, 11.
 धर्मपत्न्यामास्ये 270, 5.
 ध्वजापहारी 259, 9.
 नास्तिकवृत्तिः 151, 6.
 पर्वमैथुनी 269, 17.
 परजलापहारी 259, 5.
 परदारगामी 269, 18.
 पाण्डुरोगी 263, 8.
 पुरुषव्याधि- 269, 17.
 पुष्पापहारी 259, 10.
 फलापहारी 259, 11.
 ब्रह्महा 163, 5.
 ब्राह्मणवृत्तिः 263, 9.
 भूम्यपहारी 259, 12.
 मातृभगिनी-270, 6.
 मातृ-पितृ-270, 2.
 यद्वा तद्वाऽपि पारक्यं 260, 1.
 ब्रह्मापहारी 263, 5.
 वागपहारी 263, 7.
 वेदमापहारी 259, 5.
 शय्यापहारी 259, 10.
 शाकापहारी 259, 9.
 शाखापहारी 259, 7.
 सगोत्राभिगामी 270, 1.

स्यापहारी 259, 6.
 वत्सरं 151, 9.
 वर्णस्तेयी 263, 5.
 ददारादन्यत्र 270, 3.
 हापहारी 263, 6.
 रण्यापहारी 263, 5.
 त्वा वै योनिमाप्नोति 260, 2.

८३. शाण्डिल्यः—

वकीर्णी द्विजो राजा 128, 13.
 द्वा मैक्षाशिनो नित्यं 128, 14.
 एकत्रयसंयुक्तम् 129, 10.
 नम्रस्थो यतिश्चैव 129, 9.

८४. शातातपः—

नृतौ तु यदा गच्छेत् 4, 8.
 तौ हि गर्भशङ्कित्वात् 4, 7.
 षण्णो ब्राह्मणम् 55, 15.
 सच्छन्नो 166, 9.
 यं पीत्वा 166, 7.
 शेषारं द्विजः कृत्वा 142, 9.
 हाङ्मुक्त्वा त्रिरात्रं स्यात् 142, 10.

८५. शिवधर्मोत्तरम् —

कारणाद्धर्मपत्नी-239, 11.
 यातः पततां पुंसां 208, 6.
 नपत्यो दरिद्रश्च 239, 18.
 पकारं तु यः कुर्यात् 239, 7.
 भक्ष्यभक्षी गण्डमाली 253, 5.
 मुख्यमुख्यकारी यः 240, 6.

उत्तमं चापि मानुष्यं 244, 4.
 ऋणं दत्त्वाऽधिकां वृद्धिं 240, 3.
 एवं पापविशुद्धाश्च 243, 12.
 एवं योनिषु सर्वास्तु 244, 2.
 कालान्तरवशाद्यान्ति 244, 3.
 कुष्ठरोगेण घोरेण 244, 7.
 कृमि-कीट-पतंगानां 250, 9.
 क्षयी ज्वरी प्रमेही च 239, 15.
 जिह्वा-वक्त्रव्रणी हन्य-239, 6.
 ततः क्षितिं समासाद्य 243, 15.
 ततो मानुषतां प्राप्य 244, 6.
 तत्रानुभूय दुःखानि 243, 14.
 दीपं देवगृहात् हत्वा 236, 14.
 देवद्रव्योपजीवी च 236, 7.
 देवद्रव्यं स्वयं येन 236, 8.
 देवदासोदनं भुक्त्वा 236, 12.
 देवस्पर्शं नरः कृत्वा 236, 10.
 देवावमन्ता भवति 236, 16.
 द्विजस्त्वेकशफानां च 227, 4.
 नरकार्णवे महाघोरे 208, 7.
 निषिद्धवस्तुभोगेन 240, 1.
 निष्क्रान्ताः कीटयोनिभ्यः 243, 15.
 परवित्तविनाशाय 239, 10.
 परेषां चेतसः क्लेश-239, 14.
 परोपदिष्टज्ञानेन 240, 2.
 पशुयोनिं समासाद्य 244, 1.
 भक्तं भोक्तुमशक्तश्च 239, 13.
 मत्सरी विट्कृमिश्चैव 227, 5.
 मिथ्याचारं चरेत् पथात् 236, 11.

मुखकृष्णव्रणीं शित्री 239, 5.
 मूर्च्छां भ्रमी दुरद्वेष्टा 236, 15.
 मृगदुःखमतिक्रम्य 243, 17.
 मृतपुत्रोऽप्यबन्धुः स्यात् 239, 9.
 रजस्वला-ऽन्त्य-चाण्डाल-239, 16.
 रसज्ञाविधुरः कुञ्जः 236, 9.
 व्यवहारी पुष्पवत्यां 239, 17.
 वाणिज्यलाभस्तत्रापि 240, 5.
 विचित्रा गतयः प्रोक्ताः 244, 5.
 विडुराहो भवेन्नित्यं 227, 3.
 विप्रः पञ्चगहायज्ञान् 227, 2.
 वेद्यां कुलवधुं कृत्वा 239, 12.
 श्वास-कासी ज्वरी सर्व-239, 8.
 संकृष्टाः पक्षिभावेन 243, 16.
 सदापहृतसर्वस्वः 236, 17.
 स भूत्वा धनिनां वंशे 240, 4.
 सर्वाङ्गकुष्टी तिमिरी 236, 13.
 सर्वाङ्गरेणी पापात्मा 240, 7.
 सुरापः प्राप्यते योनिं 250, 10.

८६. श्रुतिः—

तस्य तावदेव 275, 10.

८७. षट्त्रिंशन्मतम्—

अपहृत्य सुवर्णस्य 88, 1.
 ऊर्ध्वं प्राणान्तिकं ज्ञेयम् 88, 4.
 ऐन्दवेन मृगारेष्ट्या 115, 16.
 कुर्यात् सान्तपनं कृच्छ्रं 87, 19.
 गायत्र्यष्टसहस्रं च 87, 15.
 गोमूत्रयावकाहारः 88, 2.

गौरसर्षपमात्रे तु 87, 16.
 चाण्डाल-139, 6.
 चान्द्रायणं प्रकुर्वीत 73, 8.
 देव्या लक्षजपेनैव 115, 17.
 पवित्रेष्ट्या विशुद्ध्यन्ति 115, 11.
 बालाग्रमात्रेऽपहृते 87, 12.
 भिक्षामात्रे गृहीते तु 116, 10.
 यवमात्रसुवर्णस्य 87, 17.
 राजसर्षपमात्रे च 87, 14.
 लिक्षामात्रेऽपि च तथा 87, 13.
 सुवर्णकृष्णलं द्वैकम् 87, 18.
 सुवर्णस्यापहरणे 88, 3.
 षण्ढं तु ब्राह्मणं हत्वा 73, 7.

८८. संवर्तः—

अनेन तु विधानेन 58, 15.
 ख्यापयन्नात्मनः पापम् 58, 11.
 चातुर्वर्ण्यं चरेद्भैक्ष्यम् 58, 11.
 ततो मुसलमादाय 85, 12.
 ब्रह्मस्तु वनं गच्छेद् 58, 8.
 ब्रह्महा द्वादशांशानि 57, 11.
 भिक्षार्थं विचरेद् ग्रामं 58, 10.
 भैक्ष्यं चैव समादाय 58, 12.
 यदि जीवति स स्तेनः 85, 13.
 वनवासो ह्यपः स्पृश्येत 58, 13.
 वन्यान्पेव फलान्यभन 58, 9.
 स कुर्यात् कृच्छ्रमश्रान्तः 129, 13.
 सन्ध्यामापादे नोपास्ते 148, 14.
 सन्न्यस्य दुर्मतिः कश्चित् 129, 12.
 सावित्र्यष्टसहस्रं तु 148, 15.

इकंटे विषमे चैव 39, 9.

हृत्पट्टनमार्गे च 39, 10.

८९. सुमन्तुः—

प्रत्यर्थ निर्गुणो विप्रो 62, 2.

प्रथशायो 72, 13.

प्रथमनौ वा 141, 5.

प्रथमेधावभृथ-33, 15.

प्रश-दमभु-नखादीनि 62, 7.

प्रोधाद्वै भ्रियते यस्तु 62, 3.

प्रच्छेदपि विगुह्यार्थ 61, 13.

प्रकृच्छेण 83, 14.

प्रस्कृतो यदा विप्रो 61, 10.

वार्षिकं व्रतं कुर्यात् 61, 12.

वैगुणः सहसा क्रोधात् 61, 11.

वैचर्यं चरन् विप्रो 62, 8.

व्रहा 72, 13.

व्रह्मणस्य 83, 12.

व्रत्तव्रितयं कुर्यात् 62, 4.

व्रत्तरे 72, 16.

व्रत्तव्रितसहस्रं 83, 13.

९०. स्कान्दे (रेवाखण्डम्).—

इदत्वा भक्ष्यमभ्राति 232, 6.

इत्वं पर्येषितं विप्रे 232, 4.

इ जन्मनि शूद्रास्ते 224, 15.

इ मानुषलोकेऽस्मिन् 231, 6.

इ शत्रुगृहे बद्धाः 264, 7.

नखी स्वर्णहरणात् 264, 8.

द्वोऽनृतवादी स्यात् 232, 3.

गुरुदाराभिर्मर्शा च 264, 14.

जायते गुह्रसीयुक्तः 232, 2.

तत्र वर्षशतस्यान्ते 231, 9.

ते यान्ति नरकं घोरं 231, 8.

दश वर्षसहस्राणि 224, 13.

दुश्कर्मा दुर्भगश्चैव 232, 1.

नरके तेऽन्धतामिक्षे 264, 5.

पापशेषात् भवति 253, 2.

पिता माता गुरुभ्राता 231, 4.

फलान्याहरतोऽपत्यं 264, 9.

भवन्ति नादृता यैस्तु 231, 5.

बुभुक्षितेषु भृत्येषु 224, 10.

मात्सर्यादपि जात्यन्धो 232, 5.

मानकूटे तुलाकूटे 264, 4.

ये त्यजन्ति स्वकां भार्या 231, 7.

राज्ञीगामी भवेदुष्टो 264, 15.

वेदार्थनिन्दका ये च 224, 14.

वेदोक्तं यः परित्यज्य 224, 12.

शत-साहस्रिकं कालं 264, 6.

श्रयोर्नि स समासाद्य 224, 11.

९१. स्मरणम् —

कर्षणकार्यार्थम् 124, 11.

तद् ब्राह्मणेन नात्तव्यं 78, 12.

पतितं याजयित्वा तु 206, 1.

फल-पुष्पोपगान् 124, 10.

यक्ष-रक्ष-पिशाचान्नं 78, 11.

यमलोके तु ते घोरां 206, 7.

स्तेये ब्रह्मस्वभूतस्य 88, 15.

स्वामिनेऽपहृतं देयं 88, 16.

९२. स्मृत्यन्तरम्—

- अहत्वाऽपि यथावर्णं 76, 2.
 अहानि पञ्च विप्राभ्यान् 199, 14.
 कृच्छ्रोऽयुतं तु गायत्र्याः 197, 1.
 चान्द्रायणे पराके च 200, 8.
 धेनुप्रदाने विप्राय 197, 2.
 धेनोरभावे दातव्यं 197, 5.
 पिबतो मेहतथैव 143, 17.
 प्राजापत्यक्रियाशक्तौ 197, 4.
 प्राजापत्यं चरेद्दिप्रो 199, 13.
 प्राजापत्ये तु गामेकां 200, 7.
 प्राणायामत्रयं षट्कं 143, 18.
 प्रायश्चित्तमहोरात्रं 143, 15.
 विना यज्ञोपवीतेन 143, 14.
 संसर्गदोषः पापेषु 90, 15.

९३. स्वप्राध्यायविदः—

- अवगूहन्तं यं स्वप्ने 3, 7.
 आरोहणं गोवृष-कुञ्जराणां 3, 2.
 कृष्णाम्बरधरा नारी 3, 6.
 विष्ठाऽनुलेपो रुदितं मृतं च 3, 4.

९४. हारीतः—

- भकुदः 187, 4.
 भमये 187, 14.
 अथ तुलाम् 187, 5.
 अथ ब्राह्मणस्य 153, 1.
 अथातः 184, 5.
 अधर्माय 188, 11.
 अनाभमी 185, 6.

- अनुयोगप्रदानेन 123, 8.
 अनृताभिर्शंसनाक्रोशे 151, 2.
 अन्यत्र 150, 3.
 अपि चन्दनवृक्षस्य 186, 8.
 अप्रतिप्राहमादाय 184, 8.
 अमक्ष्यभक्षः 252, 16.
 अलक्ष्मीं कालकर्णीं च 193, 8.
 अस्माकं सम्पदं ब्रूहि 187, 11.
 आखोर्भूत्र-पुरीषं च 185, 3.
 आचाममथ पिण्याकं 184, 12.
 आचामस्तानि निर्हन्ति 185, 1.
 आयाज्ययाजनं कृत्वा 184, 7.
 आराम-तटाको-120, 6.
 आषाढ्यां 189, 5.
 आहारेषु च ये दोषाः 185, 5.
 इन्द्राय 188, 4.
 उपकुर्वाणस्तु यत् कुर्यात् 49, 14.
 ऋषिसत्यं 187, 5.
 एकविंशतिरात्रं तु 151, 3.
 एतत् कृच्छ्रं तुलापुरुषं 184, 10.
 एवं ह्याह 218, 5.
 एवं 247, 5.
 कनका-श्व-तिला गावो 185, 8.
 कन्यादूषी 133, 2.
 कुनखी 247, 2.
 कुबेराय 188, 3.
 कूष्माण्ड-188, 7.
 खरोष्ट्रमुखसंस्पृष्टम् 185, 6.
 क्षत्रियाभिवादाने 149, 17.

गणाधिपति 194, 5.
 गन्धोशीरमयौ कार्यौ 186, 1.
 गुड-तिल-119, 11.
 घृतं यवा मधु यवाः 193, 5.
 तक्लेण तानि निर्हन्ति 185, 7.
 ततोऽग्नौ 192, 20.
 तथा शय्याऽऽरूढ-149, 19.
 तथोर्णा-केश-120, 1.
 तदेतानि 213, 2.
 तदेव 193, 1.
 तदेव द्विगुणं कुर्याद् 49, 15.
 तस्यालम्बे तुला कार्या 186, 9.
 तुलायै 188, 11.
 तुलापुरुषाय 189, 1.
 नायसीं मुकृतां कारयित्वा
 186, 5.
 क्षिप्यं च दारुणं चैनत् 185, 2.
 ग्रहं ग्रहं प्रयुञ्जानो 184, 13.
 ग्रहं सायं ग्रहं प्रातः 170, 11.
 ग्रेरात्रमेव 194, 1.
 वर्षोत्सन्ने 108, 10.
 ग्रेधरित्वा 189, 4.
 दशरात्रं 194, 3.
 तीयं 189, 3.
 तीयेऽतिमृच्छं 135, 7.
 वर्षोत्सन्ने 108, 9.
 दृचपहतारो 247, 4.
 शानां सम्पदं ब्रूहि 187, 8.
 ज्ञे 188, 5.

देव्यै पुनरागमनाय 189, 1.
 धर्माय 188, 9.
 नदीमृत्तिकया वापि 186, 2.
 नमो रुद्राय 193, 13.
 नाऽकृत्वा लभते किञ्चित् 247, 7.
 निःसृतानां 194, 4.
 निर्णोदः सर्वपापानां 193, 4.
 परदुःखदायिनो 247, 2.
 परं ग्रहं वायुमक्षः 170, 12.
 परं चैव लघुं मन्येत् 187, 13.
 परार्तिरताः 247, 3.
 पारुष्यमनृतं 212, 18.
 परोपतापनं 213, 1.
 पिण्याकस्तानि निर्हन्ति 185, 4.
 पूतस्तदहरेव स्यात् 75, 8.
 प्रतिभुत्त्यानृतं ब्रूयात् 43, 8.
 प्रायश्चित्तेऽध्यवसिते 75, 7.
 ब्रह्मघ्नः 247, 2.
 ब्रह्मणे 188, 4.
 ब्रह्महत्यां 185, 10.
 ब्राह्मणानां परीवादं 193, 12.
 बीजानां सम्पदं ब्रूहि 187, 9.
 भगवते 187, 1.
 भृतकाध्यापनं कुर्यात् 123, 7.
 मणि-वासो-116, 7.
 मत्स्य-मांस-120, 2.
 महापशुर्येन शरेण विद्धः 186, 3.
 महाविनायकाय 188, 8.
 माता-पित्रोरशुभ्रूषां 193, 9.

- मासं गोमूत्र-188, 8.
 य आत्मकृतैः 192, 18.
 यदङ्गं पीड्यते येन 247, 6.
 यदातु गुरुमात्मानम् 187, 12.
 यः पुरुषः 186, 10.
 यवोऽसि धान्यराजो वा 193, 3.
 योऽहनीयात् 194, 7.
 रहस्ये 153, 2.
 राज्ञां च सम्पदं ब्रूहि 187, 10.
 लाक्षा-लवण-119, 12.
 वक्रतुण्डाय 188, 8.
 वाचाकृतं कर्मकृतं 193, 7.
 वाचा कायेन मनसा 184, 14.
 वाचोपहर्तारो 247, 5.
 वायवे 187, 14.
 वासुकये 188, 2.
 विनायकोपसृष्टस्य 184, 9.
 विनायकाय 188, 7.
 विद्यां पश्यति 194, 6.
 विद्याधिपतिं 194, 7.
 वैद्यस्यापि 149, 17.
 शरीरेणैव 213, 8.
 शृतं च 193, 2.
 अव्यमाणे 193, 18.
 भोत्रापहर्तारो 247, 4.
 भ्र-सूकरावलीढं च 193, 10.
 शूद्रस्याभिवादाने 149, 18.
 सकृत् 189, 2.
 स तप्तकृच्छ्रसहितं 43, 9.
 समरात्रं 194, 3.
 सर्वं पुनाति धर्मात्मा 185, 9.
 सर्वं पुनन्तु मे पापं 193, 6.
 सर्वाभक्ष्य-212, 15.
 संवत्सरोत्सव्ने 108, 8.
 सालकटं 188, 6.
 सुरापो 252, 16.
 सुवर्णस्तेयं त्रास्यत्वं 193, 11.
 सूर्याय 188, 1.
 सोमाय 188, 1.
 सौवर्णीं राजतीं वार्जपि 186, 7.
 स्यावर-सरीसृपादीनां 124, 2.
 स्वत एहि 186, 12.
 स्वर्गद्वारमिदं पुण्यं 184, 11.
 स्वागतम् 187, 1.
 हिङ्गु-गुग्गुल- 120, 4.
 हीनमानो 120, 9.

THE
GENERAL INDEX OF QUOTATIONS
occurring in
MĀDHAVĀCHARYA'S COMMENTARY
on the

PARĀŚARA DHARMA SAMHITĀ,
Vols. I.—II.

अ.—

अक.—

कर्णामनुवृत्तकाम् V. I., P. I., 457, 3.	अकारणपरित्यक्ता V. I., P. II., 350, 15.
कल्पितानाहुर्धृत्य V. I., P. I., 40, 7, 2.	अकारणाद्धर्मपत्नी- V. II., P. II., 239, 11.
कदमलैः समिद्धाग्निर् V. II., P. I., 192, 93.	अकारश्चाऽस्य नाम्नाऽन्ते V. I., P. I., 324, 2.
कामकृतपापानां V. II., P. I., 200, 9.	अकार्षण्या-ऽस्तुहृत्वे च V. I., P. I., 84, 8.
कामतः कृते पापे V. II., P. I., 201, 12.	अकार्ये कारयेत्पापा V. II., P. II., 228, 9.
कामतः कृते पापे V. II., P. I., 200, 5.	अकार्यकारिणस्तेषां V. II., P. I., 285, 15.
कामतस्तु राज्ञन्यं V. II., P. I., 96, 9.	अकार्यकारिणस्तेषां V. II., P. II., 63, 1.
कामतस्तु वो विप्रः V. II., P. I., 308, 6.	अकिञ्चनमसम्बन्धम् V. I., P. I., 398, 19.
कामतः स्त्रियं हत्वा V. II., P. I., 103, 8.	अकुर्वन् प्रत्ययैति V. II., P. I., 8, 7.
कामतस्त्रिरात्रं स्यात् V. II., P. II., 143, 11.	अकुर्वन् विहितं कर्म V. I., P. I., 54, 4.
कामतस्त्रिरात्रं स्यात् V. II., P. I., 143, 3.	अकुर्वन् विहितं कर्म V. II., P. I., 7, 19.
कामाद्वा सकामाद्वा V. II., P. I., 52, 10.	अकुर्णस्तुतत् आहुं V. II., P. I., 6, 17.
कामात्रक्तभोजी स्यात् V. II., P. I., 111, 13.	अकृतं तद्विजानीयात् V. I., P. II., 116, 14.
कामावाप्तौ प्रायश्चित्तम् V. II., P. I., 14, 11.	अकृतं तद्विजानीयात् V. I., P. II., 446, 12.
	अकृतं तस्य तस्सर्वं V. I., P. I., 248, 9.
	अकृतं वैश्वदेवे तु V. I., P. I., 408, 7.

अकृत्वा खलयज्ञं तु V. II., P. II., 238, 9.	अक्षार-लवणं कृशं V. II., P. I. 247, 9.
अकृत्वा तत्प्रणामादि V. II., P. II. 232, 11.	अक्षार-लवणान्नाः स्युः V. I., P. II. 293, 11.
अकृत्वा त्वन्यजापाणेः V. II., P. II., 241, 13.	अक्षीणाश्चैव गोपानाद् V. II., P. I. 155, 10.
अकृत्वा देवकार्यं यः V. II., P. II., 220, 9.	अक्षुद्राणामपां नास्ति V. II., P. I. 154, 18.
अकृत्वा देवपूजां च V. I., P. I., 215, 6.	अक्षोभ्यानि तडागानि V. II., P. I. 153, 1.
अकृत्वाऽन्यनमं यज्ञं V. I., P. I., 168, 10.	अक्ष्णोः पञ्चदर्शी चैव V. I., P. I. 267, 18.
अकृत्वा पादयोः शौचम् V. I., P. I., 247, 17.	अक्रोधनाः सुप्रसादाः V. I., P. I. 74, 17.
अकृत्वा भैक्ष्यचरणम् V. I., P. II., 44, 7.	अक्रोधनैः शौचपरैः V. I., P. I. 365, 8.
अकृत्वा भैक्ष्यचरणम् V. II., P. II., 130, 12.	अक्रोधनो रसान् सुस्यक् V. I., II., 424, 6.
अकृत्वा वपनं तेषां V. II., P. I., 290, 10.	अक्रुद्धः V. II., P. II., 187.
अकृत्वा वणसंयोगं V. II., P. II., 241, 15.	अक्रुध्यन्तोऽनसूयन्तः V. I., P. 144, 13.
अकृत्वैव निवृत्तिं यः V. II., P. I., 376, 11.	अहं शोनं शरीरस्य V. I., P. I., § 15.
अकृष्टं मूल-फलम् V. I., P. II., 138, 7.	
अक्षता च क्षता चैव V. I., P. II., 58, 1.	अग.— अङ्ग-प्रत्यङ्ग-सम्पूर्णं V. II., P. 266, 6.
अक्षताभिः सपुष्पाभिः V. I., P. II., 398, 2.	अङ्ग-वङ्ग-कलिङ्गाश्च V. II., P. 147, 6.
अक्षतायां क्षतायां वा V. II., P. I., 47, 18.	अङ्गान्यत्र शिरो हस्तौ V. II., P. 265, 13.
अभ्रताः सिकता लाजाः V. II., P. I., 192, 9.	अङ्गानां तु पराकं स्यात् V. II. II., 119, 5.
अभ्रमालां च गृणीयान् V. I., P. II., 164, 8.	अङ्गानि पिबृयज्ञस्य V. I., P. 444, 10.
अक्षय्यं तत्र दत्तं स्यात् V. I., P. I., 70, 5.	अङ्गार-तुष-कीटा-ऽस्थि- V. I., P. 228, 6.
अक्षरद्वयमभ्यस्तं V. I., P. I., 178, 16.	अङ्गार-तुष-केशा-ऽस्थि- V. II., P. 194, 2.

- भङ्गुल्यं स्थितं वाऽपि V. II., P. I.,
 302, 10.
 भङ्गुल्या जवसंख्यानम् V. I., P. I.,
 309, 4.
 भङ्गुष्टमात्रः पुरुषः V. I., P. I., 421,
 3.
 भङ्गुष्टः पुष्टिः प्रोक्तः V. I., P. I.,
 206, 8.
 भङ्गुष्टं मोक्षं विद्यात् V. I., P. I.,
 309, 17.
 भङ्गुष्टमूलस्य V. I., P. I., 235, 14.
 भङ्गुष्टा-ज्जामिकाभ्यां तु V. I., P. I.,
 238, 2.
 भङ्गुष्टेन जपेज्जप्य V. I., P. I.,
 310, 2.
 भङ्गुष्टेन विनाऽश्नुति V. I., P. II.,
 425, 7.
 भङ्गुष्टेन प्रवेशिन्या V. I., P. I., 238,
 1.
 भङ्गुष्टेन विना जप्यं V. I., P. I.,
 310, 3.
 भगतेऽपि रवौ कन्यां V. I., P. II.,
 320, 5.
 भगम्यागमने चैव V. II., P. I.,
 367, 17.
 भगरुश्च सकर्तुः V. I., P. II.,
 304, 12.
 भगस्तिर्भाषवश्चैव V. I., P. I.,
 441, 18.
 भगस्तिरभिर्वैडवानलश्च V. I., P. I.,
 433, 13.
 भगस्त्वगीता सौधेन्याः V. I., P. I.,
 109, 9.
 भगस्त्वश्रमे V. I., P. II., 300, 6.
 भगधर्मोयराशि वा V. I., P. II.,
 228, 13.
 अगारवाही गरुः V. I., P. II.,
 350, 17.
 अगारवाहिनश्चैव V. I., P. II.,
 358, 9.
 अगुरुः क्षत्रियाणां च V. II., P. I.,
 231, 9.
 अगोधूमं च यच्छ्राद्धं V. I., P. II.,
 369, 5.
 अन्न आयाहि V. I., P. II., 135, 17.
 अन्नये V. II., P. II., 187, 14.
 अन्नये V. II., P. II., 287, 17.
 अन्नये चैव सोमाय V. II., P. I.,
 437, 17.
 अन्नये पवमानाय V. II., P. II.,
 285, 6.
 अन्नयो यच्च हृत्यन्ते V. II., P. I.,
 302, 9.
 अग्निं परिगता या च V. I., P. II.,
 57, 11.
 अग्निं प्रत्येयात् V. I., P. II., 434, 3.
 अग्निं वै जातं पाप्मा जघाह V. II.,
 P. I., 222, 15.
 अग्निं स्वात्मानि संस्थाप्य V. I., P. II.,
 156, 11.
 अग्निचित् कपिला सत्री V. I., P. I.,
 321, 10.
 अग्निना ऽऽदित्यं V. I., P. I.,
 118, 3.
 अग्निना भस्मना चैव V. I., P. I.,
 429, 10.
 अग्निना भृगुपातेन V. II., P. I.,
 21, 20.
 अग्निप्रवेशमन्यद्वा V. I., P. II.,
 146, 16.
 अग्निप्रवेशं यः कुर्यात् V. II., P. II.,
 8, 3.
 अग्नि-माद- V. II., P. II., 105, 16.
 अग्नि माद- V. II., P. II., 99, 15.

- अभिनीळे V. II., P. II., 135, 13.
 अभिमेष तदादिस्थेन V. I., P. I.,
 118, 2.
 अभिराप्याययत्नम् V. I., P. I.,
 433, 7.
 अभिर्वा V. I., P. I., 47, 6.
 अभिर्वा कृतम् V. I., P. I., 118, 2.
 अभिर्विष्णुः प्रजापतिः V. I., P. I.,
 351, 3.
 अभिर्हि प्राणः V. I., P. I., 155, 13.
 अभिश्च V. I., P. I., 55, 8.
 अभिष्वात्ताः सोमपाश्च V. I., P. I.,
 359, 16.
 अभिष्टोमो, त्यामिष्टोमः V. I., P. II.;
 V. I., P. I., 141, 2.
 अभिष्टोमोऽत्यमिष्टोमः V. I., P. II.,
 18, 15.
 अभिस्तं मोचयामास V. I., P. II.,
 40, 9.
 अभिहोत्रं भवेद्यस्य V. II., P. II.,
 227, 12.
 अभिहोत्रं स्वकाले च V. I., P. II.,
 159, 9.
 अभिहोत्रदेवताभ्यः V. I., P. I.,
 380, 16.
 अभिहोत्रावेनाशे तु V. I., P. II.,
 170, 1.
 अभिहोत्रहवण्याश्च V. I., P. I.,
 135, 5.
 अभिहोत्राद्यनुष्ठानार्थं V. I., P. II.,
 231, 18.
 अभिहोत्रादियज्ञेषु V. I., P. II.,
 117, 3.
 अभिहोत्रादिशुभ्रूपां V. I., P. II.,
 117, 10.
 अभिहोत्रादिहोमार्थं V. I., P. II.,
 210, 10.
 अभिहोत्राधिकारो ऽस्ति V. II., P.
 I., 52, 18.
 अभिहोत्र्यपविध्यामीन् V. II., P. II
 108, 2.
 अभिहोत्र्यपविध्यामीन् V. II.,
 II., 108, 4.
 अभीनात्मनि वैतानान् V. I., P. II
 145, 18.
 अभीनात्मनि संस्थाप्य V. I., P. II
 154, 18.
 अभीन्वाऽप्यात्मसात्कृत्वा V. I
 P. I., 145, 13.
 अभीन्धने भैक्षचर्या V. I., P. II
 44, 17.
 अभेरापः V. I., P. I., 105, 6.
 अभेरिव शिखानाऽन्या V. I., P. II
 169, 4.
 अभेरेवास्य V. II., P. II., 283, 1.
 अभेर्गवामथालम्भे V. I., P. I., 239.
 अभेर्द्वेषलभुक्तस्य V. II., P. I., 19
 15.
 अभौकरणशेषं तु V. I., P. II., 41
 12.
 अभौकरणवत्तत्र V. I., P. II., 41
 15.
 अभौकरिष्यन्नादाय V. I., P. II
 411, 19.
 अभौ क्रियावतां देवो V. I., P. I
 367, 5.
 अग्न्यगारे जलान्ते वा V. I., P. I
 307, 9.
 अग्न्यभावः स्मृतस्तावत् V. I
 P. II., 414, 1.
 अग्न्यभावे तु विप्रस्य V. I., P. II
 413, 17.
 अग्न्यभावे तु विप्रस्य V. I., P. II
 413, 14.
 अग्न्यर्थं लौकिकं वाऽपि V. I., I
 II., 412, 22.
 अग्न्याधानं तु येनाऽय V. I., P. I
 162, 11.

अन्याधाना-अभिषेकाशौ V. I., P. I.,
461, 12.

अन्याधियमग्निहोत्रं V. I., P. I.,
163, 13.

अन्याधियोऽग्निहोत्रं V. I., P. II.,
18, 12.

अन्युत्तारी V. II., P. II., 258, 12.

अग्निः शुचित्रततमः V. II., P. I.,
135, 1.

अग्निः शुचित्रततमः V. I., P. I., 66,
12.

अग्ने चतुर्गुणीकृत्य V. I., P. I., 392,
13.

अग्नेजश्च यदाऽनाग्निः V. I., P. II.,
356, 5.

अग्नेजानुमतः कुर्यात् V. I., P. II.,
356, 6.

अग्नेतोऽथ प्रविन्यस्य V. I., P. II.,
28, 1.

अग्नेतो विष्णवे कल्पयामि V. I.,
P. I., 373, 9.

अग्नेमग्ने चरन्तीनाम् V. I., P. I.,
273, 9.

अग्नेमग्ने मृद्धवेच्छुद्धौ V. II., P. I.,
193, 2.

अग्नेविधिषूपतिः V. II., P. I., 50,
20.

अग्नेयासतोपविष्टस्तु V. I., P. I., 426,
21.

अग्नी मध्यो जघन्यश्च V. II.,
P. II., 216, 6.

अग्नेः सर्वेषु वेदेषु V. I., P. II.,
337, 10.

अघ.---

अघं स केवलं भुङ्क्ते V. I., P. I.,
217, 10.

अघमर्षणम् V. II., P. II., 157, 1.

अघमर्षणमित्येतत् V. II., P. II.,
190, 10.

अघमर्षणे सूक्तेन V. I., P. II., 276,
17.

अघवृद्धिमहाशौचं V. I., P. II., 264,
21.

अघानां यौगपद्ये तु V. I., P. II.,
265, 13.

अघ्नन्नेन स्वी V. II., P. II., 86, 3.

अघ्नय-V. II., P. II., 136, 8.

अज.---

अजालयित्वा तत्पात्रं V. I., P. II.,
435, 8.

अजिह्वामात्रं सपचांश्च V. I., P. I.,
254, 7.

अजिह्वनाभ्यां कर्तव्यं V. I.,
P. II., 23, 6.

अजूडायां तु कन्यायां V. I., P. II.,
242, 6.

अज.---

अजचरणादि द्वितीये V. I., P. II.,
295, 12.

अज-मेषावनेद्वाहं V. II., P. I., 90,
11.

अजस्य गोः प्रवेशाद्धि V. II., P. I.,
124, 13.

अजा गावो महिष्यश्च V. II., P. I.,
156, 1.

अजातदन्तासु V. I., P. II., 246,
16.

अजातदन्ते तनये V. I., P. II., 243,
14.

अजातदन्ते तनये V. I., P. II.,
242, 6.

अजातदन्ते बाले V. I., P. II., 238,
9, 244, 9.

- अज्ञातदन्तो मासैर्वा V. I., P. II., 238, 2.
 अज्ञानवस्तु विमृष्यात् V. II., P. II., 235, 1.
 अजातिकं प्रोष्ठपदे V. I., P. II., 313, 5.
 अजातिकवधे त्रिरात्रं V. II., P. I., 93, 1.
 अजातिका माहिषिकाः V. I., P. II., 358, 16.
 अज्ञा-ऽविरेणुसंस्पृहात् V. II., P. I., 188, 17.
 अजिहः षण्डकः पट्टः V. I., P. II., 185, 7.
 अजीगर्तः सुतं हन्तुम् V. II., P. I., 414, 12.
 अजीर्णवान् V. II., P. II., 263, 7.
 अजोर्णे ऽभ्युदिते दान्ते V. II., P. II., 4, 1.
 अजीयन्तः V. I., P. II., 124, 5.
 अजैकपादहिचुम्भ्यः V. I., P. I., 357, 17.
 अजोष्टी-सन्धिनीक्षीरं V. II., P. I., 405, 9.
 अज्ञं हि बालमित्याहुः V. I., P. I., 334, 12.
 अज्ञानात्पादय विष्मूचं V. II., P. I., 369, 19.
 अज्ञातकुल-नामानं V. I., P. I., 399, 3.
 अज्ञातकुल-नामानं V. I., P. I., 398, 17.
 अज्ञानाद्यदि वा मोहात् V. I., P. I., 259, 6.
 अज्ञानासापशोऽपि वा V. II., P. I., 427, 11.
 अज्ञानाङ्गुञ्जते विप्राः V. II., P. I., 418, 10.
 अज्ञानाद्युपदेष्टव्यं V. II., P. I., 234, 8.
 अज्ञो भवति वै बालः V. I., P. I., 334, 10.
 अट्ट.—
 अट्टव्यां ये समुत्पन्नाः V. I., P. II., 392, 2.
 अट्टवी पर्वताः पुण्याः V. I., P. II., 303, 10.
 अट्टे पृथिवीं सर्वा V. I., P. II., 338, 12.
 अण.—
 अण्डाभ्यां वर्जितं लिङ्गम् V. II., I., 322, 8.
 अणीयान् क्षुरधारायाः V. I., P. II., 89, 9.
 अत.—
 अत ऊर्ध्वम् V. I., P. II., 167, 1.
 अत ऊर्ध्वं V. II., P. II., 246.
 अत ऊर्ध्वम् V. II., P. II., 109.
 अत ऊर्ध्वं काल- V. II., P. I., 109, 6.
 अत ऊर्ध्वं त्रयोऽप्येते V. I., P. I., 131, 14.
 अत ऊर्ध्वं त्रयोऽप्येते V. I., P. I., 53, 8.
 अत ऊर्ध्वं न कर्तव्यम् V. I., P. I., 329, 20.
 अत ऊर्ध्वं न होषः स्यात् V. I., P. I., 424, 4.
 अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि V. II., P. I., 216, 8.
 अत ऊर्ध्वमा- V. II., P. II., 109.
 अत ऊर्ध्वं यज्ञोपवीतं V. I., P. I., 170, 11.
 अत एव च नित्यस्वम् V. I., P. I., 113, 13.

- भत एवामि- V. I., P. I., 58, 17.
 भतिकृच्छ्रं चरेदेतत् V. II., P. I., 460, 3.
 भतिकृच्छ्रं च रुधिरं V. II., P. I., 459, 3.
 भतिकृच्छ्रं चरेदुक्त्वा V. II., P. I., 372, 15.
 भतिकृच्छ्रं चरेद्वाता V. II., P. I., 49, 14.
 भतिकृच्छ्रं तप्तकृच्छ्रं V. II., P. I., 323, 15.
 भतिकृच्छ्रं पर्णकृच्छ्रः V. II., P. II., 203, 9.
 भतिक्रम्य द्विजवरान् V. I., P. II., 348, 10.
 भतिक्रम्य महारौद्रं V. I., P. II., 318, 15.
 भतिथि V. II., P. II., 237, 8.
 भतिथिग्रहणार्थाय V. I., P. II., 393, 6.
 भतिथिं चाऽऽगतं तत्र V. I., P. I., 440, 2.
 भतिथिं पूजयेद्यस्तु V. I., P. I., 216, 10.
 भतिथिर्यस्य भस्माशो V. I., P. I., 115, 10.
 भतिथिर्गृहमभ्येत्य V. I., P. I., 215, 14.
 भतिथिर्यस्य भस्माशो V. I., P. I., 403, 1.
 भतिवाहानिदेशाभ्यां V. II., P. I., 273, 4.
 भित्तूरागतः आन्तः V. I., P. I., 397, 3.
 भित्वाश्च च पादोनं V. II., P. I., 254, 2.
 भित्पातकिनस्स्वेते V. II., P. I., 320, 14.
 भतिमानप्रवृत्तस्तु V. II., P. II., 234, 11.
 अतिरात्रे शोडशिनं V. I., P. II., 373, 13.
 अतिवासांस्तितिक्षेत V. I., P. II., 194, 7.
 अतिवाहिकसंज्ञस्तु V. II., P. II., 208, 9.
 अतिवृद्धानभार्याश्च V. I., P. II., 355, 4.
 अतिवृद्धामतिकृशाम् V. II., P. I., 254, 5.
 अतिश्रेष्ठं त्रिपुगं च V. I., P. I., 434, 15.
 अतीक्ष्णेनाऽभ्युपायेन V. I., P. I., 461, 8.
 अतीतकालं जुडयात् V. II., P. II., 109, 14.
 अतीतान् स्मरेद्भोगात् V. I., P. II., 196, 11.
 अतीतिं दृश्यान् V. I., P. II., 234, 7.
 अतीतिऽब्देऽपि कर्तव्यं V. I., P. II., 234, 19.
 अत्रापि पितृगीताः V. I., P. II., 307, 7.
 अदृष्टास्तत्र येऽस्य स्तुः V. I., P. II., 325, 20.
 अतैजसानामेव V. II., P. I., 149, 21.
 अतैजसानि पात्राणि V. I., P. II., 191, 6.
 अतो दिवा वा रात्रौ वा V. II., P. I., 167, 10.
 अतो न रोहितव्यं हि V. I., P. II., 292, 20.
 अतोऽन्यथा तु मानुष्ये V. I., P. I., 184, 10.

- अतोऽन्यथा तु सव्येन V. I., P. I., 354, 18.
 अतोऽन्यथा सङ्करकारणानि V. II., P. I., 326, 10.
 अतोऽन्येषु च भुक्त्वात् V. II., P. I., 426, 4.
 अतो बालतरस्यास्य V. II., P. II., 64, 2.
 अतो विवर्जयेत् प्राप्नोति V. I., P. I., 194, 10.
 अत्र कूर्चं ददाति V. I., P. I., 373, 7.
 अत्र च पिद्मगाथा भवति V. I., P. II., 419, 2.
 अत्र पितरः V. I., P. II., 432, 9.
 अत्र पितरो मादयन् V. I., P. II., 432, 6.
 अत्र स्थानानि कल्पयति V. I., P. I., 373, 8.
 अत्र ह्येव्यवपत्यं भवतीति V. II., P. I., 104, 2.
 अत्राधः स्थानानि V. I., P. I., 369, 15.
 अत्रिरदशाक्षौर्वाय V. I., P. I., 11, 5.
 अत्रिर्नसिष्ठः कश्यपः V. I., P. II., 71, 15.
 अत्यक्तामेस्तु पिण्डोक्तिः V. I., P. II., 444, 14.
 अत्यन्तमलिनः कायो V. I., P. I., 258, 15.
 अत्यन्तरोगयुक्ताङ्गः V. I., P. I., 139, 14.
 अत्यम्लं शुक्तमाख्यातं V. I., P. II., 383, 18.
 अत्यर्थं निर्गुणो विप्रो V. II., P. II., 62, 2.
 अत्यर्थं निर्गुणो विप्रो V. II., P. II., 62, 2.
 अत्यर्थं यद्वज्रः स्त्रीणां V. II., P. I., 165, 17.
 अत्युत्कटैरिहस्यैस्तु V. II., P. I., 277, 2.
 अत्युच्चमतिह्रस्वं च V. I., P. I., 73, 8.
 अत्युष्णं सर्वमन्नं स्यात् V. I., P. I., 427, 17.
 अतः परं तु छन्दांसि V. I., P. I., 135, 5.
 अतः काम्यानि वक्ष्यामि V. I., P. I., 315, 7.
 अतः परं प्रवक्ष्यामि V. I., P. I., 193, 13.
 अतः पराशरो नाम V. I., P. I., 74.
 अतः सुतेन कर्तव्यं V. I., P. I., 446, 21.
 अथ.—
 अथ V. II., P. II., 189, 17.
 अथ काण्डम्बनीनेतान् V. I., P. I., 357, 5.
 अथ काषायवासाः V. I., P. I., 178, 18.
 अथ केशवादिनाम्भिः V. I., P. I., 370, 21.
 अथ कुष्ठाणि भवन्ति V. II., P. I., 30, 6.
 अथाक्षरेण स्वात्मानं V. I., P. I., 432, 4.
 अथ खल्वयं पुरुषो V. II., P. I., 10, 18.
 अथ गङ्गा V. II., P. II., 201.
 अथ गुरुत्वम् V. II., P. II., 167.
 अथ चाद्रायणम् V. II., P. I., 36.
 अथ चैवन्तरा प्रमीयेत V. I., P. I., 266, 21.
 अथ चैवन्तरा प्रमीयेत V. I., P. I., 266, 22.
 अथ तुलाम् V. II., P. II., 187.

अथ वक्षिणतः V. L. P. II., 352, 7.
 अथ देवप्रतिष्ठायां V. L. P. II., 258, 8.
 अथ पुनर्जती V. L. P. II., 151, 12.
 अथ पुरुषस्य कामः V. L. P. II., 14, 16.
 अथ बलिहरणम् V. L. P. II., 384, 1.
 अथ ब्राह्मणस्य V. II., P. II., 353, 1.
 अथ यदि गृह्येऽग्नीः V. L., P. I., 314, 10.
 अथ यदि ते V. L. P. I., 140, 1.
 अथ यदि दक्षराचः V. L. P. II., 26, 4.
 अथ यदि वातोः V. L. P. I., 349, 10.
 अथ यस्य V. II., P. II., 122, 8.
 अथ यस्य पिता V. II., P. II., 121, 19.
 अथ यो मन्त्रे V. L. P. I., 173, 17.
 अथ योऽयमतिर्यग्गुर्वम् V. L., P. I., 126, 11.
 अथ योऽयमवाञ्छम् V. L., P. I., 126, 12.
 अथ यो ह खलु वा V. L., P. I., 106, 10.
 अथ शिरः V. II., P. II., 157, 10.
 अथ शिरसं चैव V. II., P. II., 159, 8.
 अथ शिरसोऽध्वेता V. L., P. II., 342, 15.
 अथ शिरसोऽध्वेता V. L., P. II., 41, 11.
 अथ शिरसोऽध्वेता V. L., P. II., 44, 13.
 अथ वा V. II., P. II., 122, 7.
 अथ चतुर्विंशतिवर्षाणि V. L., P. I., 197, 13.
 अथ देवमीशानम् V. L., P. I., 372, 1.
 अथ पावमानेष्टिः V. II., P. II., 106, 14.

अथवा यद् गुरुर्गुर्वान् V. II., P. I., 40, 17.
 अथ वै ब्रह्महत्यायां V. II., P. II., 59, 2.
 अथ व्याहृतिभिर्निर्माण्यं व्यपाङ्गोत्तरत-
 श्चण्डेशाय V. L., P. I., 374, 1.
 अथ व्याहृतिभिर्निर्माण्यं व्यपाङ्गोत्तरतो
 विष्वक्सेनाय V. L., P. I., 370, 6.
 अथ आशुममावास्यायां V. L., P. II., 322, 3.
 अथ संवत्सरे पूर्वे V. L., P. II., 451, 11.
 अथ सपिण्डीकरणम् V. L., P. II., 451, 6.
 अथ सपिण्डीकरणम् V. L., P. II., 451, 8.
 अथ सर्वाणि धान्यानि V. II., P. I., 366, 1.
 अथ सायंप्रातः V. L., P. I., 380, 15.
 अथ सावित्री V. L., P. I., 345, 14.
 अथ सावित्र्या V. L., P. I., 370, 2.
 अथ क्षीमन्तोन्नयनं V. L., P. II., 21, 7.
 अथ स्वप्नाः V. II., P. II., 2, 9.
 अथ स्वागतं नाभिनन्दति स्वागतमधुना
 V. L., P. I., 369, 11.
 अथ स्वागतं नाभिनन्दति स्वागतमनु-
 स्वागतं V. L., P. I., 373, 4.
 अथ ह खलु वा V. L., P. I., 106, 11.
 अथ ह याति वल्क्यस्य V. L., P. I., 11, 6.
 अथ हेनं विद्वधः V. L., P. I., 205, 10.
 अथागच्छेत कौडायां V. L., P. II., 94, 5.
 अथाऽऽगन्धगृहं विप्रः V. L., P. II., 311, 6.

- अथाऽऽचम्य निरुद्धासुः V. L., P. IL, 192, 13.
 अथाऽऽचान्तेषु चाचम्य V.L.P. IL, 434, 6.
 अथात्ता V. L., P. L., 38, 7.
 अथातो महापुरुषस्य V. L., P. L., 369, 4.
 अथातो महादेवस्याहरहः V. L., P. L., 372, 17.
 अथातः V. IL, P. IL, 156, 11.
 अथातः V. IL, P. IL, 184, 5.
 अथातः पङ्क्तिपावना भवन्ति V. L., P. IL, 342, 5.
 अथातः पततां पुंसां V. IL, P. IL, 208, 6.
 अथातः प्राणादिति V. L., P. L., 417, 15.
 अथातः सन्ध्योपासनविधिं V. L., P. L., 294, 12.
 अथातश्चान्द्रायणम् V. IL, P. L., 209, 10.
 अथातः स्वाध्ययोपाकर्म V. L., P. IL, 127, 5.
 अथादित्यस्यास्तमयात् V. L., P. IL, 158, 17.
 अथानवैश्वमेत्यापः V. L., P. IL, 287, 18.
 अथापकृष्य विष्मूत्रं V. L., P. L., 226, 9.
 अथापरं V. IL, P. IL, 174, 4.
 अथापरं व्यहं V. IL, P. IL, 174, 5.
 अथापरं व्यहमुप V. IL, P. IL, 174, 6.
 अथापरं परिव्राजकलिङ्गं V. L., P. IL, 170, 6.
 अथाऽऽशुचिकराणि V. IL, P. IL, 133, 15.
 अथाऽऽशौचापगमे V. L., P. IL, 297, 14.
 अथाऽऽभिर्नामैः V. L., P. L., 354, 18.
 अथेतरां पशूनां V. L., P. L., 52, 6.
 अथेकोदिग्मेकं V. L., P. IL, 44, 20.
 अथेतामुपतिष्ठेत् V. L., P. IL, 43, 18.
 अथेन स्नापयति V. L., P. L., 370, 1.
 अथेन स्नापयित्वा V. L., P. L., 374, 2.
 अथोत्तरतः V. L., P. IL, 67, 15.
 अथोदकतर्पणम् V. IL, P. IL, 12, 12.
 अथोपतिष्ठेदादित्यस्य V. L., P. L., 297, 1.
 अथोपनयनम् V. IL, P. IL, 12, 12.
 अद्.—
 अदण्ड्यात् दण्डयन् राजा V. L., 16, 3; 129, 6; 447, 9.
 अदत्तशाना जायन्ते V. L., P. L., 14, 14.
 अदत्ताशाननिरतः V. IL, P. L., 214, 9.
 अदत्ताशाननिरतः V. IL, P. L., 229, 6.
 अदत्तानामुपादानं V. IL, P. L., 112, 7.
 अदत्ताशायी V. IL, P. IL, 25, 25.
 अदत्तान्यमिहीनस्य V. L., 1, 386, 15.
 अदत्त्वा कर्षको वेधे V. L., P. L., 14, 16.
 अदत्त्वा चाऽग्नि-विप्रेभ्यः V. IL, 228, 4.
 अदत्त्वा द्विज-देवेभ्यः V. L., 434, 13.

अहत्वा भक्ष्यमभ्राति V. II., P. II.,
232, 6.

अहत्वा ये तथाऽभ्रन्ति V. II., P. II.,
230, 4.

अहन्ते तु निराशास्ते V. I., P. I.,
362, 17.

अहीयमाना भर्तारम् V. I., P. II.,
81, 8.

अहीयसूत्रः स्मृतिमान् V. I., P. I.,
462, 13.

अहृष्टश्चेद्दुरो राज्ञा V. I., P. II.,
90, 2.

अहृष्टार्द्धनिर्णिक्तः V. II., P. I.,
196, 7.

विशकाले यद्वातम् V. I., P. I.,
184, 3.

वैवं तद्विज्ञानयित् V. I., P. I.,
388, 6.

इधः पृथिवी V. I., P. I., 105, 7.

इर्विचा च वचायां V. I., P. I.,
93, 3.

इहस्तु प्रकृतस्थाभिः V. I., P. I.,
236, 6.

इहस्तु प्राक्षेपं शौचं V. II., P. I.,
377, 7; 148, 15.

इयंभनपयेन्नित्यं V. II., P. I.,
233, 5.

इः समुद्रताभिस्तु V. I., P. I.,
236, 2.

अध.—

१ वाचिकं प्राहुः V. I., P. I.,
35, 2.

२ तानि तु घोषाणि V. I., P. I.,
33, 2.

३ तान्यवशिष्टानि V. I., P. I.,
33, 10.

४ प्रोच्यते नित्यं V. I., P. I.,
39, 15.

अधमा मध्यमाऽन्या च V. II., P. I.,
217, 14.

अधर्माय V. II., P. II., 188, 1.

अधर्मोत्तम-मध्यानाम् V. I., P. I.,
272, 3.

अधर्मं धर्मविरुद्धाहः V. II., P. II.,
229, 16.

अधर्मज्ञा गताचाराः V. II., P. II.,
235, 12.

अधर्मावपि षड्भागो V. I., P. I.,
453, 15.

अधर्मो धर्म इति च. V. I., P. I.,
88, 4.

अधर्मः प्रगृहीतः स्यात् V. I., P. I.,
475, 13.

अन्यश्च जायते लोके V. II., P. II.,
261, 1.

अन्यश्च तिसृभिः कार्यं V. I., P. I.,
272, 10.

अधस्ताच्छतकृत्वोऽपि V. I., P. I.,
248, 6.

अधस्तात् समिधं V. I., P. II.,
66, 17.

अधस्तान्नवमान्मासात् V. I., P. II.,
240, 14.

अधार्मिकं तस्करं च V. I., P. II.,
134, 8.

अधिकं वाऽपि विद्येत V. I., P. I.,
169, 8.

अधी विषो जपकृत V. I., P. II.,
147, 8.

अधीतस्य V. II., P. II., 99, 14.

अधिविज्ञा तु या नारी V. II., P. I.,
357, 11.

अधिविज्ञा तु या नारी V. I., P. II.,
115, 5.

अधीत्य चतुरो वेदान् V. I., P. I.,
153, 11.

- अधीत्य चाधिगम्यायै V. I., P. II.,
54, 2.
अधीत्य विधिवद्देशम् V. I., P. II.,
150, 1.
अधीत्य विस्तृते वेदे V. I., P. II.,
356, 16.
अधीत्य शास्त्राभास्मीयां V. I., P.
I., 153, 5.
अधिविज्ञापि भर्तव्या V. I., P. II.,
112, 1.
अधिष्ठानानि शानानां V. I., P. I.,
180, 2.
अधीष्व भो हति ब्रूयात् V. I., P. I.,
147, 11.
अधोगतिं ब्रजेत् विप्रम् V. I., P.
II., 97, 4.
अधोऽच्छिद्ये स्वहोरावस V. II., P. I.,
163, 6.
अधोऽदृष्टिर्नैकृतिकः V. I., P. I.,
188, 1.
अधोवायुसमुत्सर्गे V. I., P. I., 240, 1.
अधः शय्याऽऽसनाः V. I., P. II.,
293, 18.
अधःशायी V. II., P. II., 72, 13.
अधःशायी जटाधारी V. II., P. I.,
320, 18.
अध्यापिता ये V. I., P. I., 75, 3.
अध्यापनं च वैशालां V. I., P. II.,
83, 2.
अध्यापनं चाध्ययनं V. I., P. I.,
145, 15.
अध्यापनं याजनं च V. I., P. I.,
389, 4.
अध्यापनं याजनं च V. I., P. I.,
340, 7.
अध्यापयामास विद्वन् V. I., P. I.,
384, 7.
अध्यापयेत् प्रथमं V. I., P. II.,
31, 2.
अध्यात्मनिरतिज्ञानम् V. I., P. I.,
218, 4.
अध्यात्मनिरासीनो V. I., P. II.,
104, 11.
अध्यायानामुपाकर्म V. I., P. II.,
126, 19.
अध्यास्य शयनं यानं V. II., P. II.,
146, 6.
अध्वर्यावामास सायं V. I., P. I.,
297, 20.
अध्वेष्यमाणं तु गुरुः V. I., P. I.,
147, 10.
अध्वगः क्षीयवृत्तिश्च V. I., P. I.,
411, 16.
अध्वानं प्रतिपन्नस्य V. I., P. I.,
411, 19.
अध्वनोऽध्वागतं विप्रं V. I., P. I.,
405, 5.
अध्वर्युर्गृहपतिं V. I., P. I., 219, 4.
अन.—
अन्ते च वाससां त्यागः V. II., P. I.,
170, 1.
अन्ते पुनर्ब्रूयासी तु V. I., P. I.,
421, 16.
अन्तरप्रभवाणां च V. II., P. I.,
125, 0.
अन्तरागमने सद्यः V. II., P. II.,
139, 12.
अन्तरा जन्म-मरणे V. I., P. II.,
263, 19.
अन्तर्धामा बहिर्वर्णाः V. I., P. II.,
122, 4.
अन्तरा वा V. II., P. I., 68.
अन्तरेण यदा गच्छेत् V. II., P. II.,
146, 13.
अन्तरेण यदा गच्छेत् V. II., P.
II., 146, 11.

अन्तः पक्वकषाकोऽसौ V. I., P. II., 155, 17.	अन्त्यजानाशुचिष्ठ- V. II., P. I., 394, 4.
अन्तःपुरप्रचारं च V. I., P. I., 469, 11.	अन्त्यजेन तु सम्पर्के V. II., P. I., 346, 11.
अन्तः प्रविष्टः V. I., P. I., 214, 10.	अन्त्यजैः खानिताः कूपाः V. I., P. I., 111, 15.
अन्तः प्राण्यवपनां च V. I., P. I., 227, 18.	अन्त्ये स्वन्यानाम् V. I., P. II., 294, 2.
अन्तर्जले विशुद्धयेत V. II., P. II., 163, 2.	अन्त्य-पाक्षि-स्थावरतां V. II., P. II., 213, 16.
अन्तर्जानुः शुचौ देशे V. I., P. I., 234, 15.	अन्त्यभाण्डस्थिता ह्येते V. II., P. I., 115, 4.
अन्तर्हर्षे कुशच्छिन्ने V. I., P. II., 406, 4.	अन्त्यानां भुक्तशेषे तु V. II., P. I., 397, 6.
अन्तर्देशाहे जातस्य V. I., P. II., 230, 17.	अन्त्यावसायिनीगमने V. I., P. I., 308, 18.
अन्तर्देशाहे देशे तु V. I., P. II., 291, 16.	अन्त्यावसायिनां भुक्त्वा V. II., P. I., 388, 2.
अन्तर्देशाहे भुक्त्वात् V. II., P. I., 422, 13.	अन्त्यावसायिनामन्नम् V. II., P. I., 116, 10; 368, 10.
अन्तर्देशाहे विप्रस्य V. I., P. II., 283, 13.	अन्धतामिन्नम् V. II., P. I., 19, 11.
अन्तर्देशाहे स्यातां चेतु V. I., P. II., 263, 15.	अन्धवन्मूकवन् पङ्क्तु- V. I., P. II., 196, 11.
अन्तर्देशाहोपरतस्य V. I., P. II., 230, 20.	अन्धो वीपापहारी स्यात् V. II., P. II., 260, 13.
अन्तर्धाय तृणैर्भूमिं V. I., P. I., 221, 17.	अनमिकः प्रवासी च V. I., P. II., 384, 12.
अन्तर्वस्त्री तु या नारी V. II., P. I., 349, 4.	अनमिकस्तु यो विप्रः V. I., P. I., 382, 15.
अन्तर्वस्त्री तु युवतिः V. II., P. I., 346, 3.	अनमिरनिकेतः स्यात् V. I., P. II., 145, 9.
अन्तश्चरसि भूतेषु V. I., P. I., 417, 18.	अनमिशेषाद्यं गृहिस्था V. I., P. II., 415, 9.
अन्त्यजागमने मर्त्यो V. II., P. II., 270, 12.	अनुस्सहितां गां च V. II., P. I., 367, 20.
अन्त्यजानां तु गमने V. II., P. I., 106, 18.	अननुहः भिन्नं जुष्टं V. I., P. I., 190, 16.

- अनतीतद्विषयस्तु V. I., P. II., 941, 15.
 अनश्नन्नमहैव V. I., P. II., 276, 4.
 अनध्यायस्तु कर्तव्यो V. I., P. I., 155, 14.
 अनध्यायस्तु नाङ्गेषु V. I., P. I., 159, 2.
 अनध्यायेष्वधीतं यत् V. I., P. I., 154, 15.
 अनधीत्य गुरौ वेदान्त V. I., P. II., 150, 7.
 अनन्तं बुहितुर्वातं V. I., P. I., 186, 12.
 अनन्तमभयं चैव V. I., P. II., 338, 18.
 अनन्तरमरिं विद्यात V. I., P. I., 469, 14.
 अनन्तर्गमिणं साधुं V. I., P. I., 257, 1.
 अनन्ताश्च यथा भावाः V. II., P. II., 214, 1.
 अनन्यपूर्विकां कान्ताम् V. I., P. II., 55, 2.
 अनपत्यं त्वेकपुत्रम् V. I., P. II., 106, 19.
 अनपत्यो हरिद्रश्च V. II., P. II., 231, 18.
 अनपाकृत्य मोक्षं तु V. I., P. II., 150, 4.
 अनभ्यर्थावपात्रं तु V. I., P. II., 433, 16.
 अनभ्यसूया च तथा V. I., P. II., 81, 13.
 अनभ्यासाद्य वेदानाम् V. II., P. I., 9, 14.
 अनभिख्यातशेषस्तु V. II., P. II., 153, 10.
 अनभिन्नो न चाऽभिन्नो V. I., P. II., 34, 19.
 अनञ्जितं वृथामांसं च V. II., P. I., 389, 5.
 अनञ्जितं वृथामांसं V. II., P. I., 333, 1.
 अनर्हते यदशति V. I., P. I., 189, 9.
 अनर्हेषु च रागेण V. I., P. I., 180, 8.
 अनश्रनापि सततम् V. I., P. I., 380, 12.
 अनष्टरसभाण्डानां V. II., P. I., 124, 12.
 अनश्नां चैव हिंसायां V. II., P. I., 85, 9.
 अनस्थि-पाणि-पादः स्यात् V. II., P. II., 271, 5.
 अनस्थि क्षतमेकं तु V. I., P. I., 138, 9.
 अनाख्यय दद्वेषं V. I., P. II., 91, 21.
 अनागतां तु ये पूर्वाम् V. I., P. II., 164, 18.
 अनातुरः सति धने V. II., P. II., 141, 15.
 अनातुरः सप्तरात्रम् V. I., P. II., 44, 8.
 अनातुरः सप्तरात्रम् V. II., P. II., 130, 13.
 अनात्रेयीं राजन्यहिंसायाम् V. II., P. I., 102, 14.
 अनात्रेय्यां चैवम् V. II., P. I., 97, 15.
 अनादृताश्च यस्येते V. I., P. I., 377, 13.
 अन्नं क्षेत्रं गृहं वाऽपि V. II., P. II., 261, 15.
 अन्नचोरो भवेद्यस्तु V. II., P. II., 261, 9.
 अन्नं तस्य न भोक्तव्यं V. II., P. I., 449, 12.

- अन्नं तु सदाधि-क्षीरं V. I., P. II., 371, 15.
 अन्नदानादृते सर्वम् V. I., P. II., 117, 4.
 अन्नं दृष्ट्वाप्रणम्याऽऽदौ V. I., P. I., 417, 12.
 अन्नविभूषणहा माष्टि V. II., P. I., 224, 12.
 अन्नं पूजनीयम् V. I., P. I., 113, 2.
 अन्नैवावदिकं कुर्यात् V. I., P. II., 324, 17.
 अन्नं पशुपितं विभ्रं V. II., P. II., 213, 2.
 अन्नं पशुपितं विभ्रे V. II., P. I., 227, 10.
 अन्नं पाणितले दत्तं V. I., P. II., 416, 1.
 अन्नं पात्रे समुद्धृत्य V. I., P. II., 365, 2.
 अन्नं पुष्टिकरं चास्तु V. I., P. I., 433, 12.
 अन्नं बलाय मे भूमेः V. I., P. I., 333, 9.
 अन्नं सुक्त्वा द्विजः कुर्यात् V. II., P. I., 446, 11.
 अन्नमयं हि V. I., P. I., 103, 20.
 अन्नमेकादशं पक्वं V. II., P. II., 143, 7.
 अन्नमेव परं गावो V. II., P. I., 248, 17.
 अन्नविद्यामधु-स्त्रीणां V. I., P. I., 183, 3.
 अन्नं व्याहृतिर्भूत्वा V. I., P. I., 382, 18.
 अन्नहीनं क्रियाहीनं V. I., P. II., 421, 4.
 अन्नहीनो ब्रह्मद्वं V. I., P. I., 170, 2.
 अन्नात्पुरुषः V. I., P. I., 105, 7.
 अन्नाहो V. I., P. I., 47, 7.
 अन्नापहारी V. II., P. II., 258, 14.
 अन्नेन चान्नस्य V. I., P. II., 10, 15.
 अन्नापद्यपि धर्मेण V. I., P. I., 201, 15.
 अन्नामिकाऽन्नदा निव्यं V. I., P. I., 266, 9.
 अनायासप्रदायीनि V. I., P. I., 434, 6; 439, 7.
 अनारब्धकार्यं V. II., P. II., 275, 5.
 अनाराग्यं सर्वकामाः V. I., P. I., 282, 9.
 अनार्तश्चात्सृजेद्यस्तु V. I., P. I., 301, 13.
 अनार्यैर्न V. II., P. II., 174, 8.
 अनार्षयं ब्राह्मणानाम् V. I., P. II., 73, 7.
 अनाविष्कृतपापास्तु V. II., P. II., 154, 12.
 अनाशकान्निवृत्तश्च V. II., P. II., 130, 3.
 अनाश्रमी V. II., P. II., 135, 6.
 अनाहितामिता स्तैन्यम् V. II., P. I., 17, 1.
 अनाहितामिता V. II., P. II., 100, 8.
 अनाहितामिताऽपण्य- V. II., P. II., 101, 6.
 अनाहितामयाऽज्ञानाः V. II., P. I., 209, 19.
 अनाहितामिरेकेन V. I., P. II., 286, 20.
 अनाहितामेवैवाख्यम् V. I., P. I., 318, 17.
 अनाहितामिः प्रेतस्य V. I., P. I., 453, 7.
 अनाहितामिस्त्वौपासन- V. I., P. II., 413, 8.

- अनिमहाद्योन्द्रियाणां V. II., P. I.,
 7, 16.
 अनिमहाद्योन्द्रियाणां V. I., P. I.,
 54, 5.
 अनिन्दन् अक्षयेनित्यं V. I., P. I.,
 427, 15.
 अनिन्द्यजीव-कर्मा च V. I., P. I.,
 181, 2.
 अनिन्द्येषु विवाहेषु V. I., P. II.,
 118, 13.
 अनिन्द्योनामन्त्रिते V. I., P. II.,
 366, 7.
 अनित्यतां च मर्त्यानां V. I., P.
 II., 107, 1.
 अनित्या विजयो यस्मात् V. I., P.
 I., 460, 2.
 अनिबद्धप्रलापी च V. II., P. II.,
 229, 5.
 अनिमन्त्रितभोजी V. II., P. II.,
 285, 9.
 अनिश्चितैरनाहूतैर् V. II., P. I.,
 234, 17.
 अनिर्वशाहगोश्चैव V. II., P. I., 405,
 10.
 अनिर्वशाया गोः क्षीरम् V. I., P.
 II., 380, 11.
 अनिर्वशाहे पारशान्ते V. II., P. II.,
 421, 7.
 अनिर्वशाहे तान्यपि च V. II., P. I.,
 403, 16.
 अनिर्विष्टांश्चैकक्षफान् V. I., P. II.,
 387, 4.
 अनिर्वर्त्य महायज्ञात् V. II., P. II.,
 141, 14.
 अनिर्वृत्ते वशाहे तु V. I., P. II.,
 230, 8.
 अनिरुद्धं च नां प्राहुः V. I., P. I.,
 366, 9.
 अनिवेद्य न भोक्तव्यं V. I., P. II.,
 433, 13.
 अनिष्टं चाप्यनिष्टेषु V. I., P. I.,
 48, 18.
 अनिष्ट-दुष्ट-शब्दांश्च V. I., P. II.,
 303, 2.
 अनिष्टत्वाद्वदत्वाद्वा V. I., P. II.,
 423, 12.
 अनिष्टत्वाद्वदत्वाद्वा V. I., P. II.,
 423, 12.
 अनिष्टयज्ञोऽपूतात्मा V. I., P. I.,
 161, 4.
 अनिष्टा चैव यज्ञैश्च V. I., P. II.,
 150, 8.
 अनिष्टा नवयज्ञेन V. I., P. I.,
 168, 14.
 अनुकम्पस्त्वयं ज्ञेयः V. I., P. II.,
 344, 18.
 अनुक्तनिष्कृतीनां तु V. II., P.
 I., 460, 16.
 अनुक्तनिष्कृतीनां तु V. II.,
 P. I., 460, 16.
 अनुक्तनिष्कृतीनां तु V. II., P.
 I., 460, 16.
 अनुक्तेषु विधि ज्ञात्वा V. II., P.
 I., 461, 14.
 अनुकोशवशात्तं V. I., P. I.,
 182, 8.
 अनुगच्छति भर्तारं V. II., P. I.,
 54, 10.
 अनुगम्याम्भसि स्नात्वा V. I., P.
 II., 280, 20.
 अनुग्रहं तु वक्ष्यामि V. II., P.
 I., 376, 2.
 अनुग्रहपरः प्रभो V. I., P. II.,
 185, 6.
 अनुग्रहार्थं विमानां V. II., P. II.,
 171, 4.

अनुगृह्यन्ति चाऽन्योऽन्यम् V. I., P. 1, 474, 20.	अनुयोगप्रदानेन त्रीन् V. II., P. II., 123, 8.
अनुच्छिद्यं भवेत् तावत् V. I., P. I., 426, 15.	अनुरागापरागौ च V. I., P. I., 469, 13.
अनुज्ञातश्च भिक्षाजम् V. I., P. I., 152, 6.	अनुलोमास्तु V. I., P. II., 120, 2.
अनुज्ञातस्तत् कुर्यात् V. II., P. I., 302, 12.	अनुवर्त्तनमतेषां V. I., P. I., 332, 5.
अनुज्ञातोऽपि सन् पित्रा V. II., P. I., 52, 15.	अनुवर्त्तत जीवन्तं V. II., P. I., 56, 1.
अनुज्ञाप्य गुरुं चैव V. I., P. II., 182, 3.	अनुवृत्तौ च नान्येषां V. I., P. II., 468, 2.
अनुसृष्टेषु न स्थायान् V. I., P. I., 285, 15.	अनुष्णाभिरर्केनाभिः V. I., P. I., 236, 15.
अनुद्वेगकरा नृणां V. I., P. II., 37, 9.	अनुष्ठितं तु यदेवैः V. I., P. II., 68, 16.
अनुपर्नन्ति V. I., P. II., 67, 13.	अनुसवनम् V. II., P. II., 174, 9.
अनुपातकिनस्त्वन्ते V. II., P. II., 31, 8.	अनृतं मद्यगन्धं च V. I., P. I., 298, 6.
अनुपातकिनस्त्वन्ते V. II., P. I., 15, 18.	अनृतं च समुत्कर्षे V. II., P. II., 103, 11.
अनुपक्रम-पुरीषकरणे V. II., P. I., 336, 9.	अनृतं च समुत्कर्षे V. II., P. II., 95, 7.
अनुपाकृतमांसानि V. II., P. I., 164, 15.	अनृतं त्रातिवाहं च V. I., P. I., 480, 16.
अनुपतंऽपि कुर्वन्ति V. II., P. II., 165, 15.	अनृतवचनम् V. II., P. II., 99, 13.
अनुपेतस्तु यो बालो V. II., P. II., 80, 3.	अनृतवाक्यं V. II., P. II., 257, 11.
अनुबन्धं परीक्ष्याथ V. I., P. I., 154, 18.	अनृतवाक्यं V. II., P. II., 134, 8.
अनुबन्धादिकं वृद्धा V. II., P. II., 204, 6.	अनृतस्येनसस्तस्य V. II., P. II., 42, 12.
अनुबन्धादि विज्ञाय V. I., P. II., 68, 2.	अनृताभिर्शंसनाक्रोशे V. II., P. II., 151, 2.
अनुबन्धादि विज्ञाय V. II., P. I., 235, 15.	अनृती सोमपः कुर्यात् V. II., P. II., 43, 5.
अनुभाविनां च परिपावनम् V. I., P. II., 296, 15.	अनृतुमर्षी ब्राह्मणी V. II., P. I., 104, 6.

अनृतेन V. II., P. II., 152, 6.	अन्यच्च गो-कृष्णाजिनं V. I., P. II., 436, 15.
अनृतौ तु यदा गच्छेत् V. II., P. II., 4, 8.	अन्यत् शरीरमावृते V. II., P. II., 211, 3.
अनृणः स्यात् पितृणां तु V. I., P. II., 465, 21.	अन्यच्च V. II., P. II., 150, 3.
अनृणा अथो V. I., P. II., 150, 19.	अन्यत्र कुलदा-षण्डः V. I., P. I., 202, 10.
अनेकधर्मशास्त्रज्ञः V. II., P. I., 230, 11.	अन्यत्र गर्भविशेषात् V. II., P. I., 167, 5.
अनेकानि सहस्राणि V. II., P. I., 54, 1.	अन्यत्र दधि-सकृत्वा-ऽऽ इयः V. I., P. I., 422, 17.
अनेकेभ्यो हि वृत्तायात् V. I., P. II., 94, 3.	अन्यत्र दध्नः क्षीराद्धा V. I., P. II., 425, 21.
अनेन तु विधानेनः V. II., P. II., 58, 15.	अन्यत्र पुनराधानं V. II., P. II., 109, 10.
अनेन प्रसविष्यध्वम V. I., P. I., 159, 11.	अन्यत्र भोजनं कुर्यात् V. I., P. II., 279, 4.
अनेन विधिना गोघ्नो V. II., P. I., 248, 6.	अन्यत्र माता-पित्रोः V. I., P. II., 278, 9.
अनेन विधिना देहं V. I., P. II., 50, 12.	अन्यत्र रासभा-ऽजा-ऽवि- V. II., P. I., 188, 14.
अनेन विधिना नित्यं V. I., P. I., 311.	अन्यत्र सूतका-ऽऽशौच- V. I., P. I., 302, 2.
अनेन विधिना यस्तु V. II., P. I., 247, 1.	अन्यत्र हिरण्योदकैः V. I., P. II., 381, 18.
अनेन विधिना वाऽपि V. I., P. I., 138, 13.	अन्यथा निष्फलं तस्य V. I., P. II., 117, 4.
अनेन हविषा दत्तः V. I., P. I., 375, 14.	अन्यथा वाहयत् राज्ञः V. I., P. II., 7, 9.
अनौद्धत्यमदीनत्वं V. I., P. II., 181, 13.	अन्यथा वर्तमानो तौ V. I., P. II., 443, 17.
अनौरसेषु पुत्रेषु V. I., P. II., 249, 18.	अन्यथा विप्रवः V. I., P. I., 477, 15.
अनौरसेषु पुत्रेषु V. I., P. II., 250, 10.	अन्यथा सङ्कर- V. I., P. II., 64, 6.
अनौरसेषु पुत्रेषु V. I., P. II., 250, 4.	अन्यद्रव्ययुतं तैलं V. I., P. I., 283, 9.
अन्यं प्रयच्छेत् V. II., P. II., 148, 11.	अन्यद्रव्यैरव्युतं यत् V. II., P. I., 365, 17.

अन्यदेशगता पत्नी V. I., P. II.,
139, 5.

अन्यान् V. II., P. II., 202, 13.

अन्यानि वा पवित्राणि V. II.,
P. II., 47, 16.

अन्याभितेषु वारेषु V. I., P. II.,
250, 16.

अन्यांस्तैव नारीणां V. II., P. I.,
56, 12.

अन्यांश्चाभिमतान्देवान् V. I., P. I.,
365, 7.

अन्यास्मिस्तत्तिथौ तस्मिन् V. I.,
P. II., 331, 10.

अन्यस्मै विधिवद्देया V. I., P. II.,
39, 9.

अन्यस्मै विधिवद्देया V. I., P. I.,
31, 9.

अन्य त्वेवं विजानन्ति V. I.,
P. I., 366, 10.

अन्येषां प्रतिकायाणि V. I., P. II.,
467, 14.

अन्येष्वपि तु कालेषु V. I., P. I.,
457, 19.

अन्यैः शतहताद्धोमात् V. I., P. I.,
312, 1.

अन्येष्वपि कृते रूपे V. I., P. I.,
266, 5.

अन्यद्वयं च पूर्वेषु V. I., P. II.,
114, 4.

अन्विता यान्त्यचरित- V. II., P. I.,
5, 7.

अप.—

अपकारं तु यः कुर्यात् V. II.,
P. II., 239, 7.

अपत्नीकः प्रवासी च V. I., P. II.,
333, 19.

अपत्नीकः समारोप्य V. I., P. II.,
138, 3.

अपत्यं स्तन्यमेवैकः V. I., P. II.,
106, 18.

अपत्यं रोहिणीषु V. I., P. II., 313.,
17.

अपत्यकामो रोहिण्यां V. I., P. II.,
312, 11.

अपत्यजन्म शूद्रायां V. I., P. II.,
97, 18.

अपत्यलोभाद्या तु स्त्री V. II., P.
I., 36, 3.

अपत्य-विजयैश्वर्य- V. I., P. I.,
181, 13.

अपत्यस्यैव चापत्ययम् V. I., P. I.,
139, 19.

अपत्यार्थं स्त्रियः सृष्टा V. I., P. II.,
76, 18.

अपरपक्षे आद्धं कुर्वीत V. I., P. II.,
322, 20.

अपरश्वेद्वर्णः V. I., P. II., 276, 11.

अपराबाधमङ्गेषां V. I., P. I., 181, 8.

अपरा वृषली ज्ञेया V. I., P.
II., 356, 21.

अपराह्णे न मध्याह्णे V. I., P. I.,
436, 9.

अपरीक्षितभाञ्जी स्यात् V. II.,
P. II., 227, 8.

अपरिणामि V. I., P. I., 384, 13.

अपरं निष्कृतिं ब्रूयुः V. II., P. I.,
201, 3.

अपरैरश्रुतः किञ्चित् V. I., P. I.,
304, 7.

अपवित्रकरः कश्चित् V. I., P. I.,
242, 8.

अपवित्रीकृतौ तौ तु V. I., P. I.,
276, 9.

अपशवो वा V. I., P. I., 66, 16.

अपश्चात्तापिनः कष्टान् V. II., P. I.,
4, 18.

अपश्यन्नन्धको दग्धः V. I., P. I., 317, 5.	अपहृत्य सुवर्णं वा V. II., P. II., 167, 3.
अपसव्यं ततः कृत्वा V. I., P. II., 407, 5.	अपहृत्य सुवर्णस्य V. II., P. II., 88, 1.
अपसव्यं ततः कृत्वा V. I., P. II., 407, 17.	अपां घटशतोद्धारः V. II., P. I., 153, 14.
अपसव्यं ततः कृत्वा V. I., P. I., 357, 18.	अपाङ्केयस्य यः कश्चित् V. II., P. II., 144, 7.
अपसव्यं ततः कृत्वा V. I., P. I., 356, 8.	अपाङ्केयान् यदुद्दिश्य V. II., P. I., 425, 1.
अपसव्यं तु तत्रापि V. I., P. II., 437, 1.	अपाङ्क्यः स विज्ञेयः V. I., P. II., 353, 10.
अपसव्यं तु तत्रापि V. I., P. II., 437, 1.	अपां द्वादश गण्डद्वयैः V. I., P. I., 253, 17.
अपसव्यं न कुर्वन्ति V. I., P. II., 460, 5.	अपां समीपे नियतो V. I., P. I., 344, 17.
अपसव्येन कर्तव्यं V. I., P. II., 422, 11.	अपाणि पादौ V. I., P. I., 104, 14.
अपसव्येन कर्तव्यं V. I., P. II., 417, 3.	अपात्रीकरणं कृत्वा V. II., P. II., 137, 18.
अपसव्येन पित्र्ये च V. I., P. II., 361, 20.	अपात्रीकरणं ज्ञेयम् V. II., P. I., 17, 10.
अपस्मारी कुले यच्च V. I., P. II., 73, 12.	अपानाय स्वाहेति V. I., P. I., 418, 4.
अपस्मारी च भवति V. II., P. II., 245, 3.	अपाने व्याने V. I., P. I., 420, 4.
अपहृता इति तिलान् विकिरन्तु V. I., P. II., 402, 1.	अपापमकिल्बिषम् V. I., P. I., 273, 16.
अपहृत्य च विप्रस्त्वं V. II., P. II., 223, 13.	अपापरोमी धर्मात्मा V. I., P. I., 181, 1.
अपहृत्य च सर्वस्वं V. II., P. II., 222, 12.	अपामार्गं त्वमस्माकम् V. I., P. I., 274, 1.
अपहृत्य तु वर्णानां V. II., P. II., 113, 6.	अपामार्ग-शिरीषा-ऽर्क- V. II., P. I., 192, 7.
अपहृत्य नरा राम V. II., P. II., 290, 7.	अपि चन्दनवृक्षस्य V. II., P. II., 186, 8.
अपहृत्य पशून् क्षुद्रान् V. II., P. II., 112, 19.	अपि जायेत सोऽस्माकं V. I., P. II., 307, 10.
	अपि नः स कुले भूयात् V. I., P. I., 368, 11.

अपि पापशरीरस्य V. I., P. I., 143, 15.	अपूता गहिना इमी V. I., P. I., 256, 1.
अपि भ्राता सुतो वाऽर्यः V. I., P. I., 447, 2.	अपूपान् भक्षयेच्छूद्रात् V. I., P. II., 386, 11.
अपि भ्रूणहर्णं मासात् V. II., P. II., 155, 4.	अपूपापहारी V. II., P. II., 259, 7.
अपि वा गुणहीनाय V. I., P. II., 77, 14; 78, 3.	अपूपा यव-गोधूम- V. I., P. II., 383, 12.
अपि वा-ऽग्नि—V. II., P. II., 11, 17.	अपूपाः सक्तवो धानाः V. I., P. II., 383, 12.
अपि वा जातिमात्रेभ्यः V. I., P. I., 197, 9.	अपूपाश्च करम्भाश्च V. I., P. II., 383, 6.
अपि वा क्षत्रियायां V. I., P. II., 96, 1.	अपूर्णेऽपि कालेषु V. II., P. I., 128, 4.
अपि वा वाससी V. I., P. II., 36, 6.	अपूर्णेकावशाब्दस्य V. II., P. II., 63, 11.
अपि वैतेन कल्पेन V. II., P. II., 11, 17.	अपेक्षितं याचितव्यं V. I., P. II., 422, 18.
अपीडयातयोः कामम् V. I., P. I., 220, 8.	अपेक्षितं यो न दद्यात् V. I., P. II., 422, 16.
अपीडिता शूषकस्त्राः V. I., P. II., 35, 12.	अपेयं तु तत्रा तोयं V. II., P. II., 25, 6.
अप्वय परेनस्य V. I., P. II., 438, 7.	अपो निशि न गृहीयान् V. I., P. I., 156, 8.
अपुत्रां गुर्वनुज्ञातो V. II., P. I., 43, 5.	अपो मूत्रं पुरिषाद्यैर् V. II., P. II., 7, 1.
अपुत्रा कलहाक्रान्ता V. II., P. I., 230, 15.	अपः करनखस्पृष्टाः V. I., P. I., 247, 13.
अपुत्रा तु यवा भार्या V. I., P. II., 335, 5.	अपः प्रवाय V. I., P. II., 408, 10.
अपुत्राय दशम्येतत् V. I., P. I., 362, 5.	अपः समुद्धरेत् सर्वाः V. II., P. I., 154, 3.
अपुत्रा ये मृताः केचित् V. I., P. II., 458, 9.	अपः सुराभाजनस्थाः V. II., P. I., 444, 5.
अपुत्रा ये मृताः केचित् V. I., P. II., 329, 13.	अप्रजाता विशुद्धयन्ति V. II., P. I., 150, 10.
अपुत्रे प्रस्थिते कर्ता V. I., P. II., 158, 4.	अप्रजा येषु वंशेषु V. I., P. II., 75, 3.
अपुत्रोऽनेन विधिना V. I., P. II., 70, 8.	अप्रजोऽतिथिः सायं V. I., P. I., 897, 12.

अप्रणोचोऽतिथिः सायम् V. I., P. I.,
397, 17.
अप्रतर्क्यमविज्ञेयं V. II., P. II.,
216, 4.
अप्रतिपाद्यमावाय V. II., P. II.,
184, 8.
अप्रबुष्टां स्त्रियं हत्वा V. II., P. I.,
84, 10 ; 102, 5.
अप्रयत्नः सुखार्थेषु V. I., P. II.,
145, 20.
अप्रयत्नश्च V. I., P. I., 329, 15.
अप्रयच्छन् समाप्नोति V. I., P. II.,
80, 8.
अप्रशस्तेषु यागेषु V. I., P. I.,
430, 1.
अप्राप्तामपि तां तस्मै V. I., P. II.,
77, 6.
अप्रायसस्य समुत्पन्ने V. II., P. II.,
17, 8.
अप्रौढायां च कन्यायां V. I.,
P. II., 245, 3.
अप्यदमं मृगमयानि V. I., P. II.,
392, 22.
अप्येकपङ्क्त्यां नाग्नीयात् V. I.,
P. I., 429, 5.
अप्स्वमौ हृदये सूर्ये V. I., P. I.,
367, 3.
अप्स्वमौ वा V. II., P. II., 141, 5.
अप्यकार्यज्ञातं कृत्वा V. I., P. I.,
198, 15.
अप्यकार्यज्ञातं कृत्वा V. II., P. II.,
34, 4.
अप्सु प्राप्त्य विनष्टानि V. I., P. II.,
38, 20.
अप्सु प्राप्येत तद्द्रव्यम् V. II., P. II.,
117, 3.
अफ.—
अफालकृष्टेनामीध V. I., P. II.,
140, 19.

अब.—

अबुद्धिकृतमभ्यासं V. II., P. I.,
24, 13.
अबुद्धिपूर्वकस्पर्शे V. I., P. I., 278, 4.
अबुद्धिपूर्वे चान्द्रायणम् V. II., P. I.,
394, 10.
अबुद्धिपूर्वे पुंसां स्यात् V. II., P. I.,
219, 9.
अबुद्धिपूर्वे सांतपनम् V. II., P. I.,
40, 1, 6.
अबजमदमयं नैव V. II., P. I.,
174, 12.
अबनादन्यद्रक्तपुष्पं V. I., P. II.,
376, 14.
अब्देवतच्छत्रश्चैव V. I., P. I.,
295, 11.
अब्धिन्तु यः कुशायेण V. I.,
P. II., 180, 1.
अबभक्षः V. II., P. II., 179, 13.
अबभक्षो मासमासीत V. II., P. II.,
150, 10.
अब्रुवन् विब्रुवन् वाऽपि V. I., P. I.,
16, 6.
अब्रुवन्विब्रुवन्वाऽपि V. II., P. I.,
229, 15.
अब्जिज्ञः V. II., P. II., 137, 7.
अब्जिज्ञानि जपेच्चैव V. I., P. I.,
278, 14.

अभ.—

अभक्ष्याणामपेयानाम् V. II., P. I.,
371, 15.
अभक्ष्यं तद्विजासीनां V. II., P. I.,
367, 5.
अभक्ष्यभक्षी V. II., P. II., 253, 7.
अभक्ष्यभक्षी गण्डमाली V. II.,
P. II., 253, 5.
अभक्ष्यभक्षः V. II., P. II., 252, 16.

अभक्ष्याः पशुजातीनां V. I., P. II., 388, 12.	अभिरम्यतामिति वदेत् V. I., P. II., 447, 17.
अभयं सर्वभूतेभ्यो V. I., P. II., 160, 3.	अभिवादनशीलस्य V. I., P. I., 336, 5.
अभाराद्वहनं चेति V. I., P. II., 366, 1.	अभिवाद्य ततो विप्रं V. I., P. I., 306, 11.
अभावे ज्ञातयस्तेषां V. II., P. I., 355, 3.	अभिवाद्य द्विजः शुद्धं V. I., P. I., 327, 6.
अभावे ब्रह्मि-यवयाः V. I., P. I., 115, 20.	अभिवासात् परं विप्रो V. I., P. I., 302, 16.
अभावकां प्रवास्यामि V. I., P. II., 70, 13.	अभिवादे तु यः पूर्वम् V. I., P. I., 325, 1.
अभावे बीजिनो माता V. I., P. II., 333, 4.	अभिवादे कृते यस्तु V. I., P. I., 324, 16.
अभावे सर्वस्वम् V. II., P. I., 122, 7.	अभिवाद्य द्विजो माहात् V. I., P. I., 330, 14.
अभिकुट्टवावगूरणं V. II., P. I., 456, 9.	अभिवाद्यो नमस्कार्यः V. I., P. I., 327, 2.
अभिगच्छति या नारी V. II., P. I., 350, 15.	अभिशास्त पतित-पौनर्भव— V. II., P. I., 383, 12.
अभिगम्य गृहाङ्गिष्ठां V. I., P. II., 187, 21.	अभिशास्त-पतित— V. I., P. I., 175, 4.
अभिगम्य च तीर्थानि V. II., P. II., 201, 7.	अभिशास्तस्य चोरस्य V. II., P. I., 384, 9.
अभिगम्य तु यद्दानं V. I., P. I., 124, 14.	अभिशास्तो मृषा कृच्छ्रं V. II., P. II., 151, 14.
अभिचारः V. II., P. II., 100, 6.	अभिशापाद्गुरोरागान् V. I., P. II., 76, 4.
अभिचारमहीनं च V. II., P. II., 111, 2.	अभिषेकेण शुद्धिः स्यात् V. II., P. I., 164, 10.
अभिजिद्विभजिङ्गधां वा V. II., P. II., 69, 6.	अभिसन्धाय तु फलम् V. I., P. I., 160, 1.
अभिप्रतापेत्सिद्धयर्थं V. I., P. II., 300, 12.	अभिसन्धिकृते पापे V. II., P. I., 201, 2.
अभिमन्यथा भूरग्निः V. I., P. II., 37, 7.	अभिसन्धिमात्रात् V. I., P. II., 70, 4.
अभिमनिव्यपदेशस्तु V. I., P. I., 52, 10.	अग्निं कार्णायसीं दद्यात् V. II., P. I., 56, 6.
	अभीषङ्गाः V. II., P. II., 157, 4.

अभीष्टदेवतानां च V. I., P. I., 433, 6.	अभ्यासे चैन्द्रवं प्रोक्तं V. II., P. II., 44, 1.
अभुक्तवति नाऽश्रीयान् V. I., P. II., 45, 8.	अभ्यङ्गनाचैव यच्छिष्टं V. II., P. I., 398, 8.
अभुक्तवत्सु चैतेषु V. I., P. I., 414, 8.	अभ्यासात्तु क्रियाबुद्धौ V. II., P. II., 125, 1.
अभोज्यं तद्विजानीयात् V. II., P. I., 397, 16.	अभ्युक्ष्य किञ्चित्तुल्यं V. II., P. I., 143, 14.
अभोज्यं तद्वत्वं च V. I., P. I., 426, 4.	अभ्युत्थान-प्रियालापैः V. I., P. II., 139, 14.
अभोज्यं तद्विजानीयात् V. I., P. I., 422, 7; 428, 13.	अभ्युद्भूय यथाशक्ति V. I., P. I., 389, 1.
अभोज्यं प्रादुर्गहारं V. I., P. II., 383, 11.	अभ्युत्साही V. II., P. II., 108, 14.
अभोज्यभोजने एषा V. II., P. I., 225, 1.	
अभोज्यस्तदतो ब्राहि- V. II., P. I., 179, 5.	अम.—
अभोज्यानां तु भुक्त्वात् V. II., P. I., 394, 10.	अम्वष्टः शूद्रां निषात् V. I., P. II., 119, 9.
अभोज्यानां तु सर्वेषां V. II., P. I., 388, 1.	अमङ्गलं तद्यत्नेन V. I., P. II., 405, 18.
अभोज्यानां V. II., P. II., 250, 6.	अमरकण्टकपर्वते V. I., P. II., 305, 11.
अभोज्यान्- V. II., P. II., 99, 16.	अमत्या तु द्वयं कुर्यात् V. II., P. I., 252, 9.
अभ्यङ्ग-मञ्जनं चाक्षिणः V. I., P. II., 46, 1.	अमत्या द्यहोपवासः V. II., P. I., 369, 11.
अभ्यङ्जनं स्नापनं च V. I., P. I., 328, 15.	अमत्या ह्वादेशरात्रम् V. II., P. I., 308, 19.
अभ्यङ्जनं स्नापनं च V. I., P. II., 47, 3.	अमत्या ब्राह्मणं हत्वा V. II., P. I., 14, 2; 201, 5.
अभ्यक्तशिरसे चैव V. I., P. I., 330, 9.	अमत्यैतानि षट् जग्न्वा V. II., P. I., 401, 2.
अभ्यस्याब्दे पावमार्गः V. II., P. II., 165, 13.	अमावास्यां नदीस्नानं V. II., P. I., 280, 4.
अभ्यस्य विप्रो वैदयायां V. II., P. I., 323, 11.	अमावास्यां न भुञ्जीत V. II., P. I., 303, 6.
अभ्यागतोऽतिथिश्चाग्निः V. I., P. I., 338, 10.	अमावास्यां पौर्णमास्यां V. II., P. I., 303, 3.
अभ्यासे च तदभ्यस्येत् V. II., P. I., 379, 17.	

अमावास्यां तिथिं प्राप्य V. II., P. II., 161, 16.	अमृतापिधानमसि V. I., P. I., 431, 17.
अमाधास्यां प्रकुर्वीत V. I., P. II., 331, 22.	अमृते च मृते चैव V. II., P. II., 43, 1.
अमावास्या व्यतीपात- V. I., P. II., 308, 19.	अमृतैनाथ वा जीवेत् V. I., P. I., 340, 11.
अमावास्यामपराह्णे V. I., P. II., 452, 7.	अमृतोपस्तरणमसि V. I., P. I., 419, 8.
अमावास्यामष्टमीं च V. I., P. II., 100, 20.	अमेध्यकूमयः पापाः V. II., P. II., 226, 12.
अमावास्यायामुपोष्य V. II., P. I., 300, 5.	अमेध्यभुजश्च V. II., P. I., 403, 16.
अमावास्यायां च V. II., P. I., 304, 4.	अमेध्य-शव-पूत्रान्त्य -V. I., P. I., 155, 3.
अमावास्यायां सर्वम् V. I., P. II., 317, 5.	अमेध्यादागतैः स्पृष्टं V. I., P. II., 377, 2.
अमावास्या ऽष्टका-वृत्तिः V. I., P. II., 308, 6.	अमेध्यानां च सर्वेषां V. II., P. I., 368, 16.
अमानुषीषु गोवर्जम् V. II., P. I., 336, 16.	अमेध्यानि दशैतानि V. II., P. II., 79, 4.
अमानुषीषु गोवर्ज- V. II., P. I., 340, 3.	
अमाययैव वर्तेत V. I., P. I., 472, 13.	अयज्ञीयैरनाद्रेष्व V. I., P. I., 223, 3.
अमायां तु क्षयो यस्य V. I., P. II., 446, 16.	अयज्ञोपवीती V. I., P. II., 171, 9.
अमीमन्तेत्यनुमन्त्य V. I., P. II., 433, 1.	अयनादितये आहूतम् V. I., P. II., 326, 18.
अमुक्तयोरस्तगयोः V. I., P. I., 435, 4.	अयनासौ सदा देयं V. I., P. I., 192, 3.
अमुक्तयोरस्तगयोः V. I., P. I., 435, 14.	अयने विषुवे चैव V. I., P. I., 155, 3.
अमुख्यमुख्यकारी यः V. II., P. II., 240, 6.	अयने विषुवे चैव V. I., P. I., 483, 3.
अमृतं तद्विदुर्वेदाः V. I., P. I., 202, 4.	अयमेवाऽतिकृच्छ्रः स्यात् V. II., P. I., 449, 13.
अमृतापिधानमसि V. I., P. I., 420, 13.	अयमेवाऽतिकृच्छ्रः स्यात् V. II., P. II., 178, 16.

अय.—

- अवसो महवामोति V. I., P. I., 16,
 4; 129, 7; 447, 10.
 अवाड्ययाजकः V. II., P. II.,
 258, 8.
 अवाड्ययाजनम् V. II., P. II.,
 99, 17.
 अवाड्ययाजनं कृत्वा V. II., P. II.,
 184, 7.
 अवाड्ययाजकश्चैव V. II., P. II.,
 219, 17.
 अवाड्ययाजकश्चैव V. II., P. II.,
 234, 8.
 अवाचितं तु राज-ये V. II., P. II.,
 173, 4.
 अवाचितं स्यादमृतं V. I., P. I.,
 340, 12.
 अवाचिते च द्वापटौ V. II., P. II.,
 172, 17.
 अवाचितं हि तद्वैशं V. I., P. II.,
 188, 15.
 अवाचितरुयहं चैव V. II., P. I.,
 460, 2.
 अवाचिताहतं माह्वम् V. I., P. I.,
 202, 9.
 अवाचितोपपन्नेषु V. I., P. I.,
 202, 3.
 अवाचतः सीदमानान् V. I., P. II.,
 346, 15.
 अवातयामान्यस्व V. I., P. I., 173,
 18.
 अवातयामास्ते इर्भाः V. I., P. I.,
 256, 5.
 अवातयामान्येतानि V. I., P. I.,
 256, 8.
 अवातयामैच्छन्नाभिः V. I., P. II.,
 182, 18.
 अबुजो भोजवेच्छते V. I., P. II.,
 362, 9.
 अबुतं मायमासे तु V. II., P. II.,
 280, 13.
 अबोनियो वृको हि स्वाह V. II.,
 P. II., 226, 1.
 अबोनौ सङ्गहे वृक्षे V. I., P. I.,
 136, 3.
 अबो हृत्वा तु पापात्मा V. II., P. II.,
 256, 13.
 अयःकांस्थोपलानां च V. II., P. II.,
 111, 3.
 अर.—
 अरण्ये जायते पङ्कः V. II., P. II.,
 233, 1.
 अरण्ये निर्जले देशे V. II., P. II.,
 223, 6.
 अरण्ये निर्जले देशे V. II., P. II.,
 223, 9.
 अरण्ये निर्जले देशे V. II., P. II.,
 223, 15.
 अरण्ये निःसलाके वा V. I., P. I.,
 46, 6.
 अरण्ये वा त्रिरभ्यस्व V. II., P. I.,
 164, 6.
 अरत्निमाचमुस्सृज्य V. I., P. II.,
 429, 11.
 अराजके हि लोकेऽस्मिन् V. I., P. I.,
 447, 18.
 अरिमेहं प्रियङ्गुं च V. I., P. I.,
 252, 5.
 अरुणावाः सरस्वत्याः V. II., P. II.,
 73, 11.
 अरुणीदयवेलावां V. I., P. I.,
 280, 16.
 अरेरनन्तरं मिथम् V. I., P. I., 460,
 15.

अरोगिणीं भ्रातृमतीन् V. I., P. II., 55, 3.	अर्धे वा ह्य आत्मनो V. II., P. I., 350, 6.
अरोगित्वं यतो वीत- V. I., P. II., 312, 4.	अर्वाकं तु भूषहत्वायाः V. I., P. II., 197, 12.
अर्केण विमधुं कृत्वा V. II., P. II., 281, 7.	अर्वाकं विपक्षतं विविशं V. I., P. II., 233, 1; 234, 10.
अर्च्यं कृत्वा तु हेवाय V. I., P. I., 468, 13.	अर्वाकप्रसूतेरुत्पन्नं V. II., P. I., 165, 15.
अर्च्यं तद्यास्तुद्विरोमी V. II., P. II., 280, 6.	अर्वागव्याद्यत्र यत्र V. I., P. II., 454, 11.
अर्च्यार्थं पितृपात्रेषु V. I., P. II., 455, 2.	अर्वागव्यान्मातृ-पितृ- V. I., P. II., 467, 7.
अर्च्योः पुण्यैश्च गन्धैश्च V. I., P. II., 410, 3.	अर्हन्ति पितरस्त्रींस्त्रीन् V. I., P. I., 351, 9.
अर्चनं सम्प्रवक्ष्यामि V. I., P. I., 365, 1.	अर्हचार्याकवाक्यानि V. I., P. I., 10, 7.
अर्चिवैस्त्वान् स्वष्टा च V. I., P. I., 358, 4.	अर्हत्तमाय विप्राय V. I., P. I., 396, 2.
अर्चस्य सञ्चयं कुर्यात् V. I., P. II., 115, 2.	अर्हत्तमाय विप्राय V. I., P. II., 339, 7.
अर्थानामुचिते पात्रे V. I., P. I., 179, 13.	अर्हति स्वर्गवासोऽपि V. I., P. II., 456, 15.
अर्थार्थमभिगच्छन्ति V. I., P. II., 187, 2.	अर्होऽनर्होपरिज्ञानात् V. I., P. I., 189, 10.
अर्थार्थान्तेऽथ वा कुर्यात् V. I., P. I., 293, 10.	
अर्थप्रसूतिमात्रा तु V. I., P. I., 232, 6.	अल.—
अर्थमर्थं तृपाहीनां V. II., P. I., 14, 6; 328, 21.	अलङ्कृतश्च सम्प्रदयेत् V. I., P. I., 471, 16.
अर्थमाहरणं प्राप्तम् V. I., P. II., 287, 11.	अलङ्कृत्य मृताशनं V. I., P. II., 84, 15.
अर्थमासं तु शुश्रूषीः V. I., P. II., 207, 5.	अलङ्कृतस्य दातव्यम् V. I., P. II., 27, 16.
अर्थमासेन वैद्यस्तु V. I., P. I., 277, 9.	अलङ्करीः कालकरी च V. I., P. II., 259, 2.
अर्थमात्राद्व्यस्तामेत् V. I., P. II., 129, 6.	अलङ्करी कालकरी च V. II., P. II., 193, 8.

अलङ्घ्यं चैव लिप्सेत V. I., P. I., 472, 11.	अल्पास्वाद्धोमकालस्य V. I., P. I., 260, 1.
अलाङ्गु किंशुकं चैव V. II., P. I., 404, 10.	अल्पशौचे भवेच्छुद्धिः V. II., P. I., 155, 3.
अलाङ्गु शरुपात्रं वा V. I., P. II., 191, 8.	अल्पशौचा भवन्त्येते V. II., P. I., 180, 6.
अलाभे कन्यायाः V. I., P. II., 96, 1.	अल्पस्य धान्यस्य V. II., P. I., 178, 1.
अलाभे ताम्रपात्रस्य V. I., P. I., 249, 8.	अल्पसंसर्गैस्तु परिलेखनम् V. II., P. I., 149, 19.
अलाभे स्वन्यशेहानां V. I., P. II., 41, 19.	अन्पात्राभ्यवहारं V. I., P. II., 194, 15.
अलाभे इन्तक्राणानां V. I., P. I., 253, 16.	अल्पायुषो भवन्तीह V. II., P. II., 235, 14.
अलाभे देवस्नातानां V. I., P. I., 286, 8.	अल्पेनाल्पेन देयेन V. I., P. II., 461, 9.
अलाभे धौतवस्त्रस्य V. I., P. I., 265, 16.	अल्पो वाऽपि महान्वाऽपि V. I., P. II., 88, 7.
अलाभे ध्यानि-निष्पूणां V. I., P. II., 340, 1.	अव.—
अलाभे न विषारी स्यात् V. I., P. II., 186, 10.	अवध्याः सर्व एवैते V. I., P. I., 133, 7.
अलाभे येन केनापि V. I., P. I., 381, 15.	अवकर इत्येके V. II., P. I., 344, 13.
अलम्बकेशो यः पूर्वं V. I., P. II., 296, 10.	अवकीर्णपशुः V. I., P. I., 50, 4.
अलेष्टानामपेयानाम् V. II., P. I., 369, 1.	अवकीर्णवड्यं शुद्धार्थं V. II., P. II., 107, 2.
अलेष्टानामपेयानाम् V. II., P. I., 367, 1.	अवकीर्णी कुण्ड-गोलां V. I., P. II., 348, 20.
अल्पं पुनरुत्सृष्टव्यं V. I., P. II., 426, 5.	अवकीर्णी च भवति V. II., P. II., 269, 13.
अल्पं वा बहु वा यस्य V. I., P. I., 331, 9.	अवकीर्णी च वीरगो V. I., P. II., 359, 4.
अल्पं वा बहु वा यस्य V. II., P. I., 319, 19.	अवकीर्णी तु कायेन V. II., P. II., 125, 18.
	अवकीर्णी द्विजो राजा V. II., P. II., 128, 13.

अवकीर्णी भवेद्भस्वा V. II., P. II., 125, 14.	अवाच्यं ब्राह्मणस्योक्त्या V. I, P. I., 455, 4.
अवशुतावरुहितं V. I., P. II., 377, 17.	अवाप्नोति न सन्नेहः V. I., P. II., 318, 17
अवगूरुणः V. II., P. II., 258, 2.	अवारिपूर्वे प्रज्ञा तु V. I., P. II., 246, 8.
अवगूर्यं चरेत्कुच्छम् V. II., P. I., 457, 2.	अविक्रयविक्रयः V. II., P. II., 99, 19.
अवगूर्यं स्ववृक्षतं V. II., P. I., 456, 14.	अविगन्धा रसोपेताः V. II., P. I., 155, 9.
अवगृह्णाति यं स्वप्ने V. II., P. II., 3, 7.	अविज्ञातस्तु चण्डालो V. II., P. I., 360, 8.
अवध्यान् ब्राह्मणानाहुः V. I., P. I., 456, 7.	अविज्ञातश्च चण्डालः V. II., P. I., 125, 1.
अवमस्य च ये यान्ति V. II., P. I., 232, 8.	अविद्यमाने सर्वज्ञे V. I., P. II., 81, 3.
अवमस्य तु याः पूर्वे V. II., P. I., 58, 3.	अविद्यमाने सर्वस्वं V. II., P. I., 247, 4.
अवमुञ्ज्यान् च स्नातो V. I., P. I., 263, 7.	अविद्यमाने सर्वस्वं V. II., P. I., 251, 14.
अवश्यं ब्राह्मणः V. I., P. I., 163, 6.	अविद्यमाने सर्वस्वं V. II., P. I., 248, 9.
अवश्यमनुभोक्तव्यं V. II., P. I., 11, 13.	अविद्यां यः प्रयच्छेत् V. II., P. II., 227, 9.
अवश्यमनुभोक्तव्यं V. II., P. I., 277, 6.	अविद्वान् प्रतिगृह्णानां V. I., P. I., 203, 3.
अवश्यमेव दातव्यं V. I., P. I., 408, 8.	अविद्वत्तन्मन्त्रचर्यः V. I., P. II., 74, 13.
अवश्यं याति तिर्यक्स्वं V. I., P. I., 255, 1.	अविद्वत्तन्मन्त्रचर्यो V. I., P. II., 55, 1.
अवश्येह्वरं वर्णं V. I., P. II., 276, 18.	अविमुक्ते प्रविष्टानां V. I., P. II., 183, 2.
अवश्यं भक्ष्यजातं वा V. II., P. I., 366, 2.	अविमुक्तो मुखस्तस्य V. I., P. II., 229, 3.
अवलीढं च मार्जार- V. I., P. II., 382, 1.	अविरोधिन धर्मस्य V. I., P. II., 182, 11.
अवस्था-वेश-कालानां V. I., P. I., 181, 12.	अविलीनं तथा सर्पिः V. II., P. I., 145, 9.
अवाचीनपाणिः V. I., P. I., 384, 20.	अविशेषेण कर्तव्यं V. I., P. II., 466, 11.

अवीचिमन्वतामिन् V. II., P. I., 5, 4.	अशक्तुर्वस्तु शुश्रूषां V. I., P. I., 485, 15.
अवीरा स्त्री स्वर्णकार- V. I., P. II., 384, 17.	अशस्त्रे पुरुष इत्या V. II., P. II., 244, 9.
अवीरा स्त्री स्वर्णकार- V. II., P. I., 381, 3.	अशस्त्रोक्तेषु चान्येषु V. I., P. I., 446, 7.
अवीरास्त्री स्वर्णकार- V. II., P. I., 388, 10.	अशित्वा तु परे लोके V. I., P. I., 409, 4.
अवेक्षेत च शास्त्राणि V. I., P. I., 386, 15.	अशित्वा सर्वमेवात्र V. II., P. II., 149, 8.
अवेक्ष्य च बलं चैव V. II., P. I., 131, 17.	अशीतिर्यस्य वर्षाणि V. II., P. II., 63, 7.
अवेत्यृचं जपेद्वदं V. II., P. II, 169, 3.	अशीतिर्यस्य वर्षाणि V. II., P. I., 23, 14.
अवेक्षोक्ताश्च निर्यासाः V. I., P. II., 376, 2.	अशीत्यर्थं शिरं दद्यात् V. II., P. I., 73, 16.
अव्यङ्गाङ्गी सौम्यनाम्नी V. I., P. II., 55, 7.	अशुचेर्वा विना सङ्ख्यां V. I., P. I., 307, 2.
अव्यमस्वमनिर्वेशो V. I., P. I., 305, 9.	अशुद्धा बान्धवाः सर्वे V. I., P. II., 204, 4.
अव्यमस्तर्पयेज्जित्यं V. I., P. I., 357, 6.	अशुद्धान्स्वयमप्येतान् V. II., P. I., 119, 18.
अव्याप्तं चेदमेध्येन V. II., P. I., 155, 3.	अशुद्धं स्वयमप्येतान् V. II., वकर इत्ये 10, 3.
अव्याप्ताश्चेदमेध्येन V. II., P. II., 155, 13.	अ 13. पापानां V. II., P. II., 88, 17.
अव्रती-मुव्रती वाऽपि V. II., P. I., 68, 1.	अशून्यं तु करं कुर्यात् V. I., P. I., 256, 14.
अश.—	
अशक्तस्यापि बालस्य V. II., P. I., 129, 5.	अश्रुतं चारनात् च V. II., P. I., 416, 10.
अशक्ता काश्चन दद्यात् V. II., P. I., 162, 16.	अश्वस्तु अपेक्षया हतिपूर्वा V. I., P. II., 422, 2.
अशक्तौ भेषजस्यार्थे V. I., P. II., 10, 4.	अग्नीधरात्मना भूत्वा V. I., P. I., 421, 13.
अशक्तौ श्रुतमप्यन्यः V. I., P. I., 317, 16.	अभ्योक्तिः पिता तस्य V. I., P. II., 337, 5.

अश्वीविद्यभेरिगुणम् V. II., P. I., 44, 429, 2.	अष्टकासु स्वहोराशम् V. I.; P. I., 156, 15.
अश्वीविद्यो वा पुत्रः स्वात् V. I., P. II., 337, 6.	अष्टमीद्वितयं चैव V. I., P. II., 31, 4.
अश्वत्था इतं वनं V. I., P. I., 205, 1.	अष्टमे पुष्टिः V. I., P. II., 317, 18.
अश्वत्थ्यानि धान्यानि V. I., P. II., 373, 4.	अष्टमे लोकयात्रा तु V. I., P. I., 438, 21.
अश्व-गो-भूमि-कन्याश्च V. II., P. II., 112, 1.	अष्टमे वापि कर्तव्यं V. I., P. II., 97, 9.
अश्वत्थवृक्षं च समालम्बेत् V. I., P. I., 322, 3.	अष्टम्यां च चतुर्विंश्यां V. I., P. I., 283, 1.
अश्वत्थे माघमासे च V. II., P. II., 279, 6.	अष्टम्यामपि वाणिज्यं V. I., P. II., 315, 18.
अश्वभूमिं प्रशंसन्ति V. I., P. I., 457, 4.	अष्टम्यां सर्वसम्पन्नं V. I., P. II., 110, 15.
अश्वमेध-राजसूय-V. I., P. I., 164, 6.	अष्टवर्षे ब्राह्मणम् V. I., P. I., 148, 1.
अश्वयुक् शक्रनवमी V. I., P. II., 311, 12.	अष्टवर्षा भवेद्गौरी V. I., P. II., 19, 4.
अश्वमेधावभृथं V. II., P. II., 150, 15.	अष्टवर्षा भवेद्गौरी V. I., P. II., 79, 10.
अश्वमेधावभृथं V. II., P. II., 6.	अष्टाक्षराविधानेन V. I., P. I., 366, 5.
अश्वमेधावभृथं-V. II., P. II., 15.	अष्टागवधं धर्म्यहलं V. I., P. II., 5, 16.
अश्वमेधावभृथं वा V. II., P. I., 339, 9.	अष्टाक्षस्वारिशतवर्षाणि V. I., P. II., 179, 9.
अश्वमेधावभृथस्त्रानेन वा V. I., P. I., 339, 2.	अष्टाक्षस्वारिशतवर्षवासी V. I., P. II., 197, 14.
अश्वमेधेन शुद्धयन्ति V. II., P. II., 94, 9.	अष्टाक्षशविनादूर्ध्वं V. II., P. I., 165, 18.
अश्वसूक्तम् V. II., P. II., 157, 8.	अष्टाक्षशाहात् स्नानं स्वात् V. II., P. I., 166, 16.
अश्वस्तुतीयायाम् V. I., P. II., 316, 19.	अष्टाक्षोऽहनि तथा V. I., P. II., 25, 3.
अश्वानाबुध विधिवत् V. I., P. II., 312, 6.	अष्टाक्षस्यनभ्याये V. I., P. I., 308, 5.
अश्व- अष्टका-पार्वणश्राद्धं V. I., P. I., 163, 12.	अष्टाविमान् समासेन V. I., P. II., 84, 7.
अष्टका-पार्वणश्राद्धं V. I., P. II., 18, 11.	

असिपिण्डा च या मातुः V. I., P. II., 62, 10.	असिपचवनं सेव्य V. II., P. I., 353, 2.
असमक्षं तु सम्पत्स्योः V. I., P. I., 312, 6.	असुराणां कुले जाता V. I., P. II., 393, 10.
असमानं द्वितीयं V. I., P. II., 265, 7.	असुराणां हि तत् पात्रम् V. II., P. I., 302, 3.
असमानैश्च सङ्कीर्णैः V. I., P. II., 226, 4.	असुरापहसं सर्वं V. I., P. II., 368, 7.
असमानैश्च सङ्कीर्णैः V. II., P. I., 21, 5.	असुरामद्यपाने च V. II., P. I., 369, 16.
असुरापे स्मृतं नक्तं V. II., P. I., 426, 15.	असुरकायाऽनुजवे V. I., P. I., 147, 3.
असवर्णस्त्रिया सार्धं V. I., P. I., 425, 18.	असुरकांस्वादिभ्यस्तबोणे V. II., P. I., 178, 7.
असवर्णासु कन्यासु V. I., P. II., 98, 1.	असृग्गसी स भवति V. II., P. II., 285, 5.
असवर्णासु सम्पूज्याः V. I., P. I., 328, 8.	असौ देवलको नाम V. I., P. II., 353, 9.
असवर्णास्वयं ज्ञेयाः V. I., P. II., 98, 6.	असौ नामाहमस्मीति V. I., P. I., 322, 17.
असहिष्णुतवान्यस्व V. II., P. II., 219, 9.	असौ स्वर्गाय लोकाय V. II., P. I., 73, 7.
असाध्यरोगी बालश्च V. II., P. I., 248, 12.	असौ स्वर्गाय लोकाय V. II., P. I., 73, 7.
असाध्यप्याधिना प्रस्तः V. I., P. I., P. II., 281, 13.	अस्कन्धंस्तन्मनाश्च V. I., P. I., 420, 11.
असामर्थ्यान् कुर्याच्छेत् V. I., P. I., 276, 14.	अस्तङ्गते तु यः शीते V. II., P. II., 147, 10.
असाधकस्तु यः प्रोक्तः V. I., P. I., 340, 9.	अस्थि चर्मविनिर्मुक्तं V. II., P. I., 154, 10.
असावयनेनिङ्क्षेपेति V. I., P. II., 431, 6.	अस्थितेश्च शरीरस्व V. I., P. II., 453, 13.
असाधारण्यः V. I., P. I., 118, 2.	अस्थीनि V. II., P. II., 72, 1.
असाधितश्च इति V. I., P. II., 431, 14.	अस्थिनि विगुणं प्रोक्तं V. II., P. I., 23, 8.
असिपचवनं चैव V. II., P. I., 5, 5.	अस्थिभङ्गः गवां कृत्स्नः V. II., P. I., 267, 6.
	अस्थिभङ्गः गवां कृत्स्नः V. II., P. I., 267, 10.

अस्थिभेदेऽतिकृच्छस्तु V. II., P. I., 458, 2.	अस्मिन्काले न शेषः स्यात् V. I., P. II., 29, 11.
अस्थिमतां तु सत्त्वानां V. II., P. I., 84, 6.	अस्मिन् कालियुगे घोरे V. II., P. II., 162, 10.
अस्थिमतां सहस्रं तु V. II., P. I., 85, 1.	अस्य तु वेशादिस्त्वात् V. I., P. I., 39, 8.
अस्थिमद्वेषे तु द्विगुणम् V. I., P. I., 132, 12.	अस्यां यो जायते पुत्रः V. I., P. II., 70, 14.
अस्थिसञ्चयनं कार्यं V. I., P. II., 294, 14.	अस्य वेदस्य सर्वज्ञः V. I., P. I., 113, 3.
अस्थिसञ्चयनावर्गात् यदि V. I., P. II., 284, 20.	अस्य सर्वस्य भृणुत V. II., P. II., 211, 14.
अस्थिसञ्चयनावर्गात् रुदित्वा V. I., P. II., 283, 12.	अस्वग्नौ लोकविद्विष्टं V. I., P. II., 65, 7.
अस्थिसञ्चयनावर्ध्वम् V. I., P. I., 136, 4.	अस्वग्नौ ह्याहतिः सा स्यात् V. I., P. II., 279, 8.
अस्थिसञ्चयने विप्रो V. I., P. II., 284, 9.	अस्वतन्त्रा धर्मं स्त्री V. II., P. I., 18, 17.
अस्नातश्च पुमाश्चाहो V. I., P. I., 268, 14.	अस्वस्वः सर्वमेवेतत् V. I., P. I., 4, 1. 4, 1. 4, 1.
अस्नात्वा चाप्यहत्वा च V. I., P. II., 208, 5.	अह—
अस्नात्वा नाचरेत् कर्म V. I., P. I., 258, 13.	अहानीयात् V. I., P. I., 333, 5.
अस्नात्वा तु यदा भुङ्क्ते V. II., P. II., 143, 9.	अहंकर इ यथावत् V. II., P. II., 13.
अस्पृश्यस्पर्शनं कृत्वा V. II., P. II., 143, 2.	अवकीर्णपशुच्छादं V. I., P. II., 300, 4.
अस्पृश्यस्पर्शने चैव V. I., P. I., 288, 2.	अहन्येकादशे तेषां V. I., P. II., 458, 16.
अस्माकं चैव सर्वेषां V. II., P. I., 236, 3.	अहन्येकादशे नाम V. I., P. II., 19, 11.
अस्माकं निर्यमस्त्वेतत् V. I., P. I., 417, 13.	अहमेव न जानामि V. II., P. I., 377, 2.
अस्माकं सम्पदं श्रुहि V. II., P. II., 187, 11.	अहरहर्त्राहणेभ्योऽङ्गं V. I., P. I., 392, 1; 400, 6.
	अहविष्यत्स्य V. I., P. I., 382, 7.
	अहस्त्वहसकन्यासु V. I., P. II., 245, 4.

अहानि पञ्च विप्राम्बान् V. II., P. II., 199, 14.	अहोरात्रोपितो भूत्वा V. II., P. II., 145, 7.
अहिंसकः शुभाचारः V. I., P. I., 482, 6.	अहोरात्रोपितो भूत्वा V. II., P. II., 144, 8.
अहिंसा गुरुशुभूषा V. I., P. I., 84, 11.	अहोरात्रोपितो भूत्वा V. II., P. I., 399, 9.
अहिंसा सत्यमक्रोधं V. II., P. II., 170, 2.	अहोरात्रं तृतीयेऽह्नि V. II., P. I., 162, 6.
अहिंसा सत्यमस्तेय V. I., P. II., 181, 10.	अहोरात्रं न भोक्तव्यम् V. I., P. I., 437, 4; 437, 14; 438, 8.
अहिंसा सत्यवचनम् V. I., P. I., 128, 1.	अहः षोडशकं यत्न V. I., P. II., 319, 16.
अहिंसा अस्तेय-माधुर्यं V. II., P. II., 169, 9.	अहःसंवत्सराहर्वाक V. I., P. II., 233, 2.
अहिंसा सत्यमक्रोधो V. I., P. II., 366, 3.	अहःशेषे द्वाभ्याम् V. I., P. II., 266, 23.
अहिंसाया च भूतानाम् V. I., P. II., 194, 18.	अहः पराकं तत्रैकम् V. II., P. II., 171, 3.
अहीनाङ्गो ह्यरागश्च V. II., P. II., 8, 8.	अहः प्रातरहर्नेक्तम् V. II., P. II., 171, 2.
अहुत्वाऽग्निमसन्तर्प्य V. I., P. I., 409, 3.	अहः षट्सु मुहूर्तेषु V. I., P. II., 291, 3.
अहोरात्रान्तया शुद्धिः V. I., P. II., 243, 15.	अहः पूर्वं द्वियामं वा V. I., P. II., 7, 5.
अहोरात्रोपवासन V. II., P. I., 398, 4.	अग्निं चेद्दहनं कुर्यात् V. I., P. II., 275, 7.
अहोरात्रोपितः स्नात्वा V. I., P. I., 438, 4.	अन्हो मासस्य षण्णां वा V. I., P. II., 142, 1.
अहोरात्रोपितः स्नात्वा V. II., P. I., 453, 11.	
अहोरात्रोपितः स्नात्वा V. II., P. I., 110, 6.	
अहोरात्रोपितः स्नात्वा V. II., P. II., 142, 15.	
अहोरात्रस्य च सन्धिः V. I., P. I., 288, 15.	
अहोरात्रोपितो भूत्वा V. II., P. I., 327, 1.	
अहोरात्रोपितो भूत्वा V. II., P. I., 436, 9.	
	आ.
	आकण्ठस्य प्रमाणं तु V. II., P. I., 123, 4.
	आकाशं गमयेत्पिण्डं V. I., P. II., 439, 10.
	आकाशमिव पङ्कजं V. II., P. I., 414, 11.

- अक्काशमिष पङ्केन V. I., P. I., 198, 18.
 अक्काशाद्वाहः V. I., P. I., 105, 6.
 आकाशे भुवि मूर्ध्नि ति V. II., P. II., 15, 8.
 आकाशे सगुणो वायुः V. I., P. I., 96, 7.
 आकाशेऽसिर्बथा क्षितः V. I., P. II., 196, 6.
 आकालिकमनध्यायं V. I., P. I., 158, 8.
 आकिञ्चन्मनश्च V. I., P. II., 196, 8.
 आकीर्णैः निशुनैर्यान्वैः V. I., P. II., 190, 7.
 आकुटस्ताडितो वाऽपि V. II., P. II., 97, 12.
 आक्रोशमनुतं कृत्वा V. II., P. I., 455, 6.
 आक्रोशानर्थहिंसायां V. II., P. I., 180, 13.
 आक्रोशेऽभूतबाहं वा V. II., P. I., 458, 13.
 आसितो मोघवीजश्च V. I., P. II., 76, 6.
 आशु-मूषक-मार्जार- V. I., P. II., 388, 14.
 आशुर्नकुल-मार्जारो V. II., P. I., 66, 12.
 आलोक्ष्यं पुरीषं च V. II., P. II., 185, 3.
 आख्यानानि तथान्कानि V. II., P. II., 160, 1.
 आख्यानानीतिहासं च V. I., P. II., 422, 7.
 आगमिष्यति ब्रह्माणं V. I., P. I., 185, 6.
 आगः स्वपि तथा ऽन्वेष्टु V. I., P. I., 455, 1.
 आग्नेयं V. II., P. II., 289, 8.
 आग्नेयं भस्मना-ऽऽभ्रा- V. II., P. II., 14, 4.
 आग्निं भस्मना स्नानं V. II., P. II., 16, 1.
 आग्नेयमष्टाकपालं V. I., P. I., 449, 18.
 आचमेत विशुद्धयर्थं V. I., P. I., 278, 10.
 आचम्य च ततः कुर्यात् V. I., P. I., 398, 1.
 आचम्य च ततो दद्यात् V. I., P. I., 364, 4.
 आचम्य देवं ब्रह्माणं V. I., P. II., 193, 8.
 आचम्य प्रयतो नित्यम् V. I., P. I., 303, 2.
 आचम्य प्रयतो नित्यं V. I., P. I., 258, 6.
 आचम्य प्रयतः पश्चात् V. I., P. I., 279, 9.
 आचम्य प्रयतः पश्चान् V. I., P. I., 279, 12.
 आचम्याङ्गुलमात्रेण V. I., P. I., 432, 1.
 आचम्याग्नादि सलिलम् V. I., P. II., 295, 4.
 आचम्यातः परं मौनी V. II., P. II., 195, 6.
 आचम्याऽऽर्चनोऽक्रोधः V. I., P. I., 415, 8.
 आचरेद्भुषति स्नानं V. I., P. I., 260, 6.
 आचान्तः पुनराचमेत् V. I., P. I., 241, 15.
 आचान्तः पुनराचमेत् V. I., P. I., 431, 18.
 आचान्तः पुनराचमेत् V. I., P. I., 241, 12.

भाषाभेद पुनर्दद्यात् V. I., P. II.,
434, 17.

भाषाभेदके V. I., P. II., 430, 10.

भाषान्तेभ्यो हि जेभ्यस्तु V. I., P. II.,
437, 6.

भाषान्तेभ्यस्कं दद्यात् V. I., P. II.,
434, 12.

भाषान्तोद्भाष्यविचारत् V. I., P. I.,
432, 9.

भाषापरिणामानु V. I., P. II.,
365, 19.

भाषामय पिण्याकं V. II., P. II.,
184, 3.

भाषामय पिण्याकं V. II., P. II.,
183, 15.

भाषामस्तानि निर्हन्ति V. II., P. II.,
185, 1.

भाषामदेव भुक्त्वात् V. II., P. II.,
4, 11.

भाषामिदं प्रति च V. I., P. I.,
239, 3.

भाषामेस्त्वभ्ये चैषां V. I., P. I.,
307, 5.

भाषारक्षणो धर्मः V. I., P. I.,
143, 16.

भाषारहितः क्लीबश्च V. I., P. II.,
351, 12.

भाषारित् कौटिल्यानांति V. I., P. I.,
143, 11.

भाषारामभते श्यातुः V. I., P. I.,
143, 10.

भाषाये च प्रेते V. I., P. II., 49, 3.

भाषाये तु खलु प्रेते V. I., P. II.,
48, 9.

भाषायेनिन्वाभरणं V. I., P. I.,
131, 1.

भाषाये-पत्नी V. I., P. II., 240, 1.

भाषायेपत्नीं स्वहस्तं V. II., P. I.,
317, 9; 326, 2.

भाषाये-विमुपाध्यायं V. I., P. II.,
278, 12.

भाषायेपुनः पुनः V. I., P. I.,
148, 8.

भाषाये-भाषाये-V. I., P. I., 236, 1.

भाषायेभाषायेगमने V. II., P. II.,
269, 3.

भाषाये-भाषामहे V. I., P. II., 248, 3.

भाषायेभ्यस्त्वभ्ये V. II., P. II.,
224, 2.

भाषाये वाऽऽमुपाध्यायं V. I.,
P. II., 279, 1.

भाषाये शतसाहस्रं V. II., P. II.,
65, 11.

भाषायेभ्ये गन्धर्वाणि V. I., P. I.,
356, 13.

भाषायेत्य च राहश्च V. II., P. I.,
325, 10.

भाषायेत्य पराकं तु V. II., P. I.,
328, 6.

भाषाये स्वमुपाध्यायं V. I., P. II.,
278, 4.

भाषाया चार्चयित्वा च V. I.,
P. II., 84, 2.

भाजं गच्छं वा V. I., P. II., 33, 1.

भाजम्नस्तु यौलम्नं V. I.,
P. II., 245, 12.

भाजम्नस्तमेतस्त्वत्तं V. I., P. I.,
130, 7.

भाजीवनार्थं धर्मस्तु V. I., P. I.,
454, 6.

भाज्यं च गार्हपत्यं तु V. I., P. I.,
159, 1.

भाज्यं पयोदधीत्येतेत् V. I., P. II.,
158, 14.

भाज्यं हव्यमनादेति V. I., P. II.,
316, 4.

आज्यहोत्रो हविषश्वा- V. II., P. I., 299, 15.	आत्मनः पीबको मूढः V. II., P. II., 223, 2.
आज्येनैव हि बालामौ V. II., P. I., 195, 14.	आत्मवत्समलोभस्व V. I., P. I., 84, 12.
आज्ञाच्छेपी मम द्वेषी V. II., P. I., 9, 22.	आत्मनो यदि वाऽन्वेषां V. II., P. I., 248, 7.
आज्ञासम्पारिणीं वक्षाम् V. II., P. II., 114, 17.	आत्मनो यदि वाऽन्वेषां V. II., P. I., 246, 11.
आडकैस्तेधुभिश्च V. I., P. II., 141, 10.	आत्मनोऽर्थे क्रियारम्भो V. II., P. II., 103, 1.
आततायिदिआम्बानां V. I., P. I., 134, 8.	आत्मन्वग्नीन् समारोप्य V. I., P. II., 159, 20.
आदत्तेर्भोजनं तेषां V. I., P. II., 424, 7.	आत्मन्वग्नीन् समारोप्य V. I., P. II., 152, 19.
आतुराणां च संन्यासं V. I., P. II., 149, 19.	आत्मनस्स्यागिनां नास्ति V. I., P. I., 1, 8.
आतुरस्मान् उत्पन्ने V. II., P. I., 169, 10.	आत्मन्वेव च सन्नुष्टः V. I., P. II., 176, 17.
आतुरामभिष्टुक्तां वा V. II., P. I., 246, 7.	आत्मानं घातयेद्यस्तु V. II., P. I., 20, 22.
आतुरामभिष्टुतां च V. II., P. I., 244, 18.	आत्मानं घातयेद्यस्तु V. I., P. II., 228, 6.
आत्मन्तः शौचवान् शान्तः V. II., P. II., 214, 12.	आत्मानं घातयेद्यस्तु V. II., P. I., 22, 9.
आत्मघातकस्पर्शन- V. II., P. I., 26, 1.	आत्मानं दक्षिणाहीनो V. I., P. I., 170, 3.
आत्मनुस्यं सुवर्णं वा V. II., P. II., 88, 8.	आत्मानं धर्मकृत्वे च V. I., P. II., 385, 2.
आत्मना पिबति क्षीरं V. II., P. II., 239, 1.	आत्मानं पीडयित्वापि V. I., P. II., 190, 18.
आत्मना शस्त्रघातो वा V. II., P. I., 71, 4.	आत्मानं सर्वकार्याणि V. I., P. I., 467, 13.
आत्मनाशः सनिर्घोमे V. II., P. I., 22, 20.	आत्मानं स्पर्शयेद्यस्तै V. II., P. I., 47, 4.
आत्मना सन्मिमे कूपे V. II., P. I., 345, 9.	आत्मार्थं V. II., P. II., 100, 7.
आत्मनैव सहायेन V. I., P. II., 194, 12.	आत्मार्थं च क्रियारम्भो V. II., P. I., 16, 13; 364, 2.
आत्मनः कामकारेण V. II., P. II., 224, 19.	

- आत्मा विपुलः संरक्षः V. I., P. II.,
 474, 2.
 आत्मा वा इवम् V. I., P. I., 99,
 11.
 आत्मीयेष्वपि न स्नायात् V. I., P. I.,
 286, 1.
 आत्मेव पौषितो येन V. II., P. II.,
 240, 12.
 आत्रिपक्षात् विराजं स्यात् V. I.,
 P. II., 232, 19.
 आथर्वणाथ वे केचित् V. II., P. II.,
 159, 11.
 आवरीत घृष्टोऽपश्च V. II., P. I., 195,
 16.
 आवरीत यतां ज्ञानं V. I., P. I.,
 322, 13.
 आर्यत्रिधेनोऽप्याग्निं V. I., P. I.,
 161, 11.
 आर्याञ्जन-माङ्गल्य- V. I., P. I.,
 320, 17.
 आराने च विसर्गे च V. I., P. I.,
 470, 7.
 आ साराश दशाहास्य V. I., P. II.,
 464, 5.
 आरिक्ता स भूतानां V. I., P. I.,
 106, 3.
 आरित्यक्रिणैः पुनः V. I., P. I.,
 287, 10.
 आरित्यमम्बिकां विष्णुं V. I., P. I.,
 365, 1.
 आरित्यमर्चयित्वा तु V. II., P. II.,
 49, 11.
 आरित्यवारे स्वारोग्यं V. I., P. II.,
 315, 1.
 आरित्याविमहाणां च V. I., P. I.,
 193, 7.
 आरित्यादिनिन्देवं V. I., P. II.,
 315, 10.
 आरित्याभिमुखो भूत्वा V. II., P. E.,
 302, 11.
 आरित्याभिमुखस्तिष्ठन् V. I., P. E.,
 296, 2.
 आरित्या वसचो रुद्राः V. I., P. I.,
 315, 3.
 आरित्ये दर्शयित्वा च V. I., P. II.,
 193, 6.
 आरिप्रभृति या साध्वी V. II., P. I.,
 58, 7.
 आरिष्टेत् प्रथमे विण्डे V. I., P. II.,
 456, 10.
 आरि-मध्या-ऽवसानेष्टु V. I., P. II.,
 40, 3.
 आरिणी वेदविक्रेता V. II., P. E.,
 449, 21.
 आरौ तावत् प्रभासे V. II., P. II.,
 16, 17.
 आरौ मध्येऽवसाने वा V. I., P. II.,
 321, 20.
 आर्यं आरुमनुक्तोऽपि V. I., P. II.,
 467, 17.
 आर्यन्तयोर्वर्गयोस्तु V. I., P. II.,
 448, 19.
 आर्यमेकादशे कुर्यात् V. I., P. II.,
 468, 9.
 आर्ये कृते तु यो धर्मः V. I., P. I.,
 83, 1.
 आर्येऽवसाने आरुस्य V. I., P. II.,
 491, 21.
 आर्येन्द्रावेव कर्तव्या V. I., P. II.,
 216, 9.
 आ द्वादशाहान्नाशिणां V. II., P. I.,
 166, 15.
 आ द्वाविंशत् क्षत्रबन्धोः V. I.,
 P. II., 31, 13.
 आधत्त पितरो गर्भम् V. I., P. II.,
 438, 11.

आश्विनकाले सीमे च V. I., P. II., 296, 20.	आपद्यपि च कदाचान् V. I., P. II., 257, 17.
आश्विनीं विदुःशास्त्र V. I., P. I., 161, 16.	आपद्यपि च कांश्चि तु V. I., P. II., 191, 10.
आधारदोषे तु V. II., P. I., 145, 12.	आपद्वृत्तिर्हि ज्ञानमप्यत्र V. I., P. I., 136, 10.
आध्यात्मिकी कथां मुक्त्वा V. I., P. II., 185, 5.	आशीनहस्त-पादां च V. I., P. II., 56, 3.
आनन्दो ब्रह्मेति V. I., P. I., 102, 16.	आपोद्यनक्रियापूर्वं V. I., P. II., 43, 7.
आनन्द्यास्तु कर्मणां V. I., P. II., 453, 12.	आपोदानं प्रदायाथ V. I., P. II., 421, 8.
आनन्द्याश्चैव कल्पन्ते V. I., P. II., 372, 10.	आपोहिरेन्मापश्च V. I., P. I., 275, 8.
आनीत्र विप्रसर्वस्त्रं V. II., P. II., 68, 14.	आपोहिरेत्युचैः कुर्वन्त V. I., P. I., 293, 3.
आनुलोम्येन कुर्वन्ति V. II., P. I., 151, 7.	आपः पुण्याः पवित्राश्च V. I., P. I., 275, 4.
आनुलोम्येन सम्भूताः V. I., P. II., 118, 17.	आपः पुनन्तु V. I., P. I., 55, 1.
आनुहुमन्त्रं सूक्तस्य V. I., P. I., 367, 9.	अपः प्रदाय V. I., P. I., 408, 1.
आष्टकंस्त्रं परो धर्मो V. I., P. II., 346, 14.	आपः पुनन्तु मन्त्रेण V. I., P. I., 297, 10.
आप एव सदा पूताः V. I., P. I., 287, 4.	आपः पुनन्तु मध्याह्ने V. I., P. I., 295, 7.
अप्रकाले स्वयं कुर्वन् V. I., P. II., 5, 7.	आपः शुद्धा भूमिगताः V. II., P. I., 191, 5.
अपस्वपि च कदाचु V. I., P. II., 5, 3.	आपः शुद्धा भूमिगताः V. II., P. I., 155, 12.
अप्रहतः सम्प्रगृह्य V. II., P. I., 414, 2.	आपः सुराभाजनस्थाः V. II., P. I., 444, 1.
अप्रहती विना तांश्च V. II., P. II., 141, 1.	आपः स्वभावता मेध्याः V. I., P. I., 287, 7.
अपञ्चमैष्टु बत् प्रोक्तं V. II., P. I., 236, 12.	आप्तः पिबोऽथ विधिवत् V. I., P. I., 146, 11.
आपस्तम्बाः पाडिस्वाहुः V. I., P. II., 448, 15.	आप्तः शक्नोऽर्थदः साधुः V. I., P. I., 146, 9.
आपचान्तौ तीर्थे च V. I., P. II., 334, 2.	आप्त्वावनाय भूतानां V. I., P. I., 385, 7.
	आप्त्वावस्व V. II., P. I., 299.

- आपापणान् V. I., P. II., 192, 1.
 आपुतान पुनराचान्तान् V. I., P. II., 292, 14.
 आन्त्रिके कृच्छ्रपादः स्यात् V. II., P. I., 424, 10.
 आ ब्रह्मस्तम्बपर्यन्तं V. I., P. I., 361, 1.
 आशुयुक्तिके V. I., P. II., 459, 10.
 आमन्त्रणं विना भुक्त्वा V. II., P. I., 252, 12.
 आमन्त्रितश्चरन् नैव V. I., P. II., 267, 1.
 आमन्त्रितश्च यो विप्रो Y. I., P. II., 366, 15.
 आमन्त्रितस्तु यः श्राद्धे V. I., P. II., 367, 12.
 आमन्त्रितस्तु यः श्राद्धे V. I., P. II., 367, 16.
 आमन्त्रितस्तु ते विप्राः V. I., P. II., 366, 1.
 आमन्त्र्य गच्छेत् V. I., P. II., 50, 6.
 आमं पृथितं संसारे V. I., P. II., 41, 4.
 आमं मांसं घृतं क्षौद्रं V. II., P. I., 115, 3.
 आमं वा यदि वा पक्वं V. II., P. I., 376, 3.
 आमपात्रेऽन्नमाशय V. I., P. II., 287, 9.
 आममेवावर्तयितुं स्यात् V. I., P. II., 41, 3.
 आमश्राद्धं द्विजः कुर्यात् V. I., P. II., 334, 13.
 आमश्राद्धं द्विजैः कार्यं V. I., P. II., 334, 6.
 आमश्राद्धं प्रकुर्वीत V. I., P. II., 334, 3.
 आमश्राद्धे तथा भुक्त्वा V. II., P. I., 425, 3.
 आमश्राद्धे भवेत्तु V. II., P. I., 425, 16.
 आमश्राद्धार्थे चिरात् V. II., P. I., 392, 6.
 आमिषेण तु यद्विहं V. II., P. I., 172, 3.
 आशुत्योश्चाचरन् शौचं V. I., P. I., 233, 9.
 आशुत्योः श्रियमन्विच्छेत् V. I., P. II., 133, 14.
 आमनातमातुरस्नाने V. I., P. I., 287, 11.
 आम्र-पुत्राग-बिल्वानाम् V. I., P. I., 252, 1.
 आम्रान् पालेषतानिष्ठुन् V. I., P. II., 370, 6.
 आम्रं फलार्थं इत्यादि V. I., P. I., 57, 4.
 आयतं पर्वतः कृत्वा V. I., P. I., 237, 5.
 आयसं तैजसं पात्रं V. II., P. I., 302, 2.
 आयान्ति तस्मात्तदहः V. I., P. II., 23, 17.
 आयाहीन्द्र पथिभिरीळितेभिः V. I., P. II., 65, 15.
 आयुः क्षीणा दिवा निद्रा V. I., P. I., 439, 3.
 आयुः सुवर्णकारात्रं V. II., P. I., 378, 8.
 आयुरस्य निकृन्तामि V. II., P. II., 235, 17.
 आयुर्बलं यशो वर्चः V. I., P. I., 252, 11.
 आयुर्वृद्ध्यादिकं पथात् V. II., P. II., 280, 8.

- आयुष्मन्तं सुतं विन्वेत् V. I., P. II.,
 438, 16.
 आयुष्यं प्राङ्मुखो भुङ्क्ते V. I.,
 P. I., 429, 18.
 आयुष्मान् भव सौम्येति V. I., P. I.,
 324, 1.
 अयोगवश्च क्षत्ता च V. I., P. II.,
 121, 5.
 आरम्भरुचिता उधैर्यम् V. II., P. II.,
 216, 9.
 आरम्भरुचिता उधैर्यम् V. II., P. II.,
 216, 9.
 आरम्भे सर्वकृच्छ्राणां V. II., P. II.,
 195, 13.
 आरण्यानां च सर्वेषां V. I., P. II.,
 380, 13.
 आरनालं तथा क्षीरं V. II., P. I.,
 416, 5.
 आरब्धस्यानुगुण्येन V. II., P. II.,
 277, 1.
 आरभन्ते क्रमेणैव V. II., P. II.,
 277, 11.
 आरभेत नवैः पानैः V. I., P. II.,
 368, 5.
 आराधयेन्महादेवं V. I., P. I.,
 372, 6.
 आराम- V. II., P. II., 132, 8.
 आराम-तटाको- V. II., P. II.,
 120, 6.
 आरुणि प्रजापतेः V. I., P. II.,
 167, 1.
 आरूढपतितस्यैव V. II., P. I.,
 372, 13.
 आरूढपतिताज्जातो V. II., P. I.,
 306, 6.
 आरूढपतिते चैव V. I., P. I.,
 188, 17.
 आरोग्यं वारुणं V. I., P. II.,
 314, 9.
 आरोग्य-पुत्र-मित्रार्थी V. I., P. I.,
 288, 4.
 आरोग्यमय सौभाग्यं V. I., P. II.,
 315, 8.
 आरोहणं गौवृष-कुञ्ज- V. II., P. II.,
 3, 2.
 आर्तं न चानुकम्पन्ते V. II., P. I.,
 9, 11.
 आर्तः कुर्याद्यथाशक्ति V. I., P. I.,
 230, 3.
 आर्त्तवाभिद्रुता नारी V. II., P. I.,
 163, 16.
 आर्त्तवाभिद्रुता, नारी V. II., P. I.,
 164, 1.
 आर्त्तवाभिद्रुता नारी V. II., P. I.,
 164, 11.
 आर्त्तवी रजसा प्रोक्ता V. II., P. I.,
 167, 2.
 आर्त्तवै वंश-कालानां V. I., P. II.,
 334, 5.
 आर्त्तानां मार्गमाणानां V. II., P. I.,
 234, 3.
 आर्त्तानामन्नदानं च V. I., P. I.,
 191, 7.
 आर्ति वा महती याति V. II., P. I.,
 235, 12.
 आर्द्रचर्मोऽसृगित्येतद् V. II., P. I.,
 366, 9.
 आर्द्रं दृणं गोमयं V. I., P. I.,
 241, 8.
 आर्द्रपादस्तु भुञ्जीयात् V. I., P. I.,
 415, 15.
 आर्द्रवश्च दृशेते तु V. I., P. II.,
 403, 12.
 आर्द्रवासा जले कुर्यात् V. I., P. I.,
 249, 5.
 आर्द्रवासाश्चरेत् कृच्छ्रं V. II., P. I.,
 301, 19.

- आद्रवासास्तु हेमन्ते V. I., P. II.,
 143, 15.
 आद्रायां शीर्षमाप्नोति V. I., P. II.,
 312, 12.
 आधिकः कुलमित्रश्च V. II., P. I.,
 431, 6.
 आर्षश्चैवाथ वैवश्च V. I., P. II.,
 45, 10.
 आर्षे गामिधुनं शुल्कं V. I., P. II.,
 88, 6.
 आर्षोदाजः सुतर्हील्लीन V. I.,
 P. II., 86, 17.
 आलस्यादन्नरोषाच्च V. II., P. I.,
 9, 15.
 आर्षतनोलेखन- V. II., P. I., 176, 2.
 आवाहन-स्वधाकार- V. I., P. I.,
 388, 13.
 आवाहनामौकरण- V. I., P. II., 447,
 15.
 आवाहयेन्नृजातो V. I., P. II., 403, 5.
 आविकं मार्गमौष्टं च V. I., P. II.,
 376, 17.
 आविकं वैद्यस्य V. I., P. II.,
 35, 20.
 आविकं सन्धिनीक्षीरं V. I.,
 P. II., 380, 12.
 आवृत्त्य प्राणमायम्य V. I., P. II.,
 432, 17.
 आशापहर्ता तु नरः V. II., P. II.,
 225, 7.
 आशिष वा कुरुभ्रेष्ठ V. I., P. I.,
 324, 17.
 आशौचम् V. I., P. II., 256, 4.
 आशौचं तु भवेत्तस्य V. I., P. II.,
 277, 4.
 आशौचं न भवेद्वोके V. I., P. II.,
 258, 10.
 आशौचं पक्षिणीं रात्रि V. I.,
 P. II., 251, 12.
 आशौचं पुनरागच्छेत् V. I., P. II.,
 265, 2.
 आशौचं बान्धवानां तु V. I., P. II.,
 241, 16.
 आशौचान्तं मृजेच्छिन्नं V. I., P. I.,
 226, 18.
 आशौचमुदकं पिण्डम् V. I., P. II.,
 458, 8.
 आशौचमन्तरा दशो V. I., P. II.,
 291, 3.
 आशौचस्य च-न्हासेऽपि V. I.,
 P. II., 289, 19.
 आशौचान्तं सतः सम्यक् V. I.,
 P. II., 294, 4.
 आशौचापगमे V. II., P. I., 420, 5.
 आशौचे तु व्यतिक्रान्ते V. I., P. II.,
 330, 20.
 आशौचे तु सम्स्पृजे V. I., P. II.,
 24, 4.
 आशौचे यरतु दूद्रस्य V. II., P. I.,
 421, 5.
 आशौचोपरमं कार्यम् V. I., P. II.,
 23, 7.
 आस्मानान्ननुव्रज्य V. I., P. II.,
 235, 15.
 आश्रमत्रयमुक्तस्य V. I., P. II.,
 182, 1.
 आश्रमी चैतत्तत्कृच्छं V. I., P. II.,
 157, 2.
 आश्रमे वृक्षमूले वा V. II., P. II.,
 57, 7.
 आश्रमेषु यथाकालं V. I., P. I.,
 467, 11.
 आश्रयः शस्त्रदाता च V. II., P. I.,
 285, 13.
 आश्रयः शस्त्रदाता च V. II., P. II.,
 62, 14.
 आश्रितस्याऽपि विदुषः V. II., P. I.,
 325, 9.

- आश्वयुक् शुक्लतृतीया V. I., P. I., 155, 16.
 आषाढस्याथ दशमी V. I., P. I., 156, 2.
 आषाढस्यापि दशमी V. I., P. II., 311, 15.
 आषाढादिचतुर्मासं V. I., P. I., 281, 6.
 आषाढादींश्च चतुरः V. I., P. II., 183, 7.
 आषाढासु यशः प्राप्तिः V. I., P. II., 313, 2.
 आषाढीमवधिं कृत्वा यः पक्षः V. I., P. II., 321, 5.
 आषाढीमवधिं कृत्वा पञ्चमं V. I., P. II., 321, 2.
 आषाढां V. II., P. II., 189, 5.
 आषाढां प्रौष्ठपद्यां वा V. II., P. II., 127, 16.
 आषाढग्रामथ कार्तिक्यां V. I., P. II., 310, 10.
 आषाढ्याः पञ्चमः पक्षः V. I., P. II., 320, 6.
 आषाढश्राद्धाः V. II., P. I., 122, 5.
 आषाढश्राद्धं ब्राह्मणस्य V. I., P. II., 31, 12.
 आसङ्गवान्तः प्रातः V. I., P. I., 314, 6.
 आसनं चैव यानं च V. I., P. I., 470, 1.
 आसनं श्रौयित्वा तु V. II., P. II., 256, 12.
 आसनं पात्रलोपश्च V. I., P. II., 184, 11.
 आसनं शयनं यानं V. II., P. I., 190, 16.
 आसने शयनं यानं V. II., P. I., 187, 2.
 आसनं संस्पृशन् V. I., P. II., 399, 6.
 आसनाच्छयनाद्यानाम् V. II., P. I., 28, 2.
 आसनादुत्थितस्तस्मिन् V. I., P. I., 432, 12.
 आसनानि विविचाणि V. II., P. II., 262, 1.
 आसनाकूटमन्त्राद्यं V. I., P. II., 377, 1.
 आसनाऽऽवसथौ शठ्यां V. I., P. I., 401, 5.
 आसने आसनं दद्यात् V. I., P. II., 402, 10.
 आसनेषु पुरुषेषु V. I., P. II., 399, 2.
 आसनेषु सर्वेषु V. I., P. II., 398, 18.
 आसनात् शरीरस्य V. I., P. II., 50, 16.
 आसनावर्तनान् कुर्यात् V. I., P. II., 44, 18.
 आसाद्य सहविण्डित्वं V. I., P. II., 445, 17.
 आसां महर्षिचर्याणां V. I., P. II., 146, 4.
 आसामन्त्रमां गत्वा V. II., P. I., 324, 18.
 आसायं कर्मणः प्रातः V. I., P. I., 314, 15.
 आसायमाहुतेः V. I., P. I., 314, 11.
 आसायं श्राद्धशालायां V. I., P. II., 440, 15.
 आसीनः V. I., P. I., 44, 7.
 आसीनः पश्चिमां सन्ध्यां V. I., P. I., 300, 14.
 आसीनः प्राङ्मुखो ऽभीयान् V. I., P. I., 120, 10.

आसीनश्च स्थितो वापि V. II., P. II., 191, 4.	आहिताग्नेर्द्विजाभ्यस्य V. II., P. I., 102, 9.
आसीनास्वापि चासिनो V. II., P. I., 246, 6.	आहिताग्नेर्यथान्यायं V. I., P. II., 286, 19.
आसीनास्वासीनः V. II., P. I., 249, 9.	आहिताग्नेर्विशेषेण V. II., P. I., 376, 12.
आसुरं तद्वेच्छासुं V. I., P. II., 142, 14.	आहिताग्नेरुपस्थानं V. II., P. II., 141, 16.
आसुरादिविवाहेषु V. I., P. II., 457, 9.	आहिताग्नेस्तु यो विप्रः V. II., P. I., 378, 3.
आसुरादिविवाहेषु V. I., P. II., 457, 2.	आहिताग्नेस्तु यो विप्रः V. II., P. I., 375, 9.
आस्तिक्यं ब्रह्मस्पर्शः V. I., P. II., 181, 12.	आहिताग्नेः पित्र्येन V. I., P. II., 333, 11.
आस्ते व्रजति यो नित्यं V. I., P. II., 196, 14.	आहिताग्नेः सिनीवाल्याम् V. I., P. II., 452, 1.
आ खानकालं नाग्नीयात् V. II., P. I., 163, 9.	आहुतिर्नातिपद्येन V. I., P. I., 314, 16.
आहरेज्जलमध्यासु V. I., P. I., 228, 4.	आहुत्यूष्यधीवीत V. I., P. I., 151, 15.
आहरेऽमृतिकां विप्रः V. I., P. I., 227, 7.	आहुताध्यायी V. I., P. II., 49, 8.
आहरे च मर्ही लब्ध्वा V. I., P. I., 467, 17.	आहुता या तु वै भर्त्रो V. II., P. I., 34, 12.
आहरे निधनं कुर्यात् V. I., P. I., 167, 16.	आहुतोऽध्ययनं कुर्यात् V. I., P. I., 152, 10.
आहारं तु रह कुर्यात् V. I., P. I., 225, 17.	आहुय वानं कन्यायाः V. I., P. II., 84, 13.
आहारं भैयुतं निद्रां V. I., P. I., 191, 4.	आहुय आचयेहेकः V. II., P. I., 236, 17.
आहारमात्राधिकं V. I., P. II., 42, 10.	आहुतामन्यशौचायम् V. I., P. I., 228, 9.
आहारार्थं हि वा कन्या V. II., P. I., 302, 15.	आहृत्य दक्षिणाग्निं तु V. I., P. II., 412, 21.
आहारेषु च ये जेषाः V. II., P. II., 180, 5.	आहृत्य निवेद्येत् V. I., P. II., 50, 7.
आहिताग्निम् V. I., P. II., 22, 13.	
आहिताग्नेर्द्विजाभ्यस्य V. II., P. II., 76, 9.	इह-स्त्वपौ धातुनिर्देशः V. II., P. I., 449, 5.

इच्छेयाऽन्योन्यसंयोगः V. I., P. I., 85, 1.	इतरानपि सख्यासीन् V. I., P. I., 40L, 1.
इच्छेत् त्रयोदशीश्चाहुं V. I., P. II., 326, 1.	इतरवितसिस्मिन् V. I., P. II., 67, 17.
इड्यते भरतश्रेष्ठ V. I., P. I., 160, 2.	इत्यालोचनमर्थज्ञाः V. I., P. I., 120, 15.
इड्या-ऽध्ययन-दाने च V. I., P. I., 85, 4.	इत्येताः कादयपेनोक्तताः V. I., P. II., 57, 12.
इदं सृष्टमिदं नेति V. I., P. II., 185, 9.	इतस्ततोऽदनन् V. II., P. II., 258, 10.
इदं यज्ञोपवीतं तु V. I., P. I., 169, 10.	इतिहास-पुराणानि V. II., P. II., 160, 2.
इदं शास्त्रं तु कृत्वाऽसौ V. I., P. I., 116, 6.	इतिहास-पुराणानां V. II., P. II., 119, 6.
इदं सामासिकौ ज्ञेयं V. II., P. II., 216, 14.	इति मत्या स्वहारेषु V. I., P. II., 102, 15.
इतिहास-पुराणानि V. I., P. I., 348, 2.	इत्येते चत्वारिंशत् V. I., P. II., 18, 18.
इतिहास-पुराणार्थैः V. I., P. I., 438, 20.	इत्यादि स्मृत्यन्तरवचनम् V. I., P. II., 331, 19.
इतिहास-पुराणानि V. I., P. I., 439, 1.	इतिमलावहानि V. II., P. II., 138, 6.
इत्युच्चार्य स्वहस्तेन V. I., P. I., 434, 5.	इति कल्पयित्वाऽथ सावित्र्या V. I., P. I., 373, 14.
इत्युक्त्वोक्त्वा प्रियावाचः V. I., P. II., 437, 17.	इतरेषां तु वर्णानां V. II., P. I., 55, 12.
इत्येतदखिलं प्रोक्तम् V. I., P. I., 444, 8.	इति सञ्चिन्त्य गच्छेयुः V. I., P. II., 253, 2.
इति जाति- V. II., P. II., 136, 10.	इतरेषां पशूनां तु V. II., P. I., 340, 16.
इत्ययमवर्षणम् V. II., P. II., 190, 4.	इत्युपपातकानि V. II., P. II., 101, 1.
इति धर्मप्रणेतारः V. I., P. I., 108, 10.	इत्येष मुनिभिः प्रोक्तः V. I., P. II., 58, 20.
इत्युच्चार्य नरो वद्यात् V. I., P. I., 357, 3.	इतरेष्ववशिष्टेषु V. I., P. II., 87, 3.
इति ते संशयो माभूत् V. I., P. I., 449, 11.	इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहुः V. I., P. I., 209, 6.
इत्थमग्रम् द्विजः आहुं V. I., P. I., 425, 11.	इन्द्रस्य वज्रोऽसि V. I., P. II., 168, 5.
इत्येतैर्लक्षणैर्युक्तान् V. I., P. II., 359, 14.	इन्द्रः शुक्र इत्युच्चाऽऽवः V. I., P. I., 274, 6.

- इन्द्रः शुद्धा केचञ्चापः V. II., P. I., 301, 16.
 इन्द्रा-ऽनिल-यमो-ऽर्कोणाम् V. I., P. I., 447, 20.
 इन्द्राय V. II., P. II., 188, 4.
 इन्द्रायेन्द्रपुरुषेभ्यः V. I., P. I., 384, 3.
 इन्द्रियाणि तु सर्वाणि V. I., P. I., 96, 9.
 इन्द्रियाणां निरोधेन V. I., P. II., 194, 17.
 इन्द्रियाणि यशः स्वर्गम् V. I., P. I., 169, 19.
 इन्द्रियाणेषु सर्वेषु V. II., P. I., 10, 8.
 इन्द्रिय गजच्छाया V. I., P. II., 310, 16.
 इन्द्रिये मासि मासि V. I., P. II., 308, 4. 445, 11.
 इन्द्रो धाता भगः पूषा V. I., P. I., 358, 3.
 इन्धनार्थं तुमच्छेदः V. II., P. II., 103, 3.
 इन्धनार्थमशुष्काणां V. II., P. I., 16, 12.
 इन्धार्थमथ द्युपार्थं V. I., P. I., 160, 11.
 इम मे वरुण V. I., P. I., 298, 18.
 इमे लोकं मातृभक्त्या V. I., P. I., 377, 10.
 इमां स्वमिन्द्रमीदृः V. I., P. II., 105, 16.
 इमा रुद्राय तवसे V. II., P. II., 279, 13.
 इमारुद्राय सूक्तं तु V. II., P. II., 280, 1.
 इयं विशुद्धिरुदिता V. II., P. I., 13, 19.
 इयं विशुद्धिरुदिता V. I., P. I., 34, 9.
 इयं विशुद्धिरुदिता V. II., P. II., 60, 12.
 इरावत्याम् V. I., P. II., 306, 15.
 इष्टुं गृह्णाति V. I., P. II., 98, 18.
 इषे त्वा V. I., P. II., 135, 15.
 इष्टं स्यात् क्रतुभिस्तेन V. I., P. I., 447, 6.
 इष्टका-लोष्ट-पाषाणैः V. I., P. I., 254, 1.
 इष्टान् भोगान् हि वो देवाः V. I., P. I., 159, 14.
 इष्टान्वा यदि वा ऽनिष्टान् V. I., P. II., 336, 18.
 इष्टिश्चाद्धे क्रतुर्वक्षः V. I., P. II., 403, 15.
 इष्टिं वैश्वानरीं कुर्यात् V. I., P. II., 159, 10.
 इष्टिं वैश्वानरीं कृत्वा V. I., P. II., 156, 10.
 इष्टीनां पशुबन्धानाम् V. II., P. II., 198, 16.
 इष्टेः सार्धं तु विधिवत् V. I., P. II., 443, 14.
 इष्टो च शक्तिनो यज्ञैः V. I., P. II., 150, 6.
 इष्ट्वा भिक्षाशिनां निस्थं V. II., P. II., 128, 14.
 इष्ट्वा प्रथमे यामे V. II., P. II., 161, 11.
 इष्यते ऽनुग्रहस्तेषां V. II., P. I., 130, 12.
 इष्वस्त्रदारकाचार्यो V. I., P. II., 359, 11.
 इह चायुज्य चैकेषां V. II., P. II., 214, 4.
 इह जन्मनि क्षुद्रत्वं V. II., P. I., 377, 10.

इह जन्मनि शूद्रास्ते V. II., P. II.,
224, 15.

इह दुःखरितेः केचित् V. II., P. II.,
246, 16.

इहै मानुषलोकेऽस्मिन् V. II., P. II.,
231, 6.

इहै लोकमृतानां च V. II., P. II.,
262, 3.

इह वाऽमुत्र वाऽज्ञस्य V. II., P. II.,
276, 10.

इह शत्रुगृहे बद्धाः V. II., P. II.,
264, 7.

इहान्पमपि कृत्वा तु V. II., P. II.,
209, 9.

इहैव फलं कर्म V. II., P. II., 276,
11.

इहैव सा शुनी गृध्री V. II., P. I.,
350, 13.

ई.

ईक्षयन्ती अपेत् सूक्तं V. II., P. II.,
280, 3.

ईतयो व्याधयस्तन्नी V. I., P. I.,
132, 17.

ईदृशस्य हि धर्मस्य V. I., P. I., 88, 11.

ईर्ष्यालुः V. II., P. II., 258, 10.

ईर्ष्यापण्डश्च सेव्यश्च V. I., P. II.,
76, 5.

ईशः सर्वस्य जगतः V. I., P. I.,
421, 4.

ईशागं त्वां भुवनानाम् V. I., P. I.,
374, 13.

ईशानेन शिरोवेष्टं V. I., P. II., 14, 7.

ईशानेनाऽथ वा ह्रैः V. II., P. I., 372, 8.

ईश्वरः स कथं भावैः V. II., P. II.,
213, 13.

ईषद्धीतं न च द्येतम् V. I., P. I., 264,
14.

उ.

उक्तलक्षणसम्पन्नैः V. I., P. II.,
337, 1.

उक्तानां यतिपात्राणाम् V. I., P. II.,
184, 15.

उक्त्वा विरजसं मन्त्रम् V. I., P. II.,
187, 12.

उक्तास्तत्रैवास्तु V. II., P. II., 272,
15.

उक्तो वर्णधर्मश्चाश्रमधर्मश्च V. II.,
P. I., 10, 18.

उपगन्धीन्यगन्धीनि V. I., P. II.,
398, 18.

उच्छिष्टं न प्रकुञ्चयान्तु V. I., P. II.,
440, 8.

उच्छिष्टं पुरुषं स्पृष्ट्वा V. I., P. I.,
239, 2.

उच्छिष्टं संस्पृशेद्द्विप्रः V. II., P. I.,
100, 10.

उच्छिष्टाजनिषेकं च V. I., P. I.,
224, 22.

उच्छिष्टभागधेयं स्यात् V. I., P. I.,
426, 9.

उच्छिष्टमितरस्त्रीणां V. I., P. I.,
426, 13.

उच्छिष्टलेपापहतानां V. II., P. I.,
176, 12.

उच्छिष्टसन्निधानं तु V. I., P. II.,
429, 8.

उच्छिष्टसन्निधौ पिण्डान् V. I.,
P. II., 428, 11.

उच्छिष्टस्य विशेषेण V. II., P. II.,
221, 10.

उत्सृष्टो गृह्यते यस्तु V. II., P. I.,
48, 2.

उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पर्शं V. I., P. II.,
400, 13.

- उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पृष्टो V. II., P. I., 170, 19.
 उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पर्शा V. II., P. I., 163, 1.
 उच्छिष्टवेषो नास्त्यत्र V. I., P. I., 245, 11.
 उच्छिष्टभागदेयेभ्यः V. I., P. I., 430, 15.
 उच्छिष्टमन्नं वातव्यं V. I., P. I., 482, 13.
 उच्छिष्टः संस्पृष्टोऽपि V. II., P. I., 110, 5.
 उच्छिष्टः सह सम्भाषेत् V. II., P. I., 108, 18.
 उच्छिष्टाः पितरो यावन्ति V. I., P. II., 425, 15.
 उन यदीतासुः V. II., P. II., 285, 13.
 उत्कृत्य वृषणौ वाऽपि V. II., P. I., 315, 12.
 उत्कृतायाऽभिरुपाय V. II., P. II., 77, 5.
 उत्तमिन् तु हस्तेन V. I., P. I., 382, 12.
 उत्तमं चापि मानुष्यं V. II., P. II., 241, 14.
 उत्तमं नाक्रमधिरहति V. I., P. I., 350, 1.
 उत्तमानागुयाहोकात् V. I., P. II., 228, 16.
 उत्तममन्त्रमन्त्रित्वं V. I., P. II., 74, 8.
 उत्तममूतमं कुर्यात् V. I., P. I., 401, 6.
 उत्तमां गात्त्विकिमतां V. II., P. II., 219, 2.
 उत्तमः उमायै कल्पयामि V. I., P. I., 373, 12.
 उत्तर-पूर्वदेशे V. I., P. I., 384, 16.
 उत्तरमानसे V. I., P. II., 306, 10.
 उत्तरतः श्रियै V. I., P. I., 370, 1.
 उत्तराभिमुखान् विप्रान् V. I., P. II., 399, 16.
 उत्तीर्णानां च पापानां V. II., P. II., 246, 15.
 उत्तीर्य पीडयेद्वृत्तं V. I., P. I., 262, 2.
 उत्तीर्यैविकमाचामेत् V. I., P. I., 240, 5.
 उत्तरेऽक्षतसंयुक्तान् V. I., P. II., 397, 21.
 उत्तरे पितृकार्ये तु V. I., P. I., 430, 3.
 उत्तरे ब्रह्मगृहस्य V. I., P. II., 308, 1.
 उत्तरेषामुत्तरोत्तरः V. I., P. II., 87, 10.
 उत्तरेषु तु षट्स्वङ्गिः V. II., P. I., 195, 17.
 उत्थानेन प्रसादेन V. I., P. I., 452, 19.
 उत्थायोत्थाय बोद्धव्यं महद्भयम् V. I., P. I., 220, 16.
 उत्थायोत्थाय बोद्धव्यं किमद्य V. I., P. I., 220, 14.
 उत्थाय पश्चिमे ग्रामे V. I., P. I., 468, 7.
 उत्थाय पश्चिमे रात्रे V. I., P. I., 221, 16.
 उत्थायार्कम्प्रति ग्रहेत् V. I., P. I., 296, 4.
 उत्थाय वाससीं शुक्ले V. I., P. I., 262, 13.
 उत्पत्ति-प्रलयौ चैव V. I., P. I., 186, 1.
 उत्पद्यते गृहे यस्य V. II., P. I., 46, 9.

- उत्पन्ने सङ्कटे घोरे V. I., P. II., 149, 17.
- उत्पादयेद्य कवचं V. I., P. II., 188, 4.
- उत्पादक-ब्रह्मरात्रोः V. I., P. I., 334, 1.
- उत्पादयेत् पूनर्भूत्वा V. II., P. I., 47, 2.
- उत्पाद्य धर्मेतः पुत्रान् V. I., P. II., 139, 13.
- उत्सावनं च गात्राणां V. I., P. II., 47, 1.
- उत्साहः शस्त्रपाणिस्त्वं V. I., P. I., 454, 9.
- उत्कं च तृणं भस्म V. I., P. I., 429, 13.
- उत्कं पिण्डदानं च V. I., P. I., 22, 17.
- उत्कं पिण्डदानं च V. I., P. II., 224, 13.
- उत्कं यच्च पकालं V. I., P. I., 428, 7.
- उत्कं चोदकान्तं च V. I., P. I., 225, 14.
- उदकयागमने विरात्रम् V. II., P. I., 337, 2.
- उदकयास्पृष्टसङ्कष्टं V. II., P. I., 383, 4.
- उदक्या चोदितं चान्नं V. I., P. II., 190, 1.
- उदक्यामपि चण्डालं V. I., P. I., 428, 10.
- उदक्यां यदि गच्छेत V. II., P. I., 336, 1.
- उदक्यां सूतिकां नारीं V. I., P. I., 330, 13.
- उदक्या यदि वा भुङ्क्ते V. II., P. I., 163, 8.
- उदक्या सूतिभिः स्नायात् V. I., P. I., 278, 13.
- उदक्यवसुदीप्यं स्यात् V. I., P. II., 397, 3.
- उदकस्पृशिता या च V. I., P. II., 57, 10.
- उदकेनाऽऽतुराणां च V. I., P. I., 237, 3.
- उदके फल-मूलेषु V. II., P. II., 113, 2.
- उदङ्मुखः प्राङ्मुखो वा V. I., P. I., 252, 7.
- उदङ्मुखस्तु देवानां V. I., P. II., 397, 16.
- उदङ्मुखस्तु मध्याह्ने V. I., P. I., 223, 4.
- उदङ्मुखेऽव्याचमनमादौ V. I., P. II., 427, 19.
- उदङ्मुखो दिवा कुर्यात् V. I., P. I., 228, 15.
- उदधानसन्निधौ V. I., P. I., 384, 1.
- उदये विधिवत् सन्ध्याम् V. I., P. I., 179, 14.
- उदरव्याधियुक्तस्तु V. II., P. I., 249, 2.
- उदरे दक्षिणे पार्श्वे V. I., P. I., 267, 8.
- उदरे शूलसंयुक्तः V. II., P. I., 239, 3.
- उदसौ क्षुत्तिशूली तु V. II., P. I., 280, 12.
- उदस्तवासा उत्तिष्ठेत् V. I., P. I., 226, 10.
- उदनाय स्वाहेति V. I., P. I., 418.
- उदाहरेत् स्वधाकारं V. I., P. I., 465, 9.
- उदितं तं विजानीयात् V. I., P. I., 314, 4.

उदितेऽनुदिते चैव V. I., P. I.,
313, 14.
उदितेषु V. II., P. II., 163, 16.
उदित्या वा वारुण्या V. II.,
P. II., 43, 8.
उद्व्यमिति मन्त्रेण V. I., P. I.,
296, 9.
उदुम्बरं च कामेन V. II., P. I.,
404, 11.
उदीप्यस्व इति V. I., P. I., 374, 15.
उद्धनेन जलेनैव V. II., P. I.,
164, 12.
उद्धृतेऽयं गुणविस्तावत् V. I., P. I.,
432, 10.
उद्धृताश्चापि शुद्धयन्ति V. II., P. I.,
156, 5.
उद्धृत्य तज्जलं सर्वै V. II., P. I.,
154, 11.
उद्धृत्य चतुरः पिण्डान् V. I., P. I.,
286, 9.
उद्धृत्योऽश्कमाशय V. I., P. I.,
228, 14.
उद्धृत्य वा यथाशक्ति V. I., P. I.,
329, 7.
उद्धृत्य वामहस्तेन V. I., P. I.,
426, 11.
उद्धृत्य वैश्वदेवाजं V. I., P. I.,
408, 9.
उद्धृत्य हविरासिच्य V. I., P. I.,
383, 8.
उद्यन्तमस्तं यन्तम् V. I., P. I.,
290, 7.
उद्यन्मन्त्रोपपाते V. II., P. I.,
195, 6.
उद्यं तमसस्पर्शीति V. I., P. II.,
192, 2.
उद्येत द्विजो भार्या V. I., P. II.,
54, 18.

उद्वासनकाले ॐ भूः महर्षिभ्य V. I.,
P. I., 375, 11.
उद्वासनकाले ॐ भूः पुरुषं V. I., P. I.,
371, 8.
उन्मत्तः किंविषी कुक्षी V. I., P. II.,
355, 19.
उन्मत्तः पतितः कुक्षी V. I., P. II.,
90, 13.
उन्मत्तोऽन्धश्च वड्याः स्युः V. I.,
P. II., 351, 5.
उन्मादस्वर्गदीपो V. I., P. II.,
349, 7.
उपकारं यथा भर्तुर् V. II., P. I.,
55, 14.
उपकुर्वाणस्तु यत् कुर्यात् V. II.,
P. II., 49, 14.
उपगम्य गुरुन् सर्वान् V. I., P. I.,
322, 8.
उपगृह्यास्पष्टं चैव V. I., P. I.,
453, 2.
उपजप्यानुपजपेत् V. I., P. I., 459,
11.
उपेतारमुपेयं च V. I., P. I., 470, 3.
उपतिष्ठन्ति वै सन्ध्यां V. I., P. I.,
301, 5.
उपतिष्ठतामित्यक्षय्य-V. I., P. II.,
417, 16.
उपतिष्ठेत् तथा कुर्यात् V. I., P. I.,
152, 2.
उपतिष्ठेत् सूर्ये तु V. I., P. II., 187,
11.
उपनयनं पुनः कुर्यात् V. II., P. I.,
403, 15.
उपनयनादूर्ध्वं V. I., P. II.,
197, 7.
उपनिषद्भाववर्तयेत् V. I., P. II.,
195, 13.

उपनीय तु तत्सर्वं V. I., P. II., 419, 11.	उपलिप्ते शुचौ देशे V. I., P. I., 115, 7.
उपनीय तु यः शिष्यं V. I., P. I., 148, 6; 303, 16.	उपलिप्ते समे स्थाने V. I., P. I., 414, 17.
उपनीते तु विषमं V. I., P. II., 235, 6.	उपवासत्रयं कुर्यात् V. II., P. I., 163, 13.
उपन्यासक्रमेणैव V. I., P. II., 207, 14.	उपवासः V. II., P. II., 104, 3.
उपपातकजातानाम् V. II., P. II., 168, 15.	उपवासस्त्रिरात्रं वा V. II., P. II., 204, 2.
उपपातकजातानाम् V. II., P. I., 44, 12.	उपवासं तदा कुर्यात् V. I., P. II., 443, 10.
उपपातकस्तु क्रियाद्युष्टौ V. II., P. II., 125, 1.	उपवासं तु तत्क्रस्य V. II., P. II., 118, 2.
उपपातकिनस्त्वेते V. II., P. II., 106, 6.	उपवासेन चैकेन V. II., P. II., 171, 10.
उपपातकयुक्तानाम् V. II., P. II., 204, 4.	उपवासेन चैकेन V. II., P. I., 253, 4.
उपपातकशुद्धिः स्यात् V. II., P. II., 106, 12.	उपवासेन तत्तुल्यं V. I., P. I., 417, 2.
उपपातकसंयुक्तो V. II., P. I., 247, 8.	उपवासौलिभिः पूर्वा V. II., P. I., 161, 11.
उपपातकसंयुक्तो V. II., P. I., 245, 7.	उपवासो भवेत्तस्य V. II., P. I., 405, 6.
उपपत्तिमवस्थां च V. I., P. I., 230, 6.	उपवासो यदा नित्यः V. I., P. II., 443, 9.
उपपन्नं तद्वित्याहुः V. I., P. II., 188, 19.	उपविष्टेष्वनुप्रासः V. I., P. II., 400, 22.
उपमूलं सकृन्नात् V. I., P. II., 391, 15.	उपविष्टस्तु विष्मृत्तम् V. I., P. I., 30, 9.
उपशुक्लानुशिष्टं च V. II., P. II., 117, 4.	उपवीतं बटोरकं V. I., P. II., 33, 8.
उपरिष्टासावाढानाम् V. I., P. II., 313, 13.	उपवीतं भूमौ V. I., P. II., 167, 11.
उपरुद्धो न सेवेत V. I., P. I., 225, 13.	उपवीती ततो भूत्वा V. I., P. II., 361, 19.
उपरुन्ध्यारिमासीत V. I., P. I., 459, 7.	उपस्थानं चन्द्रमसः V. II., P. I., 299, 16.
	उपस्थानं ततः कुर्यात् V. II., P. II., 131, 4.
	उपस्थानं व्रतादेशः V. II., P. I., 232, 7.

उपस्थानं स्वैकर्मन्त्रैः V. I., P. I., 297, 4.	उपास्ते सन्धिवेलायां V. I., P. I., 289, 4.
उपस्थाने च यत् प्रोक्तं V. I., P. II., 188, 16.	उपेक्षकः शक्तिमांश्चेत् V. II., P. II. 62, 15.
उपस्थितं गृहे विद्यात् V. I., P. I., 399, 9.	उपेक्षकः शक्तिमांश्चेत् V. II., P. I., 285, 14.
उपस्थितं विवाहे तु V. II., P. II., 255, 9.	उपेक्षा धैर्य-माधुर्यं V. I., P. II., 181, 15.
उपस्थितो हि न्यायेन V. II., P. I., 206, 9.	उपेयादीश्वरं चाथ V. I., P. I., 338, 5.
उपस्थमुत्तरं जिह्वा V. I., P. I., 155, 18.	उपोषितश्चतुर्विंश्यां V. II., P. II., 161, 14.
उपस्थाप्य ततः शीघ्रम् V. II., P. I., 207, 6.	उपोष्यैकाहमादध्यात् V. I., P. I., 138, 10.
उपस्थुर्मांस्त्रिपवणम् V. II., P. I., 29, 9.	उपोष्य द्वादशाहानि V. II., P. I., 370, 15.
उपस्थुर्मांश्चतुर्थस्तु V. I., P. I., 277, 14.	उभयतः प्रणवां V. I., P. I., 303, 14.
उपस्थुर्मांश्चतुर्थस्तु V. I., P. II., 399, 3.	उभयतः परिषेचनं V. I., P. I., 381, 2.
उपाकर्मणि चोत्सर्गे V. I., P. I., 157, 17.	उभयतोऽत्रि- V. I., P. II., 28, 19.
उपाकर्मणि चोत्सर्गं V. I., P. I., 156, 14.	उभयत्र दशाहानि V. I., P. II., 211, 3; 217, 6.
उपाकर्मणि चोत्सर्गे V. I., P. II., 131, 7.	उभयत्र स्थितैर्वर्गैः V. I., P. I., 248, 16.
उपाकर्म न कर्तव्यं V. I., P. II., 129, 12.	उभयोः पादयोः सम V. I., P. I., 229, 12.
उपाकर्म न कुर्वीत V. I., P. II., 129, 7.	उभयोर्लोकयोर्वि V. I., P. I., 167, 16.
उपाकृत्य V. I., P. II., 130, 2.	उभयोरण्यसौ शुद्धः V. I., P. I., 249, 3.
उपातत-प्रेष्य-यानानि V. I., P. I., 183, 7.	उभयोः सम दातव्याः V. I., P. I., 229, 3.
उपाध्यायः पिता उद्येष्टो V. I., P. I., 331, 13.	उभयोर्हि तयोर्दोषः V. II., P. I., 235, 2.
उपाध्यायान् दशाध्यायः V. I., P. I., 332, 14.	उपाध्यामपि हस्ताभ्यां V. I., P. I., 352, 1.
उपानच्छुम्-विष्मूत्रं V. II., P. I., 153, 18.	

उभाभ्यामपि हस्ताभ्याम् V. I., P. I., 352, 10.	उष्णश्चरविनाशाय V. II., P. II., 279, 14.
उभाभ्यामप्यजीवंस्तु V. I., P. II., 4, 11.	उष्णीषी वाऽपि नाऽऽचामेत् V. I., P. I., 247, 8.
उभे सन्ध्ये तु कर्तव्ये V. I., P. I., 298, 11.	उष्णे वर्षति शीते वा V. II., P. I., 248, 2.
उभे सन्ध्ये रविं भूय V. I., P. I., 152, 1.	उष्णे वर्षति शीते वा V. II., P. I., 246, 9.
उभौ मध्यासवक्षीचौ V. II., P. II., 79, 10.	ऊ.
उरसि त्रिशतं दद्यात् V. II., P. I., 73, 18.	ऊढा च समगोत्रेण V. II., P. I., 310, 6.
उरःसमं राजन्यः V. I., P. I., 323, 5.	ऊढाऽपि देया साऽन्यस्मै V. I., P. II., 91, 6.
उरःस्तम्भादुरःस्तम्भौ V. II., P. II., 247, 14.	ऊढायाः पुनरुद्वाहं V. I., P. II., 91, 13.
उरुरोगगणपिताः V. II., P. II., 226, 13.	ऊढायाः पुनरुद्वाहं V. I., P. I., 134, 2.
उत्तरदेशमघोरेण V. II., P. II., 14, 3.	ऊनद्विवर्षे भेदे V. I., P. II., 239, 21; 244, 13.
उलूक-कुरुर-द्वयेन V. I., P. II., 388, 9.	ऊनपञ्चाशदेतेषां V. I., P. II., 72, 6.
उल्लिख्यापहना इति V. I., P. II., 430, 22.	ऊनश्राद्धं न कुर्वीत V. I., P. II., 450, 18.
उषस्त्र्युपसि यत्स्नानं V. I., P. I., 260, 8.	ऊनषाण्मासिकं षष्ठे V. I., P. II., 450, 8.
उषस्त्र्युषोदयं V. I., P. I., 313, 12.	ऊरु-जङ्घे षडित्याहः V. II., P. I., 265, 16.
उषा वा अश्वस्य V. II., P. II., 53, 11.	ऊरुभ्यां तु शनं दद्यात् V. II., P. I., 74, 2.
उषःकाले तु सम्प्राप्ते V. I., P. I., 258, 9.	ऊर्जस्वि-नर-नागांश्च V. I., P. I., 464, 11.
उषःकाले समुत्थाय V. I., P. II., 179, 9.	ऊर्ध्वं गच्छति सा तत्र V. II., P. I., 58, 8.
उषित्वा तु गृहे द्विजः V. I., P. II., 139, 16.	ऊर्ध्वं चतुर्ध्याः V. I., P. II., 322, 20.
उष्ट्रयानं समारुह्य V. II., P. II., 140, 7.	ऊर्ध्वं ज्ञान्वोरधो नाभेः V. I., P. II., 187, 8.
उष्ट्री च महिषी भार्गी V. II., P. I., 402, 14.	

ऊर्ध्वं तु कालावेतस्मात् V. I., P. II.,
81, 7.

ऊर्ध्वं त्रिरात्रावप्यु V. II., P. I.,
152, 1.

ऊर्ध्वं त्रिरात्रास्नानां तां V. II., P. I.,
163, 17.

ऊर्ध्वं नभिर्यानि खानि V. II., P. I.,
195, 9.

ऊर्ध्वं पञ्चभ्यः V. I., P. II., 138, 10.

ऊर्ध्वं प्राणान्तिकं ज्ञेयं V. II., P. II.,
88, 4.

ऊर्ध्वं प्राणाद्युत्क्रामन्ति V. I., P. I.,
323, 13.

ऊर्ध्वं सत्यताम् V. I., P. II., 42, 7.

ऊर्ध्वपुण्ड्रं सुरा शुभ्रो V. I., P. I.,
268, 1.

ऊर्ध्वरेता V. I., P. II., 133, 8.

ऊ

ऊर्क-सामाथर्व वेदोक्तात् V. I., P. I.,
350, 13.

ऊक्षादिसङ्क्रमोपेतं V. I., P. I., 193, 18.

ऊक्षेद्यामयं चैव V. I., P. II., 141,
12.

ऊगन्ते मार्जनं कुर्यात् V. I., P. I.,
293, 9.

ऊग्रयजुःपारगो यश्च V. I., P. II.,
342, 14.

ऊग्रयजुःसामभिर्दग्धो V. I., P. I.,
154, 12.

ऊग्वेदं धारयन् विप्रो V. II., P. I.,
226, 7.

ऊग्वेदे पौरुषं सूक्तम् V. I., P. I.,
367, 8.

ऊग्वेदमभ्यसेद्यस्तु V. II., P. II.,
150, 14.

ऊग्वं वाऽथ यजुर्वेदोऽपि V. I., P. I.,
348, 1.

ऊग्या तु हव्यति पिता V. I., P. II.,
338, 14.

ऊग्यो यजुषि सामानि V. I., P. II.,
338, 11.

ऊग्यो यजुषि सामानीति V. I., P. II.,
345, 5.

ऊग्वजः शमसम्पन्नाः V. I., P. I.,
144, 14.

ऊग्वजस्ते तु सर्वे स्युः V. I., P. II.,
35, 8.

ऊग्वो वर्माः V. I., P. II., 459, 11.

ऊग्वीषपकं भक्ष्यं स्यात् V. I., P. II.,
384, 5.

ऊग्वुर्मुहुः क्षमी दान्तः V. I., P. II.,
341, 21.

ऊग्वयमपाकृत्य V. I., P. I., 154,
15.

ऊग्वं दस्वाधिकां वृद्धिं V. II., P. II.,
240, 3.

ऊग्वमस्मिन् सन्नयति V. I., P. II.,
105, 5.

ऊग्वानि त्रीण्यपाकृत्य V. I., P. II.,
150, 3.

ऊग्वं चेति पठित्वा V. I., P. I.,
295, 15.

ऊग्वं त्वा सत्येन V. I., P. I., 117, 10.

ऊग्वं सत्यं च गायत्रीम् V. II., P. I.,
301, 14.

ऊग्वस्येति जपेत्सूक्तं V. II., P. II.,
279, 5.

ऊग्वमिति स्नाप्यन् त्रीणि V. I., P. I.,
370, 5.

ऊग्वमिति स्नाप्यन् त्वरितं V. I.,
P. I., 373, 16.

ऊग्वमुष्णशिलं ज्ञेयम् V. I., P. I.,
341, 1.

ऊग्वता-ऽवताभ्यां जीवेत V. I., P. I.,
340, 15.

ऊग्वतावृत्तौ प्रयुञ्जानः V. II., P. II.,
28, 10.

ऋतुकालं नियुक्तो वा V. I., P. II., 367, 6.	ऋत्विक् पुत्रो गुरुर्भोता V. I., P. I., 311, 14.
ऋतुकालाभिगमनं V. I., P. II., 104, 11.	ऋत्विक् पुत्रोऽथ वा पत्नी V. I., P. I., 311, 18.
ऋतुकालाभिगामी स्यात् V. I., P. II., 99, 1.	ऋत्विक् पुत्रादयो ह्येते V. I., P. II., 345, 16.
ऋतुकालाभिगामी स्यात् V. I., P. II., 104, 16.	ऋत्विक्-पुरोहिताचार्यैः V. I., P. I., 468, 11.
ऋतुकालेऽपि नारीणाम् V. I., P. II., 111, 9.	ऋत्विक्-श्वशुर- V. I., P. I., 326, 10.
ऋतुत्रयमुपास्यैव V. I., P. II., 81, 13.	ऋत्विक्-श्वशुर- V. I., P. I., 326, 14.
ऋतुमत्यपि तिष्ठेत् V. I., P. II., 78, 6.	ऋभूणां V. I., P. I., 48, 19.
ऋतुमस्यां हि निष्ठन्त्यां V. I., P. II., 78, 13.	ऋषभेकादशाश्च गा दद्यात् V. II., P. I., 95, 4.
ऋतुसान्निधु भुक्त्वा वा V. I., P. I., 158, 2.	ऋषयो निष्कृतिं तस्य V. II., P. I., 14, 3; 201, 6.
ऋतुस्नाता तु या शुद्धा V. I., P. II., 82, 7.	ऋषयश्चक्रिते धर्मं V. I., P. I., 334, 14.
ऋतुः स्वाभाविकः स्त्रीणां V. I., P. II., 19, 16.	ऋषयो दीर्घसन्ध्यत्वात् V. I., P. I., 300, 17.
ऋतौ न गच्छेद्यो भार्या V. II., P. I., 35, 1.	ऋषयो वा इन्द्रं V. I., P. I., 11, 3.
ऋतौ न गच्छेद्यो भार्या V. II., P. I., 35, 3.	ऋषि-देव-मनुष्याणां V. I., P. I., 337, 4.
ऋतौ न गच्छेद्भार्या वा V. II., P. II., 141, 17.	ऋषिसत्यं V. II., P. II., 187, 5.
ऋतौ नोपैति या भार्याम् V. I., P. II., 100, 10.	ऋषीणामग्निहोत्रेषु V. II., P. I., 248, 20.
ऋतौ भार्यामुपेयात् V. II., P. I., 297, 11.	ऋषीणामृषिता नित्यं V. I., P. I., 259, 1.
ऋतौ हि गर्भशङ्कित्वात् V. II., P. II., 4, 7.	ऋषीन् दर्भमयान् कृत्वा V. I., P. II., 131, 8.
ऋत्वागमांस्त्रीनतीत्य V. I., P. II., 93, 8.	ए.
ऋत्विजानां वीक्षितानां च V. I., P. II., 257, 14.	एकं गोमिथुनं द्वे वा V. I., P. II., 84, 16.
	एकं तु भोजयेद्विभं V. I., P. I., 387, 16.
	एकं तु वैणवं दण्डं V. I., P. II., 163, 13.

एकं तु वैणवं इण्डं V. I., P. II., 172, 22.	एक-द्वि-त्रि-चतुः-पञ्च V. II., P. I., 22, 11.
एकं नाम्ना परं तूर्णी V. I., P. II., 460, 15.	एक-द्वि-त्रि-चिन्नैरूने V. I., P. II., 450, 11.
एकं नाम्ना परं तूर्णी V. I., P. II., 460, 15.	एकदेशं तु वेदस्य V. I., P. I., 333, 14.
एकं प्रेतस्य V. I., P. II., 455, 8.	एकदेशे पृथक्युयात् V. I., P. I., 272, 7.
एकं सदिषाः V. I., P. I., 209, 8.	एकपेक्षुपविष्टानां V. I., P. I., 427, 2.
एक एव तु यो शुङ्गं V. I., P. I., 416, 5.	एकपङ्क्त्युपविष्टानाम् V. I., P. I., 429, 7.
एक एव शिवः साक्षात् V. I., P. I., 107, 8.	एकपङ्क्त्युपविष्टानां V. I., P. II., 436, 16.
एककालं गतासूनां V. I., P. II., 169, 17.	एकपर्यङ्कशयितौ V. II., P. II., 79, 11.
एककालं चरद्देश्यम् V. II., P. II., 59, 11.	एकपादं चरेद्गोधे V. II., P. I., 255, 4.
एककालं चरद्देशं V. I., P. II., 186, 6.	एकपादं चरेद्गोधे V. II., P. I., 258, 5.
एककालं समद्वनानो V. II., P. I., 320, 19.	एकपादेन तिष्ठेत V. I., P. II., 114, 9.
एकमासमावास्यादि- V. II., P. I., 300, 15.	एकपिण्डाः पृथकशौचाः V. I., P. II., 61, 17.
एकचित्वां समारुढौ V. I., P. II., 469, 11.	एकपूगं सुत्यारिग्यं V. I., P. I., 434, 14.
एकच चतुर्गं मासान् V. I., P. II., 183, 1.	एकभक्तं चरेत्पश्चात् V. II., P. I., 345, 13.
एकच लोभाद्यो भिक्षुः V. I., P. II., 190, 3.	एकभक्तेन नक्तन V. II., P. I., 268, 3.
एकचं सा गता भर्तुः V. I., P. II., 63, 6.	एकभक्तेन नक्तन V. II., P. II., 171, 9.
एकरण्डं समाश्रित्य V. I., P. II., 172, 1.	एकमप्यक्षरं यस्तु V. I., P. II., 53, 4.
एकरण्डी त्रिदण्डी वा V. I., P. II., 173, 1.	एकमप्याशयेन्नित्यं V. I., P. I., 188, 17.
एकरण्डी भवेद्वापि V. I., P. II., 178, 13.	एकमप्याऽऽशयेद्विप्रं V. I., P. I., 388, 19.
एकरण्डी भवेद्वापि V. I., P. II., 178, 13.	

एकमध्ययनं कुर्यात् V. II., P. II., 200, 11.	एकविंशतिसत्रस्तु V. II., P. II. 184, 2.
एकमेव दृष्टव्यमिः V. I., P. I., 448, 9.	एकविंशतिवर्षो वा V. I., P. II. 69, 10.
एकमेव यतीनां स्यात् V. I., P. II., 38, 4.	एकशकं नवम्याम् V. I., P. II. 317, 1.
एकमेव सकृद्भुक्त्वा V. II., P. I., 372, 8.	एकशफोभयदन्ताशने V. II., P. I. 408, 1.
एकरात्रं जले स्थित्वा V. II., P. I., 253, 6.	एकशय्यासनं पङ्क्तिं V. II., P. I. 28, 11.
एकरात्रं तु नाऽधीयात् V. II., P. I., 24, 18.	एकस्मिन् कृच्छ्रपादेन V. I., P. I. 168, 4.
एकरात्रं निराहारा V. II., P. I., 160, 18.	एकस्मिन् वृद्धये वाक्ये V. I., P. II. 173, 7.
एकरात्रं पारेत्रज्य V. I., P. II., 181, 3.	एकस्मिन् इयार्थैकोद्दिष्टविधिः V. I. P. I., 328, 7.
एकरात्रं हि निवसन् V. I., P. I., 397, 7.	एकस्मिन् वा बहुषु वा V. I., P. II. 409, 18.
एकरात्रोपवासश्च V. II., P. II., 182, 9.	एकस्मिन् विंशतिर्हस्ते V. I., P. I. 229, 13.
एकरात्रोपवासश्च V. II., P. I., 389, 18.	एकस्मिन् सावने स्वद्धि V. I., P. I. 193, 11.
एकरात्रोपवासश्च V. II., P. I., 26, 17.	एकस्य तृभयत्वे V. I., P. I. 60, 7.
एकरात्रोषिताश्वाप V. II., P. I., 156, 6.	एकस्य बहुषो जायाः V. I., P. 91, 3.
एकवर्षे हते वत्से V. II., P. I., 242, 8.	एकस्यैव तु नो दद्यात् V. I., P. II. 326, 2.
एकवस्त्रो न भुञ्जीत V. I., P. I., 265, 14.	एकहायनमनङ्गाहं V. II., P. I., 15.
एकवासा विशुद्धात्मा V. I., P. II., 187, 2.	एकां व्रतां बहूनां तु V. II., P. 287, 3.
एकविंशति- V. II., P. II., 164, 3.	एकान्तं तु शुभे देशे V. I., P. 307, 18.
एकविंशतिभिश्चान्यैः V. II., P. I., 217, 12.	एकाममाधाय मनः V. I., P. I. 424, 24.
एकविंशतिरात्रं च V. II., P. II., 121, 13.	एकविंशगुणान् वापि V. II., P. I. 167, 7.
एकविंशतिरात्रं तु V. II., P. II., 151, 3.	

एकादश नव द्वि-वि- V. I., P. II.,
157, 8.

एकादशी कण्डमध्ये V. I., P. I.,
367, 16.

एकादशे कृष्णायत्तं V. I., P. II.,
317, 20.

एकादशे पञ्चमे स्थुः V. I., P. II.,
448, 11.

एकादशेऽपि वा मासि V. I., P. II.,
453, 9.

एकादशे स्त्रीजननी V. I., P. II.,
114, 3.

एकादशे ऽह्नि तत्कुर्यात् V. I., P. II.,
448, 13.

एकादशेऽह्नि यच्छ्राद्धं V. I., P.
II., 298, 3.

एकादश्यां तथा भूषणं V. I., P. I.,
368, 8.

एकादश्यां तथा नारी V. I., P. II.,
110, 17.

एकादश्यां तथा रूप्यं V. I., P. II.,
316, 1.

एकादश्यां तु कर्तव्यं V. I., P. II.,
332, 10.

एकादश्यां निराहारः V. II., P. II.,
161, 12.

एकादशे तु भुञ्जीत V. I., P. II., 186,
18.

एकामृक्कस्य कामार्थम् V. I., P. II.,
114, 13.

एका लिङ्गे गुर्वे तिलः V. I., P. I.,
229, 2.

एका लिङ्गे करे सव्ये V. I., P. I.,
228, 17.

एका वैदयस्य V. I., P. II., 95, 16.

एकाहधनितोऽन्नेन V. II., P. II.,
46, 3.

एकाहमरणे पित्रोः V. I., P. II.,
468, 13.

एकाहमर्चयेद्विज्जं V. I., P. I.,
376, 2.

एकाहमशुचिर्भूत्वा V. I., P. II.,
279, 5.

एकाहस्तु सपिण्डानां V. I., P. II.,
250, 14.

एकाहस्तु पुराणेषु V. I., P. II.,
449, 9.

एकाहेन तु कृच्छोऽयम् V. II.,
P. II., 191, 9.

एकाहात् क्षत्रिये शुद्धिः V. I., P. II.,
282, 17.

एकाहाच्छुद्धयते विप्रो V. I., P. II.,
208, 1.

एकाहात्परतो ग्रामे V. I., P. II.,
184, 13.

एकाहं क्षपणं कृत्वा V. II., P. II.,
141, 2.

एकाहं तु पुराणेषु V. II., P. I.,
423, 6.

एकाहं वैदयः V. II., P. I., 422, 5.

एकाहं सूतकं तत्र V. I., P. II.,
251, 2.

एकीभावेन भोक्तव्यं V. I., P. II.,
415, 22.

एकेन तिष्ठताऽधस्तात् V. I., P. I.,
178, 4.

एकेन पाणिना दत्तं V. I., P. II.,
382, 17.

एकैकं ग्रासमभीयात् V. II., P. II.,
178, 11.

एकैकं पिण्डमभीयात् V. II., P. I.,
460, 1.

एकैकं हासयेत् पिण्डं V. II., P. I.,
303, 7.

एकैकं हासयेत् पिण्डं V. II., P. I.,
299, 8.

- एकैकं वर्धयेत् पिण्डं V. II., P. I., 303, 5.
 एकैकमस्त्रलिं देवाः V. I., P. I. 351, 8.
 एकैकन्यूनमुद्दिष्टं V. I., P. I., 257, 6.
 एकैकमथ वा द्वौ त्रीन् V. I., P. II., 364, 6.
 एकैकमपि विद्वांसं V. I., P. II., 339, 8.
 एकैकमेकैकस्य त्रींस्त्रीन् V. I., P. II., 363, 6.
 एकैकमेव V. I., P. II., 116, 10.
 एकैकस्य तु विप्रस्य V. I., P. II., 405, 8.
 एको नार्हति तत् कर्तुम् V. II., P. I., 131, 1.
 एकोऽनुगच्छन् तस्यार्थम् V. I., P. II., 287, 10.
 एको देवः V. I., P. I., 208, 16.
 एकोद्दिष्टं तु कर्तव्यम् V. I., P. II., 447, 2.
 एकोद्दिष्टं देवहीनम् V. I., P. II., 447, 14.
 एकोद्दिष्टं न कुर्वति V. I., P. II., 458, 15.
 एकोद्दिष्टं परित्यज्य V. I., P. II., 446, 11.
 एकोद्दिष्टं तु यच्छास्त्रं V. I., P. II., 300, 6.
 एकोद्दिष्टं सुतैः कार्यं V. I., P. II., 328, 2.
 एकोद्दिष्टविधानेन V. I., P. II., 454, 6.
 एकोद्दिष्टे तु सम्प्राप्ते V. I., P. II., 331, 18.
 एकोद्दिष्टे तु सम्प्राप्ते V. I., P. II., 331, 9.
 एको भिक्षुर्यथोक्तस्तु V. I., P. II. 180, 6.
 एको वा तावृषी वण्डो V. I., P. II. 157, 11.
 एको वाऽध्यात्मवित्तमः V. II., P. I. 209, 6.
 एकः शयीत सर्वत्र V. I., P. II. 46, 5.
 एतं वै तमात्मानम् V. I., P. II., 153 14.
 एतं वै तमात्मानं V. I., P. II., 107 12.
 एतत्कष्टतमं विद्यात् V. I., P. I. 473, 11.
 एतत्कुच्छं तुलापुरुषं V. II., P. II. 184, 10.
 एतत्कृतयुगं नाम V. I., P. I., 132, 4.
 एतत्खलु वाव तपः V. I., P. I. 120, 3.
 एतज्जपेदध्वंवाहः V. I., P. I., 297 13.
 एतच्छान्द्रायणं नाम V. II., P. I. 303, 10.
 एतच्छौचं गृहस्थस्य V. I., P. I. 229, 4.
 एतत्तपो विदुर्धाराः V. I., P. I., 128 2.
 एतत्तु ब्रह्मज्ञे विद्यात् V. II., P. I. 166, 17.
 एतत्त्रयं प्रकुर्वाणः V. I., P. II. 180, 9.
 एतत्त्रयं समाश्रित्य V. I., P. I. 470, 4.
 एतत् पण्येषु भोक्तव्यं V. I., P. II., 383, 3.
 एतत्पातकमुक्तानां V. II., P. II. 191, 11.

- एतत् पिपीलिकामध्यं V. II., P. I., 303, 8.
 एतत् समाहितः कुर्यात् V. II., P. I., 244, 11.
 एतत् सर्वं भूः V. I., P. II., 176, 3.
 एतत् संवत्सरादूर्ध्वं V. II., P. I., 22, 15.
 एतदेव V. II., P. II., 66, 18.
 एतदेव V. II., P. II., 176, 2.
 एतदेव व्रतं कुर्यात् V. II., P. II., 82, 2.
 एतदेव व्रतं कुर्यात् V. II., P. II., 97, 8.
 एतदेव व्रतं कुर्यात् V. II., P. I., 99, 11.
 एतदेव व्रतं कुर्युः V. II., P. II., 107, 1.
 एतद्व्याधिरोनाम V. I., P. II., 308, 2.
 एतद् गृहीत्वा निष्क्रम्य V. I., P. II., 160, 11.
 एतद्धर्मस्य नानात्वं V. I., P. I., 81, 5.
 एतद्विदित्वा यः सन्ध्याम् V. I., P. I., 302, 13.
 एतद्विधानमतिष्ठेत् V. I., P. I., 472, 5.
 एतद् व्याप्तिमवेतेषां V. II., P. II., 215, 12.
 एतद्विष्णुपदं नाम V. I., P. I., 192, 11.
 एतद् जरामर्षम् V. I., P. I., 165, 1.
 एतद् जरामर्षम् V. I., P. II., 136, 6.
 एतद् पितृ वासो V. I., P. II., 433, 10.
 एतद्गतं चोत्तं सार्धं V. II., P. I., 44, 7; 329, 1.
 एतद्व्यशुक्लवचनं V. I., P. II., 331, 16.
 एतन्महाश्रतम् V. II., P. I., 99, 2.
 एतन्मैथुनमष्टाङ्गं V. II., P. I., 312, 8.
 एतमर्थमपृच्छन्त V. I., P. I., 314, 9.
 एतमु एवाहम् V. I., P. II., 106, 7.
 एतमेव प्रव्राजिनो V. I., P. II., 175, 17.
 एतमेव विविक्त्वा V. I., P. II., 175, 17.
 एतमेव विधिं कृत्वा V. II., P. I., 300, 10.
 एतया निषाद-स्थपति V. I., P. I., 49, 5.
 एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते V. II., P. II., 149, 13.
 एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते V. II., P. II., 126, 3.
 एतद् स्म वै तद्विद्वांसः V. I., P. II., 177, 9.
 एता एव V. II., P. II., 176, 3.
 एता गत्वा स्त्रियो मोहात् V. II., P. I., 318, 8.
 एता गत्वा स्त्रियो मोहात् V. II., P. I., 318, 18.
 एतान् गुणान् सप्त परीक्ष्य देया V. I., P. II., 75, 11.
 एतान् विगर्हिताचारान् V. I., P. II., 351, 16.
 एतान् हत्वा द्विजः कुर्यात् V. II., P. I., 92, 2.
 एतानि क्रमशोऽदनीयात् V. II., P. I., 244, 8.
 एतानि जप्तानि पुनस्ति जन्तून् V. II., P. II., 158, 1.
 एतानि नैव देयानि V. I., P. II., 376, 16.
 एतानि पतितानां तु V. II., P. I., 21, 5; 23, 15.

एतानि भक्षयेद्यस्तु V. I., P. I., 253, 4.	एतासामप्यभावे तु V. I., P. II., 31, 7.
एतानि यतिपात्राणि V. I., P. II., 191, 9.	एतास्तु गमने कृत्वा V. II., P. I., 334, 10.
एतानि लोकगुप्यर्थं V. I., P. I., 137, 9.	एतास्तिष्ठन्तु भार्यार्थं V. I., P. II., 64, 13.
एतानि बाहयन् विप्रो V. I., P. I., 380, 4.	एतास्तिष्ठः स्त्रियो गत्वा V. II., P. I., 321, 8.
एतानि विधिवस्कृत्वा V. II., P. I., 305, 9.	एते कालाः समुद्दिष्टाः V. I., P. II., 310, 17.
एतानि सततं पश्येत् V. I., P. I., 321, 6.	एते क्रमेण विप्राणां V. I., P. II., 17, 8.
एतानासाद्य संसारान् V. II., P. II., 266, 6.	एते गृहस्थप्रभवाः V. I., P. II., 17, 11.
एतानेवमर्चयित्वा V. II., P. I., 301, 12.	एते च दिव्याः पितरः V. I., P. I., 358, 6.
एतान्येव समस्तानि V. II., P. II., 181, 4.	एते दोषा भवन्तीह V. II., P. I., 376, 1.
एतान्येवाऽऽतुरस्य V. II., P. I., 402, 7.	एतेन V. II., P. II., 192, 12.
एताभ्याहः पवित्राणि V. II., P. I., 192, 11.	एतेन पिण्डो व्याख्यातः V. I., P. II., 455, 10.
एताभ्यश्चैव V. I., P. I., 384, 1.	एतेन शुद्धयते विप्रो V. II., P. I., 390, 2.
एताभ्यां श्रुतयुक्तस्य V. I., P. II., 407, 1.	एतेनाऽन्तेवासिनो V. I., P. II., 345, 2; 346, 1.
एतामवस्थां सम्प्राप्य V. I., P. II., 159, 8.	एतेनैव V. II., P. II., 180, 1.
एतामेव V. II., P. II., 285, 16.	एतेनैव व्याण्डाली V. II., P. I., 309, 9.
एतावतैव विधिना V. I., P. II., 158, 16.	एतेनैवातिकृच्छ्रो व्याख्यातः V. II., P. I., 259, 16.
एताश्चान्याश्च राजेन्द्र V. I., P. I., 366, 1.	एतेनैवाभिशास्तो V. II., P. II., 152, 2.
एताश्चान्याश्च सेवेत V. I., P. II., 146, 3.	एते पञ्चतपो V. II., P. II., 114, 5.
एतांश्चैव प्रमीतांश्च V. I., P. I., 360, 1.	एते ब्राह्मणचण्डालाः V. II., P. I., 387, 7.
एतासां पावनार्थाय V. I., P. I., 380, 5.	एतेभ्योऽन्ये स्वभोज्यान्नाः V. II., P. I., 378, 13.
	एते रुद्राः समाख्याताः V. I., P. I., 358, 2.

एते वे द्वादशाऽऽदिस्थाः V. I., P. I., 358, 5.
 एते व्यस्ताः समस्ता वा V. II., P. II., 203, 12.
 एते शूद्रेषु भोड्यान्नाः V. II., P. I., 431, 7.
 एतेषां निनवं यावत् V. I., P. I., 429, 2.
 एतेषां पावकच्छः स्यात् V. II., P. II., 118, 6.
 एतेषां ब्राह्मणो भुक्त्वा V. II., P. I., 385, 12.
 एतेषां ब्राह्मणो भुक्त्वा V. II., P. I., 387, 11.
 एतेषां भक्षणं कृत्वा V. II., P. I., 403, 6.
 एतेषामध्यभावे तु V. I., P. II., 34, 18.
 एतेषामुक्कं पीत्वा V. II., P. I., 371, 18.
 एतेषामिव जन्तूनां V. II., P. II., 255, 3.
 एतेषामिव देवानां V. I., P. II., 36, 17.
 एतेषामिव सर्वेषां V. II., P. II., 116, 16.
 एतेषामिव सर्वेषां V. II., P. I., 387, 9.
 एतेषु यश्चरते V. I., P. I., 167, 1.
 एतेषां नान्यपस्यानि V. I., P. II., 72, 2.
 एतेषां विक्रये कृच्छं V. II., P. II., 118, 4.
 एतेष्वेवावसक्तस्तु V. I., P. I., 306, 10.
 एतेष्वविद्यमानेषु V. I., P. II., 48, 11.
 एते सर्वे V. I., P. I., 14, 5.

एते सूनासहस्राणाम् V. I., P. I., 200, 11.
 एते हि योगाः सेनायाः V. I., P. I., 456, 18.
 एतैरङ्गुलिभेदैस्तु V. I., P. I., 266, 10.
 एतैरनङ्गात् न हि बन्धनीयो V. II., P. I., 275, 11.
 एतैरपि हुतं यस्यात् V. I., P. I., 311, 15.
 एतैरेव गुणैर्युक्तः V. I., P. II., 75, 14.
 एतैरेव महायज्ञान् V. I., P. II., 141, 2.
 एतैरेष्टे द्विजस्याङ्गे V. II., P. I., 66, 13.
 एतैर्द्विजातयः शोभ्याः V. II., P. II., 154, 11.
 एतैर्युक्तस्य राजस्तु V. I., P. II., 207, 3.
 एतैः साकं कर्मयुक्तः V. I., P. II., 207, 2.
 एतैः सर्वेषु निष्णातो V. I., P. II., 177, 3.
 एतैः सर्वैः सुनिष्पन्नो V. I., P. II., 195, 3.
 एधोदकं मूल-फलम् V. I., P. I., 202, 16.
 एनसां स्थूल-सूक्ष्माणां V. II., P. II., 169, 2.
 एभिरन्तरिने कृत्वा V. I., P. I., 429, 14.
 एभिर्धौर्यमिव सूत्रं V. I., P. II., 169, 7.
 एवं V. II., P. II., 247, 5.
 एवं कल्पास्त्वसंख्याताः V. I., P. I., 94, 10.
 एवं कश्मलभूयिष्ठा V. II., P. I., 193, 18.

- एवं कृते नाम्नि V. I., P. II., 26, 6.
 एवं कृतोदकान् सम्यक् V. I., P. II., 292, 13.
 एवं क्षत्रिय-विद्-बुद्धाः V. I., P. II., 118, 22.
 एवं गच्छन् स्त्रियं क्षमां V. I., P. II., 101; 8.
 एवं गृहबलिं कृत्वा V. I., P. I., 385, 6.
 एवं जप्यपरो नित्यं V. II., P. II., 28, 6.
 एवं तैः समनुज्ञातः V. II., P. I., 236, 8.
 एवं तैल-सर्पिषी V. II., P. I., 143, 2.
 एवं वण्डादिकैर्युक्तं V. I., P. I., 153, 7.
 एवं वृद्धतरो नित्यं V. II., P. II., 59, 7.
 एवं द्वापरमासाद्य V. I., P. I., 132, 4.
 एवं द्विजाभ्युच्छिष्ट— V. II., P. I., 393, 7.
 एवं धनागमाः सर्वे V. I., P. I., 201, 10.
 एवं धर्मं चर्यमाणम् V. I., P. I., 57, 2.
 एवं धर्मं प्रवृत्तस्य V. I., P. I., 456, 11.
 एवं नरविशेषेण V. II., P. II., 201, 4.
 एवं निमन्त्र्य नियमान् V. I., P. II., 365, 7.
 एवं निरुद्धभोगं तु V. II., P. II., 276, 17.
 एवं न्यासविधिं कृत्वा V. I., P. I., 368, 2.
 एवं पक्षिषु सर्वेषु V. II., P. I., 78, 10.
 एवं पञ्चालेन V. I., P. I., 420, 5.
 एवं परिवर्द्धितं V. II., P. I., 214, 11.
 एवं पापविशुद्धाश्च V. II., P. II., 243, 12.
 एवं पापात् समुद्धृत्य V. II., P. I., 234, 10.
 एवं प्रक्षीणपापानां V. I., P. I., 59, 5.
 एवं प्रवक्षिणावृत्को V. I., P. II., 458, 21.
 एवं प्रयत्नं कुर्वीत V. I., P. I., 471, 12.
 एवं ब्रह्महत्या—V. II., P. II., 163, 8.
 एवं माता-ऽऽमहाचार्य- V. I., P. II., 289, 11.
 एवं मातुलानी-मातु- V. II., P. I., 317, 19.
 एवमाचारसम्पन्नम् V. I., P. I., 146, 4.
 एवमात्मनि कर्माणि V. II., P. I., 11, 16.
 एवमासीनि चान्यानि V. I., P. II., 369, 16.
 एवमादिषु V. I., P. II., 307, 2.
 एवमादिषु तीर्थेषु V. I., P. I., 195, 4.
 एवमेतः शर्म याति V. I., P. II., 19, 1.
 एवमेव चरेद्वर्द्धं V. II., P. I., 97, 1.
 एवमेव विधिं कुर्यात् V. II., P. I., 71, 9.
 एवं येनिषु सर्वासु V. II., P. II., 244, 2.
 एवं यो ब्राह्मणो नित्यम् V. I., P. I., 249, 15.
 एवं यः सर्वभूतानि V. I., P. I., 362, 7.

एवं राजन्यां हत्वा V. II., P. I., 98, 13.	एष मे मण्डलं भित्वा V. I., P. II., 196, 19.
एवं वनाश्रमे तिष्ठन् V. I., P. II., 156, 6.	एष वा अनृणः V. I., P. II., 105, 1; 150, 13.
एवंविधस्य विप्रस्य V. I., P. II., 208, 6.	एष वोऽभिहितो धर्मो V. I., P. II., 153, 1.
एवं वैवस्वतः प्राह V. II., P. I., 390, 7.	एष सर्वः समुद्दिष्टः V. II., P. II., 219, 3.
एवं वैद्यो राजन्यायाम् V. II., P. I., 332, 3.	एष स्वधर्मो विख्यातः V. I., P. II., 181, 19.
एवं शीलसमाचारी V. II., P. II., 246, 1.	एषां त्रिरात्रमभ्यासात् V. II., P. II., 183, 10.
एवं शौचविधिं कृत्वा V. I., P. I., 233, 17.	एषामन्नं न भोक्तव्यं V. II., P. I., 381, 8.
एवं सञ्चरमाणस्तु V. II., P. II., 59, 12.	एषामन्नं न भोक्तव्यं V. I., P. II., 384, 21.
एवं सति नृपः शुद्धः V. I., P. II., 256, 3.	एषामन्यतमं यद्यत् V. II., P. II., 191, 7.
एवं सर्वमिदं राजा V. I., P. I., 71, 4.	एषा लाघवकार्येषु V. II., P. I., 217, 16.
एवं सर्वं विधायैवम् V. I., P. I., 474, 12.	एषां शुना ऽवलीढानां V. II., P. I., 145, 4.
एवं सुचरितप्रायश्चित्तो V. II., P. I., 249, 12.	एषा सम्यक् समाख्याता V. I., P. I., 171, 8.
एवं स्नात्वा ततः पश्चात् V. I., P. I., 262, 12.	एषु श्राद्धं न कुर्वति V. I., P. II., 324, 18.
एवं स्यात्तेजसा युक्तः V. I., P. I., 210, 6.	एषु सर्वेषु कुर्वति V. II., P. I., 91, 4.
एवं इत्वा च तच्छेषं V. II., P. I., 438, 2.	एषु स्त्री-तैल-मांसादि V. I., P. I., 253, 10.
एवंसाह V. II., P. II., 213, 5.	एषु स्नात्वा च पीत्वा च V. II., P. I., 111, 16.
एष एव क्रमो दृष्टो V. II., P. II., 245, 4.	एष्टव्या बहवः पुत्राः V. I., P. II., 397, 12.
एष चान्द्रायणो V. II., P. I., 304, 5.	एष्टव्या बहवः पुत्राः V. I., P. II., 108, 13.
एष चान्द्रायणो मासः V. II., P. I., 300, 6.	एहोहीति तमाहुतयः V. I., P. I., 167, 5.

ऐ.

- ऐकाश्रम्यं V. I., P. II., 135, 9.
 ऐणैयमजिनम् V. I., P. II., 32, 21.
 ऐन्ववेन मृगारेष्टया V. II., P. II.,
 115, 16.
 ऐन्द्रं स्थानमुपासीताः V. I., P. II.,
 257, 9.
 ऐन्द्राममेकादशकपालं V. I., P. I.,
 166, 9; 70, 8.

ओ.

- ओङ्कारं पूर्वसुखार्थं V. I., P. I., 303,
 11.
 ओङ्कारैषैव मन्त्रेण V. I., P. I., 254,
 19.
 ओङ्कारपूर्वमाख्याताः V. II., P. I.,
 301, 13.
 ओङ्कारमावितः कृत्वा V. II., P. II.,
 141, 2.
 ओङ्कारश्चाथ शब्दश्च V. I., P. I.,
 34, 4.
 ओं नमोहमाय V. II., P. II., 174,
 13.
 ओं भूः पुरुषम् V. I., P. I., 369, 8.
 ओं भूर्भुवःसुवरोम् V. I., P. I., 371, 7.
 ओम् भूर्भुवः स्वर्मह— V. II., P. I.,
 299, 18.
 ओं भूः सावित्रीम् V. I., P. II.,
 159, 13.
 ओं भूरित्यादिना प्राप्त्य V. I., P. II.,
 158, 15.
 ओमापो ऽधोतिरित्येतत् V. I., P. I.,
 292, 11.
 ओमित्येतमात्मानं V. I., P. II.,
 176, 12.
 ओषधय इति मन्त्रेण V. I., P. II.,
 403, 7.
 ओषधीभ्योऽन्नम् V. I., P. I.,
 105, 7.

ओषधीभ्यः स्वाहा V. I., P. I., 212,
 12.

ओष्ठौ विल्बमकौ स्पृष्टया V. I., P. I.,
 242, 5.

औ.

औरसो धर्मपत्नीजः V. II., P. I.,
 47, 14.

औरसः क्षेत्रजश्चैव V. II., P. I., 45, 9.

औरसः पुत्रिकापुत्रः V. II., P. I.,
 47, 10.

औषधं स्नेहमाहारं V. II., P. I.,
 283, 16.

आपधं स्नेहमाहारं V. II., P. I., 283, 6.

औष्टं गन्धं तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
 31, 6.

और्ण-काशेय-कुतप- V. II., P. I.,
 180, 5.

औदुम्बराय दध्नाय V. I., P. I.,
 361, 8.

औपासने पचने वा V. I., P. I., 381, 1.

औदुम्बरेण खड्गेन V. I., P. I.,
 354, 5.

औमामहेश्वराश्चैव V. I., P. I., 169, 1.

औदुम्बराः V. I., P. II., 199, 2.

औदकनेव विधिना V. I., P. II.,
 429, 4.

औरभ्रिको माहिषिकः V. I., P. I.,
 351, 14.

औजसे V. I., P. II., 307, 2.

औष्ट्रैकशकं स्त्रैणम् V. I., P. II.,
 340, 5.

औरध्रेणाथ चतुरः V. I., P. II.,
 373, 2.

क.

कण्डकि-क्षीरबुक्षोर्धं V. I., P. I.,
 251, 11.

- कण्ठं भित्वा विनिर्यातो V. I., P. I., 39, 5.
 कण्ठं शिरो वा प्रावृत्त्य V. I., P. I., 247, 16.
 कण्ठाभरणशेषेण V. II., P. I., 26, 10.
 कण्डनी पेपणी चुल्ली V. I., P. I., 330, 3.
 कण्ड्यं पृष्ठतो गां तु V. I., P. I., 322, 7.
 कण्डुरं भेदवृन्ताकं V. I., P. II., 378, 17.
 कन्यां कौपनिमाच्छाद्यम् V. I., P. II., 163, 12.
 कन्ध-मूल-फलादीनि V. II., P. I., 405, 3.
 कन्धले पटसूत्रे च V. II., P. II., 146, 4.
 कनवनदाही V. II., P. II., 258, 11.
 कनकलं कौटुणी द्राक्षा V. I., P. II., 369, 11.
 कटुकानि च सर्वाणि V. I., P. II., 374, 15.
 कणान् वा भक्षयेद्वहर् V. II., P. II., 82, 6.
 कण्वाश्रमे V. I., P. II., 307, 6.
 कनम आर्वत्या इति V. I., P. I., 206, 14.
 कनम इन्द्रः V. I., P. I., 206, 18.
 कनमे ते त्रयो देवा इति V. I., P. I., 206, 24.
 कनमे ते रुद्रा इति V. I., P. I., 206, 11.
 कनमे ते वसव इति V. I., P. I., 206, 7.
 कनमे षडिति V. I., P. I., 206, 21.
 कन्यस्त्रिण्यतिक्रामन् V. I., P. II., 366, 12.
 कथञ्चित् ब्राह्मणीं गच्छेत् V. II., P. I., 330, 14.
 कथं तस्या भवेच्छौचं V. II., P. I., 169, 17.
 कथमसतः सञ्जायेत V. I., P. I., 102, 4.
 कथ्य-वक्ष-चोगणां V. II., P. I., 380, 11.
 कथ्य-वक्ष-चोगणां V. I., P. II., 384, 13.
 कथ्यस्य नृपस्य V. II., P. I., 385, 3.
 कवली नारिकेलं च V. II., P. II., 118, 5.
 कदा चे नस्तरीरसि V. I., P. I., 299, 5.
 कदाचिदपि नाध्येयं V. I., P. I., 158, 12.
 कदाचित् सुकृतं कर्म V. II., P. I., 12, 10.
 कदुद्राय अपेत् सूक्तं V. II., P. II., 279, 11.
 कनकं विशाखासु V. I., P. II., 314, 4.
 कनक-मणि रजत- V. II., P. I., 175, 19.
 कनका-ऽथ तिला-गावो V. II., P. II., 185, 8.
 कनखले V. I., P. II., 305, 15.
 कनिष्ठाङ्गुलिवत् स्थूलं V. I., P. I., 251, 12.
 कनिष्ठाङ्गुल्योर्नाभिम् V. I., P. I., 238, 3.
 कनिष्ठा-तलयोः V. I., P. I., 235, 16.
 कनिष्ठा-ऽनामिका-ऽङ्गुष्ठैः V. I., P. I., 418, 20.

कनिष्ठा रक्षणी प्रोक्ता V. I., P. I., 310, 10.	कन्याप्रदानमभ्यर्च्य V. I., P. II., 84, 19.
कनिष्ठास्तं नमस्येरन् V. I., P. I., 335, 4.	कन्याप्रदानं विधिवत् V. I., P. II., 84, 17.
कन्यां कन्यावेदिनश्च V. I., P. II., 316, 8.	कन्याप्रदानं स्वाच्छन्द्यात् V. I., P. II., 84, 21.
कन्याकां तु द्वितीयायां V. I., P. II., 315, 15.	कन्यानां वृषकाश्चैव V. I., P. II., 358, 13.
कन्यागते पञ्चमे तु V. I., P. II., 32, 10.	कन्यानामसवर्णानां V. I., P. I., 134, 7.
कन्यागते सवितरि V. I., P. II., 323, 17.	कन्यानां सम्प्रदानं च V. I., P. I., 469, 11.
कन्यागते सवितरि V. I., P. II., 318, 6.	कन्यां यच्छति वृद्धाय V. II., P. II., 220, 13.
कन्यागते सवितरि V. I., P. II., 321, 12.	कन्यायां मिथुने मीने V. I., P. I., 192, 12.
कन्यागाम्ग्रमरी शूली V. II., P. II., 271, 1.	कन्यायां वृषणं चैव V. II., P. I., 16, 6.
कन्यां च गोत्रजां गत्वा V. II., P. II., 271, 2.	कन्यायां दत्तशुल्कायां V. I., P. II., 93, 15.
कन्यां च बहुपुत्रां च V. I., P. II., 111, 11.	कन्यायिनैव गन्तव्या V. I., P. II., 110, 12.
कन्यां चैवानपत्यानां V. I., P. I., 191, 10.	कन्याराशौ महाराज V. I., P. II., 323, 14.
कन्यां ददद्भूलोकं V. II., P. I., 156, 21.	कन्यासन्वेषणे चैव V. II., P. II., 102, 4.
कन्यां ददद्भूलोकं V. I., P. II., 79, 8; 81, 19.	कन्यास्थार्कान्वितं चेत् स्यात् V. I., P. II., 319, 11.
कन्यां ददाति शुल्कं V. II., P. II., 221, 20.	कन्यास्थार्कान्वितः पक्षः V. I., P. II., 321, 17.
कन्यादाने च विप्रं यो V. II., P. II., 230, 9.	कन्यैवाक्षतयोनिर्या V. I., P. II., 57, 18.
कन्यादूषकः V. II., P. II., 258, 4.	कपालं वृक्षमूलानि V. I., P. II., 194, 1.
कन्यादूषी V. II., P. II., 132, 15.	कपिलो मुनिरास्तीकः V. I., P. I., 441, 19.
कन्यादूषी V. II., P. II., 133, 2.	कपिलो यदि सर्वज्ञः V. I., P. I., 34, 5.
कन्या-पुत्रविवाहेषु V. I., P. II., 461, 7.	
कन्याप्रदः पूर्वनाशे V. I., P. II., 80, 7.	
कन्याप्रदानं तस्यैव V. II., P. II., 102, 5.	

कपोतव्रतनिष्ठस्थ V. II., P. II., 46, 4.	कर्णभेत्ता कर्णशूली V. II., P. II., 247, 12.
कमण्डलौ V. II., P. II., 148, 11.	कर्णयुग्मे तथा स्पृष्टे V. I., P. I., 250, 8.
कयानश्वित्र आशुव- V. II., P. I., 418, 4.	कर्तव्यं भूमिपालेन V. I., P. I., 467, 4.
करञ्जं येऽपि चान्ये वै V. I., P. II., 375, 13.	कर्दमाखूत्करालेपात् V. I., P. I., 271, 10.
करकालावकायैश्च V. I., P. I., 219, 10.	कर्तव्यमविरोधेन V. II., P. I., 453, 5.
करपैरन्वितस्यापि V. II., P. II., 213, 14.	कर्तव्यमानुपूर्व्येण V. I., P. I., 415, 1.
करण्यश्च पलाण्डुश्च V. I., P. II., 379, 3.	कर्तव्यश्च त्रिभिर्वर्णैः V. I., P. II., 80, 2.
करपात्रे च यत्तोयं V. I., P. I., 219, 12.	कर्तव्यानि षडेतानि V. I., P. II., 183, 19.
करवीरैस्तु गायत्र्या V. II., P. II., 241, 9.	कर्तारं देश-कालौ च V. II., P. I., 131, 16.
करायां तोयमाशय V. I., P. I., 296, 1.	कर्तुमस्मद्विधैर्ब्रह्मन् V. I., P. I., 88, 5.
कराभ्यामञ्जलिं कृत्वा V. I., P. I., 296, 8.	कर्तुस्तात्कालिकी शुद्धिः V. I., P. II., 24, 5; 298, 17.
करिष्यति वृषोत्सर्गं V. I., P. II., 305, 6.	कर्तुस्तु कालाभिनियमात् V. I., P. II., 317, 11.
कोण दक्षिणेनोर्ध्वं V. I., P. II., 36, 14.	कर्पूरादेस्तदर्थं स्यात् V. II., P. II., 118, 8.
कोतिं ब्राह्मणी श्रेयो V. II., P. I., 55, 15.	कर्मभये ततः पश्चात् V. II., P. II., 268, 7.
कोतिं यः ससम्भूदो V. I., P. II., 292, 6.	कर्म चाध्यापनं चैव V. I., P. I., 194, 5.
कोतिं विधिवन्मर्थः V. I., P. II., 305, 2.	कर्मजा गतयो नृणाम् V. II., P. II., 211, 14.
कोतिं शूलप्रक्षेपं V. II., P. II., 248, 7.	कर्मणां सिद्धिः रौद्रे V. I., P. II., 313, 18.
कोतिं सा परित्याज्या V. I., P. I., 130, 2.	कर्मणा गर्हितेनैव V. II., P. II., 117, 1.
कंकटे संस्थिते भानौ V. I., P. II., 129, 16.	कर्मणा तेषु यो मोहाह V. II., P. I., 387, 5.
कर्कश-मीवकं चारु V. I., P. II., 369, 12.	

- कर्मणां फलनिर्वृतिं V. II., P. II., 211, 12.
 कर्मणा मनसा वाचा V. II., P. II., 209, 7.
 कर्मणोन्ते V. II., P. II., 190, 3.
 कर्मण्यधिकृता ये तु V. I., P. II., 169, 6.
 कर्मण्येवाऽधिकारस्ते V. I., P. I., 61, 9.
 कर्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः V. I., P. II., 337, 12.
 कर्मफल- V. II., P. II., 263, 9.
 कर्मिन् स्वशरीरोत्थैः V. I., P. II., 292, 8.
 कर्म भुक्त्वा क्रमेणैव V. II., P. II., 243, 2.
 कर्म आरुद्रादिकं चैव V. I., P. I., 192, 20.
 कर्म स्मार्तं विवाहामौ V. I., P. I., 317, 7.
 कर्माङ्गं नवमे श्रोक्ते V. II., P. II., 299, 17.
 कर्माणि प्रविशन्तानि V. I., P. I., 86, 2.
 कर्मातिशयमासाद्य V. I., P. I., 59, 4.
 कर्माध्यक्षः V. I., P. I., 208, 18.
 कर्मारस्य तथा तक्षणः V. II., P. I., 385, 2.
 कर्षणकार्यार्थम् V. II., P. II., 124, 11.
 कर्षु समन्वितं युक्त्वा V. I., P. II., 446, 4.
 कलविङ्कुं सकाकोलं V. II., P. I., 407, 7.
 कलविङ्कु-ह्रस्व-हंस- V. II., P. I., 407, 16.
 कलविङ्कुं ह्रस्व-हंस- V. I., P. II., 387, 5.
 कलौ पञ्च न कुर्वीत V. I., P. II., 91, 14.
 कलौ पञ्च न कुर्वीत V. II., P. I., 53, 10.
 कलौ पञ्च न कुर्वीत V. I., P. I., 234, 3.
 कलौ युगे त्विमान्धर्मान् V. I., P. II., 94, 3 ; 208, 12.
 कल्पं कल्पं ततश्चान्ते V. II., P. II., 242, 13.
 कल्पान्तराणि कुर्याणः V. I., P. II., 408, 15.
 कव्यवाङ्मलः सोमः V. I., P. I., 359, 15.
 कव्यापहारी V. II., P. II., 259, 6.
 कशेरु कोविदारश्च V. I., P. II., 369, 9.
 कश्मलाऽऽशुचियुक्तानि V. II., P. I., 153, 2.
 कष्टा पापीयसी वृत्तिः V. I., P. II., 4, 16.
 कस्तस्या निष्कृतिं कर्तुं V. I., P. I., 333, 11.
 कस्मिंश्चिदपि वृत्तान्ते V. I., P. II., 96, 12.
 कस्तूरिकादिगन्धानां V. II., P. II., 118, 7.
 काङ्क्षन्तः पुत्र-पौत्रेभ्यः V. I., P. II., 324, 7.
 काङ्क्षन्ति पितरः क्लिष्टाः V. I., P. II., 321, 3.
 काङ्क्षन्ति पितरः पुत्रान् V. I., P. II., 305, 4.
 काण्डान् काण्डादिति V. II., P. I., 273, 14.
 कान्तारेऽप्यथ वा दुर्गे V. II., P. I., 273, 13.
 कान्तारेष्वथ दुर्गेषु V. II., P. I., 259, 9.

कांस्यके मुरजं वंशं V. II., P. II., 202, 11.	कामकारकृतेऽप्याहुः V. II., P. I., 200, 6.
कांस्यताम्रपात्राणाम् V. II., P. I., 122, 2.	कामकारकृतेऽप्येके V. II., P. I., 200, 10.
कांस्याऽयस्ताम्र-सीसं वा V. II., P. II., 113, 1.	कामं क्रोधं च लोभं च V. I., P. II., 46, 2.
काक्षियादिस्त्वर्थदण्डः V. I., P. I., 447, 15.	काम-क्रोधौ च संयम्य V. I., P. II., 173, 15.
काके भासे च गुप्ते च V. II., P. I., 82, 15.	काम-क्रोधौवशे यस्य V. I., P. I., 217, 18.
काकैः भाविस्तु संस्पृष्टम् V. II., P. I., 145, 18.	कामजेषु प्रसक्तो हि V. I., P. I., 473, 6.
काको भूत्वा चिरं वेति V. II., P. II., 251, 9.	कामतः पादस्पृष्ट- V. II., P. I., 389, 4.
काकोलुक-कुकलास-V. II., P. I., 89, 17.	कामतस्तु प्रवृत्तानाम् V. I., P. II., 94, 13.
काकोल्याः क्षीरकाकोल्याः V. I., P. II., 370, 20.	कामतस्तु यदा विप्रः V. II., P. I., 308, 8.
काणाः कुटजाश्च षण्ढाश्च V. I., P. II., 358, 1.	कामं तान् धार्मिको राजा V. I., P. II., 165, 2.
काणाचैस्क- V. I., P. I., 12, 10.	कामं तु गुरुपत्नीनां V. I., P. I., 329, 1.
कापीनः कन्यकाजातो V. II., P. I., 47, 17.	कामं तु भर्तुरुज्जया V. II., P. I., 38, 10.
कापीनः पञ्चमः प्रोक्तो V. II., P. I., 47, 11.	कामतोऽकामतः प्राहुः V. II., P. I., 17, 16.
कापीनश्च सहोदश्च V. II., P. I., 45, 11.	कामतोऽकामतः प्राहुः V. II., P. II., 129, 7.
कापालिकात्रभोऽनृणां V. II., P. I., 335, 2.	कामतो द्विगुणं प्रोक्तं V. II., P. II., 103, 9.
कापालिकास्तु संस्पृश्य V. I., P. I., 279, 6.	कामतो ब्राह्मणवधे V. II., P. I., 13, 20.
कामकामा ह्यर्थकामाः V. I., P. I., 132, 13.	कामतो ब्राह्मणवधे V. II., P. II., 60, 13.
कामकारकृते V. I., P. I., 14, 12	कामतो व्यवहार्यस्तु V. II., P. I., 202, 7.
कामकारकृते स्वास्नानम् V. II., P. I., 203, 4.	काममभ्यर्चयेन्मित्रं V. I., P. I., 395, 11.

काममभ्यर्थितोऽप्रीयात् V. I., P. II., 44, 14.	कायकेशांश्च तन्मूलान् V. I., P. I., 209, 17.
काममामरणात्तिष्ठेत् V. I., P. II., 77, 17.	कायजा ये बुधैर्नित्यं V. I., P. II., 178, 8.
काममुत्पाद्य कृष्यां तु V. I., P. II., 11, 7.	कायेन पद्भ्यां हस्ताभ्याम् V. I., P. I., 138, 14.
कामं वा स्वयं V. I., P. II., 11, 13.	कारणानि भवन्तीह V. II., P. II., 277, 10.
कामं भ्रातुः चर्येन्मित्रं V. I., P. II., 346, 3.	कारयेत् तस्य संस्कारं V. II., P. II., 78, 9.
कामस्तद्वपे V. I., P. I., 103, 13.	कारयेत्तद्वद्वपे च V. I., P. II., 117, 11.
कामः सङ्कल्पो V. I., P. I., 103, 17.	कारयेद्वाद्दशं कृच्छ्रं V. II., P. I., 107, 2.
कामाकामकृतं तेषां V. II., P. I., 13, 16.	कारवः शिल्पिनां वैद्याः V. I., P. II., 256, 13.
कामात्कोधाद्भयान्मोहात् V. II., P. I., 58, 6.	कारुकात्रं प्रजा हन्ति V. II., P. I., 338, 9.
कामावपि च राजन्यो V. II., P. II., 79, 7.	कार्तिकं सकलं मासं V. I., P. I., 281, 1.
कामाद्रोषान्मत्सराद्वा V. II., P. II., 35, 20.	कार्तिकी फाल्गुनी V. I., P. I., 156, 18.
कामाद्वा यदि वा मोहात् V. II., P. II., 321, 9.	कार्तिकी फाल्गुनी चैत्री V. I., P. I., 156, 4.
कामावकीर्ण इत्याभ्यां V. II., P. II., 131, 3.	कार्तिकी फाल्गुनी चैत्री V. I., P. II., 311, 17.
कामावकीर्णौ V. II., P. II., 131, 7.	कार्तिक्यां पुष्करे स्नातः V. I., P. I., 280, 10.
कामावपन्नोऽस्मि V. II., P. II., 131, 8.	कार्पासकीटं ज्ञोषाणां V. II., P. I., 111, 1.
कामाश्चोषद्रवाश्चैव V. I., P. I., 132, 12.	कार्पास-V. II., P. II., 112, 10.
कामोम उदकपानमिति V. II., P. I., 412, 9.	कार्पासवान्तवं क्रौञ्चो V. II., P. II., 254, 8.
कामोदकं सखि-प्रत्ता-V. I., P. II., 289, 2.	कार्पासं-शौम-गोवाल-V. I., P. II., 36, 3.
काम्यतन्त्रेण नित्यस्य V. I., P. II., 470, 14.	कार्पासं दन्तकाष्ठं च V. I., P. I., 253, 2.
काम्यमभ्युदयेऽष्टम्याम् V. I., P. II., 414, 5.	कार्पासे माञ्जिष्ठे V. I., P. II., 331, 11.
कायकेशं तदुद्धृतं V. I., P. I., 220, 3.	

- कुमारीवरणं दानं V. I., P. II., 77, 11.
 कुरुक्षेत्रं गयां गङ्गां V. I., P. I., 274, 11.
 कुरुक्षेत्रे गयातीर्थे V. I., P. I., 195, 3.
 कुरुक्षेत्रे च यद्दानं V. II., P. II., 222, 7.
 कुरुक्षेत्रं प्रयागश्च V. I., P. II., 303, 18.
 कुरुते धर्मसिद्धयर्थे V. I., P. I., 448, 12.
 कुरूपाय कुशीलाय V. II., P. II., 220, 14.
 कुरुष्वेत्यभ्यनुज्ञातो V. I., P. II., 411, 20.
 कुरुष्वेति स तैरुक्तो V. I., P. II., 402, 3.
 कुर्याच्च विधिवच्छात्रं V. I., P. II., 447, 7.
 कुर्यात् परदारगमने गोव्रतम् V. II., P. I., 341, 2.
 कुर्यातामितरे कुर्यः V. I., P. II., 446, 24.
 कुर्यात् शुद्धवधे विप्रः V. II., P. I., 96, 4.
 कुर्यात् संवत्सरादर्वाक् V. I., P. II., 467, 15.
 कुर्यात् सान्तपने कुच्छं V. II., P. II., 87, 19.
 कुर्याद्विशो संतो दद्यात् V. I., P. II., 441, 7.
 कुर्याद्यचमनं स्पर्शं V. I., P. I., 240, 16.
 कुर्याद्विष्यपरे V. II., P. I., 11, 3.
 कुर्यादनुपनीतोऽपि V. I., P. II., 465, 1.
 कुर्याद व्याहृतिनिर्वाध V. I., P. I., 259, 10.
 कुर्यादेवानुपूर्व्येण V. II., P. I., 96, 1.
 कुर्यादहरहः आहम् V. I., P. I., 388, 1.
 कुर्यान्नैमित्तिकं स्नानं V. I., P. I., 279, 14.
 कुर्यान्मातामहायैव V. I., P. II., 463, 9.
 कुर्यान्मूत्र-पुरीषे तु V. I., P. I., 22, 16.
 कुर्यान्मूत्र-पुरीषे तु V. I., P. I., 222, 6.
 कुर्येति विधिं सम्यक् V. I., P. II., 463, 8.
 कुलं च शीलं च वपुर्व्यश्च V. I., P. II., 75, 9.
 कुलदृष्टिचक्रमांश्च V. II., P. I., 386, 9.
 कुलत्रयं पुनात्येषा V. II., P. I., 54, 14.
 कुलित्य-क्षण-जम्बीर-V. I., P. II., 376, 13.
 कुलित्याश्चणकाः श्राद्धे V. I., P. II., 374, 14.
 कुलं दहति राज्ञाग्निः V. I., P. I., 448, 10.
 कुलदेवतानक्षत्राणि V. I., P. II., 24, 18.
 कुल-देशोचितं कर्म V. II., P. II., 921, 8.
 कुलानि जातीः श्रेणीश्च V. I., P. I., 446, 11.
 कुलानुरूपाः प्रजाः V. I., P. II., 73, 15.
 कुलान्येव नयन्त्याशु V. I., P. II., 96, 14.
 कुले महति सम्भूतां V. I., P. I., 465, 8.

- कुलमुत्पादयेद्युस्ते V. I., P. I., 467, 2.
- कुलालश्चित्रकर्मा च V. I., P. II., 385, 15.
- कुलेषु तेऽभिजायन्ते V. II., P. II., 234, 13.
- कुलेषु तेऽभिजायन्ते V. II., P. II., 229, 13.
- कुलेऽस्माकं स जन्तुः स्यात् V. I., P. II., 307, 8.
- कुर्वतां चानुराधाश्च V. I., P. II., 312, 19.
- कुर्वीत दशविंशच्छ्रुं V. I., P. II., 445, 13.
- कुर्वीत देवतापूजां V. I., P. I., 320, 2.
- कुर्वीत पुत्रिकापुष्पः V. I., P. II., 70, 20; 457, 13.
- कुर्वीत भक्तिसम्पन्नः V. I., P. I., 410, 5.
- कुर्वीतालम्भनं चापि V. I., P. I., 241, 1.
- कुर्वीत यदि मूढास्मा V. I., P. I., 431, 8.
- कुर्वीत यदि मूढास्मा V. I., P. I., 234, 7.
- कुर्वन् दिशो नमस्कुर्व्याम् V. I., P. I., 298, 17.
- कुर्वन्नेवेह कर्माणि V. I., P. I., 164, 9.
- कुर्वन् प्रतिपदि आश्रुं V. I., P. II., 315, 14.
- कुश-कार्पाससूत्रैर्वा V. I., P. II., 157, 12.
- कुशाः काशा यथा ह्यर्वाः V. I., P. I., 255, 12.
- कुशैः काशैश्च बन्धीयात् V. II., P. I., 275, 20.
- कुशग्रन्थ्या च रुद्राक्षैः V. I., P. I., 309, 9.
- कुशाभे शङ्कुरं विद्यात् V. I., P. I., 254, 16.
- कुशेन चांशुतं तोयं V. I., P. I., 254, 13.
- कुशपाणिः सदा तिष्ठेत् V. I., P. I., 256, 10.
- कुशपुतं भवेत्स्नानं V. I., P. I., 254, 12.
- कुशामावे द्विजश्रेष्ठः V. I., P. I., 255, 9.
- कुशमूलविपकेन V. II., P. I., 445, 7.
- कुशमूलविपकेन V. II., P. I., 442, 21.
- कुशमूले स्थितो ब्रह्मा V. I., P. I., 254, 15.
- कुशूल-कुम्भीधान्यो वा V. I., P. I., 341, 8.
- कुशलैर्घयितं शिष्यं V. I., P. II., 157, 13.
- कुशीलता V. II., P. II., 100, 10.
- कुशीला भिन्नमर्यादाः V. II., P. II., 285, 13.
- कुशीलवो ऽवकीर्णा च V. I., P. II., 350, 11.
- कुशावर्ते V. I., P. II., 305, 14.
- कुशबृश्यां समासीनः V. I., P. I., 303, 5.
- कुशाः शाकं पयो मस्याः V. I., P. I., 202, 7.
- कुशहस्तेन यज्जप्तं V. I., P. I., 254, 9.
- कुशहस्तस्तु यो भुङ्क्ते V. I., P. I., 254, 10.
- कुष्ठनाशो भवेच्छीघ्रं V. II., P. II., 280, 4.

कार्पासमुपवीतं V. I., P. II., 35, 19.	कालेयं कालशाकं च V. I., P. II., 369, 10.
कार्पासमुपवीतं स्यात् V. I., P. II., 35, 15.	कालोदके V. I., P. II., 306, 9.
कार्यं सशक्तिं सम्यक् V. II., P. I., 98, 4.	कालोपजीविनश्चैव V. I., P. II., 358, 7.
कार्यं सर्वं प्रयत्नेन V. II., P. I., 236, 21.	कालो वा कारणं रातः V. I., P. I., 449, 10.
कार्यं वीक्ष्य प्रयुञ्जीत V. I., P. I., 470, 2.	कावेरीसङ्क्रमं V. II., P. II., 207, 5.
कार्यान्ध्रायणयुताः V. II., P. II., 204, 1.	काषायं चैत्रे V. I., P. II., 33, 5.
कार्यं सोऽवेक्ष्य शक्तिं च V. I., P. I., 448, 11.	काषायं धानुरक्तं वा V. I., P. I., 264, 8.
कार्प्य-रौरव-बास्तानि V. I., P. II., 32, 11.	काषायमात्रसारीऽपि V. I., P. II., 179, 2.
कालं कालं समासाद्य V. I., P. I., 128, 12.	काष्ठदण्डो धृतो येन V. I., P. II., 177, 14.
कालं तमनुवर्त्तन्तो V. I., P. I., 128, 11.	काष्ठ-पाषाणमध्यस्थो V. I., P. II., 229, 2.
कालमेव प्रतीक्षेत V. I., P. II., 194, 4.	काष्ठादिना ताडयित्वा V. II., P. I., 158, 1.
कालशाकं महाशल्कं V. I., P. II., 372, 9.	कास-शूलादिरोगघ्नं V. II., P. II., 280, 2.
कालान्तरोपभोगार्थं V. I., P. II., 184, 18.	काहल-भ्रमण-मावणां V. I., P. I., 429, 1.
कालान्तरवशाद्यान्ति V. II., P. II., 244, 3.	किङ्करः सर्वकारी च V. I., P. II., 45, 7.
कालापेक्षं क्रियापेक्षम् V. I., P. I., 182, 15.	कीटाशने दिनमेकं V. II., P. I., 458, 4.
काली कराली च V. I., P. I., 166, 14.	किञ्चिदेव तु विप्राय V. II., P. I., 85, 8.
काले खनुदितं प्राहुः V. I., P. I., 313, 19.	किञ्चिद्वयं पात्रं V. I., P. I., 185, 2.
काले उपराणहभूयिष्ठे V. I., P. II., 187, 7.	किं ते कार्यं ? किमर्थं वा V. II., P. I., 235, 19.
काले प्राप्तस्त्वकाले वा V. I., P. I., 237, 13.	किमस्य यत्नोपवीतं V. I., P. II., 171, 14.
	किम्बिषं भुञ्जते भोक्ता V. II., P. I., 376, 4.

- किं हि वचनं न कुर्यात् V. II., P. I., 202, 16.
- कीटाशी शीतलान्नाशी V. II., P. II., 252, 11.
- कुकुडाण्डप्रमाणं वा V. II., P. I., 302, 17.
- कुकुडाण्डप्रमाणं तु V. II., P. II., 172, 13.
- कुजे सर्वत्र विजयं V. I., P. II., 315, 2.
- कुड्योतिः कुत्सितो वैद्यः V. II., P. II., 221, 16.
- कुटीचको नाम V. I., P. II., 161, 15.
- कुटीचको नाम V. I., P. II., 161, 11.
- कुटीचकाः परिव्रज्य V. I., P. II., 162, 9.
- कुटीचको बहूको V. I., P. II., 166, 2.
- कुटीचको बहूको V. I., P. II., 160, 17.
- कुटीचका बहूकाः V. I., P. II., 199, 16.
- कुटीचको ब्रम्हचारी V. I., P. II., 167, 12.
- कुटीचकस्तु संन्यस्य V. I., P. II., 162, 4.
- कुटीचकाः स्वपुत्रगृहेषु V. I., P. II., 200, 1.
- कुटुम्बं पीडयिष्याऽपि V. I., P. I., 190, 8.
- कुटुम्बभक्तवसनात् V. I., P. I., 190, 2.
- कुटुम्बायै तु सख्युशान् V. I., P. I., 197, 18.
- कुण्डाशिनो देवलकाः V. I., P. II., 358, 10.
- कुपेध कुपिबाहोश्च V. I., P. I., 109, 6.
- कृतपं आसने दद्यात् V. I., P. II., 392, 6.
- कृतपं योगपदं च V. I., P. I., 265, 17.
- कुम्भाश्चपला लुब्धाः V. II., P. II., 231, 1.
- कुनखी V. II., P. II., 247, 2.
- कुनखी स्वर्णहरणात् V. II., P. II., 264, 8.
- कुपूयं पूयमित्येतत् V. II., P. I., 366, 7.
- कुप्यद्वयमाने V. I., P. II., 314, 10.
- कुबेराय V. II., P. II., 188, 3.
- कुब्जाग्रे V. I., P. II., 305, 16.
- कुब्ज-वामन-जात्यन्ध- V. I., P. II., 51, 6.
- कुम्भी-कम्बुक-वृन्ताक- V. I., P. II., 375, 10.
- कुम्भको निश्चलः आसीत् V. I., P. I., 293, 1.
- कुम्भी-तिन्दुकयोर्वाऽपि V. I., P. II., 191, 17.
- कुम्भो द्रोणद्वयं प्रोक्तं V. II., P. I., 141, 11.
- कुम्भीपाके महाघोरे V. II., P. I., 352, 17.
- कुम्भे सलिलमादाय V. II., P. I., 170, 5.
- कुमारीगमने चैव V. II., P. I., 327, 2.
- कुमारीगमने विप्रः V. II., P. I., 328, 12.
- कुमारजन्मदिवसे V. I., P. II., 214, 2.
- कुमारधारायाम् V. I., P. II., 306, 4.
- कुमारप्रसवः V. I., P. II., 213, 1.

- कृतकेश-नख-धमश्रुः V. I., P. II.,
 193, 18.
 कृत्तिकासु पितृनर्च्य V. I., P. II.,
 312, 10.
 कृत्तरोम-नखेभ्यस्तु V. I., P. II.,
 390, 19.
 कृतोदकान् समुत्तीर्णान् V. I., P. II.,
 292, 1.
 कृतशरो नैव तिष्ठेत् V. I., P. I.,
 317, 18.
 कृतार्त्तं नाऽकृताभेन V. I., P. II.,
 10, 12.
 कृताश्रमितरेभ्यः V. I., P. I., 86, 7.
 कृतं नाम युगं श्रेष्ठं V. I., P. I.,
 131, 18.
 कृतापदीतीं देवेभ्यो V. I., P. I.,
 356, 6.
 कृतापसव्यः पूर्वैद्युः V. I., P. II.,
 361, 6.
 कृतापसव्यः स्वधया V. I., P. I.,
 379, 4.
 कृते प्रसीयते गत्वा V. I., P. I.,
 124, 4.
 कृतप्राशमथोस्सङ्गान् V. I., P. II.,
 27, 18.
 कृतेऽभृत्सकलो धर्मः V. I., P. I.,
 82, 7.
 कृतमंगलपुण्याहैः V. II., P. II.,
 16, 15.
 कृतमित्येव तत्सर्वं V. I., P. II.,
 45, 6.
 कृतमूत्रपुरीषो वा V. II., P. I.,
 170, 22.
 कृतमेव न कर्तव्यं V. I., P. I.,
 131, 19.
 कृतमोहन-सकृत्वादि V. I., P. I.,
 315, 17.
 कृतमौनाः समग्रीयुः V. I., P. II.,
 421, 18.
 कृते युगे चतुष्पादः V. I., P. I.,
 132, 3.
 कृतवापनो वा निवसेद् V. II., P. II.,
 57, 6.
 कृतवापो वसेद्गोष्ठे V. II., P. I.,
 247, 10.
 कृतवापो वसेद्गोष्ठे V. II., P. I.,
 245, 8.
 कृतपाशाद्विशौचश्च V. I., P. I.,
 440, 7.
 कृतशौचावशेषाच्च V. I., P. I.,
 271, 11.
 कृतैश्च क्रियमाणैश्च V. II., P. II.,
 155, 12.
 कृतसन्ध्यस्तनो रात्रिं V. I., P. II.,
 192, 15.
 कृत्याचानौ करो प्रातः V. I., P. I.,
 305, 6.
 कृत्या तु मानसं पापं V. I., P. I.,
 138, 16.
 कृत्या तैर्निहतास्तद्वत् V. II., P. I.,
 21, 6.
 कृत्या तैर्निहतास्तद्वत् V. I., P. II.,
 226, 5.
 कृत्या तु वामहस्ते वा V. I., P. I.,
 294, 4.
 कृत्या तस्याः समुत्सर्गं V. I., P. II.,
 72, 14.
 कृत्याथ शौचं प्रक्षाल्य V. I., P. I.,
 234, 11.
 कृत्वेदं विष्णुरित्यन्ते V. I., P. II.,
 420, 6.
 कृत्या पतति वै तस्मात् V. I., P. II.,
 279, 3.
 कृत्या पापं न गृहेत V. II., P. II.,
 51, 7.
 कृत्या पापं न गृहेत V. II., P. I.,
 206, 14.

- कृत्वा पुनर्जेषित्वा च V. I., P. II., 187, 13.
 कृत्वा पुरिषगर्तेषु V. I., P. II., 97, 2.
 कृत्वोपवीतं सज्जांसे V. I., P. I., 234, 13.
 कृत्वा मनुष्ययज्ञं तु V. I., P. I., 344, 6.
 कृत्वा मूत्रं पुरीषं वा V. I., P. I., 238, 14.
 कृत्वा यज्ञोपवीतं तु V. I., P. I., 222, 13.
 कृत्वा विधानं मूले तु V. I., P. I., 458, 1.
 कृत्वा शवशिरोध्वजम् V. II., P. II., 55, 12.
 कृत्वाशौचं ततः शुद्धिः V. II., P. I., 183, 9.
 कृत्वा श्राद्धानि सर्वाणि V. I., P. II., 157, 5.
 कृत्वा सचैलं ज्ञानं तु V. I., P. II., 260, 16.
 कृत्स्नं चाष्टविधं कर्म V. I., P. I., 458, 1.
 कृपणो मन्त्रबुद्धिस्तु V. I., P. II., 422, 17.
 कृमि-क्रीटकानां V. II., P. II., 138, 5.
 कृमि-क्रीट-पतङ्गानां V. II., P. II., 252, 2.
 कृमि-क्रीट-पतङ्गानां V. II., P. II., 250, 9.
 कृमि-क्रीट-पतङ्गेषु V. II., P. II., 244, 13.
 कृमि-क्रीट-वयोहत्या V. II., P. I., 17, 11.
 कृमिदर्शने सान्तपनं V. II., P. I., 127, 15.
 कृमिभूतः श्वविष्टावां V. I., P. II., 12, 4.
 कृमिभावमनुमाप्य V. II., P. II., 267, 1.
 कृमिरुपपद्यते यस्य V. II., P. I., 127, 9.
 कृमिर्भूत्वा स वेहान्ते V. II., P. I., 421, 8.
 कृमियोनिक्षये भूते V. II., P. II., 251, 4.
 कृमियोनिविनिर्मुक्ता V. II., P. II., 228, 12.
 कृमियोनिशतं गत्वा V. II., P. I., 36, 12.
 कृमिः स्त्रीवधकर्ता च V. II., P. II., 244, 10.
 कृट् जानावौषधीनां V. II., P. II., 123, 12.
 कृष्णाङ्गारचतुर्विध्याम् V. I., P. I., 361, 5.
 कृष्णधीशो रक्तशिराः V. I., P. II., 372, 20.
 कृष्णाजार्जी विडं चैव V. I., P. II., 377, 15.
 कृष्णाजिनं समास्तीर्य V. II., P. I., 73, 14.
 कृष्णाजिनं तु गृह्णाति V. II., P. II., 222, 5.
 कृष्णाजिनानां बिल्व-तण्डुलैः V. II., P. I., 183, 19.
 कृष्णाजिनमूत्तरीयं V. I., P. II., 32, 17.
 कृष्णपक्षे दशम्याशौ V. I., P. II., 323, 4.
 कृष्णाम्बरधरा नारी V. II., P. II., 3, 6.
 कृष्णे भवाः V. I., P. I., 157, 3.
 कृष्णमाषास्तिलाश्चैव V. I., P. II., 368, 13.

- कुष्ठी भवति धर्मज्ञ V. II., P. II., 269, 8.
 कुष्ठरोगेण घोरिण V. II., P. II., 244, 7.
 कुष्माण्डयः V. II., P. II., 157, 2.
 कुसीर-कृषि-वाणिज्यम् V. I., P. I., 339, 14; 476, 10.
 कुसीर-कृषि-वाणिज्यम् V. I., P. II., 5, 6.
 कुसीर-कृषि-वाणिज्यं V. I., P. I., 85, 7.
 कुसीरजीविनो येऽपि V. II., P. I., 21, 9.
 कुम्भ-कुहूमानां च V. II., P. I., 185, 10.
 कुम्भ-कुहूमै रक्तं V. II., P. I., 185, 7.
 कुम्भं राजसर्षपम् V. I., P. II., 375, 6.
 कुशकोन्मत्तचोराश्च V. I., P. II., 355, 6.
 कुटसाक्षी V. II., P. II., 258, 1.
 कुटसाक्ष्यं V. II., P. II., 93, 15.
 कुटसाक्ष्यं सुहृद्भ्यः V. II., P. I., 15, 9.
 कुपैकपत्तैर्दुष्टानां V. II., P. I., 125, 6.
 कुपयत्कथिता शुद्धिर् V. II., P. I., 115, 8; 154, 15.
 कुप-वापीजलानां च V. II., P. II., 110, 10.
 कूपेषुदत्ततोयेन V. I., P. I., 285, 3.
 कूलच्छायासु च तथा V. I., P. I., 442, 4.
 कूष्माण्ड- V. II., P. II., 188, 7.
 कूष्माण्डं बह्वीजानी V. I., P. II., 378, 7.
 कूष्माण्डं महिषीक्षीर् V. I., P. II., 378, 4.
 कूष्माण्डैर्वापि शुद्ध्यात् V. II., P. II., 43, 1.
 कूकलास-सर्प-नकुल- V. II., P. I., 89, 2.
 कूच्छं चान्द्रायणं कुर्यात् V. I., P. I., 328, 19.
 कूच्छं चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I., 333, 19.
 कूच्छं चान्द्रायणं चैव V. I., P. II., 108, 5.
 कूच्छं चान्द्रायणं चैव V. II., P. I., 354, 7.
 कूच्छं चैवाति कूच्छं च V. II., P. I., 243, 1.
 कूच्छं चैवाति कूच्छं च V. II., P. I., 322, 1.
 कूच्छं देवकृतं नाम V. II., P. II., 192, 1.
 कूच्छं सान्त्वनं कुर्यात् V. II., P. I., 91, 8.
 कूच्छः पराकामेभ्यः V. II., P. II., 180, 5.
 कूच्छ-चान्द्रायणे कुर्यात् V. II., P. I., 44, 4.
 कूच्छ-चान्द्रायणासीनि V. II., P. II., 203, 2.
 कूच्छ-चान्द्रायणासीनि V. II., P. II., 201, 2.
 कूच्छ-चान्द्रायणे स्यातां V. II., P. I., 157, 3.
 कूच्छेण शुद्धयते पूर्वा V. II., P. I., 163, 2.
 कूच्छेण शुद्धयते पूर्वा V. II., P. I., 161, 5.
 कूच्छातिकूच्छं जित्वा तु V. II., P. I., 455, 5.

- कृच्छातिकृच्छ्रो कुर्वीत V. II., P. I., 96, 3.
 कृच्छातिकृच्छ्रो कुर्वीत V. II., P. I., 457, 3.
 कृच्छातिकृच्छ्रो कुर्वीत V. II., P. I., 457, 11.
 कृच्छातिकृच्छ्रो ऽसृष्पाते V. II., P. I., 457, 7.
 कृच्छातिकृच्छः पयसा V. II., P. II., 179, 10.
 कृच्छातिकृच्छः पयसा V. II., P. II., 179, 7.
 कृच्छातिकृच्छः पयसा V. II., P. I., 49, 7.
 कृच्छातिकृच्छमथ वा V. II., P. II., 137, 9.
 कृच्छातिकृच्छमथ वा V. II., P. I., 84, 2.
 कृच्छातिकृच्छमथ वा V. II., P. II., 138, 10.
 कृच्छ्रो देव्ययुतं चैव V. II., P. II., 196, 12.
 कृच्छ्रो देव्ययुतं चैव V. II., P. I., 35, 10.
 कृच्छ्रद्वादशाराधेण V. I., P. II., 423, 4.
 कृच्छ्रो द्वौ परिवित्तेस्तु V. II., P. I., 49, 13.
 कृच्छ्रे पञ्चाऽति कृच्छ्रे V. II., P. II., 199, 3.
 कृच्छ्रपारे वज्रदानं V. II., P. I., 265, 3.
 कृच्छ्रावपादमुद्दिष्टम् V. II., P. I., 373, 1.
 कृच्छ्रावनाचरेऽज्ञानात् V. II., P. I., 308, 14.
 कृच्छ्रमिति प्राजापत्यम् V. II., P. I., 30, 13.
 कृच्छ्रोऽयुतं तु गावश्वाः V. II., P. II., 197, 1.
 कृच्छ्रोऽयुतं च गावश्वाः V. II., P. II., 47, 12.
 कृच्छ्रार्धे ब्राह्मणी कुर्यात् V. II., P. I., 151, 12.
 कृच्छ्रार्धान् शुद्धयते पूर्वा V. II., P. I., 161, 9.
 कृच्छ्रान्श्च चतुरः कुर्यात् V. II., P. I., 252, 8.
 कृच्छ्रे सन्तापनाद्यैः V. II., P. II., 199, 5.
 कृच्छ्रान्स्तु चतुरः कृत्वा V. I., P. II., 157, 1.
 कृच्छ्र-सान्तापनाद्यैश्च V. I., P. II., 164, 4.
 कृतमिकार्यो भुञ्जीत V. I., P. II., 43, 6.
 कृतघ्नः V. II., P. II., 238, 3.
 कृतघ्नः स्फुटिताक्षो वा V. II., P. II., 249, 1.
 कृतघ्नः स मृतो विप्रो V. II., P. II., 225, 11.
 कृते चतुष्पात्सकलः V. I., P. I., 82, 1.
 कृतचूडोऽनुपेतस्तु V. I., P. II., 465, 8.
 कृतचूडस्तु कुर्वीत V. I., P. II., 495, 4.
 कृतज्ञश्च तथा ओशी V. I., P. I., 146, 10.
 कृते ऽन्तरे त्वहोरात्रं V. I., P. I., 158, 4.
 कृते तु केवलं स्नानं V. I., P. II., 284, 5.
 कृते तु सन्त्यजे विप्रः V. I., P. II., 284, 11.
 कृत्तिकारिभिरण्वन्तं V. I., P. II., 312, 7.

कृष्णलः पञ्च ते माषः V. II., P. II., 85, 4.	केश-कीटावपलं च V. II., P. I., 143, 8.
कृष्णलः पञ्च ते माषः V. II., P. I., 127, 4.	केश-कीटावपलं च V. II., P. I., 391, 12.
कृष्णवर्णायाः V. I., P. II., 161, 5.	केश-कीटावपलं च V. I., P. I., 428, 12.
कृष्णरुचस्ताजिनानि V. I., P. II., 32, 15.	केश-कीट-शुनास्पृष्टं V. II., P. I., 143, 11.
कृष्णाः श्वेताश्च लोहाश्च V. I., P. II., 368, 15.	केशानां रक्षणार्थाय V. II., P. I., 291, 1.
कृष्णा वा यत्र चरति V. I., P. II., 133, 6.	केशानां रक्षणार्थाय V. II., P. I., 291, 8.
कृष्णाष्टम्यां महावेदी V. II., P. II., 161, 8.	केशान्तः षोडशे वर्षे V. I., P. II., 47, 12.
कृष्णसर्वे द्विजं नटं V. II., P. I., 229, 3.	केशान्तिको ब्राह्मणस्य V. I., P. II., 35, 7.
कृषि-गोरक्ष-शानिज्यं V. I., P. I., 86, 5.	केश-भस्म तुषाङ्गार- V. I., P. I., 353, 10.
कृषिं मुने V. I., P. II., 314, 6.	केश-रोम-नखैर्वाऽपि V. I., P. II., 331, 11.
कृषिजीवी शिल्पजीवी V. I., P. II., 35, 13.	केशवं नारायणं V. I., P. I., 370, 11.
कृषिः सप्तम्याम् V. I., P. II., 316, 29.	केश-भस्म-नखादीनि V. II., P. II., 62, 5.
कृषिं साध्विति मन्यन्ते V. I., P. II., 4, 6.	केश-भस्मशृङ्गि लोमानि V. II., P. I., 300, 20.
कैवत्तश्चैव नवमं V. I., P. II., 448, 12.	केयूरवान् मकरकुण्डलवान् किरीटी V. I., P. I., 369, 1.
कैविदाहृत्पापं तु V. II., P. II., 42, 7.	केवलं चिन्तयेज्जातिं V. I., P. II., 347, 21.
कैविर्भस्य संस्कारात् V. I., P. II., 22, 2.	केवलं तन्मनुष्याणां V. II., P. II., 208, 10.
कैयकैश्च तथा कनैः V. I., P. II., 370, 8.	केवलं त्यागमुद्धया यत् V. I., P. I., 180, 4.
कैनिनस्तु यथान्यायं V. I., P. II., 363, 11.	कैवर्त-मेषा भिल्लाश्च V. II., P. I., 114, 15.
कैतनं कारयित्वा तु V. II., P. II., 149, 11.	कैवर्ती रजर्का चैव V. II., P. I., 334, 13.
कैमरे V. I., P. II., 305, 16.	
केश-कीट-शुतवच्चो- V. I., P. II., 381, 16	

- कोकिलस्वमवामोति V. II., P. II., 266, 12.
 कोटिकोटिसहस्राणि V. I., P. I., 94, 11.
 कोटिजाप्येन राजेन्द्र V. I., P. I., 310, 10.
 कोद्वयान् राजमाषांश्च V. I., P. II., 374, 3.
 को मुख्यः V. I., P. II., 175, 1.
 कोयटि-प्रव-चक्राह- V. I., P. I., 429, 6.
 को हि जानाति किं कस्य V. II., P. I., 407, 5.
 को हि तद्वै यद्यमुष्मिन् V. II., P. I., 40, 8.
 कोऽहं मोक्षः कथं केन V. I., P. I., 120, 14.
 कौटसाक्ष्यं तथा कृत्वा V. II., P. II., 97, 7.
 कौटसाक्ष्यप्रश्नः पापाः V. II., P. II., 226, 7.
 कौत्सं जप्त्वाऽऽप इत्येतत् V. II., P. II., 165, 8.
 कौपीनं कटिसूत्रं च V. I., P. II., 44, 15.
 कौपीनं दण्डमाच्छादनं V. I., P. II., 174, 16.
 कौपीनाच्छादनं वस्त्रं V. I., P. II., 164, 6.
 कौपीनाच्छादनं वासः V. I., P. II., 183, 13.
 कौपीनाच्छादनं वासः V. I., P. II., 158, 6.
 कौमार्यग्रहणार्थं मे V. I., P. II., 82, 1.
 कौरुतेवांश्च मात्स्यांश्च V. I., P. I., 459, 3.
 कौशिक्याम् V. I., P. II., 306, 7.
 कौशेयं तित्तिरिहत्वा V. II., P. II., 254, 7.
 कौशेय-नीलि-लवण- V. II., P. I., 484, 12.
 कौशेया-ऽऽविकयोक्तैः V. II., P. I., 180, 18.
 क्रतुभिस्तानि तुल्यानि V. I., P. II., 321, 13.
 क्रतुर्दक्षो वसुः सत्यः V. I., P. II., 403, 10.
 क्रत्वर्यमात्मने चैव V. I., P. I., 198, 1.
 क्रमेणैतान्यवामोति V. I., P. II., 315, 11.
 क्रमेण पादशो हीनं V. II., P. I., 329, 10.
 क्रमादृद्धं क्रमाद्धीनं V. II., P. I., 419, 14.
 क्रमशो याति लोकेऽस्मिन् V. II., P. II., 242, 5.
 क्रमशो यायावराणां V. I., P. II., 140, 4.
 क्रयक्रीता तु या नारी V. I., P. II., 463, 19.
 क्रयक्रीता तु या नारी V. I., P. II., 87, 14.
 क्रय-विक्रयाद्योनि- V. II., P. I., 225, 19.
 क्रय-विक्रय-दुष्टभोजन- V. II., P. I., 461, 8.
 क्रय विक्रयमभ्यासम् V. I., P. I., 459, 3.
 क्रव्यादं कुक्कदं प्राग्यं V. II., P. I., 480, 21.
 क्रव्यासानां च सर्वेषाम् V. II., P. I., 379, 12.

- क्रव्याद-पक्षि-शास्त्र- V. II., P. I.,
 407, 3.
 क्रव्याद्विश्व हतस्यान्यैः V. II., P. I.,
 192, 12.
 क्रव्याद-मृग-पक्षि- V. II., P. I.,
 407, 15.
 क्रव्यादान् शकुनीन् सर्वान् V. I.,
 P. II., 387, 1.
 क्रियाङ्गं तत्समुद्दिष्टं V. I., P. I.,
 284, 2.
 क्रियते छन्दसां तेन V. I., P. II.,
 132, 17.
 क्रियते युद्धये यत्तु V. I., P. II.,
 301, 1.
 क्रियादुष्टं मनोदुष्टः V. II., P. II.,
 124, 17.
 क्रियन्ते याः क्रियाः पित्र्याः V. I.,
 P. II., 464, 8.
 क्रियापरा अपि हि ते V. I., P. II.,
 61, 9.
 क्रियमाणं प्रकारे तु V. II., P. II.,
 283, 12.
 क्रियावद्भिर्हि कौन्तेय V. I., P. II.,
 270, 19.
 क्रियावन्तः श्रोत्रिया ब्रह्मनिष्ठाः V. II.,
 P. I., 216, 15.
 क्रियास्नानं तथा षष्ठे V. I., P. I.,
 268, 11.
 क्रियास्नानं प्रवक्ष्यामि V. I., P. I.,
 284, 8.
 क्रियास्नानं समुद्दिष्टं V. I., P. I.,
 269, 6.
 क्रियाहीनस्य मूर्खस्य V. I., P. II.,
 218, 10.
 क्रियाहीनस्य मूर्खस्य V. I., P. II.,
 218, 15.
 क्रोडाकर्मैव बालानां V. I., P. I.,
 317, 2.
 क्रीडते पतिना सार्धं V. II., P. I.,
 57, 17.
 क्रीडन्तौ पुत्रैः V. I., P. II., 105,
 20.
 क्रीडमानैरपि सदा V. I., P. II.,
 132, 19.
 क्रीणीयाद्यस्त्वपत्यार्थं V. II., P. I.,
 46, 17.
 क्रीतश्च ताभ्यां विक्रीतः V. II., P. I.,
 47, 29.
 क्रीत्वा चैव प्रविक्रीणे V. I., P. I.,
 477, 8.
 क्रीत-लब्धाशानाश्चैव V. I., P. II.,
 293, 15.
 क्रीतस्याऽपि विनिर्दिष्टं V. II., P. I.,
 143, 9.
 कुद्धयन्तं न प्रतिकुद्धयेत् V. I.,
 P. II., 194, 9.
 कूरकर्मरतानां च V. II., P. II.,
 268, 10.
 कुरोम-पतित-व्रात्य- V. I., P. II.,
 384, 16.
 कुरोम-पतित-व्रात्य- V. II., P. I.,
 381, 2.
 क्रोधजेऽपि गणे विद्यात् V. I., P. I.,
 461, 13.
 क्रोधात् प्रायं विषं बहिं V. II., P. I.,
 21, 7.
 क्रोधात् प्रायं विषं बहिं V. I., P. II.,
 226, 6.
 क्रोधाद्भिर्भियते यस्तु V. II., P. II.,
 62, 3.
 क्रोधं लोभं तथा निशं V. I., P. I.,
 397, 3.
 ह्रिन्ने भिन्नं दावं चैव V. II., P. I.,
 442, 17.
 ह्रिन्ने भिन्ने दावे तोयं V. II., P. I.,
 442, 10.

- ह्रीवा-ऽभिज्ञस्त पतितैः V. II., P. I., 143, 12.
 ह्रीवे देशान्तरस्थे च V. I., P. II., 354, 20.
 क्लृप्तमूलः V. II., P. II., 205, 12.
 कथितानभिदग्धांश्च V. I., P. I., 256, 2.
 कन्वध्वमेधयाजिनो V. I., P. II., 171, 10.
 काययित्वा पिबेदङ्गिः V. II., P. II., 181, 5.
 क्षत्रगर्भेवधे चैव V. II., P. I., 41, 13.
 क्षत्तुर्जातस्तथोपायां V. II., P. I., 70, 2. 306, 11.
 क्षत्रियं चैव सर्पं च V. I., P. II., 133, 17.
 क्षत्रियाच्छैव वैद्यायां V. I., P. II., 120, 15.
 क्षत्रियाच्छिष्टभोजने V. II., P. I., 393, 13.
 क्षत्रियाच्छिष्टाशने V. II., P. I., 395, 13.
 क्षत्रियाणां त्रिंशत् V. II., P. I., 394, 1.
 क्षत्रिये त्रिगुणं प्राहुः V. I., P. I., 186, 5.
 क्षत्रियो द्वादशाहं तु V. I., P. II., 209, 12.
 क्षत्रियो द्वादशाहेन V. I., P. II., 209, 15.
 क्षत्रियाद्भ्रातृणीषु V. II., P. I., 103, 3.
 क्षत्रियाद्वैद्यायां V. I., P. II., 120, 7.
 क्षत्रियाभिवासे V. II., P. II., 149, 17.
 क्षत्रिया मातरं वैद्यात् V. I., P. II., 121, 17.
 क्षत्रियायाम् V. II., P. II., 128, 2.
 क्षत्रियायां V. I., P. II., 126, 6.
 क्षत्रियायां त्रिरात्रो- V. II., P. I., 332, 10.
 क्षत्रिययोषितो ब्राह्मण- V. II., P. I., 348, 13.
 क्षत्रियो वाऽय वैद्यो वा V. II., P. I., 207, 5.
 क्षत्रियो वा महाबालो V. II., P. II., 241, 4.
 क्षत्रियात् विप्रकन्यायां V. I., P. II., 121, 1.
 क्षत्रिय-विद्- V. II., P. II., 99, 19.
 क्षत्रिया शर्म V. I., P. II., 98, 14.
 क्षत्रियाशूद्रसम्पर्के V. II., P. I., 151, 4.
 क्षत्रियाशौचे V. II., P. I., 420, 11.
 क्षत्रियश्चैव वृत्तस्थो V. I., P. II., 381, 6.
 क्षत्रियस्तु दशाहेन V. I., P. II., 206, 7.
 क्षत्रियस्तु रणे दत्त्वा V. II., P. II., 148, 8.
 क्षत्रियस्य V. I., P. II., 220, 17.
 क्षत्रियस्याग्निराधेयो V. I., P. I., 164, 13.
 क्षत्रियस्य चरेत् कृच्छ्रं V. II., P. I., 151, 13.
 क्षत्रियस्य तथा भुक्त्वा V. II., P. I., 419, 4.
 क्षत्रियस्य तु सौर्वीज्या V. I., P. II., 34, 2.
 क्षत्रियस्य त्रयः प्रोक्ताः V. I., P. II., 153, 8.
 क्षत्रियस्य तु सप्ताहं V. II., P. I., 396, 15.
 क्षत्रियस्य नवभ्रातृ V. II., P. I., 424, 1.

क्षत्रियस्यापि कथिताः V. I., P. II., 153, 13.	क्षिपेत् पयोञ्जलीं स्त्रीस्तु V. I., P. I., 361, 2.
क्षत्रियस्य पराकं तु V. II., P. II., 42, 5.	क्षिप्तं मूढं V. I., P. I., 42, 7.
क्षत्रियस्य वधं कृत्वा V. II., P. I., 95, 16.	क्षिप्रकामः V. II., P. II., 174, 7.
क्षत्रियां हत्वा V. II., P. I., 104, 7.	क्षीरिणी वृक्ष-गुल्मादीन् V. I., P. I., 251, 9.
क्षत्र-विद्-शूद्रजातीनां V. II., P. I., 459, 2.	क्षीरादि माहिषं वज्र्ये V. I., P. II., 378, 11.
क्षत्र-विद्-शूद्रजातीनाम् V. II., P. I., 419, 12.	क्षीरप्रक्षालनं कृत्वा V. II., P. I., 23, 1.
क्षत्र-विद्-शूद्रजातीनाम् V. I., P. II., 220, 8.	क्षीरप्रक्षालनं कुर्यात् V. II., P. I., 71, 7.
क्षत्र-विद्-शूद्रजातीनां V. I., P. I., 251, 16.	क्षीरमपेयम् V. I., P. II., 381, 3.
क्षत्र-विद्-शूद्रजातीनां V. II., P. II., 74, 7.	क्षीरमष्टशुणं वेद्यं V. II., P. I., 435, 4.
क्षत्रस्य द्वादशाहानि V. I., P. II., 206, 12.	क्षीरं सुवर्णसम्मिश्रं V. II., P. I., 345, 12.
क्षमा दमो दया दानम् V. I., P. II., 343, 13.	क्षीरस्य द्वादश प्रोक्ताः V. II., P. I., 434, 12.
क्षमा दया च विज्ञानम् V. I., P. I., 418, 3.	क्षीरहारी V. II., P. II., 259, 1.
क्षमा सत्यं दमः शौचम् V. I., P. I., 84, 10.	क्षुत्-पिपासा-श्रमादीन् V. I., P. I., 396, 14.
क्षयी ज्वरी प्रमेही च V. II., P. II., 239, 15.	क्षुत्क्षामां नातिभुक्तां वा V. I., P. II., 103, 2.
क्षयी स्यात् क्षेत्रहरणे V. II., P. II., 247, 10.	क्षुते निष्ठिवने सुप्ते V. I., P. I., 240, 10.
क्षय्यामयाव्यपस्मारी V. I., P. II., 73, 2.	क्षुधार्ताः कीर्तयन्तश्च V. I., P. II., 324, 6.
क्षयणं कर्मणा जीवेत् V. II., P. I., 198, 5.	क्षुधाऽऽतैश्चात्तुम्भ्यागात् V. II., P. I., 415, 5.
क्षालनेन विशुद्धयेत् V. II., P. I., 177, 4.	क्षुद्रजन्तूनामन् V. II., P. I., 85, 4.
क्षिपेत् कुशांस्तत्र च दक्षिणामान् V. I., P. II., 431, 4.	क्षुरणं क्षिप्रवृषणौ V. II., P. I., 313, 12.
क्षेपेत्तथा विनिर्द्ध्यो V. II., P. II., 81, 7.	क्षेत्रोच्छेदुभयतः V. I., P. II., 56, 12.
	क्षेत्रिकश्चैव बीजी च V. II., P. I., 43, 10.
	क्षेत्रजः क्षेत्रजातस्तु V. II., P. I., 47, 15.

The General Index of Quotations,

जवते देयं V. I., P. II., 19.	खरा-ऽधोद्व-दुगेभानाम् V. II., P. I., 17, 17.
खण्डं गामध्वं V. I., P. II., 12.	खरो वै बहुयानिस्वात् V. II., P. II., 227, 7.
तेषु यः आह्वं V. I., P. II., 1, 1.	खरोद्व-काक-ध्व- V. II., P. I., 407, 13.
राजन्येस्य V. I., P. II., 19.	खरोद्व-मुखसंस्पृष्टम् V. II., P. II., 185, 6.
छङ्ग-शृङ्गाणाम् V. II., P. I., 1, 1.	खरोद्व-यान-हस्त्यध्व- V. I., P. I., 155, 8.
तसः प्रशंसन्ति V. I., P. I., 1, 7.	खरोद्व-विषमा नारी V. II., P. II., 140, 5.
यः V. I., P. II., 136, 9.	खल्वाटकश्च दुर्बालः V. I., P. II., 352, 14.
ख.	खल्वाटो मत्सरी राम V. II., P. II., 233, 5.
ङ्कपालपाणिर्वा V. II., P. 59, 16.	खादितार्थं पुनः खादित् V. I., P. II., 425, 9.
ङ्कपालपाणिः V. II., P. 56, 2.	खादिरोद्व-म्बराण्यर्घ्य- V. I., P. II., 392, 21.
ङ्गधारी गुरुतल्पगः V. II., I., 313, 7.	खादिरो यूषो भवति V. I., P. I., 60, 4.
शयनं V. I., P. II., 49, 10.	खादिरे वीर्यकामस्य V. I., P. I., 60, 5.
त्सनं च शयनं V. I., P. II., 8.	खानि चोपस्पृशेत् V. I., P. I., 235, 5.
च शशकं चैव V. II., P. I., 3, 14.	ख्याता तीर्थे शतगुणा V. I., P. I., 298, 4.
मौक्तिकहस्तेन V. I., P. I., 4, 10.	ख्यापनेनानुतापेन V. II., P. I., 428, 10.
नं पेयणं चैव V. I., P. II., 0, 18.	ख्यापयन् गुरुतल्पी वा V. II., P. I., 315, 15.
त पूरणाद्वाहात् V. II., P. I., 3, 11.	ख्यापयन्नात्मनः पापं V. II., P. II., 58, 14.
वा तु शनैर्भूमि V. I., P. II., 8, 4.	ग.
ऽज-नेषेषु वृषो V. II., P. I., 1.	गङ्गाद्वारं V. II., P. II., 202, 1.
भेगामी V. II., P. II., 270, I.	गङ्गाद्वारे V. I., P. II., 305, 13.
धाजाविकानां च V. II., P. II., 8, 15.	गङ्गाद्वारे प्रयागे च V. I., P. II., 304, 9.

- गङ्गाद्वारे प्रयागे च V. I., P. I.,
195, 1.
- गङ्गा च यमुना चैव V. I., P. I.,
250, 4.
- गङ्गातोयेन कुरुक्षेत्रे V. I., P. I.,
233, 8.
- गङ्गापुत्राय भीष्माय V. I., P. I.,
362, 4.
- गङ्गायां V. I., P. II., 305, 13.
- गङ्गायां भास्करक्षेत्रे V. I., P. II.,
296, 19.
- गङ्गायमुनयोर्मध्ये V. II., P. II.,
8, 7.
- गङ्गायमुनयोस्तीरे V. I., P. II.,
304, 7.
- गङ्गासागरसङ्गमे V. I., P. II.,
305, 14.
- गण्डयोः कूपकौ यस्याः V. I., P. II.,
56, 1.
- गण्डुपं पादशौचं च V. II., P. I.,
173, 3.
- गण्डुषसमये विप्रः V. I., P. I.,
234, 6.
- गण्डुपस्याऽथ समये V. I., P. I.,
431, 7.
- गन्वी वसुमती नाशम् V. I., P. II.,
292, 9.
- गन्धोदकतिलैर्युक्तं V. I., P. II.,
455, 1.
- गन्धानां च रसानां च V. I., P. I.,
472, 1.
- गन्धान् ब्राह्मणसात् कृत्वा V. I., P. II.,
411, 15.
- गन्ध-पुष्पाणि धूपं च V. I., P. II.,
411, 9.
- गन्ध-पुष्पाणि धूपं च V. I., P. II.,
433, 9.
- गन्धापहारी V. II., P. II., 259, 8.
- गन्ध-रूपोपज्ञानि V. I., P. II.,
393, 3.
- गन्धर्वा गुह्यका यक्षाः V. II., P. II.,
218, 9.
- गन्धलेपक्षयकरं V. I., P. I.,
231, 7.
- गन्धलेपक्षयकरं V. I., P. I.,
226, 15.
- गन्धोशीरमयौ कार्यौ V. II., P. II.,
186, 1.
- गच्छतस्तिष्ठतो वाऽपि V. I., P. I.,
307, 1.
- गच्छेद्वापि विशुद्धयर्थं V. II., P. II.,
61, 13.
- गच्छेत्स्फुटितां शय्याम् V. I., P. I.,
440, 8.
- गच्छेद्दृष्टव्यं मतिमान् V. I., P. II.,
192, 9.
- गच्छन् देशान्तरं यद्धि V. I., P. II.,
301, 10.
- गच्छन्नेताः स्त्रियो मोहात् V. II.,
P. I., 326, 17.
- गच्छेन्महापथं वाऽपि V. I., P. II.,
288, 14.
- गजचर्मोऽवरी च स्यात् V. II., P. II.,
249, 15.
- गजे नीलवृषाः पञ्च V. II., P. I.,
80, 18.
- गजं हत्वा पञ्च नीलवृषान् V. II.,
P. I., 90, 14.
- गण-गणिका-स्तेन V. II., P. I.,
388, 5.
- गणाधिपतिं V. II., P. II., 194, 5.
- गणाधिपत्यं सप्तम्याम् V. I., P. II.,
318, 11.
- गणान्नं गणिकान्नं च V. II., P. I.,
385, 4.
- गणान्नं गणिकान्नं च V. II., P. I.,
378, 10.

- गत्वा कक्षान्तरं सम्यक् V. I., P. I.,
 473, 13.
 गत्वाचान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I.,
 334, 2.
 गतप्रस्थागतं यच्च V. I., P. I.,
 286, 3.
 गत्वा तु प्रविशेदग्निं V. II., P. I.,
 320, 11.
 गत्वा तपस्विनीं मारीं V. II., P. II.,
 271, 9.
 गत्वा तु मातृभगिनीं V. II., P. II.,
 270, 19.
 गत्वा तु महिषीं राज्ञः V. II., P. II.,
 271, 16.
 गत्वोदकान्तं विधिवत् V. I., P. I.,
 272, 1.
 गत्वा देशान्तरं तेषां V. II., P. II.,
 249, 6.
 गत्वा निमन्त्रयेद्देव- V. I., P. II.,
 361, 14.
 गत्वा यदीयते हानं V. I., P. I.,
 124, 12.
 गङ्गोऽनृतवासी स्यात् V. II., P. II.,
 232, 3.
 गमने तु खतं यत् स्याद् V. II., P. I.,
 333, 9.
 गम्यं त्वभावे दातृणां V. I., P. II.,
 80, 9.
 गर्भिणीं कविलां शोभ्नीं V. II., P. I.,
 254, 3.
 गर्भिणीं रजस्वलां V. II., P. I.,
 99, 4.
 गर्भिणीं वाऽथ वा या स्यात् V. II.,
 P. I., 103, 16.
 गर्भद्विकारदो राज्ञो V. I., P. II.,
 31, 9.
 गर्भाधानादिः V. I., P. II., 17, 20.
 गर्भाधानादिनिर्मुक्तः V. I., P. II.,
 218, 5.
 गर्भाधान-पुंसवन- V. I., P. II.,
 18, 7.
 गर्भाधानमृतौ पुंसः V. I., P. II.,
 19, 9.
 गर्भाधानादिसंस्कारैः V. II., P. I.,
 208, 16.
 गर्भपाते समुद्रिष्टं V. II., P. I.,
 41, 10.
 गर्भ-भर्तृवधादौ च V. II., P. I.,
 353, 14.
 गर्भमाससमा रात्रीः V. I., P. II.,
 239, 8.
 गर्भछूत्यां यथामासम् V. I., P. II.,
 239, 3.
 गर्भस्पन्दने V. I., P. II., 21, 11.
 गर्भस्य पतने चैव V. II., P. I.,
 161, 7.
 गर्भस्रावे मासतुल्याः V. I., P. II.,
 239, 20.
 गर्भस्रावे मासतुल्याः V. I., P. II.,
 240, 2.
 गर्भाष्टमेऽब्दे कुर्वति V. I., P. II.,
 31, 8.
 गयायां धर्मपुष्टे च V. I., P. II.,
 305, 8.
 गयां यास्यति यः कश्चित् V. I.,
 P. II., 305, 5.
 गयाशीर्षे V. I., P. II., 305, 11.
 गयाशीर्षे वटे चैव V. I., P. II.,
 305, 9.
 गयाशीर्षे वटे आरुं V. I., P. II.,
 307, 11.
 गर्दभं जारजातं च V. II., P. I.,
 229, 4.
 गर्दभत्वं तु सम्प्राप्य V. II., P. II.,
 225, 3.
 गर्दभं पशुनालभ्य V. II., P. II.,
 125, 15.

गृहगणनी V. II., P. II., 237, 13.
 गृहगणनी गणद्वय V. II., P. II.,
 263, 14.
 गवां गोष्ठे वशगुणम् V. I., P. I.,
 307, 13.
 गवाप्रानेषु कांस्थेषु V. II., P. I.,
 172, 10.
 गवां च परिवर्तनेन V. II., P. I.,
 194, 7.
 गवां च दातृदानेन V. II., P. II.,
 11, 6.
 गवां द्वावसानां V. II., P. II.,
 65, 7.
 गवां पृष्ठानि मध्यानि V. II., P. II.,
 191, 2.
 गवां मूत्र-पुटीषेण V. II., P. I.,
 155, 5.
 गवां मूत्र-परीषेण V. II., P. I.,
 127, 10.
 गवामनुगमं कुर्यात् V. II., P. I.,
 253, 13.
 गवामनुगमं चैव V. II., P. I.,
 253, 1.
 गवामभावे निष्क्रं स्यात् V. II.,
 P. II., 197, 7.
 गवामलाने निष्क्रं वा V. II., P. I.,
 375, 1.
 गव्यं वस्त्राजिनं V. I., P. II.,
 32, 18.
 गव्यस्य पयसो वावि V. II., P. II.,
 191, 5.
 गवाश्च कुम्भरोद्गणां V. II., P. I.,
 371, 11.
 गवाश्चरय-यानानां V. II., P. I.,
 1-9, 3.
 गवां सवर्गं विधिवत् V. II., P. II.,
 64, 13.
 गर्हितास्ते नरा निर्य V. II., P. I.,
 43, 12.

गर्हिता-ऽनाद्ययोर्जग्धिः V. II., P. II.,
 96, 7.
 गर्हितानाद्ययोर्जग्धिः V. II., P. I.,
 363, 11.
 गाङ्गां पयः पुनात्याशु V. I., P. I.,
 285, 13.
 गां गत्वा तु द्विजश्रेष्ठ V. II., P. II.,
 269, 10.
 गां गत्वा मधुमेही स्यात् V. II., P. II.,
 270, 9.
 गां वेदकामतो हन्यात् V. II., P. I.,
 252, 14.
 गां चैद्धन्यात्तस्याश्रमणा V. II., P. I.,
 249, 17.
 गां चैद्धन्यात्तरोऽक्रामात् V. II.,
 P. I., 252, 17.
 गां चैवानुव्रजेन्नित्यं V. II., P. I.,
 217, 11.
 गां च वेदयवत् V. II., P. I., 251, 9.
 गां वृद्धाभ्याम् V. I., P. I., 212, 8.
 गान्धर्वादिदिवानेषु V. I., P. II.,
 80, 1.
 गान्धर्वादिदिवानेषु V. I., P. II.,
 83, 13.
 गान्धर्वो राक्षसश्चैव V. I., P. II.,
 81, 9.
 गान्धर्वो लोहकारश्च V. II., P. I.,
 386, 6.
 गान्धर्वैः स च विज्ञेयः V. I., P. II.,
 95, 2.
 गान्धर्वा-ऽऽसुर-पैशाचाः V. I., P. II.,
 89, 4.
 गात्रकुच्छीं ब्रवीं प्वित्री V. II.,
 P. II., 248, 13.
 गात्राणां च मनुष्याणाम् V. II., P. I.,
 173, 18.
 गात्राभ्यङ्गं क्षिरोऽभ्यङ्गं V. II.,
 P. II., 196, 1.

- गायत्र्य शिरसा चैव V. II., P. I., 207, 7.
- गायानां नीतिशास्त्राणां V. II., P. II., 119, 8.
- गामश्वं कुञ्जरोद्ग्री च V. II., P. I., 408, 11.
- गाः पौष्णे V. I., P. II., 314, 10.
- गायत्री च V. I., P. II., 167, 1.
- गायत्री ज्ञापयन्नितः V. II., P. II., 115, 7.
- गायत्री छन्दसां माता V. II., P. I., 63, 8.
- गायत्री तु जपेतिथ्यम् V. I., P. I., 308, 8.
- गायत्री तु भवेद्रस्ता V. I., P. I., 291, 12.
- गायत्री प्राच्यो तस्मात् V. I., P. I., 289, 14.
- गायत्री प्रणवं चान्ते V. I., P. I., 303, 12.
- गायत्री नाम पूर्वाह्णे V. I., P. I., 289, 11.
- गायत्री ब्रह्मरूपा तु V. I., P. I., 290, 4.
- गायत्री ब्राह्मः V. I., P. II., 197, 6.
- गायत्री मधुमती V. I., P. II., 426, 16.
- गायत्री शिरसा सार्धम् V. I., P. I., 292, 5.
- गायत्री स जपेतिथ्यं V. II., P. II., 156, 3.
- गायत्र्या आदिश्यो V. I., P. I., 272, 14.
- गायत्र्या तु यथास्तुति V. I., P. I., 297, 14.
- गायत्र्या दक्षताह्वं V. II., P. II., 17, 12.
- गायत्र्या न परं जप्यम् V. I., P. I., 310, 12.
- गायत्र्या न परं ध्यानम् V. I., P. I., 310, 13.
- गायत्र्या लक्षजप्यं च V. II., P. II., 198, 14.
- गायत्र्यष्टसहस्रं च V. II., P. II., 87, 15.
- गायत्र्यष्टसहस्रं वा V. II., P. I., 443, 2.
- गायत्र्याः षष्ठिर्निर्लक्षैः V. II., P. II., 198, 6.
- गायत्र्यास्तु जपन् कोटि V. II., P. II., 198, 3.
- गा रक्षेत् V. I., P. I., 477, 11.
- गाह्येष्ट्यं ब्रह्मवर्धे च V. I., P. II., 12, 12.
- गाह्येष्ट्यमुत्तिष्ठेत्कम् V. I., P. II., 153, 15.
- गाह्येष्ट्यमिच्छन् भूभाल V. I., P. II., 51, 17.
- गावः पवित्रं परमं V. II., P. I., 249, 2.
- गावः प्रतिष्ठा भूतानां V. II., P. I., 248, 16.
- गावः सुरभयो नित्यं V. II., P. I., 248, 15.
- गावः स्वर्गस्य सोपानं V. II., P. I., 249, 3.
- गावो यज्ञार्थमुपपन्नाः V. I., P. I., 169, 9.
- गावो वा एतन् V. I., P. I., 51, 7.
- गाश्चातुर्गच्छन् सततम् V. II., P. I., 250, 10.
- गिरिपुष्टं समारुह्य V. I., P. I., 478, 14.
- गिरिवृक्षप्रदानं च V. I., P. II., 26, 7.
- गिरिवृक्षप्रदानं च V. II., P. I., 21, 8.
- गुरुं गच्छन्तम् V. I., P. II., 49, 7.

- गुरुणाऽनुमतः स्नात्वा V. I., P. II.,
 44, 17.
 गुरुणा लघु बूद्धयेत्तु V. I., P. II.,
 265, 16.
 गुरुणा ह्यनुमुतातो V. II., P. II.,
 229, 14.
 गुरुं हत्वा V. II., P. II., 66, 2.
 गुरुं चैवाप्युयासीत V. I., P. I.,
 151, 11.
 गुरुणामध्यधिकेषो V. II., P. II.,
 95, 11.
 गुरुच्छिष्टं भेषजार्थं V. I., P. II.,
 49, 12.
 गुरुतत्पराग्रहं V. II., P. I., 316, 2.
 गुरुतत्पत्रं कुर्यात् V. II., P. I.,
 35, 15.
 गुरुतत्पत्रं कुर्यात् V. II., P. I.,
 311, 1; 325, 5.
 गुरुतत्पत्रमिमांशैः V. II., P. I.,
 311, 10.
 गुरुतत्परां शिलां तप्ताम् V. II., P. I.,
 315, 11.
 गुरुं त्वङ्गुल्य गवणं V. II., P. I.,
 451, 12.
 गुरुं त्वङ्गुल्य हङ्गुल्य V. II., P. I.,
 151, 16.
 गुरुं त्वङ्गुल्य हङ्गुल्य V. II., P. II.,
 223, 14.
 गुरुवारमायी संवत्सरं V. II., P. I.,
 338, 14.
 गुरुवारानिमर्गं च V. II., P. II.,
 204, 14.
 गुरुवारवगमनं V. II., P. I., 315, 2.
 गुरुवारं कुर्यात् V. I., P. I., 465, 4.
 गुरुवरं सविण्डे वा V. I., P. II.,
 48, 10.
 गुरुं गुरोहितान् विप्रान् V. I., P. I.,
 455, 7.
 गुरुपत्नी तु युवतिः V. I., P. I.,
 329, 4.
 गुरुपरल्या च कार्याणि V. I., P. II.,
 47, 4.
 गुरुपरल्या न कार्याणि V. I., P. II.,
 328, 13; 328, 16.
 गुरुमग्निं च सूर्यं च V. I., P. I.,
 320, 14.
 गुरु मातृ-पितृत्यागः V. II., P. I.,
 13, 3.
 गुरु-मित्रकुलः पापाः V. II., P. II.,
 226, 9.
 गुरोर्गुरौ सन्निहिते V. I., P. I., 335,
 20.
 गुरुवत्पतिपूज्याः स्युः V. I., P. I.,
 328, 7.
 गुरवे तु वरं दत्त्वा V. I., P. II.,
 52, 6.
 गुरु-वंश-ऽग्निपूजासु V. I., P. II.,
 311, 17.
 गुरुवं मातुर्गर्भाणां V. I., P. I.,
 359, 6.
 गुरुवो मातृ-पितृ-पत्याः V. II., P. I.,
 320, 3.
 गुरुश्च शुक्रः शनि-राहु-केतवः V. I.,
 P. I., 221, 3.
 गुरुशुश्रूषया चैव V. I., P. I.,
 377, 11.
 गुरुशुश्रूषवो सन्ताः V. I., P. I.,
 144, 16.
 गुरु स्वामि द्विजाक्रोशं V. II., P. II.,
 233, 11.
 गुरुं हत्वा श्रोत्रियं च V. II., P. II.,
 66, 9.
 गुरुमन्त्र-देवकृत्येषु V. I., P. I., 139,
 15.
 गुरुर्थं पितृ-मात्रार्थं V. I., P. II.,
 8, 8.

- गुर्वथं वा मृतो युद्धे V. II., P. I., 388, 11.
 गुर्वथं ह्यतिथीनां तु V. II., P. I., 376, 5.
 गुर्वधीनः V. I., P. II., 49, 5.
 गुर्वन्तेवास्यतु चान- V. I., P. II., 218, 18.
 गुड-कार्पास-धान्यानि V. II., P. II., 112, 20.
 गुड-तिल- V. II., P. II., 119, 11.
 गुड-तैल-हिरण्यानां V. I., P. II., 214, 7.
 गुडो रसस्तथावन्निव V. II., P. I., 416, 9.
 गुणनिष्ठः प्रधानं तु V. I., P. I., 318, 8.
 गुणानेतान प्रसंख्याय V. I., P. I., 457, 15.
 गुणैरशेषः पृथिवी V. I., P. I., 96, 4.
 गुणवद्भावे सौदर्यो V. I., P. II., 345, 1.
 गुहं हस्ते च निमृड्यात् V. I., P. I., 226, 19.
 गुप्तार्था लक्ष्म्युपेतः स्यात् V. I., P. I., 225, 18.
 गुप्तान्तं चैव वैद्वयस्य V. I., P. I., 358, 16.
 गुप्तायां V. II., P. II., 127, 7.
 गुप्तं सर्वतुल्यं शुद्धम् V. I., P. I., 469, 5.
 गुरोश्च V. II., P. II., 99, 14.
 गुरोश्च प्रीतिजनके V. I., P. I., 188, 19.
 गुरोश्चालीक निर्बन्धः V. II., P. II., 95, 8.
 गुरोश्च सेवाऽकरणम् V. I., P. I., 139, 17.
 गुरोः क्षत्रसुतां भार्या V. II., P. I., 322, 15.
 गुरोर्बुहितरं गत्वा V. II., P. I., 326, 14.
 गुरोरनिष्टाचरणम् V. I., P. I., 130, 16.
 गुरोरभावे तत्पुत्रम् V. I., P. I., 185, 13.
 गुरोरभिहिते युक्तः V. I., P. II., 182, 8.
 गुरोरलीकनिर्बन्धे V. II., P. II., 97, 1.
 गुरोर्वैदयां पुनर्गत्वा V. II., P. I., 322, 23.
 गुरोः कुले न भिक्षेत V. I., P. II., 41, 18.
 गुरोः शूद्रां सकृद्वत्वा V. II., P. I., 324, 3.
 गुरोः शूद्रां सकृद्वत्वा V. II., P. I., 323, 16.
 गुरोः पाशोपसंग्रहणम् V. I., P. I., 327, 12; 330, 15.
 गुरोः प्रतस्य शिष्यस्तु V. I., P. II., 248, 9.
 गुरोर्बुहितरं गत्वा V. II., P. I., 327, 12.
 गुल्मांश्च स्थापयेदामान V. I., P. I., 458, 16.
 गुल्म-बह्वी-लतानां च V. II., P. II., 223, 11.
 गुह्यका राक्षसाः सिद्धा V. I., P. I., 307, 17.
 गूढोत्पन्नोऽर्पावस्तुश्च V. II., P. I., 45, 10.
 गृज्जनं यवनेष्टश्च V. I., P. II., 379, 4.
 गृह्णन् प्रतिग्रहं विप्रो V. I., P. I., 261, 16.

- गृह्णन् प्रवतारमर्थो V. I., P. I.,
 203, 7.
 गृह्णीयाद्वाह्यणादेव V. I., P. I.,
 201, 17.
 गृध्रो V. II., P. II., 263, 8.
 गृध्रो द्वाद्वाजन्मानि V. II., P. I.,
 377, 3.
 गृहीतनियमस्यापि V. I., P. II.,
 275, 1.
 गृहीतपुत्रा विधिवत् V. I., P. II.,
 22, 6.
 गृहीतं मन्ववत्तयेत् V. I., P. II.,
 158, 2.
 गृहीतशिक्षनश्रोत्थाय V. I., P. I.,
 226, 14.
 गृहीतस्य निवृण्डादेः V. I., P. II.,
 184, 17.
 गृहीत्वोत्कृत्य वृषणौ V. II., P. I.,
 315, 8.
 गृहीत्वा अथागत्य V. I., P. II.,
 118, 2.
 गृहीत्वा मुसलं राजा V. II., P. II.,
 86, 12.
 गृहीत्वा विचरेत्तावत् V. I., P. II.,
 172, 23.
 गृहीत्वाऽऽसादयित्वा च V. II., P. I.,
 131, 9.
 गृहीत्वा स्वयमाचामेत V. I., P. I.,
 249, 9.
 गृहीन्मृगं V. I., P. II., 136, 16;
 147, 19.
 गृहोऽपवाणि वेदमानि V. I., P. I.,
 190, 14.
 गृहापरास्य तस्तर्धं V. II., P. I.,
 194, 16.
 गृहगृहे समुत्पन्ने V. II., P. I.,
 179, 4.
 गृहायः पतनाच्चैव V. II., P. II.,
 234, 1.
 गृहे निविष्टं सतिलम् V. I., P. I.,
 356, 1.
 गृहे प्रकुल उरलो V. II., P. I.,
 47, 16.
 गृहमेविषु चान्येषु V. I., P. II.,
 145, 21.
 गृहमार्हिर्बुध्न्ये V. I., P. II., 314,
 10.
 गृहे यस्य मृतः कश्चित् V. I., P. II.,
 252, 1.
 गृहस्थ उद्धेत कन्यां V. I., P. II.,
 61, 2.
 गृहस्थोक्तानि पापानि V. II., P. II.,
 75, 5.
 गृहस्थोऽपि V. I., P. II., 198, 4.
 गृहस्थो ब्रम्हचारी च V. I., P. II.,
 342, 2.
 गृहस्थो मुच्यते बन्धात् V. I., P. I.,
 58, 4.
 गृहशुद्धिं प्रवक्ष्यामि V. II., P. I.,
 191, 14.
 गृहेषु चैव विप्राणां V. II., P. II.,
 263, 3.
 गृहसंवेशको वृत्ता V. I., P. II.,
 351, 9.
 गृहस्याभ्यन्तरे V. II., P. I., 124,
 10.
 गृहस्थस्तु द्विरात्रं वा V. II., P. I.,
 67, 13.
 गृहस्थस्तु यथा पश्यत V. I., P. II.,
 139, 18.
 गृहे त्वेकगुणं सन्ध्या V. I., P. I.,
 298, 1.
 गृहे त्वेकगुणं जप्यम् V. I., P. I.,
 307, 12.
 गृहेऽपि शस्यते स्नानम् V. I., P. I.,
 288, 11.
 गोकुले यज्ञशालायां V. II., P. I.,
 146, 1.

- गो-गजाऽश्वदिष्टेषु V. I., P. II., 303, 5.
 गोमायी V. II., P. II., 265, 4.
 गोमने च V. II., P. I., 341, 3.
 गोमन् कुर्वीत संस्थानं V. II., P. I., 244, 4.
 गोमन् पञ्चगव्याहारः V. II., P. I., 243, 13.
 गोमन्श्चाव्ययं चरेत् V. II., P. I., 289, 1.
 गोमन्स्वचर्मूर्ध्वलांगुलां V. II., P. I., 219, 8.
 गोमन्स्त्वचर्मसंवीतां V. II., P. I., 250, 9.
 गोमन्ः सौम्यत्रयं कुर्यात् V. II., P. I., 253, 11.
 गोमन्स्य गोमन्शनं गोष्ठे V. II., P. I., 245, 4.
 गोमन्स्य पञ्चगव्यं V. II., P. I., 243, 8.
 गोमन्स्य पावनं सम्यग V. II., P. I., 253, 16.
 गोमन्ः षण्मासात् तच्चर्म V. II., P. I., 250, 5.
 गोमन्तं च क्षुते वान्ते V. II., P. I., 137, 5.
 गोमन्तं शकुनोच्छिष्टं V. II., P. I., 283, 3.
 गो-ऽग्रा-ऽवि-महिषीवर्जं V. II., P. I., 403, 15.
 गोमूत्रिमात्रे पयसि V. I., P. I., 137, 6.
 गोमूत्राणां च सहस्राणि V. I., P. II., 172, 5.
 गोच-नामपशवन्ते च V. I., P. II., 287, 20.
 गोत्र-नाम-स्वधाकारैः V. I., P. I., 358, 13.
 गोत्रिणः स्नानशुद्धाः रथुः V. I., P. II., 250, 17.
 गोत्रान्मातुः सपिण्डास्तु V. I., P. I., 183, 9.
 गोत्रं प्राप्य च चण्डाल-V. II., P. II., 241, 14.
 गोत्र-सम्बन्ध-नाम नि V. I., P. II., 420, 11.
 गान्दुखकारी V. II., P. II., 237, 11.
 गोदानं तु व्रतस्यान्ते V. II., P. I., 98, 3.
 गोदानं सर्वं शक्या च V. II., P. I., 253, 7.
 गोदावयात् V. I., P. II., 306, 12.
 गोदेहमात्रं तिष्ठेत् V. II., P. I., 302, 7.
 गोदेहमात्रं तिष्ठेत् V. I., P. II., 188, 1.
 गोद्वयं दक्षिणां दद्यात् V. II., P. I., 315, 16.
 गोधा कूर्म-शशः श्वावह V. I., P. II., 389, 4.
 गोधूमैरिक्षुभिर्मूत्रैः V. I., P. II., 370, 15.
 गोधूलक-चाष-काक-V. II., P. I., 89, 4.
 गोऽनुगामी V. II., P. I., 213, 3.
 गोतिर्वयः V. II., P. II., 237, 12.
 गोपुरीष-यवाभ्यासौ V. II., P. II., 192, 7.
 गोपाल-नाभित-कुम्भका-V. II., P. I., 431, 13.
 गोप्रदानसमं पुण्यं V. I., P. I., 407, 11.
 गो-ब्राह्मणस्य चैवार्थे V. I., P. II., 268, 11.
 गो-ब्राह्मणहतं वध्वा V. II., P. I., 24, 7.

- गो-ब्राह्मणहतानां च V. I., P. II., 227, 3.
 गो-ब्राह्मणहतानाम् V. I., P. II., 225, 2.
 गो-भू-तिल-हिरण्यदि V. I., P. I., 177, 11.
 गो-भू-हिरण्य-वासांसि V. I., P. II., 436, 10.
 गोभिराक्रमणात् कालाद् V. II., P. I., 13, 12.
 गोभ्यो यवादकं वृत्त्वा V. II., P. I., 342, 2.
 गोभ्यश्च मरणं लोके V. II., P. II., 239, 2.
 गोभिरङ्गलानि वैद्ययानां V. I., P. II., 258, 19.
 गोमती कीर्तयिष्यामि V. II., P. I., 248, 13.
 गोमती च जर्पाद्व्याम् V. II., P. I., 247, 17.
 गोमत्याम् V. I., P. II., 306, 13.
 गोमयेन गोचर्ममात्रं V. II., P. I., 301, 7.
 गोमयत् द्विगुणं सूत्रं V. II., P. I., 135, 3.
 गोमयेनोपलिप्याथ V. II., P. I., 19, 1.
 गोमयेनातुलिप्तायां V. I., P. II., 396, 19.
 गोमयेनोपलिप्तेषु V. I., P. II., 397, 6.
 गोमांसभक्षणे प्रायश्चित्तं V. II., P. I., 37, 14.
 गोमांसं मानुषं चैव V. II., P. I., 36, 1.
 गोमिनामेव ते वत्साः V. II., P. I., 4, 2.
 गो-महिष्यजानाम् V. I., P. II., 380, 16.
 गोमूत्रं गोमयं क्षीरं V. II., P. I., 31, 1.
 गोमूत्रेण चरत् स्नानं V. II., P. I., 246, 2.
 गोमूत्रेण समायुक्तं V. II., P. II., 191, 8.
 गोमूत्रममिवर्णं वा V. II., P. II., 83, 1.
 गोमूत्रं माषकान्यष्टौ V. II., P. I., 431, 11.
 गोमूत्र-यावकैर्मासात् V. II., P. I., 348, 9.
 गोमूत्र-यावकाहारा V. II., P. I., 162, 15.
 गोमूत्र-यावकाहारः V. II., P. I., 253, 12.
 गोमूत्र-यावकाहारी V. II., P. I., 122, 4.
 गोमूत्र-यावकाहारी V. II., P. I., 122, 18; 330, 15; 330, 17.
 गोमूत्रयावकाहारः V. II., P. II., 84, 2.
 गोमूत्रवत् घृते ज्ञेयं V. II., P. I., 434, 13.
 गोयानऽप्सु दिवा चैव V. II., P. I., 342, 6.
 गोरजो विपुषइछाया V. II., P. I., 191, 1.
 गोरक्षां कृषि-वाणिज्यं V. I., P. I., 476, 18.
 गोरसं चैव सक्तुश्च V. II., P. II., 386, 10.
 गोवधे च तथा कुर्यात् V. II., P. I., 251, 6.
 गोवधो ऽयाज्यसेयाज्यं V. II., P. I., 16, 2.
 गोविक्रयं द्विजः कुर्यात् V. II., P. II., 118, 13.

- गोविन्दयि च कुर्वाणः V. I., P. II., 359, 5.
 गोवालरज्जुसम्बद्धं V. I., P. II., 162, 14.
 गोवथो ब्राह्म्यता स्तैन्यं V. II., P. II., 101 5.
 गोशृङ्गेण शतं स्नानं V. II., P. I., 64, 1.
 गोशृङ्गमाचमुद्धृत्य V. I., P. I., 261, 5.
 गोष्ठे शयो गोऽनुगामी V. II., P. I., 242, 21.
 गोष्ठे वसन् ब्रह्मचारी V. II., P. II., 115, 6.
 गोष्ठे वसन् यवागुं V. II., P. I., 252, 5.
 गोष्ठ्यां यत्क्रियते श्राद्धं V. I., P. II., 300, 17.
 गोष्ठ्यवकीर्णः V. II., P. II., 128, 7.
 गोष्ठ्यवकीर्णी V. II., P. II., 296, 18.
 गोष्ठ्यवकीर्णः संवत्सरं V. I., P. I., 341, 9.
 गोसूक्तम् V. II., P. II., 157, 8.
 गोसत्त्वं वै V. I., P. I., 51, 15.
 गोसहस्रं शतं वाऽपि V. II., P. I., 251, 13.
 गंहितो गोऽनुगामी स्यात् V. II., P. I., 252, 12.
 गौहर्ता V. II., P. II., 258, 13.
 गौडी पैटी च माध्वी च V. II., P. II., 8, 11.
 गौडी माध्वी सुरां पैटीं V. II., P. II., 84, 3.
 गौतमासीवृषीन् सप्त V. I., P. II., 131, 10.
 गौरीया कर्मणोऽस्यान्ते V. II., P. II., 167, 13.
 गौरीं दृक्काकपृष्ठं V. I., P. II., 79, 7.
 गौरीं दृक्काकपृष्ठं V. II., P. I., 156, 20.
 गौरीया पृष्ठे V. II., P. I., 189, 15.
 गौरस्यपमात्रं तु V. II., P. II., 87, 16.
 गौरस्तु ते त्रयः षट् ते V. II., P. II., 85, 3.
 ग्रन्थार्थतो विज्ञानानि V. I., P. II., 207, 15.
 ग्रन्थोदये विधाः पूर्वं V. I., P. I., 436, 15.
 ग्रन्थविवास्तमानं तु V. I., P. I., 436, 17.
 ग्रन्थेषु तेषु नाऽऽचमिन V. I., P. I., 242, 14.
 ग्रहकालि च नाश्रीयत V. I., P. I., 132, 12.
 ग्रहणं तु भवेद्विन्ध्यः V. I., P. I., 435, 17.
 ग्रहणादिषु कालेषु V. II., P. II., 161, 3.
 ग्रहणान्तिरुमित्येके V. I., P. II., 47, 8.
 ग्रहणे सङ्क्रमणे वाऽपि V. II., P. I., 6, 19.
 ग्रहणं सम्प्रवक्ष्यामि V. II., P. II., 194, 15.
 ग्राम-नीर्थेकरात्राश्च V. I., P. II., 164, 2.
 ग्रामान्तरं वा गन्तव्यं V. II., P. II., 139, 14.
 ग्रामान्ते ग्रामसीमान्ते V. I., P. II., 158, 13.
 ग्रामात् V. II., P. II., 163, 11.
 ग्रामाहङ्गशतं त्यक्त्वा V. II., P. I., 193, 4.
 ग्रामाशाहृत्य वा ग्रामात् V. I., P. I., 145, 15.

प्राग्राहस्य वाऽभीवात् V. I.,
P. II., 146, 1.

प्राग्राहान्तरालस्था V. I., P. I.,
228, 8.

प्रागे मनसा V. I., P. I., 345,
17.

प्रागेमनसाऽभीवात् V. I., P. I., 347,
15.

प्रागध्वगतौ वावत् V. I., P. II.,
253, 2.

प्रागे वने वा अन्तूनां V. II., P. II.,
249, 3.

प्रागेश्वरे कुलपतौ V. I., P. II.,
253, 4.

प्रागस्य तावदाद्यौचं V. I., P. II.,
253, 2.

प्राग्याऽऽरण्यानां V. II., P. II., 137, 5.

प्राग्याऽऽरण्याश्च पशवः V. I., P. I.,
160, 12.

प्रासानास्याविकारमग्नीवात् V. II.,
P. I., 304, 2.

प्रासान्धयते सोमः V. II., P. I.,
303, 4.

प्रासोपचयभोजी सन् V. II., P. I.,
299, 2. 299, 4.

प्रासमात्रं परगृहात् V. I., P. II.,
324, 10.

प्रासमात्रं भवेद्विज्ञा V. I., P. I.,
392, 12.

प्रासं शेषेण कुर्वीत V. II., P. I.,
302, 16.

प्रासशेषं न चाभीवात् V. I., P. I.,
424, 4.

प्रासमुद्धृत्याग्निबोगात् V. II., P. I.,
143, 6.

प्रीत्ये V. I., P. I., 48, 15.

प्रीत्ये पञ्चामिमाधस्यो V. I., P. II.,
143, 14.

प्रीत्ये राजन्यः V. I., P. I., 162, 4.
प्रीत्यो वै राजन्यस्य V. I., P. I.,
162, 4.

घ.

घटानां शतमुद्धृत्य V. II., P. I.,
153, 10.

घटयस्यच सन्देशो V. II., P. II.,
277, 15.

घूर्णिकस्तैलिकश्चैव V. II., P. II.,
233, 7.

घृतकुम्भं वराहे नु V. II., P. I., 8,
13.

घृतकौशिकः V. I., P. I., 10, 16.

घृतं च सार्षपं तैलं V. I., P. I.,
283, 11.

घृतं नु पायसं क्षीरं V. II., P. I.,
145, 14.

घृताद्वा तिलतैलाद्वा V. II., P. I.,
395, 5.

घृतं तैलं तथा क्षीरम् V. II., P. I.,
427, 1.

घृतेन दीपो दातव्यः V. I., P. II.,
395, 8.

घृतेनाभ्यक्तमाग्राह्य V. I., P. II.,
287, 5.

घृतात् केन घृतान्मण्डं V. I., P. II.,
379, 17.

घृतादिशते तैजसानि V. I., P. II.,
418, 14.

घृत-इधि-पयस्तक्राणाम् V. II.,
P. I., 145, 11.

घृतपात्रं नु विप्राय V. I., P. I.,
498, 15.

घृतं यथा मधु यथाः V. II., P. II.,
193, 5.

घृतं हत्वा नु मकुलः V. II., P. II.,
256, 6.

- शौरसंन्यासिकाः V. I., P. II.,
 198, 15.
 प्राप्ता चैवोष्मणा चैव V. II., P. I.,
 375, 13.
 चण्डाल-V. II., P. II., 139, 6.
 चण्डाली-V. II., P. II., 265, 2.
 चण्डालकुपभोग्दस्थ V. II., P. I.,
 114, 1.
 चण्डालाग्निरग्नेभ्याग्निः V. I., P. II.,
 286, 15.
 चण्डालाग्निरग्नेभ्याऽग्नेः V. II., P. I.,
 192, 17.
 चण्डालो तावु भौ प्रोक्तौ V. II., P. I.,
 306, 7.
 चण्डालदर्शने सूर्यदर्शनम् V. II.,
 P. I., 109, 10.
 चण्डालदिस्पर्शने V. II., P. I.,
 178, 5.
 चण्डालादन्यजाद्वापि V. II., P. I.,
 224, 6.
 चण्डालादुक्कात्सर्पात् V. I., P. II.,
 224, 11.
 चण्डालादुक्कात् सर्पात् V. II., P. I.,
 22, 15.
 चण्डालादुक्कात् सर्पात् V. II.,
 P. I., 424, 16.
 चण्डालादीन् जपे होमे V. I., P. I.,
 239, 9.
 चण्डालाद्यैः श्वपाकेन V. II., P. I.,
 162, 3.
 चण्डालाद्यैस्तु संस्पृष्टं V. II., P. I.,
 177, 3.
 चण्डालाऽभ्युषितं यत्र V. II., P. I.,
 193, 17.
 चण्डालाऽन्यस्त्रियां गत्वा V. II.,
 P. I., 117, 14.
 चण्डालेन तु सम्पर्के V. II., P. I.,
 345, 6.
 चण्डालान्नं द्विजो भुक्त्वा V. II.,
 P. I., 117, 18.
 चण्डालान्नं प्रमादेन V. II., P. I.,
 368, 9.
 चण्डालान्नं प्रमादेन V. II., P. I.,
 117, 7.
 चण्डालान्नं भुक्त्वा V. II., P. I.,
 117, 1.
 चण्डालान्नं भुक्त्वा V. II., P. I.,
 393, 8.
 चण्डाल-पतितोदक्याः V. I., P. I.,
 428, 16.
 चण्डाल-पतितासीनाम् V. II., P. I.,
 397, 10.
 चण्डाल-पतितान्नभोजने V. II.,
 P. I., 118, 1.
 चण्डालपरिगृहीतं यद् V. II., P. I.,
 113, 5.
 चण्डाल-पुलकसानां तु V. II., P. I.,
 308, 13.
 चण्डालं पुलकसं स्लेच्छं V. II., P. I.,
 347, 9.
 चण्डालीं पुलकसीं स्लेच्छीं V. II.,
 P. I., 318, 2.
 चण्डाल-पुलकसानां च V. II.,
 P. II., 242, 9.
 चण्डाली बन्धकी वेदया V. II.,
 P. I., 310, 5.
 चण्डाल-स्लेच्छसम्भावे V. I., P. I.,
 239, 1.
 चण्डालैरेष वा चोरेः V. I., P. I.,
 228, 1.
 चण्डाल्यां गर्भमारोच्य V. II., P. I.,
 353, 9.
 चण्डालग्रहत् चैतत् V. I., P. II.,
 158, 1.
 चण्डाल्यवकीर्णी V. II., P. I.,
 270, 4.

चण्डालो वाऽथ वीं वापः V. I., P. I., 413, 4.	चन्द्रना-ऽगरुणी चोमे V. I., P. II., 394, 15.
चण्डालवधसम्प्राप्तिः V. II., P. I., 107, 1.	चन्द्रग्रहे तु ग्रामांस्त्रीन् V. I., P. I., 436, 7.
चण्डालो वा श्वाको वा V. I., P. I., 413, 1.	चन्द्रभागायाम् V. I., P. II., 306, 15.
चण्डाल-शव-युगंश्च V. I., P. I., 268, 13.	चन्द्रार्कमहणे भुक्त्वा V. II., P. II., 226, 14.
चण्डाला-ऽशनि-शस्त्रा-ऽहि-V. II., P. I., 23, 4.	चन्द्र-विज्ञेययोग्यैश्च V. I., P. I., 447, 21.
चण्डालः श्वत्सः क्षत्ता V. II., P. I., 116, 13.	चन्द्रसाम् V. II., P. II., 137, 6.
चण्डालैः श्वत्सैः स्पृष्टे V. II., P. II., 110, 14.	चन्द्र-सूर्यग्रहे चैव V. I., P. I., 438, 7.
चण्डाल-श्वत्सैः स्पृष्टो V. II., P. II., 143, 5.	चन्द्र-सूर्यग्रहे भुक्त्वा V. I., P. I., 436, 12.
चण्डालैः सङ्कुरे विप्रः V. II., P. I., 122, 17.	चन्द्र-सूर्यग्रहे नाद्यात् V. I., P. I., 455, 3.
चण्डालसङ्कुरे स्वभवन-V. II., P. I., 121, 18.	चन्द्र-सूर्यग्रहे नाद्यात् V. I., P. I., 437, 9.
चण्डाल-सूतिक-क्षत्रैः V. I., P. I., 278, 7.	चक्षुर्नाशे तनोर्नाशः V. I., P. II., 106, 21.
चण्डालः सनुविज्ञेयो V. II., P. I., 10, 18.	चक्षुर्नासे च कर्णौ च V. I., P. I., 455, 19.
चण्डालस्पर्शने V. II., P. I., 109, 6.	चक्षुरेकं च पुत्रश्च V. I., P. II., 106, 20.
चण्डालैः सह सम्भाष्य V. II., P. I., 108, 13.	चक्षुः-भोजविहीनश्च V. II., P. II., 90, 14.
चण्डालैः सह संयोगे V. II., P. I., 123, 2.	चक्रोपजीवी गान्धर्वः V. I., P. II., 355, 13.
चण्डालैः सह संवासं V. II., P. I., 121, 12.	चक्रोपजीवी रजकः V. II., P. I., 386, 7.
चण्डालहस्तादाशय V. II., P. I., 416, 1.	चक्रवाकं तथा क्रौञ्चं V. II., P. I., 78, 7.
चन्दन-कुङ्कुम-कर्पूरा-V. I., P. II., 395, 2.	चक्रवाकं ह्रवं क्रोकं V. II., P. I., 409, 3.
चन्दनोभित्सर्वाङ्गः V. I., P. II., 287, 6.	चक्रोरः क्रोकिरा रज्जुः V. I., P. II., 388, 10.

- चणका राजमाध्याय V. I., P. II., 376, 5.
 चतस एव सन्त्वाड्याः V. II., P. I., 353, 6.
 चतसस्तु परिस्वाड्याः V. II., P. I., 353, 9.
 चतुःपञ्चाशिका वा तु V. I., P. I., 309, 14.
 चतुःप्रकारं विविधम् V. I., P. I., 179, 6.
 चतुरङ्गलेन प्रक्षाल्य V. I., P. II., 192, 14.
 चतुर्गुणं कर्मकृते, V. I., P. I., 138, 15.
 चतुर्गुणं तदुच्छिष्टे V. II., P. I., 372, 18.
 चतुर्गुणं विपक्षे तु V. II., P. I., 22, 14.
 चतुर्गुणं स्मृतं मूर्ध्नि V. II., P. I., 68, 14.
 चतुर्गुणं नृशंसानां V. I., P. II., 5, 17.
 चतुर्गुणमपि वर्णानां V. I., P. II., 298, 4.
 चतुर्गुणमपि वर्णानां V. I., P. I., 353, 17.
 चतुर्गुणमपि वर्णानां V. II., P. I., 101, 14.
 चतुर्गुणमपि वर्णानां V. II., P. I., 101, 16.
 चतुर्गुणमपि वर्णानां V. I., P. II., 84, 6.
 चतुर्गुणं भक्षणं कृत्वा V. II., P. I., 404, 7.
 चतुर्गुणमपि वेदानां V. II., P. I., 230, 4.
 चतुर्थकाल-V. II., P. II., 89, 7.
 चतुर्थकाले V. II., P. II., 136, 1.
 चतुर्थकालिको वा स्वान् V. I., P. II., 145, 6.
 चतुर्थकालमयीवान् V. II., P. I., 246, 1.
 चतुर्थ्या भुक्षपक्षवः V. I., P. II., 316, 19.
 चतुर्थे भुक्षपक्षान् V. I., P. II., 317, 14.
 चतुर्थे तु तथा भागे V. I., P. I., 343, 9.
 चतुर्थे दिवसे V. I., P. II., 295, 2.
 चतुर्थे परमो हंसो V. I., P. II., 160, 18.
 चतुर्थे परहंसश्च V. I., P. II., 161, 3.
 चतुर्थे प्रहरे चेत्स्वाह V. I., P. I., 435, 20.
 चतुर्थेमायुषी मागं V. I., P. II., 147, 3.
 चतुर्थेमाभ्रमं गच्छेत् V. I., P. II., 153, 7.
 चतुर्थे मासि कर्तव्यम् V. I., P. II., 23, 4.
 चतुर्थे मासि कर्तव्यम् V. I., P. II., 26, 14.
 चतुर्थे मासि कर्तव्यम् V. I., P. II., 26, 10.
 चतुर्थे-वष्टा-ऽष्टम-V. I., P. II., 49, 4.
 चतुर्थे सा न गम्वाऽह्नि V. I., P. II., 110, 1.
 चतुर्थे सा न गम्वाऽह्नि V. I., P. II., 110, 9.
 चतुर्थे स्वैरिणी प्रोक्ता V. II., P. I., 333, 4.
 चतुर्थेऽह्नि V. I., P. II., 109, 16.
 चतुर्थेऽह्नि सन्नाते V. II., P. I., 160, 18.

चतुर्थी च प्रसीयेषु V. I., P. I., 157, 11.	चतुर्विधाभिचारांश्च V. I., P. I., 257, 8.
चतुर्थस आधराष्टिः V. I., P. II., 318, 2.	चतुरो ब्राह्मणत्वाद्यान् V. I., P. II., 86, 3.
चतुर्थस कुमालीना-V. I., P. II., 73, 6.	चतुर्विधमन्त्रेभ्यश्च V. II., P. I., 365, 12.
चतुर्थसो लोकगणो च इव: V. I., P. I., 386, 17.	चतुर्थेन चरेद्भैरवः V. I., P. II., 41, 1.
चतुर्थसविधःशाल्मे V. I., P. II., 76, 1.	चतुर्विधा भित्तवस्तु V. I., P. II., 161, 1.
चतुर्थस्यां क्रिया कार्वा V. I., P. II., 327, 6.	चतुर्विधा भित्तवस्तु V. I., P. II., 160, 15.
चतुर्थस्यां च नोनानि V. I., P. II., 450, 21.	चतुर्विधनिरवाच्याः V. II., P. II., 172, 10.
चतुर्थस्यां चोदस्यां V. I., P. II., 295, 15.	चतुराश्रमवाद्याश्च V. I., P. II., 359, 13.
चतुर्थस्यामुपोष्याथ V. II., P. I., 439, 4.	चतुरष्ट-द्वि-चङ्-द्वष्ट- V. I., P. I., 234, 2.
चतुर्थस्यां यथा गच्छेत् V. I., P. II., 111, 3.	चतुष्टये V. II., P. II., 258, 4.
चतुर्थस्यष्टमी चैव V. I., P. II., 192, 1.	चतुस्त्रि द्यङ्गुलिः पुण्ड्रं V. I., P. I., 267, 5.
चतुर्थस्यष्टमी दशः V. I., P. I., 253, 9.	चतुष्पाद्येषु सामीनाम् V. I., P. II., 414, 16.
चतुर्थो भिक्षुकाः प्रोक्ताः V. I., P. II., 172, 15.	चतुरलं त्रिकोणं वा V. I., P. I., 414, 18.
चतुर्थोऽयं पुगणेषु V. I., P. I., 94, 17.	चतुरलं वर्तुलं वा V. I., P. II., 158, 1.
चतुर्थुगात् अयं त्यक्त्वा V. I., P. II., 185, 16.	चत्वरं वा इमशानं वा V. I., P. I., 242, 8.
चतुर्थुगसहस्रं तत् V. I., P. I., 94, 5.	चत्वार आश्रमाः V. I., P. II., 61, 11, 140, 8.
चतुः पातरमीयात् V. II., P. I., 303, 17.	चत्वार आश्रमाः V. I., P. II., 140, 13.
चतुर्नि कुडवैः प्रस्थः V. II., P. I., 141, 9.	चत्वार आश्रमाश्चेति V. I., P. II., 153, 11.
चतुर्विधमधिकूलैः V. I., P. I., 257, 5.	चत्वार आश्रमाः प्रीक्याः V. I., P. II., 197, 2.
चतुर्विधेनैः सार्धम् V. I., P. II., 19, 17.	चत्वार आश्रमास्तात V. I., P. II., 153, 18.

102 *The General Index of Quotations.*

अस्वारि तस्य वर्धन्ते V. I., P. I., 416, 16.	चरेवर्धे खते तत्र V. II., P. I., 260, 11.
अस्वारि तस्य वर्धन्ते V. I., P. I., 336, 6.	चरेद्वृतमहस्वापि V. II., P. II, 75, 16.
अस्वारोऽप्याभ्यां ह्यने V. II., P. II., 416, 14.	चरेद्वृतमहस्वापि V. II., P. I., 41, अरेद्वृतं यथोद्दिष्टम् V. II., P. II, 59, 6.
अस्वारो ब्राह्मणस्योक्ताः V. I., P. II., 153, 7.	चरेन्मासत्रयं विप्रः V. II., P. I, 322, 2.
अस्वारो ब्राह्मणस्याद्याः V. I., P. II., 86, 7.	चरेन् माधुकरं भैक्षं V. I., P. II, 186, 17.
अस्वायेधीत वेदानां V. I., P. II., 206, 17.	चरुणां सकमुवाणां च V. II., P. I, 149, 4.
अस्वारो वाज्रयोवाऽपि V. II., P. I., 230, 17.	चरुर्भक्ष-सुक्त-कण-V: II., P. I, 300, 1.
अस्वारो वा जयो वाऽपि V. II., P. I., 217, 9.	चरुं वा अपयोजित्वं V. II., P. I, 301, 20.
अस्वारो वेदधर्मज्ञाः V. II., P. I., 209, 10.	चरुशेषेणाष्टिर्निर्मधेयैः V. I., P. I., 375, 5.
अस्वारि वेदव्रतानि V. I., P. II., 18, 9.	चरु-सुक्त-सुव-समेह-V. II., P. I., 149, 8.
अस्वारिंसद्वन्द्व्येके V. I., P. II., 229, 19.	चर्मकार-निपाह- V. II., P. I., 388, 14.
अमसानां ग्रहाणां च V. II., P. I., 149, 3.	चर्मकारस्य वैणस्य V. II., P. I., 385, 1.
अस्वारि क्षीणि च कृच्छ्राणि V. II., P. II., 13), 5.	चर्मणाऽऽर्द्धेण संवृतः V. II., P. I., 293, 6.
चरेत् धाण्यासीकं कृच्छ्रं V. II., P. II., 136, 4.	चर्यं पालेवता ऽभौट-V. I., P. II., 369, 8.
चरितव्यमतो नित्यं V. II., P. I., 4, 13.	चातुर्यकोष्णशतित्वेण-V. II., P. II., 249, 2.
चरेत् सान्तपनं कृच्छ्रं V. II., P. II., 110, 12.	चातुर्येद्यापि यो विप्रः V. II., P. II., 221, 6.
चरेत् सान्तपनं कृच्छ्रं V. II., P. II., 136, 12.	चातुर्येद्यो विकल्पी च V. II., P. II., 50, 5.
चरेत् सान्तपनं भुक्त्वा V. II., P. I., 426, 3.	चातुर्येद्यं चरेत्तैश्च V. II., P. II., 58, 11.
चरेत् सान्तपनं विप्रः V. II., P. I., 114, 3.	चातुर्येद्यं कूरुस्त्वोऽयं V. II., P. II, 211, 10.

- चारणाश्च सुपर्णाश्च V. II., P. II.,
 218, 3.
 चारैःसुविदिताभ्यासः V. I., P. I.,
 456, 20.
 चापांश्च रक्तपाशांश्च V. II., P. I.,
 407, 9.
 चान्द्रं कृच्छं तदर्थं तु. V. II., P. I.,
 397, 7.
 चान्द्रायणेन शुद्धयेत V. II., P. I.,
 378, 9.
 चान्द्रायणेन वर्तेत V. I., P. II.,
 163, 21.
 चान्द्रायणं नवभास्त्रे V. I., P. II.,
 449, 8.
 चान्द्रायणं नवभास्त्रे V. II., P. I.,
 423, 5.
 चान्द्रायणं नवभास्त्रे V. II., P. I.,
 424, 8.
 चान्द्रायणं सकृच्छं तु V. II., P. I.,
 151, 6.
 चान्द्रायणैर्नयेत् कालं V. I., P. II.,
 143, 10.
 चान्द्रायणे पराके च V. II., P. II.,
 200, 8.
 चान्द्रायणं प्रकुर्वीत V. II., P. II.,
 73, 8.
 चान्द्रायणं प्रकुर्वीत V. II., P. II.,
 119, 4.
 चान्द्रायणं मृगोरष्टिः V. II., P. II.,
 198, 11.
 चान्द्रायणं चरेत् सवान् V. II., P. I.,
 107, 9.
 चान्द्रायणं चरेन्मासं V. II., P. II.,
 108, 3.
 चान्द्रायणं चरेद्विप्रः V. II., P. I.,
 397, 11.
 चान्द्रायणे तत्स्थीर्णे V. II., P. I.,
 367, 19.
 चान्द्रायणं तत्कृच्छम् V. II., P. I.,
 822, 10.
 चान्द्रायणत्रयं कुर्यात् V. II., P. I.,
 372, 7.
 चान्द्रायणे द्वे कृच्छस्य V. II., P. I.,
 151, 2.
 चान्द्रायणं द्विविधम् V. II., P. I.,
 300, 14.
 चान्द्रायणं वा श्रीन् मासान् V. II.,
 P. I., 324, 7.
 चान्द्रायणं वा श्रीन् मासान् V. II.,
 P. I., 321, 13.
 चान्द्रायणं विशो राज्ञः V. II., P. I.,
 329, 5.
 चान्द्रायणघृतचरः V. I., P. II.,
 341, 15.
 चान्द्रायणविधानैर्वा V. I., P. II.,
 145, 7.
 चित्ति च चित्तिकाष्ठं च V. II., P. I.,
 111, 3.
 चित्तौ र्भाः पथि र्भाः V. I., P. I.,
 255, 15.
 चित्ति-यूप-इमशानानां V. II., P. II.,
 4, 5.
 चित्ते विभावयेत्तस्मिन् V. I., P. I.,
 405, 8.
 चित्रकर्म यथाऽनेकैर् V. II., P. I.,
 221, 11.
 चित्रोद्भवो V. I., P. I., 173, 3.
 चिन्तयेद्दीक्षयेद्वापि V. II., P. II.,
 267, 11.
 चिन्तयेद्धर्म-कामार्थान् V. I., P. I.,
 469, 8.
 चिद्धीहं सर्वम् V. I., P. I., 99, 4.
 चिरकारी-भवेद्-द्वीही V. I., P. II.,
 867, 3.
 चिकित्सका-ऽऽहुर-कृद्-V. I., P. II.,
 384, 5.

- चिकित्सकाऽऽनुपेक्षन्त- V. II., P. I.,
331, 1.
- चिकित्सकान् देवलकान् V. I., P. II.,
350, 5.
- चिकित्सकस्य क्रूरस्य V. II., P. I.,
384, 7.
- चिकित्सको वत्कुरुते V. I., P. II.,
255, 19.
- चिकित्स्यश्चाऽचिकित्स्यश्च V. I.,
P. II., 76, 2.
- चीनान्ते प्राच्यामुशीच्यां V. II., P. I.,
370, 6.
- चीनान्ते हिण्णं इद्यात् V. II., P. I.,
93, 2.
- चीने प्रायश्चित्ते V. II., P. I.,
122, 6.
- चीरीवाकस्तु लवणं V. II., P. II.,
254, 6.
- चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान् V. II.,
P. II., 254, 9.
- चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान् V. II.,
P. II., 257, 8.
- चूडाकर्ण द्विजातीनाम् V. I., P. II.,
242, 10.
- चूडाकरणे सद्यः शौचम् V. I., P. II.,
245, 9.
- चूडाहोमे निवृत्ते तु V. II., P. I.,
426, 2.
- चेष्टाश्चैव विजानीयात् V. I., P. I.,
459, 6.
- चेस्व-चस्वर-सीधेषु V. I., P. II.,
102, 7.
- चैवकृष्णचतुर्दश्याम् V. I., P. I.,
280, 5.
- चैवे वा मार्गशीर्षे वा V. I., P. I.,
456, 14.
- चैव-चनो-ऽऽभिधानां च V. II., P. II.,
111, 1.
- चैलधाव-सुराजीव- V. I., P. II.,
384, 20.
- चैलधाव-सुराजीव- V. II., P. I.,
381, 6.
- चैलवर्धनानां मुद्दिद् V. II., P. I.,
182, 9.
- चोदनाऽनुपलब्धेश्च V. I., P. I.,
8, 12.
- चोदनालक्षणोऽर्थो V. I., P. I.,
87, 6.
- चोर-पङ्क-व्याघ्रादिभ्यो V. II., P. I.,
249, 12.
- चोरा-ऽन्त्यजाति-चण्डालैः V. II.,
P. I., 21, 22.
- चोरयित्वा प्रयश्चापि V. II., P. II.,
256, 8.
- चोररक्षकः V. II., P. II., 238, 4.
- चोरा वार्धुषिका दुष्टाः V. I., P. II.,
359, 12.
- चोरैरुपद्रुते ग्रामे V. I., P. I., 158, 7.
- चोप्य-पेयसमूहं च V. I., P. II.,
363, 9.
- चौर्ध्वेनापि विवाहेन V. I., P. II.,
81, 12.
- च्यवते पितृलोकास्तु V. I., P. II.,
330, 12.
- च्योन्तसे वे स्वधाकाराः V. I., P. II.,
440, 11.
- छ.**
- छन्दांस्यूर्ध्वनतोऽन्यस्वेत् V. I., P. II.,
132, 9.
- छपाक-कवकाशने V. II., P. I.,
403, 9.
- छपाकं विद्वरोहं च V. II., P. I.,
400, 12.
- छपाकं विद्वरोहं च V. II., P. I.,
402, 13.

उत्रं चोष्णीषममलं V. I., P. II.,
54, 7.

उत्रं पवित्रं सौर्षी च V. I., P. II.,
158, 8.

उत्रापहारी V. II., P. II.,
259, 8.

उत्रं वेष्टनमौशीरम् V. I., P. I.,
482, 19.

उद्यां येषच्छेच्छरदातपार्तः V. II.,
P. I., 363, 1.

उद्यायामन्धकारि वा V. I., P. I.,
224, 8.

उन्ध्यात् प्रादेशमात्रं तु V. I., P. II.,
406, 8.

उन्ने नाले ततः पश्चात् V. I., P. II.,
23, 4.

उशदिकालः कथितः V. I., P. I.,
193, 17.

उशदिसमयः प्रोक्तः V. I., P. I.,
194, 2.

उशना V. II., P. II., 237, 10.

ज

जङ्गयोर्मृत्तिकास्तिस्रः V. II., P. I.,
188, 2.

जम्बुकौ जायते जन्तुः V. II., P. II.,
288, 18.

जम्बुक-काक-मार्जार- V. II., P. I.,
396, 14.

जगतः प्रसवित्री वा V. I., P. I.,
289, 16.

जगत्सवित्रे शुचये V. I., P. I.,
364, 6.

जगत्सर्वमिदं हन्यात् V. I., P. I.,
456, 5.

जम्भापरेऽन्युपवसेत् V. II., P. I.,
31, 2.

जम्भा मांसं नराणां च V. II., P. I.,
371, 10.

14

जम्भा मांसमभक्ष्यं च V. II., P. I.,
394, 11.

जम्बाह पात्र्यवृत्तेषात् V. I., P. I.,
17, 3.

जघन्यशायी पूर्वं स्यात् V. I., P. II.,
जटिलः V. I., P. II., 49, 6.

जटिलं चाऽनधीयानं V. I., P. II.,
350, 3.

जड-मुका-ऽन्ध-बधिर- V. I., P. II.,
355, 3.

जननादशरात्रे V. I., P. II., 25, 5.

जनने मरणे चैव V. I., P. II.,
258, 11.

जननाशौचमध्ये V. I., P. II.,
464, 1.

जनयत्यङ्गना तस्मात् V. I., P. II.,
111, 2.

जनयित्वा सुतं तस्यां V. I., P. II.,
96, 18.

जनौ सपिण्डाः शुचयः V. I., P. II.,
212, 1. 259, 15.

जन्मतो गर्भाधानाद्वा V. I., P. II.,
77, 10.

जन्मप्रभृति पापानि V. II., P. II.,
197, 11.

जन्मप्रभृति यत्किञ्चित् V. I., P. I.,
313, 9.

जन्मप्रभृति संस्कारैः V. II., P. I.,
103, 15.

जन्म-शरीर-विद्याभिर् V. II., P. I.,
208, 3; 221, 9.

जपकाले न भावेत् V. I., P. I.,
306, 9.

जपेष्टिचं देवमेवं V. II., P. II.,
280, 7.

जपतो जुष्टतो वाऽपि V. II., P. I.,
376, 8.

- जपतो जुहोतो वाऽपि V. II., P. I.,
 376, 16.
 जपित्वा त्रीणि सावित्र्याः V. II.,
 P. II., 115, 10.
 जमुकामः पवित्राणि V. I., P. I.,
 269, 3.
 जप्त्वा च पौरुषं सूक्तं V. II., P. II.,
 168, 3.
 जप्त्वा चैवं ततः कुर्यात् V. I., P. I.,
 350, 14.
 जप्त्वाऽथ प्रणवं वाऽपि V. I., P. I.,
 350, 17.
 जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत V. II., P. II.,
 159, 14.
 जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत V. II., P. II.,
 159, 14.
 जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत V. II., P. II.,
 160, 3.
 जप्त्वा यथासुखं वाच्यं V. I., P. II.,
 421, 13.
 जपेद्वापयेच्छिष्यान् V. I., P. I.,
 336, 14.
 जपेद्यान्तु न इति V. I., P. II.,
 408, 20.
 जपेद्वा नियताहारः V. II., P. II.,
 70, 2.
 जपेद्यानाविशेषेण V. I., P. II.,
 192, 7.
 जपन् वान्यतमं वेदं V. II., P. II.,
 69, 7.
 जपन् हविष्यशुक् सान्तः V. I., P. I.,
 281, 2.
 जपोपवासकृच्छ्रस्तु V. II., P. II.,
 203, 11.
 जपयन्तप्रसिद्धार्थम् V. I., P. I.,
 348, 6.
 जपं होमं च कुर्यान्तौ V. I., P. I.,
 330, 3.
 जप-होमादिकं सेभ्यो V. II., P. II.,
 200, 16.
 जप-होमैरपेक्ष्येनो V. I., P. I.,
 196, 12.
 जपंस्तेनैव चाऽऽवृत्य V. I., P. II.,
 432, 18.
 जपे होमे च शाने च V. I., P. I.,
 256, 13.
 जपंस्तरत्समन्वीयं V. II., P. I.,
 226, 5.
 जपंस्त्रिषंवणलायी V. II., P. I.,
 442, 13.
 जपस्तपस्तीर्थसेवा V. II., P. II.,
 161, 2.
 जमदग्निर्भरद्वाजो V. I., P. II.,
 71, 18.
 जरायुजा-ऽण्डजाश्चैव V. I., P. I.,
 138, 6.
 जरया वा V. I., P. II., 136, 6.
 जर्तिलास्तु तिला प्रोक्ताः V. I., P. II.,
 391, 21.
 जलं हवः पयः काकां V. II., P. II.,
 255, 9.
 जलदेवान्नमस्कृत्य V. I., P. I.,
 364, 13.
 जलपात्रं पवित्रं च V. I., P. II.,
 162, 15.
 जलपूर्णेऽथ वा गर्ते V. I., P. I.,
 353, 9.
 जलपूर्णे तथा हस्तं V. I., P. I.,
 295, 14.
 जलप्रवर्षणं यस्तु V. II., P. II.,
 225, 15.
 जलप्रवेश यः कुर्यात् V. II., P. II.,
 9, 1.
 जलमेकाहमाकाशे V. I., P. II.,
 294, 9.

जलवांस्तेष्वपि मार्गः V. I., P. I.,
456, 19.

जलाभिपतने चैव V. II., P. II.,
11, 3.

जलान्ते छन्दसां कुर्यात् V. I., P. II.,
131, 16.

जलापहारी V. II., P. II., 259, 5.

जलापहारी V. II., P. II., 259, 1.

जलाभिमन्त्रणं चैव V. I., P. I.,
276, 26.

जलाशयेषु स्वल्पेषु V. II., P. I.,
151, 14.

जलाशयेष्वथाल्पेषु V. II., P. I.,
115, 7.

जलचरांश्च जलजान् V. II., P. I.,
109, 7.

जलनिमग्नस्तृन्मज्ज्य V. I., P. I.,
284, 8.

जलवाऽनाशके वाऽपि V. II., P. II.,
8, 4.

जलोदरयुतः स स्यात् V. II., P. II.,
247, 11.

जलोदगे V. II., P. II., 258, 1.

जलोद्भवानि सर्वाणि V. I., P. II.,
393, 6.

जलोकावः पिवेद्वाटं V. I., P. I.,
161, 5.

जलोपप्लवले मग्ना V. II., P. I.,
281, 1.

जामुयात् रात्रिमेतां तु V. I., P. II.,
159, 5.

जातकर्म ततः कुर्यात् V. I., P. II.,
22, 14.

जातकर्मादिभिः सर्वैः V. II., P. II.,
130, 6.

जाते गर्भे व्रतं पश्चात् V. II., P. I.,
349, 6.

जाते कुमारं तदहः V. I., P. II.,
218, 14.

जातदन्तस्य वा कुर्यात् V. I., P. II.,
242, 19.

जातिधर्मा वयोधर्माः V. I., P. I.,
81, 3.

जाते पुत्रे पिबुः स्नानं V. I., P. II.,
22, 17; 213, 2; 260, 5.

जातिभ्रातृपण्यस्य V. I., P. I.,
483, 14.

जातिभ्रंशकरं कर्म V. II., P. II.,
136, 11.

जातिभ्रंशकरं कर्म V. II., P. II.,
136, 12.

जातिभ्रंशकौषु V. II., P. I.,
14, 19.

जातमृते V. I., P. II., 231, 3.

जातिमात्रोपजीवी च V. I., P. II.,
218, 4.

जातिमात्रोपजीवी यः V. II., P. I.,
208, 12.

जातभ्रात्रे न दद्याच्च V. I., P. II.,
23, 12.

जातभ्रात्रे नवभ्रात्रे V. II., P. I.,
462, 9.

जात्युक्तं पारस्वार्थं वा V. II., P. I.,
324, 11.

जात्यं च बिल्ब-खदिरं V. I., P. I.,
252, 4.

जात्यन्धत्वमवाप्नोति V. II., P. II.,
269, 12.

जात्यन्धः सोऽभि जायते V. II., P. II.,
232, 12.

जात्यश्च सर्वा गतव्याः V. I., P. I.,
393, 5.

जात्युत्कर्षो बुधे ज्ञेयः V. I., P. II.,
122, 13.

- जातासौचं तु सर्वेषां V. I., P. II., 260, 9.
 जाति-शक्ति-गुणापेक्षं V. II., P. I., 235, 14.
 जाति-शक्ति-गुणापेक्षं V. II., P. II., 68, 1.
 जातौ विप्रो दशाहेन V. I., P. II., 215, 7.
 जानातीत्यस्ति तत्रापि V. I., P. I., 88, 12.
 जानाद्भिः पर्वदः पन्थाः V. II., P. I., 234, 6.
 जानन्तो न प्रयच्छन्ति V. II., P. I., 234, 4.
 जातुं कृत्वा तथा सध्यं V. I., P. II., 431, 20.
 जान्वाल्भ्यस्ततोर्वेदान् V. I., P. II., 399, 10.
 जान्योर्द्ध्वं जले तिष्ठेत् V. I., P. I., 241, 5.
 जाबान्निर्जमशमिथ V. I., P. I., 108, 9.
 जामयो यानि गेहानि V. I., P. II., 112, 3.
 जायते गग्नसीयुक्तः V. II., P. II., 232, 2.
 जायते बुधुदाक्षो वा V. II., P. II., 234, 14.
 जायमानो वै V. I., P. II., 104, 19; 150, 11.
 जायन्ते बुधुर्विवाहे तु V. I., P. II., 87, 4.
 जायन्ते ताश्च बन्धक्यो V. II., P. II., 230, 11.
 जायन्ते रोगिणो रौद्राः V. II., P. II., 230, 14.
 जायात्मजेषु यदत्तं V. I., P. I., 186, 10.
 जायोपेतो V. I., P. II., 130, 11.
 जारगर्भे विशेषः स्यात् V. II., P. I., 41, 11.
 जालपादान् खञ्जरीदान् V. II., P. I., 407, 8.
 जालसूर्यमरीचिस्थं V. II., P. II., 85, 1.
 जालसूर्यमरीचिस्थं V. II., P. I., 127, 1.
 जिघांसया ब्राह्मणस्य V. II., P. I., 456, 15.
 जित्वा संपूजयेद्देवान् V. I., P. I., 460, 6.
 जितेन्द्रियैर्जितक्रोधैः V. I., P. II., 178, 9.
 जितेन्द्रियो जितक्रोधः V. I., P. II., 145, 1.
 जितेन्द्रियो धर्मपरः V. I., P. I., 217, 7.
 जिह्वैव मसेवम् V. I., P. I., 418, 12.
 जिह्वा-वक्त्रत्रयी ह्यन्य V. II., P. II., 239, 6.
 जीन-कार्मुक-वस्तावीन V. II., P. I., 101, 5.
 जीर्णानि चैव वासांसि V. I., P. II., 142, 12.
 जीविका तस्य बालस्य V. I., P. II., 28, 4.
 जीवं जीवकतां याति V. II., P. II., 257, 2.
 जीवजं च सर्वैर्न धूपार्थम् V. I., P. II., 394, 17.
 जीवतो यद्वतं प्रोक्तं V. II., P. I., 23, 7.
 जीवत्पिता पितामहाः V. I., P. II., 456, 6.

- जीवन् जातो यदि ततो V. I., P. I., 231, 12.
- जीवन्नात्मस्थायी V. II., P. II., 11, 14.
- जीवन्नेवं भवेत् द्यूरो V. II., P. I., 376, 10.
- जीवन् भवति चाण्डालो V. II., P. II., 196, 6.
- जीवमानो भवेच्छूद्रो V. I., P. I., 361, 3.
- जीवितात्ययमापन्नो V. II., P. I., 413, 7, 414, 10.
- जीवितात्ययमापन्नो V. II., P. I., 198, 17.
- जीविताऽथ वित्तं V. II., P. I., 36, 11.
- जीविनं याम्ये V. I., P. II., 314, 12.
- जीविनं वा वरासोहे V. II., P. II., 228, 11.
- जीविनं शनैश्चरं V. I., P. II., 314, 18.
- जीविताऽपि शिलोच्छेदेन V. I., P. I., 341, 9.
- जीविश्वप्रधानानां V. I., P. II., 184, 10.
- जीव्य भर्तृहितं कुर्यात् V. II., P. I., 56, 2.
- गुणधर्ममिति ते चोक्ताः V. I., P. I., 421, 17.
- गुह्यात् सर्पिषाभ्यक्तं V. I., P. I., 331, 12.
- गुह्याद्वृत्त्यज्ञादि V. I., P. II., 442, 20.
- गुम्भित्वाऽऽययनारम्भे V. I., P. I., 242, 7.
- गेषाश्चानन्तरं पौराः V. I., P. I., 471, 6.
- गं V. II., P. II., 136, 9.
- जैम्यां पुंसि च नैयुन्य V. II., P. I., 17, 6.
- ज्ञातीनां तु भवेच्छ्रेष्ठः V. I., P. II., 326, 14.
- ज्ञाति-बन्धु-सहच्छिद्यैः V. I., P. II., 461, 19.
- ज्ञातिभ्यो द्रविणं क्त्वा V. I., P. II., 84, 20.
- ज्ञातिश्रेष्ठं त्रयोदश्यां V. I., P. II., 316, 3.
- ज्ञातिश्रेष्ठं समामोति V. I., P. I., 433, 3.
- ज्ञातिश्रेष्ठं सर्वकामान् V. I., P. II., 316, 11.
- ज्ञातिश्रेष्ठं हस्त्ये V. I., P. II., 314, 2.
- ज्ञातिश्रेष्ठं हिरण्यानि V. I., P. II., 317, 3.
- ज्ञानकृतेभ्यो V. I., P. II., 163, 17.
- ज्ञान-कर्म-गुणोपेताः V. I., P. I., 327, 5.
- ज्ञानात् कृच्छ्राब्दमुद्दिष्टम् V. II., P. I., 335, 3.
- ज्ञानवृण्डो धृतो येन V. I., P. II., 175, 7.
- ज्ञानावात्यन्तिकः प्रोक्तः V. I., P. I., 95, 6.
- ज्ञानादेव तु कैवल्यम् V. I., P. I., 58, 11.
- ज्ञान-ध्यानाभिमुक्तस्य V. I., P. I., 59, 8.
- ज्ञानपूर्वे पराकः स्यात् V. II., P. I., 107, 7.
- ज्ञानापहारी V. II., P. II., 258, 14.
- ज्ञानासृतेन वृत्तस्य V. I., P. II., 177, 6.
- ज्ञानमेव परं तेषां V. I., P. II., 169, 3.

- ज्ञानं विज्ञानमास्ति कथं V. I., P. I., 86, 4.
 ज्ञानशिखिनो ज्ञाननिष्ठाः V. I., P. II., 169, 2.
 ज्ञेयं पुंसवने आहं V. I., P. II., 301, 7. 404, 2.
 ज्योतिषि च प्रशंसेद्वा V. I., P. I., 307, 6.
 ज्योतिषामयने चैव V. II., P. I., 230, 9.
 ज्यायांसमनयोर्विद्यात् V. I., P. II., 337, 7.
 ज्येष्ठभ्रात्रा स्वनुज्ञातः V. II., P. I., 52, 14.
 ज्येष्ठायां यद्यनूदायां V. I., P. II., 357, 13.
 ज्येष्ठायां यद्यनूदायां V. II., P. I., 51, 5.
 ज्येष्ठया न विनेतराः V. I., P. II., 116, 18.
 ज्येष्ठेन जातमात्रेण V. I., P. II., 105, 10.
 ज्येष्ठेऽनिविष्टे कनीयान् V. II., P. I., 49, 1.
 ज्येष्ठो भ्रातापितृसमः V. I., P. I., 335, 3.
 ज्येष्ठे मासि सिते पक्षे V. I., P. I., 286, 12.
 ज्येष्ठास्वर्धा धिपत्यं च V. I., P. II., 313, 1.
 ज्वराभिभूता या नारी V. II., P. I., 169, 18.
 ज्वरातिसारी शरी च V. II., P. II., 270, 18.
 ज्वलनं गाश्च विप्राश्च V. I., P. I., 307, 7.
 ज्वलन्तमग्निमुत्सृज्य V. I., P. II., 347, 11.
 ज्वलन्तीमाद्यसीं क्षय्यां V. II., P. I., 315, 3.
 ज्वलन्ती वा सुर्मीमाश्लिष्यात् V. II., P. I., 316, 3.
 झ.
 झर्रा मर्रा नदाश्चैव V. II., P. II., 228, 5.
 झष-कर्कटसङ्क्रान्ती V. I., P. I., 192, 8.
 ट.
 टिड्ढिभं जालपादं च V. II., P. I., 78, 9.
 ड.
 डिम्भाहवहतानां च V. I., P. II., 268, 10.
 ट.
 तं कानीनं विजानीयात् V. II., P. I., 46, 14.
 तं गत्वोवाच V. I., P. II., 167, 1.
 तं चेतुर्भ्युदियात् सूर्यः V. II., P. II., 147, 14.
 तं तं दृष्ट्वा स्वतो मार्गात् V. I., P. I., 446, 6.
 तं तं लोकं जयते तांश्च कामात् V. I., P. I., 130, 3.
 तं त्वष्टाऽऽधत्त V. I., P. I., 49, 1.
 तन्मुलिकाश्रमे V. I., P. II., 306, 1.
 तं देवाआहुतिभिः V. II., P. I., 222, 15.
 तं धाता V. I., P. I., 49, 1.
 तं नद्यन्त्येताः V. I., P. I., 167, 1.
 तं पूषाऽऽधत्त V. I., P. I., 49, 1.
 तं मनुः V. I., P. I., 49, 1.
 तं यथावयोपासते V. I., P. I., 210, 14.

नं यत्नत जयेद्भोमं V. I., P. I., 473, 9.	ततः कर्मणि निर्वृत्ते V. I., P. II., 439, 13.
नं राजा प्रणयत् सम्यक् V. II., P. I., 449, 3.	ततः क्षिति समासाद्य V. II., P. II., 243, 13.
नं वसिष्ठः V. I., P. I., 11, 4.	ततः परं प्रवृद्धायां V. I., P. II., 245, 15.
नक्रण तानि निर्हन्ति V. II., P. II., 185, 7.	ततः परं स्नानेन V. I., P. II., 234, 2.
नक्षत्रं चर्मकर्तुश्च V. II., P. I., 388, 6.	ततः पावक शुद्धस्य V. II., P. II., 121, 15.
नच्चक्षुर्वैव इति च V. I., P. I., 297, 12.	ततः पुनरपो इत्वा V. I., P. II., 402, 18.
नद्य न मुख्यम् V. I., P. II., 174, 17.	ततः प्रभृत्यनध्यायान् V. I., P. II., 31, 3.
नद्य सर्वं जपेद्भूयः V. I., P. I., 368, 14.	ततः संध्यामुपासीत V. II., P. I., 425, 19.
नच्छाखं कर्म कुर्यात् V. I., P. I., 152, 11.	ततः संप्राप्य निधनं V. II., P. II., 267, 4.
नच्छान्तिरौषधैर्हानैः V. II., P. II., 273, 18.	ततः सम्मार्जनं कुर्यात् V. I., P. I., 273, 5.
नच्छर्वं केवलं स्पृष्ट्वा V. II., P. I., 24, 17.	ततः संवत्सरे पूर्णे V. I., P. II., 455, 6.
नतश्रेयोरूपम् V. I., P. I., 111, 9.	ततः संवत्सरम् V. II., P. II., 122, 3.
नज्जातयिनैः सम्यक् V. I., P. II., 463, 12.	ततः संवत्सरे पूर्णे V. I., P. II., 28, 8.
नज्ज्ञः सम्पाद्येत् स्नानं V. II., P. II., 16, 13.	ततः संवत्सरस्यान्ते V. I., P. I., 182, 2.
नडाका-V. II., P. II., 238, 2.	ततः सर्वेषु कालेषु V. I., P. I., 287, 5.
नडाका-ऽऽग्राम-वाराणाम् V. II., P. I., 16, 7.	ततः सुवासिनी-दुःखि- V. I., P. I., 414, 6.
नटुर्लोक्यक शाकं च V. I., P. II., 376, 11.	ततः स्नात्वा निवृत्तेभ्यः V. I., P. II., 396, 12.
नत ओम तथेति V. I., P. II., 402, 19.	ततः शुद्धिर्भवेत्तेषां V. II., P. 418, 14.
नतः कृतयुगं नाम V. I., P. I., 132, 2.	ततः शुनी भवेत् पश्चात् V. II., P. II., 268, 6.
नतः कृत्वा निवीतं तु V. I., P. I., 352, 4.	
नतः केनापि कालेन V. II., P. II., 213, 1.	

- ततः श्राद्धं प्रशतव्यं V. I., P. II., 297, 5.
तत्तु सङ्कल्पदीपेण V. I., P. I., 182, 6.
ततः सङ्कल्पमाणेऽग्नौ V. II., P. I., 179, 8.
तत् ऊर्ध्वं न कर्तव्यम् V. I., P. II., 330, 7.
तत् कामकार विषयं V. II., P. II., 72, 9.
तत्कर्मजं यातनार्थं V. II., P. II., 210, 16.
तत्कर्म नाव्यो जानाति V. I., P. II., 255, 16.
तत्कर्म सकलं ज्ञेयम् V. I., P. II., 129, 2.
तत् पापं तस्य तिष्ठत V. II., P. I., 291, 11.
तत्पापं प्रणुद्व्यांशु V. I., P. I., 310, 6.
तत् पापं शतधा भूत्वा V. II., P. I., 211, 2.
तत् पापं शतधा भूत्वा V. II., P. I., 352, 14.
तत्पुण्यफलमाप्नोति V. I., P. I., 407, 7.
तत्पार्थै बाहुमध्ये तु V. I., P. I., 297, 9.
तत् प्राक्प्रणीतमित्याह V. I., P. II., 188, 13.
तत्प्रमाणं V. I., P. I., 5, 6.
तत्प्रमाणवधोवस्था V. II., P. II., 211, 1.
तत् प्रयत्नेन कर्तव्यम् V. II., P. I., 236, 19.
तत् प्रयत्नेन कुर्वति V. I., P. II., 135, 2.
तत्प्रसव-मरणे च V. I., P. II., 247, 1.
तत्पावनाय निर्वर्त्यः V. II., P. II., 44, 7.
ततोऽप्सु V. II., P. II., 165, 2.
ततोऽप्सु निमग्नः V. I., P. I., 275, 13.
ततोऽपि सारसं पुण्यं V. I., P. I., 285, 9.
ततो ब्राह्मणहस्तेषु V. I., P. II., 410, 10.
ततो भूयस्ततो भूयः V. I., P. I., 461, 10.
ततोऽम्भसि निमग्नस्तु V. I., P. I., 276, 5.
ततो मातामहानां च V. I., P. I., 359, 2.
ततो मातामहानां च V. I., P. II., 489, 20.
ततो मध्याह्नसमये V. I., P. I., 269, 14.
ततो मानुष्यतां प्राप्य V. II., P. II., 244, 6.
ततो मुसलमाशय V. II., P. II., 85, 12.
ततो यज्ञाः प्रवर्तन्ते V. I., P. I., 132, 7.
ततो यत् इन्द्रः V. I., P. I., 273, 1.
ततोऽर्कमीक्ष्य चोङ्कारं V. I., P. I., 275, 10.
तत्र नारायणो देवो V. I., P. I., 70, 4.
ततोऽलङ्कृतगात्रः सन् V. I., P. I., 468, 14.
ततो वै V. I., P. I., 47, 15.
ततो वाग्दानपर्यन्तं V. I., P. II., 245, 14.
ततो वृश्चिकसम्प्राप्तौ V. I., P. II., 323, 19.
ततो गोशोहमात्रं वै V. I., P. I., 393, 5.

- ततोऽग्नौ V. II., P. II., 192, 20.
 ततोऽग्निवर्णां तां पीत्वा V. II., P. II.,
 81, 12.
 ततो ग्रामं व्रजेन्मन्दं V. I., P. II.,
 187, 17.
 तत ज्ञेयं विदुषा सर्वे V. II., P. II.,
 217, 2.
 तन्मयेऽन्नं भुवि वत्तमेतत् V. I., P. I.,
 386, 11.
 तत्तद्गुणवते देयम् V. I., P. I.,
 189, 14.
 तत्तद्वावगच्छ त्वं V. I., P. I.,
 111, 4.
 तत्तु प्रक्षालितं कृत्वा V. I., P. II.,
 384, 11.
 तत्तायं यः पिबेद्विप्रः V. II., P. I.,
 111, 12.
 ततो देशं कृतग्रन्थं V. II., P. II.,
 225, 14.
 ततोऽभ्रमक्षयं कृत्वा V. II., P. II.,
 266, 8.
 ततोऽन्नप्राशनं मासि V. I., P. II.,
 27, 8.
 ततोऽन्नं बहुसंस्कारम् V. I., P. II.,
 368, 8.
 ततो निवृत्यं तत् पात्रं V. I., P. II.,
 192, 6.
 ततोऽन्येषां च विप्राणां V. I., P. I.,
 185, 12.
 ततश्चतुर्थे वर्षे तु V. I., P. II., 81, 2.
 ततश्च चित्रमंत्रेण V. II., P. II.,
 281, 6.
 ततश्चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I.,
 368, 10.
 ततश्चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I.,
 117, 8.
 ततश्च ग्राहं गगवान् V. I., P. I.,
 142, 11.
 ततश्च 'सुप्रोक्षितम्' V. I., P. II.,
 428, 1.
 ततश्चीर्णं व्रतः कुर्यात् V. II., P. I.,
 244, 13.
 ततश्च वैश्वेदेवान्ते V. I., P. II.,
 441, 1.
 तत्सद्भातगतश्चैव V. I., P. II.,
 464, 10.
 तत्सुनां च स्तुषां गत्वा V. II., P. I.,
 328, 4.
 ततस्त्वतीये कर्तव्यं V. I., P. II.,
 26, 13.
 ततस्तु मानं कुर्यात् V. I., P. II.,
 24, 14.
 ततस्तु निरयं प्राप्य V. II., P. II.,
 267, 2.
 ततः सन्ध्यामुपासीत V. I., P. II.,
 444, 7.
 ततस्त्वष्टः सन V. I., P. I.,
 431, 1.
 ततस्त्वष्टोदरो भ्राता V. I., P. II.,
 462, 10.
 ततस्तस्मै V. II., P. II., 89, 2.
 तत्सूत्रं भारयेद्योगी V. I., P. II.,
 168, 15.
 तत्सूत्रं विदितं येन V. I., P. II.,
 168, 13.
 तत्सन्निधौ वैरत्यागः V. I., P. I.,
 72, 1.
 तत्स्पष्टिर्न स्पृशेद्यस्तु V. I., P. I.,
 278, 1.
 तत्स्पष्टस्पष्टिर्न स्पृष्ट्वा V. I., P. I.,
 278, 9.
 तत्समुद्भूत्य होतव्यं V. II., P. I.,
 437, 2.
 ततस्तु वैद्य-शूत्रेभ्यः V. I., P. I.,
 107, 17.
 ततस्ते प्राणिपातेन V. II., P. I.,
 235, 17.

- तत् सायं-प्रातर्हौमस्य V. I., P. I., 318, 14.
 तत्सर्वं निर्गुदन्त्याशु V. II., P. II., 160, 14.
 तत्संबांगश्च V. II., P. I., 15, 5.
 तत्सर्वमग्निहोत्रस्य V. I., P. I., 130, 10.
 तत् स्वशास्त्रात्मतं तत्र V. I., P. II., 430, 7.
 तत्संशयाज्जोपयच्छेत् V. I., P. II., 70, 5.
 तथा अप्रयताय V. I., P. I., 329, 15.
 तथाकृतेषु यज्ञेषु V. I., P. I., 167, 13.
 तथाऽक्षराद्विधाः सौम्य भावाः V. II., P. II.
 तथा च भगवद्भ्याम् V. II., P. II., 232, 15.
 तथा च वामहस्तेन V. I., P. I., 228, 12.
 तथा ज्ञानकृतं पापं V. II., P. II., 155, 2.
 तथा ज्ञानामिना पापं V. II., P. I., 223, 9.
 तथा तथैव संस्मृत्य V. II., P. II., 209, 15.
 तथा देवान्गयाज्जागान V. I., P. I., 356, 15.
 तथा वहति वेदज्ञः V. II., P. II., 28, 3.
 तथा वहति वेदज्ञः V. II., P. I., 224, 2.
 तथा ब्रह्मविशेषांश्च V. I., P. I., 191, 6.
 तथान्यास्वपि आपस्तु V. I., P. I., 315, 2.
 तथापि वाहयेदेनं V. I., P. II., 242, 4.
 तथा पापेन महता V. II., P. II., 269, 4.
 तथापि मुनिना प्रोक्तं V. II., P. I., 151, 11.
 तथा प्रतिष्ठाहीनानां V. I., P. I., 191, 8.
 तथा प्रभातसमये V. I., P. I., 314, 1.
 तथा मध्याह्नसन्ध्यायाम् V. I., P. I., 305, 15.
 तथा मनुष्यतां प्राप्तः V. II., P. II., 270, 16.
 तथा मातामहभ्रातृं V. I., P. II., 400, 4.
 तथा-सूत्र-पूरीष- V. II., P. I., 173, 8.
 तथा महति पातके V. I., P. II., 113, 6.
 तथा विदुरवाक्यानि V. I., P. I., 110, 2.
 तथाऽवराज- V. I., P. I., 382, 6.
 तथा विरुद्धं तेनैव V. II., P. II., 276, 16.
 तथा विषमगताय V. II., P. I., 329, 14.
 तथा विष्णुश्च रुद्रश्च V. I., P. I., 95, 13.
 तथाऽऽयसानां तोयेन V. II., P. I., 173, 19.
 तथा युध्येत सम्पन्नः V. I., P. I., 469, 5.
 तथर्षीणां यथान्यायं V. I., P. I., 351, 4.
 तथाऽल्लपाल्पो महीतव्यः V. I., P. I., 462, 2.
 तथा राज्ञापि प्राणाः V. I., P. I., 468, 4.
 तथा शान्त्यनुरूपं च V. II., P. II., 63, 2.
 तथा शय्याऽऽरूढ V. II., P. II., 149, 19.
 तथा शतभिषग्बुक्ता V. I., P. II., 310, 15.

तथाऽश्वमेधावमृध- V. II., P. II., 68. 11.	तथोमयमुखीं होलां V. II., P. II., 222, 6.
तथाष्टादशलक्षणि V. II., P. II., 197. 14.	तथोर्णा-केश- V. II., P. II., 120, 1.
तथा सन्निमहान्वेषः V. I., P. I., 427. 12.	तन्त्रेण अपणं कुर्यात् V. I., P. II., 469, 18.
तथा समाहितः कुर्यात् V. I., P. I., 418. 5.	तन्त्रित्यभ्राज्जवत्कुर्यात् V. I., P. II., 301, 9.
तथा सर्वाणि भूतानि V. I., P. I., 363, 5.	तन्निमित्तं क्षतः शस्त्रैः V. II., P. II., 68, 15.
तथा हीनतमं चैव V. I., P. II., 208. 3.	तन्नाम-रूपाभ्याम् V. I., P. I., 100, 10.
तथा हिरण्यवर्णाभिः V. I., P. I., 275. 5.	तन्नास्ति यस्मादन्यस्य V. I., P. II., 256, 15.
तथैव तात् V. I., P. I., 75. 6.	तन्मात्रगुणसंयुक्तं V. II., P. II., 211. 14.
तथैव ईनिरूपश्च V. II., P. II., 233. 15.	तन्मात्रा तन्पितामहा V. I., P. II., 457, 1.
तथैव द्वादशाहेन V. I., P. II., 206. 8.	तन्मात्रमुद्धृतं शुद्धयेत् V. II., P. I., 145, 8.
तथैवानाश्रमे वासः V. II., P. II., 103, 6.	तन्मध्ये हापयेदेव V. I., P. II., 211, 10.
तथैवानुपर्नान्ते तु V. I., P. II., 243, 16.	तनुलोम-केश-वृक्षानां V. I., P. II., 55, 8.
तथैवान्यतमालाभे V. II., P. I., 302. 4.	तपोऽग्निहोत्रमन्त्रेषु V. I., P. II., 356, 11.
तथैवोपासनं कृष्टं V. I., P. I., 318. 2.	तपोऽग्निहोत्र-मन्त्रेषु V. II., P. I., 52, 21.
तथैवाप्सरसः सर्वाः V. II., P. II., 218, 10.	तप्तक्राञ्चनवर्णेन V. I., P. II., 189, 3.
तथैव मागधो वैदध्यात् V. I., P. II., 121, 12.	तप्तबीर-घृता-ऽम्बूनाम् V. II., P. I., 26, 16.
तथैव यन्त्रितो दाना V. I., P. II., 368. 4.	तप्तकृच्छ्रेण V. II., P. II., 83, 14.
तथैव शुक्लपक्षादौ V. II., P. I., 299. 3.	तप्तकृच्छ्रेण शुद्धयेत् V. II., P. I., 308, 7.
तथैवाहुनयः सर्वाः V. I., P. I., 232, 4.	तप्तकृच्छ्रं पराक्रं च V. II., P. I., 322, 18.
तथोन्नमः शिवायेति V. I., P. I., 372, 10.	तप्तकृच्छ्रं पराक्रं च V. II., P. II., 84, 4.
तथोपावासं वैदध्यात् V. II., P. I., 411. 7.	तप्तकृच्छ्रं तु गां गत्वा V. II., P. I., 340, 15.
	तप्तकृच्छ्रपरिक्लिष्टो V. II., P. I., 369, 17.

- तसकृच्छं प्रकुर्वीत V. II., P. I., 327, 11.
 तसकृच्छं दूयेनैव V. II., P. I., 21, 16;
 23, 16.
 तसकृच्छं मर्या V. II., P. I., 369, 11.
 तसकृच्छं विजानीयात् V. II., P. I.,
 26, 13.
 तस्यैः शयने सार्धम् V. II., P. I.,
 315, 7.
 तस्यै लोहशयने V. II., P. I., 315, 19.
 तपत्याविश्यवद्यैव V. I., P. I., 448, 3.
 तपो-यानप्रवृत्तेषु V. I., P. II.,
 256, 18.
 तपो धर्मः कृतश्रुते V. I., P. I., 121, 4.
 तपो नाऽनशनात् परम् V. I., P. I.,
 120, 2.
 तपो-निश्चयसंयोगात् V. II., P. I.,
 3, 8.
 तपोविशेषैर्विविधैः V. I., P. I.,
 151, 1.
 तपऽतापानुनुस्तु V. II., P. II.,
 87, 7. *
 तपसैव सुतप्तेन V. II., P. II., 160, 12.
 तपःस्वधर्मवर्तित्वं V. I., P. I.,
 120, 7.
 तमभ्यापयतीत V. I., P. I., 148, 1.
 तमपीह गुरुं विद्यात् V. I., P. I.,
 331, 10.
 तमपीह गुरुं विद्यात् V. II., P. I.,
 319, 20.
 तमौरसं विजानीयात् V. II., P. I.,
 46, 2.
 तमेव चापजीवेरन् V. I., P. I.,
 335, 5.
 तमसो लक्षणं कामो V. II., P. II.,
 217, 7.
 तमाहरेत् V. I., P. I., 47, 14.
 तयोः परेभ्युरुदये V. I., P. I., 436,
 18; 437, 13.
 तयोरेषि पिता भेषान् V. I., P. I.,
 333, 3.
 तयोर्दानं च कन्यायाः V. II., P. I.,
 16, 5.
 तयोर्नाना V. I., P. I., 385, 1.
 तयोस्तु वारुणं मुख्यं V. I., P. I.,
 268, 7.
 तर्जनी तु बहिः कृत्वा V. I., P. I.,
 418, 21.
 तर्जनी-मध्यामा-ऽङ्गुष्ठ- V. I., P. I.,
 418, 18.
 तर्जन्यङ्गुष्ठयोगेन V. I., P. I.,
 238, 7.
 तर्पणं तृभवेत्तस्य V. I., P. I.,
 261, 2.
 तर्पणे तृभयेनैव V. I., P. I.,
 352, 15.
 तर्पणं त्रिविधस्याङ्गं V. II., P. II.,
 177, 9.
 तर्पणाशीनि कर्माणि V. I., P. I.,
 255, 10.
 तर्पयेत्तु यथाकामम् V. I., P. I.,
 353, 16.
 तर्पयेत् पित्रपूर्वं तु V. I., P. II.,
 310, 11.
 तर्पयित्वा द्विजान् कामैः V. II., P. II.,
 116, 3.
 तर्पयन् विधिना विप्रो V. I., P. I.,
 413, 8.
 तरति ब्रह्महत्यां V. II., P. I.,
 11, 5.
 तरस्समन्वीयम् V. II., P. II.,
 157, 2.
 तरवःपुष्पिता मेध्याः V. II., P. I.,
 192, 5.
 तल्लिङ्गैरर्चयेन्मन्त्रैः V. I., P. I.,
 365, 4.
 तल्लिङ्गैस्तर्पयेन्मन्त्रैः V. I., P. I.,
 356, 20.

- नलपाती च सम्भूतः V. II., P. II., 249, 5.
 नव पुत्रान् भ्रातृव्य- V. I., P. II., 167, 3.
 नवभिः- V. I., P. I., 43, 2.
 नव गत्वा शुची देशे V. II., P. I., 439, 10.
 नव गच्छन् समाप्नोति V. I., P. II., 367, 7.
 नव गायन्त सामानि V. I., P. I., 274, 7.
 नव जीवन्ति मासांश्च V. II., P. II., 266, 7.
 नव तव देश प्रमाण्यम् V. I., P. II., 67, 18.
 नवाम्भूतैः कालज्ञैः V. I., P. I., 471, 6.
 नवोत्तमानि चत्वारि V. I., P. I., 183, 1.
 नव व्याख्यानि वासांसि V. I., P. II., 296, 2.
 नव त्रिरात्रमाशौचं V. I., P. II., 228, 7.
 नव दुर्गाणि कुर्वीत V. I., P. I., 464, 2.
 नव शनादिके कुर्यात् V. I., P. I., 133, 9.
 नवाधिकृत्य मृतकं V. I., P. II., 264, 9.
 नव दद्यात् सुवर्णं तु V. I., P. II., 23, 18.
 नव द्रव्याणि सर्वाणि V. II., P. I., 179, 10.
 नव सेषा न चास्तीति V. I., P. I., 129, 18.
 नवतुल्य वृक्षाणि V. II., P. II., 243, 14.
 नव बहवकोनाम् V. I., P. II., 162, 18.
 नव ब्रह्मचारिणः V. I., P. II., 197, 5.
 नव ब्रह्मवादिनीनाम् V. I., P. II., 82, 13.
 नव भुक्त्वा पुनः किञ्चित् V. I., P. I., 472, 3.
 नवऽपि गृहमध्ये तु V. II., P. I., 352, 12.
 नवापस्यं समुत्पाद्य V. II., P. II., 267, 8.
 नव पस्यपि कुर्वीत V. I., P. II., 458, 5.
 नवापि नियमा नास्ती V. II., P. II., 243, 9.
 नवापि निरयं प्राप्तः Y. II., P. II., 266, 16.
 नवापि भुक्त्वा स्वं कर्म V. II., P. II., 243, 6.
 नवापि भौतिकं भोगं V. II., P. II., 243, 7.
 नव प्रतिक्षणं V. I., P. I., 42, 8.
 नव प्रायश्चित्तं कुर्यात् V. II., P. I., 10, 21.
 नव प्रायश्चित्तमवगाहनम् V. II., P. I., 109, 6.
 नवाप्यशक्तः करणे V. I., P. I., 318, 11.
 नव पक्षेण वच्छिद्यम् V. I., P. II., 330, 14.
 नव परमहंस नाम V. I., P. II., 16, 5.
 नवापि श्वरचारिभ्यः V. I., P. I., 440, 1.
 नव यत् प्रातिसंयुक्तं V. II., P. II., 215, 13.
 नवैव क्षितिशाथी स्यात् V. II., P. I., 244, 6.
 नव वक्तव्यमनृतं V. II., P. II., 44, 14.

तत्र वैखानसाः V. I., P. II., 198, 22.	तदन्नं निष्कलं याति V. I., P. I., 421, 22.
तत्रैव गयेस्तानानि V. II., P. I., 301, 17.	तदाऽऽजसिकमिन्वाहः V. I., P. I., 182, 12.
तत्र वार्ताकवृत्तयः V. I., P. II., 198, 6.	तदिच्छुचोऽस्वाः सावित्र्याः V. II., P. I., 63, 13.
तत्र वर्षशतस्यान्ते V. II., P. II., 231, 9.	तदिवं वेहि वेहीति V. I., P. I., 178, 17.
तत्र शिष्टा यथा प्रयुः V. II., P. I., 461, 12.	तदा दिनक्षयः प्रोक्तः V. I., P. I., 193, 12.
तत्र आहुं प्रकुर्वीत V. I., P. II., 321, 6.	तद्वानं चैव शिष्येभ्यो V. I., P. I., 153, 16.
तत्र-स्तात्वा च पीत्वा च V. I., P. I., 286, 6.	तद्वानातिक्रमे वानं V. I., P. I., 185, 15.
तत्र सर्वे प्रतिपार्थ्य V. I., P. II., 214, 4.	तदाऽनेन विधानेन V. I., P. I., 457, 16.
तत्र स्थितः प्रजाः सर्वाः V. I., P. I., 403, 3.	तद्दिनानि त्रिरात्रं स्यात् V. II., P. I., 167, 11.
तत्र स्थित्वा निराहारा V. II., P. I., 345, 10.	तद्वातितरश्च V. I., P. II., 64, 5.
तत्र स्थित्वा त्वहोरात्रं V. II., P. I., 123, 5.	तदा दिवा न कर्तव्यं V. I., P. I., 437, 19.
तदैकदण्डं संगृह्य V. I., P. II., 179, 16.	तदातदा कलेष्टुद्धिर् V. I., P. I., 125 11.
तदैक्षत बहु स्यां V. I., P. I., 100, 2; 103, 15.	तदातदा कलेष्टुद्धिर् V. I., P. I., 125, 13.
तदा तं जीर्णवृषभः V. I., P. II., 439, 6.	तदध्यास्योद्गृहेद्भार्या V. I., P. I., 405, 7.
तदेतत् क्षत्रस्य V. I., P. I., 111, 10.	तद्धि काम्यं समुद्दिष्टं V. I., P. I., 269, 2.
तदेनानि V. II., P. II., 213, 2.	तद्धि कुर्वन् यथाशक्ति V. I., P. I., 57, 9.
तदा त्वावयिकी प्राप्ता V. I., P. II., 128, 11.	तद्वाद्यमुपवीतं स्यात् V. I., P. II., 37, 16.
तदन्यो न क्षमः कर्तुं V. I., P. II., 256, 1.	तद्धस्तभोजने वापि V. II., P. I., 372, 17.
तदन्यो नैव जानाति V. I., P. II., 255, 18.	तदन्नमत्यजन् भुक्त्वा V. I., P. II., 425, 2.
	तदपत्यानि V. I., P. II., 64, 5.

तदपत्यं भागिनेयम् V. II., P. I., 326, 10.	तद्भागजमिति प्रोक्तं V. II., P. I., 165, 16.
तदप्यदेवं कर्तव्यम् V. I., P. II., 404, 14.	तद्यथा आग्ने कलार्थे V. I., P. I., 56, 10.
तदप्यदेवं कर्तव्यम् V. I., P. II., 300, 7.	तद्यात्रार्थमिति प्रोक्तं V. I., P. II., 301, 11.
तद्वन्धुवर्गस्त्वेकेन V. I., P. II., 247, 6.	तद्यथा V. II., P. II., 246, 11.
तद्ब्राह्मणेन नास्तव्यं V. II., P. II., 78, 12.	तद्यश्चिदमाहुरमुं V. I., P. I., 200, 11.
तद्भैक्षभुग् जपेन्नित्यं V. II., P. I., 311,	तदर्थदानमित्याहुः V. I., P. I., 180, 6.
तद्भगिन्यो V. I., P. II., 64, 4.	तदार्द्रकाष्ठं शुष्कं वा V. I., P. I., 251, 3.
तद्भगिन्यश्च मातृव्यसारः V. II., P. I., 326, 9.	तदूर्ध्वं मासिकानां स्यात् V. II., P. II., 454, 12.
तद्दार्ढ्यापुत्रयोश्चैव V. I., P. II., 45, 11.	तदूर्ध्वं तु चरैश्चैवः V. II., P. I., 114, 4.
तद्दस्मास्थि गृहीत्वैव V. II., P. I., 71, 6.	तदूर्ध्वमेव शूद्राणां V. II., P. I., 100, 20.
तद्दूतरो मातुलाः V. II., P. I., 326, 8.	तदूर्ध्वमेव शूद्राणां V. II., P. I., 395, 3.
तद्दूतरो मातुलाः V. I., P. II., 64, 4.	तदार्थकं पार्थिकं वा V. I., P. II., 47, 19.
तदभावे कस्विनाचार्यो V. I., P. II., 290, 8.	तद्वर्जोऽप्रतिधं विद्यात् V. II., P. II., 216, 2.
तदभावे च नृपतिः V. I., P. II., 463, 11.	तदेव V. II., P. II., 193, 1.
तदभावे निषिञ्जत तु V. I., P. I., 354, 15.	तदेव क्षत्रियस्यापि V. II., P. I., 330, 7.
तदभावे यवाग्वा वा V. I., P. I., 316, 1.	तदेवं द्विगुणं कुर्यात् V. II., P. II., 49, 15.
तदभावे रहस्यवित् V. I., P. II., 341, 5.	तदेवाष्टगुणं पुंसां V. I., P. I., 440, 4.
तदभावेऽस्य न नयं V. I., P. II., 48, 4.	तद्वैकी प्राजापस्याम् V. I., P. II., 155, 11.
तदा माससमैस्तासां V. I., P. II., 239, 15.	तद्वच्छुद्रमुखाद्वाक्यं V. II., P. I., 228, 13.
तदा यायाद्विगृह्यैव V. I., P. I., 457, 20.	तद्वत्कर्तरि यत् वापं V. II., P. I., 215, 3.

- तद्वत् पवित्रे गोवाले: V. I., P. II., 179, 13.
तद्वत्तार्त्तादाय V. II., P. I., 57, 15.
तद्वत्तचमनार्थाय V. I., P. II., 427, 15.
तद्विधेषु चरेद्देश्यं V. II., P. I., 302, 8.
तद्विद्धि प्रणिपातेन V. I., P. I., 44, 14.
तद्वेदं तर्हि V. I., P. I., 100, 10.
तद्व्यज्ञोपवीतस्य V. I., P. II., 170, 4.
तद्वर्णविधिदृष्टेन V. I., P. II., 219, 16.
तद्वारितत्त्वं सगुणं V. I., P. I., 96, 5.
तद्वर्जनात् पितुरपि V. I., P. II., 299, 22.
तद्विष्णोः परमं पदं V. I., P. I., 275, 14.
तद्विष्णोः परमं V. I., P. I., 370, 16.
तद्विष्णोरिति मन्त्रेण V. I., P. I., 372, 1.
तद्वृतं तस्य गृह्णीयात् V. II., P. I., 129, 6.
तद्वृतं तस्य लुप्येत V. I., P. II., 145, 4.
तद्वलाभेऽप्युदासीनं V. I., P. II., 340, 2.
तद्व्यादाद्युधसम्पन्नं V. I., P. I., 465, 1.
तदा सान्तपनं कृच्छं V. II., P. II., 7, 2.
तदा स्नातः सचैलस्तु V. I., P. II., 284, 10.
तद्वह्नौव अस्तीति V. I., P. I., 437, 2.
तद्वह्निरित्येके V. I., P. II., 213, 20.
तदाद्वयव्ययमेकः V. I., P. I., 207, 4.
तस्मात् कृतस्य पापस्य V. II., P. II., 210, 13.
तस्मात्कन्वैः कलैर्मूलैः V. I., P. I., 169, 3.
तस्मात्काम्यानि कुर्वीत V. I., P. II., 313, 8.
तस्मात् कर्मणि कुर्वीत V. I., P. I., 444, 13.
तस्मात् कुर्याद्विहाऽऽचारं V. I., P. I., 143, 14.
तस्मात्कालाद्भवेद्वयं V. I., P. II., 323, 15.
तस्मात् कुलीनाः V. I., P. II., 343, 16.
तस्माच्चित्तस्सकः स्पर्शं V. I., P. II., 255, 20.
तस्माच्छुक्रविषयार्थं V. I., P. II., 101, 13.
तस्माच्छूर्ण समासाय V. II., P. II., 178, 5.
तस्मात् तस्य वधं राजा V. I., P. I., 456, 6.
तस्मात्तत्रैव दातव्यं V. I., P. II., 321, 4.
तस्मात् तदा योजयति V. I., P. I., 456, 17.
तस्मात् त्रिभागं चित्तस्य V. I., P. I., 190, 4.
तस्मात्तांस्तत्र विधिना V. I., P. II., 324, 8.
तस्मात्तद्वत् यत् सत्यं V. II., P. I., 236, 7.
तस्मात् पूर्वभिभाषी स्यात् V. I., P. I., 325, 3.
तस्मात् पुत्रो V. I., P. II., 167, 11.
तस्मात् पुत्रमनुशिष्टं V. I., P. II., 170, 9.
तस्मात्प्रमाणशुभयं V. I., P. I., 12, 7.

तस्मिन् देशे क्षुधार्ताश्च V. II., P. II.,
240, 14.

तस्मिन्नाचमनं कुर्यात् V. I., P. I.,
431, 13.

तस्मान्नातिक्रमेत्याहो V. I., P. II.,
348, 11.

तस्मिन्नेव दिने भुक्त्वा V. I., P. I.,
436, 13.

तस्मान्मनुष्यस्तु घृतः V. II., P. II.,
209, 1.

तस्मिन्नक्षणे शानं च V. I., P. II.,
214, 8.

तस्मादग्नें च मूलं च V. I., P. I.,
434, 18.

तस्मादतन्निवृत्तो वध्यात् V. I., P. II.,
14, 6.

तस्मादेनाः सदाऽभ्यर्च्याः V. I., P. II.,
112, 5.

तस्मादिदं भूतहिताय भूमौ V. I., P. I.,
386, 15.

तस्माद्धर्मं यमिदेषु V. I., P. I., 448, 17.

तस्मादग्निभक्त्येषुः V. I., P. I., 448, 2.

तस्मादेतानि मन्त्रे V. I., P. I., 173,
18.

तस्माद्दानं V. I., P. I., 176, 16.

तस्मादग्नें समासाद्य V. II., P. I.,
234, 5.

तस्मात् सैवे च पित्र्ये च V. II., P. I.,
337, 8.

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन V. II., P. II.,
235, 8.

तस्माद्गृहेन पुराऽऽयुषः V. II., P. I.,
55, 2.

तस्माद्गृहाहयेत् कन्यां V. I., P. II.,
78, 17.

तस्माद्दानं गृहीतव्यं V. I., P. II., 41, 5.

तस्मादग्नेम एव V. I., P. I., 107, 5.

तस्माद् यज्ञोपवीती V. I., P. I.,
173, 10.

तस्माद् यज्ञादिवं याति V. I., P. I.,
167, 17.

तस्मादात्मकृत पुण्यं V. I., P. I.,
183, 13.

तस्माद्धर्मात् V. I., P. I., 111, 11.

तस्माद्वित्तं समासाद्य V. I., P. I.,
178, 5.

तस्माद्वा एतस्मान् V. I., P. I., 99,
14; 101, 2; 105, 5.

तस्माद्वा समानदिव V. I., P. II.,
66, 7.

तस्माद्दिवाहयेत् वध्यात् V. I., P. II.,
423, 5.

तस्माद्दिनादौ मध्याह्ने V. I., P. I.,
371, 19.

तस्मात्स्नानो न प्रवृज्यात् V. I., P. I.,
263, 13.

तस्माद्गृहाहयेत् कन्यां V. II., P. I.,
157, 13.

तस्माद्युग्मासु पुत्रार्थं V. I., P. II.,
19, 21.

तस्मिन्नुत्सारिते पापे V. II., P. I.,
213, 7; 236, 10.

तस्मिन्निवेदिते कार्ये V. II., P. I.,
236, 9.

तस्मात् सुकृतमावाय V. I., P. I.,
403, 2.

तस्मात्सम्पूजयेदेनं V. I., P. II.,
347, 20.

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन V. I., P. I.,
337, 8.

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन V. I., P. I.,
161, 15.

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन V. II., P. I.,
291, 13.

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन V. I., P. I.,
265, 5.

- तस्मात्सर्वेव कर्तव्यम् V. I., P. I., 363, 7.
 तस्मात्स्वशाकस्याराजेन्द्र V. I., P. I., 440, 5.
 तस्य कार्यो व्रतादेशः V. II., P. I., 234, 7.
 तस्य कुर्वन्पुत्रो वृष्टं V. I., P. II., 91, 18.
 तस्य कृच्छ्रयं कुर्यात् V. II., P. II., 80, 4.
 तस्योक्तो विधिः कृच्छ्रे V. II., P. I., 299, 12.
 तस्य च V. II., P. II., 100, 2.
 तस्य चाक्रमशिखा V. I., P. I., 176, 1.
 तस्यां चैव प्रसृतस्य V. I., P. II., 96, 20.
 तस्याजिनम् V. II., P. II., 129, 2.
 तस्य जुहुयात् V. II., P. II., 127, 1.
 तस्यैते कथिता इयर्पाः V. I., P. I., 74, 19, 376, 16.
 तस्य वृष्णाऽभिभूतस्य V. I., P. II., 14, 17.
 तस्य स्वागेन शुद्धयन्ति V. II., P. II., 117, 2.
 तस्य तावदेव V. II., P. II., 275, 10.
 तस्य भिरात्रमाशौचं V. II., P. I., 20, 13.
 तस्यादर्शनमाद्येण V. I., P. II., 393, 11.
 तस्या दुहितरं चैव V. II., P. I., 326, 15.
 तस्य साहायिकं कार्यं V. I., P. II., 228, 2.
 तस्य नायं न च परो V. I., P. I., 413, 15.
 तस्याऽनशनं दीक्षा V. I., P. I., 174, 10.
 तस्यान्ते V. II., P. II., 135, 1.
 तस्यान्ते मानुषो भूत्वा V. I., P. II., 14, 20.
 तस्यान्ते मानुषो भूत्वा V. II., P. II., 238, 12.
 तस्यान्ते वृषभैक V. II., P. I., 38, 11.
 तस्य पुण्यं कृतं सर्वं V. II., P. II., 268, 3.
 तस्यापि तत् क्षुधा राट्म् V. I., P. I., 466, 10.
 तस्यापि तादृशी बाधा V. II., P. II., 235, 7.
 तस्य पापविशुद्धयर्थम् V. II., P. I., 335, 19.
 तस्य पापविशुद्धयर्थं V. II., P. I., 22, 10.
 तस्याप्यशौचं विज्ञेयं V. I., P. II., 252, 2.
 तस्य प्रोक्ता अभ्याः V. I., P. I., 106, 9.
 तस्योपरि कुशान् दत्त्वा V. I., P. II., 411, 8.
 तस्यामुत्पाद्य चण्डालं V. I., P. II., 72, 17.
 तस्य मध्ये तु पर्याप्तं V. I., P. I., 465, 3.
 तस्यामपस्यमुत्पाद्य V. II., P. II., 265, 14.
 तस्यामप्रकृतिस्थायां V. I., P. II., 80, 2.
 तस्यां यो जायते गर्भः V. I., P. II., 357, 21.
 तस्येयं निष्कृतिर्दृष्टा V. II., P. II., 61, 3.
 तस्येयं निष्कृतिः प्रोक्ता V. II., P. I., 200, 13.
 तस्य वीनिशतं गत्वा V. II., P. I., 251, 12.

- तस्यायं सर्वभूतानां V. I., P. I., 449, 1.
 तस्यालभे मुला कार्या V. II., P. II., 186, 9.
 तस्य वा एतस्य V. I., P. I., 349, 15.
 तस्य वै श्रीः प्रजाऽऽयुश्च V. I., P. I., 16, 3.
 तस्याशौचं दशाहं तु V. I., P. II., 277, 18.
 तस्याशौचं विधातव्यं V. I., P. II., 227, 15.
 तस्याशौचं विधातव्यं V. II., P. I., 23, 3.
 तस्य शुद्धिकरं कर्म V. I., P. II., 327, 7.
 तस्य शुद्धिं विजानीयात् V. II., P. I., 113, 6.
 तस्य श्रीर्ब्रह्मशुद्धिश्च V. I., P. I., 162, 12.
 तस्यार्चनधार्ढ्यकं V. I., P. I., 376, 4.
 तस्य सर्वगतत्वाच्च V. I., P. I., 367, 7.
 तस्यां स्नानं न कुर्वीत V. II., P. II., 23, 14.
 तस्य स्नानाद्भवच्छुद्धिः V. I., P. II., 284, 3.
 तस्यैव त्रिविधमपि V. II., P. II., 212, 1.
 तस्य ह्यशु विनाशाय V. I., P. I., 448, 16.
 तस्यां स्नानं न कुर्वीत V. II., P. II., 23, 14.
 ता भवेत्वाऽप्रमुखाः V. I., P. I., 126, 7.
 ता उदतिष्ठन्वरास्तेति V. I., P. I., 51, 9.
 तां च भिक्षां समक्रीयात् V. II., P. II., 11, 12.
 ताडने च्छेदने चैव V. II., P. I., 457, 10.
 ताडयित्वा तृणेनापि V. II., P. I., 454, 13.
 ताडितस्ताडयते लोके V. II., P. II., 235, 3.
 तां तु मे वदतो विप्राः V. II., P. I., 248, 14.
 तात्कालिकोपपन्नं च V. I., P. II., 188, 9.
 तात्कालिकमिति स्थानं V. I., P. II., 188, 17.
 तादृष्येण च धर्मस्य V. I., P. I., 87, 13.
 तानि कृत्याहतानीव V. I., P. II., 112, 4.
 तानि कारुककर्मणि V. I., P. I., 485, 18.
 तानि नित्यं दशस्यर्कः V. I., P. I., 192, 6.
 तानुद्धरेत V. II., P. II., 134, 13.
 तानेतान्यज्ञानं V. I., P. I., 390, 7.
 तान्याचरथ V. I., P. I., 164, 16.
 तान्यप्यतिबलिष्ठानि V. II., P. I., 185, 5.
 तान्यशमेभ्यभुक्तानि V. II., P. I., 180, 7; 185, 4.
 तान्येव दश गोचरं V. II., P. II., 36, 2.
 तान्यहानि स्वतिक्रम्य V. II., P. I., 162, 4; 162, 8.
 तां निशां ब्रह्मचारी स्यात् V. I., P. II., 443, 16.
 तान् समासेन दक्षामि V. II., P. II., 217, 10.
 तान् सर्वाननिसन्ख्यात् V. I., P. I., 469, 16.
 तान् हव्यं कव्ययोर्विप्रान् V. I., P. II., 350, 2.

- तापादिष्याधिनाशे तु V. II., P. II., 279, 10.
 तापनं घृत-तै-लानां V. II., P. I., 146, 7.
 ताः प्रतिग्राहयिष्यन् V. I., P. II., 410, 6.
 ताः पूर्वामध्यमा मासि V. I., P. II., 464, 6.
 तापसा यतं यो विप्राः V. II., P. II., 218, 11.
 तापहन्त परमेश्वरं परं V. I., P. II., 146, 9.
 ताम्बूले चैधुदण्डे च V. I., P. I., 244, 2.
 ताम्बूले चैव त्रिमे च V. I., P. I., 244, 4.
 ताम्बूलाभ्यञ्जनं चैव V. I., P. I., 416, 14.
 तां हृयात् भवतीत्येवं V. I., P. I., 325, 11.
 ताभ्यां गृहःपाकयज्ञैः V. I., P. I., 461, 20.
 ताभ्यां चैव नमस्कृत्य V. I., P. II., 401, 12.
 तामेव सन्ध्यां तस्मात्तु V. I., P. I., 289, 5.
 ताम्रापहारी V. II., P. II., 259, 7.
 तामसानां फलं भुङ्क्ते V. I., P. I., 184, 7.
 तामिसम् V. II., P. I., 19, 11.
 तामिसं लोहशंकुं च V. II., P. I., 4, 19.
 तां यमो लोकपालस्तु, V. II., P. I., 37, 8.
 तारयेच्च पितृन्सर्वान् V. I., P. I., 70, 7.
 तालक्ष्णाऽप्रयासेन V. I., P. I., 73, 2.
 तांश्चन्द्रकलाभिपुञ्जौ V. II., P. I., 304, 3.
 तांश्चारयित्वा श्रीन् कृच्छ्रान् V. II., P. II., 115, 17.
 ताश्च स्वा चामज्जननः V. I., P. II., 97, 6.
 तां श्वभिः खादयेद्राजा V. I., P. I., 129, 14.
 तावच्छिगुणितं सूर्यं V. I., P. II., 36, 19.
 तावत्तिष्ठेन्निराहारा V. II., P. I., 162, 12.
 तावत्स्याद्गुचिर्विप्रां V. I., P. II., 263, 66.
 तावन्तं लोकं V. I., P. I., 350, 4.
 तावन्न पीडयेद्दत्तं V. I., P. I., 363, 16.
 तावन्न मुच्यते नारी V. II., P. I., 58, 13.
 तावन्त्यब्दसहस्राणि V. II., P. I., 457, 1.
 तावन्त्यब्दसहस्राणि V. II., P. I., 54, 12.
 तावान् परिग्रहः प्रोक्तो V. I., P. II., 163, 17.
 तावन्मृद्धारि देयं स्यात् V. I., P. I., 231, 9.
 तावन्मृद्धारि देयं स्यात् V. II., P. I., 148, 9.
 तावुभौ ब्रह्मचण्डालौ V. I., P. II., 359, 1.
 तावद्योऽबान्धवस्तत्र V. I., P. II., 284, 2.
 ता वर्जयेदिति V. I., P. II., 64, 2.
 तावदश्नन्ति पितरो V. I., P. II., 423, 17.

तावद्विधं कर्तव्या V. I., P. II.,
288, 11.

तावद्विधसहस्राणि V. II., P. II.,
8, 10.

तावद्विधसहस्राणि V. II., P. I.,
352, 16.

तावदेवोत्तरं तन्त्रं V. I., P. II.,
291, 13.

तावदेव हि गृहीयान् V. I., P. I.,
198, 22.

तांस्तु ते प्रार्थयन्तीह V. II., P. I.,
262, 6.

तासां पञ्चादिका नित्याः V. I., P. II.,
158, 11.

तासां वारानिमित्तं तु V. I., P. II.,
214, 4.

तासां वर्णक्रमेण स्यात् V. I., P. II.,
115, 12.

तां स्पृशतश्च V. I., P. II., 261, 3.

तासावाद्याश्चतसस्तु V. I., P. II.,
19, 18; 101, 4.

तासावृषभपत्नीनां V. I., P. I.,
278, 10.

तास्वपीतासु V. I., P. I., 477, 11.

तिक्तं कषायं कटुकं V. I., P. I.,
251, 8.

तिचिरि-कपिञ्जल- V. II., P. I.,
408, 2.

तिचिरिं च मयूरं च V. II., P. I.,
109, 9.

तिथि-तीर्थविशेषेषु V. I., P. I.,
356, 4.

तिथि-पर्योत्सवाः सर्वे V. I., P. I.,
398, 8.

तिथ्यर्थं तिथियोगार्थ- V. I., P. I.,
193, 14.

तिथिवैवस्वसी नाम V. I., P. II.,
310, 2.

तीर्यानि भ्रमते विद्वान् V. II., P. II.,
88, 10.

तिन्दुकैर्जुह्वन्धूक- V. I., P. I.,
253, 1.

तिर्यक्त्वं तामसा नित्यं V. II., P. II.,
217, 12.

तिर्य्यचोऽपि समुत्पन्नाः V. II., P. II.,
251, 1.

तिर्य्यग्योनावाकाशे V. II., P. I.,
341, 3.

तिर्य्यग्योनिशतं गत्वा V. I., P. I.,
179, 10.

तिर्य्यग्योनिषु गोवर्जं V. II., P. I.,
341, 8.

तिर्य्यग्यवादराण्यष्टौ V. II., P. II.,
35, 15.

तिर्य्यग्यवादराण्यष्टौ V. I., P. II.,
220, 21.

तिरस्कृतो यश विप्रो V. I., P. I.,
61, 10.

तिल-चर्म-रसाश्चैव V. I., P. I.,
477, 1.

तिलोदकाञ्जलीर्लीङ्गी स्वीन् V. I., P. I.,
358, 10.

तिलौदन-रस क्षारान् V. I., P. I.,
484, 9.

तिल-धान्याऽन्न-वस्त्राणां V. II., P. II., 111, 11.

तिलानां तु तदर्थं स्यात् V. I., P. I.,
316, 8.

तिलानां मप्यभावे तु V. I., P. I.,
354, 14.

तिलानवकिरेत्तत्र V. I., P. II., 368, 6.

तिलानां विक्रयं कृत्वा V. II., P. II.,
118, 9.

तिलपिण्याकसम्भिन्धं V. II., P. II.,
256, 5.

तिलग्रहः प्रजाभिष्टां V. I., P. I.,
190, 12.

- तिममुद्बधे च V. II., P. I., 90, 17.
 तिलग्रीहि-वैमर्षिः V. I., P. II.,
 371, 19.
 तिलांस्तु प्रक्षिपेन्मन्त्रम् V. I., P. II.,
 408 22.
 तिलहोमाहुतं चैव V. II., P. II.,
 193, 13.
 तिलहोमसहस्रं तु V. II., P. II.,
 47, 14.
 तिलहोमसहस्रं तु V. II., P. II.,
 196, 13.
 तिलहोमसहस्रं तु V. II., P. I.,
 35, 11.
 तिष्ठेत् चेदिजो ब्राह्म्यः V. I., P. I.,
 317, 19.
 विष्टतो ब्रजतो वाऽपि V. I., P. II.,
 185, 15.
 तिष्ठेद्ब्रह्मणि V. II., P. II., 174, 6.
 तिष्ठन्तीषु च तिष्ठेद्यः V. II., P. I.,
 247, 15.
 तिष्ठन्तीष्वनुतिष्ठतः V. II., P. I.,
 246, 5.
 तिष्ठते विवशो रीनो V. II., P. I.,
 57, 13.
 तिष्ठेऽधर्मस्त्रिभिः पारैः V. I., P. I.,
 82, 10; 125, 5.
 तिष्ठेमायामसूयां च V. I., P. I.,
 83, 4.
 तिसृभिश्चातलास्पाशौ V. I., P. I.,
 231, 4.
 तिस्रः कोटयोऽर्धकोटी च V. I., P. I.,
 263, 18.
 तिस्रः कोट्योऽर्धकोटी च V. II.,
 P. I., 54, 11.
 तिस्रो ब्राह्मणस्य V. I., P. II.,
 95, 15.
 तिस्रो ब्राह्मणस्य V. I., P. II.,
 95, 15.
 तिस्रो वर्णानुपूर्व्येण V. I., P. II.,
 95, 1.
 तिस्रो वैश्यस्य V. II., P. I.,
 98, 17.
 तिस्रोऽष्टकाः समाख्याताः V. I., P. I.,
 156, 17.
 तिस्रस्त्रिंशः क्रमाद्योऽद्याः V. I., P. I.,
 22, 99.
 तिस्रस्त्रिंशः शलाकाः स्युः V. I., P. II.,
 409, 21.
 तीर्थं गत्वा प्रयतः V. I., P. I.,
 294, 13.
 तीर्थं तद्ब्रह्म-कृत्यानां V. I., P. I.,
 404, 14.
 तीर्थं तु पातः कृच्छ्रं स्यात् V. II.,
 P. II., 203, 6.
 तीर्थोभावे तु कर्तव्यम् V. I., P. I.,
 287, 15.
 तीर्थतोयं सतः पुण्यं V. I., P. I.,
 285, 10.
 तीर्थमावाहयिष्यामि V. I., P. I.,
 275, 1; 284, 12.
 तीर्थवासी कुशाच्छासी V. II., P. II.,
 60, 7.
 तीर्थं शौचं न कुर्वीत V. I., P. I.,
 227, 2.
 तीर्थभास्त्रे सप्त पिण्डान् V. I., P. II.,
 439, 17.
 तीर्थस्याऽऽवाहनं कुर्यात् V. I., P. I.,
 284, 9.
 तुल्यमाहस्तयोः पापम् V. I., P. II.,
 100, 11.
 तुल्यं वयसि सर्वेषाम् V. I., P. II.,
 235, 5.
 तुरङ्गममाश्रिते V. I., P. II., 314, 1.
 तुरगं हत्वा वासः V. II., P. I.,
 90, 15.
 तुरायणं च क्रमशो V. I., P. II.,
 141, 13.

- तुलापुरुष इत्येवं V. II., P. II., 183, 11.
 तुलापुरुषाय V. II., P. II., 189, 1.
 तुला-मकर-भेषेभु V. I., P. I., 281, 3.
 तुलायै V. II., P. II., 188, 11.
 तुषाङ्गार-कपालानि V. I., P. I., 225, 11.
 तुषाङ्गारास्थिर्घाणानि V. I., P. II., 134, 15.
 तुष्यत्यामलकैर्विष्णु V. I., P. I., 281, 11.
 तुष्टेषु देवसङ्घेषु V. I., P. I., 167, 14.
 तूष्णीं भुञ्जीन् V. I., P. II., 424, 9.
 तूष्णीमेव हि शूद्रस्य V. I., P. I., 271, 5.
 तूष्णीमवाऽवगाहेत V. I., P. I., 279, 11.
 तुलिकाद्युपधानानि V. II., P. I., 184, 12.
 दण-काष्ठ-V. II., P. II., 112, 6.
 दण-काष्ठ-कुमाणां च V. II., P. II., 110, 15.
 दण-काष्ठ-रक्त-मुञ्च-V. II., P. I., 183, 1.
 दण-गुल्म-लतानां च V. II., P. II., 268, 11.
 दण-गुल्म-लतावल्ली-V. II., P. II., 257, 8.
 दण-गुल्म-लतावल्ली V. II., P. II., 242, 14.
 दणभेसास्त्वगाणिताः V. II., P. II., 242, 15.
 दण एवेनामेन्द्रः V. I., P. I., 211, 7; 214, 6.
 दशां जहर्मातुलस्येव घोषा V. I., P. II., 65, 17.
 दशान् बुध्वाऽन्माहाय V. I., P. II., 426, 13.
 दृश्यर्थमन्नं हि मया विसृष्टं V. I., P. I., 387, 1.
 दृषाः स्थिति च पृष्टास्ते V. I., P. II., 426, 19.
 दृतीयै गर्भमासे V. I., P. II., 21, 3.
 दृतीयै च तथा भागे V. I., P. I., 338, 2.
 दृतीया चैत्रमासस्य V. I., P. II., 155, 17.
 दृतीया चैत्रमासस्य V. I., P. II., 311, 13.
 दृतीयै तूष्कं कृत्वा V. II., P. I., 20, 14.
 दृतीयै तूष्कं कृत्वा V. I., P. II., 228, 8.
 दृतीयै त्रिगुणं कृच्छ्रं V. II., P. I., 201, 1.
 दृतीयै त्रिगुणं चैव V. II., P. II., 60, 18.
 दृतीयै पञ्चमे वाऽपि V. I., P. II., 296, 7.
 दृतीयै ब्रह्मवर्चस्विनः V. I., P. II., 317, 14.
 दृतीयभागे सम्प्राप्ते V. II., P. I., 167, 12.
 दृतीया क्षुत्तिका ज्ञेया V. I., P. I., 232, 9.
 दृतीयमायुषो भागम् V. I., P. II., 139, 11.
 दृतीयस्य ततः कुर्यान् V. I., P. II., 469, 22.
 दृतीयस्य वर्षस्य V. I., P. II., 28, 15.
 दृतीया रोहिणीयुक्ता V. I., P. II., 310, 13.
 दृतीयऽर्धमासे V. I., P. II., 27, 1.
 दृतीयां वामपादे तु V. I., P. I., 367, 12.
 दृतीयै वर्षे चूडाकर्म V. I., P. II., 28, 13.

- तेषां स्वस्वमभिप्रायम् V. I., P. I.,
 463, 11.
 तैःपुण्यं च दारुणं चैतत् V. II., P. II.,
 185, 2.
 तैजसानां चोच्छिष्टानां V. II., P. I.,
 175, 18.
 तैजसानां पात्राणाम् V. II., P. I.,
 173, 7.
 तैजसानां मर्णानां च V. II., P. I.,
 175, 3.
 तैजसानां मूत्र-पुरीषां V. II., P. I.,
 149, 18.
 तैजसापहारी V. II., P. II., 263, 6.
 तैर्ज्ञानप्रदायैभ्यो V. I., P. I.,
 159, 15.
 तैरेवान्नैर्बालं दद्यात् V. I., P. I.,
 379, 3.
 तैलनाभ्यज्यमानस्तु V. I., P. I.,
 282, 12.
 तैलमुद्धर्तनं स्नानं V. I., P. II.,
 390, 18.
 तैलमुद्धर्तनं स्नानं V. I., P. II.,
 391, 9.
 तैलौषध्यजिने चैव V. I., P. II.,
 263, 3.
 तैल-स्त्री-मांसभोगां च V. I., P. II.,
 102, 3.
 तैः सार्धं चिन्तयेद्राज्यं V. I., P. I.,
 463, 4.
 तैः सार्धं चिन्तयेन्नित्यं V. I., P. I.,
 463, 9.
 तोयं पाणिनखस्पृष्टं V. I., P. I.,
 426, 8.
 तोषयेत्तं प्रयत्नेन V. I., P. I.,
 377, 7.
 तौर्यैविकं वृथाऽऽपद्या V. I., P. I.,
 473, 3.
 त्यक्ताग्नेः पार्श्वेनैव V. I., P. II.,
 444, 13.
 त्यक्तसङ्गो जितक्रोधो V. I., P. II.,
 182, 4.
 त्यागिनो बान्धवानां च V. II., P. II.,
 226, 11.
 त्यजेदाश्वयुजे मासे V. I., P. II.,
 142, 11.
 त्यजेद्धर्मस्य रक्षार्थं V. I., P. II.,
 113, 17.
 त्यजन्दाप्यस्तृतीयांशम् V. I., P. II.,
 114, 18.
 त्यज्यतः पूर्ववत्स्वम् V. II., P. I.,
 449, 1.
 त्रिकालज्ञो वेदवेदी V. II., P. II.,
 221, 5.
 त्रिणाचिकेत-सौहित्र- V. I., P. II.,
 344, 15.
 त्रिणाचिकेतो विरजाः V. I., P. II.,
 341, 10.
 त्रिणाचिकेतास्त्रिमधुः V. I., P. II.,
 342, 5.
 त्रीणि देवाः पवित्राणि V. II., P. I.,
 196, 6.
 त्रीण्या ज्येष्ठाहानि रथन्तरं च V. II., P. II.,
 157, 13.
 त्रीणि वर्षाण्यृतुमती V. I., P. II.,
 81, 1.
 त्रीणि वर्षाण्यृतुमती V. I., P. II.,
 100, 8.
 त्रीणि वर्षाण्युदीक्षेत V. I., P. II.,
 81, 6.
 त्रीणि शुद्धम् V. II., P. I., 98, 14.
 त्रीणि षष्टिंशत् वृन्तान् V. II., P. I.,
 73, 15.
 त्रेतायां द्वापरेऽर्धेन V. I., P. I.,
 82, 4.
 त्रिदण्डं कुण्डिकां कन्यां V. I.,
 P. II., 188, 12.
 त्रिदण्डमहर्णादिव V. I., P. II.,
 458, 14.

- त्रिदण्डं दक्षिणे त्वङ्गे V. I., P. II.,
188, 3.
- त्रिदण्डेन यतिश्चैव V. I., P. II.,
172, 3.
- त्रिदण्डमेकदण्डं वा V. I., P. II.,
178, 15.
- त्रिदण्डमेकं निःक्षिप्य V. I., P. II.,
173, 12.
- त्रिदण्डस्य परित्यागः V. I., P. II.,
173, 6.
- त्रिदशाःस्पर्शसमये V. I., P. II.,
310, 5.
- त्रिधा कृत्वा सृष्टं तां तु V. I., P. I.,
272, 2.
- त्रिधार्तैर्मित्तिकं प्रोक्तं V. I., P. I.,
182, 16.
- वीनतीत्य मानतः V. I., P. II.,
223, 7.
- वीनतुन समतिक्रम्य V. I., P. II.,
93, 11.
- वीनं वण्डानङ्गुलिस्थूलान् V. I.,
P. II., 157, 7.
- वीनमातुतः V. I., P. II., 61, 13;
62, 1.
- वीनैव प्रायुङ्क्त V. I., P. I.,
345, 12.
- वैपक्षिके तदर्थं तु V. II., P. I.,
422, 14.
- वैपक्षिके तदर्थं तु V. II., P. I.,
423, 2.
- वैपक्षिके त्रिपक्षे स्यात् V. I., P. II.,
450, 9.
- वैपक्षिकाऽऽद्विके चेति V. I., P. II.,
449, 18.
- वैपक्षिके सान्तपनं V. II., P. I.,
423, 19.
- विः पठेदायतप्राणः V. I., P. I.,
292, 2.
- त्रिपादे तु शिखा धार्या V. II., P. I.,
264, 11.
- त्रिपादे तु शिखावर्जे V. II., P. I.,
289, 9.
- त्रिपादहीनस्तिस्ये तु V. I., P. I.,
82, 5.
- त्रिःपिबेदाक्षिणेनापः V. I., P. I.,
237, 10.
- त्रिः पिबं त्विन्द्रियक्षाणं V. I., P. II.,
372, 13.
- त्रिप्रकाराः क्रिया ह्येताः V. I., P. II.,
464, 4.
- त्रिः प्राधीयात् यदम्भस्तु V. I., P. I.,
250, 2.
- त्रपु-सीसक-ताम्राणां V. II., P. I.,
149, 14.
- त्रिभिः कृच्छ्रैर्विशुद्ध्येत V. II., P. I.,
309, 15.
- त्रिभागहीनपक्षं वा V. I., P. II.,
322, 9.
- त्रिभ्य एव तु वेदेभ्यः V. II., P. I.,
63, 12.
- त्रिभिर्द्वैर्भैः शान्तिकर्म V. I., P. I.,
257, 7.
- त्रिमधुस्त्रिणाचिकेतः V. I., P. II.,
343, 1.
- त्रयो ग्रामः समारव्यातः V. I., P. II.,
180, 7.
- त्रयाणां जपयज्ञानां V. I., P. I.,
304, 1.
- त्रयाणां बुद्धिपूर्वैः तु V. I., P. I.,
278, 5.
- त्रयाणामानुलोम्यं स्यात् V. I., P. II.,
148, 3.
- त्रयाणामपि V. II., P. II., 216, 13.
- त्रयाणामप्युपायानां V. I., P. I.,
460, 4.
- त्रयाणां यः प्रमाणज्ञः V. II., P. I.,
230, 7.

- त्रयोदशी च शेषाः स्युः V. I., P. II., 19, 19: 101, 5.
 त्रयोदशीं वक्षिणे तु V. I., P. I., 367, 17.
 त्रयोदशे बहुपुत्रा V. I., P. II., 317, 21.
 त्रयोदश्यां कृष्णपक्षे V. I., P. II., 325, 5.
 त्रयोदश्यां जडां नारीं V. I., P. II., 111, 1.
 त्रयोदश्यां तथा राज्ञी V. II., P. II., 161, 10.
 त्रयो धर्मा निवर्तेरन् V. I., P. I., 339, 3.
 त्रयो धर्मस्कन्धाः V. I., P. I., 56, 5.
 त्रयः स्नातका भवन्ति V. I., P. II., 53, 12.
 त्रिरात्रं क्षपणं कृत्वा V. II., P. I., 342, 1.
 त्रिरात्रं चान्यमासे तु V. II., P. I., 423, 15.
 त्रिरात्रेणैव शुद्धिः स्यात् V. I., P. II., 247, 10.
 त्रिरात्रेण विशुद्धः स्यात् V. II., P. II., 143, 6.
 त्रिरात्रेण सकुल्यास्तु V. I., P. II., 205, 17.
 त्रिरात्रं तत्र कुर्वीत V. II., P. I., 110, 15.
 त्रिरात्रं तु व्रतं कुर्यात् V. II., P. I., 67, 6: 440, 12.
 त्रिरात्रं तु व्रतं कुर्यात् V. II., P. I., 397, 18.
 त्रिरात्रात् शुद्धयते पूर्वा V. II., P. I., 161, 13.
 त्रिरात्रं पञ्चगव्याशी V. II., P. I., 127, 11.
 त्रिरात्रोपोषितो जप्त्वा V. II., P. II., 163, 1.
 त्रिरात्रोपोषितः स्नात्वा V. II., P. I., 454, 21.
 त्रिरात्रोपोषितः सम्यक् V. II., P. I., 86, 15.
 त्रिरात्रोपोषितो इत्वा V. II., P. II., 165, 5.
 त्रिरात्रमेकरात्रं वा V. II., P. II., 43, 11.
 त्रिरात्रमेव V. II., P. II., 194, 1.
 त्रिरात्रमुपवासश्च V. II., P. II., 183, 7.
 त्रिरात्रमुपवासश्च V. II., P. II., 139, 13.
 त्रिरात्रमुपवासी च V. II., P. I., 117, 10.
 त्रिरात्रमुपवासोऽस्य V. II., P. I., 425, 8.
 त्रिरात्रमुपवासः स्यात् V. II., P. I., 345, 8.
 त्रिरात्रं वाप्युपवसेत् V. II., P. II., 11, 15.
 त्रिरात्रं वा सावित्री V. I., P. I., 174, 5.
 त्रिरन्ति त्रिनिशायां च V. II., P. II., 170, 3.
 त्रिगपः प्रीणनार्थाय V. I., P. I., 351, 3.
 त्रिविक्तपूर्णपृथिवी- V. I., P. I., 350, 8.
 त्रिरावर्तनयोगास्तु V. I., P. I., 292, 12.
 त्रिविक्रमं कण्ठदेशे V. I., P. I., 267, 10.
 त्रिवृत्ता ग्रन्थितैकेन V. I., P. II., 34, 11.
 त्रिवृत्तं शोपवीतं स्यात् V. I., P. II., 37, 11.

- त्रिवृत्पूर्ववृत्तं कार्यं V. I., P. II.,
 36, 11.
 त्रिविधो जपयज्ञः स्यात् V. I., P. I.,
 303, 16.
 त्रिविधा त्रिविधेषां तु V. II., P. II.,
 217, 13.
 त्रिविधोऽयमहङ्कारो V. I., P. I.,
 96, 12.
 त्रिविधस्त्रिविधः कृत्स्न V. II., P. II.,
 219, 4.
 त्रिवर्णेषु च सामान्यं V. II., P. II.,
 145, 1.
 त्रैविध्यवृद्धाः शुचयः V. I., P. I.,
 144, 15.
 त्रैवर्षिकं व्रतं कुर्यात् V. II., P. II.,
 61, 12.
 त्रैवर्षिकाधिकान्नो यः V. I., P. I.,
 169, 10.
 त्रिवर्षोत्सवे V. II., P. II., 108, 10.
 त्रिवर्षपूर्वः V. I., P. I., 325, 15.
 त्रिशूः कृशवृत्तिश्च V. I., P. I.,
 181, 3.
 त्रिश्चरित्वा V. II., P. II., 189, 4.
 त्रिंशत् दिनानि शूद्रस्य V. I., P. II.,
 206, 13.
 त्रिंशतैः षष्टिभिः कल्पैः V. I., P. I.,
 95, 10.
 त्रिंशद्वर्षोद्देहत् कन्यां V. II., P. I.,
 157, 18.
 त्रिंशद्वर्षोद्देहत् कन्यां V. I., P. II.,
 69, 5.
 त्रिंशद्वर्षा दशावशं तु V. I., P. II.,
 69, 9.
 त्रिंशद्भागं तु त्रिंशदां V. I., P. II.,
 15, 9.
 त्रिंशद्भागः षष्टिभागः V. II., P. II.,
 204, 8.
 त्रिंशद्भागं तु वैद्यनां V. I., P. II.,
 204, 18.
 त्रि-षडात्रोपवासश्च V. I., P. II.,
 164, 3.
 त्रिषु वर्णेषु तानि स्युः V. I., P. I.,
 455, 17.
 त्रिष्वेतेषु न कुर्यात् V. I., P. II.,
 214, 16.
 त्रिष्वप्येतेषु वृत्तं हि V. I., P. I.,
 187, 10.
 त्रसन्ति चास्य भूतानि V. I., P. I.,
 143, 13.
 त्रिः स्नानमुत्तमं कृत्वा V. I., P. I.,
 138, 11.
 त्रिषुपर्णम् V. II., P. II., 157, 11.
 त्रिःसप्तकृत्वः V. II., P. I., 176, 3.
 त्रिस्ताडयेत् करतलं V. I., P. II.,
 37, 4.
 त्रींस्तु तस्मान्द्विः शेषात् V. I., P. II.,
 429, 3.
 त्रींस्तु दद्यात्तृतीये V. I., P. II.,
 290, 3.
 त्रिस्त्रिंशदेकं हस्तेन V. I., P. II.,
 431, 7.
 त्रिहायणे त्रिपादः स्यात् V. II., P. I.,
 242, 10.
 त्र्ययुतं चैकमुष्टरोगी V. II., P. II.,
 280, 10.
 त्र्यब्दे चरेद्वा नियतो V. II., P. I.,
 96, 11.
 त्र्यब्दपूर्वं श्रोत्रियाणाम् V. I., P. I.,
 325, 19.
 त्र्यष्टवर्षोऽष्टवर्षो वा V. II., P. I.,
 158, 1.
 त्र्यष्टवर्षोऽष्टवर्षो वा V. I., P. II.,
 69, 6.
 त्र्यहं V. II., P. II., 189, 17.
 त्र्यहं चापवसेन्नित्यम् V. II., P. II.,
 178, 12.
 त्र्यहं चापवसेदन्ते V. II., P. I.,
 31, 12.

- व्यहेण शुप्री भवति V. I., P. I.,
 485, 4.
 व्यहं व्यहं प्रभुञ्जानो V. II., P. II.,
 184, 1.
 व्यहं व्यहं प्रमुञ्जानो V. II., P. II.,
 184, 13.
 व्यहं व्यहं तु प्राभीयात् V. II., P. II.,
 191, 17.
 व्यहं त्रिषवणस्तायी V. II., P. II.,
 190, 7.
 व्यहान्नृदकवायिनः V. I., P. II.,
 223, 9.
 व्यहान्नृदकवायिनः V. I., P. II.,
 205, 6.
 व्यहं इधि व्यह क्षीरं V. II., P. I.,
 31, 8.
 व्यहं निरशने पादः V. II., P. II.,
 173, 1.
 व्यहं नाभीयात् V. II., P. I.,
 30, 7.
 व्यहं पिबेत्तु गोमूत्रं V. II., P. I.,
 31, 7.
 व्यहं पिबेत्तु गोमूत्रं V. II., P. II.,
 182, 4.
 व्यहं परं तु नाऽऽनीयात् V. II., P. II.,
 170, 15.
 व्यहं परं तु नाऽभीयात् V. II., P. I.,
 30, 16.
 व्यहं प्रेत्येव नध्यायः V. I., P. I.,
 157, 16.
 व्यहं प्रातरुयहं सायं V. II., P. I.,
 30, 15.
 व्यहं प्रातरुयहं सायं V. II., P. II.,
 170, 14.
 व्यहं मातामहा-ऽऽचार्य- V. I., P. II.,
 247, 21.
 व्यहमुष्णं पिबेद्भस्म V. II., P. I.,
 26, 11.
 व्यहमुष्णं पयः पीत्वा V. II., P. I.,
 26, 12.
 व्यहं वा V. I., P. II., 239, 9.
 व्यहं वा कामतः कुयत् V. II., P. I.,
 419, 10.
 व्यहं वै यावकेनैव V. II., P. II.,
 182, 5.
 व्यहं सायं व्यहं प्रातः V. II., P. II.,
 170, 11.
 त्वङ्गार-ङ्गङ्गारावमुरण-V. II., P. I.,
 458, 5.
 त्वक्छेदे पुच्छनाशे वा V. II., P. I.,
 267, 11.
 त्वग्निः पञ्चमूल-पुष्पैः V. I., P. I.,
 214, 6.
 त्वच्च V. II., P. II., 71, 4.
 त्वं मे गंगांश्च शोकांश्च V. I., P. I.,
 273, 11.
 त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारः V. I., P. I.,
 417, 19.
 त्वया तस्मान्महाभाग V. I., P. I.,
 142, 6.
 त्वया तस्मात्समस्तानि V. I., P. I.,
 142, 4.
 द
 दण्डं कमण्डलुं V. I., P. II., 166, 1.
 दण्डं कमण्डलुं वेहं V. I., P. II.,
 44, 11.
 दण्डग्रहणमात्रेण V. I., P. II.,
 446, 20.
 दण्डादुर्ध्वं यदन्धेन V. II., P. I.,
 288, 8.
 दण्डनीत्यां च कुशलम् V. I., P. I.,
 465, 18.
 दण्डान् लोकाग्नीन् V. I., P. II.,
 167, 13.
 दण्डपूजाश्च ये विप्राः V. I., P. II.,
 358, 8.

- वण्डं प्रकल्पयेद्वाजा V. I., P. I., 455, 2.
 वण्डप्रणयनं कार्यं V. II., P. II., 74, 15.
 वण्डमाच्छादनं V. I., P. II., 167, 8.
 वण्डशुद्धयोः समायुक्तः V. I., P. I., 470, 9.
 वण्डशृङ्गेन तन्मार्गं V. I., P. I., 458, 10.
 वण्डस्य पातनं चैव V. I., P. I., 473, 12.
 वन्तजति V. I., P. II., 241, 18.
 वन्तजतिऽनुजाति च V. I., P. II., 204, 3.
 वन्तभावनपूर्वण V. II., P. II., 175, 4.
 वन्तभावनमुद्दिष्टं V. I., P. I., 251, 13.
 वन्तान्प्रक्षाल्य नद्यादौ V. I., P. I., 259, 13.
 वन्तपातनकर्ता च V. II., P. II., 247, 13.
 वन्तिभिः शुद्धिभिर्वापि V. II., P. I., 21, 21.
 वन्तवदन्तलमेषु V. I., P. I., 243, 9.
 वन्तवदन्तलमेषु V. I., P. I., 243, 13.
 वन्तवदन्तलमेषु V. I., P. I., 242, 13.
 वन्तोलूखलिकः काल-V. I., P. II., 143, 8.
 वन्तलमे फले मूले V. I., P. I., 244, 7.
 वन्तलमस्य संस्पर्शो V. I., P. I., 244, 5.
 वन्तलममसंशयं V. I., P. I., 243, 4.
 वन्तान्विधाव्य चाचम्य V. I., P. II., 179, 10.
 वंष्ट्रिणश्च तथा भुक्त्वा V. II., P. I., 409, 12.
 वंष्ट्र्यादिदष्टो V. II., P. I., 63, 16.
 वंष्ट्रिभ्यश्च नखिभ्यश्च V. II., P. II., 234, 15.
 वंष्ट्रिभ्यश्च नखिभ्यश्च V. II., P. I., 421, 17.
 वंष्ट्रिभ्यश्च पशुभ्यश्च V. II., P. I., 22, 8; 22, 16.
 वंष्ट्रिभ्यश्च पशुभ्यश्च V. I., P. II., 224, 12.
 वक्षिणामान् कुरान् कृत्वा V. I., P. II., 287, 21.
 वक्षिणामेषु वक्षिणापवर्गेषु V. I., P. II., 409, 3.
 वक्षिणं चरणं विप्रः V. I., P. II., 361, 11.
 वक्षिणं जानुमालभ्य V. I., P. II., 361, 15.
 वक्षिणतः स्कन्दाय कल्पयामि V. I., P. I., 393, 10.
 वक्षिणतो गदायै V. I., P. I., 369, 16.
 वक्षिणतः पितृलिङ्गेन V. I., P. I., 384, 19.
 वक्षिणोत्तरी पाणी V. I., P. I., 345, 9.
 वक्षिणत उपवीय V. I., P. I., 345, 2.
 वक्षिणतः कमुञ्जा V. I., P. II., 28, 19.
 वक्षिणास्यागाच्य V. I., P. I., 175, 10.
 वक्षिणे वक्षिणामांस्तु V. I., P. II., 397, 22.
 वक्षिणेन घृतं शूद्रं V. I., P. II., 280, 6.
 वक्षिणं बाह्वं V. I., P. I., 323, 4.

- दक्षिणं बाहमुद्धृत्य V. I., P. I., 251, 7.
 दक्षिणाभिमुखो भूत्वा V. I., P. I., 361, 11.
 दक्षिणाभिमुखो नाद्यान् V. I., P. I., 252, 16.
 दक्षिणाभिमुखो भूत्वा V. I., P. II., 439, 18.
 दक्षिणाभिमुखो रात्रौ V. I., P. I., 223, 17.
 दक्षिणाभिर्द्विजेन्द्राणां V. I., P. II., 30, 18.
 दक्षिणे पञ्चनदे V. I., P. II., 367, 1; 4, 1.
 दक्षिणं पातरज्जातुं V. I., P. II., 397, 12.
 दक्षिणां पितृविप्रभ्यो V. I., P. II., 437, 8.
 दक्षिणाप्रवणं चैव V. I., P. II., 302, 11.
 दक्षिणाप्रवणे देशे V. I., P. II., 301, 18.
 दक्षिणाप्रवणे सम्यक् V. I., P. II., 398, 17.
 दक्षिणाशिरसं भूमौ V. I., P. II., 287, 4.
 दक्षा पियंवदा शुद्धा V. I., P. II., 117, 13.
 दत्तः क्रीतः कृत्रिमश्च V. II., P. I., 47, 12.
 दत्तात्मा तु स्वयंदत्तो V. II., P. I., 48, 1.
 दत्तानां प्राक् V. I., P. II., 245, 10.
 दत्तेन मासं प्रीयन्ते V. I., P. II., 371, 2.
 दत्तानामिह दानानां V. I., P. I., 192, 17.
 दत्ता नारी पितुर्गहे V. I., P. II., 247, 5.
 दत्तापहारदानाच्च V. II., P. II., 222, 13.
 दत्तमक्षयतां याति V. I., P. II., 419, 4.
 दत्तामपि हरेत् पूर्वोत् V. I., P. II., 89, 5.
 दत्तोरसेतरेषां तु V. I., P. I., 136, 1.
 दत्तावकाशो नभसा V. I., P. I., 433, 8.
 दत्तं वा दापितं वाऽपि V. I., P. I., 220, 15.
 दत्तवानखिलान् वेदान् V. I., P. I., 1, 3, 6.
 दत्ते वाऽप्यथ वाऽदत्ते V. I., P. II., 421, 19.
 दत्तैस्तु मासं प्रीयन्ते V. I., P. II., 371, 8.
 दत्त्वा चाक्षय्यमाप्नोति V. I., P. I., 194, 19.
 दत्त्वा तु दक्षिणां शक्यता V. I., P. I., 388, 16.
 दत्त्वा तु दक्षिणां शक्यता V. I., P. II., 437, 11.
 दत्त्वाऽथ चित्रगुप्ताय V. I., P. I., 419, 3.
 दत्त्वान्नं पृथिवी पात्रम् V. I., P. II., 420, 5.
 दत्त्वोदकं गन्ध-माल्यं V. I., P. II., 407, 3.
 दत्त्वा न्यायेन यः कन्यां V. I., P. II., 90, 1.
 दत्त्वा प्रदक्षिणं कृत्वा V. I., P. I., 296, 13.
 दत्त्वा पिण्डान् न कुर्वीत V. I., P. II., 460, 10.
 दत्त्वैवापहृतं द्रव्यं V. II., P. II., 112, 14.
 दत्त्वा भ्रातृपुत्रिभ्यश्च V. I., P. II., 156, 9.

दत्त्वा हस्ते पवित्रं तु V. I., P. II.,
 406, 20.
 दद्याद्य सर्वभूतानाम् V. I., P. I.,
 479, 4.
 दद्याच्छक्त्या ततो दानं V. II., P. I.,
 170, 2.
 दद्याच्छ्राद्धे प्रयत्नेन V. I., P. II.,
 370, 9.
 दद्यात् शक्तितो दानं V. II., P. I.,
 169, 13.
 दद्यान्निरात्रं चोपोष्य V. II., P. I.,
 243, 2.
 दद्यात्वेण तीर्थेन V. I., P. I.,
 359, 4.
 दद्यात् सम्यग् द्विजातिभ्यः V. I., P. I.,
 178, 6.
 दद्यादतिथये नित्यं V. I., P. I.,
 392, 9.
 दद्यान्नं यथाशक्ति V. I., P. I.,
 409, 13.
 दद्याद्भूमौ बहिश्चान्नं V. I., P. I.,
 385, 11.
 दद्याद्वा दशकं चैव V. II., P. I.,
 252, 2.
 दद्याद्वा दशसाहस्रं V. II., P. II.,
 201, 12.
 दद्याद्वाऽपि यथाशक्ति V. I., P. I.,
 218, 2.
 दद्यादुपवते कन्यां V. I., P. II.,
 77, 3.
 दद्याद्यदिष्टं विप्रायाम् V. I., P. II.,
 436, 11.
 दद्याद्विमानेन सुराङ्गनाभिः V. I., P. I.,
 191, 14.
 दद्यात् न प्रतिगृह्णीयात् V. I., P. II.,
 138, 9.
 दद्याद् दशभिः V. I., P. II., 139, 1.
 दद्यान्माता पिता वाऽयं V. II., P. I.,
 47, 19.

दधि-वदरा-ऽक्षतमिश्राः V. I., P. II.,
 459, 12.
 दधि भक्ष्यं च च शुक्तेषु V. I., P. II.,
 384, 4.
 दधिवर्जं केवलं V. II., P. I.,
 404, 1.
 दधि शाकं तथा भक्ष्यम् V. I., P. II.,
 377, 6.
 दध्नाऽभावे भवेत्तक्रं V. II., P. II.,
 191, 6.
 दध्यक्तं पयसाक्तं वा V. I., P. I.,
 381, 13.
 दध्याज्येश्वरसानां च V. II., P. II.,
 117, 14.
 दमने दामने रोधे V. II., P. I.,
 261, 3.
 दया क्षमाऽनसूया च V. I., P. I.,
 84, 7.
 दारिद्र्या जायया भ्रष्टाः V. II., P. II.,
 230, 8.
 दरिद्राणां च बन्धूनां V. I., P. I.,
 186, 17.
 दरिद्रः परवित्तघ्नः V. II., P. II.,
 260, 14.
 दरिद्रो व्याधितो मूर्खो V. II., P. II.,
 238, 13.
 दरिद्रो व्याधितो मूर्खः V. I., P. II.,
 14, 21.
 दर्भाः कृष्णाजिनं मन्त्राः V. I., P. I.,
 262, 7.
 दर्भाणां महदुपस्तीर्य V. I., P. I.,
 345, 6.
 दर्भान् द्विशुणभुमानासनं V. I., P. II.,
 408, 10.
 दर्भपाणिर्द्विराचम्य V. I., P. II.,
 398, 15.
 दर्भपाणिस्तु विधिना V. I., P. I.,
 356, 9.

- दशैषु दशपाणिभ्यां V. I., P. I.,
 346, 9.
 दशैषु विकिरञ्च यः V. I., P. II.,
 427, 8.
 दशैष्वामीनः V. I., P. I., 308, 11.
 दशौ च पूर्णमासं च V. I., P. I.,
 168, 3.
 दशौताद् रविरेखायाः V. I., P. I.,
 261, 3.
 दशौ पूर्णमासाः V. I., P. I.,
 163, 6.
 दशमस्कन्दयत् पर्व V. I., P. II.,
 141, 11.
 दशौ श्राद्धे प्रवेशे च V. I., P. I.,
 308, 4.
 दश्या वैद्यं घृतान्नं तु V. I., P. I.,
 428, 6.
 दश कामसमुत्थानि V. I., P. I.,
 473, 1.
 दशकृत्वः पिबेच्छापो V. I., P. II.,
 444, 6.
 दशकृत्वः पिबेच्छापो V. II., P. I.,
 425, 18.
 दशकृत्वः प्रजप्ता सा V. I., P. I.,
 310, 5.
 दशाङ्गुलप्रमाणं तु V. I., P. I.,
 267, 2.
 दशजन्मावहा गङ्गा V. I., P. I.,
 280, 13.
 दश-द्वादशकृत्वो वा V. II., P. I.,
 169, 20.
 दशध्वजिसमा वेद्या V. I., P. I.,
 200, 4.
 दशानिष्कात्मकं प्रोक्तं V. II., P. I.,
 27, 8.
 दशान्तं शुद्धा V. I., P. II., 98, 11.
 दश पुराणं परान् वेद्यान् V. I., P. II.,
 86, 14.
 दशपुरुषविख्यातात् V. I., P. II.,
 74, 2.
 दशापविज्ञेय V. I., P. I., 393, 16.
 दशप्रणवसंयुक्तैः V. II., P. II.,
 168, 11.
 दशाब्दाख्यं पौरसख्यं V. I., P. I.,
 325, 18.
 दशभिर्मस्मभिः शुद्धिः V. II., P. I.,
 172, 11.
 दशमे कन्यका प्रोक्ता V. I., P. II.,
 79, 15.
 दशम्यां गावः V. I., P. II.,
 317, 1.
 दशमे व्यवहारे राद्धिः V. I., P. II.,
 317, 19.
 दशमासास्तु दृष्यन्ति V. I., P. II.,
 372, 5.
 दशमेऽङ्गि पतेद्यस्य V. I., P. II.,
 267, 12.
 दशमेऽहनि सम्प्राप्ते V. I., P. II.,
 296, 1.
 दशरात्रं पिबेद्द्वजं V. II., P. I.,
 267, 6.
 दशरात्रेण शुद्धयन्ति V. II., P. I.,
 156, 2.
 दशरात्रेण शुद्धिः स्यात् V. I., P. II.,
 221, 12.
 दशरात्रसमाशौचम् V. I., P. II.,
 267, 5.
 दशरूपं जपेत् पश्चात् V. II., P. I.,
 170, 20.
 दशानं च श्वनीयानां V. I., P. II.,
 307, 4.
 दशलक्षणयुक्तस्य V. II., P. II.,
 212, 2.
 दशवर्षा भवेत् कन्या V. I., P. II.,
 79, 11.
 दश वर्षसहस्राणि V. II., P. II.,
 224, 13.

॥ वर्षसहस्राणि V. I., P. I., 453, 11.	वशाहं शावमाशौचं V. I., P. II., 205, 10.
॥ संख्याश्च गा दष्टुः V. II., P. I., 458, 13.	वशाहं शावमाशौचं V. I., P. II., 216, 16.
॥ स्थानानि वण्डस्य V. I., P. I., 455, 16.	वशाहस्तेन वण्डेन V. II., P. II., 35, 18.
॥ मूनिसमश्चक्रि V. I., P. I., 200, 1.	वष्टा सत्रैलमाप्लुत्य V. II., P. I., 69, 2.
॥ मुनासहस्राणि V. I., P. I., 200, 3.	वहनात् खननाच्चैव V. II., P. I., 194, 11.
॥ ऽस्यां पुत्रानाधेहि V. I., P. II., 105, 17.	वहनात्तु विपद्यन्ते V. II., P. I., 280, 14.
॥ ऽस्यां पुत्रानाधेहि V. I., P. II., 108, 16.	वान्तच्छिषवणस्नायी V. I., P. II., 143, 6.
॥ साहसिकं वाऽपि V. II., P. I., 301, 15.	वाम्भिको वर्धकीभर्ता V. I., P. II., 359, 7.
॥ द्यौ षट् च शेषाणां V. I., P. II., 109, 12.	वाक्षायणमयैः कुम्भैर् V. II., P. II., 16, 14.
॥ एव विप्रस्य V. I., P. II., 208, 14.	वातुः पतति बाहुवै V. I., P. II., 425, 15.
॥ साक्षुद्ध्यते विप्रो V. I., P. II., 221, 1.	वाता प्रतिमहीता च V. I., P. I., 180, 15.
॥ साद्राज्यो V. I., P. II., 206, 4.	वाट-याचकयोर्भेदः V. I., P. I., 179, 5.
॥ हेन द्विजः शुद्धोत् V. I., P. II., 277, 8.	वातारं नोपतिष्ठेत V. II., P. II., 145, 12.
॥ हेनैव वस्पत्योः V. I., P. II., 230, 13.	वातारं नोपतिष्ठन्ति V. I., P. II., 418, 7.
॥ हेन सपिण्डास्तु V. I., P. II., 205, 16.	वातारो नोऽभिवर्धन्तां V. I., P. II., 437, 14.
॥ हे ब्राह्मणानां तु V. I., P. II., 204, 17.	वातुर्भवत्यनर्थाय V. I., P. I., 187, 11.
॥ हे ब्राह्मणस्तिष्ठेत् V. I., P. II., 209, 11.	वातुर्वेद् दुष्कृतं किञ्चित् V. I., P. II., 367, 13.
॥ ह्यभ्यन्तरे बाले V. I., P. II., 231, 5.	वातव्यं प्रत्यहं पात्रे V. I., P. I., 177, 9.
॥ ह्यमाहाराशौचं V. I., P. II., 205, 13.	वातव्यं भिक्षवे चाऽन्नम् V. I., P. I., 190, 9.

- दातव्यमिति यद्दानं V. I., P. I., 183, 16.
 दाता स्वर्गमवाप्नोति V. I., P. II., 191, 4.
 दानं च दद्याच्छृद्धोऽपि V. I., P. I., 481, 11.
 दानधर्मं निषेवेत V. I., P. I., 177, 16.
 दानान्नातिवृश्चरं V. I., P. I., 176, 11.
 दानानि मध्यमानीति V. I., P. I., 183, 6.
 दानं नैमित्तिकं ज्ञेयं V. I., P. I., 194, 13.
 दानेनारत्नीन् V. I., P. I., 176, 15.,
 दानान्युत्तमदानानि V. I., P. I., 183, 4.
 दानेन द्विषन्तः V. I., P. I., 176, 15.
 दानेन प्राप्यन्ते स्वर्गः V. I., P. I., 177, 3.
 दानेन लभ्यन्ते विद्या V. I., P. I., 177, 5.
 दानेन शत्रून् जयति V. I., P. I., 177, 4.
 दानं प्रतिग्रहश्चापि V. I., P. I., 146, 1.
 दानं प्रतिग्रहश्चापि V. I., P. I., 85, 3.
 दानं प्रतिग्रहं ह्यमः V. I., P. II., 211, 4; 217, 7.
 दाने फलविशेषः स्यात् V. II., P. II., 65, 13.
 दानमेकं गृहस्थानां V. I., P. II., 201, 8.
 दानमिति सर्वाणि V. I., P. I., 176, 10.
 दानमित्यभिनिर्विष्टं V. I., P. I., 179, 14.
 दानमध्ययनं यज्ञः V. I., P. I., 478, 3.
 दानमीश्वरभावंश्च V. I., P. I., 86, 7.
 दानं यज्ञानां V. I., P. I., 176, 14.
 दानार्हो देवा-कालौ तौ V. I., P. I., 181, 11.
 दाने विवाहे यज्ञे च V. I., P. II., 257, 16.
 दाने सर्वे V. I., P. I., 176, 15.
 दानहीना भवन्त्येते V. II., P. II., 231, 2.
 दायकालादृते वाऽपि V. I., P. I., 317, 8.
 दारकाचार्यः V. II., P. I., 258, 11.
 दारा-ऽभिहोत्रधर्मेषु V. I., P. II., 354, 17.
 दारा-ऽभिहोत्रसंयोगे V. I., P. I., 354, 14.
 दाराऽभिहोत्रसंयोगं V. I., P. I., 354, 5.
 दारिद्र्यार्णवममं च V. I., P. I., 110, 11.
 दारुमयानां पात्राणाम् V. II., P. I., 148, 1.
 दारवं वैणवं वाऽपि V. I., P. I., 158, 3.
 दासीगामी क्रूरकर्मा V. II., P. I., 271, 13.
 दासस्वेनैव सुशोणि V. II., P. I., 250, 17.
 दास्यो दासाश्च यत्किञ्चित् V. I., P. I., 255, 21.
 दास्यन्नदास्यन्नत V. II., P. I., 225, 2.
 दास्यो वा दीर्घराशिगण्यो V. II., P. I., 272, 5.
 दाह-च्छेद-शिराभेदैः V. II., P. I., 283, 8.

इवरी भवेत् मर्त्यः V. II., P. II.,
274, 8.

ह्रस्वा तथाप्येनम् V. I., P. II.,
241, 13.

नक्रमेण वा कर्म V. I., P. II.,
117, 14.

सप्तमो दिनच्छिद्रं V. I., P. I.,
193, 6.

त्रे दिनेऽञ्जलीन् पूर्णान् V. I., P. II.,
288, 10.

सद्यं तु नाऽश्रियात् V. II., P. II.,
173, 13.

गन्ते नद्य-रोमासीन V. II., P. II.,
195, 1.

गानि दश पञ्च च V. I., P. II.,
319, 19.

न नयेत्ततः सन्ध्याम् V. I., P. I.,
439, 9.

मेकं चोदके वसेत् V. II., P. I.,
393, 1; 404, 3.

मेकं व्रतं कुर्यात् V. II., P. I.,
433, 15.

धेषुपतिः कृच्छ्राति- V. II., P. I.,
31, 1.

॥ V. II., P. II., 190, 2.

प्रीतिमुदक्यां च V. I., P. I.,
177, 2.

गतानि विप्राणाम् V. II., P. I.,
34, 2.

॥तिथौ तु विमुखे V. I., P. I.,
440, 3.

॥तुच्छेत्ता गास्तु V. II., P. I.,
246, 3.

पौचस्य निदयर्थं V. I., P. I.,
230, 2.

सन्ध्यासु कर्णस्थ- V. I., P. I.,
22, 5.

सोपोषितो वा स्यात् V. II., P. I.,
333, 2.

द्विसोपोषितः स्नात्वा V. II., P. I.,
455, 3.

द्विसस्याऽऽद्यभागे तु V. I., P. I.,
319, 7.

दिवा स्वापं च यानं च V. I., P. I.,
184, 8.

दिवा स्वापं न कुर्यात् V. I., P. I.,
439, 2.

दिवा स्वापो वृथा जल्पो V. I., P. II.,
184, 12.

द्विद्यं वर्षसहस्रं तु V. I., P. II.,
14, 18.

द्विद्यं वर्षसहस्रं तु V. II., P. II.,
238, 11.

वीक्षितानां च सर्वेषां V. I., P. II.,
256, 17.

वीप-काष्ठ-फलावीनि V. I., P. I.,
183, 8.

वीपोच्छष्टं तु यत्तैलं V. II., P. I.,
398, 7.

वीपोत्सवश्चतुर्विंश्यां V. I., P. I.,
361, 4.

वीपं देवगृहात् हत्वा V. II., P. II.,
236, 14.

वीपापहारी V. II., P. II., 259, 11.

वीयते च परिक्षिष्टं V. I., P. I.,
184, 2.

वीयमानं तु यो मोहात् V. I., P. I.,
179, 6.

वीयमानं रुदत्यन्नं V. I., P. I.,
395, 18.

वीयमाने विपत्तिश्चेत् V. II., P. I.,
283, 7.

वीयते वाऽपकर्तृभ्यो V. I., P. I.,
180, 14.

वीयमानस्य वित्तस्य V. II., P. II.,
221, 2.

वीर्य-कुटिसतरोमार्ताः V. II., P. II.,
92, 2.

- दीर्घकालं ब्रह्मचर्यं V. I., P. I., 133, 8.
 दीर्घ-तीत्रामयप्रस्तं V. II., P. II., 68, 12.
 दीर्घान् लघूश्चैव नरान् V. I., P. I., 459, 4.
 दीर्घमायुरर्धैश्वर्यं V. I., P. II., 318, 16.
 दीर्घमायुः स विन्देत V. I., P. I., 302, 14.
 दीर्घा स्थूला गुणैर्वृष्टा V. I., P. II., 49, 2.
 दीर्घं तत्क्रमयेयं च V. I., P. II., 379, 19.
 दुराचरो हि पुरुषो V. I., P. I., 143, 21.
 दुरात्मा नानुकूला च V. I., P. II., 439, 9.
 दुर्याः V. II., P. II., 157, 3.
 दुर्यंते सकले शक्तिः V. II., P. II., 277, 14.
 दुर्देशप्रगतश्चैव V. I., P. I., 246, 4.
 दुर्बलबाधं V. II., P. II., 237, 4.
 दुर्बलं स्तापयित्वा च V. I., P. II., 287, 3.
 दुर्भिक्षे जनतापे च V. II., P. II., 230, 5.
 दुर्विज्ञेयानि लक्षणानि V. I., P. II., 56, 8.
 दुर्वर्णकृमिका भूमिः V. II., P. I., 366, 12.
 दुर्धृत्ता ब्रह्म-विद-क्षत्र- V. II., P. I., 191, 10.
 दुश्चिकित्स्यैर्भहारोगैः V. I., P. II., 228, 11.
 दुश्चर्मदुर्भगश्चैव V. II., P. II., 232, 1.
 दुःस्वप्ने दुर्जनस्पर्शो V. II., P. II., 4, 2.
 दुःस्वप्ने मैथुने वान्ते V. II., P. II., 4, 4.
 दुःस्वप्नारिष्ट- V. II., P. II., 147, 147.
 दुष्कृतं हि मनुष्याणाम् V. II., P. II., 224, 11.
 दुष्टा दशगुणं पूर्वान् V. I., P. I., 199, 9.
 दुष्टानां शासनं धर्म- V. I., P. I., 467, 3.
 दुष्टान्नमपसृष्टान्नं V. II., P. II., 335, 10.
 दुष्टाऽपि या त्रिधा द्वेधा V. II., P. II., 194, 4.
 दुष्फलं निष्फलं हीनं V. I., P. I., 181, 14.
 दुहिता-ऽऽचार्यभार्यौ च V. II., P. II., 324, 16.
 दुहे ह वा एष V. I., P. I., 171, 171.
 दूतसम्प्रपणं चैव V. I., P. I., 10, 10.
 दूरादेव परीक्षेत V. I., P. II., 3, 3.
 दूरादेव परीक्षेत V. I., P. I., 404, 404.
 दूरादावसथान् मूत्रं V. I., P. I., 224, 21.
 दूरादावसथान्मूत्र-पुरीषे V. I., P. I., 224, 17.
 दूरादावसथान्मूत्रं V. I., P. I., 224, 14.
 दूरादादित्य समिधः V. I., P. I., 39, 9.
 दूर्वा च सर्पिर्विधि सोऽकुम्भं V. I., P. I., 321, 15.
 दूर्वाप्रवालमीमं वृषभं V. I., P. I., 293, 8.
 दूरस्थानामविद्यानां V. I., P. I., 77, 2.
 दूरस्थं भोजयेन्मृदो V. I., P. I., 347, 19.
 दूषयेच्चास्य सततं V. I., P. I., 459, 8.

बुधितं केश-कीटैश्च V. II., P. I.,
 137, 9.
 बुधितं कदमलं वुष्टं V. II., P. I.,
 365, 11.
 बुध्नाकार-परिखं V. I., P. I.,
 464, 10.
 बुध्नी शरीरमामोति V. II., P. II.,
 211, 5.
 बुध्नि धनुर्वस्तमर्त्रि V. II., P. I.,
 101, 11.
 बुध्नन्ते तानि तान्येव V. II., P. I.,
 129, 9.
 बुध्नन्ते तु खिताः सर्वे V. I., P. I.,
 178, 13.
 बुध्नन्ते यत्र विप्रेन्द्र V. I., P. I.,
 217, 16.
 बुध्च्छ्रं समाशय V. II., P. I.,
 22, 6.
 बुध्पून् न्यसेत्पाद V. I., P. II.,
 124, 5.
 बुध्नावाः पुनन्त्येते V. I., P. I.,
 321, 11.
 बुध्ने कलं तत्र V. I., P. II.,
 118, 6.
 बुध्नेपहतारो V. II., P. II., 247, 4.
 बुध्ने वा स्याद् यद्वज्रं तु V. II., P. I.,
 143, 13.
 बुध्नि ह्युयमानं तु V. II., P. I.,
 68, 2.
 बुध्नि ज्योतिर्विदो वैद्यान् V. I., P. I.,
 48, 8.
 बुध्निज्यगतभावा च V. I., P. II.,
 22, 3.
 बुध्नि पितामहः शुद्धम् V. I., P. I.,
 489, 18.
 बुध्निज्यस्य चाऽपस्य V. I., P. II.,
 139, 14.
 बुध्नि निरातङ्गं V. II., P. II.,
 63, 13.

बुध्ना मियाणि भुत्वा वा V. I., P. I.,
 बुध्ना परस्त्रियं नम्रां V. II., P. II.,
 269, 11.
 बुध्ना भिक्षां वृष्टिपूतां V. I., P. II.,
 188, 2.
 बुध्ना सूर्यं निरीक्षेत V. II., P. II.,
 149, 2.
 बुध्ना सूर्यं निरीक्षेत V. I., P. I.,
 226, 6.
 बुध्ना हि प्रमदा ह्येताः V. II., P. II.,
 268, 6.
 बुध्ने पितृणां आर्द्धं तु V. I., P. II.,
 330, 19.
 बुध्ने पितृभ्यो देवेभ्यः V. I., P. II.,
 156, 8.
 बुध्ने कृतम् V. II., P. II., 157, 1.
 बुध्ने कृतस्येति चान्ते V. II., P. I.,
 299, 18.
 बुध्ने कार्यं ततः कृत्वा V. I., P. I.,
 320, 10.
 बुध्ने खाताश्च गर्ताश्च V. I., P. II.,
 303, 13.
 बुध्ने गोरिऽथ वा गोष्ठे V. I., P. II.,
 36, 20.
 बुध्ने गृह- V. II., P. II., 131, 5.
 बुध्ने सात्विका यांति V. II., P. II.,
 217, 11.
 बुध्ने तानां गुरुणां च V. I., P. I.,
 191, 17.
 बुध्ने तानां गुरो राज्ञः V. I., P. II.,
 133, 15.
 बुध्ने तानां पितृणां च V. I., P. II.,
 367, 2.
 बुध्ने तानां पितृणां च V. I., P. I.,
 353, 13.
 बुध्ने तानामभेदेन V. I., P. II., 163,
 14.
 बुध्ने तानामुषीणां च V. I., P. I., 240,
 15.

- देवतापुरतस्तस्य V. I., P. II., 27, 15.
 देवतापारमार्थ्यं च V. I., P. I.,
 142, 8.
 देवताभ्यर्चनं नृणाम् V. II., P. II.,
 161, 5.
 देवताभ्यः पितृभ्यश्च V. I., P. II.,
 401, 19.
 देवतायतने कृत्वा V. I., P. II.,
 365, 3.
 देवतार्थं हविः शिशुं V. II., P. I.,
 407, 1.
 देवतीर्थेन देवत्वात् V. I., P. I.,
 361, 12.
 देव-तिर्यङ्-मनुष्याणां V. II., P. II.,
 210, 7.
 देवतांश्च पितृभ्यैव V. I., P. I., 362,
 10.
 देवदत्तेन दीपेन V. II., P. II., 233,
 13.
 देवासीनामृणी भूत्वा V. I., P. I.,
 362, 11.
 देवद्रोण्यां विवाहेषु V. II., P. I.,
 145, 17.
 देवद्रव्योपजीवी V. II., P. II.,
 237, 2.
 देवद्रव्योपजीवी च V. II., P. II.,
 236, 7.
 देवद्रव्यं स्वयं येन V. II., P. II.,
 236, 8.
 देवदासोक्तं भुक्त्वा V. II., P. II.,
 236, 12.
 देवान् देवगणांश्चापि V. I., P. I.,
 261, 10.
 देवानुद्दिश्य क्रियते V. I., P. II.,
 301, 8.
 देवान् ब्रह्मर्षीभ्यैव V. I., P. I.,
 355, 7.
 देवानभ्यर्च्य गन्धेन V. I., P. I.,
 376, 5.
- देवान् भावयताऽनेन V. I., P. I.
 159, 12.
 देवानामृजयो र्भाः V. I., P. II.
 397, 19.
 देवानृषीन् पितृभ्यैव V. I., P. I.
 413, 7.
 देवानृषीन् मनुष्यांश्च V. I., P. I.
 217, 8.
 देवानां सयथा र्भाः V. I., P. II.
 402, 16.
 देवेभ्यश्च पितृभ्यश्च V. I., P. II.
 15, 8.
 देवेभ्यस्तु इतादृजान् V. I., P. I.
 383, 1.
 देवा मनुष्याः पशवो वयांसि V. I.
 P. I., 386, 1.
 देवयज्ञः पितृयज्ञः V. I., P. I.
 378, 16.
 देवराद्य सुतोत्पत्तिः V. I., P. I.
 133, 12.
 देवराद्य प्रदातव्या V. I., P. II.
 93, 16.
 देवाचनपरो नित्यं V. I., P. II.
 353, 8.
 देवार्चनरतो विप्रः V. I., P. I.
 188, 8.
 देवर्षि- V. II., P. II., 100, 9.
 देवर्षि-गो-ब्राह्मणाचार्य- V. II., P. I.
 458, 15.
 देववत् पूजनीयोऽसौ V. I., P. I.
 398, 2.
 देवावमन्ता भवति V. II., P. II.
 236, 16.
 देवाश्चेतान् समेत्योद्युः V. I., P. I.
 334, 10.
 देवाश्च पितरभ्यैव V. I., P. I., 362, 1.
 देवाश्च पितरभ्यैव V. I., P. II.
 23, 16.
 देवाः सन्तोषिता यज्ञैः V. I., P. I.
 167, 15.

- देवस्य त्वा सवितुः V. I., P. I., 374, 15.
 देवस्यै नरः कृत्वा V. II., P. II., 236, 10.
 देव-स्त्री-गुरुविज्ञानि V. II., P. II., 220, 15.
 देवा हव्यं न गृह्णन्ति V. I., P. II., 443, 6.
 देवा हव्यं न गृह्णन्ति V. I., P. II., 442, 10.
 देव्यै V. II., P. II., 88, 5.
 देव्यै पुनरागमनाय V. II., P. II., 189, 1.
 देव्या लक्षजपेनैव V. II., P. II., 115, 7.
 देवा-कालौ च दानानाम् V. I., P. I., 180, 16.
 देवो काले च पात्रे च V. I., P. I., 183, 17.
 देवो काले च पात्रे च V. I., P. II., 299, 6.
 देवां कालं तथाऽऽत्मानं V. I., P. I., 230, 5.
 देवा-कालाभ्युपगतो V. I., P. I., 413, 5.
 देवां कालं वयः शक्तिं V. II., P. I., 24, 12.
 देवां कालं वयः शक्तिं V. II., P. I., 461, 4.
 देवो त्वनिष्ठशब्दं च V. I., P. II., 302, 16.
 देवाधर्माश्च नृदयन्ते V. I., P. I., 81, 2.
 देवो न चाऽशुचौ नाऽद्रे V. I., P. I., 442, 6.
 देवा नाप कुलं विद्याम् V. I., P. I., 40, 18.
 देवानां सम्पदं ब्रूहि V. II., P. II., 187, 8.
 देवान्तरं ब्रह्मस्येके V. I., P. II., 229, 18.
 देवान्तरगते विभ्रे V. II., P. I., 73, 12.
 देवान्तरगतं श्रुत्वा V. I., P. II., 236, 1.
 देवान्तरस्थे V. I., P. II., 233, 19.
 देवान्तरस्थ-ह्रीवैक्त- V. I., P. II., 355, 1.
 देवोऽशुचावात्मनि च V. I., P. I., 155, 4.
 देहीत्येवं ब्रुवन्नर्थी V. I., P. I., 179, 2.
 देहेनैकेन वान्येन V. II., P. II., 277, 7.
 देहे पितृषु तिष्ठत्सु V. I., P. II., 257, 5.
 देहव्यामन्तरिक्ष- V. I., P. I., 384, 17.
 देवे क्षणः V. I., P. II., 402, 18.
 देवे कर्मणि पित्र्ये च V. I., P. II., 335, 10.
 देवे कर्मणि पित्र्ये च V. II., P. I., 165, 4.
 देवांदाजः सुतश्चैव V. I., P. II., 86, 16.
 देवतं हि पतिः स्त्रीणां V. II., P. I., 37, 11.
 देवे नोत्तरेण V. I., P. II., 18, 3.
 देवमार्षं तथा दिव्यम् V. I., P. II., 156, 14.
 देवविप्रकरोऽनमिः V. I., P. II., 415, 2.
 देहिकानां मलानां च V. II., P. I., 195, 12.
 दोषात् कर्तव्यानि V. II., P. I., 13, 7.
 दोषनिर्घातार्थानि V. II., P. I., 13, 4.

- शोषो भवति विप्राणां V. I., P. I., 195, 20.
 शोषो भवति विप्राणां V. II., P. I., 414, 9.
 शोषैः प्रयाति जीवोऽयं V. II., P. II., 213, 17.
 शोषे सति न शोषः स्यात् V. I., P. II., 92, 21.
 शोषः स्यादसपिण्डस्य V. I., P. II., 285, 12.
 सौहिर्षी पुन्नतनयां V. II., P. I., 328, 3.
 सौहिर्षेण नरश्रेष्ठ V. I., P. II., 464, 12.
 सौहिर्षं विदधति बन्धून् V. I., P. II., 344, 20.
 द्यूतं कृषिं च वाणिज्यं V. I., P. II., 316, 9.
 द्यूतं च जनवाहं च V. I., P. II., 46, 3.
 द्यूत-पानप्रसक्ताश्च V. II., P. II., 218, 6.
 द्यूतमभिचारो V. II., P. II., 133, 15.
 द्यूतं वृष्ट्याम् V. I., P. II., 316, 20.
 द्राक्षां मधुयुतां दद्यात् V. I., P. II., 370, 8.
 द्रुपदानाम् गायत्री V. II., P. I., 428, 17.
 द्रुपदादिषु मुमुक्षानः V. II., P. I., 428, 3.
 द्रुपदां वा त्रिरावृत्त्य V. I., P. I., 431, 19.
 द्रुम-गुल्मं V. II., P. II., 100, 5.
 द्रव्य-क्रिया गुणादीनां V. I., P. I., 87, 10.
 द्रव्यजं चैव सम्प्रोक्तं V. II., P. I., 105, 14.
 रज इत्युक्तं V. II., P. I., 3.
 द्रव्याणाम् V. II., P. II., 112, 4.
 द्रव्याणामल्पसाराणां V. II., P. II., 110, 11.
 द्रव्येण वाऽविभक्तेन V. I., P. II., 290, 12.
 द्रव्याणां स्थानयोगांश्च V. I., P. I., 479, 2.
 द्रव्याणि स्वामिसम्बन्धात् V. I., P. II., 262, 8.
 द्रव्यप्रकारा हि यथा V. II., P. II., 255, 13.
 द्रव्यं ब्राह्मणसम्पत्तिः V. I., P. II., 308, 7.
 द्रव्याभावे द्विजाभावे V. I., P. II., 23, 9.
 द्रव्यमर्जयन् ब्राह्मणः V. I., P. I., 171, 2; 195, 7.
 द्रव्योपधापहर्ता च V. II., P. II., 263, 12.
 दूयोरप्यसमक्षं तु V. I., P. I., 312, 7.
 दूयोरप्येतयोर्मूलं V. I., P. I., 473, 8.
 दूयहं राजन्यः V. II., P. I., 412, 4.
 द्वात्रिंशत्तु गृहस्थस्य V. I., P. I., 422, 1.
 द्वादशाङ्गुलकं विधे V. I., P. I., 251, 16.
 द्वादशैतानि V. II., P. I., 300, 3.
 द्वादशैतानि नामानि V. I., P. I., 267, 13.
 द्वादशे पशुमान् V. I., P. II., 317, 21.
 द्वादश प्रतिमास्थानि V. I., P. II., 449, 17.
 द्वादशोभयतः V. I., P. II., 344, 3.

द्वावशमासात् V. II., P. II., 132, 2.
 द्वावशमासात् द्वावशार्ध- V. II., P. I.,
 421, 9.
 द्वावशरात्रं V. II., P. II., 194, 3.
 द्वावशरात्रं V. II., P. II., 73, 3.
 द्वावशरात्रात् V. II., P. II., 164, 1.
 द्वावशरात्रमरुभक्षो V. II., P. I.,
 309, 8.
 द्वावशरात्रस्य V. II., P. II., 176, 4.
 द्वावशैव तु वर्षाणि V. I., P. II.,
 355, 16.
 द्वावशैव वर्षे V. II., P. II., 68, 6.
 द्वावशवर्षाणि V. II., P. II., 122,
 11.
 द्वादश्यां जातरूपं तु V. I., P. II.,
 316, 2.
 द्वादश्यां धनधान्य- V. I., P. II.,
 317, 2.
 द्वादश्यां धर्मतत्त्वज्ञं V. I., P. II.,
 110, 18.
 द्वादश्यामथ वा रात्रौ V. I., P. II.,
 25, 2.
 द्वादश्यां शुक्लपक्षस्य V. II., P. II.,
 161, 13.
 द्वादश्यां समर्प-षष्ठ्योः V. I., P. I.,
 282, 15.
 द्वादशाहातिक्रमे V. II., P. II.,
 108, 18.
 द्वादशाहे भवेत् कार्य V. I., P. II.,
 452, 15.
 द्वादशाहं तत्र कार्य V. I., P. I.,
 452, 18.
 द्वादशाहं तु पयसा V. II., P. I.,
 443, 1.
 द्वादशोऽहनि राजेन्द्र V. I., P. II.,
 27, 3.
 द्वादशोऽहनि षष्ठे वा V. I., P. II.,
 453, 8.
 द्वादश्यां हेमलानं च V. I., P. II.,
 318, 14.

द्वादशाहं राजन्यस्य V. I., P. II.,
 209, 19.
 द्वादशाहं निराहारो V. II., P. II.,
 180, 4.
 द्वादशी हस्तसंयुक्ता V. I., P. II.,
 309, 7.
 द्वापरे चाध्वरः श्रोक्तः V. I., P. I.,
 121, 15.
 द्वापरे च प्रार्थयतः V. I., P. I.,
 124, 5.
 द्वापरे व्याकुलीभूतः V. I., P. I.,
 83, 2.
 द्वाभ्यामेकश्चतुर्थस्तु V. I., P. I.,
 341, 15.
 द्वारेण चैव मार्गेण V. I., P. I.,
 429, 11.
 द्वावेवाश्रमिणौ भोज्यौ V. I., P. II.,
 386, 2.
 द्विगुणं क्षत्रियस्यैव V. II., P. I.,
 426, 16.
 द्विगुणं गोव्रतं तत्र V. II., P. I.,
 266, 17.
 द्विगुणं गोव्रतं तत्र V. II., P. I.,
 266, 2.
 द्विगुणं गोव्रतस्यास्य V. II., P. I.,
 284, 10.
 द्विगुणं तु व्रते चीर्णे V. II., P. I.,
 281, 9.
 द्विगुणं तु महानद्यां V. II., P. II.,
 203, 7.
 द्विगुणं त्रिगुणं चैव V. II., P. I.,
 419, 11.
 द्विगुणं त्रिगुणं चैव V. II., P. II.,
 74, 5.
 द्विगुणं त्रिगुणं चैव V. II., P. II.,
 458, 10.
 द्विगुणं त्रिगुणं वाऽपि V. I., P. II.,
 157, 16.
 द्विगुणं पुरुषाणां च V. II., P. II.,
 119, 3.

- द्विगुणं पुरुषस्यैव V. II., P. II., 132, 6.
 द्विगुणे व्रत आचीर्णे V. II., P. I., 291, 2.
 द्विगुणं सवनस्थे तु V. II., P. I., 65, 2.
 द्विगुणं सवनस्थे तु V. II., P. I., 39, 15.
 द्विजघ्नं कुष्ठिनं विद्यात् V. II., P. II., 246, 18.
 द्विजातिभ्यो धनं लिप्तेत् V. I., P. I., 197, 8.
 द्विजातिभ्यः सवर्णायाः V. I., P. II., 417, 19.
 द्विजातिप्रवरो विद्वान् V. I., P. II., 351, 1'.
 द्विजानां गोहितार्थं च V. II., P. I., 283, 9.
 द्विजान्कपञ्चितुच्छिष्टान् V. II., P. I., 163, 5.
 द्विजः पलाशवृक्षस्य V. II., P. II., 146, 7.
 द्विजश्चान्द्रायणं कृत्वा V. II., P. I., 305, 8.
 द्विजशुश्रूषणरतान् V. II., P. I., 429, 1.
 द्विजः शिष्यदुहश्चैव V. II., P. II., 226, 10.
 द्विजशुश्रूषणं धर्मं V. I., P. I., 480, 19.
 द्विजशुश्रूषया शूद्रः V. I., P. I., 481, 2.
 द्विजशुश्रूषयैवैषः V. I., P. I., 480, 11.
 द्विजस्त्वेकशफानां च V. II., P. II., 227, 4.
 द्विजस्याब्धौ तु नौयानुः V. I., P. I., 135, 1.
 द्विजस्य भार्या शूद्रा तु V. I., P. II., 96, 4.
 द्वितीयं V. II., P. II., 189, 3.
 द्वितीये चतुरो वद्यात् V. I., P. II., 290, 2.
 द्वितीये च तृतीये च V. I., P. I., 319, 8.
 द्वितीया च तृतीया च V. I., P. I., 232, 7.
 द्वितीये च तथा भागे V. I., P. I., 336, 19.
 द्वितीयेऽतिकृच्छ्रं V. II., P. II., 135, 7.
 द्वितीयं धर्मशास्त्रं तु V. I., P. I., 13, 6.
 द्वितीये पितरं तस्याः V. I., P. II., 456, 11.
 द्वितीयमान्तरं वासः V. I., P. II., 187, 9.
 द्वितीयमायुषो भागम् V. I., P. II., 139, 11.
 द्वितीयायां स्त्रीजन्म V. I., P. II., 316, 18.
 द्वितीये वा तृतीये वा V. I., P. II., 28, 9.
 द्वितीये स्तेनाः V. I., P. II., 317, 13.
 द्वितीयेऽहनि कर्तव्यं V. I., P. II., 296, 6.
 द्वितीयेऽह्नि तृतीयेऽह्नि V. I., P. II., 296, 11.
 द्वित्रिपादशयोश्चैव V. I., P. II., 295, 11.
 द्विः प्रमृज्यात् V. I., P. I., 235, 4.
 द्विपुष्करे च नन्वास्तु V. I., P. II., 450, 20.
 द्विरैन्द्रं तु कुर्वाणः V. I., P. II., 291, 10.
 द्विविधौ हि संस्कारः V. I., P. II., 17, 19.

द्विषोत्सन्ने V. II., P. II., 108, 9.
 द्विविधस्तु गृही ज्ञेयः V. I., P. I.,
 340, 6.
 द्विविधाः स्त्रियः V. I., P. II.,
 82, 12.
 द्विशकैकशक- V. II., P. II.,
 112, 11.
 द्विषता हि हविर्मुक्तं V. I., P. II.,
 346, 6.
 द्विषता हि हविर्मुक्तं V. I., P. I.,
 395, 6.
 द्वेष्यो भवति लोकेऽस्मिन् V. II., P. II.,
 234, 12.
 द्विःस्त्रिजं परिदग्धं च V. I., P. II.,
 377, 3.
 द्विहेतु षडधिष्ठानं V. I., P. I.,
 179, 15.
 द्वैषभावं संश्रयं च V. I., P. I.,
 469, 19.
 द्वौ द्वे पितृकार्ये त्रीन् V. I., P. II.,
 361, 9.
 द्वौ द्वे प्राक् त्रयः पितृये V. I., P. II.,
 364, 13; 399, 18.
 द्वौ द्वे पितृकार्ये त्रीन् V. I., P. II.,
 363, 19.
 द्वौ विप्रौ ब्राह्मणामी वा V. II., P. II.,
 146, 10.
 द्वौ मासौ V. II., P. II., 121, 3.
 द्वौ मासौ मत्स्यमासेन V. I., P. II.,
 372, 1.
 द्वौ मासौ स्नानमप्यस्य V. II., P. I.,
 247, 11.
 द्वौ हस्तौ युग्मतः कृत्वा V. I., P. I.,
 261, 4.
 द्वौ गुरु पुरुषस्येह V. I., P. I.,
 331, 1.
 द्वौ पादौ बन्धने चरेन् V. II., P. I.,
 427, 11.

द्वौ पादौ बन्धने चैव V. II., P. I.,
 257, 15.
 द्वे भार्ये क्षत्रियस्यान्त्ये V. I., P. II.,
 95, 11.
 द्वे बहूनि निमित्तानि V. I., P. II.,
 470, 5.
 द्वे राजन्यस्य V. I., P. II., 95, 16.
 द्वे द्वे शलाके देवानां V. I., P. II.,
 406, 1.

ध.

धनुःकर्ता धृतवृत्तिः V. I., P. II.,
 358, 17.
 धनिना रक्षिणा देया V. II., P. II.,
 201, 3.
 धनं पुत्राः कुलस्तस्य V. I., P. II.,
 323, 22.
 धनं वेदान् भिषक्सिद्धिं V. I., P.
 II., 312, 5.
 धनं द्याम्नि V. I., P. II., 314, 18.
 धनमार्यम्णे V. I., P. II., 314, 2.
 धन्यं यशस्यमायुष्यं V. I., P. I.,
 403, 16.
 धनलाभे प्रवृत्तस्तु V. I., P. I.,
 199, 5.
 धनं वा जीवनायालं V. II., P. II.,
 55, 2.
 धनं वा जीवनायाऽलं V. II., P. II.,
 69, 10.
 धनवन्तं प्रजावन्तं V. I., P. II.,
 438, 17.
 धनवृद्धिप्रसक्तान्ध V. I., P. II.,
 355, 5.
 धन्वदुर्गं महीदुर्गम् V. I., P. I.,
 464, 5.
 धनापहरणे चैव V. II., P. II.,
 113, 9.
 धनिष्ठासंयुते कुर्वात V. I., P. II.,
 129, 1.

धनिनं वाऽप्युपाराध्य V. I., P. I., 483, 12.	धर्मपरस्यामास्ये V. II., P. II. 270, 5.
धनुःशराणां कर्ता च V. I., P. II., 351, 2.	धर्मो बहुविधा लोके V. I., P. I. 81, 1.
धनुः सहस्रे द्वे क्रोशः V. I., P. II., 230, 3.	धर्ममप्यसुखोदके V. I., P. I. 220, 10.
धनहायेय शैहिवः V. I., P. II., 462, 8.	धर्ममर्थं च कामं च V. I., P. I. 180, 1.
धर्मे कुरुत यत्नेन V. I., P. II., 292, 16.	धर्ममेव प्रपद्यन्ते V. I., P. I. 474, 9.
धर्मक्रियां कर्तुमताः V. I., P. I., 284, 1.	धर्मार्थ V. II., P. II., 188, 5
धर्मकृद्देवविद्याति V. II., P. II., 214, 13.	धर्मराजः स्मृतः शास्त्रा V. II., P. II. 210, 8.
धर्मक्रियात्मयिन्ता च V. II., P. II., 216, 8.	धर्माऽर्थ-काम-मोक्षाणां V. I., P. I. 177, 6.
धर्मं चर V. I., P. I., 38, 11; 129, 1.	धर्माऽर्थ-कामान् स्वे काले V. I., P. I. 219, 13.
धर्मे जिज्ञासमानानां V. I., P. I., 13, 5.	धर्मार्थे नोपयुक्तं च V. I., P. I. 188, 14.
धर्मज्ञा बहवो विप्राः V. II., P. I., 131, 2.	धर्मार्थे यत्मानस्तु V. II., P. II. 75, 11.
धर्मज्ञसमयः V. I., P. I., 138, 1.	धर्मार्थे विक्रयं नेयाः V. I., P. II. 10, 8.
धर्मादेषे जलसम्पत्ते V. I., P. II., 183, 8.	धर्मविक्रमार्थं भार्याम् V. I., P. II. 113, 16.
धर्मेण च द्रव्यशृङ्खौ V. I., P. I., 479, 3.	धर्मविदक्षिणं हस्तम् V. I., P. I. 228, 11.
धर्मेण च यथान्तेन V. II., P. I., 208, 4; 221, 10.	धर्मो विश्वस्य V. I., P. I., 48, 15
धर्मेण पापम् V. I., P. I., 38, 10.	धर्मव्यावर्तमानेषु V. I., P. I. 116, 16.
धर्मास्तुखं च ज्ञानं च V. I., P. I., 53, 1.	धर्मस्य पर्वदधेव V. II., P. I. 230, 6.
धर्मोऽधर्मो समौ भूत्वा V. I., P. I., 82, 9.	धरा गुरुतरा तावत् V. I., P. I. 333, 2.
धर्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः V. II., P. II., 200, 15.	धाता प्रजापतिः शुक्रः V. I., P. I. 405, 15.
धर्मपत्नीं गुरोर्गत्वा V. II., P. II., 270, 14.	धातुः प्रकुप्यतं येन V. I., P. II. 189, 21.
धर्मः पादविहीनस्तु V. I., P. I., 82, 3.	

धाता यथापूर्वमकल्पयत् V. II., P. I., 136, 5.
 धात्रीफलैरमावास्यायां V. I., P. II., 391, 6.
 धान्य-कुप्य-पशुस्तेयं V. II., P. I., 17, 3.
 धान्य-कुप्य-पशुस्तेयम् V. II., P. II., 102, 2.
 धान्यकल्कोस्तु फलजैर् V. II., P. I., 180, 8.
 धान्य-गो-विप्र-देवानां V. I., P. I., 442, 6.
 धान्यचोरेस्तु हीनांगः V. II., P. II., 261, 13.
 धान्यचोरो व्रणी च स्यात् V. II., P. II., 263, 13.
 धान्यचोरोऽङ्गहीनः स्यात् V. II., P. II., 260, 10.
 धान्य-श्राद्धवत् सौख्यं V. I., P. I., 191, 2.
 धान्या-ऽन्न-धन-चौर्याणि V. II., P. II., 110, 7.
 धान्यं यवांस्तिलान् माषान् V. II., P. II., 255, 17.
 धान्यं वासांसि शाकं वा V. I., P. II., 52, 13.
 धान्यं इत्या भवत्याख्यः V. II., P. II., 254, 3.
 धार्मिकोऽव्यसनश्चैव V. I., P. I., 462, 14.
 धारायुतेन तोयेन V. I., P. I., 293, 14.
 धारपादस्य सूत्रस्य V. I., P. II., 168, 18.
 धारयेत्प्रहस्यं च V. I., P. I., 44, 12.
 धार्यो सा वर्षमेकं तु V. I., P. II., 33, 20.
 धावन्तं च प्रमत्तं च V. I., P. I., 330, 6.

धावतः पुति गन्धे च V. I., P. I., 155, 7.
 धिया यक्षरभ्रेण्या V. I., P. I., 304, 10.
 धुनिभ रोचनश्चैव V. I., P. II., 403, 11.
 धूपं चैवानुपूर्व्येण V. I., P. II., 411, 16.
 धूपो गुग्गुलको ह्यः V. I., P. II., 394, 11.
 धूम्रायनकृता धर्माः V. I., P. I., 109, 3.
 धेनुप्रदानं विप्राय V. II., P. II., 197, 2.
 धेनुप्रदानं विप्राय V. II., P. II., 47, 13.
 धेनोर्भावे दातव्यं V. II., P. II., 197, 5.
 ध्यानशीलो यतिर्विद्वान् V. I., P. II., 342, 11.
 ध्यायीत देवमीशानं V. I., P. I., 372, 14.
 ध्यात्वा हवि त्वगुज्ञातो V. I., P. II., 159, 21.
 ध्यायन् हर्षि च तद्यत्तः V. I., P. II., 187, 18.
 ध्येयः सदा सवितृमण्डलमध्यवर्ती V. I., P. I., 368, 16.
 ध्रुवो धर्मश्च सोमश्च V. I., P. I., 357, 15.
 ध्रुवमाजलिकं काम्यं V. I., P. I., 182, 9.
 ध्वजी शरीरजीवी च V. I., P. II., 385, 14.
 ध्वजापहारी V. II., P. II., 259, 9.

न.

नन्दायां भार्गवदिने V. I., P. II., 324, 1.

- नन्वायां भार्गवदिने V. I., P. II., 450, 17.
 न किञ्चिद्वेषजादन्यत् V. I., P. II., 195, 6.
 न कुट्यां नोदके सङ्गः V. I., P. II., 163, 7.
 नक्तं चारिभ्यः V. I., P. I., 384, 8.
 नक्तोद्धृतं तु यत्तौयं V. I., P. II., 376, 9.
 नक्तं चान्नं समश्रीयात् V. I., P. II., 745, 5.
 नक्तांध्यं जायते तस्य V. II., P. II., 248, 6.
 नक्तमेवोत्तरेण V. I., P. I., 385, 2.
 न कथञ्चुः । दुर्योनिः V. I., P. II., 73, 22.
 न कसा च न कुर्वीत V. I., P. I., 225, 7.
 न कदलीपत्रम् V. I., P. II., 393, 8.
 न कर्मणा न प्रजया V. I., P. I., 158, 8.
 न कुर्याद्गुरुपुत्रस्य V. I., P. II., 47, 2.
 न कुर्याच्छ्राद्धमेतेषु V. I., P. II., 303, 6.
 न कुर्याद्विद्याहुः V. II., P. I., 11, 2.
 न कुर्यादिति मीमांसते V. II., P. I., 11, 1.
 न कुर्यात्तात्मनस्त्राणं V. II., P. I., 248, 3.
 न कुर्यात्तात्मनस्त्राणं V. II., P. I., 246, 10.
 न कर्माविन् न वाऽधीते V. I., P. II., 218, 6.
 न कारुणं V. I., P. II., 256, 9.
 न कालंजं भक्षयेत् V. I., P. II., 325, 17.
 न कल्माषो न कपिलो V. I., P. I., 89, 8.
 न केवलं ब्राह्मणानां V. I., P. I., 186, 15.
 न क्षार-लवण- V. I., P. I., 382, 6.
 नक्षत्राणि च हैस्याश्च V. II., P. II., 218, 12.
 नक्षत्रनिर्देशानं V. II., P. II., 134, 1.
 नक्षत्रं दृष्ट्वा V. I., P. I., 313, 5.
 न क्षुत्तृष्णा-भ्रमभ्रातं V. I., P. II., 7, 3.
 नखि-संघट्टिपत्रानाम् V. I., P. II., 327, 9.
 नखानि निकृष्य V. I., P. II., 171, 1.
 नखानि रोमाणि छित्त्वा V. II., P. I., 242, 1.
 न गजभ्रमकृते V. I., P. I., 442, 13.
 नम्रा शीनाः क्षुधातांश्च V. II., P. II., 262, 4.
 नम्रो मलिनवस्त्रः स्यात् V. I., P. I., 265, 7.
 नमस्तु दग्धवस्त्रः स्यात् V. I., P. I., 265, 8.
 न गोमूत्र-पुटीषे तु V. I., P. I., 271, 13.
 नगरं न हि कर्तव्यं V. I., P. II., 180, 8.
 न गर्भसोषस्तत्रारितं V. II., P. I., 349, 7.
 न ग्रामजातान्धातोऽपि V. I., P. II., 143, 2.
 न ग्रामाभिमुखं प्रेतं V. I., P. II., 280, 10.
 न घटासिक्त- V. I., P. I., 113, 1.
 न घर्घरस्वरां क्षामां V. I., P. II., 55, 19.

- न च कुर्यात् तृतीयायां V. I., P. I., 283, 4.
 न च क्षुधाऽस्य संसीद्वि V. I., P. I., 466, 8.
 न च जन्तुमयीं शय्याम् V. I., P. I., 443, 10.
 न चातिष्ठिष्ठदशनां V. I., P. II., 56, 5.
 न चातिथिं पूजयति V. I., P. I., 402, 12.
 न चैतदिष्टं देवानां V. I., P. II., 270, 20.
 न चोत्पात-निमित्ताभ्यां V. I., P. II., 189, 16.
 न च तैलाभ्यन्तशिराः V. I., P. I., 443, 13.
 न च द्विजातयो ब्रूयुः V. I., P. II., 424, 18.
 न चाद्वीक्षेत् भुञ्जानान् V. I., P. II., 424, 2.
 न चाध्ययनशीलः स्यात् V. I., P. II., 195, 11.
 न चैनं भुवि शक्नोति V. I., P. I., 448, 4.
 न च निर्धुन्यात् केशान् V. I., P. I., 263, 8.
 न चाऽनिसृष्टो गुरुणा V. I., P. I., 335, 14.
 न चापि भग्नशयने V. I., P. I., 412, 7.
 न चपलः V. I., P. I., 443, 3.
 न च प्राणिवयो यज V. II., P. I., 179, 9.
 न च निज्रासनगतो V. II., P. I., 138, 10.
 न चैनं देहमाश्रित्य V. I., P. II., 194, 8.
 न च सम्प्रोपनीता स्यात् V. I., P. II., 93, 4.
 न चर्मापरिसंस्थश्च V. I., P. I., 424, 3.
 न चाऽलिप्यत सोमेण V. II., P. I., 414, 13.
 न चैव मांसमग्नीयुः V. I., P. II., 293, 16.
 न च वैदयस्य कामः स्यात् V. I., P. I., 478, 11.
 न च सोऽव्यसम्पत्तौ V. II., P. II., 217, 4.
 न चाऽभुपातः पिण्डो वा V. II., P. I., 20, 9; 21, 14.
 न चाभुपातयेत् जातु V. I., P. II., 424, 1.
 न च सौख्यमवामोति V. II., P. II., 268, 8.
 न च सोपानत्को V. I., P. I., 226, 2.
 न चाऽसमाहितमनः V. I., P. I., 306, 4.
 न जातीकुसुमानि V. I., P. II., 393, 8.
 न जपेत् पैतृकं जप्यं V. I., P. II., 460, 1.
 न जीर्णवैवायतने V. I., P. I., 225, 3.
 न जीर्ण-मलवद्वासाः V. I., P. II., 54, 11.
 न जीवत्पितृकः कृष्णैः V. I., P. I., 355, 17.
 नयन्न रजकस्यान्नं V. II., P. I., 380, 3.
 नट-नतक-तक्षाणः V. II., P. I., 380, 7.
 नटादिप्रिक्षणं द्यूतं V. I., P. II., 184, 1.
 नदीं शैलूषकीं चैव V. II., P. I., 334, 1.
 नडन्तिकायाम् V. I., P. II., 306, 1.

न तु कदाचित् V. I., P. II.,
 124, 1.
 न तु नेजकधौतेन V. I., P. I.,
 264, 11.
 न तु नैमित्तिकेन स्यात् V. II., P. I.,
 167, 8.
 न तेन शुद्धिर्भाष्येति V. II., P. I.,
 134, 2.
 न तत्फलमवाप्नोति V. I., P. II.,
 390, 5.
 न तापसैर्ग्राह्यैर्वा V. I., P. II.,
 190, 6.
 न ताभिः सहभोक्तव्यं V. II., P. I.,
 403, 4.
 न स्य ज्ञेयं सूतके वाऽपि V. I.,
 P. II., 210, 15.
 न स्य ज्ञेयं सूतके वाऽपि V. I., P. I.,
 302, 9.
 न स्याज्ज्ञं क्षणमप्येतत् V. I., P. I.,
 130, 8.
 निर्यं त्रिषवणस्तथायी V. I., P. II.,
 163, 20.
 न तत्र धर्माः सीदन्ति V. I., P. I.,
 132, 1.
 न तत्र बहुधाः कुर्यात् V. I., P. I.,
 243, 5.
 न तत्र सूतकं तद्वत् V. I., P. II.,
 258, 6.
 न तीर्थे V. I., P. I., 477, 13.
 न तीर्थवासी निर्ये स्यात् V. I.,
 P. II., 195, 10.
 न स्वल्पदक्षिणैर्यज्ञैः V. I., P. I.,
 169, 18.
 न तु विख्यापयेत् पिण्डं V. II., P. I.,
 302, 19.
 न स्वैवैनां प्रयच्छेत V. I., P. II.,
 77, 18.
 न तिष्ठति तथाऽऽसीत् V. I., P. II.,
 45, 9.

न तिष्ठत्सु V. I., P. I., 477, 11.
 न तस्य कार्यं करणं च V. I., P. I.,
 102, 11; 104, 8.
 न तस्य शेषमिच्छन्ति V. I., P. I.,
 425, 12.
 न तस्य दहनं कार्यं V. I., P. II.,
 232, 6.
 न तस्य निष्कृतिर्वृष्टा V. II., P. I.,
 14, 9.
 न तस्य निष्कृतिर्वृष्टा V. II., P. I.,
 203, 8.
 न तस्य प्रतिभोकोऽस्ति V. II.,
 P. II., 12, 10.
 न तस्य शुद्धिर्निर्वृष्टा V. II., P. II.,
 72, 11.
 न दण्डेन न यष्ट्या वा V. I., P. II.,
 7, 2.
 नदीनदेषु तीर्थेषु V. I., P. II.,
 304, 1.
 नदीतीरेषु गोष्ठेषु V. II., P. I.,
 439, 9.
 नदीनद-तडागेषु V. I., P. I., 185.
 न दानादधिकं किञ्चित् V. I., P. I.,
 177, 2.
 न दीनो नापि वा क्रुद्धो V. I., P. I.,
 424, 3.
 नदीशृङ्गिकया वापि V. II., P. I.,
 186, 2.
 न द्याः पितृकार्येषु V. I., P. I.,
 393, 15.
 नद्यां तीर्थं नृके वाऽपि V. I., P. I.,
 294, 2.
 नद्या यच्च परिभ्रष्टं V. I., P. I.,
 286, 2.
 नद्योर्वा सङ्ग-ने शस्तं V. I., P. I.,
 304, 15.
 नद्विः पक्वम् V. I., P. II., 382.
 न दैवं नापि पित्र्यं च V. I., P. I.,
 467, 11.

- नदेवायतनं गच्छेत् V. I., P. II., 133, 9.
 ननुधर्मा V. II., P. II., 283, 20.
 नदीषु देवस्यातेषु V. I., P. I., 270, 1.
 न दोषः पक्तैलेषु V. I., P. I., 283, 12.
 नदीषु बहुतायासु V. I., P. I., 363, 12.
 नदीषु बहुतायासु V. I., P. II., 307, 9.
 नदुष्यन्ति विद्वांसो V. II., P. I., 190, 17.
 नदीमङ्गले वा V. II., P. I., 68, 7.
 नदी-समुद्रतीरे वा V. I., P. II., 304, 13.
 न देहो भविता तत्र V. I., P. II., 183, 3.
 न धान्य-V. I., P. I., 443, 4.
 न धर्मशास्त्रेष्वन्येषु V. I., P. I., 159, 3.
 न नखेन न काष्ठेन V. I., P. II., 406, 9.
 न नम-V. I., P. I., 442, 12.
 न नदीतीरमासाद्य V. I., P. I., 225, 5.
 न निन्देन्न प्रशंसेत् V. II., P. I., 302, 20.
 न निन्देत् योगिनः सिद्धान् V. I., P. II., 133, 12.
 न नारिकेलैर्न च फालकेन V. II., P. I., 275, 9.
 न निशान्ते प्रतिश्रान्ते V. I., P. I., 154, 8.
 न पश्यहि प्रेष्यनागर्नी V. I., P. II., 55, 14.
 न पशुत्या विषमं वध्यात् V. II., P. II., 142, 1.
 न ब्रह्माभिष्याहरेत् V. I., P. II., 30, 6.
 न पुच्छेन्नोन्न-चरणे V. I., P. I., 405, 4.
 न पञ्चशङ्कते V. I., P. I., 442, 13.
 न प्रचारं गृहे कुर्यात् V. II., P. I., 346, 5.
 न पितृणां तथैवान्ये V. I., P. II., 441, 14.
 न पादुकास्थितो वाऽपि V. II., P. I., 138, 11.
 न पादौ न शिरो बस्ति V. I., P. I., 424, 10.
 न पादौ न शिरो बस्ति V. I., P. II., 425, 19.
 न पदां पादमाक्रम्य V. I., P. I., 306, 7.
 न पङ्क्यां कर्षेत् V. I., P. II., 50, 2.
 न पञ्चीं पुत्रीं च पौत्रीं च V. II., P. I., 325, 11.
 न पिबेन्न च भुञ्जीत V. I., P. I., 426, 1.
 न परस्परमर्ध्याः स्युः V. I., P. II., 345, 15.
 न प्रतिगृह्णीयात् V. I., P. I., 426, 19.
 न प्रतिगृह्णीयात् V. I., P. II., 423, 9.
 न प्रातर्न प्रदोषश्च V. I., P. I., 291, 6.
 न प्रेतत्वमवाप्नोति V. I., P. I., 280, 6.
 न प्रीतिर्वद्वाहेषु V. I., P. I., 125, 12.

- न प्रसारितपादस्तु V. I., P. I., 423, 18.
 न पयुषितम् V. I., P. II., 382, 9.
 न पूर्वैर्गुरवे किञ्चित् V. I., P. II., 52, 10.
 न पूर्वैण विगुह्निः स्यात् V. I., P. II., 264, 19.
 न पलाशशयने V. I., P. I., 442, 12.
 न दुष्येत् तस्य तत् पात्रं V. I., P. II., 192, 12.
 न कालकृष्टम् V. I., P. II., 138, 6.
 न कालकृष्टे न जले V. I., P. I., 225, 2.
 न कालकृष्टमभियात् V. I., P. II., 143, 1.
 न वक्रत्रतिके पापे V. I., P. I., 187, 9.
 न बीजी भागमर्हति V. II., P. I., 44, 14.
 न बन्धुन्विष्यात् V. II., P. I., 38, 18.
 न ब्रह्म कीर्तयित्वाऽपि V. I., P. I., 425, 4.
 न ब्राह्मण-श्रुत्रिययोः V. I., P. II., 96, 11.
 न ब्राह्मणस्य त्वतिथिः V. I., P. I., 400, 11.
 न बाह-सक्थिसंस्थश्च V. I., P. I., 423, 19.
 न युक्त्वाऽलङ्कृतो योगी V. I., P. I., 270, 3.
 न भैक्षं परपाकान्नं V. I., P. II., 189, 7.
 न भक्षयेत् पालाशं V. I., P. I., 253, 3.
 न भोजनार्थं स्वे विप्रः V. I., P. I., 406, 2.
 न भिक्षे V. I., P. I., 1, 443.
 न भिक्षां प्रतिपद्येत V. I., P. I., 290, 16.
 न भिक्षभाजने चैव V. I., P. I., 425, 2.
 न भर्तारं द्विष्यात् V. II., P. I., 33, 7.
 न भार्यादर्शनेऽभियात् V. I., P. I., 425, 8.
 नभस्यकृष्णपक्षे तु V. I., P. II., 322, 8.
 नभस्यमासस्य च कृष्णपक्षे V. I., P. II., 311, 3.
 नभस्यमासस्य च कृष्णपक्षे V. I., P. I., 156, 10.
 नभस्यस्याऽपरे पक्षे V. I., P. II., 319, 10.
 नभस्यस्याऽपरे पक्षे V. I., P. II., 322, 12.
 नभस्यस्यापरः पक्षो V. I., P. II., 319, 7.
 न मुखेनोपधमेत् V. I., P. II., 50, 3.
 न मुख्या विप्रुषः V. I., P. I., 245, 1.
 नमो गोभ्यः श्रीमतीभ्यः V. II., P. I., 249, 4.
 न सृण्वयानि कुर्वीत V. I., P. II., 392, 17.
 नमो नमो V. II., P. II., 174, 14.
 नमो नमः कृष्णाय V. II., P. II., 175, 8.
 नमो नमश्चन्द्र- V. II., P. II., 176, 1.
 नमो नमो ज्येष्ठाय V. II., P. II., 175, 9.
 नमो नमो वीर्याय V. II., P. II., 175, 12.
 नमो नमो नीलमीनाय V. II., P. II., 175, 7.

नमो नमो रुद्राय V. II., P. II., 175, 3.	नमस्कारं प्रकुर्वीत V. I., P. I., 327, 10.
नमो नमस्तीक्ष्णाय V. II., P. II., 175, 13.	नमस्कुर्वीन्महादेवम् V. I., P. I., 372, 11.
नमो नमः सत्याय V. II., P. II., 175, 10.	नमे स्तेनो जनपदे V. I., P. I., 200, 17.
नमो नमः सौम्याय V. II., P. II., 175, 13.	न मांसभक्षणे क्षीणो V. I., P. II., 389, 11.
नमो नमः सूर्याय V. II., P. II., 175, 6.	न यक्ष-नागायतने V. I., P. I., 442, 3.
न मूर्धं पथि कुर्वीत V. I., P. I., 225, 1.	न याचते द्विजो मूढः V. I., P. II., 422, 19.
न निदमतिथिं कुर्यात् V. I., P. I., 399, 2.	न यज्ञे गोवधः कार्यः V. I., P. I., 133, 13.
न मन्वाः कारणं तत्र V. I., P. II., 90, 18; 91, 2.	न यतिर्न वनस्थश्च V. I., P. II., 148, 6.
नमो ब्रह्मणे इति V. I., P. I., 346, 4.	न यज्ञोपवीतं V. I., P. II., 171, 6.
नमो ब्रह्मसुताभ्यश्च V. II., P. I., 249, 5.	न यज्ञार्थं धनं शूद्रान् V. I., P. I., 198, 3.
न सीमांत्यानि शौचानि V. II., P. I., 146, 2.	न यावदुपनीयन्ते V. I., P. I., 231, 16.
न त्रियेत समं भर्त्रा V. II., P. I., 56, 7.	नरकाणां शतं गत्वा V. I., P. II., 366, 16.
नमो विवस्वते ब्रह्मन् V. I., P. I., 364, 5.	नरके तेऽन्धतामिहे V. II., P. II., 264, 5.
नमो रुद्राय V. II., P. II., 193, 13.	न रक्तमुल्लवणं चान्य- V. I., P. II., 54, 12.
नमः स्वधायै स्वाहायै V. I., P. II., 401, 20.	नरकं प्रतिपद्यन्ते V. II., P. II., 210, 2.
न स्तेच्छाशुचि- V. II., P. II., 142, 4.	नरकाण्ये महाघोरे V. II., P. II., 208, 7.
न स्तेच्छभाषां शिखेत V. I., P. II., 134, 13.	नरके रौरवे घोरे V. I., P. II., 178, 2.
नमस्कारेण मन्त्रेण V. I., P. I., 481, 16.	नर्श-वृक्ष-मन्त्रीनाम्नी V. I., P. II., 55, 13.
नमस्कुत्वाऽप्ययं विष्णुं V. I., P. I., 441, 16.	न रक्षति च यो शरान् V. II., P. I., 43, 11.

- नरो गोगमनं कृत्वा V. II., P. I.,
 340, 19.
 नरो गोगमने कुर्यात् V. II., P. I.,
 340, 12.
 न राजाज्ञाकारिणां V. I., P. II.,
 256, 10.
 न रातः प्रतिगृह्णीयात् V. I., P. I.,
 199, 7.
 न रातां V. I., P. II., 256, 7.
 न राज्ञामघरोषोऽस्ति V. I., P. II.,
 257, 8.
 नरः पापात् प्रमुच्येत V. II., P. II.,
 201, 8.
 नरैर्भस्माऽग्निरोषान्ते V. I., P. I.,
 318, 16.
 नरमांसं श्वमांसं च V. II., P. I.,
 371, 1.
 नर्मशोस्तरागे तु V. I., P. II.,
 129, 15.
 नर्मवा-बाह्वरातीरे V. I., P. II.,
 304, 8.
 नरा-ऽश्वमेधौ मयं च V. I., P. I.,
 133, 10.
 नरा-ऽश्वोद्-वराहैश्च V. II., P. I.,
 66, 4.
 नरकेषु क्रमणैव V. II., P. II.,
 242, 12.
 नरो ह्येकोपवासेन V. II., P. I.,
 125, 7.
 न वक्तारं पुनर्यान्ति V. I., P. II.,
 196, 2.
 न वेगं धारयेत् V. I., P. I.,
 224, 6.
 नवाङ्गुलं मध्यमं स्यात् V. I., P. I.,
 267, 3.
 न वीजयेद्वा वस्त्रेण V. I., P. II.,
 133, 10.
 न विज्ञातं V. I., P. I., 52, 7.
 न वट-श्लोकुम्बर V. I., P. II.,
 379, 7.
 न वृथा वारिमग्नानां V. I., P. I.,
 270, 15.
 न विधौ परः शब्दार्थः V. I., P. II.,
 298, 11.
 नवधा सङ्कुरः प्रोक्तो V. II., P. I.,
 28, 13.
 नवोदके दद्यात् च V. I., P. I.,
 137, 3.
 न वेदपाठमात्रेण V. I., P. I.,
 151, 8.
 न विदुः श्वस्तनम् V. I., P. I.,
 52, 7.
 न विद्युद्वग्धकृते V. I., P. I.,
 443, 1.
 न विद्यन्ते यतस्तेन V. I., P. I.,
 74, 7.
 न विद्यमाने पूर्वोक्तं V. I., P. I.,
 241, 3.
 न विद्यया केवलया V. I., P. I.,
 184, 13.
 नवान्तरितार्थपात्रं च V. I., P. II.,
 300, 14.
 नवान्न-चौल-गोशने V. I., P. II.,
 461, 4.
 न विप्रं स्वेषु तिष्ठन्तु V. I., P. II.,
 279, 7.
 नवम एकस्युराः V. I., P. II.,
 317, 18.
 नवमैकादशे चैव V. I., P. II.,
 448, 8.
 न वामनां नातिदीर्घा V. I., P. II.,
 56, 4.
 नवमीं नाभिमध्ये तु V. I., P. I.,
 367, 15.
 नवम्यां गन्धलेपं तु V. I., P. I.,
 368, 7.

- नवम्यां शरिकार्थं स्यात् V. I., P. II., 110, 16.
- नवम्यां भानुवारं च V. I., P. I., 253, 7.
- नवमे वाससां त्यागः V. I., P. II., 294, 1.
- नवमिन् षडुत्तरम् V. I., P. II., 449, 3.
- नवियुक्ता स्वचा चैव V. I., P. II., 39, 20.
- न व्रतिनां V. I., P. II., 256, 8.
- न व्रतोपवास-V. II., P. I., 38, 9.
- न व्रतेनोपवासेन V. II., P. I., 37, 3.
- न वार्यापि प्रयच्छेत्तु V. I., P. I., 187, 8.
- न वर्षधाराभिः V. I., P. I., 247, 10.
- न वै वाचां न चक्षुषि V. I., P. I., 127, 3.
- नवं वा निर्मलं वाऽपि V. II., P. I., 365, 3.
- नवावरान् भोजयेत् V. I., P. II., 363, 9.
- नवश्राद्धं तु दम्पत्योः V. I., P. II., 469, 8.
- नवश्राद्धानि पञ्चाहः V. I., P. II., 448, 14.
- न वाऽश्रुपातः पिण्डो वा V. I., P. II., 226, 10.
- न विष्ण्वाराधनात् पुण्यं V. I., P. I., 371, 18.
- न वेदिनाशिवाभिः V. I., P. I., 424, 1.
- न वसेत् यतिः षट्सु V. I., P. II., 184, 4.
- न समं विशां राज्ञां V. I., P. II., 448, 18.
- नवसमा राजन्यस्य V. II., P. I., 98, 17.
- न वक्ष्यपीडनं कुर्यात् V. II., P. I., 164, 14.
- न शोचन्ति तु यज्ञैताः V. I., P. II., 112, 2.
- न शौचं वर्षधाराभिः V. I., P. I., 231, 2.
- न शृण्वन्ति गुरोर्वाक्यं V. II., P. II., 238, 16.
- न शूद्रं द्विजेन V. I., P. II., 279, 12.
- न शूद्रो यजमानं वै V. I., P. II., 280, 2.
- न शूद्रराज्ये निवसेत् V. I., P. II., 133, 3.
- न इमशान-V. I., P. I., 443, 2.
- न इमभिरुच्छिष्टः V. I., P. I., 245, 13.
- न इमभ्युज्ज्वलवर्ती V. I., P. II., 55, 18.
- न शयीत समं भर्त्रा V. II., P. I., 346, 6.
- न इयते नाऽत्र सन्वेहः V. II., P. I., 215, 5.
- न इयन्ति तामसा भावाः V. I., P. I., 481, 1.
- नष्टेऽग्नौ विधिवद् दद्यात् V. II., P. II., 109, 15.
- नष्टे जलपावित्रे वा V. I., P. II., 172, 21.
- नष्टे षण्डकाष्ठे V. II., P. II., 148, 10.
- नष्टे देवलकी इत्तम् V. I., P. I., 188, 5.
- नष्टे घृते प्रव्रजिते V. I., P. II., 91, 8.
- नष्टायां मेखलायां V. II., P. II., 148, 12.
- नष्टशौचे व्रतभ्रष्टे V. I., P. I., 395, 17.
- न स किंचिदुपाधीयात् V. I., P. II., 188, 22.

- न संक्रामज च हसन् V. I., P. I., 306, 8.
 नस्तःसकलपाशैर्वा V. II., P. I., 261, 4.
 न स तत्फलमामोति V. I., P. I., 405, 19.
 न सत्रिणां V. I., P. II., 256, 8.
 न सा देवे न सा पित्र्ये V. I., P. II., 463, 20.
 न सा देवे न सा पित्र्ये V. I., P. II., 87, 15.
 न साधयन्ति कार्याणि V. II., P. II., 228, 13.
 न सोपानद्वेष्टितिशिराः V. I., P. I., 329, 7.
 न स पापेन लिप्येत V. I., P. I., 197, 2.
 न साम्प्रदायिकं तस्य V. I., P. II., 347, 6.
 न सपत्नी नातिशया V. I., P. II., 39, 22.
 न स्पृशेद्दामहस्तेन V. I., P. II., 425, 18.
 न स्पृशेद्दामहस्तेन V. I., P. I., 424, 9.
 न साम-यजु-ऋग्वर्ग- V. I., P. I., 83, 9.
 न स्त्रीभिर्न च बालेन V. I., P. II., 435, 12.
 न स्वातन्त्र्येण कर्तव्यं V. II., P. I., 37, 21.
 न स्वपेक्ष तथा गर्ते V. I., P. I., 442, 5.
 न स्वयम् V. I., P. I., 477, 12.
 न ससत्त्वेषु गर्तेषु V. I., P. I., 225, 4.
 न सहेत यशस्तेषां V. II., P. II., 222, 3.
 न हि कर्म क्षीयते V. II., P. I., 11, 2.
 न हि तेषामतिक्रम्य V. II., P. I., 211, 15.
 न हर्तुं न सपस्तनं V. II., P. I., 240, 11.
 न हायनेनै पलितैः V. I., P. I., 334, 13.
 न हि स्मृताः शेषभाजो V. I., P. II., 415, 7.
 न हसन् V. I., P. I., 246, 9.
 न हिंस्यात्सर्वभूतानि V. I., P. I., 69, 2.
 न ह्यस्य विद्यते कर्म V. I., P. II., 30, 1.
 न ह्यन्या निष्कृतिस्तेषां V. II., P. I., 320, 15.
 न ह्यस्मिन् बुध्यते कर्म V. I., P. II., 91, 8.
 नाऽऽकाशे V. I., P. I., 442, 12.
 नाऽऽकाशे सर्वशून्ये च V. I., P. I., 442, 9.
 नाऽऽकृत्वा लभते किञ्चित् V. II., P. II., 247, 6.
 नाऽऽक्रमेत् कामतः छावां V. I., P. II., 133, 16.
 नागानां विप्रियं कुर्वन् V. I., P. II., 226, 1.
 नागानां विप्रियं कुर्वन् V. II., P. I., 21, 2.
 नात्रिष्टुटे V. I., P. I., 443, 1.
 नात्रिमधितिष्ठेत् V. I., P. II., 50, 2.
 नात्रिसंस्कारः V. I., P. II., 369, 17.
 नागरं चात्र वै देवं V. I., P. II., 369, 17.

नाऽगारे नाऽऽसने नाऽङ्गे V. I., P. II.,
 163, 8.
 नाऽकुलिभिः V. I., P. I., 246, 7.
 नाऽकुलीभिः स्वकान्दग्धान् V. I., P.
 I., 252, 15.
 नाऽङ्गादाधिका कार्या V. I., P. II.,
 39, 19.
 नाजीर्णमुक्तः V. I., P. II., 50, 4.
 नाजीर्णं भोजनं कुर्यात् V. I., P.
 I., 423, 13.
 नाऽज्ञातेन समं गच्छेत् V. I., P. I.,
 134, 4.
 नाऽङ्गलिना धिक्वेत् V. I., P. I.,
 248, 1.
 नाऽस्त्रिणां नान्यकामां V. I., P.
 II., 103, 1.
 नाऽऽपञ्चोनाम राज्ञोऽस्ति V. I., P.
 I., 446, 16.
 नाऽऽपञ्चोनाम राज्ञोऽस्ति V. I., P.
 I., 447, 2.
 नाऽस्त्वा मिष्टमश्नीयात् V. I., P. I.,
 421, 2.
 नाद्यात्सूर्यव्रहात् पूर्वम् V. I., P. I.,
 435, 11.
 नादर्यं वै समीक्षेत V. I., P. II.,
 46, 11.
 नाऽनुशं वृषयेत् कन्यां V. I., P.
 II., 92, 11.
 नाधिकं वद्यात् V. I., P. I., 426, 19.
 नाऽधेतव्यं न वक्तव्यं V. I., P. II.,
 177, 2.
 नाऽधेतव्यं न वक्तव्यं V. I., P. II.,
 195, 2.
 नाऽद्यापयति नाऽधीति V. II., P. I.,
 208, 17.
 नाऽध्यापनाद् याजनाहा V. II., P. I.,
 414, 8.
 21

नाऽध्यापनाद् याजनाहा V. I., P. I.,
 195, 19.
 नाऽध्यामिकैर्वृत्ते ग्रामे V. I., P. II.,
 133, 2.
 नान्दीमुखान् पितृगणान् V. I., P. II.,
 461, 10.
 नान्दीमुखाः पितरः पितामहाः V. I.,
 P. II., 459, 15.
 नान्दीमुखाः पितरः प्रीयन्ताम् V. I.,
 P. II., 459, 14.
 नान्दीमुखान् पितृनर्चयिष्यते V. I.
 P. II., 456, 14.
 नान्दीमुखान् पितृनावाहयिष्ये V. I.,
 P. II., 459, 13.
 नान्दीमुखे सत्य-वसू V. I., P. II.,
 403, 16.
 नान्धकारि न संध्यायां V. I., P. I.,
 425, 5.
 नाधितिष्ठेत् शकृन्मुख-V. I., P. II.,
 134, 14.
 नान्तरा भोजनं कुर्यात् V. I., P. I.,
 423, 2.
 नान्तर्वासो विना जातु V. I., P. I.,
 263, 5.
 नाऽन्वये सति सर्वस्वं V. I., P. I.,
 189, 19.
 नाज-पानादिकं भ्रात्रे V. I., P. II.,
 423, 11.
 नानध्यायोऽस्ति वेदानां V. I., P. I.,
 158, 21.
 नानिबद्धेक्षणां तद्वत् V. I., P. II.,
 55, 20.
 नानियुक्तोऽध्यासनरथः V. I., P. I.,
 426, 18.
 नान्यतो ज्ञायते धर्मः V. I., P. I.,
 337, 7.

- नान्यत् पदयामि जन्मूनां V. II., P. II., 162, 12.
 नाऽन्यो धर्मोऽस्ति विज्ञेयो V. II., P. I., 58, 11.
 नान्यः प्राणी महाभाग V. II., P. II., 209, 2.
 नान्यविद्याऽभियुक्तश्च V. I., P. II., 196, 10.
 नान्यो विमुक्तये पन्थाः V. I., P. I., 444, 12.
 नान्यस्मै कस्मै च न V. I., P. I., 77, 12.
 नागुरोधोऽस्त्यनध्याये V. I., P. I., 158, 16; 348, 11.
 न नारीमध्ये V. I., P. I., 443, 8.
 नानाविधो वातरोगो V. II., P. II., 279, 8.
 नाऽनुशासन-वाश-भ्यां V. I., P. II., 189, 17.
 नाऽतिष्टां न प्रकुपितां V. I., P. II., 102, 19.
 नानुष्ठेयं मनुष्यैस्त- V. I., P. II., 68, 17.
 नाऽनाहितामिनांऽविद्वान् V. I., P. I., 200, 18.
 नापि कीर्त्यं न धर्माय V. I., P. I., 178, 4.
 नाऽऽपश्चामि च V. I., P. II., 50, 3.
 नाऽऽपाणीयमन्नमग्नीयात् V. I., P. II., 382, 8.
 न्मऽपाचे विवृषा किञ्चित् V. I., P. I., 177, 12.
 नाऽपरीक्षितं V. I., P. I., 146, 14.
 नाऽपविज्ञेयं हस्तेन V. I., P. II., 418, 10.
 नाऽपाश्रितो न जल्पन्श्च V. I., P. I., 306, 2.
 नाऽब्राह्मणे गुरौ शिष्यो V. I., P. II., 43, 16.
 नाभि-कण्ठान्तरोद्भूते V. II., P. I., 127, 12.
 नाऽभुक्तं क्षीयते कर्म V. II., P. I., 11, 12.
 नाभिं च हृदयं तद्वत् V. I., P. I., 238, 9.
 नाभिनन्देत मरणं V. I., P. II., 194, 3.
 नाभिमात्रे जले स्थित्वा V. I., P. I., 261, 7.
 नाभेरूर्ध्वं नरः स्पृष्टः V. II., P. I., 187, 14.
 नाभेरूर्ध्वं तु वृष्टस्य V. II., P. I., 67, 14.
 नाभेरुपः संस्पृष्टो V. I., P. I., 306, 6.
 नाभिरक्षन्ति वै शक्ताः V. II., P. I., 9, 10.
 नाऽभिवाद्यास्तु विप्रेण V. I., P. I., 327, 4.
 नाऽभिवाद्यः स विवृषा V. I., P. I., 324, 12.
 नाऽभिध्याहारयेद्ब्रह्म V. I., P. II., 465, 12.
 नाभिसंस्पर्शनान्नागाः V. I., P. I., 250, 10.
 नाऽभ्यङ्गमर्कं न च भूमिषुवे V. I., P. I., 282, 2.
 नामकर्मणि बालानां V. I., P. II., 461, 8.
 नाम गोत्रं पितृणां तु V. I., P. II., 398, 12.

- नामभारकविमा ये V. II., P. II., 201, 1.
 नामभारकविप्रस्तु V. I., P. II., 219, 3.
 नामधेयं दशम्यां तु V. I., P. II., 24, 10.
 नामधेयं दशम्यां च V. I., P. II., 25, 1.
 नाम्नो वन्तोद्भवान् औडान् V. I., P. II., 243, 11.
 नामान्युच्चार्य विधिना V. I., P. I., 267, 15.
 नामावास्यायां V. I., P. II., 100, 16.
 नायसेवै पात्रेण V. I., P. II., 418, 11.
 नारी खन्वननुज्ञाता V. II., P. I., 37, 17.
 नारीणां विक्रयं कृत्वा V. II., P. II., 132, 5.
 नारीणां विक्रयं कृत्वा V. II., P. II., 119, 2.
 नातेवे दिवा V. I., P. II., 100, 1.
 नार्थरात्रे न मध्याह्ने V. I., P. I., 425, 1.
 नार्द्रपादः स्वपेत् V. I., P. I., 442, 11.
 नार्द्रवशे V. I., P. I., 442, 12.
 नाऽऽद्रवासा न नमश्च V. I., P. I., 442, 8.
 नाऽऽद्रवासा नाऽऽर्द्रशिराः V. I., P. I., 423, 17.
 नास्त्यशलिः कार्यो V. II., P. I., 23, 6.
 नारायणीयम् V. II., P. II., 157, 11.
 नारायणे समुद्दिश्य V. I., P. II., 227, 6.
 नार्यमणं पुण्वति V. II., P. I., 448, 13.
 नारं शौनं तथा मांसं V. II., P. I., 408, 10.
 नारी स्वर्गं न वामोति V. II., P. I., 37, 4.
 नालिकां बालपुष्पं च V. II., P. I., 401, 3.
 नालिका-शण-छत्राक-V. I., P. II., 375, 9.
 नाऽलोमिकां नाऽतिलोमां V. I., P. II., 55, 12.
 नात्पत्वं वा बहुत्वं वा V. I., P. I., 179, 17.
 नावामोति गृही लोकान् V. I., P. I., 216, 15.
 नावामोति गृही लोकान् V. II., P. I., 404, 7.
 नावबुद्धयन्ति ये चैवं V. I., P. I., 180, 11.
 नाऽवमन्येत वै भूष्णः V. I., P. II., 133, 18.
 नाऽविशालां न वै भग्नां V. I., P. I., 443, 9.
 नावद्वयं तु युवानोऽस्य V. I., P. II., 326, 15.
 नाऽविस्पष्टमधीयीत V. I., P. I., 154, 7.
 नाऽऽवाहनमौकरणं V. I., P. I., 388, 9.
 नाऽऽशौचं कीर्तितं सङ्गिः V. I., P. II., 254, 4.
 नाऽऽशौचं नोदकं नाशु V. I., P. II., 224, 15.
 नाऽऽशौचं विद्यते पुंसः V. I., P. II., 212, 19; 260, 1.
 नाऽऽशौचं सूतके प्रोक्तं V. I., P. II., 254, 8.
 नाऽऽशौचं सूतके प्रोक्तं V. I., P. II., 215, 4.
 नाऽशुद्धिः प्रसवाशौचे V. I., P. II., 235, 15.

- नाभीयान् इयहं, मर्या V. II., P. I., 369, 6.
 नाभीयुर्बहवश्चैव V. I., P. I., 424, 13.
 नाशयन्त्याशु पापानि V. II., P. I., 223, 7.
 नाशयन्त्याशु पापानि V. II., P. II., 154, 16.
 नाशयन्त्याशु पापानि V. II., P. II., 27, 14.
 नाशयन्त्याशु पापानि V. I., P. I., 216, 7.
 नासाभेदन-सहिषुं V. II., P. I., 273, 3.
 नासिकाद्दृष्ट उच्छ्रांसो V. I., P. I., 292, 16.
 नाऽमुतकंकसाक्षिन् स्यात् V. I., P. II., 218, 18.
 नास्तिक V. II., P. II., 125, 5.
 नास्तिको V. II., P. II., 125, 8.
 नास्त्विकः कृच्छ्रं V. II., P. I., 41, 17.
 नास्तिकं च कृतघ्नं च V. I., P. I., 330, 5.
 नास्तिकता V. II., P. II., 100, 10.
 नास्तिको नास्तिकवृत्तिः V. II., P. I., 42, 1.
 नास्तिकवृत्तिः V. II., P. II., 151, 6.
 नास्तिकवृत्तिस्त्वतिकृच्छ्रम् V. II., P. I., 41, 18.
 नास्तिक-स्तेन-हिंसेभ्यः V. I., P. I., 181, 15.
 नास्तिकस्तु दरिद्रः स्यात् V. II., P. II., 234, 10.
 नास्तिकास्त्रिविधाः प्रोक्ताः V. II., P. II., 124, 16.
 नास्तिक्यं औपपातकम् V. II., P. I., 364, 5.
 नास्तिक्यादथ वाऽऽलस्यात् V. I., P. I., 161, 13.
 नास्तिक्यादथ वाऽऽलस्यात् V. I., P. I., 444, 10.
 नास्तिक्यभावाद्यस्तां तु V. I., P. I., 362, 13.
 नास्तिक्यभावनिरतः V. II., P. II., 220, 3.
 नास्तिक्यं व्रतलोपं च V. II., P. II., 102, 1.
 नास्ति यज्ञसमं दानं V. I., P. I., 167, 18.
 नास्ति सत्यास्यो धर्मो V. I., P. I., 129, 3.
 नासत्य-द्वौ प्रीयेते V. I., P. I., 250, 6.
 नास्त्वयज्ञस्य लोको वै V. I., P. I., 161, 3.
 नाऽस्तातां तु स्त्रियं गच्छेत् V. I., P. II., 102, 18.
 नास्मैल्लोके V. II., P. II., 66, 3.
 नास्तिदेतेऽप्युच्छिष्टाः V. II., P. I., 412, 7.
 नाऽस्याचमनकल्पः V. I., P. II., 30, 5.
 नाऽनिकल्यं नाऽनिसायं V. I., P. II., 134, 3.
 नातिक्रामेन्नरो विद्वान् V. I., P. II., 348, 3.
 नातिक्रामेन्नरश्चेतान् V. I., P. II., 348, 14.
 नात्थन्नाशधिकं दद्यात् V. I., P. II., 423, 9.
 नातिकृच्छ्रविं पाण्डु- V. I., P. II., 56, 2.
 नाऽतिरात्रे षोडशिनं V. I., P. II., 373, 14.

- नाऽविर्वर्षस्य कर्तव्या V. I., P. II.,
 242, 18.
 नातिमुहितः V. I., P. I., 420,
 13.
 निकेतनं कारयित्वा V. I., P. II.,
 366, 19.
 निकृतिश्चाप्यविज्ञानं V. I., P. I.,
 480, 17.
 निक्षिप्यामि स्वसरेषु V. I., P. I.,
 312, 11.
 निगृहीतश्च यो राज्ञा V. II., P. I.,
 21, 3.
 निगृहीताश्च ये राज्ञा V. I., P. II.,
 226, 2.
 निग्रहेऽनुग्रहे वाऽपि V. II., P. I.,
 40, 18.
 निजान् जयति वै लोकान् V. I., P. I.,
 480, 12.
 निष्क्रियां पितृणां च V. I., P. II.,
 441, 13.
 निष्कं क्रियार्थं स्नायीत V. I., P. I.,
 285, 2.
 निष्कोच्छिष्टः सूतकश्च V. II., P. II.,
 235, 16.
 निष्ठे नपे च काम्ये च V. I., P. I.,
 158, 19.
 निष्ठ तावत्प्रवक्ष्यामि V. I., P. I.,
 388, 5.
 निष्ठं तस्मिन् समाश्रितः V. I., P. I.,
 463, 15.
 निष्ठं निस्थानि कुर्वीत V. I., P. I.,
 169, 4.
 निष्ठं नैमित्तिकं काम्यं V. II., P.
 II., 177, 8.
 निष्ठं नैमित्तिकं काम्यं V. I., P.
 II., 299, 15.
 निष्ठं नैमित्तिकं काम्यं V. I., P. I.,
 261, 1.
 निष्ठं नैमित्तिकं काम्यं V. I., P. I.,
 164, 10.
 निष्ठं नैमित्तिकं काम्यं V. I., P. I.,
 268, 10.
 निष्ठं नैमित्तिकं चैव V. I., P. I.,
 287, 14.
 निष्ठं नैमित्तिकानां च V. II., P. II.,
 198, 15.
 निष्ठो नैमित्तिकश्चैव V. I., P. I.,
 94, 6.
 निष्ठमुद्धृतपाणिः स्यात् V. I., P. I.,
 152, 11.
 निष्ठमन्त्रप्रवक्ष्यामि V. I., P. II.,
 256, 20.
 निष्ठमभोज्यं केश-V. II., P. I.,
 137, 13.
 निष्ठमास्थं शुचिं स्त्रीणां V. II., P.
 I., 191, 7.
 निष्ठं योगपरो विद्वान् V. I., P. II.,
 342, 16.
 निष्ठं यावच्छिकं चैव V. I., P. I.,
 279, 15.
 निष्ठं शुद्धः कारुहस्तः V. II., P. I.,
 190, 12.
 निष्ठश्चाद्धे त्वज्जेतात् V. I., P. I.,
 388, 15.
 निष्ठश्चाद्धं तदुद्दिष्टं V. I., P. I.,
 387, 17.
 निष्ठश्चाद्धेऽर्घ्यं-गन्धाद्यैः V. I., P. I.,
 388, 11.
 निष्ठेषु शुद्धेः प्राधान्यात् V. I., P.
 I., 63, 5.
 निष्ठः संकीर्त्यते नाम्ना V. I., P. I.,
 95, 2.
 निष्ठालः कुरकृष्टुषो V. II., P. II.,
 215, 1.
 निष्ठा तन्त्रा V. I., P. I., 42, 10.
 निष्ठायापिमुपयोसां V. II., P. I.,
 156, 9.

निष्करो द्विज-देवानां V. II., P. II., 221, 18.	नियुक्तो मूर्धनि V. I., P. II., 342 10.
निन्दितेभ्यो धनार्थान् V. II., P. II., 137, 14.	नियोगादुपवासेन V. II., P. I., 426, 5.
निन्दितेभ्यो धनार्थान् V. II., P. II., 17, 9.	नियमा गुरुशुश्रूषा- V. II., P. I., 116, 6.
निन्दैहि लक्ष्मणैर्दुक्ता V. II., P. I., 4, 14.	नियमा गुरुशुश्रूषा- V. II., P. II., 169, 11.
निन्दैव लोके भवति V. II., P. I., 36, 8.	नियमाचारसक्तानां V. II., P. II., 210, 9.
निधीषुः कुलमुत्कर्षम् V. I., P. II., 74, 9.	नियमातिक्रमे तस्य V. II., P. I., 35, 4.
निनीषन् वृष्ट-शिक्षयाहि V. I., P. II., 160, 4.	नियमेष्वप्रमत्तस्तु V. I., P. II., 182, 9.
निपातयाते यो गा वै V. II., P. I., 262, 2.	नियम्य प्रयतो वाचम् V. I., P. II., 42, 2.
निपाते सहस्रम् V. II., P. I., 456, 10.	निराकाङ्क्षिकृते मन्त्रे V. I., P. I., 300, 7.
निपात्य सञ्चरेत्सर्वं V. II., P. I., 257, 17.	निरङ्कुटं गृहिस्था तु V. I., P. II., 403, 1.
निबद्धशिल्प-कच्छस्तु V. I., P. I., 234, 12.	निर्गुणः सहसा क्रोधात् V. II., P. II., 61, 11.
निमज्जतश्च मत्स्यायान् V. I., P. II., 387, 8.	निराचारस्य विप्रस्य V. II., P. I., 446, 10.
निमन्त्रणीयाः आह्वेषु V. I., P. II., 359, 17.	निर्णयः सर्वपापानां V. II., P. II., 193, 4.
निमन्त्रितेषु विप्रेषु V. I., P. II., 257, 2.	निरोधनेन बन्धेन V. I., P. I., 455, 14.
निमित्तेष्वेषु सर्वेषु V. I., P. I., 240, 3.	निर्देशं ज्ञातिमरणं V. I., P. II., 235, 17.
निमज्जितस्य विप्रस्य V. I., P. II., 257, 4.	निर्दोषं सुदृढं भार्यो V. II., P. II., 222, 2.
निमित्तान्तरतः V. I., P. II., 331, 17.	निर्दिष्टकलभोक्ता हि V. I., P. I., 452, 11.
निमन्त्रयन्तीत ऋषयान् V. I., P. II., 360, 13.	निर्दिष्टिष्यति तत्सर्वम् V. I., P. II., 196, 17.
निम्लोचेष्विज्ञानान् V. II., P. II., 147, 15.	निरुद्धांशफलं स्वये V. II., P. II., 276, 14.

निरुद्धांशसमी भोगो V. II., P. II., 276, 15.	निवेद्येयं प्रयस्तेन V. I., P. I., 467, 14.
निर्भयाः प्रतिपद्यन्ते V. I., P. I., 474, 18.	निवारयति पापात्मा V. I., P. I., 179, 7.
निरामिषं सकृद्भुज्या V. I., P. II., 360, 9.	निवर्तितानि कर्माणि V. I., P. I., 137, 10.
निराशाः पितरो यान्ति V. I., P. I., 363, 8.	निवेद्य गुरवे V. I., P. II., 43, 1.
निराशाः पितरस्तेषां V. I., P. II., 435, 9.	निवेद्य गुरवेऽभीयात् V. I., P. II., 42, 15.
निर्वपेत्तु पुरोडाशं V. II., P. II., 151, 15.	निवेद्यैवाऽपसव्येन V. I., P. II., 466, 20.
निर्वपेद्व पिण्डांस्त्रीन् V. I., P. II., 326, 6.	निवासरानि प्रेते V. I., P. II., 252, 11.
निर्वासं कारयेद्विप्रं V. II., P. II., 12, 14.	निश्चयार्थं विबुधानां V. I., P. I., 138, 8.
निर्वर्त्य वृद्धितन्त्रं तु V. I., P. II., 454, 18.	निश्चलः स्थाणुभूतश्च V. I., P. II., 163, 6.
निर्वासयति यो विप्रं V. I., P. I., 403, 6.	निःशब्दं देशमास्थाय V. I., P. I., 41, 2.
निर्लेपं काष्ठनं भाण्डम् V. II., P. I., 174, 11.	निःश्वस्य प्रतिगच्छन्ति V. I., P. II., 324, 2.
निरस्य तु पुमान् शुक्रम् V. I., P. II., 214, 21.	निषेककाले सोमे च V. I., P. II., 301, 6; 404, 1.
निर्हस्य तु व्रती प्रेतान् V. I., P. II., 278, 5.	निष्कृतिं व्यवहारार्थं V. II., P. I., 232, 17.
निर्हसा निर्वषट्काराः V. II., P. II., 229, 18.	निषेकादीनि कर्माणि V. II., P. I., 319, 1.
निर्वीन मनुष्याणां V. I., P. I., 351, 7.	निषेकादीनि कर्माणि V. I., P. I., 331, 1.
निवृत्तप्रतिबन्धं तु V. II., P. II., 276, 13.	निषेकादिमत्तान्ताः V. I., P. II., 19, 6.
निवेद्यैव चात्मानं V. I., P. I., 372, 12.	निष्कालको V. II., P. II., 89, 14.
	निष्कालको घृताभ्यक्तो V. II., P. I., 313, 20.
	निष्कान्ताः कीदृशोनिष्ठः V. II., P. II., 243, 16.

निष्ठातः सर्वविद्यासु V. I., P. II., 341, 16.	नीरसान्वयि सर्वाणि V. I., P. II., 376, 15.
निषिद्धमन्त्र-V. II., P. II., 114, 13.	नीलीशरु, यदा भिन्याद् V. II., P. II., 145, 8.
निषिद्धाज्ञं तु यो भुङ्क्ते V. II., P. II., 252, 10.	नीलपर्वते V. I., P. II., 395, 15.
निनिद्धवस्तुभोगेन V. II., P. II., 240, 1.	नीलीमध्ये तु गच्छेद्वा V. II., P. II., 145, 6.
निष्पीडयति यो विप्रः V. I., P. I., 563, 1.	नीलीरक्तेन वस्त्रेण V. II., P. II., 145, 11.
निष्पीड्य स्नानवस्त्रं वै V. I., P. I., 320, 1.	नीलीरक्तं यदा वस्त्रं V. II., P. II., 144, 10.
निष्पावाश्चात्र शोभिताः V. I., P. II., 374, 10.	नीलरुद्रं तथैवेन्द्र-V. II., P. II., 159, 10.
निष्पावांस्तु विशेषेण V. I., P. II., 374, 4.	नीर्वि विसृज्य V. I., P. I., 24, 7.
निष्फलं तु भवेत्तस्य V. II., P. I., 37, 18.	नृद् पापानि सर्वाणि V. I., P. I., 255, 3.
निःसृतानां V. II., P. II., 194, 4.	नृणां भ्रातृ सदा प्रीताः V. I., P. II., 326, 11.
निः सन्निधे परिज्ञाते V. II., P. I., 167, 8.	नृदुर्गं गिरिदुर्गं च V. I., P. I., 464, 6.
निस्तीर्थतामथात्मानं V. II., P. I., 198, 6.	नृशंस-राज-रजक-V. II., P. I., 381, 5.
निस्पृहोऽन्यत्र गत्यैव V. I., P. II., 160, 12.	नृशंस-राज-रजक-V. I., P. II., 384, 19.
निसर्गषण्डो वस्त्रिश्च V. I., P. II., 76, 3.	नृपाणां परमो धर्मः V. I., P. I., 452, 10.
निःस्त्रावयेद्धस्तजलम् V. I., P. I., 432, 2.	नृपतिः शासकः प्रोक्तः V. II., P. II., 210, 12.
निहरय क्षत्रियं मोहान् V. II., P. I., 95, 19.	नृपस्य वृद्धवैद्यस्य V. II., P. II., 146, 3.
नीचद्रुमा महाकक्षा V. I., P. I., 457, 6.	नैकप्रामीणमतिथि V. I., P. I., 399, 8.
नीयते बाम्बमारोगेण V. II., P. II., 268, 12.	नैकोऽध्वानं प्रपद्येत V. I., P. II., 133, 11.
	नैकबाऽपि विना कार्त्तम् V. I., P. II., 116, 13.

- नैक वस्त्रो दृष्टमध्यो V. I., P. I., 424, 2.
- नैकवस्त्रः प्रवर्तत V. I., P. I., 265, 11.
- नैकः श्राद्धद्वयं कुर्यात् V. I., P. II., 469, 1.
- नैकहस्तेन च जलं V. I., P. I., 426, 2.
- नैतन्मम मतं यस्मात् V. I., P. II., 97, 15.
- नैतन्मम मतं यस्मात् V. II., P. II., 42, 8.
- नैताभ्यां सदृशो मन्त्रो V. I., P. I., 372, 2.
- नैतरेषाम् V. I., P. II., 261, 3.
- नैत्ररोगी भवेत् प्रेक्ष्य V. II., P. II., 272, 1.
- नैत्ररोगो भवेत्तस्य V. II., P. II., 218, 14.
- नैतयोरन्तरं किञ्चित् V. I., P. I., 201, 6.
- नैत्येको नास्त्यनध्यायो V. I., P. I., 348, 12.
- नैतैरपुनैर्विधिवत् V. I., P. II., 31, 16.
- नैव किञ्चिद्वामोति V. I., P. II., 81, 9.
- नैव स्वयं तवभ्रायात् V. I., P. I., 403, 15.
- नैमित्तिके काल-क्रामौ V. I., P. II., 403, 18.
- नैमित्तिकं तु कर्तव्यं V. I., P. II., 470, 11.
- नैमित्तिकं धनं जातं V. II., P. I., 7, 8.
- नैमित्तिकानि कार्याणि V. I., P. II., 470, 6.
- नैमित्तिकानां सर्वेषां V. II., P. II., 195, 18.
- नैमित्तिकं समाख्यातं V. II., P. I., 7, 1.
- नैर्कृतं वा V. II., P. II., 126, 11.
- नैर्कर्तुं विद्यामतिष्ठेत् V. II., P. I., 313, 4; 314, 14.
- नैर्कृत्यामिषुविक्षेपम् V. I., P. I., 224, 13.
- नैव केनच नाऽऽप्यं V. I., P. I., 203, 21.
- नैव गच्छति कर्तारं V. II., P. I., 214, 12.
- नैव गच्छति कर्तारं V. II., P. I., 214, 17.
- नैवानिशीतो नाव्युष्णः V. I., P. I., 456, 16.
- नैवावहीत पाथेयं V. I., P. II., 195, 8.
- नैवेद्यं तु त्रयोदश V. I., P. I., 368, 9.
- नैव नन्दादि वड्यं स्यात् V. I., P. II., 322, 13.
- नैवान्ये प्राणिनः केचित् V. II., P. II., 208, 14.
- नैव पौत्रेण कर्तव्यं V. I., P. II., 462, 17.
- नैवेशिकानि च ततः V. I., P. I., 468, 19.
- नैव इमशानोपवन- V. I., P. II., 102, 8.
- नैवास्ति किञ्चित्कर्तव्यम् V. I., P. II., 177, 7.
- नैवासौ भोजयेच्छास्त्रे V. I., P. II., 424, 12.
- नैष्ठिकानां वनस्थानां V. II., P. I., 205, 7.
- नैष्ठिकानां वनस्थानां V. I., P. II., 254, 3.
- नैष्ठिकानां वनस्थानां V. I., P. II., 254, 7.

- नैष्ठिको ब्रह्मचारी तु V. I., P. II.,
 48, 3.
 नौच्छिष्टो माह्वेदाज्यं V. I., P.
 I., 424, 15.
 नौच्छिष्टो घृतमादद्यात् V. I., P. I.,
 425, 3.
 नौच्छिष्टं तत्पवित्रं तु V. I., P. I.,
 248, 14.
 नौच्छिष्टो न दिवा सुष्यात् V. I., P.
 I., 413, 15.
 नोत्तरेदतुषष्टय V. I., P. I., 240, 8.
 नोत्तरापरा - V. I., P. I., 442, 11.
 नोत्तरीयमधः कुर्यात् V. I., P. I.,
 263, 4.
 नोत्पादकः प्रजाभारी V. II., P. I.,
 44, 17.
 नोदकेन न वा वाचा V. I., P. II.,
 92, 20.
 नोदकुम्भहस्तो V. I., P. I., 329, 10.
 नोदकेषु न पात्रेषु V. I., P. I.,
 352, 18.
 नोदुरेच ततः प्राज्ञो V. I., P. II.,
 38, 12.
 नोद्वेष्ट कपिलां कन्यां V. I., P.
 II., 55, 12.
 नोपाकर्म तदा कुर्यात् V. II., P. II.,
 129, 9.
 नोपतिष्ठति तत्तोयं V. I., P. I.,
 352, 19.
 नोपतिष्ठति तद्वारि V. I., P. I.,
 353, 4.
 नोपतिष्ठति तत्सर्वम् V. II., P. I.,
 22, 18.
 नोपतिष्ठति तत्सर्वम् V. I., P. II.,
 224, 14.
 नोपतिष्ठन्ति ये सन्ध्यां V. I., P. I.,
 301, 16.
 नोपयच्छेत् तां प्राज्ञः V. I., P. II.,
 67, 18.
 नोपहन्त्याद्वज्रस्त्वाम् V. I., P. II.,
 78, 9.
 नोपरुद्धः V. I., P. I., 224, 6.
 न्यूनार्धिकं न कर्तव्यं V. I., P. I.,
 233, 1.
 न्यायतो यस्तु भिक्षाशी V. I., P. II.,
 189, 2.
 न्याय्यः प्रतीक्षितुं भ्राता V. I., P.
 II., 355, 17.
 न्यास इति ब्रह्मा V. I., P. II.,
 176, 7.
 न्यासेन तु भवेत्सोऽपि V. I., P. I.
 368, 1.
 न्यासापहारी V. II., P. II.
 258, 6.
 न्यासापहर्ता नरकात् V. II., P. II.
 255, 16.
 न्यासापहर्ता भिवधुक् V. II., P. II.
 222, 1.
 न्यस्तमन्त्रं V. I., P. I., 419, 14.
 न्युप्य पिण्डान् पितृभ्यस्तु V. I., P.
 II., 432, 2.
 न्यस्यपात्रं तु भुञ्जीत V. I., P. I.
 417, 6.

प.

- पङ्क्तिमेवी वृथापाकी V. II., P. I.
 449, 20.
 पंगुंश्च तथा ज्ञेयः V. II., P. II.,
 260, 15.
 पङ्कवः पादहीनाश्च V. II., P. II.
 232, 13.
 पङ्कवन्धो बधिरः कुटी V. II., P. II.,
 245, 1.
 पङ्कवन्ध-बधिरा मूकाः V. I., P. I.,
 189, 6.
 पञ्चक्रोशं गयात्रेण V. I., P. II.
 307, 16.

- पञ्चगुञ्जात्मको माषो V. II., P. I., 27, 7.
 पञ्चाग्निर्भूमयो वा स्यात् V. I., P. II., 144, 10.
 पञ्चाग्निप्यधीयानो V. I., P. II., 341, 8.
 पञ्च ग्रासात् महीमौनं V. I., P. I., 427, 16.
 पञ्चगव्यं च तस्यांक्तं V. II., P. II., 82, 3.
 पञ्चगव्यं व्यसेत्तत्र V. II., P. II., 154, 5.
 पञ्चगव्यं पिबेद् गोमित्रं V. II., P. I., 242, 20.
 पञ्चगव्यं पिबेत् प्रातः V. II., P. I., 439, 7.
 पञ्चपव्याशनी नित्यं V. II., P. I., 253, 14.
 पञ्चचूडा आङ्गिरसः V. I., P. II., 29, 1.
 पञ्च चाभ्यधिकं कृत्वा V. II., P. II., 35, 19.
 पञ्च तस्य प्रणदयन्ति V. II., P. I., 378, 4.
 पञ्च तस्य जानीयात् V. I., P. II., 329, 6.
 पञ्चानां विस्तरो हन्ति V. I., P. II., 361, 2.
 पञ्चमशालं पौर्णमास्यादि V. II., P. I., 399, 10.
 पञ्चश्रेष्ठे पण्डि V. I., P. II., 318, 3.
 पञ्चमाह वैश्यस्य V. I., P. II., 299, 20.
 पञ्चदश्यां चतुर्दश्याम् V. I., P. I., 168, 1.
 पञ्चदश्यां चतुर्दश्याम् V. I., P. I., 282, 1.
 पञ्चदश्यां च धर्मिष्ठं V. I., P. II., 111, 4.
 पञ्चदशरात्रेण V. I., P. II., 205, 1.
 पञ्चधा च चतुर्धा च V. II., P. I., 43, 1.
 पञ्चधा विप्रतिपत्तिः V. I., P. II., 97, 1.
 पञ्चधा संभृतः कार्यो V. I., P. II., 292, 7.
 पञ्चनखविष्णुवाशने V. II., P. I., 392, 5.
 पञ्चानां तु त्रयो धर्म्याः V. I., P. II., 87, 7.
 पञ्चानां महतामेषां V. I., P. I., 383, 17.
 पञ्च पञ्चनखा भक्ष्याः V. I., P. II., 389, 3.
 पञ्च पिण्डान् समुद्धृत्य V. I., P. I., 270, 4.
 पञ्चाऽपाने दशैकस्मिन् V. I., P. I., 229, 11.
 पञ्चाऽपाने मृशं याज्याः V. I., P. I., 229, 8.
 पञ्चभिः स्नापयित्वा तु V. II., P. I., 170, 9.
 पञ्चमे च तथा भागे V. I., P. I., 378, 2.
 पञ्चमे चार्थवचने V. I., P. I., 470, 8.
 पञ्चमास्तसमादूर्ध्वं V. I., P. II., 60, 9; 61, 5.
 पञ्चमे पुमांसः V. I., P. II., 317, 15.
 पञ्चमीप्रभृतिषु V. I., P. II., 342, 4.
 पञ्चमी माहृषक्षात् V. I., P. II., 61, 1.
 पञ्चमी माहृतः V. I., P. II., 61, 12.
 पञ्चभ्योरन्ते दद्यात् V. I., P. II., 323, 10.

पञ्चम्याऽऽचमनं दद्यात् V. I., P. I., 368, 5.	पक्वान्नमौषधं तैलं V. II., P. II., 112, 21.
* पञ्चमी वामजानौ तु V. I., P. I., 367, 13.	पक्वमापस्व गृहीयात् V. I., P. II., 195, 9.
पञ्चमे सप्तमे चैव V. I., P. II., 61, 8.	पक्सस्या हि पृथिवी V. I., P. I., 456, 15.
पञ्चयज्ञान् कवीन् V. I., P. II., 210, 10.	पक्षे गते चाप्यभियात् V. I., P. II., 143, 11.
पञ्चयज्ञविधानं च V. I., P. II., 311, 7.	पक्षि-गन्धौषधि- V. II., P. II., 112, 12.
पञ्चयज्ञांस्तु यो मोहात् V. I., P. I., 413, 14.	पक्षि-गन्धौषधीनां च V. II., P. II., 111, 5.
पञ्चाङ्गो भोजनं कुर्यात् V. I., P. I., 415, 11.	पक्षिजग्धं गवात्रातम् V. II., P. I., 137, 8.
पञ्चरात्रं तु नाऽङ्गीयात् V. II., P. I., 323, 4.	पक्षिणां V. II., P. II., 138, 4.
पञ्चरात्रं निराहारा V. II., P. I., 68, 12.	पक्षिणां पोषको यश्च V. I., P. II., 351, 7.
पञ्चरात्रं निराहारा V. II., P. I., 164, 6.	पक्षिणः प्रेतरूपेण V. II., P. I., 21, 19.
पञ्चरात्रं पिबेत् पीत्वा V. II., P. I., 444, 2.	पक्षिण्यसपिण्डे V. I., P. II., 251, 5.
पञ्चाङ्गो भोजनं कुर्यात् V. I., P. I., 417, 1.	पक्षादौ च रवौ बध्नाम् V. I., P. I., 252, 11.
पञ्च वा एते महायज्ञाः V. I., P. I., 11, 11.	पक्षि-क्षेत्रि-भृगु व्याल- V. II., P. II., 270, 15.
पञ्चसूना गृहस्थस्य V. I., P. I., 380, 2.	पक्षान्तरेऽपि कन्यास्थे V. I., P. II., 321, 9.
पञ्चस्वेतेषु चाऽऽचामेत् V. I., P. I., 240, 11.	पक्षत्रयेऽतिकृच्छं स्यात् V. II., P. I., 424, 9.
पञ्चस्वापस्व नारीणां V. I., P. II., 91, 9.	पक्षे पक्षे समधीयात् V. I., P. II., 145, 8.
पञ्चहिं तु चरेत्कृच्छं V. II., P. I., 29, 8.	पक्षयोरुभयो राजन् V. I., P. I., 355, 14.
पण्डितस्यापि शूद्रस्य V. II., P. I., 328, 14.	पक्षहोमानथो कृत्वा V. I., P. I., 315, 5.
पन्थानश्च विशुद्धयन्ति V. II., P. I., 187, 6.	पतिव्री तु विशेषेण V. II., P. I., 353, 10.
	पतिद्वयश्च सुवासिन्य V. I., P. II., 75, 4.

पण्येषु चैव सर्वेषु V. I., P. II.,
263, 4.

पटहं लेपनं चैव V. II., P. II.,
262, 13.

पतिव- V. II., P. II., 138, 20,
पतिवण्डाल-V. I., P. I., 277, 9.

पतिनामिश्रितामिश्र V. I., P. II.,
286, 16.

पतिनामिश्रितामिश्र V. II., P. I.,
193, 1.

पतिनोत्पन्नः पतिनो भवति V. II., P.
I., 29, 3.

पतिनां तु द्विजो गत्वा V. II., P. I.,
328, 13.

पतिनाऽन्त्यस्त्रियो गत्वा V. II., P.
I., 307, 15.

पतिनामां न दाहः स्यात् V. I., P. II.,
226, 9.

पतिनामां न दाहः स्यात् V. II., P. I.,
20, 8; 21, 13.

पतिनां पङ्कमम्रां वा V. II., P. I.,
246, 8.

पतिनां पङ्कमम्रां च V. II., P. I.,
248, 1.

पतत्यज्ञानतो विप्रां V. II., P. I.,
117, 15.

पतत्यर्थे सरीरस्य V. I., P. II.,
113, 9.

पतिनोऽर्थहीनो V. II., P. I.,
38, 8.

पतिनं याजयित्वा तु V. II., P. II.,
206, 1.

पतिनैर्मुषितं कृपे V. II., P. I.,
153, 19.

पतिनास्ते प्रकीर्तिताः V. II., P. I.,
20, 6.

पतितस्तु भवेद्विप्रः V. II., P. II.,
145, 3.

पतितसावित्रीकः V. II., P. II.,
121, 2.

पतितस्तस्क्षणदेव V. I., P. I.,
403, 7.

पत्नी पुत्रस्तथा पौत्रौ V. I., P. II.,
468, 7.

पत्नीबहुस्ये V. II., P. II.,
237, 3.

पत्नीं योक्त्वं यथेष्टं घन्ते V. I., P.
II., 170, 3.

पत्नी-श्रोत्रिय-याज्याश्च V. I., P. I.,
383, 13.

पत्न्याः पुत्रस्य तत्पुत्र-V. I., P. II.,
467, 5.

पत्न्यै प्रजार्थं इद्यात् V. I., P. II.,
438, 4.

पत्न्यभावे तु सोदरः V. I., P. II.,
462, 19.

पतिमत्याः स्त्रिया लोके V. II., P. I.,
37, 13.

पत्या चैकेन कर्तव्यं V. I., P. II.,
456, 17.

पत्यन्तपुरोहितादिभ्यः V. I., P. I.,
450, 16.

पतेद् बहुविधं शस्त्रं V. I., P. I.,
475, 11.

पथनाशकः V. II., P. II.,
237, 12.

पतनाऽनाशकश्चैव V. II., P. I.,
424, 18.

पतन्त्याचामतो याश्च V. I., P. I.,
245, 10.

पतनात् त्रायते यस्मान् V. I., P. I.,
185, 9.

पतिव्रता धर्मपत्नी V. I., P. II.,
438, 14.

पतिलोके न सा याति V. II., P. I.,
350, 12.

- पत्रपुटके वा V. I., P. II., 405, 14.
 पत्रं पुष्पं फलं वाऽपि V. I., P. II., 37, 6.
 पत्रैर्मेतः पत्रकुच्छ्रः V. II., P. II., 181, 12.
 पत्रशाकं शिखीं हत्वा V. II., P. II., 255, 7.
 पतिं हित्वाऽपकृष्टं स्वम् V. II., P. I., 35, 7.
 पदाति-नागवद्दुला V. I., P. I., 457, 12.
 पदानीनां क्षमा भूमिः V. I., P. I., 457, 8.
 पदा तु यस्ताडयति V. II., P. II., 247, 15.
 पदानिबद्दुला सेना V. I., P. I., 457, 9.
 पदस्तोमाः V. II., P. II., 157, 4.
 पद्माक्षकैश्च रुद्राक्षैः V. I., P. I., 308, 18.
 पद्माक्षैर्दशलक्षं तु V. I., P. I., 309, 8.
 पद्मावुम्बर-बिल्वानां V. II., P. I., 317, 17.
 पद्मेन चैव व्यूहेन V. I., P. I., 458, 13.
 पद्मानि चाक्षसूत्रं च V. I., P. II., 158, 9.
 पद्म-बिल्वा-ऽर्क-धनूर- V. I., P. II., 393, 14.
 पद्मस्य मुकुलाकारं V. I., P. I., 266, 12.
 पयो घृतं वाऽऽमरणात् V. II., P. II., 83, 2.
 पयो-दधि-घृतैः कुर्यात् V. I., P. I., 381, 16.
 पयो दधि च मधं च V. I., P. I., 484, 16.
 पयो-दधि-विकारादि- V. II., P. I., 144, 15.
 पयः पिबेच्छुक्लपक्षे V. I., P. II., 144, 11.
 पयः पिबेत् त्रिरात्रेण V. II., P. I., 442, 18.
 पयः पिबन्निरात्रं वा V. II., P. I., 88, 8.
 पयः-पायसा-ऽपूपानां V. II., P. II., 117, 13.
 पयोभक्षणं V. II., P. II., 108, 20.
 पयोशी पञ्चगव्याशी V. II., P. I., 253, 3.
 पयसा वाऽपि मासेन V. II., P. II., 106, 13.
 पराकेण विशुद्धिः स्यात् V. II., P. I., 106, 19; 309, 4.
 पराके तप्तकृच्छ्रे च V. II., P. II., 200, 2.
 पराक-तप्तकृच्छ्राणां V. II., P. II., 198, 17.
 पराकं तत्र कुर्यात् V. II., P. II., 119, 1.
 पराकृताः शरा यस्मान् V. I., P. I., 74, 4.
 पराकत्रयसंयुक्तम् V. II., P. II., 129, 10.
 पराको नाम कृच्छ्रोऽयं V. II., P. I., 32, 5.
 पराक्रमथ वा कुर्यात् V. II., P. II., 106, 7.
 परकीयनिपानिषु V. I., P. I., 270, 3.
 पराकस्त्वर्धमासे स्यात् V. I., P. I., 29, 9.

- परिक्षीण- V. II., P. II., 237, 7.
 परीक्षिताः स्त्रियश्चैनं V. I., P. I.,
 471, 11.
 परीक्षा देवताः सर्वाः V. I., P. I.,
 449, 6.
 परीक्ष्य धर्मविद्वद्भ्या V. II., P. I.,
 131, 20.
 परिक्रमो ब्राह्मणस्य V. I., P. II.,
 98, 16.
 परिच्युतेषु च स्नानात् V. I., P. I.,
 243, 11.
 परं चैव लघुं मन्येत V. II., P. II.,
 187, 13.
 परिचारका एकादश्याम् V. I., P. II.,
 317, 2.
 परिचर्यात्मकं कर्म V. I., P. I.,
 86, 8.
 परिचारेषु यद्वत्तं V. I., P. I.,
 189, 4.
 पर्जन्यवर्षणाद्भूमेः V. II., P. I.,
 194, 12.
 पराजयश्च सङ्ग्रामे V. I., P. I.,
 460, 3.
 पर्णोदुम्बर-राजीव- V. II., P. II.,
 180, 7.
 पर्णमूले भवेद् व्याधिः V. I., P. I.,
 434, 16.
 परिणीय समोत्रां तु V. I., P. II.,
 72, 13.
 पर्णांशी V. I., P. II., 144, 5.
 परतो दशरात्राद्येत् V. I., P. II.,
 452, 2.
 परतः परतो ऽशुद्धिः V. I., P. II.,
 265, 21.
 परितो व्रजते नित्यं V. I., P. II.,
 201, 14.
 परितुष्टेन भावेन V. I., P. I.,
 177, 17.
 परित्यक्ता ऽऽचरेत् पापं V. II.,
 P. I., 35, 2.
 परित्यागस्तपो हानम् V. II., P. I.,
 428, 14.
 परित्यजेदर्थ-कामौ V. I., P. I.,
 220, 9.
 परित्यज्यचैनां विभूत्या V. II.,
 P. I., 337, 12.
 परित्याज्याः स्त्रिया भार्या V. I.,
 P. I., 129, 17.
 परित्यजन्ति ये मोहान् V. I., P. II.,
 165, 9.
 परंज्यहं वायुभक्षः V. II., P. II.,
 170, 12.
 परपाकनिवृत्तस्य V. II., P. I.,
 446, 9.
 परोपनापनं V. II., P. II., 213, 1.
 परपत्नी तु या स्त्री स्यात् V. I.,
 P. I., 325, 16.
 परोपदिष्टज्ञानेन V. II., P. II.,
 240, 2.
 परिपूर्णकलत्वाच्च V. I., P. II.,
 201, 13.
 परः परमहंसस्तु V. I., P. II., 174,
 2.
 परपूर्वापतिः स्तेनः V. I., P. II.,
 349, 4.
 परपूर्वास्त्रि भार्यासु V. I., P. II.,
 249, 19.
 परपूर्वासु भार्यासु V. I., P. II.,
 250, 1.
 परपूर्वासु च स्त्रीषु V. I., P. II.,
 250, 5.
 परापवादसन्तुष्टः V. II., P. II.,
 220, 12.
 परपुंसि प्रसक्ता च V. II., P. II.,
 269, 7.
 परबाधाकरं हानं V. I., P. I.,
 182, 4.

- परिबोधान् परिच्छेदान् V. I., P. II., 201, 12.
- परिभूतामधःशब्दां V. I., P. II., 112, 13.
- परिभूतामधःशब्दां V. II., P. I., 354, 11.
- परमेकाहमा वर्षात् V. I., P. II., 234, 5.
- परमेकाहमा वर्षात् V. I., P. II., 232, 20.
- परं 'मानुर्निजाया यत् V. I., P. I., 14, 20.
- परामर्शौ जैमिनिः V. I., P. I., 56, 9.
- परमहंसा न इण्डधराः V. I., P. II., 200, 10.
- पर्यटेन पृथिवीं नित्यं V. I., P. II., 178, 16.
- पर्योत्तमोभागा धर्मिष्ठाः V. I., P. II., 87, 2.
- परिग्रहा याजकः V. II., P. I., 49, 3.
- पर्युषितभोजी V. II., P. II., 258, 5.
- पर्यस्तदर्शनास्तीर्य V. I., P. II., 415, 16.
- परतुःखदायिनो V. II., P. II., 247 2.
- परिहायी हाता V. II., P. I., 49, 2.
- परशरगामी V. II., P. II., 269, 18.
- परशरान् न गच्छेत् V. I., P. II., 102, 13.
- परशरान् न गच्छेत् V. I., P. II., 102, 13.
- परशरान् हरन्तश्च V. II., P. I., 21, 4.
- परशरान् हरन्तश्च V. I., P. II., 226, 3.
- परशरोपसेवा च V. II., P. II., 212, 8.
- परशराभिगामी च V. II., P. II., 271, 12.
- परशराभिगमने V. II., P. II., 265, 7.
- परशराभिगमनश्च V. II., P. II., 99, 17.
- परशराभिगो मोहान् V. I., P. II., 357, 5.
- परशराभिगमौ तु V. II., P. II., 266, 9.
- परशररताः केचित् V. II., P. II., 219, 12.
- परशररतिः पुंसाम् V. I., P. II., 102, 14.
- परशररतश्चैव V. II., P. II., 220, 11.
- परशरैषु ये चापि V. II., P. II., 272, 7.
- परश्रव्याप्यभिधायन् V. II., P. II., 229, 2.
- परश्रव्याप्यभिधायन् V. II., P. II., 214, 5.
- परश्रव्यापहारी च V. II., P. II., 261, 14.
- परश्रव्यापहारी V. II., P. II., 259 2.
- परश्रव्येष्वभिधानं V. II., P. II., 212, 3.
- परश्ररताः V. II., P. II., 247, 3.
- परतश्चक्राय V. I., P. I., 369, 17.
- परिश्रिते शुचौ देशे V. I., P. II., 398, 16.
- पर्याप्येतानि राजेन्द्र V. I., P. II., 102, 2.

- पर्वण्यौद्यिके कुर्युः V. I., P. II.,
 128, 3.
 पर्वण्यौद्यिके कुर्युः V. I., P. II.,
 128, 7.
 परिवर्त्तिता V. II., P. II., 100,
 1.
 परिवर्त्तिता चातुर्जेन V. II., P. I.,
 16, 4.
 परिवर्त्ता तथा लोके V. II., P. II.,
 31, 7.
 परिवर्त्ति-परीवेष्ट- V. II., P. I.,
 50, 17.
 परिवर्त्तिः परीवेष्टा V. I., P. II.,
 359, 9.
 परिवर्त्तिः परिवर्त्ता च V. II., P. I.,
 49, 20.
 परिवर्त्तिः परिवर्त्ता च V. II., P. I.,
 49, 17.
 परिवर्त्ता स विज्ञेय V. I., P. II.,
 354, 6.
 परिवर्त्तिज्येष्ठः V. II., P. I., 49,
 2.
 परिवर्त्तिविनाशाय V. II., P. II.,
 239, 10.
 पर्वताये नदीतीरे V. I., P. I., 266, 4.
 पर्वतैश्चक्रमकारी तु V. II., P. II.,
 227, 13.
 पर्वतनिकुञ्जेषु V. I., P. II., 305,
 4.
 पर्वमैथुनी V. II., P. II., 269, 17.
 परिवेदनं V. II., P. II., 100, 1.
 परिवेदनी कन्या V. II., P. I., 49,
 2.
 परिव्राजका अपि V. I., P. II.,
 189, 15.
 पर्ववर्जं व्रजेच्छैनां V. I., P. II.,
 39, 2.
 परिविविधानः कृष्टः V. II., P. I.,
 50, 6.
 परिवेषणं प्रशस्तं हि V. I., P. II.,
 417, 14.
 परिवेषयेत्तु प्रयतः V. I., P. II.,
 419, 12.
 परेषां चैतसः क्लेश- V. II., P. II.,
 239, 14.
 परिषत्त्वं न तेषां स्यात् V. II., P. I.,
 209, 18.
 परिषत्सम्पदश्चैव V. II., P. I., 236,
 13.
 पर्वतु संचिन्त्य तत् सर्वं V. II.,
 P. I., 236, 15.
 परेषु पापचित्तेषु V. I., P. I., 74, 8.
 पर्षदा कार्यते यत्तु V. II., P. I.,
 3, 10.
 पर्वदि ब्रूहि तत् सर्वं V. II., P. I.,
 235, 20.
 परिषद्या ब्राह्मणानां V. II., P. I.,
 231, 5.
 पर्वद् या ब्राह्मणानां च V. II., P. II.,
 67, 11.
 पर्वद् या ब्राह्मणानां तु V. II., P. II.,
 74, 3.
 परेषां रसनाच्छेदी V. II., P. II.,
 248, 15.
 परिस्तृते शुचौ देशे V. I., P. II.,
 302, 4.
 परस्परानिर्गो मरस्याः V. II., P. II.,
 268, 12.
 परस्परं भावयन्तः V. I., P. I., 159,
 13.
 परस्य कामेष्टवस्य V. I., P. I., 74,
 6.
 परस्य योषितं हत्वा V. II., P. II.,
 223, 5.
 परस्य शक्तिः V. I., P. I., 104,
 10.
 परस्त्रियं न भाषेत V. I., P. II.,
 139, 8.

- परस्वाद्विधा शनम् V. I., P. I., 188, 16.
 परस्वहरणं V. II., P. II., 99, 16.
 परिहृत्य ततो भूयो V. II., P. II., 244, 12.
 परहंसस्त्रिण्डं च V. I., P. II., 164, 9.
 पलाण्डुं गृञ्चनं चैव V. II., P. I., 400, 13.
 पलाण्डोर्देश जातयः V. II., P. I., 461, 16.
 पलाण्डुं विडवराहं च V. II., P. I., 402, 18.
 पलाण्डुं श्वेतवृन्ताकं V. II., P. I., 401, 2.
 पलद्वयं तु प्रसृतं V. II., P. I., 141, 9.
 पल्लौघ-मृग-व्याघ्र- V. II., P. I., 281, 9.
 पलाश-खदिरा-ऽश्वत्थाः V. II., P. I., 192, 10.
 पलाश-पद्मपत्रेषु V. I., P. I., 416, 9.
 पलैः षोडशाभिर्युक्तं V. I., P. I., 194, 1.
 पलं सुवर्णाश्वत्वारः V. II., P. I., 27, 3.
 पवित्रं दक्षिणे कर्णे V. I., P. I., 222, 9.
 पवित्रं नुष्यतीत्येतत् V. II., P. I., 414, 7.
 पवित्रेष्टयाविशुद्धयन्ति V. II., P. II., 115, 15.
 पवित्रे स्थ इति मन्त्रेण V. I., P. II., 406, 3.
 पवित्रपाणिः कृत्वा तु V. I., P. I., 346, 14.
 पवित्रपाणयः सर्वे V. I., P. II., 400, 12.
 पवित्रपाणिर्देण्डी च V. II., P. II., 60, 6.
 पश्चात् कार्यानुसारेण V. II., P. I., 211, 14.
 पश्चात्तच्छोधयेत्तीर्थम् V. I., P. I., 227, 5.
 पश्चात्तु वारिषा प्रोक्ष्य V. II., P. I., 184, 14.
 पश्चात्तापो निराहारः V. II., P. I., 428, 7.
 पश्चात्तापो निवृत्तिश्च V. II., P. II., 145, 17.
 पश्चिमोत्तर-पूर्वेस्तु V. I., P. II., 280, 7.
 पश्चिमतःश्रीवत्साय V. I., P. I., 264, 17.
 पश्चिमे मुनि-गन्धर्वाः V. I., P. I., 234, 5.
 पशून् भुव्रांश्चतुर्थ्यां तु V. I., P. II., 315, 16.
 पशून् हत्वा तथा ग्राम्यान् V. II., P. I., 93, 12.
 पशूना यजेत V. I., P. I., 393, 19.
 पशूनां रक्षणं शनम् V. I., P. I., 476, 13.
 पशवश्च शुभालाश्च V. II., P. II., 217, 16.
 पश्यन्तो भगवद्धारं V. II., P. II., 232, 10.
 पशु-मण्डूक-नकुल- V. I., P. I., 158, 3.
 पश्चिमतः शूलाय V. I., P. I., 373, 11.
 पश्चिमां तु समासीनः V. I., P. I., 305, 12.
 पशुयोनिं समासाय V. II., P. II., 244, 1.
 पशून् चै विव्रजन्ति V. II., P. II., 272, 9.

- पाण्डुरोगी V. II., P. II., 263, 8.
 पाण्डुरोगी गण्डमाली V. I., P. II., 358, 18.
 पाक्यज्ञाः V. I., P. II., 17, 20.
 पाक्यज्ञान्यजेन्नित्यं V. I., P. I., 163, 9.
 पाक्यज्ञैर्महायज्ञैः V. I., P. I., 402, 13.
 पाकं सर्वमुपानीय V. I., P. II., 419, 15.
 पाटीन-रोहित- V. II., P. I., 389, 6.
 पाटीन-रोहितौ चापि V. II., P. I., 409, 6.
 पाटमात्रावसायी तु V. I., P. I., 151, 9.
 पाणिग्रहणिका मन्त्राः V. I., P. II., 92, 16.
 पाणिग्रहणसंस्कारः V. I., P. II., 98, 5.
 पाणिग्रहणसंस्कारात् V. I., P. II., 92, 21.
 पाणिप्रक्षालनं दत्त्वा V. I., P. II., 402, 6.
 पाणिभ्यामुपसङ्गृह्य V. I., P. II., 417, 6.
 पाणि मूर्ध्नि समाधाय V. I., P. I., 433, 2.
 पातकादिषु सर्वेषु V. II., P. II., 203, 13.
 पातनं चैकशृङ्गस्य V. II., P. I., 267, 7.
 पातं मानुर्यथा मासं V. I., P. II., 239, 19.
 पातु मां सर्वतो रामो V. I., P. II., 187, 20.
 पातयेदितरज्जानु V. I., P. II., 397, 13.
 पात्राणां चमसानां च V. II., P. I., 182, 2.
 पात्राणि चालयेच्छास्त्रे V. I., P. II., 435, 11.
 पात्राणि तु दहेदमौ V. I., P. II., 226, 18.
 पात्राणामपि तस्यात्रं V. I., P. I., 185, 3.
 पात्राणि सादयित्वाऽथ V. I., P. II., 159, 5.
 पात्रे धनं वा पर्याप्तं V. II., P. II., 54, 11.
 पात्राद्वा जलमाशय V. II., P. * I., 353, 8.
 पात्रभूतोऽपि यो विप्रः V. I., P. I., 188, 11.
 पात्रेभ्यो वीयते नित्यम् V. I., P. I., 180, 3.
 पात्रैरौतुम्बरैर्देव्यात् V. I., P. II., 391, 10.
 पात्रं वामकरे क्षिप्त्वा V. I., P. II., 188, 5.
 पात्रं विसृजेत् V. I., P. II., 167, 13.
 पात्रं शिलामयं तापं V. I., P. II., 158, 4.
 पात्रेषु दर्भान्तर्हितेषु V. I., P. II., 409, 9.
 पाद उत्पन्न मात्रे तु V. II., P. I., 265, 20.
 पादुके चापि शौचार्यं V. I., P. II., 158, 7.
 पादकीली स भवति V. II., P. II., 248, 2.
 पादेऽङ्ग-रोमवपनं V. II., P. I., 280, 8.
 पादाङ्गुल्योर्वशैव स्यात् V. II., P. I., 74, 3.
 पादौ चाऽङ्गुक्षेत् V. I., P. I., 235, 4.

- पार्श्वं चरेन्नोधवधे V. II., P. I., 247, 7.
 पार्श्वं चरेन्नोधवधे V. II., P. I., 254, 1.
 पार्श्वे तु नख-रोमाणि V. II., P. I., 264, 10.
 पार्श्वं तु शूद्रहस्यायाम् V. II., P. I., 251, 5.
 पार्श्वेनैकेन कौन्तेय V. I., P. I., 132, 15.
 पार्श्वेन कृच्छ्रमुद्दिष्टं V. II., P. I., 423, 14.
 पार्श्वेन क्षत्रियः कुर्यात् V. II., P. I., 231, 15.
 पार्श्वेन क्षत्रियः कुर्यात् V. II., P. II., 74, 10.
 पार्श्वेन पादमाक्रम्य V. I., P. II., 424, 11.
 पार्श्वेन तु गां दद्यात् V. II., P. I., 265, 4.
 पार्श्वेन ब्राह्मणं स्पृष्ट्वा V. II., P. I., 455, 2.
 पार्श्वेन दहसते धर्मः V. I., P. I., 132, 5.
 पार्श्वेन क्षालनोच्छेदेण V. I., P. I., 246, 6.
 पार्श्वः प्रविष्टोऽधर्मस्य V. I., P. I., 82, 8.
 पार्श्वे बालेषु दातव्यः V. II., P. II., 64, 7.
 पार्श्वेन ज्ञानमुत्तमानैस्तु V. I., P. I., 404, 2.
 पार्श्वेन धरणीं स्पृष्ट्वा V. I., P. I., 415, 16.
 पार्श्वेन प्रीयते विष्णुः V. I., P. I., 250, 5.
 पार्श्वं चैव तथैवायं V. I., P. II., 398, 8.
 पार्श्वं तृतीयया चैव V. I., P. I., 368, 4.
 पार्श्वमाचमनीयं च V. I., P. II., 396, 13.
 पार्श्वविति षडुक्तानि V. II., P. I., 265, 15.
 पार्श्ववासाय वैद्यो ह्यै V. I., P. II., 361, 12.
 पार्श्वेन व्रतमाचष्टे V. II., P. I., 266, 5.
 पार्श्वेन व्रतमुद्दिष्टं V. II., P. I., 265, 21.
 पार्श्वोच्चक्रिया कार्या V. II., P. I., 247, 12.
 पार्श्वे शुची ब्राह्मणानां V. II., P. I., 190, 1.
 पार्श्वोऽसम्पन्नमात्रे तु V. II., P. I., 266, 4.
 पार्श्वेन चरेत् पूर्वा V. II., P. I., 161, 7.
 पार्श्वेन शिखावर्जं V. II., P. I., 264, 8.
 पार्श्वेन स्त्रियश्चैव V. I., P. I., 473, 10.
 पार्श्वेन पिबेद् येन V. I., P. I., 426, 14.
 पार्श्वेन तिलैर्विमिश्रं V. I., P. II., 311, 5.
 पार्श्वेन ब्राह्म-माधुक् V. II., P. II., 77, 17.
 पार्श्वं कृत्स्नतमित्याहः V. I., P. II., 392, 12.
 पार्श्वेन च्यते पापात् V. II., P. I., 428, 11.
 पार्श्वेन च्यति नरकं V. II., P. II., 209, 13.
 पार्श्वेन च्यति नरकं V. II., P. II., 209, 14.

पापं निवेद्य विप्रेभ्यः V. II., P. II., 113, 5.	पार्ष्णेनैव विधिना V. I., P. II., 318, 7.
पापप्रसक्तस्तु यतः V. I., P. I., 84, 2.	पारावत-कपोतौ च V. II., P. II., 388, 11.
पापयोग्यमिहास्तथ V. I., P. II., 351, 1.	पारित्रयं गृहीत्वा तु V. I., P. II., 13, 2.
पापं व्रतेन संछाद्य V. I., P. I., 187, 13.	पारुष्यमनुतं V. II., P. II., 212, 18.
पापशेषान्तु भवति V. II., P. II., 253, 2.	पारुष्यमनुतं चैव V. II., P. II., 212, 5.
पापेषु निरता नराः V. II., P. I., 6, 11.	पालनेनैव भूतानां V. I., P. I., 453, 6.
पायसं कूसरं चैव V. II., P. II., 228, 3.	पालनेनैव भूतानां V. I., P. I., 452, 14.
पापिष्टं दुर्भयं चान्नं V. I., P. I., 221, 12.	पालनं विक्रयश्चैव V. II., P. II., 145, 2.
पायसं शाकमज्जं वा V. II., P. I., 302, 1.	पालायिष्यति वृद्धत्वे V. I., P. II., 305, 7.
पारुच्छेपं च सामानि V. II., P. II., 159, 7.	पालवतैरातुकैश्च V. I., P. II., 370, 19.
पापे राजन-ताम्राणि V. I., P. II., 391, 15.	पालाशं धारयेद्दण्डं V. II., P. I., 301, 2.
पार्थिवानां हि पात्राणां V. II., P. I., 124, 11.	पालाशं पद्मपत्रं वा V. II., P. I., 434, 8.
पारमार्थिकचरितानाम् V. II., P. II., 210, 11.	पालाशेभ्योविना न म्युः V. I., P. II., 392, 18.
पारमार्थ्यं पारिविचर्य V. II., P. II., 101, 8.	पालाशः समिधः कार्याः V. I., P. II., 40, 5.
पारम्पर्यागतो येषां V. I., P. I., 152, 15.	पावनं सर्वभूतानां V. II., P. I., 248, 18.
पार्ष्णं कुरुते यस्तु V. I., P. II., 466, 7.	पावमान्यः V. II., P. II., 157, 3.
पार्ष्णं चैत निवेद्यं V. I., P. II., 299, 16.	पावमानीस्तथा कौत्सं V. II., P. II., 159, 2.
पार्ष्णं त्वमितिर्वर्त्यं V. I., P. II., 470, 2.	पाशाच्छेत्ता तु यस्तस्य V. II., P. II., 24, 4.
पार्ष्णं तस्य कर्तव्यं V. I., P. II., 446, 17.	पाशाञ्छित्वा तथा तस्य V. II., P. I., 24, 8.
	पाषण्डानाभितानां च., V. II., P. I., 372, 14.

- पाषण्डं पतितं व्रात्यं V. I., P. I., 330, 4.
 पाषण्डघनाश्रिताः स्तेनाः V. II., P. I., 20, 17.
 पाषाणैर्लेगुडैः पाशैः V. II., P. I., 262, 1.
 पाषाणैर्लोष्टकैर्दण्डैः V. II., P. I., 257, 16.
 श्रावतं घृत-तैलानां V. II., P. I., 145, 1.
 पांसुर्वर्षे दिशां राहो V. I., P. I., 155, 6.
 पिण्याकं सक्तवस्तकं V. II., P. II., 183, 1.
 पिण्याकस्तानि निर्हन्ति V. II., P. II., 185, 4.
 पिण्याकं च तथा चामं V. II., P. II., 183, 6.
 पिण्याकाः चाम-तक्राम्बु- V. II., P. II., 182, 8.
 पिण्याकं वा कणान्वापि V. II., P. II., 81, 16.
 पिण्याकं मथितं चैव V. I., P. II., 377, 5.
 पिताऽऽचार्यः सुहृन्माता V. I., P. I., 446, 15.
 पिता नाम करोति V. I., P. II., 25, 19.
 पितृक्रमादुत्तीर्येति V. I., P. II., 420, 12.
 पितृगोत्रं कुमारीणां V. I., P. I., 358, 18.
 पितृणां तर्पणे पात्रं V. I., P. I., 354, 2.
 पितृणां द्विगुणांस्तिलैः V. I., P. II., 408, 7.
 पितृणां नाम-गोत्रेण V. I., P. II., 436, 3.
 पितृणां ग्रीणनार्थाय V. I., P. I., 351, 5.
 पितृणामनृणश्चैव V. I., P. II., 105, 11.
 पितृणामासनस्थातात् V. I., P. II., 429, 7.
 पितृणां स्थानमाकाशं V. I., P. II., 439, 11.
 पिता दद्यात् स्वयं कन्यां V. I., P. II., 79, 17.
 पितृशरान् समारुह्य V. II., P. I., 321, 6.
 पितृशरान् समारुह्य V. II., P. I., 311, 18.
 पितृ-देव-जपार्थं तु V. I., P. I., 254, 8.
 पितृ-देव-मनुष्याणां V. I., P. II., 417, 15.
 पितृ-देव-मनुष्याणां V. I., P. I., 378, 3.
 पितृनुद्दिश्य विप्रभ्यां V. I., P. II., 299, 7.
 पितृनुद्दिश्य विप्रान्स्तु V. I., P. I., 388, 2.
 पितृन् दिव्यान् दिव्यांश्च V. I., P. I., 357, 9.
 पितृन् भक्त्या तिलैः कृष्णैः V. I., P. I., 355, 8.
 पितृन् पितृगणांश्चापि V. I., P. I., 261, 11.
 पितृन्मातामहांश्चैव V. I., P. II., 465, 20.
 पितृन् सन्तर्पयेत् कृष्णैः V. I., P. I., 355, 5.
 पितृपाक्रान् समुद्धृत्य V. I., P. II., 442, 13.
 पितुः पितृगणस्थस्य V. I., P. II., 445, 13.

पितृपत्न्यामतीतायां V. I., P. II., 235, 1.	पितृभ्यः प्रत्यहं दद्यात् V. I., P. I., 359, 1.
पितृपत्न्यः सर्वा मातरः V. II., P. I., 326, 8.	पितृभिर्भ्रातृभिश्चैताः V. I., P. II., 111, 16.
पितृपत्न्यः सर्वा मातरः V. II., P. I., 64, 4.	पितृभ्यः स्थानमासि V. I., P. II., 411, 5.
पितृपात्रेषु पिण्डेषु V. I., P. II., 300, 15.	पितृ-मातृ- V. II., P. II., 93, 19.
पिता पितृव्या भ्राता वा V. I., P. II., 84, 1.	पिता माता गुरुभ्राता V. II., P. II., 231, 4.
पितुः पुत्रेण कर्तव्या V. I., P. II., 462, 4.	पितृ मातृपरित्यागी V. II., P. I., 353, 1.
पिता-पुत्रविरोधेषु V. I., P. I., 137, 7.	पितृ-मातृपराश्चैव V. I., P. II., 337, 13.
पिता पुत्रस्य जातस्य V. I., P. II., 105, 6.	पितृ-मातृ-सुतस्यागः V. II., P. II., 102, 3.
पिता पितामहश्चैव V. I., P. II., 58, 16.	पितृ-मातृ सुत-भ्रातृ-V. II., P. I., 356, 8.
पिता पितामहो भ्राता V. I., P. II., 80, 6.	पितृ-मातृसपिण्डैस्तु V. I., P. II., 464, 9.
पिता पितामहं योज्यः V. I., P. II., 457, 1.	पितृ-मातृवस्तु- V. I., P. II., 64, 1.
पिता पितामहो यस्य V. II., P. I., 50, 20.	पितामही पितृव्यस्त्री V. I., P. I., 332, 10.
पिता पितामहो भ्राता V. I., P. II., 315, 14.	पितामह्यादिभिस्तार्क्ष्यैः V. I., P. II., 456, 4.
पिता पितामहो यस्य V. I., P. II., 356, 10.	पितृयज्ञाव्यये चैव V. I., P. I., 168, 13.
पितृपूर्वं सुतः कुर्यात् V. I., P. II., 465, 18.	पितृयज्ञाहुनि पाणौ V. I., P. II., 465, 2.
पितुः पितामहः साम्ना V. I., P. II., 338, 15.	पिता रक्षति क्रौमारे V. II., P. I., 38, 2.
पितुः पितृवस्तुः पुत्राः V. I., P. II., 62, 12.	पिता रक्षति क्रौमारे V. II., P. I., 355, 6.
पितृभ्य इवमित्युक्त्वा V. I., P. I., 389, 3.	पितृर्गृहे तु या कन्या V. I., P. I., 131, 9.
पितृभ्योऽथ मनुष्येभ्यो V. I., P. I., 389, 2.	पितृर्गृहे तु या कन्या V. II., P. I., 159, 3.

- पितरौ चैन्मृतौ स्यातां V. I., P. II.,
 234, 15.
 पितरौ च यदैकस्मिन् V. I., P. II.,
 468, 8.
 पितुर्ज्येष्ठस्य V. I., P. II., 46,
 15.
 पितरो न प्रशंसन्ति V. I., P. I.,
 293, 15.
 पितुर्भगिन्यां मातुश्च V. I., P. I.,
 332, 12.
 पितुर्वा भजतं शीलं V. I., P. II.,
 73, 21.
 पितुरभावे सस्याचार्यः V. II., P. I.,
 68, 8.
 पितरो यत्र पूज्यन्ते V. I., P. II.,
 466, 10.
 पितुर्यस्य तु नाधानं V. II., P. I.,
 52, 17.
 पितुर्वरस्य च ततां V. I., P. II.,
 246, 17.
 पितरश्चैव साध्याश्च V. II., P. I.,
 218, 14.
 पितरस्तेन नृप्यन्ति V. I., P. II.,
 416, 2.
 पितरस्तस्य षण्मासं V. I., P. II.,
 427, 12.
 पित्रादीन् मात्रादीन् V. I., P. I.,
 359, 9.
 पित्र्यादिकं च वै सर्वं V. II., P. I.,
 481, 12.
 पित्र्यभ्रातृहस्ते स्यान् V. I., P. II.,
 414, 7.
 पित्र्यमा निधनात्कार्यं V. I., P. II.,
 397, 9.
 पित्र्यमन्त्रवर्जनम् V. I., P. II.,
 459, 10.
 पित्र्ये यः पङ्क्तिर्धन्यः V. I., P. II.,
 414, 21.
 पित्रोरनमिमान् धीरः V. I., P. II.,
 447, 8.
 पित्रर्थं कल्पितं पूर्वम् V. I., P. II.,
 190, 13.
 पित्रर्थं निर्वपेत् पाकं V. I., P. II.,
 442, 1.
 पित्रोरुपरमे पुत्रः V. I., P. II.,
 463, 1.
 पित्रोरुपरमे स्त्रीणाम् V. I., P. II.,
 247, 9.
 पित्रोर्विवदमानो- V. II., P. II.,
 258, 6.
 पित्रोराशौचमध्ये तु V. I., P. II.,
 291, 12.
 पित्रा विवदमानश्च V. I., P. II.,
 350, 19.
 पित्रोः आङ्गे सम्प्राप्ते V. I., P. II.,
 468, 17.
 पित्रोस्तु यावदाशौचं V. I., P. II.,
 291, 17.
 पित्रोःस्वसरि तद्वच्च V. I., P. II.,
 251, 14.
 पितृवत् पालयेत् पुत्रान् V. I., P. I.,
 335, 7.
 पितृव्य- V. II., P. II., 93, 17.
 पितृव्य-गुरु-दौहित्रान् V. I., P. II.,
 345, 10.
 पितृव्यतनयस्यैव V. II., P. I., 328,
 2.
 पितृव्यदारगमने V. II., P. I.,
 325, 14.
 पितृव्य-भ्रातृभार्या च V. II., P. I.,
 318, 14.
 पितृव्यपुत्रान् सापत्नान् V. I., P. II.,
 354, 16.
 पितृव्यपुत्रान् सापत्नान् V. I., P. II.,
 354, 13.

- पितृव्य-मातामह-मातुल-V. II., P. I.,
 15, 11.
 पितृव्य-सखि-शिष्यस्त्री V. II., P. I.,
 324, 15.
 पितृव्यस्त्रीगमने V. II., P. I.,
 317, 14.
 पितृवंदमानि कन्यान्तु V. II., P. I.,
 461, 3.
 पितृवंदया मातृवंदयाः V. I., P. I.,
 360, 3.
 पितुः शतगुणं वानं V. I., P. I.,
 186, 11.
 पितुः शेषेण शुद्धिः स्यात् V. I., P. II.,
 267, 18.
 पितृव्यसा मातुलानी V. II., P. I.,
 318, 7.
 पितृव्यगारं मातुश्च V. II., P. I.,
 325, 18.
 पितृव्यसुपुतां मातुलसुतां V. II., P. I.,
 337, 19.
 पितुः सखीं तथा गत्वा V. II., P. I.,
 325, 12.
 पितृस्तु वक्षिणामेषु V. I., P. I., 351,
 12.
 पितुः स्वसारं मातुश्च V. II., P. II.,
 317, 7.
 पितृहा याति पैशाच्यं V. II., P. II.,
 248, 10.
 पिण्डदत्तसप्तमस्तेषां V. I., P. II.,
 58, 13; 222, 13.
 पिण्डोर्वोऽशहरश्चेषां V. II., P. I.,
 48, 3.
 पिण्डान्तद्वि बालानां V. II., P. I.,
 303, 18.
 पिण्डनिर्वपणं केचित् V. I., P. II.,
 429, 13.
 पिण्डनिर्वपणं कुर्यात् V. I., P. II.,
 461, 1.
 पिण्डालुपं च तुण्डीरं V. I., P. II.,
 378, 6.
 पिण्डनिवृत्तिः V. I., P. II., 60, 6;
 2, 1; 223, 4.
 पिण्डानष्टौ समशीयात् V. II., P. I.,
 303, 19.
 पिण्डयज्ञं चरुं होमम् V. I., P. II.,
 211, 17.
 पिण्डावशिष्टमन्नं च V. I., P. II.,
 422, 6.
 पिण्डसम्बन्धिनां ह्येते V. I., P. II.,
 58, 7.
 पिप्पला मरिचे चैव V. I., P. II.,
 369, 14.
 पिपीलिकाः कीट-पतङ्गकायाः V. I.,
 P. I., 386, 5.
 पिपीलिका तु मासांस्त्रीन् V. II., P. I.,
 266, 5.
 पिपीलिकामध्यो वा V. II., P. I.,
 304, 5.
 पिचेत्र नियताहारः V. II., P. II.,
 182, 3.
 पिचत् द्वादशवर्षाणि V. I., P. II.,
 189, 4.
 पिचतो मेहतश्चैव V. II., P. II.,
 143, 17.
 पिचतो यत्पतेन्नोयं V. I., P. I.,
 426, 8.
 पिच्येद्यदि हि तन्मोहात् V. I., P. I.,
 126, 6.
 पिचिह्वा गोमूत्रयावकम् V. II., P. I.,
 406, 11.
 पिधाय बुध्या द्वाराणि V. I., P. II.,
 182, 5.
 पिबन्ति देहितः स्रावं V. I., P. I.,
 362, 14.
 पिबन्ति ये नरा देवि V. II., P. II.,
 250, 15.

पिबन्ति शिरसो देवाः V. I., P. I., 263, 11.	पुण्यः कन्यागतः सूर्यः V. I., P. II., 321, 6.
पिशाचाश्च सुपर्णाश्च V. I., P. I., 356, 17.	पुण्यक्षेत्राभिगमनं V. II., P. II., 161, 14.
पिशुनः कूटसाक्षी च V. I., P. II., 358, 19.	पुण्याक्षेपी V. II., P. II., 237, 13.
पिशुनाः क्रूरकर्माणः V. II., P. I., 210, 1.	पुण्ये तिथौ मुहूर्ते वा V. I., P. II., 24, 11.
पिशुना-ऽनृत्तिनोश्चैव V. II., P. I., 381, 7.	पुण्यतीर्थे गवां गोष्ठे V. I., P. I., 307, 10.
पिशुना-ऽनृत्तवाक्-क्षतधर्मा- V. II., P. I., 388, 12.	पुण्यस्य संक्षयात् पापी V. II., P. II., 264, 4.
पिशुनः प्रतिनासः स्यात् V. II., P. II., 233, 4.	पुण्यं देयं प्रयत्नेन V. I., P. I., 191, 18.
पिशुन-द्वयवृन्द-यां V. I., P. I., 182, 2.	पुण्यान्यन्यानि कुर्वीत V. I., P. I., 169, 17.
पीडामप्रियकर्ता च V. II., P. II., 248, 1.	पुण्यम्भिरभिमन्य्याऽऽपो V. II., P. I., 170, 6.
पीतोच्छिष्टं तु पानीयं V. II., P. I., 397, 17.	पुण्याश्च विश्रुता नद्यः V. I., P. II., 133, 7.
पीतं वैद्यस्य शूद्रस्य V. I., P. I., 264, 5.	पुत्रका इति होवाच V. I., P. I., 334, 8.
पीतावशिष्टं तोयादि V. I., P. II., 425, 8.	पुत्रः कुर्यात् पितुः भ्रातृ V. I., P. II., 462, 7.
पीतावशेषितं तोयं V. I., P. I., 426, 5.	पुत्रजन्म-विवाहादौ V. I., P. I., 300, 13; 404, 6.
पीतावशेषितं पीत्वा V. II., P. I., 440, 11.	पुत्रजीवमयी माला V. I., P. I., 309, 2.
पीत्वाऽपोऽध्येष्यमाणश्च V. II., P. II., 104, 13.	पुत्रवारास्त्रयं प्राप्तौ V. I., P. I., 485, 16.
पीत्वाऽऽपोशनमग्नीयान् V. I., P. I., 422, 12.	पुत्रानुत्पाद्य V. I., P. II., 140, 1.
पीत्वाऽऽपोशनमग्नीयात् V. I., P. II., 424, 14.	पुत्रानाद्युस्तयाऽऽसंग्यम् V. I., P. II., 320, 7.
पीत्वा प्रमादतो मद्यम् V. II., P. II., 78, 6.	पुत्राः पञ्चम्यात् V. I., P. II., 316, 19.
पीतशेषं तु यत्किञ्चित् V. II., P. I., 397, 15.	पुत्रं पुत्रगुणैर्युक्तं V. II., P. I., 46, 8.
	पुत्रः पौत्रः प्रपौत्रो वा V. I., P. II., 461, 21.

पुत्राभावे तु पत्नी स्वात् V. I., P. II., 462, 5.	पुनर्युगवते इत्यात् V. I., P. II., 90, 20.
पुत्राभावे सपिण्डाः V. I., P. II., 290, 7.	पुनराचम्य V. I., P. I., 421, 1., पुनर्वहनमन्त्रैश्च V. II., P. I., 71, 8.
पुत्राभावे सपिण्डास्तु V. I., P. II., 463, 6.	पुनर्सांक्रियाऽभावे V. I., P. II., 151, 17.
पुत्रो भ्राताऽथ वा ऋत्विक् V. I., P. I., 383, 12.	पुनर्ने च पिबेज्जातु V. II., P. II., 83, 10.
पुत्रमांसं वरं भोजुं V. I., P. I., 199, 13.	पुनरप्यपकूयन्ते V. I., P. II., 454, 16.
पुत्रवचापि वतैरत् V. I., P. I., 335, 8.	पुनर्भोजनमध्वानं V. I., P. II., 443, 19.
पुत्रैः सप्तद्विंशोमान् V. I., P. I., 312, 3.	पुनर्भोजनमध्वानं V. I., P. II., 444, 2.
पुत्रं श्रेष्ठं च सौभाग्यं V. I., P. II., 312, 2.	पुनर्भूः प्रथमा प्रोक्ता V. I., P. II., 57, 19.
पुत्रेषु भार्या निःक्षिप्य V. I., P. II., 139, 8.	पुनर्मामे V. II., P. II., 48, 11.
पुत्रस्तु स्थाविरं भावे V. II., P. I., 355, 7.	पुनर्वसु-बुधोपेता V. I., P. I., 280, 17.
पुत्रस्य स्थाविरं भावे V. II., P. I., 355, 10.	पुनश्च गोमयेनैव V. I., P. I., 273, 8.
पुत्रः स्थाविरभावे तु V. II., P. I., 38, 3.	पुनःशुद्धां गुरोर्गत्वा V. II., P. I., 333, 21.
पुनन्ति खलयज्ञेन V. I., P. II., 14, 4.	पुनः षोडशाभिर्मन्त्रैः V. I., P. I., 368, 13.
पुनत्यविधवा नारी V. II., P. I., 57, 19.	पुनस्तपस्वी भवति V. II., P. II., 162, 5.
पुनति वृषलस्याजं V. I., P. I., 298, 7.	पुनःसन्दर्शनाय V. I., P. I., 375, 15.
पुनति हेमहर्तारं V. II., P. II., 198, 5.	पुनःस्तोमेनेद्वा V. II., P. I., 11, 3.
पुनश्चाकमुपग्राह्य V. I., P. I., 439, 19.	पुनःस्तोमेनेद्वा V. II., P. I., 12, 3.
पुनःपते दशाहात् प्राक् V. I., P. II., 267, 11.	पुनःस्वभवनं यास्ति V. I., P. II., 323, 20.
पुनर्युगवते इत्यात् V. I., P. II., 90, 20.	पुनः संस्कारमर्हन्ति V. II., P. I., 369, 20.
	पुनःसंस्कृत्य चात्मानि V. II., P. I., 405, 7.

- पुमान् पुंसोऽधिके शुक्ले V. I., P. II., 161, 16.
 पुमान् स्याल्लक्षणेः V. I., P. II., 75, 20.
 पुरा कल्पे कुमारीणां V. I., P. II., 83, 1.
 पुराऽऽगतश्च सर्वेषां V. I., P. II., 94, 4.
 पुरा जमाह वै मृत्युः V. I., P. II., 40, 8.
 पुरेऽडाशं चरुं चैव V. I., P. II., 141, 15.
 पुराणानां नरेन्द्राणाम् V. I., P. I., 285, 6.
 पुराणरहिताकर्ता V. I., P. I., 142, 7.
 पुरोधः शुद्धवर्णस्य V. II., P. II., 114, 9.
 पुरुरवा-ऽऽद्रेवौ चैव V. I., P. II., 403, 17.
 पुरुषं कृष्णं V. II., P. II., 2, 9.
 पुरुषं च ततः सत्यम् V. I., P. I., 269, 8.
 पुरुषाणां कुलीनानां V. I., P. I., 456, 2.
 पुरुषत्रयविध्यतैः V. I., P. II., 337, 2.
 पुरुषे शेषविभवं V. I., P. I., 455, 6.
 पुरुषोऽनृतवादी च V. II., P. II., 229, 4.
 पुरुषोऽनृतवादी च V. II., P. II., 214, 6.
 पुरुषव्याधि-V. II., P. II., 269, 17.
 पुरुषव्रते V. II., P. II., 157, 6.
 पुरुषाः शस्त्रहस्ताश्च V. I., P. II., 215, 1.
 पुरुषसूक्तं वा V. I., P. I., 276, 1.
 पुरुषो यो जगद्बीजम् V. I., P. I., 367, 10.
 पुरुषस्यैडकस्यापि V. II., P. II., 139, 11.
 पुरुषसूक्तं V. II., P. II., 157, 13.
 पुरुस्तादजावयः V. II., P. I., 139, 15.
 पुरस्ताद्देवताः सर्वाः V. I., P. I., 234, 4.
 पुराऽस्तमयान् V. I., P. II., 3, 14.
 पुरोहितं च कुर्वीत V. I., P. I., 465, 9.
 पुरोहितं प्रकुर्वीत V. I., P. I., 465, 17.
 पुलकाश्चैव धान्यानां V. I., P. I., 482, 14.
 पुलकसीयमानं कृत्वा V. II., P. I., 333, 18.
 पुलितेषु V. I., P. II., 307.
 पुलस्त्येन यदुक्तं ते V. I., P. I., 142, 12.
 पुलस्त्य-पुलहोद्गीताः V. I., P. I., 109, 8.
 पुश्चली-शान्ति- V. II., P. I., 388, 9.
 पुश्चलीयो योषितो बाल- V. II., P. II., 272, 4.
 पुश्चली-वानर-खरैर् V. II., P. I., 66, 7.
 पुष्करं V. II., P. II., 202, 7.
 पुष्करेऽप्यक्षयं श्राद्धं V. I., P. II., 304, 4.
 पुष्करे वा कुरुक्षेत्रे V. I., P. II., 304, 16.
 पुष्कलं कलमाप्नोति V. I., P. II., 339, 9.

- पुष्टिं पुष्ट्यै V. I., P. II., 313, 19.
 पुष्टिं पुष्ट्यै पितृनर्चन् V. I., P. II.,
 312, 13.
 पुष्पाक्षतान्/कुश-तिलान् V. I., P. I.,
 269, 15.
 पुष्पाणि वर्जनीयानि V. I., P. II.,
 393, 19.
 पुष्प-धूप-सुगन्धादि V. I., P. II.,
 391, 18.
 पुष्पापहृद् सरिद्रश्च V. II., P. II.,
 257, 5.
 पुष्पापहारी V. II., P. II., 259, 10.
 पुष्पैःपत्रैरथाङ्गिर्वा V. I., P. I.,
 372, 9.
 पुष्प-मूल-फलानां च V. II., P. II.,
 110, 14.
 पुष्प-मूल-फलैर्वापि V. I., P. II.,
 145, 9.
 पुष्पवत्स्वपि शरैश्च V. I., P. II.,
 324, 16.
 पुष्पाशी V. I., P. II., 114, 16.
 पुष्पस्नानादिकं यच्च V. I., P. I.,
 269, 1.
 पुष्पं च हस्तनक्षत्रे V. I., P. II.,
 295, 13.
 पुष्पं च जन्मनक्षत्रे V. I., P. I.,
 280, 3.
 पुष्पे नृ छन्दसां कुर्यात् V. I., P. II.,
 131, 19.
 पुष्पाकिलस्वमामोति V. II., P. II.,
 265, 10.
 पुष्पप्रत्ययाधीनं V. I., P. I.,
 151, 3.
 पुष्पाफलानि मज्जिघ्रा V. II., P. II.,
 118, 3.
 पुष्पाकाले च होमे च V. I., P. I.,
 267, 14.
 पूजितस्तेन राजेन्द्र V. I., P. I.,
 404, 3.
 पूज्या भूषयितव्याश्च V. I., P. II.,
 111, 17; 115, 18.
 पूजयेद्भुव्य-कव्येन V. I., P. II.,
 345, 11.
 पूजयेच्छ्राद्धकालेऽपि V. I., P. II.,
 401, 2.
 पूजयित्वा यथाशक्ति V. I., P. II.,
 131, 11.
 पूजयित्वा ततः पश्चात् V. I., P. I.,
 217, 9.
 पूजयित्वा हरिं लक्ष्मीं V. I., P. II.,
 30, 15.
 पूजयित्वाऽतिथीनिष्ठान् V. I., P. I.,
 414, 12.
 पूजयन्तु पूजिते तस्मिन् V. I., P. I.,
 440, 6.
 पूजयेदतिथिं सम्यक् V. I., P. I.,
 398, 18.
 पूतिगन्धस्य V. II., P. II., 285, 5.
 पूता भवतीति विज्ञायते V. II., P. I.,
 331, 6; 331, 11; 332, 13.
 पूतस्तदहरं स्यात् V. II., P. II.,
 75, 8.
 पूर्वकस्य सुतस्यादौ V. I., P. II.,
 469, 19.
 पूर्वाः क्रिया मध्यमाश्च V. I., P. II.,
 464, 11.
 पूर्वाः क्रिया मध्यमाश्च V. I., P. II.,
 464, 3.
 पूर्वजः स्नातकश्चर्त्विक् V. I., P. I.,
 332, 8.
 पूर्वजन्मकृतं पापं V. II., P. II.,
 273, 17.
 पूर्वेषां दुलिपर्वणि V. I., P. I.,
 235, 17.

- पूर्वेष्टुः परेष्टुर्वा V. I., P. II., 360, 12.
 पूर्वे निधीयाद् ग्रहणं V. I., P. I., 487, 18.
 पूर्वे परिग्रहस्तेषु V. I., P. II., 89, 5.
 पूर्वमाङ्गाद्वतीर्हृत्वा V. II., P. II., 281, 15.
 पूर्वमेव परीक्षेत V. I., P. I., 404, 17.
 पूर्वमेव परीक्षेत V. I., P. II., 336, 15.
 पूर्व्याऽऽनाहयेदेवं V. I., P. I., 363, 3.
 पूर्ववत् सर्पायित्वाऽथ V. I., P. II., 179, 16.
 पूर्वे व्रतं गृहिस्वा तु V. II., P. II., 196, 5.
 पूर्ववद्वसतिपूर्वे त्रिषु V. II., P. I., 97, 18.
 पूर्वे विवाहाश्चत्वारः V. I., P. II., 88, 16.
 पूर्वसङ्कल्पितं ब्रह्मं V. I., P. II., 262, 12.
 पूर्वा सन्ध्यामुपासीनः V. I., P. I., 300, 16.
 पूर्वा सन्ध्यां जपन्तिष्ठेत् V. I., P. I., 305, 11.
 पूर्वेऽङ्किराज्ञौ विप्राध्यान् V. I., P. II., 361, 3.
 पूयं चित्तिस्तिकस्यान्तं V. II., P. I., 378, 11.
 पूरकः कुम्भको रंज्यः V. I., P. I., 262, 15.
 पूरयेत् पात्रदुग्धं तु V. I., P. II., 405, 5.
 पूर्णे चाऽनस्वनस्थानं तु V. II., P. I., 84, 7.
 पूर्णे तु शरदो वर्षे V. II., P. II., 59, 13.
 पूर्णे मासे जयेन्मृत्यं V. II., P. II., 281, 17.
 पूर्णेऽपि कालनियमे V. II., P. I., 128, 8.
 पूर्णयाऽऽश्वनीये तु V. I., P. II., 159, 2.
 पूर्णवैशतिवर्षेण V. I., P. I., 328, 14.
 पूर्णाहुतिं वा जुहुयात् V. II., P. II., 43, 6.
 पूच्छामि त्वां याज्ञवल्क्य V. I., P. II., 166, 11.
 पृथक् चित्तिं समारुह्य V. II., P. I., 56, 11.
 पृथक्त्वे तु कृते पश्चात् V. I., P. II., 330, 5.
 पृथक्पाकेन वेत्यन्ये V. I., P. II., 441, 11.
 पृथक् भ्रातृं तथा कुर्यात् V. I., P. II., 469, 12.
 पृथक्सान्तपनद्रव्यैः V. II., P. I., 31, 3.
 पृथिव्या ओषधयः V. I., P. I., 105, 7.
 पृथिव्यां नास्ति तद्रव्यं V. I., P. II., 53, 5.
 पृष्ठे च पद्मनाभं तु V. I., P. I., 267, 12.
 पृष्ठवंशे च नाभ्यां च V. I., P. II., 37, 14.
 वैश्वे V. I., P. II., 314, 1.
 वैश्वसेवीं भगिनीं V. I., P. II., 64, 11.
 वैलदीदुम्बरी वैदयौ V. I., P. II., 34, 15.

- शास्त्रासुरश्चैव V. I., P. II., 87, 19.
 शब्दस्य साहसं द्रोहः V. I., P. I., 473, 4.
 शत्रुं प्रपौत्र रोहिणम् V. I., P. I., 185, 14.
 शत्रोऽथ पुत्रिकापुत्रः V. I., P. II., 462, 14.
 शैर्भवश्च काणश्च V. I., P. II., 350, 12.
 शार्पमास्यां तथा दर्शो V. I., P. I., 288, 5.
 शार्पमास्यां पञ्चवश V. II., P. I., 300, 3.
 शार्पमास्यामुपेतस्तु V. II., P. I., 300, 19.
 शार्पमासीषु सर्वांसु V. I., P. I., 192, 16.
 शार्षपेण तु सूक्तेन V. I., P. I., 364, 14; 378, 8.
 शार्षपं सूक्तमावर्त्य V. II., P. II., 156, 6.
 शार्ष्टिकानि मलप्रानि V. II., P. I., 192, 12.
 शार्पमासस्य रोहिण्याश्च V. I., P. II., 131, 15.
 प्रकृत्यात्रं यथाशक्ति V. I., P. I., 401, 2.
 प्रकीर्णमैथुनो जन्तुः V. II., P. II., 269, 14.
 प्रकीर्णमैथुना ये च V. II., P. II., 272, 10.
 प्रकल्प्या तस्य तैर्बुद्धिः V. I., P. I., 482, 18.
 प्रकल्प्या तस्य तैर्बुद्धिः V. I., P. I., 282, 11.
 प्रकाशयुक्तं यत् किञ्चित् V. II., P. II., 204, 7.
 प्रकाशकृते V. II., P. II., 153, 6.
 प्रकाशे च रहस्वे च V. II., P. II., 203, 3.
 प्रक्षिप्य चाञ्जलिं सम्यक् V. I., P. I., 297, 11.
 प्रक्षालितानि निर्दोषा- V. I., P. II., 384, 9.
 प्रक्षालनजले हनैः V. I., P. II., 416, 13.
 प्रक्षालनेन स्वल्पानाम् V. II., P. I., 177, 8.
 प्रक्षाल्य दन्तकाष्ठं वै V. I., P. I., 258, 5.
 प्रक्षाल्य पाणी पादौ च V. I., P. I., 242, 2.
 प्रक्षाल्य भक्षेयत् पूर्वं V. I., P. I., 252, 6.
 प्रक्षाल्योरु सुशक्तिश्च V. I., P. I., 263, 2.
 प्रक्षाल्य सर्वकार्यं तु V. I., P. I., 272, 11.
 प्रक्षाल्य हस्तौ पादौ च V. I., P. I., 251, 6.
 प्रक्षाल्य हस्तपादादि V. I., P. II., 416, 12.
 प्रख्यापनं प्रत्ययनं V. II., P. I., 450, 2.
 प्रघर्षणं ततः कुर्यात् V. I., P. II., 430, 17.
 प्रचेता नारदो योगी V. I., P. I., 108, 6.
 प्रजातां चेत्कुच्छपादं V. II., P. I., 337, 19.
 प्रजानां परिरक्षार्थम् V. I., P. II., 257, 11.
 प्रजानां रक्षणं कार्यं V. I., P. I., 467, 10.
 प्रजानां रक्षणं शतम् V. I., P. I., 452, 6.

- प्रजापति पितृ-ब्रह्म V. I., P. I., 235, 10.
 प्रजापति मनसा V. I., P. I., 420, 7.
 प्रजापतिर्यज्ञानसृजत V. I., P. I., 161, 6.
 प्रजापतिर्वा एकः V. I., P. I., 126, 6.
 प्रजापतिर्वै स्वां V. I., P. II., 68, 13.
 प्रजापतिर्हि वैश्याय V. I., P. I., 478, 10.
 प्रजापतेर्हविर्देवा V. I., P. I., 382, 19.
 प्रजां मेधां पशुं पुष्टि V. I., P. II., 318, 15.
 प्रजाभिष्टां यशः स्वर्गम् V. I., P. II., 326, 10.
 प्रजा राजभयादेव V. I., P. I., 449, 13.
 प्रजार्यै तु विजाग्र्याणां V. I., P. I., 136, 11.
 प्रजानैरपि विद्वद्भिः V. II., P. I., 211, 16.
 प्रज्ञां यशश्च कीर्ति च V. I., P. I., 300, 18.
 प्रश्नाल्य वद्धि विधिवत् V. I., P. I., 311, 7.
 प्रणवं तारकं ब्रूते V. I., P. II., 229, 4.
 प्रणवेनाख्यम् V. I., P. I., 370, 6; 373, 17.
 प्रणवेन तु संयुक्तं V. I., P. I., 293, 4.
 प्रणवेन तथा ह्रस्वा V. II., P. I., 438, 1.
 प्रणिपत्य च भक्त्या च V. II., P. I., 234, 14.
 प्रणवो भूर्भुवःस्वर्गौ V. I., P. I., 295, 10.
 प्रणव-व्याहृतिश्रुतां V. I., P. I., 303, 9.
 प्रतिकूलं गुरोः कृत्वा V. II., P. I., 40, 14.
 प्रतिकूलं गुरोर्वैस्तु V. II., P. II., 233, 8.
 प्रतिगृह्य तु यः कन्यां V. I., P. II., 93, 10.
 प्रतिगृह्य पुटेनैव V. I., P. II., 146, 2.
 प्रतिगृह्याऽप्रतिप्राशं V. II., P. I., 226, 4.
 प्रतिगृह्य प्रशतस्यं V. II., P. I., 376, 6.
 प्रतिगृह्येऽपि सतं वण्डम् V. I., P. II., 39, 3.
 प्रतिग्रहाद्युद्धपति जप्य-होमैः V. I., P. I., 196, 9.
 प्रतिग्रहादन्नकोषान् V. I., P. I., 289, 13.
 प्रतिग्रहा-ऽध्यापन-याजनानां V. I., P. I., 196, 7.
 प्रतिग्रहनिमित्तं च V. I., P. I., 154, 16.
 प्रतिग्रहनिमित्तं तु V. I., P. I., 196, 13.
 प्रतिग्रहः प्रत्यवरः V. I., P. I., 195, 11.
 प्रतिग्रहाहमभिर्मा V. II., P. I., 225, 4.
 प्रतिग्रहहविर्न स्यात् V. I., P. I., 199, 2.
 प्रतिग्रहे सुनि-याकि- V. I., P. I., 199, 8.
 प्रतिग्रहसमर्थोऽपि V. I., P. I., 196, 3.

प्रातःप्रहस्तु क्रियते V. I., P. II.,
 195, 15.
 प्रतिज्ञाय V. II., P. II., 237, 2.
 प्रप्ता-प्रप्तासु योषितु V. I., P. II.,
 246, 13.
 प्रतुषात् जालपाशंश्च V. I., P. II.,
 387, 7.
 प्रतीकं वेद्या V. I., P. II., 98, 11.
 प्रतिपणवसंयुक्तां V. I., P. I.,
 292, 6.
 प्रतिपत्सु चतुर्वेद्याम् V. I., P. I.,
 154, 20.
 प्रतिपदार्श-पट्टीषु V. I., P. I., 253,
 6.
 प्रतिपक्षनलाभाय V. I., P. II.,
 318, 8.
 प्रतिपक्षभृतिष्वेकां V. I., P. II.,
 316, 12.
 प्रतिपर्व भवेद्यस्मात् V. I., P. II.,
 300, 16.
 प्रतिपूरुषं V. II., P. II., 122, 4.
 प्रतिमन्त्रं नमसा V. II., P. I., 299,
 20.
 प्रतिमास्थानेषु V. I., P. I., 371,
 13; 375, 15.
 प्रतिमास्वल्पबुद्धिनां V. I., P. I.,
 367, 6.
 प्रत्येकं तिलसंयुक्तान् V. II., P. II.,
 161, 17.
 प्रत्येकं प्रत्यहं पीतैः V. II., P. II.,
 180, 8.
 प्रत्येकं प्रेषयेत् प्रेष्यान् V. I., P. I.,
 391, 4.
 प्रत्योद्धारसमायुक्तः V. I., P. I.,
 292, 10.
 प्रत्यक्षशिवाः प्रवासे च V. I., P. I.,
 441, 13.
 प्रत्यङ्गानि पुनर्मीवा V. II., P. I.,
 265, 15.

प्रत्यङ्मुखस्तु पूर्वाङ्के V. I., P. I.,
 223, 3.
 प्रत्युत्थाना-ऽभिवादाभ्यां V. I., P. I.,
 323, 14.
 प्रत्यादित्यं प्रत्यनलं V. I., P. I.,
 224, 1.
 प्रत्यादित्यं प्रत्यनलं V. II., P. II.,
 236, 3.
 प्रत्यादित्यं न मेहेत V. II., P. II.,
 149, 1.
 प्रत्याम्नाये गवां देयं V. II., P. II.,
 197, 13.
 प्रत्याब्धिकं च शेषेषु V. I., P. II.,
 446, 7; 466, 14.
 प्रत्यब्दं पार्वणेनैव V. I., P. II.,
 446, 23.
 प्रत्यब्दं प्रतिमासं च V. I., P. II.,
 415, 14.
 प्रत्यब्दं यो यथा कुर्यात् V. I., P. II.,
 454, 8.
 प्रत्यब्दं यदुपाकर्म V. I., P. II.,
 132, 16.
 प्रत्यावसितवर्णानां V. II., P. II.,
 11, 4.
 प्रत्युषश्च प्रभातश्च V. I., P. I.,
 357, 16.
 प्रत्यहं V. II., P. II., 190, 1.
 प्रतिरोद्धा गुरोश्चैव V. I., P. II.,
 350, 8.
 प्रतिलोमप्रसूतानां V. II., P. I.,
 105, 1.
 प्रतिलोमासु V. I., P. II., 120, 2.
 प्रतिषेवं ब्रह्मचर्यं V. I., P. II.,
 322, 15; 47, 7.
 प्रतिवयसः स्त्रियः V. I., P. II.,
 329, 16.
 प्रतिवासस्त्रिको हीमः V. I., P. II.,
 442, 9.

- प्रतिश्रुत्यानुत्तं श्रुत्या V. II., P. II., 43, 8.
- प्रतिश्रुत्य द्विजैश्च V. II., P. II., 226, 2.
- प्रतिश्रुत्याऽप्यधर्म- V. I., P. II., 90, 10.
- प्रतिश्रुतिप्रक्रियासाध्यः V. I., P. I., 87, 7.
- प्रतिश्रुतिषु सर्वेषु V. II., P. II., 116, 12.
- प्रतिसंस्कारं चैवम् V. I., P. II., 450, 2.
- प्रत्यादित्यं न नेहेत V. I., P. I., 226, 5.
- प्रथमे ऽह्ने तृतीये वा V. I., P. II., 242, 11.
- प्रथमे गर्भे V. I., P. II., 21, 5.
- प्रथमं तु गुरोरार्त्तं V. I., P. I., 185, 11.
- प्रथम-तृतीय-पञ्चम- V. I., P. II., 288, 5.
- प्रथमे दिवसे देवाः V. I., P. II., 290, 1.
- प्रथमे दिवसे रात्रौ V. II., P. II., 128, 16.
- प्रथमे दिवसे षष्ठे V. I., P. II., 214, 15.
- प्रथमाष्टाश्रमाद्वापि V. I., P. II., 153, 4.
- प्रथमा धर्मपत्नी स्यात् V. I., P. II., 118, 5.
- प्रथमा प्रवृत्तिर्ज्ञेया V. I., P. I., 232, 8.
- प्रथमं यत् स्पृशेन्नालः V. I., P. II., 28, 3.
- प्रथमां विन्ध्यसेदामे V. I., P. I., 367, 11.
- प्रथमस्तप एव V. I., P. I., 56, 6.
- प्रथमेऽह्नि V. I., P. II., 317, 12.
- प्रथमेऽह्नि यः कुर्यात् V. I., P. II., 290, 17.
- प्रथमेऽह्नि यद्ब्रूयं V. I., P. II., 290, 21.
- प्रथमेऽह्नि तृतीये वा V. I., P. II., 294, 13.
- प्रथमेऽह्नि तृतीयेऽह्नि V. I., P. II., 448, 7.
- प्रथमेऽह्नि त्रिरात्रं स्यात् V. II., P. I., 162, 5.
- प्रवक्षिणं च कुर्यात् V. I., P. I., 321, 7.
- प्रवक्षिणं तु देवानां V. I., P. II., 397, 18.
- प्रवक्षिणं द्विजः कुर्यात् V. I., P. I., 372, 13.
- प्रवक्षिणै पञ्चदशी V. I., P. I., 368, 10.
- प्रवक्षिणं परीत्यामि V. I., P. II., 39, 4.
- प्रवक्षिणमनुब्रूय V. I., P. II., 443, 1.
- प्रवक्षिणं समावृत्य V. I., P. I., 346, 8.
- प्रवृत्तजन्मनस्तपे V. I., P. II., 295, 8.
- प्रवृत्तायां विराजेण V. I., P. II., 245, 21.
- प्रवृत्त्यात् प्राङ्मुखः पिण्डान् V. I., P. II., 460, 7.
- प्रवृत्त्यात् परिहारांश्च V. I., P. I., 460, 7.
- प्रवृत्त्यात् पूर्वैनि तथा V. I., P. I., 276, 6.
- प्रदानं प्राप्नुवती V. II., P. I., 157, 10.
- प्रदानं यत् कनैषां V. I., P. II., 330, 13.

प्रज्ञानशीलो भवति V. I., P. II., 312, 15.	प्रभृत्सुखास्त्रयस्तेषां V. I., P. II., 58, 19.
प्रतीयते च यद्दानं V. I., P. I., 180, 10.	प्रभुः प्रथमकल्पस्य V. I., P. II., 347, 5.
प्रदाय शुल्कं गच्छेद्यः V. I., P. II., 93, 19.	प्रभवेषु V. I., P. II., 307, 3.
प्रद्युम्नं चानिरुद्धं च V. I., P. I., 366, 12.	प्रभासे V. I., P. II., 306, 4.
प्रदर्शनार्थनेतृ V. II., P. II., 255, 12.	प्रमाणानि च कुर्वति V. I., P. I., 460, 10.
प्रदेशिन्यङ्गुष्ठयोः V. I., P. I., 235, 15.	प्रमाणमङ्गुलस्योक्तं V. I., P. II., 230, 1.
प्रदोष-पश्चिमौ यामौ V. I., P. I., 441, 1.	प्रमाणमङ्गुलस्योक्तं V. II., P. II., 35, 16.
प्रदोषेन स्वधीयति V. I., P. I., 157, 14,	प्रमाणं शौचसङ्ख्यायाम् V. I., P. I., 231, 13.
प्रधानं वैदिकं कर्म V. I., P. I., 318, 7.	प्रमीतपितृकः पित्रा V. I., P. II., 456, 7.
प्रधानं क्षत्रिये कर्म V. I., P. I., 339, 13. 452, 3.	प्रमीतौ पितरौ यस्य V. I., P. II., 467, 10.
प्रधर्षयित्वा कामात्मा V. II., P. II., 265, 12.	प्रमीतस्य पितुः पुत्रैः V. I., P. II., 461, 18.
प्रधर्षयित्वा कामाद्यो V. II., P. II., 266, 3.	प्रमादात्तत आचम्य V. I., P. I., 278, 8.
प्रपद्ये वरुणं देवम् V. I., P. I., 274, 13; 284, 10.	प्रमादात्थ निःशङ्कम् V. I., P. II., 227, 18.
प्रपा-ऽऽराम-तडागादि V. I., P. I., 182, 11.	प्रमादवान् भिन्नवृत्तो V. II., P. II., 215, 2.
प्रपास्वरण्ये कटके च सौरे V. II., P. I., 112, 1.	प्रमादश्च न कर्तव्यो V. II., P. I., 206, 13.
प्रचक्षुर्वैराः सुरैरेव V. I., P. II., 75, 1.	प्रमाप्य द्वादश V. II., P. II., 65, 6; 66, 13.
प्रभाते तिसृभिः V. I., P. II., 266, 22.	प्रमाप्य वैद्यं वृत्तस्थं V. II., P. I., 97, 2.
प्रभाते तिसृभिः V. I., P. II., 266, 14.	प्रमाप्य शुद्धं षण्मासान् V. II., P. I., 95, 7.
प्रभाते तु चिराणि V. I., P. II., 267, 13.	प्रमेही मूत्रकृच्छ्री च V. II., P. II., 271, 11.
	प्रयागे V. I., P. II., 305, 13.
	प्रयोगः कर्मयोगश्च V. I., P. I., 339, 18.

- प्रयागादिषु तीर्थेषु V. I., P. I.,
 194, 18.
 प्रयागवटशाखायां V. I., P. II.,
 228, 15.
 प्रयच्छेन्नमिकां कन्यां V. I., P. II.,
 78, 12.
 प्रयुञ्जानोऽभिषुभूषां V. I., P. II.,
 48, 12.
 प्रयोजनमुपेक्ष्यैव V. I., P. I., 180, 5.
 प्रयतःकृतशौचस्तु V. II., P. I.,
 302, *10.
 प्रयातु भगवान् महापुरुषः V. I., P. I.,
 371, 11.
 प्रयातु भगवानीशः V. I., P. I.,
 375, 13.
 प्रयतो सुवमादाय V. I., P. I.,
 272, 6.
 प्रयतो विधिवत् कृत्वा V. II., P. I.,
 300, 21.
 प्रयान्तु ते वसिनिर् मयान्न V. I., P. I.,
 386, 7.
 प्रयास्यतश्च सङ्ग्रामे V. I., P. II.,
 258, 17.
 प्रवृत्तिरेषा भूतानां V. I., P. II.,
 389, 12.
 प्रवृत्ते कृच्छ्रोमासौ V. I., P. II.,
 256, 21.
 प्रवृत्तचक्रतां चैव V. I., P. II.,
 312, 3.
 प्रवृत्ते च निवृत्ते च V. I., P. II.,
 142, 9.
 प्रवृत्ताशौचित्यत्वस्तु V. I., P. II.,
 291, 6.
 प्रव्रज्यागतिमाप्नोति V. II., P. I.,
 86, 8.
 प्रव्राजिता V. II., P. II., 265, 2.
 प्रव्रजेत् ब्रह्मचर्येण V. I., P. II.,
 149, 13.
 प्रव्रज्येकलोहाहः V. I., P. II.,
 149, 12.
 प्रव्रज्योपनिवृत्तश्च V. I., P. II.,
 358, 20.
 प्रव्रज्यावसितो राज्ञी V. II., P. II.,
 13, 6.
 प्रव्रज्यावसिता यत्र V. II., P. II.,
 12, 13.
 प्रविशेऽञ्जलनं शीघ्रम् V. I., P. II.,
 228, 12.
 प्रविशेऽज्ञानार्थं तु V. I., P. I.,
 472, 2.
 प्रविशेऽहुः समालभ्य V. I., P. II.,
 293, 5.
 प्रविशेत् संप्रसीमामौ V. II., P. I.,
 346, 12.
 प्रविश्यासिद्धिमेते वै V. I., P. I.,
 405, 16.
 प्रविश्य सुसमिद्धेऽप्रौ V. I., P. I.,
 379, 7.
 प्रवासं गच्छता यस्य V. I., P. I.,
 383, 16.
 प्रवसेत् कार्यवान्विप्रो V. I., P. I.,
 312, 12.
 प्रवासादिनिमित्तेषु V. I., P. II.,
 211, 14.
 प्रशस्तशुद्धपात्रेषु V. I., P. I.,
 416, 1.
 प्रशान्तमिव शुद्धाभं V. II., P. II.,
 215, 14.
 प्रशस्य स्वस्ति चेत्युक्त्वा V. II., P. I.,
 375, 14.
 प्रसक्ताङ्गुलिभिर्यथ V. I., P. I.,
 423, 12.
 प्रसज्जंश्चेन्द्रियार्थेषु V. II., P. I.,
 7, 20.
 प्रसूतिं वा तु वा नारी V. II., P. I.,
 167, 1.

- प्रसूतो यस्तु वैश्यायां V. II., P. I.,
 339, 14.
 प्रस्थधान्यं चतुःषष्टि- V. I., P. I.,
 316, 7.
 प्रसिद्धव्यवहारं च V. I., P. I., 464,
 12.
 प्रसन्नो विपुलान् भोगान् V. I., P. I.,
 311, 2.
 प्रसाहान् मुच्यते जन्तुः V. I., P. I.,
 59, 16.
 प्रसावश्च प्रकोपश्च V. I., P. I.,
 449, 7.
 प्रसमीक्ष्याऽऽत्मना राजा V. I., P. I.,
 446, 8.
 प्रसवणेषु V. I., P. II., 307, 4.
 प्रसवे तु शुचिर्वत्सः V. II., P. I.,
 191, 8.
 प्रसवं शीघ्रं वन्ही V. II., P. II.,
 239, 2.
 प्रस्विन्नपाणि-पादः स्यात् V. II.,
 P. II., 261, 8.
 प्रसह कन्याहरणं V. I., P. II., 85,
 4.
 प्रसवेदं व्यूह्य V. I., P. I., 459,
 5.
 प्राकृतानां तु सर्वेषां V. I., P. II.,
 207, 8.
 प्राकृतः प्रतिसर्गोऽयं V. I., P. I.,
 95, 5.
 प्राकृतैर्मिकीः क्रियाः कुर्यात् V. I.,
 P. I., 169, 14.
 प्रागेषु ततः स्थित्वा V. I., P. I.,
 291, 9.
 प्रागेषु सुरांस्तर्पेत् V. I., P. I., 351,
 11.
 प्रागात्मा मन्त्रिणश्चैव V. I., P. I.,
 474, 5.
 प्रागुपनयनात् V. I., P. II., 29, 6.
 प्राप्नोत्र उपररात्रे च V. I., P. II., 193,
 9.
 प्राग्वाग्दानात् V. I., P. II., 245, 9.
 प्राग्वोदग्वा V. I., P. I., 347, 4.
 प्राग्द्वयं पुरुषोऽभीयात् V. I., P. I.,
 421, 15.
 प्राग्वा ब्राह्मण तीर्थेन V. I., P. I.,
 234, 16.
 प्राङ् नाभिच्छेदनात् माह्या V. I.,
 P. II., 214, 9.
 प्राङ्नाभिधर्धनात् पुंसः V. I., P. II.,
 22, 20.
 प्राङ् नामकरणात् V. I., P. II., 280,
 6.
 प्राङ् नामकरणात्सद्यः V. I., P. II.,
 241, 17.
 प्राङ्मुखो गुरुरासीनो V. I., P. II.,
 31, 1.
 प्राङ्मुखो देवतीर्थेन V. I., P. II.,
 460, 9.
 प्राङ्मुखो देवतीर्थेन V. I., P. II.,
 460, 2.
 प्राङ्मुखो नित्यमभीयात् V. II.,
 P. I., 303, 1.
 प्राङ्मुखावस्थितो विप्रो V. I., P. I.,
 430, 2.
 प्राचीनावीतिनां सम्यक् V. I.,
 P. II., 397, 8.
 प्राचीनावीती लेखां V. I., P. II.,
 431, 11.
 प्राच्यां सिंशि शिरः शस्तं V. I.,
 P. I., 441, 8.
 प्राजापत्यं V. II., P. II., 284, 2.
 प्राजापत्यक्रियाशक्तौ V. II., P. II.,
 197, 4.
 प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं V. II., P. I.,
 321, 12.

- प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं V. II., P. I., 281, 3.
 प्राजापत्यं चरेत् कृच्छ्रं V. II., P. I., 425, 13.
 प्राजापत्यं चरेद्दिप्रः V. II., P. II., 41, 17.
 प्राजापत्यं चरेद्दिप्रो V. II., P. II., 199, 13.
 प्राजापत्यं चरेत्पश्चात् V. II., P. I., 71, 5.
 प्राजापत्यं चरेन्मासं V. II., P. I., 252, 11.
 प्राजापत्ये तु गानेकां V. II., P. II., 200, 7.
 प्राजापत्ये तु गानेकां V. II., P. II., 200, 1.
 प्राजापत्यां तस्मिन् तान् V. I., P. II., 147, 7.
 प्राजापत्ये तु पौष्णे च V. I., P. II., 325, 1.
 प्राजापत्यं तु मिश्रके V. II., P. I., 423, 9.
 प्राजापत्यं तु सूत्राणां V. II., P. I., 125, 3.
 प्राजापत्यं नयं कृत्वा V. II., P. I., 252, 15.
 प्राजापत्येन कृच्छ्रेण V. II., P. II., 142, 2.
 प्राजापत्येन कृच्छ्रेण V. II., P. I., 462, 2.
 प्राजापत्येन तत्तुल्यं V. I., P. I., 260, 9.
 प्राजापत्येन सीधेन V. I., P. I., 352, 5.
 प्रीजापत्यां निरुप्येष्टि V. I., P. II., 155, 7.
 प्राजापत्यां निरुप्येष्टि V. I., P. II., 155, 16.
 प्राजापत्यं नवभास्ते V. II., P. I., 423, 12.
 प्राजापत्यं नवभास्ते V. II., P. I., 423, 1.
 प्राजापत्येन शुद्धीत V. II., P. I., 336, 3.
 प्राजापत्येन शुद्धयेत V. II., P. I., 336, 2.
 प्राजापत्येन शुद्धयेत्तु V. II., P. I., 387, 12.
 प्राजापत्येन शुद्धयति V. II., P. I., 335, 15.
 प्राजापत्यं प्रकुर्वीत V. II., P. II., 118, 14.
 प्राजापत्यं प्रकुर्वीत V. II., P. I., 327, 15; 333, 16.
 प्राजापत्यं पराको वा V. II., P. I., 243, 9.
 प्राजापत्यव्रतं गोवधे V. II., P. I., 242, 1.
 प्राजापत्यविधानेन V. II., P. I., 334, 14.
 प्राजापत्यं सान्तपनं V. II., P. II., 203, 4.
 प्राजापत्यं सान्तपनं V. II., P. I., 324, 2.
 प्राणान्तिकं च यत् प्रोक्तं V. II., P. II., 72, 8.
 प्राणानात्मनि संयम्य V. II., P. II., 11, 16.
 प्राणानां ग्रन्थिरसि V. I., P. I., 431, 20.
 प्राणानां ग्रन्थिरसि V. I., P. I., 430, 15.
 प्राणिनां सर्वभूतानां V. I., P. I., 480, 18.
 प्राणानप्यु जिरावन्त्य V. II., P. I., 445, 1.

- प्राणनायम्य सम्प्रेक्ष्य V. I., P. I.,
 291, 12.
 प्राणानां रक्षणार्थाय V. II., P. I.,
 415, 2.
 प्राणिनां हिंसको नित्यं V. II., P. II.,
 220, 8.
 प्राण-ऽपान-समत्तानाम् V. I., P. I.,
 433, 11.
 प्राणाय स्वाहेति V. I., P. I., 448, 3.
 प्राणयात्रिकमात्रः स्यात् V. I., P. II.,
 186, 11.
 प्राणयात्रिकमत्रं तु V. I., P. II.,
 188, 6.
 प्राणायामं जले कृत्वा V. II., P. I.,
 66, 8.
 प्राणायामत्रयं कृत्वा V. I., P. I.,
 264, 2.
 प्राणायामत्रयं कृत्वा V. I., P. I.,
 291, 10.
 प्राणायामत्रयं कुयौहे V. II., P. I.,
 66, 16.
 प्राणायामत्रयं वृद्धौ V. II., P. I.,
 426, 14.
 प्राणायामत्रयं षट्कं V. II., P. II.,
 113, 18.
 प्राणायामान् त्रिरभ्यस्य V. II., P. I.,
 419, 14.
 प्राणायामैर्दग्धशेषाः V. I., P. I.,
 346, 12.
 प्राणायामांश्च कुर्वीत V. I., P. I.,
 275, 11.
 प्राणायामसहस्रेषु V. II., P. II.,
 115, 3.
 प्राणायामशतम् V. II., P. II.,
 109, 3.
 प्राणायामशतं कृत्वा V. II., P. I.,
 425, 9.
 प्राणायामशतं कृत्वा V. II., P. I.,
 67, 12.
 प्राणायामशतं कृत्वा V. II., P. I.,
 418, 11.
 प्राणायामशतं कार्यं V. II., P. II.,
 168, 14.
 प्राणायामशतं कार्यं V. II., P. I.,
 44, 11.
 प्राणयज्ञः वाऽऽयसे कृत्वा V. I., P.
 II., 190, 2.
 प्राणयज्ञः दृगशावं च V. II., P. II.,
 248, 11.
 प्राणैरपि म्रियान् पुत्रान् V. I., P. I.,
 333, 10.
 प्राणं वा एते V. I., P. II., 99, 16.
 प्राणस्य वै संभ्राट्कामाय V. I., P. I.,
 174, 17.
 प्राणिर्हि सापरो जन्तुः V. II., P. II.,
 249, 12.
 प्रातरुत्थाय नृपतिः V. I., P. I.,
 468, 11.
 प्रातरुत्थाय यः पश्येत् V. I., P. I.,
 221, 13.
 प्रातरुत्थाय यः पश्येत् V. I., P. I.,
 221, 11.
 प्रार्तमुत्वा च यतवाक् V. I., P. I.,
 252, 8.
 प्रार्तमर्ध्याहुयोः स्नानं V. I., P. I.,
 170, 10.
 प्रातिलोम्येन जायन्ते V. I., P. II.,
 121, 6.
 प्रातिलोम्येन यो याति V. I., P. II.,
 148, 4.
 प्रातिलोम्यानुलोम्येन V. I., P. II.,
 125, 16.
 प्रातः शुक्रतिलैः स्नात्वा V. I., P. I.,
 283, 16.
 प्रातः शतं V. II., P. II., 163, 15

- प्रातः पार्श्वं चरेच्छुद्धः V. II., P. II.,
 173, 3.
 प्रातः संक्षेपतः स्नानं V. I., P. I.,
 260, 2.
 प्रातः स्नानं तमर्थं तु V. I., P. I.,
 268, 15.
 प्रातःस्नानेन तत्सर्वं V. I., P. I.,
 259, 7.
 प्रातः स्नानेन पापानि V. I., P. I.,
 259, 3.
 प्रातःस्नानं प्रशंसन्ति V. I., P. I.,
 258, 17.
 प्रातः स्नानसमारम्भं V. II., P. II.,
 190, 16.
 प्रातःस्नानी भवेन्नित्यं V. I., P. I.,
 260, 12.
 प्रातःसंध्यां सनक्षत्रां V. I., P. I.,
 297, 16.
 प्रादेशानां अधिका न्युना V. I., P. II.,
 39, 21.
 प्रादेशमात्रं विज्ञेयं V. I., P. I.,
 257, 2.
 प्रादेशमात्रं वा सूक्ष्म- V. I., P. II.,
 157, 17.
 प्रार्थनं शत-साहस्रं V. I., P. I.,
 185, 18.
 प्राप्ते तु द्वादशे वर्षे V. I., P. I., 131,
 5.
 प्राप्ते तु पञ्चमे वर्षे V. I., P. II., 30,
 12.
 प्राप्ते भवति तत्पुण्यम् V. II., P. II.,
 75, 12.
 प्राप्तांश्च नाभिनन्देत् V. I., P. II.,
 196, 12.
 प्राप्य श्राद्धं तु कर्तव्यं V. I., P. II.,
 326, 9.
 प्रातस्तु द्वादश मासाः V. II., P. II.,
 172, 16.
 प्रामोति नरकं घोरं V. II., P. II.,
 209, 10.
 प्रामोति पञ्चमे इत्या V. I., P. II.,
 320, 8.
 प्रामोति परमं स्थानम् V. I., P. II.,
 193, 3.
 प्रामोति भृगुशार्दूल V. II., P. II.,
 260, 9.
 प्रामोतु भवान् V. I., P. II., 402,
 20.
 प्रामोति यादृशीं बाधां V. II., P. II.,
 235, 6.
 प्रामोति श्रेयसां सस्य V. I., P. II.,
 312, 16.
 प्राप्नुवन्ति कुदेशे च V. II., P. II.,
 230, 2.
 प्राप्नुवन्ति नृगात्मानो V. II., P. II.,
 246, 17.
 प्राप्नुवन्ति इति V. I., P. II., 402,
 20.
 प्राप्यानुज्ञां विशेषेण V. I., P. I.,
 311, 19.
 प्राप्य चान्ते ततश्चैव V. I., P. II.,
 182, 10.
 प्राप्य देशं च कालं च V. II., P. I.,
 236, 14.
 प्रायश्चित्तचतुष्कं च V. II., P. I.,
 232, 8.
 प्रायश्चित्तप्रणेतारः V. II., P. I.,
 217, 11.
 प्रायश्चित्तं च यत्प्रोक्तं V. II., P. II.,
 113, 7.
 प्रायश्चित्तं यथास्नातं V. II., P. II.,
 74, 9.
 प्रायश्चित्तार्थमर्हन्ति V. II., P. II.,
 67, 8.
 प्रायश्चित्तं चरेद्भ्राता V. II., P. II.,
 63, 12.
 प्रायश्चित्तं न कुर्यात्सा V. II., P. I.,
 34, 5.

- बध्निन् तत्क्षीर्णे V. II., P. I.,
 345, 15.
 बध्निन् प्रदातव्यं V. II., P. I.,
 235, 10.
 बध्निन् तु निर्दिश्य V. II., P. I.,
 237, 8.
 बध्निन्तैरपैत्येनः V. II., P. I.,
 4, 6.
 बध्निन्तानि कारयेत् V. II., P. I.,
 353, 4.
 बध्निन् प्रदातव्यं V. II., P. II.,
 178, 6.
 बध्निन्तकामानां V. II., P. I.,
 201, 10.
 बध्निन्तैः क्षयं याति V. II., P. II.,
 209, 18.
 बध्निन्तविहीना ये V. II., P. II.,
 210, 1.
 बध्निन्तमतः कार्ये V. II., P. II.,
 210, 4.
 बध्निन् ततः कुर्यात् V. II.,
 P. II., 112, 15.
 बध्निन्तमहोरात्रं V. II., P. II.,
 113, 14.
 बध्निन्तं यशस्नातं V. II., P. I.,
 231, 14.
 बध्निन्तैरपैत्येनां V. II., P. I.,
 202, 6.
 बध्निन्तंऽध्यवसितं V. II., P. II.,
 75, 7.
 बध्निन्तं न दातव्यं V. II., P. I.,
 234, 18.
 बध्निन्तं समादिश्य V. II., P. I.,
 231, 10.
 बध्निन्तान्ते V. II., P. II., 6,
 15.
 बध्निन्तं तु चरिन्ते V. II., P. I.,
 337, 6.
 बध्निन्तं प्रकल्प्यं स्वात् V. II.,
 P. I., 461, 5.
 बध्निन्तं कुर्वीणाः V. II., P. I.,
 4, 17.
 बध्निन्तंऽनृतवदित्वात् V. I., P. I.,
 8, 11.
 बध्निन्तंऽनासक- V. I., P. II., 225, 3.
 बध्निन्तार्थमर्हन्ति V. II., P. I.,
 35, 15.
 बध्निन्तं गते गर्भे V. II., P. I.,
 346, 7.
 बध्निन्तं यथोद्दिष्टं V. II., P. I.,
 130, 11.
 बध्निन्तं स्मृतं तस्याः V. II., P. I.,
 151, 1.
 बध्निन्तविधानं च V. I., P. I.,
 135, 8.
 बध्निन्ती स विज्ञेयः V. I., P. I.,
 425, 14.
 बध्निन्तं पूयेत् V. I., P. I.,
 233, 2.
 बध्निन्तप्रवृत्तानां V. I., P. II.,
 257, 6.
 बध्निन्ती भवेद्यैव V. I., P. I.,
 301, 14.
 बध्निन्तं न सा कुर्यात् V. II., P.
 I., 346, 4.
 बध्निन्तं कथं तत्र V. II., P. I.,
 114, 2.
 बध्निन्तं प्रयच्छन्ति V. II., P. I.,
 222, 4.
 बध्निन्तमिदं प्रोक्तं V. II., P. I.,
 41, 15.
 बध्निन्तं यत् क्रियते V. II., P. I.,
 7, 10.
 बध्निन्तं यशः क्षीर्णे V. II., P. I.,
 214, 15.
 बध्निन्तैर्गुरुः शास्ता V. II., P. II.,
 210, 10.

- प्रावञ्चिते समुत्पन्ने V. II., P. I., 207, 2.
 प्रावञ्चितस्व पादं हु V. II., P. I., 257, 14.
 प्रावृद्धाश्च समं चित्तं V. II., P. I., 3, 9.
 प्रावो नाम तपः प्रोक्तं V. II., P. I., 8, 7.
 प्रायेयित्वा तु यो गां वै V. II., P. II., 238, 18.
 प्रारब्धं कर्म विच्छिद्य V. II., P. II., 277, 3.
 प्रारब्धशेषं विच्छिद्यं V. II., P. II., 277, 4.
 प्राद्व्याप्तातं सुनास्थं V. II., P. I., 407, 14.
 प्राद्व्य मूषं पुरीषं वा V. II., P. I., 367, 7.
 प्राद्व्य मूष-पुरीषाणि V. II., P. I., 367, 11.
 प्राशयेत्यन्धभिर्मन्त्रैः V. II., P. I., 390, 1.
 प्राङ्मुखो यमः प्रेतान् V. I., P. II., 324, 4.
 प्रासादेषु च ये देवि V. II., P. II., 263, 2.
 प्रास्थेदन्मौ तदन्नं हु V. I., P. II., 365, 4.
 प्रास्थेवात्मानमग्नौ वा V. II., P. II., 69, 4.
 प्रास्थेवात्मानमग्नौ वा V. II., P. I., 203, 10.
 प्रियङ्गुवः कोविदाराः V. I., P. II., 369, 2.
 प्रियं च नानृतं श्रुत्वात् V. I., P. II., 134, 2.
 प्रियाणि चाल्पानि वाणि V. I., P. I., 877, 6.
 प्रियां वाचम् V. I., P. I., 167, 7.
 प्रियाला-ऽऽमलकैर्मुच्यते V. I., P. II., 371, 3.
 प्रीतिं भोगं च दण्डं च V. I., P. I., 453, 19.
 प्रीयन्ते पितरश्चास्य V. I., P. II., 316, 4.
 प्रेतस्त्वं चैव निस्तिर्णः V. I., P. II., 330, 2.
 प्रेतस्त्वं जायते नूनं V. II., P. II., 221, 12.
 प्रेतस्त्वं हि सदा तस्य V. I., P. II., 280, 4.
 प्रेतानां लस्येऽक्षयम् V. I., P. I., 419, 5.
 प्रेतनिर्यातकश्चैव V. I., P. II., 351, 15.
 प्रेतपात्रम् V. I., P. II., 455, 8.
 प्रेते पितृत्वमापन्ने V. I., P. II., 464, 7.
 प्रेताः पिशाचास्तरवः समस्ताः V. I., P. I., 386, 3.
 प्रेतीभूतं द्विजं विप्रो V. I., P. II., 281, 2.
 प्रेतं मनसा ध्यायन् V. I., P. II., 288, 2.
 प्रेते राजानि सङ्ख्योतिः V. I., P. II., 252, 16.
 प्रेतश्चेदाहिताग्निः स्यात् V. I., P. II., 452, 21.
 प्रेतस्पर्शनसंस्कारं V. I., P. II., 275, 1.
 प्रेतस्पृशो भ्रामं न V. I., P. II., 275, 4.
 प्रेतस्वीचरतः परुषाः V. II., P. I., 56, 14.
 प्रेतस्वीचकनिर्वपणं V. I., P. II., 289, 9.
 प्रेतहारिः समं तपः V. I., P. II., 248, 10.

- प्रेषमाणं समुत्थार्य V. I., P. II.,
149, 20.
प्रेष्यो यामस्य राक्षस्य V. I., P. II.,
350, 7.
प्रोक्षणात्कथिता बुद्धिर् V. II., P. I.,
185, 11.
प्रोक्षणेनैव बुद्धयेत V. II., P. I.,
185, 8.
प्रोक्षण-पर्याप्तिकरण- V. II., P. I.,
178, 11.
प्रोक्षणीभिक्षिभिर्हृदिभिः V. II., P. I.,
66, 15.
प्रोत्साहकः सहायश्च V. II., P. II.,
62, 13.
प्रोषिते कालशीषः स्यात् V. I., P. II.,
233, 6.
प्रोषिते तु यथा पत्नी V. I., P. I.,
315, 14.
प्रोषितोऽप्यात्मसंस्कारं V. I., P. I.,
391, 4.
प्रोदपादो बहिःकक्षो V. I., P. II.,
425, 6.
प्रोदपशाऽपरपक्षे V. I., P. II.,
317, 8.
प्रोदपद्यामतीतायां V. I., P. II.,
326, 8.
श्रावनेत्यवनाभ्यां च V. II., P. I.,
144, 16.
श्रावं V. II., P. II., 202, 3.

फ.

- फलकान्यथ वर्गानि V. I., P. I.,
454, 13.
फलगुतीर्थे V. I., P. II., 306, 2.
फलगुपात्राणि च प्रशस्तानि V. I.,
P. II., 419, 1.
फलं वशाति स्वमे वा V. II., P. II.,
276, 12.
फलैश्च-कुसुमस्तेष्वम् V. II., P. I.,
17, 12.
फलशानां तु वृक्षाणां V. II., P. II.,
123, 10.
फलानि पिण्याकमन्थो V. II., P. I.,
416, 11.

- फलान्बाहरतोऽपत्वं V. II., P. II.,
264, 9.
फलपल-शौम-सीम- V. I., P. I.,
484, 8.
फल-पुष्पोपगान् V. II., P. II.,
124, 10.
फलापहारी V. II., P. II., 259, 16.
फलमारभते द्वेहं V. II., P. II.,
277, 13.
फल-मूलाशानैर्मैधैः V. I., P. II.,
390, 4.
फलैर्मसिन कथितः V. II., P. II.,
181, 9.
फलवत्त्वं समान्यष्टे V. I., P. I.,
57, 5.
फलाशी V. I., P. II., 144, 4.
फलस्यानन्तता प्रोक्ता V. I., P. II.,
417, 2.
फालगुनं वाऽथ चैत्रं वा V. I., P. I.,
457, 8.
फालगुनस्य स्वमावास्या V. I., P. I.,
156, 1.
फालगुनस्य स्वमावास्या V. I., P. II.,
311, 14.
फेनपा उन्मत्तकाः V. I., P. II.,
199, 10.
फेनप्रखयः कथं नाम V. I., P. II.,
292, 10.

ब.

- बकं चैव बलाकां च V. I., P. II.,
387, 9.
बक-बलाक- V. II., P. I., 81, 11.
बक-बलाक-हंस-श्व- V. II., P. I.,
406, 5.
बको भवति ह्रस्वामि V. II., P. II.,
254, 11.
बर्था च विषये तु V. II., P. II.,
281, 2.

- बह्वर्थाश्रममासाद्य V. I., P. I.,
 70, 3.
 बन्धा वा वाससा क्षिप्रं V. II., P. I.,
 454, 17.
 बन्धीयास्तस्मात्सर्गोऽपि तु V. I., P. II.,
 37, 2.
 बन्धुभिः परिभूताश्च V. II., P. II.,
 262, 5.
 बन्धुवर्गो न निक्षेत V. I., P. II.,
 163, 5.
 बन्धाऽऽसनं नियन्ध्यासुन् V. I., P. I.,
 291, 14.
 बलाक-प्रव-हंस-कंदक- V. II., P. I.,
 406, 19.
 बलात्कारादिबुद्धि- V. I., P. II.,
 137, 1.
 बलात्पद्धता कन्या V. I., P. II.,
 89, 8.
 बलवजाः पुण्डरीकाश्च V. I., P. I.,
 255, 13.
 बल-वर्त्म-प्रभावानि V. I., P. I.,
 128, 13.
 बलं वासवे V. I., P. II., 314, 8.
 बहुस्वार्थजातानां V. I., P. I.,
 183, 9.
 बहुल्ये योषितामेक- V. II., P. II.,
 272, 2.
 बहुवृकस्तु संन्यस्य V. I., P. II.,
 162, 12.
 बहुवृकास्त्रिदण्ड- V. I., P. II., 200, 2.
 बहुवृकः स विज्ञेयः V. I., P. II.,
 163, 4.
 बहुवृगा महावृक्षा V. I., P. I.,
 457, 7.
 बहुधा बुद्धयते धर्मः V. I., P. I.,
 92, 8.
 बहुनि आशुःकामस्य V. I., P. II.,
 38, 7.
 बहूनां पदबलां सोऽहं V. I., P. I.,
 426, 22.
 बहूनां भुञ्जतां मध्ये V. I., P. I., 424, 6.
 बहूनां विदुषां प्राप्ते V. I., P. II.,
 300, 18.
 बहून् वर्षगणान् चोरान् V. II., P. II.,
 242, 6.
 बहुयाजकः V. II., P. II., 258, 8.
 बहुवचश्च त्रिसौपर्णः V. I., P. II.,
 341, 9.
 बहुव्याः भवणक्षेत्रं तु V. I., P. II.,
 128, 4.
 बहुपत्यो न V. I., P. II., 317, 13.
 बहुप्रतिप्राप्त्यर्थं वा V. I., P. I.,
 175, 12.
 बहुभिर्गोः प्रतिजग्राह V. II., P. I.,
 415, 4.
 बहुभुताश्च धर्मज्ञाः V. I., P. I.,
 178, 12.
 बहुशुष्केन्धने चाग्नौ V. I., P. I.,
 316, 15.
 बहिस्तूभयथापि स्मृतेराचारारम्भे V. II.,
 P. I., 201, 16.
 बहिस्तावच्च निवसेत् V. II., P. I.,
 345, 14.
 बहिः सूत्रं त्यजेद्विद्वान् V. I., P. II.,
 168, 16.
 बहिः सन्ध्या वक्ष्युणा V. I., P. I.,
 298, 3.
 बहुस्याम् V. I., P. I., 103, 14.
 बहुस्याम् V. I., P. II., 60, 1.
 बान्धवो वा परा वाऽपि V. I., P. II.,
 261, 15.
 बाधिर्यमुपयान्त्याशु V. II., P. II.,
 232, 9.
 बार्हस्पत्यम् V. II., P. II.,
 157, 7.
 बालिका-ऽक्षतयोन्योश्च V. I., P. I.,
 134, 6.

- बालकृच्छ्रं ततः कर्त्तव्यं V. II., P. I.,
 121, 14; 123, 6.
 बालाम्नाजेऽपहृते V. II., P. II.,
 87, 12.
 बालप्राश्न कृतप्राश्न V. II., P. I.,
 204, 9.
 बालो जनिर्त्रीजननी च बालं V. I.,
 P. I., 368, 3.
 बालादुरेषु भूतेषु V., I., P. I.,
 467, 6.
 बाले देशान्तरस्थे च V. I., P. II.,
 229, 10.
 बालानामजातवृन्तानां V. I., P. II.,
 243, 10.
 बालानां शिक्यमाणानाम् V. II., P. II.,
 240, 10.
 बालापत्या तथा रोगी V. II., P. I.,
 125, 8.
 बालापत्याश्च गर्भिण्यः V. II., P. I.,
 59, 5.
 बालोऽपि विप्रो बृहस्पति V. I., P. I.,
 334, 6.
 बालोऽपि नावमन्तव्यो V. I., P. I.,
 448, 7.
 बाले प्रव्रजिते चैव V. I., P. II.,
 232, 1.
 बाले मृते सपिण्डानां V. I., P. II.,
 230, 12.
 बालया वा युवत्या वा V. II., P. I.,
 37, 20.
 बाल्ये पितुर्वशो तिष्ठेत् V. II., P. I.,
 355, 9.
 बाल्ये वा वासभावेन V. I., P. I.,
 184, 9.
 लैरुपरिक्लान्तं V. II., P. I.,
 189, 12.
 ल-बुद्धाः ऽऽशुशामां च V. II., P. II.,
 171, 5.
 बाल-बुद्ध-रोगार्तानां V. I., P. I.,
 477, 14.
 बाल-बुद्ध-स्त्रीणामर्थं V. II., P. I.,
 122, 5.
 बालाश्च तरुणा बृद्धाः V. I., P. I.,
 281, 15.
 बाले समानवयसि V. I., P. I.,
 334, 17.
 बालस्यातुरस्य वा V. II., P. I.,
 68, 7.
 बालसंवर्धनं त्यक्त्वा V. II., P. I.,
 58, 17.
 बाहुजातेरुजातानां V. I., P. II.,
 154, 5.
 बाहु-भ्यां तु शतं इद्यात् V. II., P. I.,
 73, 17.
 बाहु-भ्यां ननसा वाचा V. II., P. II.,
 160, 7.
 बिडाल-काका-ऽऽखूच्छिष्टं V. II.,
 P. I., 391, 11.
 बिडाल-काक-नकुला-ऽऽखू- V. II.,
 P. I., 392, 2.
 बिडाल-मूषकोच्छिष्टे V. II., P. I.,
 391, 4.
 बिभ्रञ्जलपवित्रं वा V. I., P. II.,
 179, 12.
 बिल्बके V. I., P. II., 305, 15.
 बिल्बाऽऽमलक-मृहीका V. I., P. II.,
 369, 7.
 बिल्वा-ऽन्वस्थादि यज्ञीय-V. I., P. II.,
 37, 1.
 बीजिनश्च V. I., P. II., 62, 7.
 बीजानामुसिर्विष्य स्यात् V. I., P. I.,
 478, 15.
 बीजानां सम्पर्दं ब्रूहि V. II., P. II.,
 187, 9.
 बुधे च वीरित् परिवर्जनीया V. I.,
 P. I., 282, 4.

- बुद्धिपूर्वं चेत् इवहं V. II., P. I., 394, 2.
 बुद्धिपूर्वं तु कुच्छाब्दं V. II., P. I., 117, 19.
 बुद्धिपूर्वं प्रयत्नेन V. I., P. II., 230, 15.
 बुद्धिपूर्वताऽरिप्रयुक्तां तु V. I., P. I., 472, 14.
 बुद्धितेषु भूष्येषु V. II., P. II., 224, 10.
 बुभुक्षुमन्तां भ्रान्तं V. I., P. I., 399, 4.
 बृहस्पतिरक्रामयत् V. I., P. I., 47, 13.
 बृहस्पतिर्वै V. I., P. I., 48, 6.
 बृहस्पतितर्धेनेद्वा V. II., P. II., 83, 6.
 बौद्धिकारभितसम्बन्धात् V. I., P. II., 244, 3.
 बौद्धान् पाशुपतान् जैनाम् V. I., P. I., 279, 4.
 ब्रह्मकूर्वांसिनौ भूत्वा V. II., P. II., 148, 7.
 ब्रह्म-क्षत्र-विषां चैव V. I., P. I., 271, 4.
 ब्रह्म-क्षत्रिय-विद्-गुप्ताः V. I., P. II., 19, 5.
 ब्रह्मगर्भवधे कृच्छ्रं V. II., P. I., 335, 6.
 ब्रह्मजन्म हि विप्रस्य V. I., P. I., 334, 8.
 ब्रह्मजज्ञानं V. I., P. II., 192, 1.
 ब्रह्मचारी V. I., P. II., 137, 6.
 ब्रह्मचारिगतं भैक्षं V. II., P. I., 190, 13.
 ब्रह्मचारि-गृहस्थ- V. I., P. II., 197, 4.
 ब्रह्मचारि-गृहस्थ- V. I., P. II., 51, 11; 140, 8.
 ब्रह्मचारी गृहस्थो V. I., P. II., 167, 9.
 ब्रह्मचारी गृहस्थश्च V. I., P. II., 17, 7.
 ब्रह्मचारी गृहस्थश्च V. I., P. II., 17, 10.
 ब्रह्मचारी गृहस्थश्च V. I., P. II., 197, 1.
 ब्रह्मज्ञः V. II., P. II., 247, 2.
 ब्रह्मज्ञे हेहि मे भिक्षाम् V. II., P. II., 59, 10.
 ब्रह्मज्ञो वा कुतज्ञो वा V. II., P. II., 57, 18.
 ब्रह्मज्ञाश्च सुरापाश्च V. I., P. II., 358, 2.
 ब्रह्मज्ञस्तु बन्तं गच्छेत् V. II., P. II., 58, 8.
 ब्रह्मचारी चेत् V. II., P. II., 126, 9.
 ब्रह्मोद्भूतः V. II., P. II., 96, 10.
 ब्रह्मोद्भूता वशनिन्दा V. II., P. I., 363, 10.
 ब्रह्मोद्भूतं वशनिन्दा च V. II., P. II., 57, 5.
 ब्रह्मचारी जितक्रोधो V. II., P. II., 182, 2.
 ब्रह्मचारिणः V. I., P. II., 278, 8.
 ब्रह्मचारी न कुर्वीत V. I., P. II., 278, 1.
 ब्रह्मचारी भवेन्नित्यं V. I., P. II., 145, 2.
 ब्रह्मचारी भवेन्नित्यम् V. I., P. II., 100, 21.
 ब्रह्मचारि-व्रतीनां च V. I., P. I., 416, 10.
 ब्रह्मचारी व्रती च स्यात् V. II., P. II., 170, 6.
 ब्रह्मचारी शुना इष्टः V. II., P. I., 67, 12.

- ब्रह्मचर्यं च गार्हस्थ्यम् V. I., P. II.,
 153, 14.
 ब्रह्मचार्याचार्य V. I., P. II., 49, 2.
 ब्रह्मचर्यं चरन् विप्रो V. II., P. II.,
 62, 6.
 ब्रह्मचर्येण V. I., P. II., 104, 20;
 150, 12.
 ब्रह्मचर्येण वा कालं V. I., P. II.,
 51, 18.
 ब्रह्मचर्यं तपो भैक्ष्यं V. I., P. II.,
 45, 1.
 ब्रह्मचर्याविनियमो V. I., P. I.,
 388, 14.
 ब्रह्मचर्यं व्या क्षान्तिः V. II., P. II.,
 169, 8.
 ब्रह्मचर्यमागमुप V. I., P. II.,
 17, 15.
 ब्रह्मचार्येण पर्वणि V. I., P. II.,
 99, 10.
 ब्रह्मचर्याभ्रमो V. II., P. I., 404, 2.
 ब्रह्मचर्याभ्रमावुर्ध्वं V. II., P. I.,
 230, 12.
 ब्रह्मचर्ये स वृष्टात्मा V. II., P. I.,
 323, 22.
 ब्रह्मचर्यं समाप्य V. I., P. II.,
 136, 16; 147, 19.
 ब्रह्मचार्याहितामिश्र V. I., P. I.,
 308, 1.
 ब्रह्मचार्याहरेर्भैक्ष्यं V. I., P. II.,
 41, 9.
 ब्रह्मणा कथिताश्चैव V. I., P. I.,
 109, 2.
 ब्रह्मणि न आत्मा V. I., P. I.,
 421, 7.
 ब्रह्मणा चोचितो विष्णुः V. I., P. I.,
 113, 7.
 ब्रह्माणं शङ्करं सूर्यं V. I., P. I.,
 365, 6.
 ब्रह्मणश्च तथा विष्णोः V. I., P. I.,
 95, 14.
 ब्रह्मणः सायुज्यं V. I., P. I.,
 350, 5.
 ब्रह्माणं तर्पयेत् पूर्वं V. I., P. I.,
 356, 11.
 ब्रह्मणीन्ते मुनिभेदाः V. I., P. I.,
 95, 12.
 ब्रह्मणे प्रजापतये V. I., P. I.,
 381, 8.
 ब्रह्मणे ब्रह्मपुरुषेभ्यः V. I., P. I.,
 384, 5.
 ब्रह्माणं मृत्युः पूर्वं V. I., P. I., 113, 5.
 ब्रह्माणं शङ्करं सूर्यं V. I., P. I., 365, 6.
 ब्रह्मव्यता देव-पितृभक्तता V. I.,
 P. II., 343, 8.
 ब्रह्मान्वाधानमेतत्स्यात् V. I., P. II.,
 159, 3.
 ब्रह्माविस्तम्बपर्यन्तं V. I., P. I.,
 249, 16.
 ब्रह्मदेयानुसन्तानो V. I., P. II.,
 342, 12.
 ब्रह्मदेयापतिश्चैव V. I., P. II.,
 342, 13.
 ब्रह्मदेयासुतश्चैव V. I., P. II., 341, 14.
 ब्रह्मोद्याश्च कथाः कुर्बुः V. I., P. II.,
 400, 16.
 ब्रह्महिं परिब्रिन्तिश्च V. I., P. II.,
 350, 10.
 ब्रह्मा देवानां V. I., P. I., 105, 16.
 ब्रह्मदण्डहतानां च V. I., P. II.,
 224, 16.
 ब्रह्मदण्डहता ये च V. II., P. I.,
 21, 11.
 ब्रह्मादेने च सोमि च V. II., P. I.,
 426, 8.
 ब्रह्मा मुरारिः क्षिप्रान्तकारिः V. I.,
 P. I., 221, 1.
 ब्रह्म प्रज्ञां च मेधां च V. I., P. I.,
 252, 12.
 ब्रह्म प्रतिष्ठेयतावत् V. II., P. II.,
 155, 13.

- ब्रह्मबीजसमुत्पत्तौ V. I., P. II., 218, 3.
 ब्रह्मबीजसमुत्पत्तौ V. II., P. I., 208, 11.
 ब्रह्मबन्धो च बहन् V. I., P. I., 189, 3.
 ब्रह्मभावनिरं सूत्रं V. I., P. II., 168, 7.
 ब्रह्मयज्ञे जपे चैव V. I., P. I., 257, 10.
 ब्रह्मयज्ञेन यज्ञ्यमाणः V. I., P. I., 344, 9.
 ब्रह्मयज्ञप्रसिद्धर्थं V. I., P. I., 350, 16.
 ब्रह्मयज्ञे ये वर्माः V. I., P. I., 255, 17.
 ब्रह्मवादिन्मः V. I., P. II., 82, 12.
 ब्रह्मवचंसकामस्य V. I., P. II., 31, 10.
 ब्रह्मवचसं सौम्ये V. I., P. II., 313, 18.
 ब्रह्मवचस्विनः पुत्राः V. I., P. II., 86, 19.
 ब्रह्मवचस्विनः पुत्रान् V. I., P. II., 316, 10.
 ब्रह्मलीकमवाप्नोति V. I., P. II., 50, 13.
 ब्रह्मा विश्वसूत्रो धर्मो V. II., P. II., 219, 1.
 ब्रह्म-विष्णु-शिवास्त्राणि V. I., P. I., 107, 9.
 ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च V. I., P. I., 250, 3.
 ब्रह्मैव सन् ब्रह्म- V. I., P. I., 290, 9.
 ब्रह्मेस्तेनापुनो सम्बद्धः V. II., P. II., 147, 11.
 ब्रह्मस्वात्मनिरव्याधः V. I., P. II., 75, 2.
 ब्रह्मस्वहारिणश्चैते V. II., P. II., 219, 11.
 ब्रह्महत्या V. II., P. II., 185, 10.
 ब्रह्महत्या V. II., P. II., 92, 13.
 ब्रह्महत्यापनीशाय V. II., P. II., 69, 8.
 ब्रह्महत्यामवाप्नोति V. II., P. II., 149, 12.
 ब्रह्महत्यामवाप्नोति V. I., P. II., 366, 20.
 ब्रह्महत्याघ्नं कुर्यात् V. II., P. II., 83, 9.
 ब्रह्महत्याघ्नं कुर्यान् V. II., P. I., 102, 10.
 ब्रह्महत्याघ्नं वाऽपि V. II., P. I., 97, 6; 100, 11.
 ब्रह्महत्यासमं ज्ञेयं V. II., P. II., 95, 12.
 ब्रह्महत्या सुरापानं V. II., P. I., 15, 3.
 ब्रह्माद्यतिदुर्गं पुण्यम् V. I., P. I., 348, 13.
 ब्रह्महा द्वादशाव्यानि V. II., P. II., 57, 11.
 ब्रह्महाद्वादशाव्यानि V. II., P. I., 5, 12; 6, 4.
 ब्रह्महा द्वादशाव्यानि V. II., P. II., 57, 5.
 ब्रह्महा द्वादशाव्यानि V. II., P. II., 55, 9.
 ब्रह्महा V. II., P. II., 72, 13.
 ब्रह्महा V. II., P. II., 163, 5.
 ब्रह्महा परित्यक्तः V. II., P. II., 56, 10.
 ब्रह्महा यावकाक्षेन V. II., P. II., 42, 4.
 ब्रह्महा विप्रमुच्येत V. II., P. II., 64, 14.

- ब्रह्मैव स विद्मेवः V. I., P. I.,
 153, 2.
 ब्रह्मे V. II., P. II., 188, 4.
 ब्रह्मण- V. II., P. II., 135, 12.
 ब्रह्मणः V. II., P. II.,
 166, 13. •
 ब्रह्मणी V. I., P. I., 46, 7.
 ब्रह्मणं कुशलं पृच्छेत् V. I., P. I.,
 325, 8.
 ब्रह्मणः क्षत्रियाद्यैस्तु V. I., P. I.,
 327, 7.
 ब्रह्मणः क्षत्रियो वाथ V. I., P. II.,
 154, 16.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशां V. II., P. I.,
 150, 9.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशः V. I., P. II.,
 40, 18.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशां V. I., P. I.,
 86, 1.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशां V. I., P. II.,
 189, 10.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशां V. I., P. II.,
 40, 14; 95, 12.
 ब्रह्मणः क्षत्रियो वैश्यः V. II.,
 P. II., 241, 2.
 ब्रह्मणः क्षत्रियो वैश्यः V. II., P. II.,
 241, 7.
 ब्रह्मणाः क्षत्रिया वैश्वाः V. I., P. I.,
 133, 2.
 ब्रह्मणी क्षत्रिया वैश्या V. II., P. I.,
 69, 1.
 ब्रह्मणी क्षत्रिय-वैश्यवैश्याम् V. II.,
 P. I., 348, 12.
 ब्रह्मणः क्षत्रियं हत्वा * V. II., P.
 I., 98, 6.
 ब्रह्मणो अग्निर्जा * यीर्वा V. I., P.
 II., 439, 14.
- ब्रह्मणे चाऽननुचाने V. I., P. II.,
 48, 17.
 ब्रह्मणोच्छिष्टानामपि V. II., P. I.,
 393, 18.
 ब्रह्मणोच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
 393, 12.
 ब्रह्मणोच्छिष्टाशने V. II., P. I.,
 395, 9.
 ब्रह्मणोच्छिष्टाशने V. II., P. I.,
 395, 12.
 ब्रह्मण्यतिक्रमो नास्ति V. I., P.
 II., 347, 10.
 ब्रह्मणान् क्षत्रियायां तु V. I., P.
 II., 120, 14.
 ब्रह्मणी तु शुना इष्टा V. II., P.
 I., 65, 12.
 ब्रह्मणी तु शुना इष्टा V. II., P. I.,
 65, 19.
 ब्रह्मणी देवताः सर्वाः V. II., P. I.,
 135, 15.
 ब्रह्मणादधसम्प्राप्तौ V. II., P. I.,
 71, 3.
 ब्रह्मणादीनामाशौचे V. I., P.
 II., 261, 17.
 ब्रह्मणादीनामाशौचे V. II., P. I.,
 420, 4.
 ब्रह्मणे इक्ष पिण्डास्तु V. I., P. II.,
 289, 15.
 ब्रह्मणी इक्षराबेण V. I., P. II.,
 205, 1.
 ब्रह्मणादिषु शूद्रस्त्व V. I., P. I.,
 137, 4.
 ब्रह्मणानां कृत्यजातम् V. I., P. I.,
 444, 9.
 ब्रह्मणानि च कल्पाश्च V. II., P. II.,
 159, 16.
 ब्रह्मणानां द्विजैर्वाच्यन् V. I., P.
 II., 436, 41.

- ब्राह्मणान् ज्ञापयेत् तत्र V. II., P. I., 258, 1.
 ब्राह्मणेन V. II., P. II., 142, 6.
 ब्राह्मणानां परीक्षां V. II., P. II., 193, 12.
 ब्राह्मणानां प्रवासित्वं V. I., P. I., 136, 12.
 ब्राह्मणानां प्रसादेन V. II., P. II., 11, 5.
 ब्राह्मणान् भोजयेत् V. I., P. II., 340, 5.
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छब्दत्वा V. II., P. I., 254, 7.
 ब्राह्मणान् भोजयित्वा च V. II., P. II., 161, 7.
 ब्राह्मणानामयं धर्मो V. I., P. II., 155, 2.
 ब्राह्मणेन वधे पादो V. II., P. I., 22, 19.
 ब्राह्मणा नावमन्तव्याः V. I., P. I., 467, 1.
 ब्राह्मणान्वयसम्भूतो V. II., P. II., 220, 7.
 ब्राह्मणानां शतं सम्बन्धं V. I., P. I., 327, 3.
 ब्राह्मणान् सप्त पञ्च हौ V. I., P. II., 362, 3.
 ब्राह्मणोपाश्रयो निरवहं V. I., P. I., 480, 8.
 ब्राह्मणं प्राहरतिथिम् V. I., P. I., 399, 5.
 ब्राह्मणो ब्राह्मणं V. II., P. II., 55, 15.
 ब्राह्मणो ब्राह्मणी गच्छेत् V. II., P. I., 44, 3; 328, 18.
 ब्राह्मणो ब्राह्मणानां तु V. II., P. I., 231, 7.
 ब्राह्मणो बन्धकीं गत्वा V. II., P. I., 332, 14.
 ब्राह्मणो वैष्णव-पालाशौ V. I., P. II., 34, 14.
 ब्राह्मणं निभुक्तं वाऽपि V. I., P. II., 401, 5.
 ब्राह्मणभूम्यप- V. II., P. II., 93, 16.
 ब्राह्मणभूम्यपहरणं V. II., P. I., 15, 10.
 ब्राह्मणो मोक्षमन्त्रिच्छन् V. I., P. II., 153, 5.
 ब्राह्मणमनुतेन V. II., P. II., 150, 13.
 ब्राह्मण-राजन्य-वैश्य- V. II., P. I., 348, 18.
 ब्राह्मणैरपि भोक्तव्याः V. II., P. I., 431, 11.
 ब्राह्मणैर्मन्त्रपूतैश्च V. II., P. I., 195, 2.
 ब्राह्मणवृत्तिः V. II., P. II., 263, 9.
 ब्राह्मणवशाद्विद्वद्वाः V., II., P. I., 98, 18.
 ब्राह्मणो वेदमूलः स्यात् V. I., P. I., 153, 19.
 ब्राह्मणैरभ्यनुज्ञातः V. I., P. II., 401, 6.
 ब्राह्मणावसथाश्चैव V. I., P. I., 406, 16.
 ब्राह्मणावसथान् सर्वान् V. II., P. II., 59, 4.
 ब्राह्मणादौचे राजन्यः V. II., P. I., 420, 13.
 ब्राह्मणैरेवेतिहापूर्वकं V. II., P. I., 329, 14.
 ब्राह्मणश्चैव राज्ञा च V. I., P. I., 201, 5.

- ब्राह्मणः शुद्धोच्छिष्टभोजने V. II.,
 P. I., 392, 7.
 ब्राह्मणः शुद्धोच्छिष्टदाशने V. II., P. I.,
 365, 6.
 ब्राह्मणः शुद्धनामेति V. II., P. II.,
 241, 9.
 ब्राह्मणैः शिल्पिभिर्मन्त्रैः V. I., P. I.,
 465, 2.
 ब्राह्मणेषु चरेद्भैक्ष्यम् V. I., P. II.,
 40, 12.
 ब्राह्मणस्तु V. I., P. II.,
 98, 12.
 ब्राह्मणस्तत्र भुक्त्वा V. II., P. I.,
 425, 2.
 ब्राह्मणं स्तर्पयेत्पश्चात् V. II., P. I.,
 121, 15.
 ब्राह्मणस्तु शुना दष्टो V. II., P. I.,
 67, 1.
 ब्राह्मणस्तु शुना दष्टो V. II., P. I.,
 68, 4.
 ब्राह्मणे संस्कृतः V. I., P. II., 18, 1.
 ब्राह्मणस्य V. I., P. II.,
 215, 18.
 ब्राह्मणस्य V. II., P. II., 136, 8.
 ब्राह्मणस्य V. II., P. II., 83, 12.
 ब्राह्मणस्य क्षत्रिय-विद्-शूत्रेषु V. I.,
 P. II., 229, 16.
 ब्राह्मणस्य तथाऽऽशीये V. II., P. I.,
 419, 5.
 ब्राह्मणस्य तु विक्रयं V. I., P. II.,
 12, 9.
 ब्राह्मणस्याऽऽनुलोम्येन V. I., P. II.,
 95, 9.
 ब्राह्मणस्य परित्राणात् V. II., P. II.,
 68, 10.
 ब्राह्मणस्य प्रवक्ष्यामि V. II., P. II.,
 11, 7.
 ब्राह्मणस्य रुजःकृत्वा V. II., P. I.,
 17, 5, 454, 1.
 ब्राह्मणस्यैव शुद्राणाम् V. II., P. I.,
 379, 15.
 ब्राह्मणस्य व्रणहारे V. II., P. I.,
 127, 8.
 ब्राह्मणस्य सितं वस्त्रं V. I., P. I.,
 264, 4.
 ब्राह्मणस्य सपिण्डानां V. I., P. II.,
 209, 18.
 ब्राह्मणस्य सुरापस्य V. II., P. I.,
 444, 18.
 ब्राह्मणस्पर्णहारी च V. II., P. II.,
 261, 7.
 ब्राह्मणः स्पर्णहारी तु V. II., P. II.,
 167, 5.
 ब्राह्मणं हत्वा द्वादश-V. II., P. I.,
 79, 2.
 ब्राह्मण्यां V. II., P. II.,
 127, 9.
 ब्राह्मण्यकामतो गत्वा V. II., P. I.,
 347, 10.
 ब्राह्मण्यकामाद्गच्छेत् V. I., P. I.,
 348, 18.
 ब्राह्मण्यां क्षत्रियाज्जातः V. I., P. II.,
 12, 13.
 ब्राह्मण्यां क्षत्रियास्तूतः V. I., P. II.,
 121, 15.
 ब्राह्मण्यां क्षत्रियात् सूतो V. II., P. I.,
 69, 15.
 ब्राह्मण्येतान् वशं गच्छेत् V. II., P. I.,
 347, 12.
 ब्राह्मण्यां व्यहमुपोष्य V. II., P. I.,
 332, 11.
 ब्राह्मण्यात् सपदि भ्रष्टः V. II., P. II.,
 240, 17.

ब्राह्मण्यादेव हयिन्ने V. I., P. II.,

164, 15.

ब्राह्मण्या द्वावशाहं स्वात् V. I., P. II.,

109, 11.

ब्राह्मणां ब्राह्मणाज्जातः V. I.,

P. II., 118, 21.

ब्राह्मण्या भार्यया सार्द्धं V. I., P. I.,

425, 17.

ब्राह्मण्यमपि तद्वत् स्यात् V. II., P. II.,

221, 11.

ब्राह्मण्यं यः पठित्यज्य V. I., P. I.,

149, 17.

ब्राह्मण्यं सकलं तस्य V. I., P. II.,

169, 9.

ब्राह्मण्याः शिरसि वपनं V. II., P. I.,

331, 4; 331, 9; 331, 13.

ब्राह्मण्या सह योऽभ्यासः V. I., P. I.,

425, 11.

ब्राह्मणमियमुद्दिष्टं V. II., P. II.,

15, 15.

ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय V. I., P. I.,

220, 2.

ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय V. I., P. I.,

220, 6.

ब्राह्मस्तु प्रथमस्तेषां V. I., P. II.,

85, 9.

ब्राह्मपुत्रः सुकृतकृत् V. I., P. II.,

86, 15.

ब्राह्मो नैमित्तिको नाम V. I., P. I.,

95, 3.

ब्राह्मन् योनांश्च सम्बधान् V. I., P. II.,

31, 17.

ब्राह्मो वैवस्वतैवार्कः V. I., P. II.,

84, 8.

ब्राह्मण्येषु विवाहेषु V. I., P. II.,

457, 7.

ब्राह्मण्येषु विवाहेषु V. I., P. II.,

86, 18.

ब्राह्मण्येषु विवाहेषु V. I., P. II.,

63, 11.

ब्राह्मं तु मार्जनं मन्त्रैः V. II., P. II.,

15, 17.

ब्राह्मं तु मार्जनं मन्त्रैः V. II., P. II.,

15, 3.

ब्राह्मणीनि तथाऽशक्तौ V. II., P. II.,

17, 9.

ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय V. I., P. I.,

219, 12.

ब्राह्मे मुहूर्ते जुहुयेत V. I., P. I.,

219, 16.

ब्राह्ममेकमहः कल्पः V. I., P. I.,

94, 4.

ब्राह्मैर्वैश्वे सम्बन्धैः V. I., P. II.,

350, 16.

ब्रूयस्व स्वधेत्युक्ते V. I., P. II.,

437, 13.

भ.

भक्षयेत्प्रातरुत्थाय V. I., P. I.,

252, 2.

भक्षयित्वा तु तं मांसं V. II., P. II.,

149, 7.

भक्षयित्वा तु तन्मोक्षान् V. I., P. II.,

214, 5.

भक्षयन्ती न कथयेत् V. II., P. I.,

248, 5.

भक्षयन्ती न कथयेत् V. II., P. I.,

246, 12.

भक्षणां भक्षणं चैव V. I., P. I.,

234, 1.

भक्षयद्ब्रह्मस्व वैवस्वान् V. II., P. I.,

166, 2.

भक्ष्याः पश्चनत्यास्वते V. II., P. I.,

408, 13.

भक्तं भीकुमशक्तञ्च V. II., P. II.,

239, 13.

भक्ष्यभक्ष्याप्यनेकानि V. II., P. I., 461, 11.	भवे हत्वा च भूतानाम् V. I., P. II., 154, 11.
भक्ष्याभक्ष्ये तथा पेये V. I., P. II., 29, 10.	भरणं सर्वभूतानाम् V. I., P. I., 467, 8.
भक्ष्य-भोज्यान्नस्य V. II., P. II., 111, 15.	भर्तृगोत्रेण कर्तव्या V. I., P. II., 457, 8.
भक्ष्य-भोज्यापहरणे V. II., P. II., 110, 13.	भर्तृगोत्रेण कर्तव्या V. I., P. II., 63, 12.
भक्ष्यं भोज्यमृक्क्यां च V. I., P. II., 184, 2.	भर्त्ताऽनुमरणं काले V. II., P. I., 58, 5.
भक्ष्यं भोज्यं समं वेद्यं V. I., P. II., 436, 17.	भर्तुरर्थे हि या वित्तं V. II., P. II., 228, 10.
भक्ष्य-भोज्य- V. II., P. II., 112, 4.	भर्तारं लक्ष्येद् या तु V. I., P. I., 129, 12.
भक्ष्यं भोज्यं च विविधं V. I., P. II., 419, 1.	भर्तुः शरीरगुणैः V. I., P. II., 115, 13.
भक्ष्यं मांसं समुद्दिष्टं V. II., P. I., 419, 1.	भर्तुर्व्यतिक्रमे कृच्छ्रम् V. II., P. I., 36, 14.
भगिनी-भागिनेयानां V. I., P. I., 186, 16.	भर्तव्यास्ते महाराज V. I., P. I., 189, 7.
भगि मातुरासां च V. II., P. I., 318, 17.	भर्तुः सौख्येन या नारी V. II., P. II., 228, 6.
भगि मातुरासां वा V. II., P. I., 321, 7.	भरद्वाजकृता ये च V. I., P. I., 109, 5.
भग्यां संस्थितायां तु V. I., P. II., 252, 4.	भरद्वाजः क्षुधात्तस्तु V. II., P. I., 415, 3.
भगिपत्यश्च भगिन्यः V. II., P. I., 326, 9.	भवेच्चाऽऽशौचनस्यर्थं V. I., P. I., 243, 6.
भक्षस्तु कुण्डाशी V. II., P. II., 233, 10.	भवन्ति चैह काकाः स्युः V. II., P. II., 228, 2.
भवे V. II., P. II., 187, 1.	भवन्ति नाहता येस्तु V. II., P. II., 231, 5.
भवे महापुरुषाय V. I., P. I., 369, 12.	भवत्पूर्वं चरेद्भक्ष्यम् V. I., P. II., 41, 14.
भर्ताऽयं V. I., P. I., 369, 14.	भवन्ति पितरस्तस्य V. I., P. II., 367, 17.
भिक्षुगोत्रेऽन्येषां V. II., P. II., 249, 4.	भवितामी नराः सर्वे V. I., P. I., 193, 5.
भर्तृत्वस्य संन्यासम् V. I., P. II., 149, 18.	
भेदे रोमे तथा स्वप्ने V. II., P. II., 49, 10.	

- भवितव्यं भवन्निश्च V. I., P. II.,
 365, 9.
 भवत्वेतत्परिणतं V. I., P. I.,
 433, 10.
 भवितव्यं नरेन्द्रिण V. I., P. I.,
 474, 4.
 भवेत् स्फुटितपादस्तु V. II., P. II.,
 249, 11.
 भवत्वेवाग्नौकरणहोमं V. I., P. II.,
 425, 12.
 भवन्ति हि वृथा तस्य V. I., P. I.,
 250, 16.
 भवद्भिः पितृकार्ये नः V. I., P. II.,
 361, 7.
 भवेद्यदि सविण्डानां V. I., P. II.,
 466, 18.
 भवं देवं तर्पयामि V. I., P. I., 374, 6.
 भवेद्विषयवैराग्यम् V. I., P. I.,
 59, 6.
 भवन्मध्यं तु राजन्त्यो V. I., P. II.,
 41, 15.
 भवेन्महीतलं यस्मात् V. I., P. I.,
 353, 11.
 भवनस्याग्रतो भुवि V. I., P. II.,
 396, 18.
 भवाय देवाय नमः V. I., P. I.,
 374, 9.
 भवाय देवाय स्वाहेत्यादिभिः V. I.,
 P. I., 375, 5.
 भविष्यन्ति महाबाहो V. II., P. II.,
 162, 11.
 भस्म क्षीप्रं सुवर्णं च V. II., P. I.,
 192, 6.
 भस्म-गोमय-मृत्कारि-V. II., P. II.,
 195, 2.
 भस्मच्छन्नो V. II., P. I., 166, 9.
 भस्मनाऽऽहृष्टा चैव V. II., P. I.,
 175, 4.
 भस्माग्नुना शुद्धयानि V. II., P. I.,
 176, 4.
 भस्मना वाऽपि संस्पृश्य V. II., P. I.,
 143, 15.
 भस्मना शुद्धयते कांस्त्वं V. II., P. I.,
 172, 1.
 भस्मास्थीनि गृहीत्वाऽतु V. II., P. I.,
 22, 21.
 भाण्डानि ह्यवबेदाद्भिः V. II., P. I.,
 145, 2.
 भागधेवं भुतिः प्राह V. I., P. I.,
 364, 2.
 भागद्वयं तु धर्मार्थं V. I., P. I.,
 190, 5.
 भागिनेयीं द्विजो गत्वा V. II., P. I.,
 327, 13.
 भागिनेयं विशेषेण V. I., P. II.,
 348, 13.
 भागैः पृथक् पृथक् कुर्यात् V. I.,
 P. I., 272, 4.
 भाजने भाजने चैव V. I., P. I.,
 416, 4.
 भातु-भौमाकि-भृगुषु V. I., P. II.,
 295, 14.
 भार्गवा वाङ्मयत्वयाश्च V. I., P. I.,
 109, 4.
 भार्वा-पुत्रविहीनाश्च V. II., P. I.,
 21, 18.
 भार्वा भर्तुर्मतेनैव V. II., P. I.,
 38, 13.
 भार्वा-भृतक-दासेभ्यः V. I., P. I.,
 422, 13.
 भार्वावा विक्रयधैषाम V. II., P. II.,
 103, 8.
 भार्वारतः शुचिर्भृत्य V. I., P. I.,
 481, 15.
 भार्वा वैद्वानां सङ्ग्रहत्वा V. II., P. I.,
 322, 19.

वान्तरभावी हि V. II., P. I.,
9, 1.

वशुज्जुषपपञ्चरथ V. I., P. I.,
59, 7.

वैरनिष्टैः संयुक्तः V. II., P. II.,
215, 4.

वशुज्जिह्वरेमन्ति V. I., P. II.,
181, 11.

स्करालोकना-ऽहलील V. I., P. II.,
45, 15.

स्करालोकनाभिल V. I., P. I.,
445, 33.

सं च हत्वा दद्याद्ग्राम् V. II., P. I.,
79, 3.

शुको ब्रह्मचारी वा V. I., P. II.,
400, 21.

भक्षां च भिक्षवे दद्यात् V. I., P. I.,
407, 5.

भक्षां च भिक्षवे दद्यात् V. I., P. I.,
407, 1.

भक्षादनं जपः सन्ध्या V. I., P. II.,
181, 18.

भक्षादनं जपं स्नानं V. I., P. II.,
183, 18.

भक्षादनसमुद्योगात् V. I., P. II.,
188, 14.

भक्षेन भिक्षां प्रथमं V. I., P. II.,
42, 6.

भिक्षापात्रविशुद्धपर्यम् V. I., P. II.,
187, 16.

भिक्षां बन्धुभ्य आदाय V. I., P. II.,
62, 10.

तामात्रे गृहीते तु V. II., P. II.,
16, 10.

तामात्रेण यः प्राप्यान् V. I., P. II.,
124, 11.

तामादाय भुञ्जीत V. I., P. II.,
162, 5.

भिक्षार्थी प्रविशेत् ग्रामं V. I., P. II.,
186, 16.

भिक्षार्थमदनं यस्य V. I., P. II.,
185, 13.

भिक्षार्थी विचरेद् ग्रामं V. II., P. II.,
58, 10.

भिक्षार्थेन भुञ्जन्नापि V. I., P. II.,
184, 16.

भिक्षां वै भिक्षवे दद्यात् V. I., P. I.,
409, 12.

भिक्षां वा पुष्कलां वाऽपि V. I., P. I.,
392, 5.

भिक्षायाश्चैव तदायानि V. I., P. I.,
459, 9.

भिक्षां च गरुडश्चैव V. II., P. I.,
387, 3.

भिक्षां चैव प्रयोक्ता च V. II.,
P. I., 284, 14.

भुक्तं चेत् पार्वणभास्त्रे V. II., P. I.,
426, 12.

भुक्तोच्छिष्टं बिडालादेः V. II., P. I.,
391, 9.

भुंक्ते देही ततो भुंक्ते V. II., P. II.,
277, 5.

भुक्तवस्त्वनाचान्तेषु V. I., P. II.,
430, 10.

भुक्तवात् विहरेच्चैव V. I., P. I.,
471, 14.

भुक्तवत्सु च विप्रेषु V. II., P. I.,
244, 14.

भुक्तवत्सु तु विप्रेषु V. I., P. I.,
414, 2.

भुक्तवत्सु च विप्रेषु V. I., P. I.,
400, 14.

भुञ्जे स याति नरकं V. I., P. I.,
215, 4; 376, 9.

भुङ्क्वा श्रीभक्त्यतीवन्तान् V. II., P. I.,
371, 5; 409, 11.

भुक्त्वाऽऽधानेद्यथोक्तम् V. I., P. I., 431, 4.	भुञ्जीतानिधिसंयुक्तः V. I., P. II., 441, 2.
भुक्त्वा चैव प्रतिष्ठेत् V. I., P. I., 433, 1.	भुञ्जते ते त्वयं पापाः V. I., P. I., 217, 2.
भुक्त्वोच्छिष्टं तु काकानां V. II., P. I., 391, 8.	भुञ्जीत न वशऽश्वत्थः V. I., P. II., 191, 16.
भुक्त्वोच्छिष्टं समादाय V. I., P. I., 430, 14.	भुञ्जतो मृत्पुत्रादुच्यं V. I., P. I., 427, 9.
भुक्त्वा तु क्षत्रियशौचे V. II., P. I., 418, 18.	भुञ्जीत पर्णपुत्रके V. I., P. II., 192, 10.
भुक्त्वाऽतोऽन्यतमस्यान्नमे V. II., P. I., 372, 2.	भुञ्जीत विधिवद् विप्रो V. I., P. I., 427, 18.
भुक्त्वा तु सुखमास्थाय V. I., P. I., 438, 19.	भुञ्जीतावर्तनान् पूर्व V. I., P. I., 435, 18.
भुक्त्वान्नं ब्राह्मणाशौचे V. II., P. I., 418, 7.	भुञ्जीत सङ्गवे चैस्म्यान् V. I., P. I., 436, 10.
भुक्त्वा वस्त्रनखानां च V. II., P. I., 371, 2.	भुञ्जानांऽन्यतमस्यान्नम् V. II., P. I., 379, 5.
भुक्त्वा पात्रं यतिर्नित्यं V. I., P. II., 192, 11.	भुञ्जानमाशुरं नारं V. I., P. I., 330, 7.
भुक्त्वा पलाण्डुं लशुनं V. II., P. I., 408, 9.	भुञ्जानो यदि पश्येत् V. I., P. I., 428, 11.
भुक्त्वा पीत्वा चरन् कृच्छ्रं V. II., P. I., 164, 2.	भुञ्जानो वर्धयेत् पापं V. II., P. I., 206, 11.
भुक्त्वा मासत्रयं कुर्यात् V. II., P. I., 410, 5.	भुञ्जानेषु तु विप्रेषु V. I., P. I., 427, 5.
भुक्त्वाऽऽष्टपाणिरम्भोऽन्तः V. I., P. I., 155, 5.	भुञ्जीयानां ततः पश्चात् V. I., P. I., 414, 3.
भुक्त्वा वापुषिकस्यान्नम् V. II., P. I., 379, 11.	भुवं पुनर्वसौ V. I., P. II., 313, 19.
भुक्त्वेषां षोडशभ्रातृ V. II., P. I., 424, 19.	भुवि मूर्ध्नि तथाऽऽकाशे V. II., P. II., 15, 7.
भुक्त्वा सत्र ब्राह्मणेन V. II., P. I., 396, 4.	भुवि भुतेषकासय V. I., P. II., 387, 4.
• भुञ्जीत V. I., P. II., 192, 3.	भूतिकामेनैरैर्नित्यं V. I., P. II., 112, 6.
भुञ्जीत घासमात्रं तु V. I., P. I., 428, 17.	
भुञ्जीत चेन् स मुदात्मा V. I., P. I., 215, 7.	

- भूतं शिमुकं चैव V. II., P. I., 403, 5.
- भूत-शिमु-सर्षप V. I., P. II., 315, 1.
- भूताद्यौ च तथाऽऽकाशौ V. I., P. I., 96, 8.
- भूतानि सर्वाणि तथाऽन्नमेतत् V. I., P. I., 386, 13.
- भूतयज्ञः स वै प्रोक्तः V. I., P. I., 383, 2.
- भूतलाद्यौद्धरेत्यात्र V. I., P. II., 425, 5.
- भूत्वा भवन्ति सर्पास्ते V. II., P. II., 226, 8.
- भूत्वा वेतनमौक्कारौ V. II., P. II., 228, 14.
- भूभुजा सह भुक्त्वात्र V. II., P. I., 396, 5.
- भूमि कन्यापहता च V. II., P. II., 222, 9.
- भूमिर्वा भूमिमाप्नोति V. I., P. I., 190, 13.
- भूमौ निक्षिप्य तं मांसं V. II., P. II., 149, 6.
- भूमिप्रदानं यः कुर्यात् V. II., P. II., 83, 9.
- भूमिं भित्त्वापथीच्छित्त्वा V. I., P. II., 14, 3.
- भूमि भूमिद्यांश्चैव V. I., P. II., 4, 7.
- भूम्यवृत्तम् V. II., P. II., 135, 13.
- भूम्यपहारी V. II., P. II., 259, 12.
- भूमिभिरजो वायुः V. II., P. I., 191, 3.
- भूमेद्यौ नगाः शैलाः V. I., P. I., 128, 10.
- भूमावपि हि लिप्तायां V. I., P. I., 432, 11.
- भूमौ वीरासने युक्तः V. II., P. II., 191, 3.
- भूमिष्ठमुद्धतात्पुण्यं V. I., P. I., 285, 8.
- भूमिष्ठमुद्धतं वाऽपि V. I., P. I., 285, 12.
- भूमिः सर्वत्र शुद्धा स्यात् V. II., P. I., 193, 5.
- भूय एव समाप्नोति V. II., P. II., 233, 6.
- भूयांऽप्याचम्य कर्तव्यं V. I., P. I., 434, 9.
- भूयांसं चाक्षय्यं V. I., P. I., 350, 1.
- भूयैवः स्वर्महर्जनः V. I., P. I., 292, 9.
- भूयैवः स्वस्त्र्योलोकान् V. II., P. I., 236, 2.
- भूशुद्धिर्माजनाद्वाहात् V. II., P. I., 193, 7.
- भूस्त्वणं शिमुकं चैव V. I., P. II., 142, 18.
- भूतस्कारादिसंयुक्ते V. I., P. II., 301, 19.
- भूहतां नरकान् गत्वा V. II., P. II., 257, 7.
- भूगुत्तरे V. I., P. II., 305, 16.
- भूग्वमिपतनैश्चैव V. I., P. I., 137, 5.
- भूतकाध्यापकः ह्रीवः V. I., P. II., 349, 1.
- भूतकाध्यापनं कुर्यात् V. II., P. II., 123, 7.
- भूतकाध्यापको यश्च V. I., P. II., 350, 13.
- भूतकाध्यापनम् V. II., P. II., 100, 3.

- भृतकाध्ययनाशनम् V. II., P. II., 100, 3.
 भृतकाध्याध्ययनाशनम् V. II., P. I., 16, 9.
 भृतकध्ययनाशनम् V. II., P. II., 101, 7.
 भृत्यानां च भृतिं विद्यात् V. I., P. I., 479, 1.
 भृत्य-पुत्र-कलत्रार्थी V. I., P. I., 355, 12.
 भृत्यवर्गावृत्तौ भुङ्क्ते V. I., P. II., 440, 10.
 भृत्यांश्च तर्पयेच्छास्त्रम् V. I., P. II., 140, 20.
 भैक्षचर्यानुपावृत्य V. I., P. II., 191, 20.
 भैक्षार्थी विचरेद् ग्रामं V. II., P. II., 11, 3.
 भैक्षप्रसक्तो हि यतिः V. I., P. II., 186, 7.
 भैक्षं माधुकरं नाम V. II., P. II., 187, 4.
 भैक्षं शूद्रादपि ग्राह्यं V. I., P. II., 189, 13.
 भैक्षमिकार्यं त्यक्त्वा तु V. II., P. II., 131, 2.
 भैक्ष्यं चैव समादाय V. II., P. II., 58, 12.
 भैक्ष्यान्नमुपयुञ्जानो V. II., P. II., 116, 17.
 भैक्ष्येण वर्तयेन्नित्यं V. I., P. II., 44, 1.
 भैक्ष्येण त्रितिनो वृत्तिः V. I., P. II., 44, 2.
 भैक्ष्यमाचरेत् V. I., P. II., 219, 5.
 भैक्ष्यमवक्षितं V. I., P. II., 43, 10.
 भैक्ष्यान्नमुपयुञ्जानो V. II., P. I., 387, 10.
 भैक्ष्याहारीऽमिहोक्ति-यो V. II., P. II., 46, 1.
 भोक्तव्यं तत्र पूर्वाह्णे V. I., P. I., 437, 17.
 भोक्तव्यस्य फलस्यैव V. II., P. II., 277, 9.
 भोगात्तामसतां याति V. II., P. I., 375, 10.
 भोगं भंगुरमीक्षन्ते V. I., P. I., 62, 6.
 भोगो मोक्षश्च सिद्धिश्च V. I., P. I., 377, 4.
 भोगांश्च दद्याद्विप्रेभ्यो V. I., P. I., 466, 3.
 भोजनं चोरयित्वा तु V. II., P. II., 256, 3.
 भोजने चैव दाने च V. I., P. I., 187, 2.
 भोजनात् किञ्चिदन्नायं V. I., P. I., 419, 2.
 भोजनं तु न निःशेषं V. I., P. I., 422, 16.
 भोजनं तु न निःशेषं V. I., P. II., 415, 20.
 भोजने दन्तलम्बानि V. I., P. I., 243, 3.
 भोजने नोपयुञ्जीत V. I., P. II., 382, 2.
 भोजने पतितान्नस्य V. I., P. I., 168, 15.
 भोजनाभ्यञ्जनाहानात् V. I., P. II., 12, 3.
 भोजनाभ्यञ्जनाहानात् V. I., P. II., 12, 3.
 भोजनार्थं हि ते शंसन् V. I., P. I., 406, 3.
 भोजने विन्नकर्ताऽसौ V. I., P. I., 427, 6.

भोजने वर्तुलः प्रोक्तः V. I., P. I.,
257, 11.
भोजनस्य प्रशस्तेषु V. I., P. II.,
430, 2.
भोजने हवने दाने V. I., P. I.,
241, 17.
भोजयेचाऽऽगताहं काले V. I., P. I.,
395, 8.
भोजयेत्संस्कृतान्नेन V. I., P. I.,
414, 7.
भोजयेत्सुसमुद्धोऽपि V. I., P. II.,
363, 20.
भोजयेत् सुसमुद्धोऽपि V. I., P. II.,
364, 19.
भोजयेत् सह भृत्यैस्तौ V. I., P. I.,
400, 16.
भोजयेद्य वाऽप्येकं V. I., P. II.,
364, 18.
भोजयेद्यस्त्वथर्वाणं V. I., P. II.,
338, 17.
भोजयन्ता गृहस्थस्य V. I., P. I.,
136, 8.
भोजयन्ता नापितश्चैव V. II., P. I.,
431, 3.
भोजयेत् कितयेदन्ते V. I., P. I.,
322, 18.
भोजयेत् चात्मनश्चान्ते V. II., P. II.,
156, 15.
भोजयेद्यस्त्वथर्वाणं V. I., P. II.,
295, 6.
भोजयेत् सप्त ज्ञेयाः V. I., P. I.,
245, 6.
भोजनं न सभामध्ये V. I., P. I.,
154, 4.
भोजयितुमुक्त्या V. II., P. I.,
389, 1.
भोजयितुस्तस्याः V. I., P. I.,
131, 10; 139, 10.

भूणहत्यामवाप्नोति V. I., P. II.,
190, 6.
भूणहत्यामवाप्नोति V. II., P. I.,
342, 8.
भूणहत्यासमं पापं V. I., P. II.,
7, 11.
भूणहा स्विन्नहस्तः स्यान् V. II., P.
II., 249, 16.
भ्रातृभार्या च बुद्धिः V. II., P. II.,
265, 9.
भ्रातृभार्या तु पापात्मा V. II., P. II.,
226, 11.
भ्रातृभार्यापसंङ्गमाद्या V. I., P. I.,
328, 9.
भ्रातृ भगिन्यै पुत्राय V. I., P. II.,
329, 10.
भ्रातृभैव कनिष्ठस्य V. II., P. I.,
327, 8.
भ्रातुः सहोदरो भ्राता V. I., P. II.,
462, 9.
भ्रामरी-गण्डमाली च V. I., P. II.,
351, 4.

म.

मङ्गल्यं दीर्घवर्णान्तम् V. I., P. II.,
25, 13.
मङ्गल्यं ब्राह्मणस्य स्यात् V. I., P. II.,
25, 8.
मङ्गल्यं शुक्लवस्त्रं च V. I., P. II.,
184, 7.
मण्डक-नकुलौ हस्वा V. II., P. I.,
86, 14.
मण्डनार्थं शिखिनो V. I., P. II.,
29, 2.
मण्डलान्युपजीवन्ति V. I., P. I.,
415, 4.
मण्डलब्राह्मणं रुद्रं V. II., P. II.,
159, 4.

- मन्त्राकाङ्क्षाबलेनेन्द्र- V. I. P. I., 300, 5.
 मन्त्रेण रुद्रगायत्र्या V. I. P. I., 372, 7.
 मन्त्रादि तपेणैवापि V. I., P. II., 258, 18.
 मन्त्रपूतं जले स्नानं V. I., P. I., 270, 14.
 मन्त्र-आत्मणविद्यैव V. I. P. II., 341, 13.
 मन्त्रमुच्चारयेद्वाचा V. I., P. I., 304, 5.
 मन्त्रयेत् परमं मन्त्रम् V. I., P. I., 433, 14.
 मन्त्रार्थज्ञो जपन् जुहोति V. I., P. I., 153, 18.
 मन्त्रार्थं मन्त्रतो जुहुया V. I. P. I., 300, 4.
 मन्त्रवर्जं हि V. I., P. II., 453, 17.
 मन्त्रवत्प्रशानं चास्य V. I., P. II., 22, 21.
 मन्त्रैर्वैष्णव-सौत्रैस्तु V. I., P. I., 365, 2.
 मन्त्रैः शाकलहोमीयैः V. II., P. II., 165, 10.
 मन्त्रेषु कर्माणि V. I., P. I., 164, 15.
 मन्त्रस्तु विविधैः सौरैः V. I., P. I., 297, 2.
 मन्त्रपूतं स्थितं काये V. I., P. II., 38, 11.
 मन्त्रस्य देवतायास्तु V. I., P. I., 316, 5.
 मन्त्राभिगमयात्री च V. I., P. I., 316, 18.
 मकरे चावहासे च V. I., P. I., 195, 2.
 ममः V. II., P. II., 190, 1.
 मयासु कुर्वतः आत्मा V. I., P. II., 325, 7.
 मयायां पिण्डज्ञानेन V. I., P. II., 327, 2.
 मयासु स्वजनश्रेष्ठ्य V. I., P. II., 312, 14.
 मज्जानं V. II., P. II., 72, 3.
 मज्जान्तं जुहुयाद्वापि V. II., P. II., 10, 8.
 मज्जमानस्य संसारे V. II., P. I., 12, 11.
 मठाधिपत्यं यो वेदे V. II., P. II., 233, 3.
 मणि-काञ्चनवर्णैर्वा V. I., P. I., 354, 11.
 मणि-वासो- V. II., P. II., 116, 7.
 मणि मुक्ता- V. II., P. II., 112, 8.
 मणि-मुक्ता-प्रवालानां V. II., P. II., 111, 2.
 मणि-मुक्ता-प्रवालानि V. II., P. II., 254, 1.
 मणि-मुक्ता-प्रवालानां V. I., P. I., 478, 13.
 मणि-मुक्ता-प्रवालानि V. II., P. II., 260, 6.
 मणिमयानामङ्गिरैव V. II., P. I., 175, 17.
 मतङ्गवाण्याम् V. I., P. II., 366, 10.
 मत्त-कुह्या-ऽऽतुराणां च V. II., P. I., 389, 5.
 मतिपूर्वं चैत पराकः V. II., P. I., 393, 17.
 मतिपूर्वं प्राजापत्यम् V. II., P. I., 393, 15.
 मतिपूर्वं हस्ते तस्मिन् V. II., P. I., 14, 4; 201, 7.
 मत्प्रसादाद्भस्तिनिग्या V. I., P. I., 142, 10.
 मत्या गत्या पुनर्भार्या V. II., P. I., 322, 7.

- न्या चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I.,
 372, 16.
 न्योच्छिष्टं द्विजो भुक्त्वा V. II., P. I.,
 394, 15.
 न्या त्रिरात्रं कुर्यात् V. II., P. I.,
 379, 18.
 न्या भुक्त्वा चरेत् कृच्छ्रं V. II.,
 P. I., 372, 3, 376, 6.
 न्याऽभ्यासे तथा कुर्यात् V. II.,
 P. I., 419, 9.
 न्याऽभ्यासे तथा कुर्यात् V. II., P. I.,
 373, 2.
 न्या मयमत्या वा V. II., P. II.,
 81, 11.
 न्य कच्छप मण्डूकाः V. I., P. I.,
 271, 1.
 न्य-कूर्माकृति वाऽपि V. I., P. I.,
 267, 1.
 न्यायान विड्वराहंश्च V. I., P. II.,
 387, 1.
 न्यायांश्च तथा मस्यान् V. II., P. I.,
 409, 2.
 न्यायान धानाः पयो मांसं V. I.,
 P. I., 202, 14.
 न्य-मांस-V. II., P. II., 120, 2.
 न्यांश्च कामनोजग्न्वा V. II., P. I.,
 407, 10.
 न्यसं V. II., P. II., 258, 12.
 न्यसि विद्वत्पुत्रैश्च V. II., P. II.,
 227, 5.
 न्यानुगत-V. II., P. II., 138, 5.
 न्य पीत्वा V. II., P. II., 166, 7.
 न्यापनता ये तु V. II., P. II.,
 251, 6.
 न्याऽसाधुत्ता च V. I., P. II.,
 113, 12.
 न्येव सुगं पीत्वा V. II., P. II.,
 79, 8.
 न्यविक्रयिणी ये च V. II., P. II.,
 250, 14.
 न्यव्यसनिनी ये च V. II., P. II.,
 250, 12.
 न्यपञ्च कर्त्यश्च V. I., P. II., 369, 6.
 न्यपत्नी-V. II., P. II., 101, 1.
 न्युत्थं चैव माध्विकं V. II., P. II.,
 79, 3.
 न्युत्थं सैरिमरिष्टं V. II., P. II.,
 77, 18.
 न्युक्ते पयोविकारे V. II., P. II.,
 142, 18.
 न्यु दंशः पयः काको V. II., P. II.,
 254, 4.
 न्यु दंशः पले गृध्रः V. II., P. II.,
 255, 10.
 न्युदंशं दुहेद्राष्ट्रं V. I., P. I., 461, 3.
 न्यु-मांसा-ऽञ्जनाच्छिष्ट-V. I., P. II.,
 45, 14.
 न्यु-मांसां-ऽञ्जनाच्छिष्ट-V. I., P. I.,
 145, 12.
 न्यु-मांसं च योऽभीयात् V. II., P. I.,
 425, 12.
 न्यु-मांसं च लवणं V. II., P. I.,
 300, 22.
 न्यु-मांसाशने प्राजापत्यं V. II., P. I.,
 393, 2.
 न्युमेही खगश्चाहि-V. II., P. II.,
 270, 10.
 न्युवसाहरणं यत्तु V. I., P. II.,
 188, 11.
 न्यु-सर्पिस्तिलयुतान् V. I., P. II.,
 431, 19.
 न्यु-हत्वा नरी दंशो V. II., P. II.,
 256, 10.
 न्येऽगारस्य V. I., P. I., 384, 14.
 न्यतः सर्वगन्धर्वाः V. I., P. I.,
 263, 12.

- मध्यन्दिने V. I., P. I., 346, 2.
 मध्यन्दिनेऽर्धरात्रि वा V. I., P. I.,
 469, 7.
 मध्यमाङ्गुष्ठयोगेन V. I., P. I.,
 238, 8.
 मध्यमे तु तनः पिण्डम् V. I., P. II.,
 438, 15.
 मध्यमा धनकामाय V. I., P. I.,
 309, 19.
 मध्यमा-ऽनामिका-ऽङ्गुष्ठैः V. I., P. I.,
 418, 19.
 मध्ये स्कन्ध-कराभ्यां तु V. I., P. I.,
 305, 7.
 मध्याह्नः खड्गपात्रं च V. I., P. II.,
 3, 2, 10.
 मध्वाङ्ग्य-कनकोपेतं V. I., P. II.,
 27, 17.
 मध्वाङ्ग्य-तिलमिश्रेण V. I., P. II.,
 324, 9.
 मध्वाङ्ग्य-तैल-सोमानां V. II., P. II.,
 117, 12.
 मधुशाना इति वृत्तं V. I., P. II.,
 421, 3.
 मध्वर्चं V. II., P. II., 157, 9.
 मनोक्षेपु च V. I., P. II., 307, 6.
 मनोनुकूले V. I., P. I., 41, 8.
 मनुष्याणां तु हरणे V. II., P. II.,
 110, 9.
 मनुष्याः प्रतिपद्यन्ते V. II., P. II.,
 208, 13.
 मनुष्या मध्यकाले तु V. I., P. II.,
 310, 6.
 मनुष्यास्त्वर्पथेऽङ्गुष्ठयोः V. I., P. I.,
 356, 7.
 मन्त्रन्तराव्यधेताः V. I., P. II.,
 311, 18.
 मन्त्रन्तराव्यधेने V. I., P. I., 156, 5.
 मनः सङ्कुलपरहितम् V. I., P. II.,
 188, 10.
 मनसोच्चारयेन्मन्त्रान् V. I., P. II.,
 216, 17.
 मनसोच्चारयेत् मन्त्रात् V. I., P. I.,
 302, 12.
 मनसा त्रिः पठेदप्सु V. II., P. II.,
 190, 8.
 मनसाऽधीयीत V. I., P. I., 347, 16.
 मनसापि गुरोर्भार्या V. II., P. II.,
 266, 13.
 मनसा भर्तुर्नित्यं च V. II., P. I.,
 151, 16.
 मनःसन्तोषणं शौचं V. I., P. I.,
 305, 5.
 मनःसन्तोषणं तीव्रं V. II., P. II.,
 195, 7.
 मयि तेज इति च्छायां V. II., P. II.,
 104, 8.
 मयि वर्त्ता बलम् V. I., P. I., 56, 3.
 मरणोत्पत्तियोगे तु V. I., P. II.,
 265, 17.
 मरणाद्वाद्वाहे स्वात् V. I., P. II.,
 450, 15.
 मरणान्तं तथा चाभ्यत् V. I., P. II.,
 207, 13.
 मरणाय तदा पञ्चधा V. II., P. I.,
 315, 13.
 मरण-व्याधि-शोकाणां V. I., P. I.,
 220, 17.
 मरणाद्यौ च मध्ये V. I., P. II.,
 264, 2.
 मरुदेशे निरुद्धं V. I., P. I., 199, 15.
 मरुदेशे भवेद्भूतः V. II., P. II.,
 238, 10.
 मरुदेशे भवेद्भूतः V. I., P. II.,
 14, 9.
 मरुद्भिर्वसुभी हवैः V. II., P. II.,
 192, 2.
 मलिनीकरणीयेषु V. II., P. I., 84, 1.

मलिनीकरणीयेषु V. II., P. II., 138, 9.	महवादिविशेषान्तं V. I., P. I., 95, 4.
मलापकर्षणं कार्यं V. II., P. II., 195, 3.	महोत्तमो प्रयागे च V. I., P. II., 304, 5.
मलापकर्षणं नाम V. I., P. I., 269, 5.	महव्यफलं वानं V. I., P. I., 182, 3.
मलापकर्षणार्थाय V. I., P. I., 269, 6.	महद्भिश्चापि युक्तानां V. II., P. II., 191, 12.
मलावहेषु प्रकीर्णेषु V. II., P. I., 15, 1.	महोदरी प्रमेही च V. II., P. II., 270, 17.
मलवद्वसनायां तु V. II., P. I., 164, 9.	महादेवगृहे वाऽपि V. I., P. I., 442, 2.
मसूर-क्षार-वास्तोक- V. I., P. II., 374, 18.	महादेवप्रियं तीर्थं V. I., P. I., 70, 6.
मसूर-मापसंयुक्तं V. I., P. II., 384, 18.	महानद्यन्तरं यत्र V. I., P. II., 229, 15.
महाकुलैश्च सम्बन्धाः V. I., P. II., 74, 14.	महानद्याः पश्चिमेन, V. I., P. II., 307, 17.
महागङ्गायाम् V. I., P. II., 306, 3.	महानरक-काकोलं V. II., P. I., 5, 3.
महागुरुनिपाते तु V. I., P. II., 234, 18.	महानिशा तु विज्ञेया V. II., P. II., 23, 13.
महास्वार्पं समुत्पन्नं V. II., P. II., 219, 10.	मासं शुभस्य V. I., P. II., 209, 20.
महापातकसंयुक्तो V. II., P. II., 165, 12.	महापातकचिन्तासु V. II., P. I., 217, 17.
महता बलयोगेन V. I., P. I., 475, 4.	महापातकजैर्घोरैर् V. II., P. I., 5, 6 ; 14, 17.
महान्तमेभिः सहितं V. I., P. I., 96, 13.	महापापोपपापाभ्यां V. II., P. II., 150, 9.
महती देवता ह्येषा V. I., P. I., 448, 8.	महापातकयुक्तोऽपि V. II., P. II., 280, 2.
महान्त्यपि समुद्भूतानि V. I., P. II., 72, 20.	महापातकिनश्चैव V. II., P. I., 312, 12.
महोत्साहः स्थूललक्षः V. I., P. I., 462, 11.	महापातकिनी ये च V. I., P. II., 226, 8.
महस्वस्वस्थयनम् V. I., P. I., 371, 14 ; 375, 17.	महापातकिनी ये च V. II., P. I., 21, 12.
महतां श्वायस- V. II., P. I., 142, 16.	

- महापाताकिनश्चैव V. II., P. II., 160, 11.
 महापातकेषु V. II., P. II., 152, 7.
 महापारैरपि स्पृष्टो V. II., P. II., 167, 8.
 महापशुयन शरेण विद्ध V. II., P. II., 186, 3.
 महारजनकर्माणः V. II., P. II., 236, 16.
 महाप्रस्थानिकं वाऽसौ V. I., P. II., 146, 15.
 महाप्रस्थानगमनं V. I., P. I., 135, 3.
 महापराधयुक्तांश्च V. I., P. I., 455, 9.
 महायज्ञैश्च यज्ञैश्च V. I., P. I., 390, 15.
 महायन्त्र- V. II., P. II., 190, 4.
 महायवा श्रीह्रियवाः V. I., P. II., 368, 14.
 महालये V. I., P. II., 306, 1.
 महाविनायकाय V. II., P. II., 188, 8.
 महाव्याहृतिभिस्त्वन्नं V. I., P. I., 419, 7.
 महाव्रतम् V. II., P. II., 157, 11.
 महाव्रतं चरेद्वाऽपि V. II., P. I., 338, 10.
 महर्षीत्युच्यते भार्या V. I., P. II., 357, 20.
 महासान्त्वपनं शौद्धे V. II., P. II., 202, 10.
 महासान्त्वपनं ह्येतत् V. II., P. I., 31, 9.
 मा कर्मफलहेतुर्भूः V. I., P. I., 61, 10.
 मागधा-ऽऽयोगवांश्चैव V. II., P. I., 116, 14.
 माघे पञ्चदशी चैव V. I., P. II., 310, 21.
 माघे मास्त्युषसि स्नात्वा V. I., P. I., 281, 17.
 माघ्यां स्नातः प्रयागे तु V. I., P. I., 280, 11.
 माघशुक्लस्य वा प्राप्ते V. I., P. II., 131, 20.
 मास्त्रिंशं राजन्यस्य V. I., P. II., 33, 6.
 मातृकं पतृकं चैव V. II., P. I., 54, 13.
 मातृगमनं V. II., P. II., 92, 6.
 मातृगमनं ब्रूहि- V. II., P. I., 15, 2; 320, 13.
 मातृघ्नः V. II., P. II., 258, 3.
 मातुतः पितृतस्तथा V. I., P. II., 62, 4.
 मातृभगिनी V. II., P. II., 270, 6.
 मातृ-पितृ- V. II., P. II., 270, 2.
 मातृ-पितृ-गुरुत्यागी V. I., P. II., 349, 3.
 माता त्वभावे सर्वेषां V. I., P. II., 8, 1.
 माता पिता गुरुभार्या V. I., P. I., 338, 9.
 मातृ-पितृ-तद्वन्धूनां V. I., P. I., 327, 15.
 माता-पित्रोः पृथकार्यम् V. I., P. II., 446, 9.
 माता-पितृ-भ्यामुत्सृष्टं V. II., P. I., 46, 11.
 मातु पितरमारभ्य V. I., P. II., 466, 3.
 माता-पितृविहिता यः V. II., P. I., 47, 3.
 माता-पित्रोर्दुःखेषां V. II., P. II., 198, 9.

- माता-पिता शब्दयोः V. II., P. I.,
 46, 5.
 माता-पित्रोश्च यद्वत् V. I., P. I.,
 186, 9.
 मातुः पितृष्वसुः पुत्राः V. I., P. I.,
 62, 14.
 माता-पित्रोस्त्रिरात्रं स्यात् V. I., P.
 II., 246, 14.
 माता-पित्रोस्तु-सूतकम् V. I., P. II.,
 260, 12.
 माता-पित्रोः स्वसारं च V. II., P. I.,
 318, 3.
 मातृ-पितृ-ष्वसु-स्तुषा- V. II., P. I.,
 327, 5.
 मातृबन्धुभ्यः V. I., P. II., 62, 8.
 माता मातृष्वसा श्वश्रूः V. II., P. I.
 324, 14.
 माता मातामहे तद्वत् V. I., P. II.,
 457, 5.
 माता मातामही गुर्वी V. I., P. I.,
 332, 1.
 मातामहे त्रिरात्रं स्यात् V. I., P. II.,
 250, 2.
 मातामहानामप्येवं V. I., P. II.,
 364, 14 ; 399, 12.
 मातामहे मातुलं च V. I., P. II.,
 344, 19.
 मातामहो मातुलश्च V. I., P. II.,
 79, 18.
 मातामहो मातुलश्च V. I., P. I., 332,
 7.
 मातामहांश्च सप्ततं V. I., P. I.,
 357, 1.
 मातामहान् कुरुते V. I., P. II.,
 466, 18.
 मातामहस्य गोत्रेण V. I., P. II.,
 70, 19 ; 457, 12.
 मातामहस्य भेदेऽपि V. I., P. II.,
 416, 8.
 मातरं च स्वसारं च V. II., P. II.,
 271, 4.
 मातरं पितरं चैव V. II., P. II.,
 225, 1.
 मातरं गुरुपत्नीं च V. II., P. I.,
 320, 10.
 मातरं पितरं वृद्धं V. II., P. II.,
 221, 14.
 मातुर्मातुलपुत्राश्च V. I., P. II.,
 62, 15.
 मातर्यमे प्रसीतायाश्च V. I., P. II.,
 267, 17.
 मातुरेव सूतकम् V. I., P. II.,
 261, 3.
 मातरं वा स्वसारं वा V. I., P. II.,
 42, 5.
 मातरं वा स्वयं दग्ध्वा V. I., P. II.,
 279, 2.
 मातरं पितरं हत्वा V. II., P. II.,
 66, 8.
 मात्रैकया द्विपितृकौ V. I., P. II.,
 251, 1.
 मात्रे प्रमात्रे तन्मात्रे V. I., P. I.,
 395, 5.
 मातुलान् भजते पुत्रः V. I., P. II.,
 73, 14.
 मातुलानीं प्रव्रजितां V. II., P. I.,
 318, 4.
 मातुले पक्षिणी रात्रिः V. I., P. II.,
 249, 12.
 मातुले श्वशुरे मित्रे V. I., P. II.,
 251, 11.
 मातुलः श्वशुरस्त्राता V. I., P. I.,
 331, 14.
 मातुलस्य सुतां गत्वा V. II., P. I.,
 327, 14.
 मातुलस्य सुतामूढा V. II., P. I.,
 337, 14.

- मातुलस्य सुतामूढा V. I., P. II.,
 63, 14.
 मातृवद्भुक्तिमातिष्ठेत् V. I., P. I.,
 332, 13.
 माता वा भगिनी वाऽपि V. II., P. I.,
 397, 2.
 मातुः शौचं दद्याहेन V. I., P. II.,
 231, 16.
 मातुश्च भ्रातुरास्य V. I., P. II.,
 64, 12.
 मातुश्च स्वस्त्रियां गत्वा V. II., P. I.,
 327, 10.
 मातुश्च स्वस्त्रियस्यैव V. II., P. I.,
 328, 1.
 माता शुद्धयेद्दद्याहेन V. I., P. II.,
 213 3; 260, 6.
 मातृभ्रातृ तु पूर्वं स्यात् V. I., P. II.,
 459, 19.
 मातृष्वसृ-पितृष्वसृ- V. II., P. I.,
 307, 11.
 मातृष्वसा मातुलानी V. I., P. I.,
 332, 9.
 मातृष्वसा-मातुलयोः V. I., P. II.,
 248, 14.
 मातुः सपिण्डीकरणं V. I., P. II.,
 456, 13.
 मातुः सपिण्डा यत्नेन V. I., P. II.,
 64, 8.
 मातुः सपिण्डा ये वा स्युः V. I., P. II.,
 463, 7.
 मातुः सपत्नी भगिनी V. II., P. I.,
 317, 8; 326, 1.
 मात्स्यार्हपि जात्यन्वो V. II., P. II.,
 232, 4.
 मा दृष्ट्वेति यो ब्रूयात् V. I., P. I.,
 179, 9.
 माधुकर्मैशवं सैरं V. II., P. II.,
 79, 2.
 माधुकं रामठं चैव V. I., P. II.,
 370, 12.
 माधुकरमथैकात्मं V. I., P. II.,
 164, 8.
 माधुकरमसङ्कुपं V. I., P. II.,
 188, 18.
 माधवं हवि विन्यस्य V. I., P. I.,
 267, 7.
 मामधः पातयन्नेष V. I., P. II.,
 97, 8.
 मानकूटं तुलाकूटं V. II., P. II.,
 264, 4.
 मानकूटास्तुलाकूटाः V. I., P. II.,
 358, 4.
 मानयोगांश्च जानीयात् V. I., P. I.,
 478, 16.
 मानत्री ऋचौ V. I., P. I., 8, 3.
 मानुषास्थि-वसा-विष्टा- V. II., P. I.,
 366, 6.
 मनुष्यमपि चासाद्य V. II., P. II.,
 210, 3.
 मानुष्ये कर्त्तव्यस्तम्भ- V. I., P. II.,
 292, 5.
 मानसं मनसेवायम् V. II., P. II.,
 212, 9.
 मानसस्य तु दण्डस्य V. I., P. II.,
 173, 22.
 माया च प्रलये काले V. I., P. I.,
 95, 16.
 मायां तु प्रकृतिं V. I., P. I., 98, 3.
 मार्गशीर्षे तथा पौषे V. I., P. I.,
 156, 16.
 मार्गशीर्षप्रभृतयः V. I., P. I.,
 157, 3.
 मार्गशीर्षे शुभे मासे V. I., P. I.,
 457, 17.
 मार्जना-ऽर्चन-बलिकर्म V. I., P. I.,
 293, 12.

- मार्जनं यज्ञपात्राणां V. II., P. I., 149, 2.
 मार्जार-गोधा-नकुल-V. II., P. I., 88, 16.
 मार्जार-नकुलौ हत्वा V. II., P. I., 88, 6.
 मार्जार-मूषकस्पर्शे V. I., P. I., 240, 12.
 मार्जारश्चक्रमे शुचिः V. II., P. I., 190, 9.
 मार्जारश्चैव हवीं च V. II., P. I., 190, 7.
 मारुताऽऽर्केण शुद्धयन्ति V. II., P. I., 187, 10.
 मारुताऽऽर्केण शुद्धयन्ति V. II., P. I., 187, 5.
 मारुताऽऽर्कसमायोगात् V. II., P. I., 215, 1.
 मारुताऽर्कसमायोगात् V. II., P. I., 214, 13.
 मात्यानि सर्षपा दूर्वाः V. II., P. I., 192, 8.
 मा शोकं कुरुताऽनित्ये V. I., P. II., 292, 15.
 माशुचस्त्वं निवर्तस्व V. II., P. I., 37, 9.
 माषमञ्जनमात्रास्तु V. I., P. I., 237, 8.
 माहित्रं शुद्धवत्यश्च V. II., P. II., 165, 9.
 माहिषं चामरे चैव V. I., P. II., 376, 18.
 माहिष्येण करण्यां तु V. I., P. II., 124, 16.
 माहिषं चाऽऽजमौरभं V. II., P. I., 409, 13.
 मांसं V. II., P. II., 71, 8.
 मांसं गुभ्रो वसां मद्गुः V. II., P. II., 254, 5.
 मांसं न भक्षयेद्युः V. I., P. II., 293, 19.
 मांसं भुक्त्वा तु धर्मज्ञ V. II., P. II., 250, 3.
 मांसमज्ञानसौ भुक्त्वा V. II., P. I., 410, 3.
 मांस-मूत्र-पुरीषाणि V. II., P. I., 370, 13.
 मांसाशनं च नाग्नीयुः V. I., P. II., 293, 12.
 मांसाशनेऽनृतोक्तौ च V. II., P. II., 44, 3.
 मांसं शय्याऽऽसनं धानाः V. I., P. I., 202, 8.
 मांसं V. II., P. II., 152, 6.
 मासिके च नवभ्रात्रे V. II., P. II., 222, 8.
 मासिकेऽब्दे तु सम्प्राप्ते V. I., P. II., 332, 5.
 मासिकारिषु योऽग्नीयात् V. II., P. I., 425, 7.
 मांसं गोमूत्र-V. II., P. II., 133, 8.
 मांसं गोमूत्रं V. II., P. II., 114, 6.
 मांसं गोष्ठे पयः पीत्वा V. II., P. II., 115, 11.
 मासातिक्रमे V. II., P. II., 108, 18.
 मासत्रये तु कुर्वीत V. II., P. I., 29, 10.
 मासद्वये पराकः स्यात् V. II., P. I., 424, 5.
 मासनिश्चयः V. I., P. II., 142, 8.
 मासान् दशोदरस्थं वा V. I., P. I., 333, 8.
 मासि द्वितीये वा V. I., P. II., 20, 7.
 मासे द्वितीये V. I., P. II., 20, 9.
 मासेनमस्यमावास्या V. II., P. I., 256, 4.

- मासेनामलकैरेवं V. II., P. II., 181, 11.
 मासानष्टौ यथा सूर्यः V. I., P. I., 462, 5.
 मासोपवासं कुर्यात् V. II., P. II., 307, 16.
 मासं प्रीणाति सर्वान् वै V. I., P. II., 371, 16.
 मासं भुक्त्वा ब्रह्मचारी V. II., P. II., 43, 12.
 मासमेकं व्रतं कुर्यात् V. II., P. I., 409, 4.
 मासि मासि रजस्तस्याः V. I., P. I., 181, 6.
 मासि मासि रजःस्त्रीणां V. II., P. I., 166, 8.
 मास्येते जातकर्म च V. I., P. II., 22, 11.
 मासं वा ऽपि पिबेद्दोषः V. II., P. I., 252, 1.
 मासस्य कृष्णपक्षादौ V. II., P. I., 299, 1.
 मास-सांवत्सरादृते V. I., P. II., 334, 9.
 मित्रे जामातरि प्रेते V. I., P. II., 252, 5.
 मित्राणि मैत्रं V. I., P. II., 314, 5.
 मित्रादिषु प्रयुज्जीत V. I., P. I., 455, 11.
 मित्रद्रोहरताः केचित् V. II., P. II., 219, 13.
 मित्रभृक् बृहत्कृत्तिश्च V. I., P. II., 351, 3.
 मित्रभृक् पिशुनः सोम- V. I., P. II., 349, 2.
 मित्राय गुरवे आहूतः V. I., P. II., 329, 11.
 मित्राविन्द्यापशुश्चैव V. II., P. II., 198, 2.
 मित्रस्य वर्षणीस्याद्यैः V. I., P. II., 179, 15.
 मित्रस्येति जपेऽस्मूक्तं V. II., P. II., 280, 11.
 मिथ्याचारं चरेत् पश्चात् V. II., P. II., 236, 11.
 मिथ्याद्वैको महाभाग V. II., P. II., 238, 9.
 मुक्ताङ्गुष्ठ-कनिष्ठेन V. I., P. I., 237, 7.
 मुक्त्वा चानामिकाङ्गुष्ठौ V. I., P. I., 254, 2.
 मुक्तिं वृष्ट्वा तु भोक्तव्यं V. I., P. I., 437, 5.
 मुक्ते गणिनि मुञ्जति V. I., P. I., 435, 13.
 मुक्त्वा शिखां वा ऽप्याचामेत् V. I., P. I., 246, 2.
 मुक्त्वा समुद्रयोर्वेशं V. I., P. II., 133, 5.
 मुखे कृष्णवर्णां पिवी V. II., P. II., 239, 5.
 मुखे कृष्णवर्णी पिवी V. II., P. II., 249, 13.
 मुखजानामयं धर्मो V. I., P. II., 154, 4.
 मुखजा विमुषो मेध्याः V. I., P. I., 244, 11.
 मुखेन वा धमेदन्नं V. I., P. II., 425, 10.
 मुखे पशुं पिते नित्यं V. I., P. I., 251, 2.
 मुखेभगाश्च ये केचित् V. II., P. I., 21, 10.
 मुख्यकल्पोऽनुकल्पश्च V. I., P. I., 291, 7.
 मुख्यान् प्राणान् समालम्ब्य V. I., P. I., 432, 16.

- मुखरागातिरौगैर्वा V. II., P. II., 245, 2.
 मुखं वस्त्रं निधायैर्न V. I., P. II., 267, 8.
 मुखशुद्धिं प्रकुर्वीत V. I., P. I., 231, 3.
 मुग्धश्च मुच्यते भिक्षुः V. I., P. II., 185, 8.
 मुञ्जातकैः पद्मफलैः V. I., P. II., 371, 6.
 मुञ्जाभावे तु कर्तव्याः V. I., P. II., 34, 10.
 मुच्यन्ते पातकैः सर्वैः V. II., P. II., 164, 7.
 मुच्यन्ते पद्मजन्माश्च V. II., P. II., 243, 8.
 मुच्यन्ते ब्रह्महत्यायाः V. II., P. II., 168, 12.
 मुच्यन्ते सर्वे पापेभ्यो V. II., P. II., 11, 12.
 मुण्डा भृगवः V. I., P. II., 29, 1.
 मुद्रादकीं माषवर्जं V. I., P. II., 373, 17.
 मुनिभिर्भिन्नकालेषु V. I., P. II., 430, 6.
 मुनेरन्नमोऽयं स्यात् V. I., P. II., 386, 3.
 मुन्यन्तैर्विविधैर्मध्ये V. I., P. II., 141, 1.
 मुनिवक्त्रोद्गतान् धर्मान् V. II., P. I., 211, 10.
 मुनीश्चाप्यवमुच्यन्ते V. II., P. II., 224, 3.
 मुमुक्षु परमे हस्ते V. I., P. II., 161, 8.
 मुहूर्ते जीवितो बालः V. I., P. II., 231, 15.
 मुहूर्तस्याष्टमं भारीम् V. I., P. I., 393, 2; 396, 9.
 मूत्रकृच्छ्रो तथाऽजिह्वी V. II., P. II., 271, 6.
 मूत्रोद्यारं द्विजः कृत्वा V. II., P. II., 142, 9.
 मूत्रोद्यार-समुत्सर्गं V. I., P. I., 223, 16.
 मूत्रादिसम्पर्के V. II., P. I., 173, 6.
 मूत्रयित्वा ब्रजन् मार्गे V. II., P. II., 142, 13.
 मूत्र-पुरीष-लोहित- V. II., P. I., 176, 12.
 मूत्रे रेतसि विद्सर्गे V. I., P. I., 233, 18.
 मूत्रशौचं समाख्यातं V. I., P. I., 228, 18.
 मूर्खं वा पण्डितं वाऽपि V. I., P. II., 348, 2.
 मूर्च्छां भ्रमी सुरद्वेष्टा V. II., P. II., 236, 15.
 मूर्तयो विधिधास्तेषु V. I., P. I., 95, 15.
 मूर्धे-ललाटे- V. I., P. II., 35, 5.
 मूर्द्धसंस्पर्शनादस्य V. I., P. I., 250, 12.
 मूलकृच्छ्रः स्मृतो मूलैः V. II., P. II., 181, 13.
 मूलकर्म तथा कृत्वा V. II., P. II., 234, 5.
 मूलकर्मसु V. II., P. II., 100, 7.
 मूल-फल-पुष्प V. II., P. I., 183, 15.
 मूलबलं श्रेणीबलं V. I., P. I., 458, 7.
 मूलाशी V. I., P. II., 144, 4.
 मूषको धान्यहारी स्यात् V. II., P. II., 255, 8.
 मूषकस्य तथोद्देश्य V. II., P. II., 139, 10.
 म्रियमाणोऽप्यादरीत V. I., P. I., 466, 7.

- मृगबुध्नमतिक्रम्य V. II., P. II., 243, 17.
 मृगभक्षरेणे चैव V. II., P. I., 22, 4.
 मृग-महिष-वराह- V. II., P. I., 94, 1.
 मृगयाऽक्षा दिवा स्वप्नः V. I., P. I., 473, 2.
 मृगारेष्टिः पवित्रोष्टिः V. II., P. II., 130, 7.
 मृगेषु जायते मर्या V. II., P. II., 243, 5.
 मृगमे-पुष्प-कुतुप- V. I., P. I., 484, 11.
 मृज्जलाभ्यां स्मृतं बाह्यं V. I., P. I., 233, 7.
 मृगमयकपालपाणिर् V. II., P. II., 56, 7.
 मृगमयेन कपालेन V. II., P. II., 59, 3.
 मृगमयेनावगुप्तानाम् V. II., P. I., 179, 6.
 मृगमयानां पात्राणाम् V. II., P. I., 176, 11.
 मृतके सूतके चैव V. II., P. I., 380, 4.
 मृत-जातक्रोशयोगे V. II., P. II., 264, 14.
 मने जन्मनि सङ्क्रान्तौ V. I., P. I., 288, 1.
 मृते जीवति वा तस्मिन् V. I., P. II., 240, 15.
 मृते शरीरजि याज्ये च V. I., P. II., 248, 15.
 मृत्तिकां गोमयं वापि V. I., P. I., 271, 12.
 मृत्तिकाभक्षणं चैव V. I., P. I., 428, 2.
 मृत्तौघैः शुद्धयते शोभ्यं V. I., P. II., 152, 8.
 मृत्तौघैः शुद्धयते शोभ्यं V. II., P. I., 152, 10.
 मृतं द्विजं शुद्धेण V. I., P. II., 279, 12.
 मृतं तु याचितं भैक्ष्यं V. I., P. I., 341, 2.
 मृतेन शुद्धयते जातं V. I., P. II., 264, 15.
 मृताऽमुगमनं नास्ति V. II., P. I., 55, 11.
 मृतपञ्चमखात् कृपात् V. II., P. I., 442, 3; 154, 2.
 मृतपुत्रोऽप्यबन्धुः स्यात् V. II., P. II., 239, 9.
 मृते पितरि यस्याथ V. I., P. II., 455, 13.
 मृतबन्धुरशुद्धश्च V. II., P. I., 366, 13.
 मृते भर्तारि या नारी V. II., P. I., 54, 16.
 मृते भर्तारि या नारी V. II., P. I., 54, 16.
 मृते भर्तारि या नारी V. II., P. I., 54, 9.
 मृता मेध्येन लेप्तव्यो V. II., P. I., 24, 3.
 मृता याऽमुगता नाथं V. I., P. II., 456, 20.
 मृत्युश्च वसति क्रोधे V. I., P. I., 448, 14.
 मृतश्च गत्वा नरकं V. I., P. I., 414, 9.
 मृते शुद्धे गृहं गत्वा V. I., P. II., 284, 21.
 मृतः शुद्धयति V. II., P. I., 315, 22.
 मृत-सूतक-शुद्धानं V. II., P. I., 389, 15.
 मृत-सूतक-पुष्टाङ्गो V. II., P. I., 377, 1.

- मृतस्यैकादशाहे तु V. II., P. II., 226, 4.
 मृतस्य यावदस्थानि V. I., P. II., 284, 1.
 मृतेऽहनि तु कर्तव्यं V. I., P. II., 450, 1.
 मृतेऽहनि समासैन V. I., P. II., 469, 7.
 मृतेऽहनि तु सम्प्राप्ते V. I., P. II., 336, 7.
 मृतेऽहनि तु सम्प्राप्ते V. I., P. II., 334, 20; 336, 4.
 मृ एताः सुसम्पाद्याः V. I., P. I., 266, 6.
 मृदकया शिरः क्षाल्यं V. I., P. I., 272, 9.
 मृदोमयं स्वस्तिकमभतांश्च V. I., P. I., 321, 17.
 मृदारु-चर्मणां V. II., P. I., 183, 3.
 मृदाण्ड-मधु-मांसेषु V. II., P. II., 113, 3.
 मृद्विराद्विधं कर्तव्यं V. I., P. I., 284, 7.
 मृदुगर्जवसम्पन्नः V. II., P. I., 207, 13.
 मृदस्म सलिलं चैव V. II., P. I., 137, 6.
 मृशलेन य आत्मानं V. II., P. II., 240, 9.
 मृष्टैकमोजी V. II., P. II., 258, 10.
 मखला विवृत्ता कार्या V. I., P. II., 34, 8.
 मखलामजिनं वण्डम् V. I., P. II., 44, 14.
 मखलामजिनं वण्डम् V. I., P. II., 38, 19.
 मेसो V. II., P. II., 71, 10.
 मेधाकामस्त्वयोरुभ्यां V. I., P. I., 157, 10.
 मेध्यं चतुर्विधं लोके V. II., P. I., 368, 10.
 मेध्यं भैक्षं चरोन्नित्यं V. I., P. II., 187, 1.
 मेधा-ऽजवधे सुवर्णकृष्णलम् V. II., P. I., 90, 16.
 मेहन्ति ये च पथिषु V. I., P. I., 224, 2.
 मैत्र १ श्वतम् V. II., P. II., 284, 9.
 मैथुनं तु समासेव्यं V. II., P. I., 342, 5.
 मैथुनं सेवते तत्र V. II., P. I., 341, 18.
 मोक्षयेत् सर्वयत्नेन V. II., P. I., 251, 2.
 मोचैः समोचैर्लकुचैः V. I., P. II., 371, 5.
 मोहात् करोति यो विघ्नं V. II., P. II., 225, 10.
 मोहात्तु भुङ्क्ते यस्तत्र V. I., P. I., 427, 4.
 मोहात्समाचरेद्विप्रो V. I., P. I., 318, 6.
 मोहाद्भुक्त्वा विराचं स्यात् V. II., P. II., 142, 10.
 मोहाद्वाजा स्वराष्ट्रं यः V. I., P. I., 468, 1.
 मोहेन त्वं वरारोहे V. II., P. I., 37, 12.
 मौञ्जी विवृत् समा भुक्ष्वा V. I., P. II., 34, 1.
 मौण्डधं प्राणान्तिको वण्डः V. I., P. I., 456, 1.
 मौनी वाऽव्यथ वाऽमौनी V. I., P. I., 427, 7.

मौनव्रतं महाकष्टं V. I., P. I., 427,
11.
मौलान् शास्त्रविदः शूरान् V. I.,
P. I., 463, 7.
मौल्यादौशोपवेष्टा च V. II., P. II.,
228, 17.
मेलच्छां नदी चर्मकारी V. II., P. I.,
334, 9.

य.

यं कञ्चित् घातयित्वा तु V. II., P. II.,
250, 2.
यत्रेण गोश्विक्रिसार्ये V. II., P. I.,
283, 4.
यं पुत्रं परिगृहीयात् V. II., P. I.,
46, 12.
यं ब्राह्मणस्तु शुद्रायां V. II., P. I.,
47, 5.
यं यं क्रतुमधीयीत V. I., P. I., 350,
7.
यं यं लोकं मनसा संविभाति V. II.,
P. I., 130, 1.
य आत्मकृतैः V. II., P. II., 17,
2, 19.
य आत्मत्यागिनां कुर्यात् V. II.,
P. I., 25, 1.
य उच्छिष्टः प्रवर्तते V. II., P. II.,
236, 1.
य एवं विद्वान् मेधे V. I., P. I., 349,
5.
य एवं विद्वान् सः V. I., P. I., 51,
13.
य एष विस्तृतः प्रोक्तः V. I., P. I.,
276, 13.
यश्च-रक्षः विशात्मानं V. II., P. II.,
78, 11.
यश्मी च पशुपालश्च V. I., P. II.,
350, 9.

यश्चैतन्मयं पृथिव्यां हि V. I., P. I.,
30, 9.
यश्च पाषातले दत्तं V. I., P. II.,
415, 21.
यश्च याजिके दत्तं V. I., P. I.,
188, 6.
यश्च शिष्येण कर्तव्यं V. I., P. II.,
45, 5.
यच्छेषं दशरात्रस्य V. I., P. II.,
236, 2.
यज्ञोपवीतं कुर्वीत V. I., P. II., 36,
9.
यज्ञोपवीती करकं V. II., P. I.,
301, 3.
यज्ञोपवीतं दण्डं च V. I., P. II.,
163, 16.
यज्ञोपवीतद्वितयं V. I., P. II.,
54, 6.
यज्ञोपवीतं सर्वेषां V. I., P. II.,
165, 8.
यज्ञे तु वितते सम्यक् V. I., P. II.,
84, 14.
यज्ञानां तपसां चैव V. I., P. I.,
337, 10.
यज्ञेन पापैर्बहुभिर्विमुक्तः V. I., P. I.,
161, 1.
यज्ञेन लोका विमला विमानि V. I.,
P. I., 160, 16.
यज्ञायज्ञीयमाहित्यं V. II., P. II.,
159, 6.
यज्ञियाणां तु वृक्षाणां V. II., P. I.,
302, 15.
यज्ञियाः समिधः V. I., P. II., 46,
16.
यज्ञार्थं कृषिजातांश्च V. II., P. II.,
118, 10.

यहार्थं चैव विप्रश्चो V. I., P. I., 465, 12.	यजमानोपजीवी च V. II., P. I. 386, 8.
यज्ञे विवाहकाले च V. I., P. II., 258, 12.	यजुर्वेदादभिनयात् V. I., P. I., 18, 1.
यज्ञाश्चैव प्रकुर्वीत V. I., P. I., 466, 2.	यज्वान् ऋषयो वेदाः V. II., P. II., 218, 13.
यज्ञशिष्टाशिनः सन्तो V. I., P. I., 217, 1.	यत्किञ्चित् कुरुते पापं V. II., P. I., 305, 7.
यज्ञशिष्टाशनं ह्येतत् V. I., P. I., 217, 11.	यत्किञ्चित्क्रियते पापं V. II., P. I., 291, 12.
यज्ञेन वधि-कर्कन्धु- V. I., P. II., 458, 22.	यत्किञ्चित्तेनः कुर्वन्ति V. II., P. II., 160, 13.
यज्ञेन यदधीते च V. I., P. I., 452, 16.	यत्किञ्चित् पच्यते गेहे V. I., P. II., 433, 12.
यज्ञेन राजा ऋतुभिः V. I., P. I., 465, 11.	यत् कृत्वा मुनयः सर्वे V. I., P. I., 367, 2.
यज्ञेन वा न यज्ञेन V. I., P. I., 161, 14.	यत्कामयेत् V. I., P. II., 140, 16., यत् करोत्येकरात्रेण V. II., P. I., 310, 1.
यज्ञेन वाऽश्वमेधेन V. I., P. II., 307, 13.	यत् कर्म कृत्वा कुर्वन् V. II., P. II., 217, 1.
यज्ञेन वाऽश्वमेधेन V. II., P. II., 69, 5.	यत् कर्म कुर्वतोऽस्य स्यात् V. I., P. II., 135, 1.
यज्ञेन हरहर्यज्ञैः V. I., P. I., 453, 17.	यत् कर्म राजभूस्थानां V. I., P. II., 256, 4.
यज्ञेन यथाभ्यासं V. II., P. II., 128, 17.	यत्करोषि यदभासि V. I., P. I., 62, 13.
यज्ञन्ते च महायज्ञैः V. I., P. I., 475, 1.	यत्तिचान्द्रायणं श्रीर्त्वा V. II., P. II., 149, 14.
यज्ञन्ते भूभुजां तेषाम् V. I., P. I., 200, 9.	यत्तिचान्द्रायणं वापि V. II., P. I., 401, 3.
यज्ञेन याजने कृच्छ्रं V. II., P. II., 140, 6.	यत्तिचान्द्रायणं ह्येतत् V. II., P. I., 303, 20.
यजनार्थं द्विजाः सृष्टाः V. II., P. I., 160, 8.	यत्तु वत्तमजानङ्गिः V. II., P. I., 211, 1.
यजमानोऽभिमान् राजन् V. I., P. II., 452, 14.	यत्तु दुःखसमायुक्तं V. II., P. II., 216, 1.
यजमानोऽपि निश्चिन्त्वा V. I., P. I., 198, 4.	यत्तपस्यसि कौन्तेय V. I., P. I., 62, 14.

- यत् प्रत्युपकाराय V. I., P. I., 154, 1.
 यत् स्थानोहसंयुक्तं V. II., P. II., 216, 3.
 यत् राष्ट्रीकृतं धान्नं V. I., P. I., 197, 15.
 यत् सातपथ्येण V. II., P. II., 16, 2.
 यतीन् गृहस्थान् साधून् वा V. I., P. II., 339, 12.
 यतीनां तान्यपात्राणि V. I., P. II., 191, 13.
 यत्नात्परीक्षितः कुंस्त्रे V. I., P. II., 75, 15.
 यस्ततः प्रतिवेष्टा नः V. I., P. I., 114, 7.
 यत्नेनैवं विधान् V. I., P. II., 360, 1.
 यतीनामप्रविद्यानां V. II., P. I., 217, 14.
 यतीनां व्रतवृद्धाणां V. I., P. II., 193, 15.
 यत्नोत्सर्गं गृही कृत्वा V. II., P. II., 48, 16.
 यत्नादेव पुरस्कृत्य V. II., P. I., 234, 13.
 यत् पुण्यफलमामोति V. I., P. I., 407, 6.
 यत् पितृभ्यः V. I., P. I., 387, 7.
 यत् प्रदक्षिणं प्रक्रमन्ति V. I., P. I., 296, 15.
 यत् पिबेत्कापिलं क्षीरं V. I., P. II., 381, 7.
 यत् पवित्रं विजानीयात् V. II., P. I., 237, 9.
 यत् पुंसः परदारेषु V. II., P. I., 354, 5.
 यत् फलं सोमयागेन V. I., P. I., 413, 11.
 यत्रैकामता V. I., P. I., 41, 12.
 यत्रोक्तवाक्यम् पीडा V. II., P. II., 44, 13.
 यत्र कथनं नद्यां हि V. I., P. I., 361, 24.
 यत्र कथनं संस्थानां V. I., P. I., 360, 7.
 यत्र कथनं संस्थानं V. I., P. I., 419, 4.
 यत्र कथनं सरस्वत्याम् V. I., P. II., 306, 5.
 यत्र देशे स्वनावृष्टिः V. II., P. II., 240, 13.
 यत्रोपविष्टा विप्राः स्युः V. II., P. I., 218, 2.
 यत्रोपस्थिततां वाऽपि V. I., P. II., 429, 12.
 यत्र प्रसूयते नारी V. II., P. I., 193, 16.
 यत्तात्मनो ऽप्रमत्तस्व V. II., P. I., 32, 4.
 यच्चैतास्तु न पृथग्यन्ते V. I., P. II., 111, 19.
 यत् त्रिरात्रामति V. I., P. I., 346, 18.
 यत्र नार्थस्तु पूष्यन्ते V. I., P. II., 111, 8.
 यत्राधेरात्रार्थाक् चैव V. I., P. II., 129, 8.
 यत्र वा स्वरया कृत्यं V. I., P. II., 7, 7.
 यत्र वृत्तमिमे चीमे V. I., P. I., 184, 14.
 यत्रैव प्रतिहतस्तत्रैव V. II., P. I., 313, 16.
 यत्राशुचि स्थलं वा स्यात् V. I., P. I., 353, 15.
 यत्र सायंगृहस्थं च V. I., P. I., 137, 8.
 यातिधर्मतः शान्तः V. I., P. II., 193, 2.

- यतो वायुर्यतः सूर्यः V. I., P. I., 457, 2.
- यतिश्च ब्रह्मचारी च V. I., P. I., 416, 15.
- यतिश्च ब्रह्मचारी च V. I., P. I., 411, 15.
- यतिश्चैव वनस्थश्च V. II., P. II., 143, 4.
- यतश्च भयगाशङ्केत् V. I., P. I., 458, 12.
- यतश्च भयमाशङ्केत् V. I., P. I., 458, 15.
- यत्सु सर्ववर्णेषु V. I., P. I., 137, 2.
- यत् सामानि सोमः V. I., P. I., 149, 7.
- यत् स्वादनभिसन्धाद्य V. II., P. I., 200, 12.
- यत् स्वादनभिसन्धाद्य V. II., P. II., 61, 2.
- यत् सर्वेष्वच्छति ज्ञातुं V. II., P. II., 217, 5.
- यत्स्त्रिपवणं प्रोक्तं V. I., P. I., 270, 11.
- यत् स्वाध्यायम् V. I., P. II., 132, 14.
- यत् स्वाध्यायमधीयीत V. I., P. I., 343, 13.
- याकथञ्चित् त्रिगुणः V. II., P. II., 171, 11.
- याकथञ्चित्त्रिगुणानि V. I., P. I., 119, 1.
- याकथञ्चित्पञ्चगोनां V. II., P. I., 304, 10.
- याकामी भवेद्वापि V. I., P. II., 104, 7.
- याकामी V. I., P. I., 140, 13.
- याकुलधर्मं V. I., P. II., 29, 2.
- योक्तं तस्य तत् कुर्युः V. I., P. I., 455, 12.
- यथोक्तमेव कल्पेन V. I., P. I., 246, 4.
- यथोक्तमपि चेदत्तं V. I., P. I., 182, 5.
- यथोक्तं यच्च वा नोक्तं V. II., P. I., 462, 1.
- यथोक्तवस्त्वसम्प्राप्तौ V. I., P. I., 316, 2.
- यथा गवि तथा हस्त्रां V. II., P. I., 82, 16.
- यथामिर्वायुना ध्यातो V. II., P. II., 28, 5.
- यथागो-ऽश्वोद्-वासीषु V. II., P. I., 44, 16.
- यथाग्नौ संस्थितं चैव V. I., P. I., 201, 9.
- यथा चाग्नेऽफलं दानं V. I., P. I., 337, 15.
- यथा शीपचरोद्देवान् V. I., P. II., 400, 6.
- यथा च मेखलासीनि V. I., P. II., 170, 2.
- यथा च लेखकः पर्णम् V. I., P. I., 461, 7.
- यथा जातबली वह्निर् V. II., P. II., 28, 2.
- यथा जातबलोवह्निः V. II., P. I., 224, 1.
- यथा जातरूपधरो V. I., P. II., 166, 3.
- यथा त्रिरात्रे प्रक्रान्ते V. I., P. II., 265, 1.
- यथा दृष्टे तथा दृष्टे V. I., P. I., 367, 19.
- यथैषस्तैजसा वह्निः V. II., P. II., 155, 1.
- यथैषांस्त्योजसा वह्निः V. II., P. I., 223, 8.

- यथाऽनैन व्यथा न स्यात् V. I., P. I., 422, 9.
 यथान्यायवितरे V. I., P. II., 130, 10.
 यथोपक्रामेत् V. II., P. II., 60, 1.
 यथा पृथिव्यां बीजानि V. II., P. I., 11, 15.
 यथा प्रथमेऽतिक्रमे V. II., P. II., 122, 2.
 यथोपपादमूत्र-पुरीषः V. I., P. II., 30, 5.
 यथा फलेन युज्येत V. I., P. I., 461, 15.
 यथा भुविगतं तौघम् V. II., P. I., 214, 10.
 यथाभ्युद्धरते कश्चिद् V. II., P. I., 234, 9.
 यथा भवेत्तथा चीर्णे V. II., P. I., 236, 20.
 यथा रसं न जानाति V. I., P. I., 418, 14.
 यथार्ताद्बुल्लिङ्गानि V. II., P. I., 139, 8.
 यथाऽल्पाल्पमदन्त्यद्यं V. I., P. I., 462, 1.
 यथालब्धं तथाप्रीयात् V. I., P. II., 167, 3.
 यथेवैका तथा सर्वा V. II., P. II., 80, 12.
 यथाऽवैश्व नृपो राष्ट्रे V. I., P. I., 461, 16.
 यथैवते V. I., P. I., 75, 5.
 यथाविध्यप आचम्य V. I., P. I., 346, 13.
 यथाविभवतो ह्येतत् V. I., P. I., 241, 2.
 यथाविभवसारेण V. II., P. II., 200, 4.
 यथावयो यथाकालं V. II., P. I., 235, 9.
 यथाशक्ति चरेत्कर्म V. I., P. I., 58, 2.
 यथाशीला भवेन्माता V. I., P. II., 73, 19.
 यथाऽस्मिनि स्थितं तौघं V. II., P. I., 215, 2.
 यथाभुतं प्रतीक्षेरन् V. I., P. II., 365, 15.
 यथाभ्रद्धं सर्वस्मिन् वा V. I., P. II., 322, 5.
 यथाश्वमेधावभुधः V. II., P. II., 166, 3.
 यथेष्टाचरणस्याहः V. I., P. II., 218, 11.
 यथा षण्ढोऽफलः स्त्रीषु V. I., P. I., 337, 14.
 यथासुखमुखः कुर्यात् V. I., P. I., 224, 9.
 यथा सुशीलावकाद्विस्तुलिङ्गा V. I., P. I., 100, 5.
 यथा स्नानं यथा भार्या V. I., P. I., 318, 1.
 यथाऽहनि तथा प्रातः V. I., P. I., 259, 12.
 यथा कर्मसु काम्येषु V. II., P. II., 2, 1.
 यश्मये V. II., P. II., 285, 10.
 यश्मये V. II., P. II., 285, 19.
 यश्मये पावकाय V. II., P. II., 285, 11.
 यश्मये शुचये V. II., P. II., 285, 12.
 यश्मं पीडयते येन V. II., P. II., 247, 6.
 यद्दि गोभिः समायुक्तं V. II., P. I., 341, 17.
 यद्दि कश्चित् प्रमदिनं V. II., P. I., 23, 2.

- यदि कश्चित् प्रमादेन V. I., P. II., 227, 14.
यदि चेद्वक्ष्यसे सत्यं V. II., P. I., 236, 4.
यदि कश्चित् ततः स्नायात् V. II., P. I., 442, 12.
यदि गृहमेव कामयेत V. I., P. II., 51, 1.
यदेकस्मिन्पुत्रे V. I., P. I., 91, 5.
यदक्षरं पर ब्रह्म V. I., P. II., 168, 11.
यदा चन्द्रग्रहस्तात V. I., P. I., 437, 16.
यद्वैचोऽधीते V. I., P. I., 149, 5.
यदुच्चनीचोच्चरीतैः V. I., P. I., 304, 4.
यदुच्यते द्विजातीनां V. I., P. II., 97, 14.
यदि जीवति स स्तेनः V. II., P. II., 85, 13.
यदा तु गुरुमात्मानम् V. II., P. II., 187, 12.
यदतोऽन्याद्वि कुरुते V. I., P. I., 483, 5.
यदा तु नैव कश्चित् स्यात् V. I., P. II., 80, 3.
यदा तु यानमातिष्ठेत् V. I., P. I., 457, 15.
यदि तत्र विपत्तिः स्यात् V. II., P. I., 259, 10.
यदि तत्र विपत्तिः स्यात् V. II., P. I., 283, 5.
यदि त्विह विपत्तिः स्यात् V. II., P. I., 273, 14.
यि स्वतिथिधर्मेण V. I., P. I., 400, 13.
यि स्वात्यन्तिको वासो V. I., P. II., 48, 7.
यदा तु विहितं तत् स्यात् V. I., P. II., 170, 15.
यदधीतेऽन्वहं शक्यता V. I., P. I., 347, 20.
यदिह कष्टमार्थित्वं V. I., P. I., 179, 3.
यद्वामि न तद्वयूनं V. I., P. I., 477, 6.
यद्व्ययं यत्पवित्रं च V. I., P. II., 417, 18.
यदेवा देवहेलनमिति V. II., P. I., 299, 17.
यदेवानां अशुभ्यागो V. II., P. I., 225, 8.
यदुत्कृतं भवेदस्य V. I., P. I., 325, 2.
यदुक्तं तत् प्रकीर्णम् V. II., P. I., 17, 18.
यदा नवद्वयते सोमः V. II., P. I., 65, 13.
यदेन्दुः पितृदेवस्ये V. I., P. II., 309, 14.
यदन्यगोषु वृषभो V. II., P. I., 45, 1.
यदि निर्हरति प्रेतं V. I., P. II., 277, 7.
यदन्नं प्रतिलोमस्य V. II., P. I., 372, 11.
यदन्नमाग्नि बहुधा V. II., P. I., 225, 5.
यदन्नमदभ्यतृतेन देवाः V. II., P. I., 225, 1.
यदन्यत् कुरुते कर्म V. I., P. I., 300, 21.
यदि पत्नी विदेशस्था V. I., P. II., 339, 8.
यदपत्यं भवेदस्यां V. I., P. II., 70, 19.

- यदपत्यत्वं V. II., P. II., 135, 15.
 यदि पुत्रसमं शिष्यं V. II., P. II., 224, 18.
 यदुपत्यकृतं पापं V. II., P. I., 160, 6.
 यदि प्रविष्टो नरकं V. II., P. I., 57, 11.
 यदि विभीषात् V. II., P. II., 283, 15.
 यद्वाहणेभ्योऽन्नं V. I., P. I., 391, 20; 40, 4.
 यदि ब्राह्मणो यजेत V. I., P. I., 450, 1.
 यद्विभुङ्गीतं विप्रो यः V. II., P. I., 389, 17.
 यश भोजनकाले तु V. II., P. II., 149, 5.
 यदि माता यदि पिता V. I., P. II., 455, 20.
 यद्येकजाता बहवः V. I., P. II., 61, 16.
 यद्येकं तथा V. I., P. II., 168, 6.
 यद्येकश्च भवेतां चेत् V. I., P. II., 470, 1.
 यद्येकोऽपि त्यजेत्पात्रं V. I., P. II., 427, 3.
 यद्येकं भोजयेच्छ्राद्धे V. I., P. II., 365, 1.
 यद्येकं भोजयेच्छ्राद्धे V. I., P. II., 338, 10.
 यद्यकार्यशतं सामं V. II., P. II., 155, 7.
 यद्येकवज्रो V. I., P. I., 222, 17.
 यद्येकस्मिन्काले V. I., P. I., 391, 6.
 यद्येकस्मिन्काले पुनः पुनः V. I., P. I., 391, 7.
 यद्येकस्मिन्काले बहुधा V. I., P. I., 391, 9.
 यथागती ऽस्यसत्येन V. II., P. I., 236, 5.
 यथाचामेत् V. I., P. I., 246, 6.
 यद् यद्वापि वृत्तस्व V. I., P. I., 149, 6.
 यद्यतिक्रामेत् V. II., P. I., 367, 15.
 यद्युत्तिष्ठत्यनाचान्तो V. I., P. I., 431, 14.
 यद्युत्तिष्ठत्यनाचान्तो V. II., P. II., 144, 3.
 यद् यशऽऽचरते राजा V. I., P. I., 453, 2.
 यद्यशश्चरति श्रेष्ठः V. I., P. I., 48, 11.
 यद्यत् परस्याचरति V. II., P. II., 235, 5.
 यद्यद्विषेषु कुशलं V. I., P. I., 456, 8.
 यश यश सतां हानिः V. I., P. I., 125, 10.
 यद्यद्विभूतिमस्सत्त्वं V. I., P. I., 411, 3.
 यद्यदिष्टं विशिष्टं च V. I., P. I., 189, 13.
 यद्यत्र दुर्लभं द्रव्यं V. I., P. I., 181, 10.
 यदि लभ्येत पित्रर्थे V. I., P. II., 338, 13.
 यद्यप्यज्ञातदन्तः स्यात् V. I., P. II., 242, 3.
 यद्वा तद्वा परद्रव्यम् V. II., P. II., 254, 15.
 यदि वाग्वमलोपः स्यात् V. I., P. I., 306, 13.
 यदि वेतरथा V. I., P. II., 149, 1.
 यदि वैश्यः V. I., P. I., 450, 3.
 यद्वा तद्वा परद्रव्यम् V. II., P. II., 260, 8.

- यद्वा तद्वापि पारवन् V. II., P. II., 260, 1.
- यद्विना धर्मशास्त्रेण V. II., P. I., 134, 1.
- यद्वा किं च V. I., P. I., 7, 5; 52, 2.
- यद्यप्यजातश्चन्तः स्यात् V. I., P. II., 242, 3.
- यद्यप्यस्मा इमामङ्गिः V. I., P. II., 52, 18.
- यद्यमा रविचारेण V. I., P. II., 309, 9.
- यद्ययदयं तु विक्रमेयाः V. I., P. II., 10, 5.
- यद्येवं स कथं ब्रह्मन् V. II., P. II., 213, 12.
- यद्यसौ कृतचूडः स्यात् V. I., P. II., 465, 16.
- यदा राजा धुरं श्रेष्ठम् V. I., P. I., 475, 3.
- यदि राजन्यः V. I., P. I., 450, 2.
- यद्राज्या कुरुते पापं V. I., P. I., 300, 15.
- यद्युद्धतं निषिञ्चेत्तु V. I., P. I., 354, 17.
- यद्यन्नमन्ति तेषां तु V. I., P. II., 276, 3.
- यद्यप्यकृतचूडो वै V. I., P. II., 241, 12.
- यद्वा जस्तु समुत्पन्नं V. II., P. I., 166, 1.
- यद्वा भाति ब्रह्मचारी V. I., P. II., 43, 12.
- यदि स्याज्जीवस्थितकः V. I., P. I., 359, 17.
- यदि स्यात्तर्पणादर्वाक् V. I., P. I., 344, 5.
- यस्य पारे रजसः V. I., P. II., 160, 8.
- यदि स्याल्लौकिको पाकः V. I., P. I., 379, 11.
- यदि स्वाश्वाऽनराश्चैव V. I., P. II., 115, 11.
- यद्वा कुरुते धर्मम् V. I., P. I., 300, 13.
- यद्वा कुरुते पापं V. I., P. I., 300, 13.
- यद्वा पुंसा V. I., P. II., 20, 9.
- यदि ह वा भव्येवं V. I., P. I., 203, 21.
- यद्वा रेव विरजेत् V. I., P. II., 151, 5.
- यज्ञैकां रथानां V. I., P. I., 91, 6.
- यन्मेघ रेतः V. II., P. II., 48, 8.
- यन्मेऽद्य रेत इत्याभ्यां V. II., P. II., 48, 4.
- यमुद्दिश्य त्यजेत् प्राणान् V. II., P. II., 97, 13.
- यमुनातीरे V. I., P. II., 305, 12.
- यम-नियमाद्याष्टाङ्ग- V. I., P. 42, 11.
- यमान् तेष्वेत सततं V. I., P. II., 144, 14.
- यमाय धर्मराजाय V. II., P. II., 161, 15.
- यमाय धर्मराजाय V. I., P. I., 361, 6.
- यमार्याः क्रियमाणं तु V. I., P. I., 88, 9.
- यमलोके तु ते घोरां V. II., P. II., 209, 8.
- यमलोके तु ते घोरां V. II., P. II., 206, 7.
- यमैश्च नियमैर्बुध्नो V. I., P. II., 174, 3.
- यमसूक्तं तथा गाथाः V. I., P. II., 285, 16.
- यमस्य विनयैः कूरैः V. II., P. II., 225, 12.

- यवागुं च V. I., P. I., 218, 18.
 यव-गोधूमजं V. II., P. I., 403, 10.
 यवागुः पायसं चैव V. I., P. II., 383, 8.
 यवागुं यावकं शाकं V. II., P. II., 191, 16.
 यवाग्वाऽभिहोचं V. I., P. I., 218, 18.
 यवानं V. I., P. II., 144, 6.
 यवानामप्सु V. II., P. II., 192, 11.
 यवानानिव गोधूमाः V. I., P. I., 316, 3.
 यवमात्रमुर्वणस्य V. II., P. II., 87, 17.
 यवमध्ये विपीलिक्रामध्यमिति V. II., P. I., 300, 14.
 यव-माष-तिलादीनां V. II., P. I., 179, 7.
 यवैरन्ववकीर्याथ V. I., P. II., 404, 21.
 यव-व्रीहि-सगोधूम- V. I., P. II., 369, 1.
 यवैस्तिलार्थः V. I., P. II., 459, 11.
 यवांस्तिलान् बृसीः कांस्यम् V. I., P. II., 391, 19.
 यवोऽसि धान्यराजो वा V. II., P. II., 193, 3.
 यवोऽसिति यवान् कीर्त्वा V. I., P. II., 405, 9.
 यवसन्धोपहर्तव्यो V. II., P. I., 269, 1.
 यवहस्तस्ततो देवान् V. I., P. II., 403, 4.
 यश्च कश्चिद् द्विजातीनां V. I., P. I., 482, 17.
 यश्चण्डालीं द्विजो गच्छेत् V. II., P. I., 309, 14.
 यश्च प्रव्रजिताऽजातः V. I., P. II., 858, 21.
 यश्चानध्यायकालेऽपि V. II., P. II., 236, 11.
 यश्चयस्यास्तु हीनायाः V. II., P. II., 241, 14.
 यश्चेत् सर्ववर्णेषु V. I., P. II., 188, 21.
 यश्चार्थहरः V. I., P. II., 463, 1.
 यश्चार्थहरः स पिण्डहायी V. I., P. II., 463, 1.
 यशोऽस्मिन् प्रपते लोके V. I., P. I., 456, 12.
 यष्टव्यं कर्तुमिर्निस्थं V. I., P. I., 467, 9.
 यष्टव्यमेवेति मनः V. I., P. I., 159, 20.
 यष्टयस्तोमराः खड्गाः V. I., P. I., 454, 12.
 यस्तु कार्तव्युषो धर्मो V. I., P. I., 84, 1.
 यस्तु भुव्रेण भावेन V. II., P. II., 238, 14.
 यस्तु चाण्डालभाण्डस्य V. II., P. I., 113, 10.
 यस्तु चाण्डालसंस्पृष्टं V. II., P. I., 113, 7.
 यस्तु क्षोरयते तैलं V. II., P. II., 256, 9.
 यस्तु ते द्वेष्टि सम्मोहान् V. I., P. I., 445, 15.
 यस्तु शेषवर्ती कन्याम् V. I., P. II., 91, 17.
 यस्तु नो वपनं कुर्वीत V. II., P. I., 291, 7.
 यस्तु भुक्ते द्विजः पक्षी V. II., P. I., 399, 8.
 यस्तु भुञ्जीत शुद्राश्च V. II., P. I., 377, 9.

यस्तु पाणितले भुङ्क्ते V. I., P. I., 422, 11.	यस्मिन्नग्नौ पचैरन्नं V. I., P. I., 376, 16.
यस्तु पश्या वनं गत्वा V. I., P. II., 145, 3.	यस्मिन् ऋणं सन्नयति V. I., P. II., 105, 12.
यस्तु पुनर्ब्राह्मणो V. II., P. I., 335, 14.	यस्मिन्नेव कुले नित्यं V. I., P. II., 112, 8.
यस्तु सौद्रसमाचारः V. II., P. II., 245, 8.	यस्मिन् देशे तु यत्तोयं V. I., P. I., 227, 12.
यस्तत्पञ्चः प्रमीतस्य V. II., P. I., 46, 3.	यस्मिन् देशे पुरे ग्रामे V. I., P. II., 68, 9.
यस्तु वेदमधीयानः V. II., P. I., 375, 11.	यस्मिन् देशे य आचारो V. I., P. II., 68, 6.
यस्तु विप्रत्वमुत्सृज्य V. II., P. II., 240, 16.	यस्मिन् देशे य आचारः V. I., P. I., 144, 5.
यस्तु श्राद्धं प्रकुर्वीत V. I., P. II., 461, 13.	यस्मिन् वाचः प्रविष्टाः स्युः V. I., P. II., 196, 1.
यस्तु सम्यगिदमाश्रमं शिवं V. I., P. II., 146, 17.	यस्य गृहान् V. I., P. I., 166, 3.
यस्तैः सह सपिण्डोऽपि V. I., P. II., 261, 14.	यस्य चारुसमो लोकः V. I., P. I., 217, 19.
यस्त्वेकामे V. I., P. I., 43, 5.	यस्यैते नियता दण्डाः V. I., P. II., 173, 19.
यस्त्वेतानविनिर्जित्य V. I., P. I., 474, 7.	यस्यैतानि सुगुप्तानि V. I., P. II., 149, 7.
यस्यास्मरतिरेव स्यात् V. I., P. II., 176, 16.	यस्यैते निहिता बुद्धौ V. I., P. II., 173, 13.
यस्त्वासन्नमतिक्रम्य V. I., P. II., 347, 18.	यस्यैतद्वक्षणं नास्ति V. I., P. II., 172, 7.
यस्मादेषां सुरेन्द्राणां V. I., P. I., 448, 1.	यस्यैते ऽष्टाचत्वारिंशत् V. I., P. I., 62, 10.
यस्मिन् कामाः प्रविशन्ति V. I., P. II., 196, 3.	यस्य त्रैवार्षिकं वित्तं V. I., P. I., 169, 7.
यस्मिन् क्रोधः शमं याति V. I., P. II., 196, 5.	यस्य देवे परा भक्तिः V. I., P. I., 74, 18; 376, 15.
यस्मिन् क्षान्तिः शमः शौचं V. I., P. II., 196, 7.	यस्यानभिहोत्रम् V. I., P. I., 165, 11.
यस्मिन् गृहे जना मौखर्यात् V. I., P. II., 190, 12.	यस्य नित्यानि कुप्तानि V. I., P. I., 169, 1.
यस्माच्चान्द्रायणाच्छुद्धिः V. I., P. II., 23, 13.	यस्य न द्विगुणं दानं V. II., P. I., 291, 10.

- यस्याऽऽवयति राष्ट्रैऽपि V. I., P. II., 280, 3.
- यस्य पिता पितामही वा V. I., P. II., 165, 16.
- यस्योपयोगि यद्द्रव्यं V. I., P. I., 192, 1.
- यस्य पौर्णमासी स यथमध्यः V. II., P. I., 304, 7.
- यस्य प्रसादे पद्मास्ते V. I., P. I., 448, 13.
- यस्याभ्युदय इत्येव V. I., P. II., 75, 19.
- यस्यां मनश्चक्षुषोः V. I., P. II., 58, 5.
- यस्याममावास्या मध्या भवति V. II., P. I., 304, 6.
- यस्य राजस्तु विषये V. I., P. I., 166, 9.
- यस्य वित्तं न शनाय V. I., P. I., 178, 3.
- यस्याश्च रोमशो जंघे V. I., P. II., 55, 21.
- यस्यास्तु न भवेद्भ्राता V. I., P. II., 69, 17.
- यस्य संवत्सरादवार्क V. I., P. II., 454, 1.
- या गर्भिणी संस्क्रियते V. II., P. I., 46, 15.
- यागस्थं क्षत्रियं हत्वा V. II., P. I., 99, 10.
- यागस्थस्य V. II., P. II., 93, 12.
- यागस्थस्य क्षत्रियस्य V. II., P. I., 15, 6.
- यागस्थं क्षत्रियं V. II., P. I., 99, 3.
- यागस्थक्षत्र-विड्वासी V. II., P. I., 105, 15.
- याचितं देहि मे तीर्थं V. I., P. I., 274, 14; 284, 11.
- याचितेनाऽपि शतम् V. I., P. I., 177, 10.
- याचितास्तेन तेषांऽपि V. II., P. I., 232, 16.
- याचिष्णुता प्रमादश्च V. II., P. II., 216, 2.
- याजको याज्यमानस्तु V. II., P. II., 224, 7.
- याजितो वा पुनस्ताभ्यां V. I., P. I., 176, 5.
- याजनं V. II., P. II., 100, 2.
- याजना-ऽध्यापने चैव V. I., P. I., 149, 18.
- याजना-ऽध्यापने शान्तिः V. II., P. I., 28, 12.
- याजनाध्यापनाद्यौनात् V. II., P. I., 28, 8.
- याजनापध्यापनाद्यौनात् V. II., P. I., 28, 16.
- याजना-ऽध्यापने वादः V. II., P. I., 450, 3.
- याजना-ऽध्यापने गुह्ये V. I., P. I., 171, 7.
- याजयन्ति च येपुगात् V. I., P. II., 350, 4.
- याजयित्वा प्रतिगृह्य V. I., P. I., 174, 4.
- यातेऽन्ने ऽयाशया V. I., P. I., 114, 15.
- यातु पूर्वममावास्या V. I., P. II., 451, 16.
- यातनाः प्राप्य तत्रस्थः V. II., P. II., 225, 13.
- यातयामान्यस्य V. I., P. I., 173, 16.
- यातयामाहि दैत्यानि V. I., P. I., 482, 20.
- यात्रामात्रप्रसिद्धार्थं V. I., P. I., 333, 14.

- यात्रायामक्षितेनापि V. I., P. I.,
 237, 2.
 यात्रावेकादशं प्रोक्तं V. I., P. II.,
 299, 18.
 या दिव्या आप इति पार्श्व V. I.,
 P. II., 410, 14.
 या दिव्या इति मन्त्रेण V. I., P. II.,
 406, 17.
 यां दिशं तु गतः सीमः V. II., P. I.,
 65, 14.
 यानि चान्यायेवम्प्रकाराणि V. II.,
 P. I., 402, 8.
 यान्यधस्तादभेध्यानि V. II., P. I.,
 195, 10.
 यानि वा विद्यन्ते V. I., P. II.,
 405, 13.
 यानं वस्त्राण्यलङ्कारान् V. I., P. I.,
 475, 10.
 यान-शय्याप्रदेशाभ्याम् V. I., P. I.,
 191, 1.
 यानासनादिभिर्नित्यम् V. II., P. I.,
 28, 5.
 या पथ्या वा परित्यक्ता V. II., P. I.,
 47, 1.
 या ब्राह्मणी सुरां पीतवती V. II.,
 P. I., 351, 2.
 यामद्वयं शयानस्तु V. I., P. I.,
 442, 2.
 यस्या तिथिर्भवेत्ता हि V. I., P. II.,
 309, 15.
 याम्येनैरेतनुष्याणां V. II., P. II.,
 208, 11.
 याम्यलोकं प्रपन्नस्य V. II., P. II.,
 209, 3.
 यां यां योनिं च जीवीऽयं V. II., P.
 II., 242, 4.
 यायावराः V. I., P. II., 198, 12.
 यायावरा-वनस्थेभ्यो V. II., P. II.,
 46, 2.
 या रोगिणि स्याद्यु हिता V. I., P. II.,
 114, 6.
 यावत् V. II., P. II., 192, 18.
 यावच्चैलं न गृह्णाति V. I., P. II.,
 79, 4.
 यावच्छास्त्रं प्रसीयेत V. I., P. II.,
 296, 12.
 यावज्जीवम् V. I., P. II., 136, 3.
 यावज्जीवमभिहोत्रं V. I., P. I., 118,
 10; 165, 6.
 यावज्जीवमभिहोत्रं जुहुयात् V. II., P.
 I., 7, 3.
 यावज्जीवं दर्श-पौर्णमासाभ्यां V. I.,
 P. I., 165, 7.
 यावत् त्रयस्ते जीवेशुः V. I., P. I.,
 377, 14.
 यावता पञ्चयज्ञानां V. I., P. I.,
 198, 21.
 यावत्तु शुद्धिं मन्येत V. I., P. I.,
 231, 12.
 यावन्ति नारीरोमाणि V. II., P. I.,
 382, 15.
 यावन्ति रोमकूपाणि V. II., P. II.,
 8, 9.
 यावत्सम्बद्धं न भाव्यन्ते V. I., P. I.,
 312, 15.
 यावतीर्वै देवतास्ताः V. II., P. I.,
 135, 13.
 यावदेवानृषीश्चैव V. I., P. I.,
 365, 15.
 यावद्दोषं न जानाति V. I., P. II.,
 79, 5.
 यावदाशौचं V. I., P. II., 289,
 12; 289, 17.
 यावद्भविष्यं भवति V. I., P. II.,
 423, 16.
 यावन्नामो वहेद्देहं V. II., P. I.,
 58, 12.

- यावन्न छिद्यते नालं V. I., P. II.,
 23, 3; 281, 9.
 यावन्नापैत्यनेध्यान्तात् V. II., P. I.,
 196, 1.
 यावन्नापैत्यनेध्यान्तात् V. II., P. I.,
 148, 8.
 यावन्नापैत्यनेध्यान्तात् V. I., P. I.,
 231, 8.
 यावनालानपि तथा V. I., P. II.,
 374, 5.
 यावन्न लङ्जयाऽङ्गानि V. I., P. II.,
 79, 1.
 यावन्न स्युस्त्रिण्डास्तु V. I., P. II.,
 172, 19.
 या वा स्यात् वीरसुरासाम् V. I.,
 P. II., 117, 12.
 या सकृन् संस्कृता नारी V. I.,
 P. II., 21, 17.
 यासु योनिषु जायन्ते V. II., P. II.,
 251, 13.
 या स्त्री ब्राह्मणजातीया V. II., P. I.,
 56, 14.
 युक्ताङ्गैः सकलैः षड्भिः V. I., P. I.,
 182, 7.
 युक्ते च द्वे युज्येते V. I., P. I.,
 459, 12.
 युक्तः परिचरेतेनम् V. I., P. II.,
 48, 8.
 युक्तश्छन्दांस्यधीयीत V. I., P. II.,
 127, 10.
 युक्ताश्चधीयते वेशन् V. I., P. I.,
 475, 2.
 युक्तश्चैवाऽप्रमत्तश्च V. I., P. I.,
 474, 13.
 युक्तस्त्रिषणस्नायी V. II., P. II.,
 190, 15.
 युगादयः स्मृता श्रोताः V. I., P. II.,
 310, 22.
- युगादिषु च सर्वासु V. I., P. II.,
 326, 19.
 युग्मासु पुत्रा जायन्ते V. I., P. II.,
 19, 20.
 युगेष्ववर्तमानेषु V. I., P. I., 116,
 15.
 युग्मानाशयेत् V. I., P. II., 459, 17.
 युञ्जते नमः V. I., P. I., 276, 1.
 युज्यते ब्राह्मणः कुर्वन् V. I., P. I.,
 363, 18.
 युज्यते स्तेयशेषेण V. I., P. II.,
 42, 11.
 युद्धे V. I., P. II., 225, 3.
 युवानस्तत्र म्रियन्ते V. I., P. II.,
 317, 4.
 युवानः पितरौ यस्य V. I., P. II.,
 318, 18.
 युवा सुवासा इत्येवं V. I., P. II.,
 160, 10.
 यूयोऽयं विहितो मध्ये V. I., P. II.,
 14, 5.
 ये अभ्रीति भुवि क्षिपेत् V. I., P. II.,
 427, 6.
 ये के चास्मत्कुले जाताः V. I., P. I.,
 263, 7.
 येऽक्षेत्रिणो बीजवन्तः V. II., P. I.,
 44, 18.
 ये च कुर्वन्ति दम्पत्योः V. II., P. II.,
 230, 6.
 ये च सन्तानजा शेषाः V. I., P. II.,
 152, 5.
 ये त्यजन्ति स्वक्रां भार्यो V. II., P. II.,
 231, 7.
 ये देवयानाः V. I., P. II., 150, 21.
 ये दिवारस्या V. I., P. II., 99, 16.
 ये दशाहादयः प्रोक्ताः V. I., P. II.,
 208, 4.
 येन केनचित्पुण्यकः V. II., P. I.,
 110, 1.

- येन केनापि कार्याणि V. I., P. I.,
 119, 2.
 येन तुल्यति चात्माऽस्य V. II., P. II.,
 217, 6.
 येन देवाः पवित्रेण V. I., P. II.,
 160, 7.
 त्नाऽऽधानं तु वैश्वीष्मे V. I., P. I.,
 162, 14.
 त्नां यास्तु गुणैर्नैषां V. II., P. II.,
 217, 9.
 त्नां शुद्धिमवाप्नोति V. II., P. I.,
 235, 11.
 त्नास्तिका निष्क्रियाश्च V. II., P. II.,
 235, 11.
 त्नास्मिन् कर्मणा लेकि V. II., P. II.,
 217, 3.
 त्नास्य पितरो याताः V. I., P. II.,
 134, 18.
 त्ना सर्वमिदं प्रोतं V. I., P. II.,
 168, 14.
 त्ना बान्धवाऽबान्धवा वा V. I., P. I.,
 360, 12.
 त्ना ब्राह्मणान् प्रद्विषन्ति V. II., P. II.,
 224, 1.
 त्ना यो वाऽपि पिता दद्यात् V. I., P. I.,
 359, 18.
 ये मे कुले लुप्तपिण्डाः V. I., P. I.,
 365, 9.
 ये मे हयन्ति पथि च V. II., P. II.,
 236, 4.
 ये यजन्ति न चार्चन्ति V. I., P. I.,
 462, 14.
 ये ते शतमिति द्वाभ्यां V. I., P. I.,
 274, 10.
 येऽर्चयन्ति सदा विष्णुं V. I., P. I.,
 216, 3.
 ये लोकादानशीलानां V. I., P. I.,
 196, 4.
 येषां जपैश्च V. II., P. II., 156, 11.
 येषां हिजानां सावित्री V. II., P. II.,
 120, 16.
 येषां न माता न पिता न बन्धुः V. I.,
 P. I., 386, 9.
 येषां न यज्ञपुरुषः V. I., P. I.,
 200, 12.
 येषां न विषये विप्राः V. I., P. I.,
 200, 8.
 येषां पाषण्डसङ्कीर्णं V. I., P. I.,
 200, 10.
 ये स्तेन-पतित-ह्रीबाः V. I., P. II.,
 360, 1.
 ये स्तेन-पतित-ह्रीबाः V. II., P. I.,
 424, 13.
 ये स्तेनाः पिशुनाः ह्रीबाः V. I., P. II.,
 74, 19.
 ये समाना इति द्वाभ्यां V. I., P. II.,
 455, 9.
 ये समाना इति द्वाभ्यां V. I., P. II.,
 455, 3.
 ये सोमपा विरजसो V. I., P. II.,
 341, 6.
 ये सम्यङ्निनयता विप्राः V. II., P. I.,
 217, 10.
 ये हरन्ति च पापेन V. II., P. II.,
 262, 12.
 ये हरन्ति च तूर्याणि V. II., P. II.,
 262, 7.
 ये हरन्ति नरा निर्व्यं V. II., P. II.,
 262, 2.
 योगं क्षेमं च सम्प्रेक्ष्य V. I., P. I.,
 401, 14.
 योगिनं च तपःसक्तं V. I., P. I.,
 330, 11.
 योगेन तु परा भक्तिः V. I., P. I.,
 59, 9.
 योऽग्निं त्यजति नास्तिक्याह V. II.,
 P. II., 109, 9.

- योऽमीनपविद्धधेव V. II., P. II.,
 107, 17.
 योगपदं बहिर्वातः V. I., P. II.,
 158, 10.
 योगाभ्यासरतः शान्तो V. I., P. II.,
 154, 19.
 यो गुरुः स शिवः प्रोक्तः V. I., P. I.,
 377, 1.
 योगशास्त्राभियुक्ते च V. I., P. II.,
 354, 21.
 योगस्थः कुरु कर्माणि V. I., P. I.,
 61, 7.
 योऽगृहीत्वा विवाहमिति V. II., P. I.,
 449, 11.
 यो गृहस्थाभ्रमनास्थाश्च V. I., P. II.,
 148, 5.
 यो जनानां परं याति V. I., P. II.,
 185, 14.
 यो जने पादहीनं स्यात् V. II., P. I.,
 257, 8.
 यो जने पादहीनं स्यात् V. II., P. I.,
 258, 6.
 योऽदण्ड्यान् दण्डयेद्वाजा V. I., P. I.,
 447, 5.
 यो दद्यात्क्रान्चनं मेरुं V. I., P. I.,
 318, 13.
 योऽधीतेऽहन्त्यहम्येतां V. I., P. I.,
 310, 15.
 योऽधीत्य विधिबद्धेन V. I., P. I.,
 151, 10.
 योऽध्यापयति वृत्त्यर्थम् V. I., P. I.,
 333, 15.
 योऽध्यापयेदधीति वा V. I., P. I.,
 218, 1.
 योनिर्कार्यं च यो देवि V. II., P. II.,
 222, 14.
 योऽनधीत्य द्विजो वैशान् V. II., P. I.,
 19, 1.
 योऽनधीत्य द्विजो वैशान् V. I., P. I.,
 54, 15.
 योऽनेन विधिना कुर्वात् V. I., P. I.,
 432, 6.
 योऽनेन विधिना स्नाति V. I., P. I.,
 276, 10.
 योऽस्य च कुरुते यस्तं धर्मं V. I., P. I.,
 301, 9.
 योन्यादीन्यवगूहेत V. I., P. II.,
 79, 2.
 योऽनर्षिषि जुहोत्यमौ V. I., P. I.,
 316, 17.
 यो न वेत्यभिवादस्य V. I., P. I.,
 324, 11.
 योनाश्च नरकांश्चैव V. II., P. II.,
 209, 4.
 योऽनुष्ठानं न शक्नोति V. I., P. II.,
 229, 6.
 यो ब्रह्मचारी V. I., P. I., 50, 5.
 यो भुङ्क्ते वेष्टितशिराः V. I., P. I.,
 430, 9.
 यो भवेन्मानवः क्षुद्रः V. II., P. II.,
 220, 6.
 यो मोहादयथाऽऽलस्यात् V. I., P. I.,
 215, 3; 376, 8.
 यो यत्र विहितो धर्मः V. I., P. II.,
 68, 10.
 यो यदेषां गुणो वेहे V. II., P. II.,
 215, 9.
 यो येन पतितेनैषां V. II., P. I.,
 27, 19.
 यो येन पतितेनैषां V. II., P. II.,
 90, 9.
 यो यो वर्णोऽपहीयते V. I., P. I.,
 446, 5.
 योऽयं संवृत्तयते नित्यं V. I., P. I.,
 95, 1.
 यो यस्य हिंस्यात् द्रव्याणि V. II.,
 P. I., 271, 4.

- योऽरक्षन् बलिमादत्ते V. I., P. I., 453, 18.
 योऽवगुरेत् सनेन V. II., P. I., 456, 17.
 ते वैदिकमनादृत्य V. I., P. I., 318, 5.
 योऽवमन्येत ते ब्रूते V. II., P. II., 105, 7.
 योऽवमन्येत ते ब्रूते V. I., P. I., 13, 1.
 यो वै यतीननादृत्य V. I., P. II., 339, 19.
 यो वरुणगृहीतः V. II., P. II., 282, 16.
 यो वा संवर्धते वेहं V. I., P. II., 324, 12.
 योऽभ्राति भृत्यवर्गोऽभ्यः V. II., P. II., 220, 10.
 योऽदनीयात् V. II., P. II., 194, 8.
 योऽश्वरथः शमीगर्भः V. II., P. II., 35, 4.
 योऽसवर्णो तु मूल्येन V. I., P. II., 277, 3.
 योऽसौ विष्णवाख्य आदित्ये V. I., P. II., 187, 14.
 यो ह वा अविदितार्थेयः V. I., P. I., 173, 14.
 यौगिकं स्नानमख्यातं V. II., P. II., 16, 4.
 यौगपद्ये तु तीर्थानां V. I., P. II., 109, 5.
 यः कामतो नरः कुर्यात् V. II., P. I., 14, 8.
 यः कामतो महापापं V. II., P. II., 72, 10.
 यः कामतो महापापं V. II., P. I., 208, 7.
 यः कारणं पुरस्कृत्य V. I., P. I., 187, 12.
 यः करोति जनान् साधून् V. I., P. I., 479, 15.
 यः कश्चिन्निर्हेतुं प्रेतम् V. I., P. II., 275, 17.
 यः क्रियाः कुरुते मोहात् V. I., P. I., 250, 15.
 यः पूज्यते ऽतिथिः सम्यक् V. I., P. I., 397, 4.
 यः पात्रपूरणी भिक्षां V. I., P. I., 410, 3.
 यः पुरुषः V. II., P. II., 186, 10.
 यः प्राणोऽपानः V. I., P. I., 126, 11.
 यः प्रत्यवसितो विप्रः V. II., P. II., 130, 2.
 यः प्रवद्यात् गवां लक्षं V. I., P. I., 376, 1.
 यः शुद्धान् पतितांश्चापि V. I., P. I., 176, 4.
 यः सपिण्डीकृतं प्रेतं V. I., P. II., 330, 10.
 यः समानोकरकं प्रेतं V. I., P. II., 277, 17.
 यः सायं वैश्वदेवान्ते V. I., P. I., 398, 1.
 यः स्वदारान्तुस्नातान् V. II., P. I., 34, 17.
 यः स्वशाखां परित्यज्य V. I., P. I., 152, 19.
 र.
 रङ्गनेपजीवी कूटाशः V. II., P. I., 387, 2.
 रङ्गनात् खलु राजत्वं V. I., P. I., 451, 19.
 रण्डायाम् V. II., P. II., 128, 7.
 रक्ता गौरा तथा ध्वता V. I., P. I., 271, 9.

- रक्तं तु तद्भवेत्तोयं V. I., P. I.,
 248, 11.
 रक्तानि हृत्वा वासांसि V. II., P. II.,
 254, 12.
 रक्त-पीतानि वृक्षाणि V. II., P. II.,
 118, 11.
 रक्तपादांस्तथा जग्ध्वा V. II., P. I.,
 409, 8.
 रक्तवर्णं तु राजेन्द्र V. I., P. II.,
 372, 14.
 रक्षणीया तथा षष्ठी V. I., P. II.,
 214, 18.
 रक्षणार्थमपुत्रां वा V. I., P. II.,
 109, 6.
 रक्षेत कन्यां पिता विद्वां V. II., P. I.,
 355, 2.
 रक्षितं वर्धयेच्चैव V. I., P. I.,
 472, 12.
 रक्षोदेवताभ्यः V. II., P. II.,
 127, 2.
 रक्षोदेव स्वदेहादि V. II., P. I.,
 197, 4.
 रक्षन् धर्मेण भूतानि V. I., P. I.,
 453, 16.
 रक्षोभ्यः V. I., P. I., 384, 8.
 रक्षार्थं पितृसन्नस्य V. I., P. II.,
 408, 21.
 रक्षार्थमस्य सर्वस्य V. I., P. I.,
 447, 19.
 रक्षांसि च विशाचाश्च V. II., P. II.,
 218, 4.
 रजःकाले तु गन्धर्वाः V. I., P. II.,
 78, 16.
 रजक-व्याध-शैलूष- V. II., P. I.,
 347, 11.
 रजक-व्याध-शैलूष- V. II., P. I.,
 334, 5.
 रजकधर्मकारश्च V. II., P. I.,
 114, 14.
 रज्जु-वल्कल-पात्राणां V. II., P. I.,
 183, 8.
 रज्ज्वादिकं चातिदुष्टं V. II., P. I.,
 183, 12.
 रजतस्य सुवर्णस्य V. II., P. I.,
 175, 12.
 रजसा तमसा चैवं V. II., P. II.,
 215, 3.
 रजसा शुद्धयते नारी V. II., P. I.,
 152, 13.
 रजसा शुद्धयते नारी V. II., P. I.,
 151, 10.
 रजसा स्त्री मनोदुष्टा V. II., P. I.,
 152, 11.
 रजसा स्त्री मनोदुष्टा V. I., P. II.,
 152, 9.
 रजस्तत्राऽशुचि ज्ञेयं V. I., P. II.,
 212, 20; 206, 2.
 रजस्तमो-मोहजातान् V. I., P. I.,
 293, 6.
 रजस्युपरते तत्र V. II., P. I.,
 167, 4.
 रजस्युपरते साध्वी V. I., P. II.,
 110, 5.
 रजस्वला च संपृष्टा V. II., P. I.,
 160, 17.
 रजस्वला तु भुञ्जाना V. II., P. I.,
 162, 14.
 रजस्वला तु भुञ्जाना V. II., P. I.,
 163, 12.
 रजस्वलां तु यो गच्छन् V. II., P. I.,
 335, 18.
 रजस्वला तु संपृष्टा V. II., P. I.,
 162, 11.
 रजस्वलां द्विजो गत्वा V. II., P. I.,
 336, 6.
 रजस्वलदिव्यवाये V. II., P. I.,
 336, 14.

- रजस्वला-ऽन्य-चाण्डाल- V. II.,
 P. II., 239, 16.
 रजस्वलाभिगामी च V. II., P. II.,
 271, 7.
 रजस्वलाभिगमने V. II., P. I.,
 335, 10.
 रजस्वला भवेत्सा शु V. I., P. II.,
 335, 6.
 रजस्वलाभृतुस्नाताम् V. II., P. I.,
 104, 1.
 रजस्वला यदा दृष्टा V. II., P. I.,
 68, 11.
 रजस्वला यदा दृष्टा V. II., P. I.,
 164, 5.
 रजस्वला-राजसुते V. II., P. I.,
 59, 6.
 रजस्वला-ऽवभृतादिगमने V. II., P. I.,
 337, 5.
 रजस्वला स्मृतिका च V. II., P. I.,
 58, 18.
 रजस्वला-सहोपतति- V. II., P. I.,
 388, 17.
 रजस्वलां हीनवर्णां V. II., P. I.,
 161, 18.
 रत्यर्थमपि हृद्वा स्यात् V. I., P. II.,
 97, 19.
 रत्यर्थमेव सा तस्य V. I., P. II.,
 96, 5.
 रत्नापहारी V. II., P. II., 258,
 7.
 रत्नापहारी भवति V. II., P. II.,
 261, 3.
 रत्निमात्राज्जलं त्यक्त्वा V. I., P. I.,
 227, 4.
 रथ्याकर्षण-तोयेन V. II., P. I.,
 187, 3.
 रथ्याकर्षण-तोयानि V. II., P. I.,
 187, 4.
- रथ्यां इमशानं चाक्रम्य V. I., P. I.,
 239, 12.
 रथा-ऽश्वबहुला सेना V. I., P. I.,
 457, 10.
 रथ्यं पशव्यमाजीष्यं V. I., P. I.,
 464, 1.
 रसज्ञाविधुरः कुब्जः V. II., P. II.,
 236, 9.
 रसा रसैर्महती V. I., P. II., 11, 11.
 रसारसैर्निमातव्याः V. I., P. II.,
 10, 11.
 रसायनक्रियावादे V. I., P. II.,
 183, 16.
 रथि च पुत्रांश्च V. I., P. II., 106, 1.
 रवियावन्न वृद्धयेत् V. I., P. I.,
 314, 2.
 रवेस्त्वावर्तनादुर्ध्वम् V. I., P. I.,
 435, 19.
 रदिमरमिरजच्छाया V. II., P. II.,
 189, 5.
 रदर्मीस्त्वं पर्यावर्तयाद्ब्रह्म V. I., P. II.,
 106, 8.
 रहस्ये V. II., P. II., 153, 2.
 रहस्यकृते V. II., P. II., 153, 5.
 रहस्याख्यायिनां चैव V. I., P. I.,
 471, 19.
 रहस्य-पञ्चरात्राणां V. II., P. II.,
 119, 7.
 रहस्ये रहस्यं V. II., P. II., 153,
 5.
 राक्षसं क्षत्रियस्यैकम् V. I., P. II.,
 86, 4.
 राक्षसोऽनन्तरस्तस्मात् V. I., P. II.,
 85, 11.
 राग-रथांडव-चौष्यैश्च V. I., P. II.,
 371, 7.
 रामजं रोगजं चैव V. II., P. I.,
 165, 13.

- रागं द्वेषं मरुं मायां V. I., P. II.,
 184, 5.
 रागी द्वेषश्च मोहश्च V. I., P. I.,
 480, 14.
 राजक्रीडाश्च V. I., P. II., 225, 2.
 राजगानि च V. II., P. II., 99,
 13.
 राजतेऽन्नाशकैर्नाला V. I., P. I.,
 309, 1.
 राजानं हस्ते तेजः V. II., P. I.,
 410, 12.
 राज्ञौ जागरणं कुर्युः V. I., P. II.,
 215, 2.
 राज्ञौ जागरणं कुर्यात् V. I., P. II.,
 214, 19.
 राज्ञौ चेष्टास्त्रियस्य V. I., P. II.,
 275, 5.
 राज्ञौ शानं न कर्तव्यं V. I., P. I.,
 194, 7.
 रात्र्यन्त्ययामनाडी द्वे V. I., P. I.,
 291, 2.
 रात्र्यास्तु षोडशे भागे V. I., P. I.,
 313, 18.
 रात्रावासीत V. II., P. II., 190, 3.
 रात्रिशेषे द्वाभ्याम् V. I., P. II.,
 266, 14.
 रात्रिशेषे व्यहास्तुद्धिः V. I., P. II.,
 267, 2.
 रात्रिसूक्तं जपेत् स्मृत्या V. I., P. I.,
 441, 15.
 राजवण्डो न तस्यास्ति V. II., P. II.,
 64, 3.
 राजानं तेज आदत्ते V. II., P. I.,
 378, 7.
 राज एव तु शासः स्यात् V. II., P. I.,
 12, 9.
 राज्ञीगामी भवेदुष्टो V. II., P. II.,
 264, 15.
 राज्ञीगर्भे पराकः स्यात् V. II., P. I.,
 335, 7.
 राज्ञा च ब्राह्मणैश्चैव V. II., P. I.,
 233, 2.
 राज्ञां च सम्पदं ब्रूहि V. II., P. II.,
 187, 10.
 राज्ञां तु सूतकं नास्ति V. I., P. II.,
 256, 16.
 राज्ञोऽनुमतिमाश्रित्य V. II., P. I.,
 233, 4.
 राज्ञःप्रतिग्रहं कृत्वा V. II., P. II.,
 116, 1.
 राज्ञी प्रव्रजिता धात्री V. II., P. I.,
 324, 17.
 राज्ञःप्रेष्यकरो यश्च V. I., P. II.,
 359, 2.
 राज्ञो माहात्मिके स्थाने V. I., P. II.,
 257, 10.
 राज्ञो बलायिनःपष्ठे V. I., P. II.,
 31, 11.
 राज्ञा वा समनुज्ञातः V. I., P. I.,
 483, 3.
 राजस्तथाऽऽसुरो वैश्ये V. I., P. II.,
 86, 8.
 राज्ञा हि पूजितो धर्मः V. I., P. I.,
 453, 1.
 राजप्रतिग्रहो घोरो V. I., P. I.,
 199, 12.
 राजप्रतिग्रहाद्व्याः V. I., P. I.,
 199, 21.
 राजप्रतिग्रहात् पुष्टः V. I., P. I.,
 199, 16.
 राजभृत्या-ऽन्ध-बधिराः V. I., P. II.,
 358, 5.
 राज्ञा माता पिता चैव V. I., P. I.,
 449, 8.
 राजमार्ग-इवशानानि V. I., P. I.,
 225, 12.

- राजमूली महाराज V. I., P. I.,
 449, 12.
 राजयश्मामयावी च V. I., P. II.,
 355, 20.
 राजस्विगीक्षितानां च V. I., P. II.,
 207, 17.
 राजा राजसूयेन M. I., P. I., 46, 7.
 राजवार्ता हि तेषां च V. I., P. II.,
 180, 10.
 राजा वा राजपुत्री वा V. II., P. I.,
 291, 6.
 राजा वा राजपुत्री वा V. II., P. I.,
 290, 12.
 राजा षड्भागभाक्तस्य V. I., P. I.,
 452, 17.
 राजा सत्यं च धर्मश्च V. I., P. I.,
 449, 9.
 राजसर्षपमात्रे च V. II., P. II.,
 87, 14.
 राजस्वस्यापहरणे V. II., P. II.,
 113, 8.
 राजानः क्षत्रियाश्चैव V. II., P. II.,
 218, 7.
 राजानमभिषेचयेत् V. I., P. I.,
 451, 8.
 राजन्योच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
 393, 4.
 राजन्योच्छिष्टाशने V. II., P. I.,
 395, 8.
 राजन्ये नु चतुरात्रं V. I., P. II.,
 239, 4.
 राजन्यबन्धोर्हविषे V. I., P. II.,
 47, 13.
 राजानो राजभृत्याश्च V. I., P. II.,
 256, 14.
 राजन्य-वैद्ययोनेति V. I., P. II.,
 155, 4.
 राजन्य-वैद्य-शूद्राणां V. II., P. I.,
 98, 1.
 राजन्यां वैद्यहिंसायाम् V. II., P. I.,
 102, 14.
 राजन्य-शूद्रोच्छिष्टाशी V. II., P. I.,
 395, 5.
 राजन्यवधे षड्वार्षिकं V. II., P. I.,
 97, 11.
 राजन्यवधे षड्वार्षिकं V. II., P. I.,
 98, 10.
 राजन्यां हि धनुर्यद्यात् V. II., P. I.,
 332, 15.
 राध्यनाशस्तु येन स्यात् V. I., P. II.,
 258, 16.
 राष्ट्रक्रमास्तथोन्मत्ताः V. I., P. II.,
 358, 3.
 राजवान् सिंहतुण्डांश्च V. II., P. I.,
 409, 5.
 राजवान् सिंहतुण्डांश्च V. I., P. II.,
 388, 3.
 राष्ट्रेन बहिःकुर्यात् V. I., P. I.,
 456, 9.
 राष्ट्रमस्ते च सोमे V. II., P. II.,
 17, 1.
 राष्ट्रमस्ते यदा सोमे V. II., P. II.,
 9, 2.
 राष्ट्रदर्शन-संक्रान्ति- V. I., P. I.,
 194, 12.
 राष्ट्रवैशुक्तिं विज्ञाय V. I., P. I.,
 437, 10.
 रिक्तां पञ्चदशीं चैव V. I., P. II.,
 30, 14.
 रिक्ते च पिण्डदाने च V. I., P. II.,
 462, 15.
 रिच्यत इव वा V. I., P. I., 174, 3.
 रीतिका-सीस-लोहानि V. II., P. I.,
 175, 9.
 रीत्ययः-कांस्य-सीसानां V. II., P. I.,
 175, 13.
 रुक्मस्तेयी सुरापश्च V. II., P. I.,
 321, 1.

- रूद्रैकादशकं जप्त्वा V. II., P. II.,
 156, 9.
 रुद्रान् प्रपद्ये वरदान् V. I., P. I.,
 275, 3.
 रुधिरं बाहयेच्छेषां V. I., P. II.,
 7, 10.
 रुधिरं क्रिमिहतं क्षिप्तं V. I., P. II.,
 302, 15.
 रुपाण्यपि तथैवेह V. II., P. II.,
 214, 2.
 रूप-प्रविण् हीनांश्च V. I., P. II.,
 134, 6.
 रूपवन्ति च चित्रासु V. I., P. II.,
 312, 17.
 रूपवतः सुतांस्वाष्ट्रे V. I., P. II.,
 314, 3.
 रूप-सत्त्व-गुणोपेताः V. I., P. II.,
 87, 1.
 रूप्यं दर्भास्तिला गावो V. I., P. II.,
 392, 11.
 रेखामात्रस्तु वृश्येत V. I., P. I.,
 314, 3.
 रेखयाऽष्टगुणं पुत्र- V. I., P. I.,
 309, 5.
 रेणवःशुचयःसर्वे V. II., P. I.,
 188, 13.
 रेतो-मूत्र-पूरीषाणां V. II., P. I.,
 369, 5.
 रेतो-मूत्र-पूरीषाणाम् V. I., P. I.,
 242, 6.
 रेतो-मूत्र-पूरीषाणां V. II., P. I.,
 367, 2.
 रेतःसिक्त्वा कुमारिषु V. II., P. I.,
 311, 6.
 रेतो-मूत्र-पूरीषाणां V. II., P. I.,
 369, 2; 369, 5.
 रेतः सेकः स्वयोन्यासु V. II., P. I.,
 310, 8.
 रेतःस्पृष्टं शवस्पृष्टम् V. II., P. I.,
 181, 6.
 रैवतीषु तथा सौम्यम् V. I., P. II.,
 313, 6.
 रोधादिना घातयित्वा V. II., P. I.,
 254, 4.
 रोधादिना आङ्गिरसम् V. II., P. I.,
 253, 18.
 रोध-बन्धन-योद्धाणि V. II., P. I.,
 271, 7.
 रोमकूपैर्यशःऽऽगच्छेत् V. II., P. II.,
 144, 2.
 रोमकाले तु सम्प्राप्ते V. I., P. II.,
 78, 15.
 रोमाणि प्रथमे पादे V. II., P. I.,
 264, 7.
 रोमसंस्थान् निलान् कृत्वा V. I., P. I.,
 355, 1.
 रौरव- V. II., P. II., 174, 8.
 रौरवं कुङ्कुमलं पूति- V. II., P. I.,
 5, 1.
 रौरवाद्याजिनामां V. II., P. I.,
 154, 1.
 रौरवे नरके घोरे V. I., P. I.,
 199, 19.
 रौरवे पूयनिलये V. I., P. I.,
 430, 17.
 रौरवं राजन्यस्य V. II., P. II.,
 32, 17.
 रौरवं राजन्यस्य V. I., P. II., 33, 1.
 रौक्मे च कुण्डले वेवं V. I., P. II.,
 58, 8.
 रोगी हीनातिरिक्ताङ्गः V. I., P. II.,
 348, 19.
 रोचनां चन्दनं हेम V. I., P. I.,
 320, 13.
 रौद्र उच्चरतो V. I., P. I., 385, 1.
 रौद्रे हस्ते च रोहिण्यां V. I., P. II.,
 454, 21.

ल.

लक्षजाप्येन च तथा V. I., P. I.,
310, 9.
लक्षाशीति जपेद्यस्तु V. II., P. II.,
198, 4.
लक्ष्यं शस्त्रभृतां वा स्यात् V. II., P. I.,
203, 11.
लक्ष्यं शस्त्रभृतां वा स्यात् V. II.,
P. II., 69, 3.
लक्षण्यां स्त्रियमुदहेत् V. I., P. II.,
94, 8.
लघ्याहारं स्त्रियं कुर्यात् V. I., P. II.,
101, 10.
लताभेदाश्च निःसंख्याः V. II., P. II.,
242, 16.
लब्धलाभः पितृन् देवात् V. I., P. II.,
9, 9.
लभेदेवलको राजन् V. II., P. II.,
226, 3.
ललाटे केशवं विद्यात् V. I., P. I.,
267, 6.
ललाटसम्मितो राज्ञः V. I., P. II.,
35, 2.
लवणे मधु-मांसे च V. I., P. II.,
263, 2.
लवणाम्लौ तथा मध्ये V. I., P. I.,
421, 14.
लवणं व्यञ्जनं चैव V. I., P. I.,
428, 4.
लघुनं गृह्णन् चैव V. II., P. I.,
403, 1.
लघुनं गृह्णन् चैव V. II., P. I.,
405, 1.
लघुनं गृह्णन् चैव V. I., P. II.,
378, 20.
लघुनं गृह्णन् जग्ध्वा V. II., P. I.,
402, 12.

लघुनं च पलाण्डुं च V. II., P. I.,
404, 6.
लघुनं शीर्षपत्रश्च V. I., P. II.,
379, 2.
लघुन-पलाण्डु- V. II., P. I., 402, 2.
लघुन-पलाण्डु-गृह्णन्- V. II., P. I.,
404, 14.
लक्षा-लवण- V. II., P. II., 119, 12-
लक्षा-लवण-मांसानां V. II., P. II.,
117, 11.
लक्षा-लवण-मांसानि V. I., P. I.,
488, 15.
लाजाभिश्च शलाभिश्च V. I., P. II.,
371, 1.
लामालाभं च पण्यानां V. I., P. I.,
478, 18.
लाला-स्वेदसमाकीर्णः V. I., P. I.,
258, 14.
लिक्षामात्रेऽपि च तथा V. II., P. II.,
87, 15.
लिङ्गाऽमं छेदयित्वा तु V. II., P. I.,
322, 24.
लिङ्गं तु वैषणवं तेषां V. I., P. II.,
172, 12; 174, 5.
लिङ्गव्याधिमवामोति V. II., P. II.,
269, 9.
लिङ्ग-व्यक्त्यै हि धार्योस्ते V. I.,
P. II., 178, 7.
लिङ्गं वा सवृषणं V. II., P. I., 316
3.
लिङ्गं वा सवृषणमुत्कृत्य V. II., P. I.,
315, 20.
लिङ्गं स्पृष्ट्वाऽश्रुतं धीमान् V. II., P. II.,
279, 12.
लिप्यते नैनसा विप्रो V. II., P. I.,
414, 3.

लिप्यते न स पापेन V. II., P. I., 418,

6.

लुप्तधर्मास्तु चण्डालाः V. II., P. II.,
11, 1.

लूता-सहि-सत्त्वानां च V. II., P. II.,
253, 13.

लेपभाजश्चतुर्थाद्याः V. I., P. II., 58,
12; 222, 2.

लेपसम्बन्धिनश्चान्ये V. I., P. II., 58,
12.

लेह्यपेयं च विविधं V. I., P. I.,
428, 5.

लोकहृष्टाऽधमःपूसां V. II., P. II.,
246, 4.

लोक-वेराङ्ग-धर्मज्ञाः V. II., P. I.,
218, 1.

लोकवार्ताधिकं भुक्त्वा V. I., P. I., 306,
16.

लोक-वेदविरुद्धोऽयं V. I., P. I., 91, 9.

लोकसङ्ग्रहायाय V. I., P. I., 472, 18.

लोकेऽस्मिन् मङ्गलान्यष्टौ V. I., P. I.,
321, 4.

लोभात् यः पितरौ भृत्यान् V. I., P. II.,
385, 3.

लोभात् स्वजति यस्त्वेतान् V. II.,
P. II., 221, 15.

लोभ-राग-द्वेषाऽमर्ष- V. I., P. II.,
76, 16.

लोभः स्वमो-ऽधृतिः क्रौर्यं V. II.,
P. II., 266, 11.

लोमानि V. II., P. II., 71, 2.

लोम-यः स्वाहेत्येवं हि V. II., P. II.,
70, 7.

लोहमर्षी वृणच्छेदी V. II., P. II., 235,
15.

लोहैः स्तनैरुपायैर्वा V. II., P. II.,
245, 10.

लोहितं V. II., P. II., 71, 6.

लोहितकेन V. II., P. II., 58, 1.

लोहितदर्शने V. II., P. I., 456, 10.

लोहितान् वृक्षानियोसान् V. I., P. II.,
379, 11.

लोहितत्वं च नापेति V. I., P. I.,
312, 16.

लौकिके वैदिके वापि V. I., P. I.,
379, 18.

लौकिकं वैदिकं वाऽपि V. I., P. I.,
322, 12.

व.

वन्ध्या तु वृषली होया V. I., P. II.,
356, 20.

वन्ध्याऽष्टमेऽधिवेद्याऽष्टे V. I., P. II.,
114, 2.

वक्त्राधिकं तु यत्पिण्डं V. I., P. I.,
422, 5.

वक्त्रप्रमाणपिण्डांश्च V. I., P. I.,
422, 4.

वक्त्रमैयुनकर्ता च V. II., P. II.,
271, 15.

वक्तुण्डाय V. II., P. II., 188, 8.

वक्ष्यतेऽतः परं सर्वं V. II., P. I.,
365, 8.

वक्ष्यन् सत्यं न ग्राह्यं V. II., P. I.,
228, 15.

वक्षः पूर्वमुवाहार्यं V. II., P. I.,
211, 13.

वज्रेणाऽथ कुशौर्वाऽपि V. I., P. II.,
430, 19.

वदा-ऽश्वत्या-ऽर्क-खरि- V. I., P. I.,
252, 13.

वदे V. I., P. II., 305, 11.

वदवायाम् V. I., P. II., 306, 10.

वणिकपथं कुत्सीदं च V. I., P. I.,
476, 14.

वणिकपथमुपासीतः V. I., P. I.,
477, 2.

वणिग्धर्ममुच्छन् वै V. I., P. I.,
479, 12.

- वणिजो मधुहर्तारो V. I., P. II.,
 358, 12.
 वत्सापिशी दुहेचैव V. I., P. I.,
 461, 4.
 वत्स राज्याभिषिक्तेन V. I., P. I.,
 453, 4.
 वत्सरचितयं कुर्यात् V. II., P. II.,
 62, 4.
 वान्ति शुद्धौ तत्कार्यं V. I., P. II.,
 332, 6.
 वधेन शुद्धयति स्तेनो V. II., P. II.,
 86, 13.
 वध-बन्धपरिहृष्टः V. II., P. II.,
 246, 3.
 वधूं वा भ्रातृसरान् वा V. II., P. II.,
 267, 12.
 वनाद्गृहाद्वा कृत्स्नोऽपि V. I., P. II.,
 147, 6.
 वनाद्वा प्रव्रजेद्विद्वान् V. I., P. II.,
 149, 14.
 वनानि गिरयो नद्यः V. I., P. II.,
 303, 12.
 वनस्पतीनोषधीश्च V. I., P. I.,
 356, 18.
 वनी भूत्वा V. I., P. II., 136, 17;
 147, 20.
 वन्यान्धेव फलान्यभन् V. II., P. II.,
 58, 9.
 वनवासी ह्यपः स्पृश्येत् V. II., P. II.,
 58, 13.
 वनस्थो धृतपापो वा V. I., P. II.,
 151, 18.
 वनस्थस्त्रिगुणं कुर्यात् V. II., P. II.,
 44, 2.
 वेषु तु विद्वत्त्वैव V. I., P. II.,
 147, 2.
 वेषुपवनेषु V. I., P. II., 307, 5.
 वन-मेखला- V. II., P. II., 5, 12.
 वपनव्रतं चरेत् V. II., P. I.,
 299, 13.
 वनन्तं जम्भमाणं च V. I., P. I.,
 330, 8.
 वर्जयेद्गृह्णन् आह्वे V. I., P. II.,
 375, 12.
 वर्जयेच्च तथा चान्यान् V. I., P. II.,
 377, 2.
 वर्ज्यां जन्तुमयी रुक्षा V. I., P. II.,
 303, 1.
 वर्जयेत्तादृशीं भिक्षां V. I., P. II.,
 190, 4.
 वर्जयेदेकपादक्षं V. I., P. II., 295, 7.
 वर्जयेद्विजिनं चरिं V. I., P. II.,
 84, 3.
 वर्जयेदुपगन्धीनि V. I., P. II.,
 394, 6.
 वर्जयेत् वृक्षमूलानि V. I., P. I.,
 225, 15.
 वर्जयेन्मधु मांसं च V. I., P. II.,
 45, 18; 142, 15.
 वर्जयेन्मार्जनीरेणुं V. I., P. II.,
 134, 16.
 वर्जयेत्क्षवणं सर्वं V. I., P. II.,
 377, 16.
 वर्णक्रमावन्तरज- V. II., P. I.,
 107, 14.
 वर्णज्येष्ठः पितृव्यश्च V. I., P. I.,
 331, 15.
 वर्णानां कामतः स्पर्शो V. II., P. I.,
 161, 16.
 वर्णानामाश्रमाणां च V. I., P. I.,
 452, 12.
 वर्णानां सान्तरालानां V. I., P. I.,
 144, 6.
 वर्णिनां हि वधो यत्र V. II., P. II.,
 44, 6.
 वर्णाश्रमाचारवती V. I., P. I.,
 183, 8.

- वर्णसङ्करभावेन V. I., P. I.,
184, 8.
- वर्तन्ते याश्च सततं V. II., P. I.,
58, 4.
- वर्तनीपाकूर्ति वाऽपि V. I., P. I.,
266, 11.
- वर्तमानशरीरेण V. II., P. II.,
276, 9.
- वर्धतामिति वैद्यस्तु V. I., P. I.,
325, 6.
- वर्धयेत् पीण्डमेकैकं V. II., P. I.,
303, 9.
- वर्षाणां ह्यवशे लक्षे V. II., P. II.,
251, 10.
- वर्षाणि ब्रह्मचर्यं तु V. II., P. I.,
98, 2.
- वर्षाणां यच्छतं तस्य V. I., P. I.,
95, 11.
- वर्षे द्वे परदारेषु V. II., P. I.,
330, 11.
- वर्षाभ्योऽन्यत्र यस्स्थानम् V. I.,
P. II., 184, 14.
- वर्षाभ्योऽन्यत्र वर्षासु V. I., P. II.,
182, 17.
- वर्षमर्धं तदर्थं च V. I., P. I.,
356, 3.
- वर्षैरेकयुगां भार्या V. I., P. II.,
69, 12.
- वर्ष-शीता-ऽऽतप-ह्रित- V. II., P. I.,
251, 1.
- वर्षासु ध्रुवशीलः V. I., P. II.,
180, 16.
- वरधेत् कुल-शीलाभ्यां V. I., P. II.,
90, 17.
- वरा-ऽतिथि-पितृभ्यश्च V. I., P. I.,
135, 10.
- वरसोबास्तपधैते V. I., P. II., 90, 15.
- वरयित्वा तु यः कश्चित् V. I., P. II.,
93, 7.
- वारयिनां वृत्तीया च V. I., P. II.,
318, 9.
- वराहैकशकानां च V. II., P. I.,
370, 11.
- वराह-मकराभ्यां वा V. I., P. I.,
458, 11.
- वलितं मानवैः सूत्रं V. I., P. II.,
36, 15.
- वल्मीकं तु खनित्वा यो V. II., P. II.,
249, 14.
- वल्मीकोपरि तोयान्त- V. I., P. I.,
228, 7.
- वल्मीक-मूषकोत्प्लातां V. I., P. I.,
227, 16.
- वर्ष्णी चैव द्विजो भुक्त्वा V. II., P. I.,
405, 2.
- वदयामास्य-बलो राजा V. I., P. I.,
464, 15.
- वसित्वा वसनं शुष्कं V. I., P. I.,
353, 6.
- वसेत्स नरके धीरे V. I., P. II.,
389, 21.
- वसन्ते V. I., P. I., 48, 14.
- वसन्ति चैव ते स्नानात् V. I., P. I.,
271, 2.
- वसन्ते ब्राह्मणः V. I., P. I., 162, 2.
- वसन्ते ब्राह्मणम् V. I., P. II.,
32, 7.
- वसन्तो ब्राह्मणः प्रोक्तः V. I., P. I.,
162, 10.
- वसन्ते ब्राह्मणस्य स्यात् V. I., P. I.,
162, 9.
- वसन्ती वै V. I., P. I., 162, 2.
- वसन्ते वसन्ते ज्योतिषा V. I., P. I.,
165, 8; 395, 1.
- वसन्ति स्त्रीपरित्यागात् V. II., P. I.,
352, 18.

- वसन्ति सर्वतीर्थानि V. I., P. I., 263, 16.
 वस्तूच्यमानमेत्यन्तः V. I., P. II., 2, 4.
 वस्त्रान्तरावृतां कृत्वा V. II., P. I., 170, 10.
 वस्त्रान्तरितसंस्पर्शः V. I., P. I., 279, 1.
 वस्त्रावक्रमपेक्षन्ते V. I., P. I., 262, 4.
 वस्त्राद्यैर्भूषितं कृत्वा V. I., P. II., 258, 3.
 वस्त्रनिष्पीडितं तोयं V. I., P. I., 364, 1.
 वस्त्रापहारी V. II., P. II., 263, 5.
 वस्त्रापहारी शिबरी स्यात् V. II., P. II., 260, 12.
 वस्त्र-भोज्यापहर्तारो V. II., P. II., 261, 2.
 वस्त्राऽऽभरण-माल्यानि V. I., P. I., 377, 5.
 वस्त्रं मृदम्भसा युद्धं V. II., P. I., 183, 11.
 वसेद्वावश वर्षाणि V. I., P. II., 47, 15.
 वसा-मेवोद्भवं वीपं V. I., P. II., 395, 9.
 वसेयुर्नियताहाराः V. I., P. II., 366, 2.
 वसीरन्नातुपूज्येण V. I., P. II., 32, 12.
 वसन् दूरतरे ग्रामे V. II., P. I., 96, 12.
 वसन् रुद्रांस्तथाऽऽदिष्यान् V. I., P. I., 357, 12.
 वसिष्ठ-दक्ष-संवर्त- V. I., P. I., 108, 4.
 वसन्तार्थाहितः पञ्च- V. I., P. II., 295, 10.
 वसेच्छवे तदाशौचं V. I., P. II., 276, 19.
 वह्निप्रज्वालनं कृत्वा V. II., P. I., 154, 4.
 वह्निना न च तप्ताभिः V. I., P. I., 236, 3.
 वान्तो विरक्तः स्नात्वा जु V. II., P. II., 4, 10.
 वांशं करीरं सुरसं V. I., P. II., 376, 1.
 वाक्प्रदाने कृते तत्र V. I., P. II., 245, 16.
 वाक्शस्तमम्बुनिर्गन्तम् V. II., P. I., 196, 10.
 वाक्शुक्तम् V. II., P. II., 157, 8.
 वाक्शस्त्वधे एतदेव V. II., P. I., 152, 3.
 वाग्दण्डजं च पारुष्यं V. I., P. I., 473, 5.
 वाग्दण्डोऽथ मनोदण्डः V. I., P. II., 173, 18.
 वाग्दण्डोऽथ मनोदण्डः V. I., P. II., 173, 12.
 वाग्दण्डो मौनता प्रोक्ता V. I., P. II., 173, 21.
 वाग्दत्ता मनोदत्ता V. I., P. II., 57, 14.
 वाग्देवतेस्तु चरुभिर् V. II., P. II., 42, 11.
 वाग्धिगवधः स्वकं चैव V. I., P. I., 455, 5.
 वाग्भावबुद्ध्याश्च तथा V. I., P. II., 377, 9.
 वागपहारी V. II., P. II., 263, 7.
 वाङ्-मनः-कायजान् शेषान् V. I., P. I., 298, 7.
 वाञ्छेत् क्षुत्-दृष्टपरीतात्मा V. I., P. I., 414, 14.
 वाचा कृतं कर्मकृतं V. II., P. II., 193, 7.

- वाचा कायेन मनसा V. II., P. II., 184, 14.
 वाचिकैः पक्षि-स्रगतां V. II., P. II., 212, 12.
 वाचिकश्च उर्वांशुश्च V. I., P. I., 303, 17.
 वाचिकस्यैकमेकं स्यात् V. I., P. I., 305, 3.
 वाचा चाक्रोशिका या तु V. II., P. II., 228, 8.
 वाचर वत्ता मनोवत्ता V. I., P. II., 57, 9.
 वाचं नियम्य यत्नेन V. I., P. I., 221, 18.
 वाचोऽहर्तारो V. II., P. II., 247, 5.
 वाचो यत्र विभिद्यन्ते V. I., P. II., 229, 16.
 वाच्यतामित्यनुज्ञातः V. I., P. II., 437, 12.
 वाच्यैव वाक्कृतं कर्म V. II., P. II., 212, 10.
 वाजे वाजे इति प्रीतः V. I., P. II., 437, 18.
 वाणिज्यलाभो नो तस्य V. II., P. II., 238, 6.
 वाणिज्यलाभस्तवापि V. II., P. II., 240, 5.
 वाणिज्यलाभदा स्वातिः V. I., P. II., 312, 18.
 वाणिज्यं पाशुपाल्यं च V. I., P. I., 478, 4.
 वाणिज्यमष्टम्याम् V. I., P. II., 317, 1.
 वाणिज्यशृङ्खलैः स्वातो V. I., P. II., 314, 8.
 वानेन्द्र-गुरु-वह्नीनां V. II., P. II., 126, 2.
 वातव्याधिद्युतः स्तेयो V. II., P. II., 261, 6.
 वादेन ब्राह्मणं जित्वा V. II., P. I., 454, 20.
 वाह-युद्धप्रधानाश्च V. II., P. II., 218, 8.
 वानप्रस्थः V. I., P. II., 133, 6.
 वानप्रस्था अपि V. I., P. II., 198, 20.
 वानप्रस्थगृहस्थैव V. I., P. II., 145, 14.
 वानप्रस्थो ब्रह्मचारी V. I., P. II., 137, 16.
 वानप्रस्थो यतिश्चैव V. II., P. II., 129, 9.
 वानप्रस्थो यतिश्चैव V. I., P. I., 308, 2.
 वानप्रस्थो यतिश्चैव V. II., P. II., 49, 3.
 वानप्रस्थो यतिश्चैव V. II., P. II., 48, 17.
 वानप्रस्थाश्रमस्यापि V. I., P. I., 135, 6.
 वानप्रस्थस्य विशुणं V. I., P. I., 229, 5.
 वानरं द्येत-भासौ च V. II., P. I., 78, 14.
 वानर-सिंह-मार्जारैः V. II., P. I., 92, 9.
 वापी-कूप-तडागेषु V. II., P. I., 153, 9; 154, 9.
 वापी-कूप-तडागानां V. II., P. I., 153, 13.
 वापी-कूप-तडागेषु V. I., P. I., 228, 3.
 वापयित्वा च केशासीत् V. I., P. II., 157, 6.
 वामनो वनमालावै V. I., P. I., 369, 17.

- वामदेव्यं विरावर्त्य V. II., P. II., 156, 5.
 वामदेव्यं बृहत्साम V. II., P. II., 159, 5.
 वामेनावर्तनं केचित् V. I., P. II., 432, 15.
 वामहस्ते जलं कृत्वा V. I., P. I., 294, 7.
 वामहस्ते स्थिते हर्षे V. I., P. I., 248, 10.
 वायुभक्षः प्रागुदीची V. I., P. II., 146, 12.
 वायोरग्निः V. I., P. I., 105, 6.
 वायुर्वै गौतम V. I., P. I., 208, 10.
 वायव्यं V. II., P. II., 282, 4.
 वायव्यं गोरजः श्रोक्तम् V. II., P. II., 16, 8.
 वायव्यं श्वेतम् V. I., P. I., 166, 6.
 वायवे V. II., P. II., 187, 14.
 वायवमि-विप्रानादित्यम् V. I., P. I., 225, 6.
 वायवे V. II., P. II., 282, 7.
 वायो शुक्रो जपेत् सूक्तम् V. II., P. II., 279, 7.
 वायसानां कृमीणां च V. I., P. I., 385, 6.
 वारुणं चावगाहस्तु V. II., P. II., 16, 3.
 वारुणीभिस्तथाऽऽदित्यम् V. I., P. I., 298, 16.
 वारुणं यौगिकं तद्वत् V. II., P. II., 15, 16.
 वारुणं यौगिकं तद्वत् V. II., P. II., 15, 16.
 वारुणं वा जपेत् सूक्तम् V. II., P. II., 279, 9.
 वाराणसी V. II., P. II., 202, 8.
 वाराणस्यां घृतो यस्तु V. I., P. II., 229, 1.
 वाराणस्याम् V. II., P. II., 306, 6.
 वार्ताकवृत्तयः V. I., P. II., 198, 4.
 वार्तायां नित्यशुद्धतः स्यात् V. I., P. I., 478, 9.
 वारिद्वष्टमिमामोति V. I., P. I., 190, 11.
 वार्ध्वागसं वर्तुलं च V. II., P. I., 409, 10.
 वार्ध्वागसस्य मांसेन V. I., P. II., 372, 8.
 वार्ध्विक-कश्यप- V. II., P. I., 388, 7.
 वाराहं च ततो भुक्त्वा V. II., P. I., 410, 2.
 वालखिल्याः V. I., P. II., 199, 5.
 वालखिल्यकृता ये नृवृ V. I., P. I., 169, 10.
 वालवासा जटी वा ऽपि V. II., P. II., 81, 15.
 वालवासा द्विजोऽरण्ये V. II., P. II., 87, 8.
 वासः V. I., P. II., 33, 5.
 वासुकये V. II., P. II., 188, 2.
 वास्तुपाल-भूतेभ्यः V. I., P. I., 33, 5.
 वासन्त-शारदौर्ध्वे V. I., P. II., 141, 14.
 वासिष्ठ-कश्यपा-ऽगस्त्याः V. I., P. II., 72, 1.
 वासो दद्याद्धयं हत्वा V. II., P. I., 90, 10.
 वासोदश्चन्द्रसालोक्यम् V. I., P. I., 190, 15.
 वासोदशा शुद्धया तु V. I., P. II., 98, 8.
 वासुदेवं च राजेन्द्र V. I., P. I., 366, 11.
 वासोभिर्दशमिश्चैव V. II., P. I., 169, 12.

- वासो वै वक्षिणां वद्यात् V. II., P. II.,
 183, 2.
 वासिष्ठो ह साख्यहृदयः V. I., P. I.,
 172, 17.
 वाससा चोपभूतानि V. I., P. II.,
 377, 10.
 वासो हिरण्यमुत्त V. II., P. I., 225, 6.
 वाहनानि च सर्वाणि V. I., P. I.,
 471, 17.
 बाहयेत्तत्र धुर्यास्तु V. I., P. II.,
 7, 8.
 बाहयेदुक्तैर्नैव V. I., P. II., 7, 1.
 विकच्छाऽमुत्तरीयश्च V. I., P. I.,
 26, 5.
 विकर्मणा च जीवन्तो V. I., P. II.,
 74, 20.
 विकर्मणा जीवनम् V. II., P. II.,
 99, 18.
 विकर्मस्थानं द्विजान् स्पृष्ट्वा V. I.,
 P. II., 279, 5.
 विकर्मस्थः समोत्री वा V. I., P. II.,
 91, 5.
 विक्रीणीत तिलान् शुद्धान् V. I.,
 P. II., 11, 8.
 विक्रीणामि रसांश्चाहं V. I., P. I.,
 477, 7.
 विक्रमेण महीं लब्ध्वा V. I., P. I.,
 467, 15.
 विक्रीय कन्यकां गां च V. II., P. II.,
 132, 2.
 विक्रीय ब्रजगो यश्च V. II., P. I.,
 387, 1.
 विक्रयः सर्वपण्यानां V. I., P. I.,
 342, 7.
 विकिरश्च न शतव्यः V. I., P. II.,
 445, 5.
 विकलान् बाल-वृद्धांश्च V. I., P. I.,
 414, 13.
 विकीर्णं सितमस्पृष्टम् V. I., P. II.,
 157, 15.
 विसिद्धेऽपि V. I., P. I., 43, 2.
 विख्यातसोषः कुर्वीत V. II., P. II.,
 153, 9.
 विख्यातसोषः कुर्वीत V. II., P. II.,
 153, 9.
 विप्रमाचरते यस्तु V. II., P. II.,
 221, 3.
 विषर्षणं विह्वलन- V. II., P. I.,
 178, 13.
 विचित्रा गतयः प्रोक्ताः V. II., P. II.,
 244, 5.
 विचरन्त्रियनो नित्यं V. I., P. II.,
 193, 19.
 विच्छिन्नं वाऽप्यधोयातं V. I.,
 P. II., 38, 7.
 विजेतुं प्रयतेतारीन् V. I., P. I.,
 460, 1.
 विज्ञानं वसतो ग्रामे V. I., P. II.,
 339, 20.
 विज्ञानान्मृगमयं पात्रं V. II., P. I.,
 121, 13.
 विज्ञानमानन्दं V. I., P. I., 102, 7.
 विज्ञेयः पुण्यकालोऽयं V. I., P. I.,
 193, 8.
 विदपतिरतिधिरित्यन्ये V. I., P. II.,
 344, 23.
 विद-शूद्रयोस्तु तानेव V. I., P. II.,
 85, 15.
 विद्वराह-खरोष्ट्राणां V. II., P. I.,
 367, 10.
 विद्वराह-ग्रामकुक्कुट- V. II., P. I.,
 370, 2.
 विद्वराहो भवेन्नित्यं V. II., P. II.,
 227, 3.
 विष्णुं तु गृही कुर्यात् V. I., P. I.,
 222, 14.

- विष्मन्मोक्षगुणार्थ V. II., P. I., 195, 11.
 विष्मन्मन्त्रेण विप्रः V. II., P. I., 369, 8.
 विष्मन्मन्त्रेण विप्रः V. II., P. I., 368, 13.
 विष्मन्मन्त्रेण नमः V. I., P. II., 102, 4.
 विष्मन्मन्त्रेणैव V. I., P. I., 224, 4.
 विष्मन्मन्त्रेणऽऽसवः रक्तलिप्तं V. II., P. I., 176, 1.
 विष्मन्मन्त्रेणैव V. I., P. I., 355, 15.
 विष्मन्मन्त्रेणैव रहितः V. I., P. II., 436, 12.
 विष्मन्मन्त्रेणैव च V. II., P. II., 229, 3.
 विष्मन्मन्त्रेणैव च V. II., P. II., 214, 5.
 विष्मन्मन्त्रेणैव V. II., P. II., 212, 4.
 पितरस्तर्पितास्तेन V. I., P. I., 355, 2.
 विष्मन्मन्त्रेणैव हस्तम् V. II., P. II., 35, 17.
 विष्मन्मन्त्रेणैवऽऽरतिः V. I., P. II., 236, 2.
 विष्मन्मन्त्रेणैव V. I., P. II., 306, 14.
 विष्मन्मन्त्रेणैव V. I., P. II., 75, 6.
 विष्मन्मन्त्रेणैव हीनेन V. I., P. I., 203, 6.
 विष्मन्मन्त्रेणैव सागरस्यान्तः V. I., P. I., 124, 15.
 विष्मन्मन्त्रेणैवऽऽपन्थाः V. II., P. I., 22, 7.
 विष्मन्मन्त्रेणैव प्रकाशत्वात् V. I., P. II., 185, 3.
 विष्मन्मन्त्रेणैव V. II., P. II., 194, 7.
 विष्मन्मन्त्रेणैव V. II., P. II., 194, 6.
 विष्मन्मन्त्रेणैव V. II., P. II., 245, 5.
 विष्मन्मन्त्रेणैव प्रमादो यः V. I., P. II., 185, 4.
 विष्मन्मन्त्रेणैव ह्युपस्पृशः V. II., P. I., 428, 15.
 विष्मन्मन्त्रेणैव जैवे V. I., P. II., 314, 17.
 विष्मन्मन्त्रेणैव धर्मशीलः प्रशान्तः V. I., P. I., 184, 17.
 विष्मन्मन्त्रेणैव V. II., P. II., 258, 8.
 विष्मन्मन्त्रेणैव च गुरौ V. I., P. II., 315, 3.
 विष्मन्मन्त्रेणैव V. I., P. II., 53, 12.
 विष्मन्मन्त्रेणैव व्रतभ्रष्टं V. I., P. II., 110, 10.
 विष्मन्मन्त्रेणैव वै ब्राह्मणमाजगाम V. I., P. I., 147, 1.
 विष्मन्मन्त्रेणैव भयुण्डैश्च V. I., P. II., 370, 7.
 विष्मन्मन्त्रेणैव च भयुण्डैश्च V. I., P. II., 370, 7.
 विष्मन्मन्त्रेणैव स्वतीप्राप्तं V. II., P. II., 16, 9.
 विष्मन्मन्त्रेणैव सविः सज्जिः V. I., P. I., 89, 1.
 विष्मन्मन्त्रेणैव यज्ञोपवीती स्यात् V. I., P. II., 169, 11.
 विष्मन्मन्त्रेणैव आहुमकुर्वाणः V. I., P. II., 308, 20.
 विष्मन्मन्त्रेणैव निम्बपत्राणि V. I., P. II., 293, 3.
 विष्मन्मन्त्रेणैव भवति V. I., P. II., 330, 11.
 विष्मन्मन्त्रेणैव कुर्याद् V. I., P. I., 353, 7.

- विधूतपापास्ते यान्ति V. I., P. I., 300, 12.
विधृतिर्वल्लहता च V. II., P. II., 264, 1.
विधिना वैवर्षे तु V. I., P. II., 419, 16.
विधिना शास्त्रद्वयेन V. II., P. II., 160, 5.
विधेः प्राथमिकादस्मात् V. II., P. II., 60, 17.
विधेः प्राथमिकादस्मात् V. II., P. I., 200, 14.
विधुमे ललिहाने च V. I., P. I., 316, 16.
विधुमे सन्नमुसले V. I., P. II., 186, 8.
विधुमे सन्नमुसले V. I., P. II., 187, 6.
विधाय देवतापूजां V. I., P. I., 319, 15.
विद्वद्यध्यात्मपरा एव V. I., P. I., 366, 14.
विभूय मोहकालिलं V. I., P. I., 58, 3.
विधवागमने कृच्छ्रम् V. II., P. I., 328, 8; 335, 11.
विधिवत्तानि कुर्वन्ति V. I., P. II., 454, 2.
विधिवत् प्रेषमुच्यते V. I., P. II., 160, 2.
विधिवत् प्रतिगृह्यापि V. I., P. II., 92, 7.
विधिवत् ग्राह्यामास V. I., P. I., 116, 7.
विधिवद्वन्द्वं कुर्यात् V. I., P. I., 329, 2.
विधवायां प्रजोत्पत्तौ V. I., P. I., 134, 5.
विधिहीनममृष्टाक्षं V. I., P. I., 160, 3.
विन्याशाच्छादनं वासः V. I., P. I., 183, 5.
विनीतः सत्त्वसंपन्नः V. I., P. I., 462, 12.
विनीतस्त्वद्य वार्तायां V. I., P. I., 462, 16.
विनाऽङ्गिरप्सु वाऽप्यार्तेऽऽ V. II., P. II., 140, 13.
विनापराधेन तथा V. II., P. II., 234, 3.
विना फलोपभोगेन V. II., P. II., 276, 8.
विना भोजनकालं तु V. I., P. II., 195, 7.
विना मन्त्रैश्च र्मैश्च V. I., P. I., 354, 8.
विनायकोपसृष्टस्य V. II., P. II., 184, 9.
विनायकाय V. II., P. II., 188, 7.
विनायज्ञोपवीतेन V. II., P. II., 143, 13.
विना यज्ञोपवीतेन V. I., P. I., 246, 1.
विना रूप्य-सुवर्णेन V. I., P. I., 354, 7.
विनाशयेन्मद्वन्द्वं V. II., P. II., 223, 4.
विपाकः कर्मणां प्रेत्य V. II., P. II., 214, 3.
विपाकां गो-वृषाणां तु V. II., P. I., 283, 13.
विपाके तु विपत्तिः स्यात् V. II., P. I., 283, 17.
विपन्नानां बहूनां तु V. II., P. I., 284, 13.
विप्रा ह्यवश वा भोज्यः V. II., P. II., 196, 13.

- विप्रा द्वादश वा भोज्याः V. II., P. II.,
47, 15.
- विप्रवृष्टां स्त्रियं भर्ता V. II., P. I.,
353, 17.
- विप्रक्ष- V. I., P. I., 43, 4.
- विप्रणेन च जीवन्तो V. I., P. II.,
350, 6.
- विप्रयपि न स स्वर्गो V. I., P. I.,
169, 2.
- विपरीतमर्केषाम् V. II., P. I.,
300, 6.
- विपर्ययेण तु V. I., P. I., 96, 16.
- विप्रगर्गे पराकः स्यात् V. II., P. I.,
150, 14.
- विप्राणां क्षालयेत् पाशान् V. I., P. II.,
398, 3.
- विप्राणां वेदविषुवां V. I., P. I.,
480, 5.
- विप्रेण वै निविष्टाश्चेत् V. II., P. I.,
329, 9.
- विप्रौ तु प्राङ्मुखौ तेभ्यो V. I., P. II.,
399, 14.
- विप्रे तु सकलं देयं V. II., P. I.,
100, 16.
- विप्रवृणोद्यमे कृच्छ्रः V. II., P. I.,
457, 6.
- विप्रावृणोदमिच्छन्ति V. I., P. I.,
363, 6.
- विपरीतं ब्रह्मचर्यम् V. II., P. I.,
312, 9.
- विप्रान्तिके पितृन् ध्यायन् V. I.,
P. II., 417, 7.
- विप्रान् तेषु मनुष्येषु V. II., P. II.,
243, 10.
- विप्रान् दशावरान् कृत्वा V. II., P. I.,
123, 3.
- विप्रानुद्धरते पापान् V. I., P. II.,
401, 3.
- विप्रो नृपस्य भार्यायां V. II., P. I.,
330, 6.
- विप्रान्मूर्धावसिक्तो हि V. I., P. II.,
119, 8.
- विप्रः पञ्चमहायज्ञान् V. II., P. II.,
227, 2.
- विप्राः पृच्छन्ति तत्कार्यम् V. II.,
P. I., 235, 18.
- विप्रेभ्यो भोजनं दत्त्वा V. I., P. I.,
281, 7.
- विप्राय दत्त्वा विधिवत् V. I., P. II.,
227, 12.
- विप्रार्थं क्षत्रिये प्रोक्तं V. II., P. I.,
100, 19.
- विप्रार्थं क्षत्रियस्य स्यात् V. II., P. I.,
395, 2.
- विप्रलम्भकवाक्यानि V. I., P. I.,
10, 8.
- विप्रा वाचा V. I., P. I., 75, 4.
- विप्रवृत्तिविलोपेन V. II., P. II.,
252, 9.
- विप्रे शुक्रा तु मृच्छौचे V. I., P. I.,
227, 9.
- विप्रा शूद्रेण संयुक्ता V. II., P. I.,
150, 19.
- विप्रुषां पादसंस्पर्शः V. I., P. I.,
417, 8.
- विप्रुषो माक्षिकास्पर्शो V. II., P. I.,
189, 6.
- विप्रोष्य तूपसङ्गमाद्याः V. I., P. I.,
328, 10.
- विप्रोष्य पादमहणम् V. I., P. I.,
329, 3.
- विप्रुषश्च तथा न स्युः V. I., P. I.,
230, 14.
- विप्रुषोऽष्टौ क्षिपेदूर्ध्वम् V. I., P. I.,
293, 5.
- विप्रस्य कथयिष्यामि V. II., P. II.,
251, 8.

- विप्रस्य त्रिषु वर्णेषु V. I., P. II., 119, 15.
 विप्रस्य मेखला मौञ्जी V. I., P. II., 34, 5.
 विप्रस्य वधस्तंभं V. II., P. II., 42, 3.
 विप्रसेवैव क्षुद्रस्य V. I., P. I., 483, 4.
 विप्रहाऽऽप्ये V. II., P. II., 65, 16.
 विपाशायाम् V. I., P. II., 306, 13.
 विबुध्य चिन्तयेत्तुर्मम् V. I., P. I., 220, 7.
 विभागेष्वेव यत्कर्म V. I., P. I., 319, 10.
 विभज्य सह वा कुरुः V. I., P. II., 117, 15.
 विमुक्तो योनिशेषेभ्यः V. I., P. I., 181, 4.
 विमुक्तः सर्वदा धीरो V. I., P. II., 341, 18.
 विमुक्तः सर्वपापेभ्यो V. I., P. I., 410, 4.
 विमर्शन-प्रोक्षणैः V. II., P. I., 178, 12.
 विमुञ्ज्यतेऽर्थ-धर्माभ्यां V. I., P. I., 473, 7.
 विरक्तिर्द्विविधा प्रोक्ता V. I., P. II., 161, 15.
 विरिञ्चना सहोत्पन्न V. I., P. I., 255, 2.
 विराजं दिगुणं जप्त्वा V. II., P. II., 156, 4.
 विरतो विष्णुविद्यासु V. II., P. II., 220, 1.
 विरूप एव भवति V. II., P. II., 234, 2.
 विरुपा भ्रममाणाश्च V. II., P. II., 230, 7.
 विविक्तहृदो V. I., P. I., 40, 11.
 विविक्तेष्वेव तुल्यन्ति V. I., P. II., 304, 2.
 विवस्ताया अन्यवस्तायाश्च V. I., P. II., 381, 3.
 विवादिनो नरांश्चान्यान् V. I., P. I., 455, 8.
 विवाहश्च तथा तेन V. I., P. I., 131, 2.
 विविधानि च रत्नानि V. II., P. II., 254, 2.
 विविधानि च शिल्पानि V. I., P. II., 183, 17.
 विविधैर्हविर्विशेषैः V. I., P. II., 50, 5.
 विवशः क्षतमा जातीः V. I., P. I., 16, 8.
 विवाहे चोपनयने V. I., P. I., 356, 2.
 विवाहोत्सव-यज्ञादि- V. I., P. II., 262, 14.
 विवाह-यज्ञ-गुणेषु V. I., P. II., 258, 5.
 विशिखोऽप्युपवीतश्च V. I., P. II., 38, 10.
 विशुद्धाः कर्मभिश्चैव V. I., P. II., 74, 12.
 विशुद्धमपि आहारं V. I., P. II., 381, 10.
 विशुद्धपति त्रिरात्रेण V. I., P. II., 276, 2.
 विशुद्धपत्युपवासेन V. II., P. I., 110, 4.
 विशुद्धपत्युपवासेन V. II., P. I., 110, 9.
 विश्राम्येन्मध्यमे भागे V. I., P. II., 7, 6.
 विशीर्णा विमला ज्ञेया V. I., P. II., 40, 1.
 विशेषतः V. I., P. II., 306, 5.

- विशेषतो निशीथे तु V. I., P. I., 194, 9.
विशेषाङ्गात्मनेन्द्राणां V. II., P. II., 221, 1.
विश्वजिता यजेत V. I., P. I., 148, 6.
विश्वेदेवाः शृणुतेति V. I., P. II., 403, 6.
विश्वेदेवान् प्रीयन्तां V. I., P. II., 437, 14.
विश्वान् देवान् यवैः V. I., P. II., 405, 4.
विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा V. I., P. I., 389, 13.
विश्वामित्रो जमदग्निः V. I., P. II., 71, 14.
विश्वस्य कर्ता V. I., P. I., 105, 17.
विश्वासहर्ता तु नरो V. II., P. II., 225, 8.
विषा-ऽग्नि-जलमृत्युनां V. II., P. II., 221, 11.
विषम्रानि च रत्नानि V. I., P. I., 471, 9.
विषमैरगदैश्चास्य V. I., P. I., 471, 8.
विषं चापविषं भुक्त्वा V. II., P. I., 382, 4.
विष्टानुलेपो रुदितं मृतं च V. II., P. II., 3, 4.
विष्टा वार्धुषिकस्याजं V. II., P. I., 378, 12.
विष्णुकाया धुवं तेस्तु V. II., P. II., 232, 14.
विष्णुधर्मोत्तरे ब्राह्म V. I., P. II., 413, 11.
विष्णुः पीतस्वमायाति V. I., P. I., 132, 9.
विष्णुपदे V. I., P. II., 306, 11.
विष्णुं प्रजापतिं वाऽपि V. I., P. I., 365, 3.
विष्णुरत्ना तथैवान्नं V. I., P. I., 434, 3.
विष्णुरूपेण वै कुर्यात् V. I., P. II., 193, 16.
विष्णवे नमः V. I., P. I., 375, 1.
विष्णवा-ऽऽपस्तम्ब-हारीताः V. I., P. I., 108, 5.
विष्णुस्तिर्यग्धोर्ध्वं मे V. I., P. II., 187, 19.
विष्णुः समस्तेन्द्रिय-देह-देहि V. I., P. I., 433, 17.
विषोद्वन्धन-शस्त्रेण V. II., P. I., 24, 2.
विषयान्न पुनर्यान्ति V. I., P. II., 196, 4.
विषयामिषलुब्धस्तु V. I., P. I., 199, 18.
विषयोपसेवा चाजलं V. II., P. II., 216, 10.
विषयेष्वप्रसविं वा V. I., P. I., 452, 7.
विषुवे च तुला-मेघौ V. I., P. I., 192, 9.
विषुवे शतसाहस्रं V. I., P. I., 193, 2.
विष-शस्त्र-श्रापहा-ऽहि-V. I., P. II., 327, 5.
विमुञ्च्य च प्रजाः सर्वाः V. I., P. I., 469, 4.
विसर्जयित्वा मानुष्ये V. I., P. II., 324, 5.
विसम्भापहारी V. II., P. II., 237, 11.
विहितक्रियया साध्यो V. I., P. I., 87, 6.
विहितत्वाच्च V. I., P. I., 60, 11.

विहितं यदकामानां V. II., P. I., 23, 9; 202, 20.	वृक्षा इवामिना इम्हाः V. I., P. I., 199, 20.
विहितं तु सपिण्डानां V. I., P. II., 277, 13.	वृक्षमूलनिकेतनः V. I., P. II., 138, 11.
विहितं तस्य नाशौचं V. I., P. II., 224, 20.	वृक्षमूलनिकेतः स्यात् V. II., P. I., 301, 18.
विहितस्याऽऽननुष्ठानात् V. II., P. I., 7, 9.	वृक्षमूले वसेन्नित्यं V. I., P. II., 163, 22.
विहितस्याऽननुष्ठानात् V. II., P. I., 7, 15.	वृक्षारोहण-लीहादि- V. I., P. II., 327, 8.
विहितं हि सपिण्डस्य V. I., P. II., 285, 11.	वृक्ष-बलकलभेदेन V. II., P. II., 243, 3.
विहायामि सभार्यश्चेत् V. I., P. I., 314, 9.	वृक्षा-ऽङ्ग-विष-विप्रैश्च V. II., P. I., 23, 5.
विहाय सन्त्याप्रप्राति V. I., P. I., 301, 10.	वृत्तिभेदेन भिन्नाश्च V. I., P. II., 172, 11; 174, 11.
विहाय सुमहागुणं V. II., P. II., 211, 2.	वृत्त्या शूद्रसमस्तावत् V. I., P. II., 30, 2.
विहृत्य तु यथाकालं V. I., P. I., 471, 15.	वृत्ते सारावसम्प्राते V. I., P. II., 186, 9.
वीणावादनतत्त्वज्ञः V. I., P. I., 73, 1.	वृत्तिसङ्कोचमन्विष्यच्छेत् V. I., P. I., 199, 4.
वीतशोक-भङ्गे विप्रो V. I., P. II., 146, 5.	वृत्त-स्वाध्यायसापेक्षम् V. I., P. I., 135, 7.
वीरुन्नेहास्त्वसंख्याताः V. II., P. II., 242, 17.	वृत्तस्वाध्यायसापेक्षम् V. I., P. II., 208, 10.
वीरासनं सदा तिष्ठेत् V. II., P. II., 190, 9.	वृथा कूसर संयाव- V. II., P. I., 407, 6.
वृकोदराय चित्राय V. I., P. I., 361, 9.	वृथा स्वश्रोत्रिये ज्ञान V. I., P. I., 287, 2.
वृको मृगेभ्यं व्याघ्रोऽन्धं V. II., P. II., 254, 13.	वृथा सूष्णोदकस्नानं V. I., P. I., 287, 1.
वृक्ष-गुल्म-लता-वीरुन्- V. II., P. II., 123, 17.	वृथा तस्य महायज्ञः V. II., P. II., 145, 5.
वृक्ष-गुल्मावृत्ते चापैः V. I., P. I., 459, 2.	वृथा न विसृजेदन्नं V. I., P. I., 424, 7.
वृक्षच्छेत्ता वृथा वस्तु V. II., P. II., 249, 9.	

वृथापाकस्य भुञ्जानः V. II., P. I., 449, 13.	वृषभैकादशा गाश्च V. II., P. I., 248, 8.
वृथामलापी यो न स्यात् V. I., P. II., 196, 9.	वृषभैकादशा गाश्च V. II., P. I., 247, 8.
वृथा भवति तत्सर्वम् V. I., P. I., 402, 16.	वृषभैकादशा वाऽपि V. II., P. I., 95, 8.
वृथा-ऽऽरामा-ऽऽभ्रगणां च V. II., P. I., 386, 12.	वृषभैक सहस्राणां V. II., P. I., 96, 10.
वृथा-ऽऽलम्भेऽनुगच्छेद्ग्रां V. II., P. II., 123, 13.	वृषभैकसहस्रा गा V. II., P. I., 97, 5.
वृथा विवाहवाक्यानि V. I., P. I., 439, 15.	वृषभं तिलधेनुं वा V. II., P. I., 245, 1.
वृन्ताक-नालिका-पौत- V. I., P. II., 378, 13.	वृषभं शतशो जत्वा V. II., P. II., 156, 4.
वृन्ताक-नालिका-ऽलातुं V. I., P. II., 378, 21.	वृष-वृश्चिक-कुम्भेषु V. I., P. I., 192, 10.
वृद्धौ च माता-पितरौ V. II., P. II., 34, 3.	वृषलीकिनपीतस्य V. I., P. II., 96, 19.
वृद्धौ च माता-पितरौ V. I., P. I., 198, 14.	वृषलीकिन पीताश्च V. I., P. II., 358, 6.
वृद्धं बालं गुरुं विमान् V. II., P. II., 221, 19.	वृषलो ब्राह्मणीं गत्वा V. II., P. II., 267, 3.
वृद्धां वन्ध्यामवृत्तां च V. I., P. II., 111, 10.	वृषल्यां V. II., P. II., 128, 5.
वृद्धः शौच-क्रियालुप्तः V. I., P. II., 228, 5.	वृषल्यामभिजातस्तु V. II., P. I., 333, 12.
वृद्धः शौचस्मृतेर्लुप्तः V. II., P. I., 20, 11.	वृषलस्य विराजं तु V. II., P. II., 42, 6.
वृद्धिभाजं महाबाहो V. I., P. II., 461, 2.	वृषस्य वृषणौ च्छित्त्वा V. II., P. II., 244, 11.
वृद्धौ समर्चयेद्विद्वान् V. I., P. II., 459, 2.	वृत्ति विद्यामविद्यां च V. I., P. I., 186, 2.
वृश्चिके समतिक्रान्ते V. I., P. II., 324, 1.	वृत्ति सर्वगतं कस्मात् V. II., P. II., 213, 15.
वृषमाचमुत्कृत्य V. II., P. I., 322, 16.	वृश्चवस्याम् V. I., P. II., 306, 13.
वृष्टिः प्रतिष्ठितो धर्मः *V. I., P. I., 82, 2.	वृश्चादुरैस्तालकान्धैः V. I., P. II., 371, 4.
	वृष्ट एव द्विजातीनां V. I., P. I., 337, 11.

- वेदः कृत्स्नोऽधिगन्तव्यः V. I., P. I.,
 151, 2.
 वेदोक्तेन प्रकारेण V. I., P. I.,
 120, 11.
 वेदोक्तं यः परित्यज्य V. II., P. II.,
 224, 12.
 वेदाङ्गानि पुराणानि V. I., P. II.,
 132, 10.
 वेदाङ्गानि रहस्यं च V. I., P. II.,
 132, 6.
 वेदाऽभिद्युक्तविप्रस्य V. I., P. II.,
 206, 18.
 वेदान्त्यस्सारी V. II., P. II.,
 107, 14.
 वेदाचाराः प्रशाम्यन्ति V. I., P. I.,
 132, 16.
 वेदज्ञः सर्वशास्त्रज्ञः V. I., P. II.,
 342, 1.
 वेदतत्त्वार्थविबुधे V. I., P. I.,
 389, 8.
 वेदार्थ-पुराणानि V. I., P. I.,
 348, 5.
 वेदोक्तानां नित्यानां V. II., P. II.,
 141, 9.
 वेदोहितं स्वकं कर्म V. I., P. I.,
 57, 8.
 वेदान् छन्नांसि देवांश्च V. I., P. I.,
 356, 12.
 वेदनिन्दा V. II., P. II., 99, 14.
 वेदनाविधिधेनुःखैः V. I., P. I.,
 383, 9.
 वेदोपकरणे चैव V. I., P. I.,
 158, 15; 348, 10.
 वेदोपाकरणे प्राप्ते V. I., P. II.,
 129, 12.
 वेदोपजीविकाः पापाः V. II., P. II.,
 228, 1.
 वेदपारमनीनां ये V. II., P. I., 209,
 17.
 वेदाभ्यासं ततः कुर्यात् V. I., P. I.,
 336, 13.
 वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्यः V. II., P. I.,
 223, 6.
 वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्यः V. I., P. I.,
 216, 6.
 वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्यः V. II.,
 P. II., 27, 13.
 वेदाभ्यासस्तपो ज्ञानं V. II., P. II.,
 216, 7.
 वेदाभ्यासो हि विप्रस्य V. I., P. I.,
 337, 3.
 वेदमेकगुणं कृत्वा V. II., P. II.,
 156, 8.
 वेदमासौ समारभ्य V. I., P. I.,
 347, 20.
 वेदमधीत्य V. I., P. II., 130, 1.
 130, 17.
 वेदमभ्यापयेत्तुम् V. I., P. I.,
 146, 5.
 वेदमभ्यापयेत् पश्चात् V. I., P. I.,
 153, 8.
 वेदमध्येष्य माणश्च V. I., P. I.,
 238, 15.
 वेदमेव सदाऽभ्यस्येत् V. I., P. I.,
 337, 2.
 वेदयज्ञैरहीनानां V. I., P. II.,
 41, 8.
 वेदार्थनिन्दका ये च V. II., P. II.,
 224, 14.
 वेदार्थवित् ज्येष्ठसामा V. I., P. II.,
 337, 11.
 वेदविकथके चैव V. I., P. I.,
 189, 1.
 वेदविकथिको मुखः V. II., P. II.,
 234, 9.
 वेदविश्वमभिजिति V. I., P. II.,
 313, 4.

- वेद-विद्या-व्रतस्नातः V. II., P. I., 230, 10.
 वेद-विद्या-व्रतस्नातः V. II., P. I., 64, 10.
 वेद-विद्या-व्रतस्नातः V. I., P. II., 339, 2; 342, 3.
 वेदं वेदौ तथा वेद्वान् V. I., P. II., 54, 1.
 वेदं व्रतानि वा पारं V. I., P. II., 52, 7; 131, 1.
 वेदोऽङ्गानि धर्मो- V. I., P. II., 343, 6.
 वेदांस्तथाऽऽभ्यास्य सर्वान् V. I., P. II., 318, 13.
 वेदस्वीकारणं पूर्वम् V. I., P. I., 153, 15.
 वेदमापहारी V. II., P. II., 259, 5.
 वेदयां कुलवधुं कृत्वा V. II., P. II., 239, 12.
 वेदयातिसकत-पतित- V. I., P. II., 355, 2.
 वेदा-ऽऽभरणसंशुद्धाः V. I., P. I., 471, 11.
 वेदितान् कृष्णगोपाल- V. I., P. II., 157, 10.
 वेदकृतं नालिकेरं V. I., P. II., 369, 13.
 वेकारिके देवगणाः V. I., P. I., 96, 10.
 वेकारिकस्त्वैजसश्च V. I., P. I., 96, 11.
 वेदानसा औदुम्बराः V. I., P. II., 198, 20.
 वेदानसी वाऽपि भवेत् V. I., P. II., 51, 19.
 वेदानिश्चस्त-वार्षुष्य- V. I., P. II., 384, 14.
 वेदा-ऽभिश्चस्त-वार्षुष्य- V. II., P. I., 380, 12.
 वेणवा ये स्मृता इण्डाः V. I., P. II., 178, 6.
 वेतानिकं च जुहुयात् V. I., P. II., 141, 10.
 वेतानं प्रक्षिपेदप्सु V. I., P. II., 226, 17.
 वेदिको हानमार्गोऽयं V. I., P. I., 182, 10.
 वेदिकैरथ वा मन्त्रैः V. I., P. I., 366, 6.
 वेदिकैः स्मर्यमाणत्वात् V. I., P. I., 12, 3.
 वेद्याग्रपाद् गोत्राय V. I., P. I., 362, 3.
 वेद्याग्रा व्यासगीताश्च V. I., P. I., 110, 1.
 वैरिणं नोपसेवेत् V. I., P. II., 134, 7.
 वैरे महति मद्वाक्यात् V. I., P. I., 142, 3.
 वैवस्वताय कालाय V. II., P. II., 161, 16.
 वैवस्वताय कालाय V. I., P. I., 361, 7.
 वैशाखी कार्तिकी माघी V. I., P. I., 192, 15.
 वैशाखमासस्य च या दृतीया V. I., P. I., 156, 8.
 वैशाखमासस्य च या दृतीया V. I., P. II., 311, 1.
 वैशाखस्य दृतीया तु V. I., P. II., 310, 2.
 वैशाखायनगीताश्च V. I., P. I., 110, 3.
 वेद्यो V. I., P. I., 46, 8.
 वेद्यकर्मा च यो विप्रः V. II., P. II., 241, 1.
 वेद्य-क्षत्रिय-विभ्राणां V. I., P. II., 220, 13.
 वेद्यं क्षेमं समागम्य V. I., P. I., 325, 9.

- वैद्वे चेच्छति नान्येन V. I., P. I., 478, 12.
 वैद्वोच्छिष्टभोजने V. II., P. I., 393, 14.
 वैद्वोच्छिष्टभोजने V. II., P. I., 395, 14.
 वैद्वोच्छिष्टाशी V. II., P. I., 393, 6.
 वैद्वोच्छिष्टाशने V. II., P. I., 395, 7.
 वैद्वानु-करणः शूद्रां V. I., P. II., 119, 11.
 वैद्वे तदेव कर्तव्यं V. II., P. I., 150, 15.
 वैद्वे वैवारिकम् VII., P. I., 97, 13.
 वैद्वोऽग्निः प्राक्षिताभिस्तु V. I., P. I., 236, 12.
 वैद्वानां त्रिगुणा चैव V. II., P. I., 231, 6.
 वैद्वानां त्रिगुणा प्रोक्ता V. II., P. II., 74, 4.
 वैद्वानां त्रिगुणा प्रोक्ता V. II., P. II., 67, 12.
 वैद्वानां वाजकचैव V. II., P. I., 231, 8.
 वैद्वेन शूद्रां V. I., P. II., 120, 8.
 वैद्वेन सह भुक्त्वाजम् V. II., P. I., 396, 6.
 वैद्वे पञ्चदश प्रोक्ताः V. I., P. II., 289, 16.
 वैद्वे प्रतीहम् V. I., P. II., 98, 15.
 वैद्वेन तथैवेति V. I., P. I., 339, 5.
 वैद्वः पञ्चदशाहेन V. I., P. II., 209, 16.
 वैद्वः पञ्चदशाहेन V. I., P. II., 209, 8.
 वैद्वः पञ्चदशाहेन V. I., P. II., 204, 14.
 वैद्वानां भार्यो गुरोर्गत्वा V. II., P. I., 323, 5.
 वैद्वान्मागध-वैद्वेही क्षत्रियात् V. I., P. II., 121, 7.
 वैद्वान्मागध-वैद्वेही राज- V. I., P. II., 121, 2.
 वैद्व्यायां V. II., P. II., 128, 3.
 वैद्व्यायां क्षत्रियायां च V. I., P. II., 121, 11.
 वैद्व्यायां चतुर्थकालाहारे V. II., P. I., 332, 9.
 वैद्व्याया ह्यो पती हेयौ V. I., P. II., 95, 12.
 वैद्वयोचितो ब्राह्मण- V. II., P. I., 348, 15.
 वैद्वेऽर्धे पादमेकं तु V. II., P. I., 100, 17.
 वैद्व-राजन्य-विप्रासु V. I., P. II., 121, 4.
 वैद्वं वा क्षत्रियं वाऽपि V. II., P. I., 199, 5.
 वैद्वहृत्वाऽपि जीवन्तो V. I., P. I., 484, 14.
 वैद्वहृत्वाऽपि जीवंस्तु V. I., P. II., 4, 4.
 वैद्ववत् क्षत्रियासु V. II., P. I., 103, 3.
 वैद्वो विंशतिरात्रेण V. I., P. II., 205, 2.
 वैद्वश्च ब्राह्मणाद्यौ च V. II., P. I., 420, 15.
 वैद्वश्चेत् ब्राह्मणीयभि- V. II., P. I., 331, 7.
 वैद्व्याद्यौ च तथा भुक्त्वा V. II., P. I., 418, 19.
 वैद्व्याद्यौ च ब्राह्मणः V. II., P. I., 420, 13.
 वैद्वः क्षत्रिच्छिष्टाशी V. II., P. I., 393, 7.

- वैद्य-शुद्धादि प्राप्ति V. I., P. I., 400, 15.
 वैद्य-शुद्धी सखा चैव V. I., P. I., 400, 12.
 वैद्यां शुद्धिर्हिसायां V. II., P. I., 102, 15.
 वैद्या-शुद्धोस्तु राजन्यान् V. I., P. II., 119, 10.
 वैद्ये षड्विंशति V. II., P. I., 418, 12.
 वैद्यस्तु कृतसंस्कारः V. I., P. I., 418, 8.
 वैद्यस्य V. I., P. II., 220, 19.
 वैद्यस्य च तथा भुक्त्वा V. II., P. I., 419, 3.
 वैद्यस्य चैन्द्रं प्रोक्तं V. II., P. I., 41, 14.
 वैद्यस्य तु द्वयं कुर्यात् V. II., P. I., 95, 17.
 वैद्यस्य त्वधिकं प्रोक्तं V. II., P. I., 424, 2.
 वैद्यस्य धनसंयुक्तं V. I., P. II., 25, 11.
 वैद्यस्यापि V. II., P. II., 149, 17.
 वैद्यस्यैवं पञ्चदश V. I., P. II., 207, 4.
 वैद्यस्य वर्ण एकस्मिन् V. I., P. II., 119, 16.
 वैद्यहाउरुं चरेत्तैव V. II., P. I., 97, 7.
 वैद्यहत्यां तु सम्प्राप्य V. II., P. I., 96, 2.
 वैद्यं हत्वा चरेत्तैव V. II., P. I., 98, 7.
 वैद्यां हत्वा मासत्रयं V. II., P. I., 104, 8.
 वैद्यदेवं ततः कुर्यात् V. I., P. I., 378, 9.
 वैद्यदेवाज्जात V. I., P. I., 381, 7.
 वैश्वदेवान्तिके प्राप्तम् V. I., P. I., 403, 4.
 वैश्वदेवाद्यौ होमाः V. I., P. I., 217, 5.
 वैश्वदेवं न पिबेत् V. I., P. II., 442, 2.
 वैश्वदेवनिमित्तं वै V. I., P. I., 439, 20.
 वैश्वदेवे नियोक्तव्याः V. I., P. II., 345, 17.
 वैश्वदेवं प्रकुर्वीत V. I., P. I., 379, 1.
 वैश्वदेवावसाने वा V. I., P. I., 344, 2.
 वैश्वदेवविहीनं तु V. I., P. II., 300, 5.
 वैश्वदेवस्तु कर्तव्यः V. I., P. I., 379, 10.
 वैश्वदेवस्तु कर्तव्यः V. I., P. I., 379, 19.
 वैश्वदेवाहुतीरमौ V. I., P. II., 442, 19.
 वैश्वानरीं व्रातपतीं V. II., P. II., 28, 9.
 वोढा चैवानिषाता च V. I., P. II., 275, 2.
 वोढुः स गर्भो भवति V. II., P. I., 46, 16.
 व्यङ्गैः पतित-चाण्डालैः V. II., P. I., 366, 10.
 व्यङ्गाश्चाधर्मिणश्चैव V. II., P. II., 246, 19.
 व्याघ्रीवदुद्धरेत् पुत्रं V. I., P. I., 461, 6.
 व्याघ्रं श्वानं खरं सिंहं V. II., P. I., 92, 1.
 व्युत्क्रमाच्च प्रवीतानां V. I., P. II., 455, 16.

- व्युत्क्रमेण सूतानां च V. I., P. II., 455, 19.
 व्यतीति त्वाप्तौ च V. I., P. II., 234, 1.
 व्यतीपातो गजच्छाया V. I., P. II., 308, 8.
 व्यतीपाति वैधृतौ च V. I., P. I., 193, 4.
 व्यत्यये कर्मणां साम्यं V. I., P. II., 123, 18.
 ब्रह्मस्तपाणिना कार्यम् V. I., P. I., 327, 19.
 व्यञ्जकः केवलं विप्राः V. I., P. I., 113, 4.
 व्यानाय स्वाहेति V. I., P. I., 418, 6.
 व्याधितौ बन्धनस्थो वा V. I., P. II., 11, 8.
 व्याधिनाशो भवेच्छीघ्रं V. II., P. II., 281, 10.
 व्याधिरोगशतैर्मुक्ताः V. II., P. II., 251, 14.
 व्याधिता वाधिनिस्तथा V. I., P. II., 113, 13.
 व्याधितां विप्रमुष्टां वा V. I., P. II., 92, 8.
 व्याधितश्चाजहतां स्यात् V. II., P. II., 260, 11.
 व्याधितस्यार्थहीनस्य V. I., P. I., 411, 8.
 व्याधितस्य कर्षस्य V. I., P. II., 218, 14.
 व्याधितस्य यथा वैद्याः V. II., P. I., 207, 1.
 व्याधिः स्यात् प्राणसन्नेही V. II., P. II., 288, 7.
 व्यपेतकल्मषी विप्रः V. II., P. I., 305, 10.
 व्यापादनापहारेषु V. II., P. II., 113, 4.
 व्यापादयेद्य भास्वानं V. I., P. II., 224, 19.
 व्यापन्नानां बहूनां च V. II., P. I., 284, 9.
 व्यभिचाराक्षु V. II., P. I., 36, 5.
 व्यभिचारादुतौ शुद्धिः V. II., P. I., 150, 6; 353, 13.
 व्यभिचारिणी भार्या V. II., P. I., 36, 17.
 व्यभिचारिणीति सा ज्ञेया V. II., P. I., 359, 16.
 व्यामं नावेक्षितव्यं स्यात् V. I., P. II., 37, 3.
 व्यायम्याऽऽसुत्य मध्यान्ते V. I., P. I., 471, 5.
 व्यर्थमन्नाद्ये दानं V. I., P. I., 188, 18.
 व्यालप्राही यथा व्यालं V. II., P. I., 57, 14.
 व्यवहारपक्ष- V. II., P. II., 237, 5.
 व्यवहारी पुष्पवत्यां V. II., P. II., 239, 17.
 व्यवहारेष्वमध्यस्थः V. II., P. II., 238, 5.
 व्यस्तैश्चैव समस्तैश्च V. I., P. I., 469, 17.
 व्यसनानि च सर्वाणि V. I., P. I., 472, 17.
 व्यसनानि परित्यज्य V. I., P. I., 474, 1.
 व्यसन्यधो हि व्रजति V. I., P. I., 473, 15.
 व्यसनासक्तचित्तस्य V. I., P. II., 218, 16.
 व्यसनस्य च मृत्योश्च V. I., P. I., 473, 14.
 व्याहृतयः V. II., P. II., 157, 5.
 व्याहृतीनिस्तथा पात्रम् V. I., P. II., 160, 9.

व्याहरद्वेष्यं मन्त्रं V. I., P. I.,
306, 14.

श.

शङ्कितं प्रतिषिद्धात् V. II., P. I.,
389, 16.

शङ्खपुष्पीविपकेन V. II., P. I.,
445, 11.

शङ्खपुष्पीविपकेन V. II., P. I.,
445, 5.

शङ्खपुष्प्यवपकं तु V. II., P. I.,
444, 15.

शङ्खपुष्पीलता-मूल- V. II., P. I.,
345, 11.

शङ्खाय नमः V. I., P. I., 371, 1.

शङ्खपुष्प्यमयी माला V. I., P. I.,
308, 17.

शङ्ख-शुक्ति-सुवर्ण- V. II., P. I., 122, 1.

शङ्ख-शुक्तयज-मेषांश्च V. II., P. I.,
101, 15.

शं नो वेदीरभिष्टये V. II., P. I.,
437, 13.

शक्तिं चावेक्ष्य साक्ष्यं च V. I., P. I.,
482, 12.

शक्तिं चावेक्ष्य पापं च V. II., P. I.,
461, 4.

शक्ति-जाति-शुणान् हृष्टा V. II., P. II.,
204, 5.

शक्तो बहुलके तीव्र- V. I., P. II.,
161, 7.

शक्त्या च यत्नकृन्मीक्षे V. I., P. II.,
147, 9.

शक्त्यानि कार्त्स्न्येन V. II., P. II.,
272, 17.

शयो विध्याविनीतश्च V. I., P. I.,
188, 2.

शपसुत्रमयं राज्ञो V. I., P. II.,
35, 16.

35

शत जसा तु सा वेदी V. I., P. I.,
310, 7.

शतद्रुतीरि V. I., P. II., 306, 14.

शतपर्यायमावर्त्य V. II., P. I.,
64, 11.

शतनिन्दुक्षये दानं V. I., P. I.,
193, 1.

शतरुद्रीयम् V. II., P. II., 57, 10.

शतवर्षा च यो हृष्टा V. I., P. II.,
185, 12.

शतं स्यात् शंखमणिभिः V. I., P. I.,
309, 6.

शतसाहसिकं कालं V. II., P. II.,
264, 6.

शतसाहसिका नद्याम् V. I., P. I.,
298, 2.

शतसाहस्रमभ्यस्य V. II., P. I., 389,
15.

शन्नोवेदीतिमन्त्रेण V. I., P. II.,
398, 9.

शन्नोवेदीतिमन्त्रेण V. I., P. II.,
399, 15.

शन्नोवेद्या पयः सिद्धा V. I., P. II.,
405, 1.

शनैरुच्चारयेन्मन्त्रम् V. I., P. I.,
304, 6.

शनैरार्द्रशाखया V. I., P. I., 477,
12.

शनैश्चरे भवेदाहुः V. I., P. II.,
315, 4.

शब्दे च्छन्वसि कल्पे च V. II., P. I.,
280, 8.

शब्दार्थचिन्तनं भूयः V. I., P. I.,
304, 11.

शमभिरभिभिः V. II., P. I., 437,
10.

शमो इमस्तपः शौचं V. I., P. I.,
86, 3.

- शमयन्स्वाशु मे पापं V. I., P. I.,
 275, 5.
 शमी-रोहितका-ऽश्वत्थाः V. I., P. II.,
 40, 6.
 शयनोत्थापनाद् प्राग् यत् V. I., P. II.,
 188, 12.
 शयनस्थो न भुङ्क्षीत V. I., P. I.,
 423, 16.
 शय्यां कुशान् गृहान् गन्धान् V. I.,
 P. I., 202, 13.
 शय्यादिषो V. II., P. I., 384, 16.
 शय्यापहारी V. I., P. II., 259,
 10.
 शरः क्षत्रियया भास्यः V. I., P. II.,
 98, 7.
 शरणागतं परित्यज्य V. II., P. II.,
 138, 16.
 शरणागतेषु काहण्यं V. I., P. I.,
 467, 7.
 शरणागतहन्तश्च V. II., P. I.,
 204, 10.
 शरीरकर्षणात् प्राणाः V. I., P. I.,
 468, 3.
 शरीर-काल-धर्माश्च V. I., P. I.,
 81, 4.
 शरीरजैः कर्मबीजैः V. II., P. II.,
 212, 11.
 शरीरेणैव V. II., P. II.,
 213, 8.
 शरीरनाशे कल्पः स्यात् V. II., P. I.,
 73, 13.
 शरीरापङ्गवेद्यश्च V. I., P. I.,
 315, 1.
 शरीरोपरमान्ते V. I., P. II.,
 *50, 8.
 शरीरमभैवशीलैः V. I., P. I., 404,
 18.
 शरीरप्रभवैशीलैः V. I., P. II.,
 336, 16.
 शरीरं बलमायुश्च V. II., P. I.,
 131, 19; 235, 5.
 शरीरारम्भकं कर्म V. II., P. II.,
 276, 7.
 शरीरशुद्धिर्विशेषा Y. I., P. I.,
 286, 12.
 शरीरशोषणं यत्तत् V. I., P. I.,
 120, 12.
 शरीरस्यात्यये चैव V. I., P. II.,
 194, 14.
 शरीरस्य विनीक्षणं V. II., P. I.,
 315, 14.
 शर्करा-कीट-पाषाणैः V. I., P. II.,
 377, 4.
 शरत्काले तु वैश्यस्य V. I., P. I.,
 162, 16.
 शरदि V. I., P. I., 48, 15.
 शरद्वान्नः स्वयं वैश्यो V. I., P. I.,
 163, 1.
 शरदि वैश्यः V. I., P. I., 162, 6.
 शरद्याधानमेवं वै V. I., P. I., 163,
 2.
 शरद्वै वैश्यस्य V. I., P. I., 162,
 6.
 शर्मन्तं ब्राह्मणस्योक्तं V. I., P. I.,
 358, 15.
 शर्मवद्ब्राह्मणस्य स्यात् V. I., P. II.,
 25, 10.
 शरयूतीरे V. I., P. II., 306, 8.
 शरं यस्मात् ततः प्रोक्तः V. I.,
 P. I., 74, 9.
 शर्वं तस्मिन् चैव V. I., P. I.,
 277, 3.
 शर्व-विष्मन्-शुक्लेस्तु V. II., P. I.,
 183, 6.
 शर्वस्पृशमयीवक्यां V. I., P. I.,
 277, 6.

- शश-कूर्मयोस्तु मांसेन V. I., P. II., 372, 6.
 शस्त्राणि चैव वस्त्राणि V. I., P. II., 28, 2.
 शस्त्रेण तु हता ये वै V. I., P. II., 316, 13; 327, 11.
 शस्त्रादिभिश्च हस्त्य गां V. II., P. I., 253, 17.
 शस्त्रमुद्धन्वन् जलग् V. II., P. I., 20, 4.
 शस्त्रविक्रयि-कर्मार- V. I., P. II., 384, 18.
 शस्त्रविक्रयि-कर्मार- V. II., P. I., 381, 4.
 शस्त्रासव-भयूच्छिष्ट- V. I., P. I., 484, 10.
 शस्त्रास्त्रधारणं सेवा V. I., P. I., 85, 5.
 शस्त्रास्त्र-भृत्वं क्षत्रस्य V. I., P. I., 339, 9; 454, 5.
 शाक-काष्ठ-द्वेनेष्वप्यु V. I., P. II., 263, 2.
 शाकाद्रौषधि-पिण्याक- V. I., P. I., 484, 13.
 शाकेनाप्यपरपक्षं V. I., P. II., 323, 2.
 शाकापहारी V. II., P. II., 259, 9.
 शाकभक्षाः पयोभक्षाः V. I., P. II., 189, 5.
 शाकम्भर्याम् V. I., P. II., 306, 2.
 शाक-मूल-फलेभूणां V. I., P. I., 424, 5.
 शाक-मूल-फलानां च V. II., P. I., 182, 10.
 शाकं मांसमपूपं च V. I., P. II., 383, 7.
 शाक-रज्जु-मूल-फल- V. II., P. I., 182, 1.
 शाके-राज्यम् V. I., P. II., 314, 5.
 शाकं वा यदि वा पक्षं V. I., P. I., 382, 1.
 शाकं वा यदि वा पक्षं V. II., P. I., 302, 13.
 शाक्राक्षी V. I., P. II., 144, 5.
 शाकहर्ता च हारीतः V. II., P. II., 257, 6.
 शाटयं च दीर्घवैरत्यम् V. I., P. I., 480, 15.
 शाण-क्षौमाजिनानि V. I., P. II., 33, 5.
 शाणी वल्कलक्षीरी वा V. II., P. I., 301, 4.
 शाणसूत्री तु वैद्यस्य V. I., P. II., 34, 6.
 शामिषं चैव विप्राणां V. I., P. I., 136, 5.
 शारीरश्चार्थवण्डश्च V. I., P. I., 447, 13.
 शारीरस्ताडनादिस्तु V. I., P. I., 447, 14.
 शालामौ तु पचेद्द्वं V. I., P. I., 379, 12.
 शालामौ लौकिकेवाऽथ V. I., P. I., 379, 9.
 शालामौ वा पचेद्द्वं V. I., P. I., 379, 15.
 शालग्रामे च गोकर्णे V. I., P. II., 304, 17.
 शालां तु कारयेद्यस्तु V. II., P. II., 250, 13.
 शालीनवृत्तयः V. I., P. II., 198, 9.
 शालिना सक्तुभिर्वापि V. I., P. II., 290, 20.
 शाला-प्रपा-तडागानि V. I., P. I., 406, 15.
 शाने च सूतके चैव V. II., P. I., 419, 8.

- शावान्तः शाव भावाते V. I., P. II., 265, 10.
 शावेन शुद्धयते सूतिः V. I., P. II., 264, 12.
 शावे मानुस्त्रिराचं स्यात् V. I., P. II., 239, 18.
 शावाशाचे समुत्पन्ने V. I., P. II., 264, 11.
 शावाशौचं न कर्तव्यं V. I., P. II., 231, 5.
 शाश्वती भूतिमन्विच्छत् V. I., P. I., 283, 5.
 शास्त्रकर्ता मन्थकर्ता V. II., P. II., 221, 7.
 शास्त्रज्ञः शुद्धकर्माणः V. II., P. I., 210, 2.
 शासनाच्छंसनाच्चैव V. II., P. II., 288, 7.
 शास्त्रापहारी V. II., P. II., 259, 7.
 शास्त्रिकानि करीराणि V. I., P. II., 376, 12.
 शास्त्रिनस्तु भुताः केचित् V. I., P. II., 172, 14.
 शास्त्रिभ्यो धातुरक्तेभ्यः V. I., P. II., 339, 15.
 शास्त्री यज्ञोपवीती स्यात् V. I., P. II., 116, 2.
 शास्त्रा-यज्ञोपवीत- V. I., P. II., 170, 8.
 शास्त्रां यज्ञोपवीतं च V. I., P. II., 162, 16.
 शास्त्रां-यज्ञोपवीतं च V. I., P. II., 164, 10.
 शास्त्रा-यज्ञोपवीतेन V. I., P. II., 165, 12.
 शास्त्रां यज्ञोपवीतं V. I., P. II., 166, 1.
 शास्त्रा ज्ञानमयी बन्ध V. I., P. II., 169, 8.
 शिरःकपाली ध्वजवान् V. II., P. II., 55, 8.
 शिरःप्रभृति पादान्तं V. I., P. II., 408, 18.
 शिरः प्रावृष्य कुर्वीत V. I., P. I., 222, 2.
 शिरोऽभ्यङ्गः वर्जयेत् V. I., P. I., 283, 2.
 शिरोऽन्नतेन स्नातानाम् V. II., P. I., 216, 12.
 शिरोऽन्नतैश्च स्नातानाम् V. II., P. I., 217, 15.
 शिरसो मार्जनं कुर्यात् V. I., P. I., 295, 9.
 शिलतोऽप्युच्छतो नित्यं V. I., P. I., 402, 7.
 शिलोच्छेदं तस्य कथिते V. I., P. I., 340, 10.
 शिलोच्छेदा-ऽयाचितैर्जीवित् V. I., P. II., 216, 12.
 शिल्पिनश्चित्रकाराद्याः V. I., P. II., 255, 15.
 शिल्पैर्वा विविधैर्जीवित् V. I., P. I., 342, 10.
 शिष्यगङ्गेति विज्ञेयं V. I., P. I., 280, 8.
 शिष्येनैवोद्धवं यस्मात् V. I., P. II., 405, 18.
 शिष्येन मे जपिस्त्वेषम् V. I., P. I., 274, 8.
 शिष्ये मन्त्रे गुरौ यस्य V. I., P. I., 377, 3.
 शिष्यलिङ्गसमीपे तु V. I., P. I., 220, 7.
 शिष्य-विद्यागुरुणां च V. I., P. I., 377, 2.
 शिष्युष्यमिहोमी च V. I., P. II., 341, 12.
 शिष्टाः खलु V. I., P. I., 144, 9.

शिष्टचीर्ण- V. II., P. II., 288, 1.
 शिष्यो गुरोर्नभ्रेष्ठ V. I., P. I.,
 152, 4.
 शिष्याणां न तु कारुण्यात् V. I.,
 P. II., 186, 2.
 शिष्ये पञ्चत्वमापन्ने V. I., P. II.,
 235, 5.
 शिष्यभार्यो गुरोर्भार्यो V. II., P. I.,
 318, 5.
 शिष्यः शतदुताद्धोमात् V. I., P. I.,
 312, 2.
 शिष्य-सतीर्थ- V. I., P. II.,
 249, 6.
 शिष्यस्य गुरुदारेषु V. I., P. I.,
 136, 9.
 शीतकृच्छ्रेण वा शुद्धिः V. II.,
 P. II., 187, 19.
 शीत-वातोष्णानि- V. II., P. I.,
 249, 10.
 शीत-वाताहता वा स्यात् V. II., P. I.,
 281, 4.
 शीतास्वप्नु निषिष्योष्णाः V. I.,
 P. I., 288, 10.
 शीर्णपर्णे वर्जयित्वा V. I., P. I.,
 434, 19.
 शीर्णपर्णाशनो वा स्यात् V. I., P. II.,
 144, 12.
 शीर्णपर्णे हरेद्वायुः V. I., P. I.,
 434, 17.
 शुके द्विहायनं वत्सं V. II., P. I.,
 80, 14.
 शुकतानि ग्रामि सर्वाणि V. I., P. II.,
 45, 19.
 शुकतानि हि द्विजोऽज्ञानि V. I.,
 P. II., 384, 8.
 शुक्-पशुषितोच्छिष्ट- V. II., P. I.,
 383, 2.
 शुक्पक्षादिनियत- V. II., P. I.,
 300, 11.

शुक्लमहतं वासः V. I., P. II.,
 33, 10.
 शुक्लाम्बरधरो नित्यं V. I., P. II.,
 54, 10.
 शुक्लाष्टम्यां तु माघस्य V. I., P. I.,
 362, 1.
 शुक्लेषु तर्पयेद्देवान् V. I., P. I.,
 355, 4.
 शुक्लाः सुमनसः श्रेष्ठाः V. I., P. II.,
 393, 2.
 शुचौ देशे आसीनः V. I., P. I.,
 235, 1.
 शुचौ देशे जपन् जप्यम् V. I., P. I.,
 303, 3.
 शुचिदेशान्तु सङ्गाह्याः V. I., P. I.,
 271, 8.
 शुचि देशं विरिक्तं तु V. I., P. II.,
 302, 10.
 शुचौ देशे शुचिर्भूत्वा V. I., P. I.,
 254, 18.
 शुचौ देशे समासीनो V. I., P. I.,
 242, 3.
 शुचिना कर्म कर्तव्यम् V. I., P. II.,
 203, 7.
 शुचिना कर्म कर्तव्यम् V. I., P. II.,
 297, 11.
 शुचि पूतं स्वयं शुद्धं V. II., P. I.,
 365, 9.
 शुचिरुत्कृष्टशुभ्रः V. I., P. I.,
 480, 7.
 शुचिर्धर्मपरो राजा V. II., P. I.,
 191, 6.
 शुचिर्भूतेन शतव्यं V. I., P. II.,
 332, 17.
 शुचिवज्रधरः स्नातो V. I., P. I.,
 351, 1.
 शुचीनामशुचीनां च V. I., P. I.,
 201, 7.

- शुभ्यव्यशुचिसंस्पृष्टं V. II., P. I., 366, 5.
 शुचौ संवृते V. I., P. I., 419, 12.
 शुक्लानामपि लोके ऽस्मिन् V. II., P. I., 205, 8.
 शुद्धं पवित्रभूतं च V. II., P. I., 365, 14.
 शुक्ला भर्तृश्रुतये ऽङ्गि V. II., P. I., 165, 3.
 शुद्धेष्विप्रो दशाहेन V. I., P. II., 209, 7.
 शुद्धये चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I., 442, 11.
 शुद्धये चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I., 367, 18.
 शुद्धयेत् त्रिषवणस्नायी V. II., P. II., 73, 12.
 शुद्धयते सोऽर्धमासेन V. II., P. I., 244, 9.
 शुद्धयेद्विप्रो दशाहेन V. I., P. II., 204, 13.
 शुद्धयेरन् स्त्री च शूद्रश्च V. I., P. I., 236, 8.
 शुद्धयर्थमिति तत् प्रोक्तं V. I., P. II., 301, 2.
 शुद्धैर्ब्रह्मोपकरणैः V. I., P. I., 167, 12.
 शुद्धिर्विज्ञानता कार्या V. II., P. I., 181, 2.
 शुद्धवत्यः V. II., P. II., 157, 1.
 शुक्ला स्यात्तु चतुर्थे ऽङ्गि V. I., P. II., 335, 9.
 शुनः षष्ठस्त्रिरात्रमुपवसेत् V. II., P. I., 68, 4.
 शुनां च पतितानां च V. I., P. I., 385, 15.
 शुनीं चैव द्विजो गत्वा V. II., P. I., 339, 18.
 शुना षट्क्यहं यावकाहारः V. II., P. I., 67, 8.
 शुनोच्छिष्टस्थिता आपो V. II., P. I., 445, 10.
 शुनो मांसं शुष्कमांसम् V. II., P. I., 410, 4.
 शुनां मांसाशने च V. II., P. I., 408, 5.
 शुना लीढं हविषंथा V. II., P. I., 206, 1.
 शुभानामशुभानां च V. II., P. II., 208, 15.
 शुभाशुभफलं कर्म V. II., P. II., 211, 15.
 शुभूषित्वा नमस्कृत्य V. II., P. I., 246, 4.
 शुभूषित्वा नमस्कृत्वा V. II., P. I., 247, 16.
 शुभूषा ब्राह्मणानां च V. I., P. I., 472, 10.
 शुभूषा-लाभ-पूजार्थं V. I., P. II., 185, 1.
 शुभूषवै तु शूद्रस्य V. I., P. I., 480, 6.
 शुभूषा सर्वस कार्या V. I., P. II., 45, 12.
 शुष्का ब्रह्मवर्षसकामः V. I., P. II., 39, 15.
 शुष्कवासा स्थले कुर्यात् V. I., P. I., 249, 6.
 शूद्रतुल्या भविष्यन्ति V. I., P. I., 133, 3.
 शूद्रकर्म तथा गन्धः V. I., P. I., 85, 9.
 शूद्रं गत्वा अरेद्वेद्या V. II., P. I., 151, 6.

- शूद्रां गत्वा तु वै विप्रः V. II., P. I.,
 333, 1.
 शूद्रागमने V. II., P. II., 265, 3.
 शूद्रगर्भे तु सन्व्यागः V. II., P. I.,
 150, 16.
 शूद्रागर्भे द्विजः कुर्यात् V. II., P. I.,
 335, 18.
 शूद्राचार्यः V. II., P. II., 258, 13.
 शूद्राचार्यः सुताचार्यः V. I., P. II.,
 359, 10.
 शूद्राणां कुक्षवारिपानं V. II., P. I.,
 394, 2.
 शूद्राङ्जातस्तु चण्डालः V. II., P. I.,
 69, 16.
 शूद्राङ्जातस्तु चण्डालः V. I., P. II.,
 121, 16.
 शूद्राङ्जानागमश्चैव V. II., P. I.,
 378, 2.
 शूद्राणां हीनजातीनां V. II., P. I.,
 333, 15.
 शूद्रात्पयति चाण्डालो V. II., P. II.,
 228, 19.
 शूद्रादपि महीतव्यम् V. I., P. I.,
 197, 16.
 शूद्राशयोगवः क्षत्ता V. I., P. II.,
 121, 10.
 शूद्राशयोगवः क्षत्ता V. I., P. II.,
 121, 3.
 शूद्राशयोगवं वैश्या V. I., P. II.,
 121, 18.
 शूद्रारान् गतो विप्रो V. II., P. I.,
 329, 4.
 शूद्रधर्मो द्विजातिशुश्रूषा V. I., P. I.,
 343, 2.
 शूद्रधर्मस्त्रिवर्णशुश्रूषा V. I., P. I.,
 481, 6.
 शूद्रानुग्रहकर्ता च V. II., P. II.,
 221, 17.
 शूद्राज्ञेनोदरस्थेन V. II., P. I.,
 377, 5.
 शूद्राज्ञेनोदरस्थेन V. II., P. II.,
 221, 4.
 शूद्राज्ञेनोदरस्थेन V. II., P. II.,
 241, 8.
 शूद्राज्ञं ब्राह्मणो भुक्त्वा V. II., P. I.,
 384, 8.
 शूद्राक्षरसपुष्टस्य V. II., P. I.,
 376, 15.
 शूद्राक्षरसपुष्टस्य V. II., P. I.,
 376, 7.
 शूद्राज्ञं शूद्रसम्पर्कः V. II., P. I.,
 378, 1.
 शूद्राज्ञं सूतकानं च V. II., P. I.,
 410, 9.
 शूद्राज्ञं सूतकानं च V. II., P. I.,
 417, 6; 422, 3.
 शूद्रप्रेष्यं हीनसख्यं V. II., P. II.,
 103, 5.
 शूद्रभुक्तावशिष्टं तु V. I., P. I.,
 424, 16.
 शूद्राभिजननम् V. II., P. II., 135, 14.
 शूद्रभाण्डस्थितं तर्कं V. II., P. I.,
 145, 15.
 शूद्रयाजकः V. II., P. II., 115, 2.
 शूद्रयाजकः सर्व- V. I., P. I., 175, 4.
 शूद्रायोनौ पतद्वीजं V. I., P. II.,
 97, 1.
 शूद्रायाः प्रातिलोभ्येन V. I., P. II.,
 95, 10.
 शूद्रायां वा V. I., P. II., 96, 2.
 शूद्रायाः शूद्रसेवने V. II., P. I.,
 348, 17.
 शूद्र-विद्-क्षत्रियाणां तु V. I., P. II.,
 220, 1.
 शूद्रावेदी पतत्यधोः V. I., P. II.,
 96, 15.

- शूद्रा वस्त्रवशम् V. I., P. II., 98, 15.
 शूद्राशौचे द्विजो भुक्त्वा V. II., P. I.,
 422, 9.
 शूद्रश्च द्विजाशौचे V. II., P. I.,
 420, 18.
 शूद्रश्चेत् ब्राह्मणीम् V. II., P. I.,
 381, 3.
 शूद्रश्च ब्राह्मणीं गत्वा V. II., P. II.,
 265, 13.
 शूद्रश्च राजन्य-वैश्ययोः V. II., P. I.,
 332, 4.
 शूद्रः शूद्राशौचे V. II., P. I., 421, 1.
 शूद्रां शयनमारोप्य V. I., P. II.,
 96, 17.
 शूद्रातिव्यो गृहं चैव V. I., P. II.,
 350, 14.
 शूद्रेषु रास-गोपाल- V. I., P. I.,
 136, 7.
 शूद्रेषु रास-गोपाल- V. II., P. I.,
 431, 2.
 शूद्रस्तु ब्राह्मणीं गत्वा V. II., P. I.,
 330, 16.
 शूद्रस्तु मासमासीत V. I., P. II.,
 209, 13.
 शूद्रस्तु वृत्तिनाकाङ्क्षन् V. I., P. I.,
 483, 11.
 शूद्रे समशुणं दानं V. I., P. I.,
 186, 4.
 शूद्रः समाचरेत्पादम् V. II., P. II.,
 74, 11.
 शूद्रस्य गमने चैव V. II., P. I.,
 151, 14.
 शूद्रस्य चैवृचं पापं V. II., P. II.,
 251, 7.
 शूद्रकोष्ठिष्ठभोजी तु V. II., P. I.,
 398, 2.
 शूद्रस्य तु तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
 379, 12.
 शूद्रस्य तु नवभादे V. II., P. I.,
 424, 3.
 शूद्रस्य द्विजशुभूषा V. I., P. I.,
 485, 10.
 शूद्रस्य द्विजशुभूषा V. I., P. I.,
 342, 6.
 शूद्रस्याभिवादाने V. II., P. II.,
 149, 18.
 शूद्रस्यैव तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
 418, 20.
 शूद्रस्य सूतके भुक्त्वा V. II., P. I.,
 419, 2.
 शूद्रसेवनं V. II., P. II., 135, 14.
 शूद्रां हत्वा भवमासान V. II., P. I.,
 103, 4.
 शूद्रां हत्वा सार्धमासं V. II., P. I.,
 104, 8.
 शूद्रां हत्वा संवत्सरम् V. II., P. I.,
 102, 16.
 शून्यागारे उपेक्षायां V. II., P. I.,
 281, 5.
 शून्यागार-नदी पर्वत- V. II., P. II.,
 56, 12.
 शूद्रे दिनत्रयं प्रोक्तं V. I., P. II.,
 282, 18.
 शूद्रेण सह भुक्त्वा नं V. II., P. I.,
 396, 7.
 शूद्रो वा ब्राह्मणं हत्वा V. II., P. II.,
 67, 15.
 शूद्रे वेदफलं याति V. II., P. I.,
 375, 12.
 शूद्रे संवत्सरमृषण- V. II., P. I.,
 97, 14.
 शूद्रेव भार्यो शूद्रस्य V. I., P. II.,
 95, 5.
 शूद्रो नक्तम् V. II., P. I., 443, 5.
 शूद्रो मासम् V. I., P. II., 205, 2.
 शूद्रो वाप्यर्धमासं वै V. II., P. I.,
 117, 9.

- शूद्रो विराडितरात्रेण V. I., P. II., 206, 5.
- शूद्रो ज्ञानावलेपेन V. II., P. I., 229, 1.
- शूद्रोच्छिष्टभोजने V. II., P. I., 396, 1.
- शूद्रोच्छिष्टभोजने • V. II., P. I., 396, 10.
- शूद्रोच्छिष्टभोजने V. II., P. I., 393, 16.
- शूद्रयोच्छिष्टया स्पृष्टा V. II., P. I., 162, 7.
- शूद्रोच्छिष्टाश्च पित्र्यापः V. II., P. I., 394, 9.
- शूद्रोच्छिष्टाशने मासं V. II., P. I., 396, 14.
- शूद्रोच्छिष्टस्थिता आपो V. II., P. I., 445, 6.
- शूद्रो धर्मफलैरिष्टैः V. I., P. I., 482, 7.
- शून्या प्रेतपुरी सर्वा V. I., P. II., 323, 18.
- शून्यालये दमशाने च V. I., P. I., 442, 1.
- शूरादयं प्राप्तसंपूर्णं V. I., P. I., 464, 13.
- शूराणां निर्धनानां च V. I., P. II., 77, 3.
- शूलेन शूली भवति V. II., P. II., 248, 4.
- शूलेऽप्यर्थं कबन्धस्य V. II., P. I., 22, 5.
- शूङ्गि-संद्दि-नखि-व्याल-V. II., P. I., 29, 21.
- शूङ्गि-संद्दि-नखि-व्याल-विष-वङ्गि-V. I., P. II., 225, 14.
- शूङ्गि-संद्दि-नखि-व्याल-विष-विद्युत्-V. I., P. II., 227, 19.
- शूङ्गनङ्गेऽस्थिभङ्गे च V. II., P. I., 267, 15.
- शृणु पाण्डव तन् सर्वम् V. I., P. I., 366, 3.
- शृणुष्व भो इदं विप्र V. II., P. I., 236, 18.
- शृतं च V. II., P. II., 193, 2.
- शृताक्षं श्रोणमात्रस्य V. II., P. I., 143, 5.
- शतमन्त्रं परैरेयं V. I., P. II., 262, 11.
- शृगाल-कुङ्कुट-संद्दि- V. II., P. I., 368, 2.
- शेलुं गव्यं च पीयूषं V. I., P. II., 379, 12.
- शेलुं च इथा कृसर- V. II., P. I., 403, 13.
- शेषमुद्धृत्य भोक्तव्यं V. I., P. I., 417, 7.
- शेषमन्नमनुज्ञातं V. I., P. II., 443, 13.
- शेषं विसृजेत् V. I., P. II., 167, 9.
- शैलूष-तन्मुवाय- V. II., P. I., 388, 13.
- शैवं च वैष्णवं शाकतं V. I., P. I., 365, 16.
- शोचन्ति जामयो यत्र V. I., P. II., 112, 1.
- शोचन् विनिन्दन्नात्मानं V. II., P. II., 59, 5.
- शोणितं वृद्धयेत् तत्र V. II., P. II., 145, 9.
- शोणितं यावत् पांसून् V. II., P. I., 457, 4.
- शोणस्य V. I., P. II., 366, 18.
- शोभ्याऽऽसौ शोधनीयं च V. II., P. I., 183, 7.
- शोधयेन्मुख-हस्तौ च V. I., P. I., 431, 5.

- शौचवित्वा तथा किञ्चित् V. II., P. I., 184, 13.
 शौचं कुर्याच्छनैर्धीरी V. I., P. I., 230, 13.
 शौचाऽऽचारविहीनस्य V. I., P. I., 233, 13.
 शौचं तु द्विविधं प्रोक्तं V. I., P. I., 233, 6.
 शौचं ब्राह्मणशुभ्रभा V. I., P. I., 85, 8.
 शौचं महार्घरोम्णां तु V. II., P. I., 181, 5.
 शौचे यत्नः सहा कार्यः V. I., P. I., 233, 12.
 शौचवच्छ धनं कुरुः V. II., P. II., 74, 6.
 शौचावशिष्टां गेहाच्च V. I., P. I., 227, 17.
 शौचशुद्धिर्नहामीतिः V. I., P. I., 181, 6.
 शौचं स्नानं जपो हीनः V. I., P. II., 343, 14.
 शौण्डिकान् नदस्याजं V. II., P. I., 385, 9.
 शौनकस्य सुतोत्पत्त्या V. I., P. II., 96, 15.
 शौर्यं तेजो धृतिर्दक्ष्यं V. I., P. I., 86, 6.
 इमशानाभ्यन्तरस्थो वा V. I., P. I., 423, 15.
 इमशुचाऽऽस्यगतं हन्त-V. I., P. I., 244, 12.
 इयेनं गृध्रमुलूकं च V. II., P. I., 78, 8.
 इयेनेनाभिचरन् V. I., P. I., 68, 17.
 इत्येनो मार्गमिषं हृत्वा V. II., P. II., 256, 7.
 इयामं शान्तिकरं प्रोक्तं V. I., P. I., 266, 7.
 इयामके तस्युते चैव V. I., P. II., 252, 6.
 इयावन्ताः कुनखिनः V. I., P. II., 358, 11.
 श्रीकृष्णः श्रीफलैः प्रोक्तः V. II., P. II., 161, 10.
 श्रीकामः सर्वेश स्नातुं V. I., P. I., 281, 12.
 श्रीकरं पीतमित्याहुः V. I., P. I., 266, 7.
 भ्रान्तस्य यानं दधितस्य पानम् V. I., P. I., 191, 12.
 भ्रौतं कर्तुं नयेच्छक्तः V. I., P. I., 318, 10.
 भ्रुतिं पदयन्ति मुनयः V. I., P. I., 12, 6.
 भ्रुता मे मानवा धर्माः V. I., P. I., 108, 15.
 भ्रौतं यत्तत्स्वयं कुर्यात् V. I., P. I., 317, 15.
 भ्रुत-वृत्ते विदित्वास्य V. I., P. I., 466, 11.
 भ्रोत्रापहर्तारो V. II., P. II., 247, 4.
 भ्रोत्रिये तूपसम्पन्ने V. I., P. II., 248, 6.
 भ्रोत्रियाय हरिद्राय V. II., P. I., 252, 18.
 भ्रोत्रियायैव देयानि V. I., P. II., 339, 6.
 भ्रोत्रियायैव देयानि V. I., P. I., 336, 1.
 भ्रोत्रियायैव V. II., P. II., 93, 19.
 भ्रोत्रियायैवगुपाध्याय- V. II., P. II., 15, 14.
 भ्रोत्रियं सुभगं गां च V. I., P. I., 221, 10.
 भ्रोत्रे बन्धव्य V. I., P. I., 328, 3.
 भ्रुत्वा प्रत्यक्षया पूर्वं V. I., P. I., 800, 6.
 भ्रुत्वा चोर्ध्वं V. I., P. II., 233, 14.

- भुत्वा तद्दिनमारभ्य V. I., P. II.,
 234, 16.
 भुत्वा भवति बुद्धिः V. II., P. II.,
 233, 12.
 भुत्वा यो न भृणोतीव V. I., P. II.,
 186, 2.
 ओतव्यो मन्तव्यः V. I., P. II.,
 195, 17.
 ओत-स्मार्तक्रियाहेतोः V. I., P. I.,
 466, 1.
 ओतं स्मार्तं तथा कर्म V. I., P. I.,
 265, 6.
 ओतं स्मार्तं फल-स्नेहैः V. I., P. II.,
 143, 9.
 श्रुति-स्मृतीममैवाऽऽज्ञे V. II., P. I.,
 9, 21.
 आहूकृच्छ्राहूकृ चैव V. I., P. II.,
 443, 20.
 आहूकृन् शुक्लवासाः स्यात् V. I.,
 P. II., 396, 18.
 आहू कृतं तेन समाः सहस्रं V. I.,
 P. II., 311, 7.
 आहू कृत्वा तु तस्यैव V. I., P. II.,
 470, 10.
 आहू कृत्वा तु यो विप्रो V. I., P. II.,
 443, 5.
 आहूकर्ता न कुर्वीत V. I., P. II.,
 368, 2.
 आहूकर्मणि वक्ष्यामि V. I., P. II.,
 376, 3.
 आहूकर्मणि शास्तानि V. I., P. I.,
 370, 13.
 आहूकर्मविहीनाश्च V. II., P. I.,
 22, 1.
 आहू कुर्यादवश्यं तु V. I., P. II.,
 308, 13; 445, 10.
 आहू कुर्यादवश्यं तु V. I., P. II.,
 464, 18.
 आहू कुर्याद्भूतान्ते च V. II., P. II.,
 195, 15.
 आहू कुर्यान्मावास्याम् V. I., P. II.,
 319, 1.
 आहू कुर्यात्तथाऽऽप्नोति V. I., P. II.,
 313, 7.
 आहू च नो मा द्यगमत् V. I., P. II.,
 437, 16.
 आहू जन्मदिने चैव V. I., P. I.,
 257, 11.
 आहू तत्र न कर्तव्यं V. I., P. II.,
 334, 21.
 आहू तु नैकवर्गस्य V. I., P. II.,
 325, 19.
 आहू तेनापि कर्तव्यं V. I., P. II.,
 324, 13.
 आहू-स्यागविहीनस्य V. I., P. II.,
 218, 17.
 आहूः पञ्चदश्यां तु V. I., P. II.,
 316, 5.
 आहूशी पितृयज्ञे च V. I., P. II.,
 258, 9.
 आहूदेशं सम्प्रोक्ष्य V. I., P. II.,
 428, 2.
 आहू न ह्येषा पालंक्ष्या V. I., P. II.,
 374, 17.
 आहू नोद्भासनीयानि V. I., P. II.,
 440, 10.
 आहू नियुक्तान् प्रवृज्जानान् V. I.,
 P. II., 425, 14.
 आहू न्यूनाद्विकाशीनि V. I., P. II.,
 450, 12.
 आहू निर्वर्त्य विधिवत् V. I., P. II.,
 441, 6.
 आहूनि षोडशापाद्य V. I., P. II.,
 449, 15.

- आह्वयंक्तौ तु भुञ्जानो V. I., P. II., 425, 1.
 आह्वयंति रुचिश्चैव V. I., P. II., 308, 9.
 आह्वे प्रशस्तास्तिथयो V. I., P. II., 323, 5.
 आह्वयुक् प्रातरुथाय V. I., P. II., 368, 1.
 अह्ना भन्ती च शानानां V. I., P. I., 179, 18.
 आह्वयुग्यो नख-दमभु- V. I., P. II., 391, 2.
 आह्वयुग्यो गयो ध्यात्वा V. I., P. II., 401, 11.
 आह्वे यत् च नियमात् V. I., P. I., 253, 14.
 अह्वया परयोपेतः V. I., P. II., 183, 10.
 अह्वयां प्राणे V. I., P. I., 421, 5.
 अह्वया विमलं दत्तं V. I., P. I., 201, 18.
 आह्वीयेऽहनि सम्प्राप्ते V. I., P. II., 335, 12.
 आह्वीयेगुणयोगेऽपि V. I., P. II., 359, 16.
 आह्वविभे द्विजातीनाम् V. I., P. II., 336, 1.
 आह्वविभे समुत्पन्ने V. I., P. II., 331, 21.
 आह्वविभे समुत्पन्ने V. I., P. II., 332, 9.
 आह्वं वा विन्यस्तः स्यात् V. I., P. I., 387, 12.
 अह्नाविशितं यज्ञं V. I., P. I., 160, 4.
 आह्वे विवाहकाले च V. I., P. I., 352, 14.
 आह्वेषु दत्तैः प्रीयन्ते V. I., P. II., 370, 16.
 आह्वेषु विकिरं दत्त्वा V. I., P. II., 427, 11.
 आह्वस्य पूजितो देशो V. I., P. II., 303, 17.
 श्रीधरं बाह्वैः वामे V. I., P. I., 267, 11.
 श्रीपर्वते V. I., P. II., 306, 9.
 अप्यमाने V. II., P. II., 193, 13.
 श्रीः प्रजाः पशवश्चैव V. I., P. I., 162, 15.
 श्रीकलैरशुपदानां V. II., P. I., 180, 19.
 श्रावणकेन V. I., P. II., 138, 10.
 श्रेयान् परिग्रहो राज्ञां V. I., P. I., 201, 4.
 श्रेयान् भवति V. I., P. I., 173, 17.
 श्रियं प्राप्नोति पंचम्यां V. I., P. II., 318, 10.
 श्रियं प्रत्यक्षुखो ऽह्ने V. I., P. I., 429, 19.
 श्रेयः साधनता ह्येषां V. I., P. I., 87, 12.
 श्रियं सार्वे V. I., P. II., 313, 20.
 श्रवणे च शुभांशोक्तात् V. I., P. II., 313, 3.
 श्रवणेन तु यत्कर्म V. I., P. II., 128, 4.
 श्रावणी पौर्णमासी तु V. I., P. II., 128, 10.
 श्रावणपौर्णमास्यात् V. I., P. II., 127, 19.
 श्रावण्यां पौर्णमास्यात् V. I., P. I., 157, 5.
 श्रावण्यां प्रौढपद्यां वा V. I., P. II., 127, 9.
 श्रवणाश्वि-धनिष्ठार्द्रा- V. I., P. II., 309, 8.
 श्रावणस्य तु मासस्य V. I., P. II., 127, 15.

- आवणस्याष्टमी कृष्णा V. I., P. II.,
 311, 16.
 आवणस्याष्टमी कृष्णा V. I., P. I.,
 156, 3.
 अष्टमभिजिति V. I., P. II., 314, 7.
 आया-ऽनुशोचनाभ्यां वा V. I., P. I.,
 183, 12.
 अस्मात्कस्य छायायां V. I., P. I.,
 158, 11.
 अस्माभ्यु बान्धवैरुक्तं V. I., P. II.,
 292, 19.
 अ-कुक्षु-वराहांश्च V. II., P. I., 109,
 15.
 अकीडी इयेनजीवी च V. I., P. II.,
 351, 10.
 अः कर्ताऽस्मीति निश्चित्य V. I., P. II.,
 360, 8.
 अ-काकोट्-खरोलूक- V. II., P. I.,
 188, 16.
 अ-क्रोट्-वर्धभोलूक- V. I., P. I.,
 155, 2.
 अ-गौधोलूक-काकाश्च V. II., P. I.,
 88, 7.
 अ-गोमायु-कपीनां च V. II., P. I.,
 370, 14.
 आ च नित्यं विवड्याः स्युः V. II.,
 P. I., 366, 11.
 अ-वर्मणि यथा क्षीरम् V. II., P. I.,
 228, 12.
 आ चैव सम जन्मानि V. II., P. I.,
 377, 4.
 ओष्ठिष्ठशाने V. II., P. I., 392, ०.
 अ-जीवि-शौण्डिक- V. II., P. I.,
 388, 16.
 आ ततो जायते मूढः V. II., P. II.,
 267, 6.
 अेतानि पुष्पाणि तथा शर्मा च V. I.,
 P. I., 322, 1.
 अिचि-कुष्ठिकुलासीनां V. I., P. II.,
 73, 10.
 अिचि वल्लं आ रतं च V. II., P. II.,
 255, 11.
 आसीनां चैव विष्णुके V. II., P. I.,
 368, 14.
 अ नकुलं-सर्प- V. II., P. I., 88, 12.
 ओऽनभ्यायेऽद्यशर्वर्या V. I., P. I.,
 154, 21.
 अानयोनिशतं गच्छेत् V. II., P. II.,
 251, 5.
 आनो वा क्रोशुको वापि V. II., P. I.,
 66, 11.
 आनं हत्वा त्रिरात्रमुपवसेत् V. II., P. I.,
 89, 14.
 अपाक-चण्डालपरिपहेषु V. II., P. I.,
 112, 3.
 अपाकं पतितं व्यङ्ग्यम् V. II., P. I.,
 109, 13.
 अपाकोपहता या तु V. II., P. I.,
 353, 7.
 अपाक-पुल्कसासीनां V. II., P. II.,
 229, 12.
 अपाक-पुल्कसासीनां V. II., P. II.,
 234, 12.
 अपाको वृषली भोजुः V. II., P. I.,
 192, 16.
 अपरेनाङ्गुलिस्त्वा तं V. II., P. II.,
 13, 3.
 अ-विडाल-खरोट्णां V. II., P. I.,
 367, 6.
 आ भूत्वा कृकलास्तु V. II., P. II.,
 267, 7.
 अ-अश्च अ-अश्च V. I., P. I.,
 385, 10.
 अश्चे तु मरणं लोके V. II., P. II.,
 234, 14.
 अश्रमपात-सर्पाद्यैर् V. II., P. I.,
 281, 10.

श्वे वा पतिते ऽकस्मात् V. II., P. I.,
 281, 2.
 श्वभिर्हृतस्य यन्मांसं V. II., P. I.,
 192, 10.
 श्वभिः स्पर्शो जपेद्देव्याः V. II., P. I.,
 170, 23.
 श्व-माजोर-नकुल-V. II., P. I., 87, 4.
 श्वमांसमिच्छन्नात्तोऽपुं V. II., P. I.,
 415, 1.
 श्वयोनौ तु स संभूतः V. II., P. II.,
 266, 15.
 श्वयनिं स समासाद्य V. II., P. II.,
 224, 11.
 श्वपितृ कृत्वां विविधं V. II., P. II.,
 254, 10.
 श्व-शृगालेभ्यश्च V. II., P. II.,
 265, 8.
 श्व-शृगाल-वृक-हीपि- V. I., P. II.,
 388, 15.
 श्व-शृगालस्तस्यो गृध्रो V. II., P. II.,
 266, 10.
 श्वभूः पितामही ज्येष्ठा V. I., P. I.,
 332, 2.
 श्वभूमास्य धार्मी च V. II., P. I.,
 318, 15.
 श्वघुरयोश्च भगिन्यां च V. I., P. II.,
 251, 13.
 श्व-सूकर-खरोद्गाहि- V. II., P. I.,
 194, 1.
 श्व-सूकर-खरोद्गाहि- V. II., P. II.,
 277, 8.
 श्व-सूकर-खरोद्गाणां V. II., P. II.,
 242, 8.
 श्व-सूकरावलीढं च V. II., P. II.,
 193, 10.
 श्व-सूकरासी उवरी सर्व- V. II., P. II.,
 239, 8.
 श्व-शृगाल-खरेर्दो V. II., P. I.,
 66, 3.

श्वहताश्च शृगा मेभ्याः V. II., P. I.,
 189, 11.
 श्वो भविष्यति मे श्राद्धं V. I., P. II.,
 360, 4.
 श्वोभूतां पौर्णमासीमुपवसेत् V. II.,
 P. I., 299, 13.

घ.

घट्कर्त्रेको भवत्येषां V. I., P. I.,
 341, 14.
 घट्बिद्यते वा वषाणि V. I., P. II.,
 47, 16.
 घट्बिद्याद्गुणेपितः V. I., P. I.,
 462, 20.
 घट्बिद्यादादिकं चर्यं V. I., P. II.,
 47, 18.
 घट्स्वेतिषु हरेः सम्यक् V. I., P. I.,
 367, 4.
 घट्पादं पञ्चपादं वा V. I., P. II.,
 157, 14.
 घण्टं तु ब्राह्मणे हत्वा V. II., P. II.,
 73, 7.
 घण्टः पलालहरणे V. II., P. II.,
 257, 4.
 घण्टश्च जायते लोके V. II., P. II.,
 269, 6.
 घण्टश्च कुलटावाद्य V. II., P. I.,
 384, 8.
 घण्टां तु कर्मणामस्य V. I., P. I.,
 149, 17.
 घण्टानेकैकमेतेषां V. II., P. I.,
 31, 11.
 घण्टासास्त्रिमासोति V. I., P. I.,
 368, 15.
 घण्टासनिचयो वाऽपि V. I., P. II.,
 142, 14.
 घण्टासानय बो धुक्ते V. II., P. I.,
 376, 9.

- षण्मासान् यो द्विजो भुङ्क्ते V. I., P. II.,
 386, 6.
 षण्मासान् द्विगुणं प्रोक्तं V. II., P. I.,
 22, 13.
 षण्मासान् पक्षिणी V. I., P. II.,
 233, 17.
 षण्मासान् पक्षिणी V. I., P. II.,
 233, 4.
 षण्मासान् शूद्रहाऽप्येतत् V. II., P. I.,
 97, 8.
 षण्मासाभ्यन्तरं यावत् V. I., P. II.,
 239, 14.
 षण्मासं भुवि निःक्षिप्य V. II., P. I.,
 173, 4.
 षण्मासान् रुद्रागमांसेन V. I., P. II.,
 372, 2.
 षष्ठे काले पयोभक्षः V. II., P. II.,
 116, 2.
 षष्ठी च द्वादशी चैव V. I., P. I.,
 157, 13.
 षष्ठे च सप्तमे चैव V. I., P. I.,
 319, 9.
 षष्ठेऽथशीलोऽक्षशीलः V. I., P. II.,
 317, 17.
 षष्ठेऽन्नप्राशनं मासि V. I., P. II.,
 19, 12.
 षष्ठो प्रतिपदं चैव V. I., P. II.,
 30, 13.
 षष्ठे मास्यन्नप्राशनं V. I., P. II.,
 27, 13.
 षष्ठ्यां गम्या महाभाग V. I., P. II.,
 110, 13.
 षष्ठ्यां दूतमवाप्नोति V. I., P. II.,
 315, 17.
 षष्ठिर्वाग्ये प्रजायन्ते V. I., P. II.,
 125, 17.
 षष्ठिर्वाग्येऽहस्त्राणि V. II., P. II.,
 251, 3.
 षष्ठेऽष्टमे वा सीमन्तो V. I., P. II.,
 19, 10.
 षडङ्गवेदवित् विप्रो V. I., P. I.,
 197, 1.
 षडेतानि न गृह्णीयात् V. I., P. II.,
 183, 15.
 षडेतानि यतिर्नित्यं V. I., P. II.,
 184, 6.
 षड्-द्वा-द्वादशाहं च V. I., P. II.,
 207, 12; 216, 8.
 षडन्या नखशुद्धौ तु V. I., P. I.,
 231, 1.
 षडानुपूर्व्यां विप्रस्य V. I., P. II.,
 85, 14.
 षडङ्गं वा चरेत्कृच्छ्रं V. II., P. II.,
 88, 9.
 षडभक्तानशनेनाश्र- V. I., P. I.,
 136, 6.
 षड्भावं च त्रिरात्रं च V. II., P. I.,
 397, 12.
 षड्भावं तु चरेद्द्वैद्वयः V. II., P. II.,
 41, 18.
 षड्भावं तु तत्र प्रोक्तं V. II., P. I.,
 127, 13.
 षड्भावं वा त्रिरात्रं स्यात् V. I., P. II.,
 220, 12.
 षड्विपाकयुगुहिष्ठं V. I., P. I.,
 182, 1.
 षड् वैदयस् V. II., P. I., 98, 14.
 षडशीतिमुखे चैव V. I., P. I.,
 192, 4.
 षडशीतिमुखाः प्रोक्ताः V. I., P. I.,
 192, 13.
 षडहो-द्वादशाहानि V. II., P. II.,
 204, 3.
 षाण्मासिके तु संसर्गे V. II., P. I.,
 29, 11.
 षोडशारण्यवासिनः V. I., P. II.,
 146, 8.

षोडशचूर्निनाः स्त्रीणां V. I., P. II.,
99, 9.

स.

संक्षेप-विस्तराभ्यां हि V. I., P. II.,
2, 3.

सङ्गटे विषमे चैव V. II., P. II.,
39, 9.

सङ्गमन्तीह पापानि V. II., P. I.,
28, 3.

सङ्गान्तौ यानि इत्तानि V. I., P. I.,
192, 5.

सङ्गान्त्यां भानुवारे च V. I., P. I.,
288, 3.

संक्रान्त्या उपवासं च V. I., P. I.,
438, 6.

संक्रान्तावुपरारे च V. I., P. II.,
329, 5.

सङ्क्रान्तावुपवासेन V. I., P. II.,
327, 1.

सङ्करीकरणं हेयं V. II., P. I., 17, 8.

सङ्करीकरणं कृत्वा V. II., P. II.,
137, 8.

सङ्कल्पिते तथा भुङ्क्वा V. II., P. I.,
425, 4.

संकल्पं तु यथा कुर्यात् V. I., P. II.,
445, 1.

संकल्पं तु यथा आहुं V. I., P. II.,
445, 4.

सङ्कल्पोऽध्यवसायश्च V. II., P. I.,
312, 7.

सङ्कल्पयेद् यथाहारः V. I., P. I.,
382, 2.

संकल्पआहुमेवासौ V. I., P. II.,
444, 11.

संक्रिष्टाः पक्षिभावेन V. II., P. II.,
243, 16.

सङ्कृत्संस्कृतसंस्काराः V. I., P. II.,
21, 15.

सङ्कल्यानिना च यज्जप्तं V. I., P. I.,
306, 17.

सङ्क्रमेषु V. I., P. II., 307, 3.

समामेष्वनिवर्तिष्व V. I., P. I.,
472, 9.

संग्रामस्थश्च राजन्यो V. I., P. II.,
258, 2.

संघातं लीहितोऽयं च V. II., P. I.,
5, 2.

संजायते महावक्त्रो V. II., P. II.,
256, 2.

सञ्चितं यद्गृहस्थस्य V. I., P. II.,
196, 16.

सञ्चयं कुरुते यश्च V. I., P. I.,
188, 13.

सञ्चयः क्रियते लोके V. II., P. II.,
228, 16.

सञ्चयांश्च न कुर्यात् V. I., P. I.,
482, 1.

सञ्चुरेत्तानि शनकौ V. II., P. II.,
59, 9.

सन्ततेन मनोच्छेदः V. I., P. I.,
142, 5.

सन्तानस्याऽविनाशं तु V. I., P. II.,
107, 2.

सन्तापः कान्तिरल्पायुः V. I., P. I.,
282, 8.

सन्त्यज्य ग्राम्यमाहारं V. I., P. II.,
139, 7.

सन्तर्प्य धर्मराजानं V. I., P. I.,
361, 15.

संतुष्टो भार्ययाभर्त्ता V. I., P. II.,
112, 7.

सन्तुष्टाः सज्जनहिताः V. I., P. II.,
74, 15.

सन्निग्धमात्रे स्थानं स्यात् V. II.,
P. I., 167, 9.

सन्धिश्च विग्रहं चैव V. I., P. I.,
469, 18.

सन्धिन्यनिर्वाहोऽवस्था V. I., P. II.,
380, 4.

सन्धौ सन्ध्यामुपासीत V. I., P. I., 260, 13; 289, 7.	सन्निकृष्टं द्विजं यस्म V. I., P. II., 348, 1.
सन्ध्याकर्मवसाने तु V. I., P. I., 311, 10.	सन्निकृष्टमधीयानम् V. I., P. I., 187, 1.
सन्ध्याकर्मवसाने तु V. I., P. I., 311, 10.	सन्ध्यासेवकृतोद्वाहो V. I., P. II., 149, 8.
सन्ध्याकाले यथा राहः V. I., P. I., 437, 1.	सन्ध्यासस्तान् रहेत् सर्वात् V. I., P. II., 152, 5.
सन्ध्या-गणित-निर्घात- V. I., P. I., 157, 18.	सन्ध्यास्यन्ते द्विजं वृद्धा V. I., P. II., 196, 18.
सन्ध्यां चापाम्य शृणुयात् V. I., P. I., 471, 18.	सन्ध्यास्य दुर्मतिः कश्चित् V. II., P. II., 129, 12.
सन्ध्यात्रयं तु कर्तव्यं V. I., P. I., 289, 9; 298, 10.	सन्निरुद्धोन्मिष्यमानं V. I., P. II., 154, 10.
सन्ध्यां नोपासते विप्राः V. I., P. II., 164, 19.	सम्पृक्ता स्यादथाऽन्त्यैर्वा V. II., P. I., 345, 20.
सन्ध्यां पञ्चमहायज्ञान् V. I., P. II., 211, 9.	सम्पादितो विशेषस्तु V. I., P. II., 459, 3.
सन्ध्यां प्रतिग्रहं होमं V. I., P. II., 444, 3.	सम्पादयेद्यमाहारं V. II., P. I., 302, 14.
सन्ध्यापाग्नमहानौ तु V. I., P. I., 168, 7.	सम्पूज्य ब्राह्मणमुखे V. II., P. II., 161, 9.
सन्ध्यामापदि नोपास्ते V. II., P. II., 148, 14.	सम्प्राश्य सृण्वयं भाण्डं V. II., P. I., 194, 15.
सन्ध्यामुपासते ये तु V. I., P. I., 300, 11.	सम्प्राश्य विप्रो गृह्णीयात् V. I., P. II., 386, 13.
सन्ध्यामिष्टिं च होमं च V. I., P. I., 302, 8.	सम्प्राप्तो यातनास्थानं V. II., P. I., 57, 12.
सन्ध्यामिष्टिं चरुं होमं V. I., P. II., 210, 14.	सम्प्राप्तोऽज्ञायने शेषः V. I., P. II., 261, 21.
सन्ध्या येन न विज्ञाता V. I., P. I., 301, 2.	संपूर्णं सन्निपातं दद्यात् V. II., P. I., 269, 2.
सन्ध्यायोरुभयोस्तद्वत् V. I., P. I., 242, 19.	सम्बन्धिनस्तथा सर्वात् V. I., P. II., 348, 12.
सन्ध्यास्वाङ्गि विशेषेण V. I., P. II., 193, 10.	सम्भावयति चान्येन V. I., P. I., 331, 2.
सन्ध्याहीनोऽनुचिर्नित्यम् V. I., P. I., 300, 20.	सम्भावयति चान्येन V. II., P. I., 319, 12.

- सम्भाषणे ब्राह्मणानि- V. II., P. I., 109, 10.
 सम्भाष्य V. II., P. II., 142, 5.
 सम्भार्जनेनाश्वनेन V. II., P. I., 194, 6.
 संयोगं च वियोगं च V. I., P. II., 184, 9.
 संयोगं पतितैर्गत्वा V. II., P. II., 223, 12.
 संयत्नवाक् V. I., P. II., 49, 11.
 संरक्षेत् सर्वतश्चेत् V. I., P. I., 466, 12.
 संरक्षणार्थं अन्तुनां V. I., P. II., 194, 13.
 संरक्षणार्थं अन्तुनां V. I., P. II., 183, 6.
 संज्ञाप-स्पर्श-निःश्वासात् V. II., P. I., 28, 15.
 संकीर्तांगो वीतमत्सरः V. II., P. I., 249, 10.
 संबृन्त्याद्भुष्टमूलेन V. I., P. I., 237, 13.
 संवत्सरं V. II., P. II., 151, 9.
 संवत्सरे V. II., P. II., 72, 16.
 संवत्सरकृतोऽध्यायः V. I., P. II., 128, 15.
 संवत्सरकृतं पापं V. I., P. I., 362, 2.
 संवत्सरेण पतति V. II., P. I., 32, 14.
 संवत्सरेण पतति V. II., P. I., 28, 4.
 संवत्सरेण पतति V. II., P. I., 28, 7.
 * संवत्सरोत्सजे V. II., P. II., 108, 8.
 संवत्सरं तु कुम्भीरः V. II., P. II., 225, 4.
 संवत्सरातिक्रमे V. II., P. II., 108, 19.
 संवत्सरं तु गव्येन V. I., P. II., 372, 7.
 संवत्सरनिचयी V. I., P. II., 142, 8.
 संवत्सरेऽन्नप्राशनम् V. I., P. II., 27, 11.
 संवत्सरे पूर्णे त्रिपक्षे V. I., P. II., 456, 18.
 संवत्सरे पूर्णे द्वादशाहे वा V. I., P. II., 451, 6.
 संवत्सरं यवाहारः V. II., P. II., 138, 17.
 संवत्सरार्थं कुर्यात् V. II., P. II., 111, 12.
 संवत्सरं व्रतं कुर्यात् V. II., P. II., 146, 9.
 संवत्सरे व्यतीतिं तु V. I., P. II., 233, 11.
 संवत्सरे व्यतीतिं तु V. I., P. II., 235, 2.
 संवत्सरं व्रतं कुर्यात् V. II., P. II., 124, 7.
 संवत्सरं शुद्धस्य V. II., P. I., 98, 17.
 संवत्सरोषिते शिष्ये V. I., P. I., 146, 6.
 संवत्सरं साययवं V. I., P. I., 356, 14.
 संविशेच्च यथाकालम् V. I., P. I., 472, 4.
 संविशन्तीषु संविशेत् V. II., P. I., 292, 12.
 संवेशमानासु संविशन् V. II., P. I., 249, 9.
 संशोध्य विविधं मार्गं V. I., P. I., 458, 3.
 संशये तु नभोक्तव्यं V. II., P. I., 206, 12.
 सञ्चिन्नेषु समस्तेषु V. II., P. II., 277, 12.

त्यात् V. I., P. II., 247, 15.	संहताभिखिभिः पूर्वम् V. I., P. I., 237, 14.
संस्कृतान्नैर्हि विविधैः V. I., P. I., 379, 2.	स ईक्षां चक्रे V. I., P. I., 103, 16.
संस्कृतासु स्त्रीषु V. I., P. II., 241, 21.	स ईक्षत लोकात् V. I., P. I., 97, 14.
संसदि त्रीडया तुल्ये- V. I., P. I., 180, 9.	स इमांल्लोकान् V. I., P. I., 97, 14.
संसर्गे चादिके कुर्यात् V. II., P. I., 29, 12.	स एतम् V. I., P. I., 47, 7.
संसर्गदोषस्तेनाद्यैः V. I., P. II., 135, 9.	स एतं चतुर्विंशति रात्रम् V. I., P. II., 47, 14.
संसर्गात् बुध्यते तद्भि V. I., P. II., 382, 5.	स एष धर्मजः पुत्रः V. I., P. II., 105, 13.
संसर्गदोषः पापेषु V. II., P. II., 90, 15.	स एवैतं V. II., P. II., 283, 4.
संसारमेव निःसारं V. I., P. II., 149, 11.	स एवैनं तस्मात् V. II., P. II., 284, 5.
संसारान् प्रतिपद्यन्ते V. II., P. II., 242, 7.	स एवोपपत्तिर्ज्ञेयो V. I., P. II., 357, 6.
संस्थितेष्वयं द्वेषु V. I., P. I., 96, 3.	स एवास्मिन् V. II., P. II., 282, 11.
संस्थिते पक्षिणीं रात्रि V. I., P. II., 247, 14.	स क्रीतकः सुतस्तस्य V. II., P. I., 46, 18.
संस्तुषेच ततः क्षीर्षम् V. I., P. I., 238, 10.	सकर्मं तु वर्षासु V. II., P. I., 188, 1.
संस्पृष्टे हृदये चास्य V. I., P. I., 250, 11.	स कर्मणास् V. I., P. I., 172, 13.
संस्पृष्टो सूति कायास्तु V. I., P. II., 212, 9.	स कुर्यात् कृच्छ्रमभ्रान्तः V. II., P. II., 129, 13.
संस्पृष्टेन सचैलं V. II., P. I., 109, 11.	स कुर्यादर्थशौचं तु V. I., P. I., 230, 10.
संहताङ्गुलिना तोयं V. I., P. I., 237, 6.	स किल्बिषात् समुत्थाय V. II., P. I., 253, 8.
संहताङ्गुलिपाणिस्तु V. I., P. I., 332, 13.	सकल्पं सरहस्यं च V. I., P. II., 207, 16.
संहिताध्ययनमधीयानः V. II., P. I., 421, 10.	सकल्पं सरहस्यं च V. I., P. I., 148, 7; 333, 17.
संहतान् योधयेद्दृष्ट्वा V. I., P. I., 458, 18.	सकेशं वपनं कुर्यात् V. II., P. I., 123, 7.
	सकुञ्चोत्तराणात्तस्मै V. I., P. II., 38, 13.
	सकुञ्जन्त्याऽस्य वामीयं V. II., P. II., 167, 2.
	सकटाक्षं च नाग्नीयात् V. I., P. II., 278, 13.

- सकृत् V. II., P. II., 189, 2.
 सकृ-यावक-भैक्ष्यासी V. II., P. I.,
 244, 7.
 सकृत्पूजयते यस्तु V. I., P. I.,
 376, 3.
 सकृत् प्रदीयते कन्या V. I., P. II.,
 89, 14.
 स कृत्वा प्राकृतं कृच्छ्रं V. II., P. I.,
 328, 11.
 सकृत्त्वा गुरोर्भार्याम् V. II., P. I.,
 322, 11.
 सकृदुक्त्वा तदज्ञात् V. II., P. I.,
 379, 16.
 सकृदंशं निपतति V. I., P. II.,
 89, 17.
 सकृदाह वदानीति V. I., P. II.,
 89, 18.
 स कन्याः केवलाः स्मृते V. II., P. II.,
 230, 10.
 स कुबेरः स वरुणः V. I., P. I.,
 448, 1.
 सखिभार्या गुरोर्भार्या V. II., P. II.,
 265, 11.
 सखिभार्या गुरोर्भार्या V. II., P. II.,
 266, 2.
 सखिभार्या समारुह्य V. II., P. I.,
 328, 10.
 सखिभार्या समारुह्य V. II., P. I.,
 326, 16.
 सखा मेत्यादिना इण्डं V. I., P. II.,
 160, 6.
 सख्युः पुत्रस्य च स्त्रीषु V. II., P. I.,
 310, 9; 311, 3; 325, 1.
 सखि-सयोनि-सगोत्रा- V. II., P. I.,
 325, 1.
 सखि-सयोनि-सगोत्रा- V. II., P. I.,
 341, 12.
 सगुडं मरिचावतं तु V. I., P. II.,
 379, 18.
 स गच्छेत् परमं स्थानं V. I., P. I.,
 362, 8.
 स गच्छत्यञ्जसा विप्रो V. I., P. II.,
 50, 17.
 स गच्छेन्नरकं घोरं V. II., P. I.,
 421, 6.
 सगोत्रां चैवमस्या V. I., P. II.,
 72, 11.
 स गोत्रां चैवमस्योपयच्छेत् V. II.,
 P. I., 337, 18.
 सगोत्रां च सवर्णां च V. II., P. II.,
 271, 3.
 सगोत्राभिगामी V. II., P. II.,
 270, 1.
 सगोत्रासु सुतस्त्रीषु V. II., P. I.,
 310, 13.
 स गङ्गसी शरयति V. II., P. II.,
 248, 3.
 स गर्भे V. I., P. I., 50, 6.
 स गुरुर्व्यः क्रियाः कृत्वा V. I., P. I.,
 331, 5.
 सगौरसवर्षैः क्षौमं V. II., P. I.,
 180, 13.
 स गृहे गृढ उत्पन्नः V. II., P. I.,
 46, 10.
 स गोहत्याकृतं पापं V. I., P. I.,
 288, 1.
 स गोहत्याकृतं पापं V. II., P. I.,
 247, 2.
 सघृतं यावत्कं पीत्वा V. II., P. I.,
 64, 18.
 सच्चिदानन्दरूपम् V. I., P. I.,
 99, 3.
 स चण्डालोऽपि पूतात्मा V. I., P. I.,
 268, 2.
 स चण्डालस्त्वामोति V. I., P. I.,
 413, 5.
 स चेन्मनुष्यतां गच्छेत् V. II., P. II.,
 246, 2.

स चाऽर्वाकृ तर्पणात् कार्भः V. I., P. I., 344, 1.	स तु जातिविहीनेषु V. II., P. II., 229, 15.
सचैलो बहिराद्रुत्य V. II., P. II., 140, 14.	स तु जीवन् भवेच्छूद्रो V. I., P. II., 386, 7.
सचैलं वाग्यतः स्नात्वा V. II., P. I., 207, 4.	सततं प्रातरुत्थाय V. I., P. I., 260, 5.
सचैलं स्नानमन्त्रेणाम् V. I., P. II., 284, 4.	सततं प्रातरुत्थाय V. I., P. I., 147, 7.
सचैलः सशिराः स्नात्वा V. II., P. I., 109, 16.	सततमादित्येऽङ्घ्रि V. I., P. II., 314, 15.
सचिवान् सप्त चाटौ वा V. I., P. I., 463, 8.	स तु व्यहेण शुद्धयेत् V. II., P. I., 113, 11.
सच्छास्त्राद्विनिर्देशेन V. I., P. I., 429, 8.	स तदा तद्गुणप्राप्य V. II., P. II., 215, 10.
सजातीयगृहेष्वेव V. I., P. II., 40, 19.	स तद्वधकृत् द्वार्या V. II., P. I., 248, 7.
सजातीयेष्वयं प्रोक्तः V. II., P. I., 48, 4.	स तानुवाच धर्मात्मा V. II., P. II., 211, 13.
सजातीयेषु वर्णेषु V. I., P. II., 221, 12.	स तप्तकृच्छ्रसहितं V. II., P. I., 25, 2.
स जीवन्नेव शूद्रत्वम् V. II., P. I., 19, 2.	स तप्तकृच्छ्रसहितं चरेत् V. II., P. II., 43, 9.
स जीवन्नेव शूद्रत्वम् V. I., P. I., 54, 2; 150, 4.	सति मूले V. II., P. II., 205, 8.
सत्कृत्यान् प्रदातव्यं V. I., P. I., 396, 15.	सत्यं ज्ञानमनन्तं V. I., P. I., 99, 13.
सत्कृत्य भिक्षवे भिक्षां V. I., P. I., 406, 13.	सत्यं ब्रूयात् प्रियं ब्रूयात् V. I., P. II., 134, 1.
सत्कृत्य भिक्षवे भिक्षां V. I., P. I., 407, 10.	सत्यास्पृश्यवमानानां V. I., P. I., 132, 11.
सत्कृतिश्चानसुया च V. I., P. I., 181, 7.	सत्यं स्वर्तेन V. I., P. I., 117, 11.
सत्क्रिया-काल-पात्रादि- V. I., P. II., 364, 7.	सत्यं शानं तपः शौचम् V. I., P. I., 217, 15.
सत्क्रियां देश-कालौ च V. I., P. II., 364, 1.	सत्यानृते V. I., P. II., 170, 7.
स तु चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I., 116, 11; 368, 6.	सत्यानृताभ्यामपि वा V. I., P. I., 340, 11.
	सत्यानृतं तु वाणिज्यं V. I., P. I., 341, 3.
	सत्येन तु विशुद्धयन्ति V. II., P. I., 236, 6.
	सत्येन तेनाजमशेषमेतत् V. I., P. I., 494, 1.

- सत्येन तेन मे भुक्तं V. I., P. I., 434, 4.
 सत्येन द्योतते वक्त्रिः V. II., P. I.,
 236, 1.
 सत्येन द्योतते राजा V. II., P. I.,
 235, 21.
 सत्यपूतां वदेद्वाचं V. I., P. II.,
 194, 6.
 सत्यप्रवृत्ताश्च नराः V. I., P. I., 132, 6.
 सत्य-बोध-सुखा-ऽनन्त- V. I., P. I.,
 95, 17.
 सत्यामन्यां सवर्णायां V. I., P. II.,
 115, 18.
 सत्यामेव तु तीव्रायां V. I., P. II.,
 161, 1.
 सत्यवचनं सन्तोषो V. I., P. II.,
 343, 15.
 सत्यं वदेत् V. II., P. II., 174, 7.
 सत्यव्रतो भरद्वाजो V. I., P. I.,
 108, 8.
 सत्यस्य इह विभ्रंशः V. I., P. I.,
 132, 10.
 स तु यद्यन्यज्जातीयः V. I., P. II.,
 91, 4.
 सत्री च ब्राह्मणी नित्यं V. I., P. II.,
 258, 3.
 सन्नरीक्षा च सर्वेषां V. I., P. I.,
 135, 2.
 सन्न-व्रति-ब्रह्मचारि- V. I., P. II.,
 257, 15.
 स तीर्थफलप्राप्नोति V. I., P. I.,
 276, 11.
 सतिलं नाम-गोक्षिण V. I., P. II.,
 436, 9.
 स नृत्यं भूणहत्यायाः V. I., P. II.,
 100, 9.
 सत्त्वज्ञानप्रणान् सौम्यान् V. I., P. II.,
 157, 9.
 सत्त्वं ज्ञानं तमोऽज्ञानं V. II., P. II.,
 215, 10.
 सत्त्वं रजस्तमश्चेति V. II., P. II.,
 215, 7.
 सत्त्वस्य लक्षणं धर्मः V. II., P. II.,
 217, 8.
 स तु सान्त्वनं कृच्छ्रं V. II., P. I.,
 113, 8.
 स तस्मिन्नेव कर्तव्यो V. I., P. II.,
 68, 7.
 स तस्योत्पादयेत्तुष्टिं V. II., P. I.,
 271, 5.
 स तस्य बुद्धूतं दृष्ट्वा V. I., P. I.,
 115, 11.
 स तस्य व्रतं कुर्यात् V. II., P. II.,
 89, 10.
 स तस्यैव व्रतं कुर्यात् V. II., P. I.,
 27, 20.
 स तस्य सुकृतं दृष्ट्वा V. I., P. II.,
 190, 15.
 * * सत्सु विभेषु V. I., P. II.,
 440, 3.
 सश कामिकुलं वदर्थं V. I., P. II.,
 73, 11.
 स इन्धव्य उपेनश्चेत् V. I., P. II.,
 285, 17.
 सश आस्यशनं नाद्यात् V. I., P. I.,
 422, 8.
 सशचाराः कुलीनाश्च V. I., P. I.,
 178, 11.
 सशचारस्य च तथा V. I., P. I.,
 153, 10.
 सशान-मान-सत्कारैः V. I., P. I.,
 466, 4.
 सशोपवीतिना भाष्यं V. I., P. II.,
 38, 9.
 सशोऽपहतसर्वस्वः V. II., P. II.,
 236, 17.
 सशश्च निन्विताचारः V. I., P. II.,
 359, 8.

सद्य एव विशुद्धिः स्यात् V. I., P. II.,
230, 9.
सद्य एवाश्व- V. II., P. II., 68, 8.
सद्यः शौचं तथैकाहं V. I., P. II.,
207, 11; 216, 7.
सद्येन पाशैः सर्वाङ्गं V. II., P. II.,
14, 9.
सद्योजातं यथा नारीं V. I., P. II.
185, 11.
सद्योनि संशये पापे V. II., P. I.
206, 10.
सद्यः पतति मांसेन V. I., P. I.,
485, 13.
सद्यः प्रक्षालिको वा स्यात् V. I., P. II.,
142, 13.
सद्योवधूनां V. I., P. II., 82, 14.
सद्यः शौचं भवेत्तत्र V. I., P. II.,
245, 13.
सद्यः शौचमहस्यहः V. I., P. II.,
243, 12.
सद्यः शौचं सनाख्यातं V. I., P. II.,
232, 2.
सद्यः आहूति V. I., P. II., 367, 9.
सद्यस्त्वप्रौढकन्यायां V. I., P. II.,
245, 20.
सद्यः स्नानं प्रकुर्वीत V. II., P. II.,
144, 4.
स द्विजो वैद्यतामेति V. II., P. II.,
241, 2.
सदैवोत्तममुखः प्रातः V. I., P. I.,
223, 13.
सदैव वा पर्ववर्जं V. I., P. II.,
104, 12.
स देवांश्च पिहंश्चैव V. I., P. I.,
431, 12.
सदैवसोम्येव V. I., P. I., 100, 1.
सदैव स्वपतः पुंसो V. I., P. I.,
441, 9.

सदृशं तु प्रकुर्याद्यं V. II., P. I.,
46, 7.
सदृशानेव तानाहुः V. I., P. II.,
119, 2.
सदृशौ दिवसच्छिद्र- V. I., P. I.,
193, 15.
सदृशं प्रीतिसंयुक्तं V. II., P. I.,
46, 6.
सदा सम्भवतः कार्यम् V. I., P. II.,
36, 4.
सदस्यं सदृशं V. I., P. I., 172, 13.
स धर्मो यं विगृह्णन्ते V. I., P. I.,
88, 10.
स नित्यं हन्ति पापानि V. I., P. I.,
256, 11.
स नैव व्यभवत् V. I., P. I., 111, 8.
सन्धि समाधौ V. I., P. II.,
167, 15.
सन्निहत्यां गयायां च V. I., P. II.,
304, 10.
सन्निमीलितदृष्टौ मौनी V. I., P. I.,
291, 15.
सनाऽऽसत V. I., P. I., 126, 8.
स पक्षः सकलः पुण्यः V. I., P. II.,
321, 21.
सपिण्डीकरणं कुर्युः V. I., P. II.,
458, 2.
सपिण्डीकरणं कुर्यात् V. I., P. II.,
453, 6.
सपिण्डीकरणं कुर्यात् V. I., P. II.,
452, 1.
सपिण्डीकरणान्तं च V. I., P. II.,
330, 8.
सपिण्डीकरणान्तं च V. I., P. II.,
330, 1.
सपिण्डीकरणं तेषां V. I., P. II.,
458, 13.
सपिण्डीकरणं तस्य V. I., P. II.,
452, 22.

- सपिण्डीकरणं तस्यां V. I., P. II.,
451, 17.
- सपिण्डीकरणादूर्ध्वं V. I., P. II.,
329, 9.
- सपिण्डीकरणादूर्ध्वं V. I., P. II.,
446, 8.
- सपिण्डीकरणादूर्ध्वं V. I., P. II.,
454, 7.
- सपिण्डीकरणादूर्ध्वं माता-पित्रोः V. I.,
P. II., 447, 3.
- सपिण्डीकरणादूर्ध्वं V. I., P. II.,
454, 15.
- सपिण्डीकरणादूर्ध्वं V. I., P. II.,
454, 5.
- सपिण्डीकरणशब्दम् V. I., P. II.,
454, 20.
- सपिण्डता तु पुरुषे V. I., P. II.,
222, 11.
- सपिण्डता तु पुरुषे V. I., P. II.,
60, 13; 222, 16.
- सपिण्डानां तु सर्वेषाम् V. I., P. II.,
242, 7.
- सपिण्डनं त्रिपक्षे स्यात् V. I., P. II.,
468, 14.
- सपिण्डा-ऽपत्यशरेषु V. II., P. I.,
311, 7.
- सपिण्डो वा सगोत्रो वा V. II., P. I.,
43, 6.
- सपिण्डसन्ततिर्वाऽपि V. I., P. II.,
462, 22.
- सपिण्डीकरणात् धेने V. I., P. II.,
452, 10.
- सप्तागारं चरेद्भिक्षम् V. I., P. II.,
162, 13.
- सप्तागाराण्यपूर्वाणि V. II., P. II.,
59, 8.
- सप्तागाराण्यसंक्रल्पितानि V. II.,
P. II., 58, 5.
- सप्तागारान् चरेद्भिक्षम् V. II., P. II.,
126, 4.
- सप्तजन्मनि कुष्टी स्यात् V. II., P. I.,
6, 20.
- सप्तस्यूर्ध्वगता वृद्धाः V. II., P. I.,
122, 6.
- सप्तविंशत्तन्ध्यायान् V. I., P. I.,
155, 9.
- सप्तदीपवती भूमिः V. I., P. II.,
53, 1.
- सप्तद्वारावकीर्णा च V. I., P. II.,
194, 10.
- सप्त-पञ्च-त्रिरात्रैस्तु V. I., P. II.,
221, 2.
- सप्तपैत्रिर्भवाः कन्याः V. I., P. II.,
57, 8.
- सप्त पूर्वान् सप्त पगान् V. I., P. II.,
348, 9.
- सप्तभिः पात्रमानीभिः V. II., P. II.,
122, 5.
- सप्तमी नवमी चैव V. I., P. I.,
281, 13.
- सप्तमे ब्रह्मवर्चसकामम् V. I., P. II.,
32, 1.
- सप्तमे मासि V. I., P. II., 21, 9.
- सप्तम्यां चैव कन्यार्थी V. I., P. II.,
110, 14.
- सप्तम्यां तु सतो वासो V. I., P. I.,
368, 6.
- सप्तम्यां रविभुक्तायां V. II., P. II.,
281, 8.
- सप्तम्यां रविवारे च V. I., P. I.,
355, 18.
- सप्तम्यां रविवारे च V. I., P. I.,
355, 11.
- सप्तमी वामकन्यां तु V. I., P. I.,
367, 14.
- सप्तमे वर्षे राद्धिः V. II., P. II., 317, 17.

सप्तमेऽङ्के तृतीयेऽङ्के V. I., P. II., 448, 10.	स भृणहा सुरापथ V. I., P. I., 428, 8.
सप्तमं V. II., P. II., 194, 3.	सभार्यस्तु शुचिः स्नातो V. I., P. I., 379, 6.
सप्तमं तथा कुर्यात् V. II., P. I., 86, 10.	स भवेत्सूकरो भ्रात्र्यः V. II., P. I., 377, 6.
सप्तमं V. I., P. II., 306, 11.	सम्भाव्यवेत्सूकस्वात् V. I., P. I., 12, 4.
सप्तमिनामगस्त्याष्टमानां V. I., P. II., 71, 16.	सभा वा न प्रवेष्टव्या V. I., P. I., 16, 5.
सप्तमि पठतः कृत्वा V. I., P. I., 157, 1.	सभागु चैव सर्वासु V. I., P. I., 327, 9.
सप्तमिन्नागमा धर्म्याः V. I., P. I., 339, 1.	समीक्ष्य धर्मविदुद्ध्या V. II., P. I., 235, 6.
सप्तमि शतिका कार्या V. I., P. I., 309, 12.	समाजोत्सवसम्पन्नं V. I., P. I., 464, 14.
सप्त षट्पञ्चभिः पुण्ड्रं V. I., P. I., 267, 4.	समाच्छिद्य तु तां कन्यां V. I., P. II., 90, 19.
सप्तमेन तु कृच्छ्रोऽयं V. II., P. I., 31, 4.	स मुहो नरकं याति V. I., P. I., 352, 11.
सप्तमेन इडेन V. II., P. II., 36, 1.	समुत्कर्षेऽतुलं V. II., P. II., 107, 9.
स पापिष्ठो विवाहानां V. I., P. II., 85, 6.	समता चैव सर्वस्मिन् V. I., P. II., 194, 2.
स पात्यन्नेवशवस् V. II., P. I., 17, 6.	समित्-पुष्प-कुशा-ऽऽज्या-ऽम्बु- V. I., P. I., 330, 2.
सपवित्रेण पाणिना V. I., P. I., 295, 1.	समित् पुष्प-कुशादीनां V. I., P. I., 337, 18.
सपवित्रेण हस्तेन V. I., P. I., 218, 13.	समत्वं ब्राह्मणेर्गच्छेत् V. II., P. II., 83, 7.
सम्बन्धिनः स्त्रियो गत्वा V. II., P. I., 328, 7.	समस्त्वमागतस्यापि V. I., P. II., 328, 1.
सम्बन्ध-बन्धवादीनाम् V. I., P. II., 329, 17.	समुत्पूजेदुक्तवताम् V. I., P. II., 427, 2.
सम्बन्धासत्तिमालोक्य V. I., P. II., 466, 19.	समता रौम्यता V. I., P. II., 343, 9.
स ब्रम्हवरमण्येति V. I., P. I., 310, 16.	समृद्धिं तत्र जानीयात् V. II., P. II., 2, 2.
स सुवाधनिनां वशे V. II., P. II., 240, 4.	

- समुद्रगानकीतीरे V. I., P. II., 304, 14.
 समुद्ररौतनादाऽपि V. II., P. I., 45, 20.
 समुद्रयानसिद्धिमाप्ये V. I., P. II., 314, 6.
 समुद्रयायी बन्दी च V. I., P. II., 350, 18.
 समुद्रयायी बान्ताशी V. I., P. II., 350, 3.
 समुद्रो वा एष V. I., P. I., 313, 2.
 समुद्रे समतां याति V. I., P. I., 201, 8.
 समुद्रसंयानम् V. II., P. II., 135, 12.
 सम-द्विगुण-साहस्रम् V. II., P. II., 65, 14.
 समानगोत्र-प्रवरां V. I., P. II., 72, 16.
 समाऽन्ने सोमयज्ञानां V. I., P. I., 168, 9.
 समानोदकभावस्तु V. I., P. II., 222, 17.
 समानानि विजानीयात् V. II., P. II., 78, 1.
 समानप्रवरां चैव V. I., P. II., 63, 21.
 समानप्रवरां चैव V. II., P. I., 337, 15.
 समानाय स्वहंति V. I., P. I., 418, 8.
 समा निरुद्धा चैव V. I., P. I., 457, 5.
 समानवर्णोऽसु V. I., P. II., 120, 1.
 समानाशौचसम्पाते V. I., P. II., 24, 1.
 समाने सर्वहस्तेन V. I., P. I., 418, 22.
 समाप्तिं प्रेततन्त्रस्य V. I., P. II., 231, 4.
 समेऽपुमान् पुं-स्त्रियोर्वा V. I., P. II., 101, 17.
 समाप्य श्रीकं पिण्डान् V. I., P. II., 231, 7.
 समाप्य वेदं युगिषाम् V. I., P. I., 157, 19.
 साम्प्रतानि दुराचारो V. I., P. II., 389, 22.
 सममन्त्राज्ञये शानं V. II., P. II., 65, 10.
 सममन्त्राहणे शानं V. I., P. I., 185, 17.
 सम्यक् पञ्चमहायज्ञैः V. I., P. I., 413, 12.
 सम्यक् पालयिता भागं V. I., P. I., 453, 7.
 सम्यक् पालयिता भागं V. I., P. I., 452, 15.
 सम्यगाचम्य तोयेन V. I., P. I., 240, 14.
 समयानां च भेत्तारः V. I., P. II., 358, 15.
 समर्थं नातिक्रामेत् V. II., P. I., 367, 15.
 समयश्चापि साधूनां V. I., P. I., 137, 11.
 समर्थं धनमुद्धृत्य V. I., P. II., 353, 21.
 समर्थं पण्यमाहृत्य V. II., P. I., 386, 10.
 समरविजयं कौजे V. I., P. II., 314, 6.
 समर्थस्तोषयित्वाऽर्थैः V. I., P. II., 114, 14.
 समालिङ्गोत् स्त्रियं वाऽपि V. II., P. I., 315, 16.

- समूलाः पितृवैष्यः V. I., P. I., 255, 6.
 समावृत्तौ V. I., P. II., 130, 10.
 समावृत्तेन सर्वे V. I., P. I., 335, 17.
 समे शुचौ V. I., P. I., 41, 6.
 समवस्कन्दयेच्चैनं V. I., P. I., 459, 10. •
 समस्तानां च कार्येषु V. I., P. I., 463, 12.
 समस्तभिव्याद्धितिभिः V. I., P. II., 399, 11.
 समं स्यादश्रुतत्वात् V. I., P. II., 362, 14.
 स महालयसंज्ञः स्यान् V. I., P. II., 319, 8.
 समाहृत्य तु तद्वैश्यं V. I., P. II., 42, 14.
 स याति नरकं घोरं V. II., P. I., 229, 2.
 स याति नरकं घोरं V. II., P. II., 268, 1.
 स याति नरकं घोरं V. I., P. I., 479, 16.
 स याति नरकान् घोरान् V. I., P. I., 444, 11.
 स याति नरकान् घोरान् V. I., P. II., 177, 15.
 स यशःसां समीपे स्यात् V. I., P. II., 413, 12.
 स यद्यनेन V. I., P. II., 107, 10.
 स राजभयमाप्नोति V. II., P. II., 234, 4.
 स राजसो मनुष्येषु V. II., P. II., 214, 16.
 सरितोऽथ मनुष्याश्च V. I., P. I., 356, 16.
 सरिद्वरासु V. I., P. II., 307, 3. •
 सर्पस्य नकुलस्याथ V. II., P. II., 139, 9.
 सर्पहन्ता नाबमात्रं दद्यात् V. II., P. I., 87, 2. •
 सर्वेऽव्याघ्रहतेषु V. II., P. I., 287, 5.
 सर्वे एते पुण्यलोकाः V. I., P. I., 56, 7.
 सर्वकृतयाजिनाम् V. I., P. I., 421, 9.
 सर्वकामांस्तथा विद्यां V. I., P. II., 315, 9.
 सर्वे कर्माऽनसव्येन V. I., P. II., 437, 3.
 सर्वाकरेषु V. II., P. II., 100, 4.
 सर्वाकरेष्वधीकारो V. II., P. I., 66, 10.
 सर्वकालं तिलैः स्नानं V. I., P. I., 231, 10.
 सर्वकालमुपस्थानं V. I., P. I., 302, 1.
 सर्वाङ्गकुक्षीतिमिरी V. II., P. II., 236, 13.
 सर्वांगरोगी पापात्मा V. II., P. II., 240, 7.
 सर्वमासप्रमाणम् V. II., P. I., 299, 21.
 सर्वे चान्ते पञ्चगव्यं पिबेयुः V. II., P. I., 442, 4.
 सर्वे चैव त्रिविण्डिनः V. I., P. II., 173, 9.
 सर्वजलजमांसाशने च V. II., P. I., 389, 8.
 सर्वेण तु प्रयत्नेन V. I., P. I., 464, 7.
 सर्वाण्येतानि शुद्धानि V. II., P. I., 191, 4.

सर्वाण्यस्वानिकान्याहः V. I., P. II., 303, 11.	सर्वान् पितृगणान् सम्यक् V. I., P. I., 388, 1.
सर्वाण्यहानि सन्तिष्ठन् V. II., P. I., 301, 5.	सर्वोश्च प्राणिनः स्थूलान् V. II., P. I., 94, 2.
सर्वे तत्तस्य वैशीभिर् V. II., P. II., 155, 8.	सर्वान् लोकान् V. I., P. II., 151, 2.
सर्वतो धर्मपटुभागो V. I., P. I., 453, 14.	सर्वपेक्षा च V. I., P. I., 59, 1.
सर्वे तन्निष्कलं याति V. I., P. I., 323, 10.	सर्वे पृच्छानि तत्त्वेन V. II., P. I., 214, 16.
सर्वतः प्रतिगृहीयात् V. I., P. I., 202, 17.	सर्वे पुनाति धर्मात्मा V. II., P. II., 185, 9.
सर्वतः प्रतिगृहीयात् V. II., P. I., 414, C.	सर्वे पुनस्तु मे पापं V. II., P. II., 193, 6.
सर्वत्र सर्वपापेषु V. II., P. I., 461, 15.	सर्वपापप्रशमने V. II., P. II., 162, 13.
सर्वे तस्याऽऽहुता धर्माः V. I., P. I., 377, 12.	सर्वपापप्रसक्तोऽपि V. II., P. II., 162, 4.
सर्वथा वर्तते यज्ञः V. I., P. I., 313, 15.	सर्वपापविनिर्मुक्तो V. I., P. I., 216, 4.
सर्वधर्मस्तुमुहो V. I., P. I., 167, 19.	सर्वभयेषु सर्वेषां V. II., P. II., 194, 14.
सर्वान् कामान् बोधि V. I., P. II., 314, 17.	सर्वपापावहा जगुर् V. II., P. I., 428, 18.
सर्वान् कामान् पैत्र्ये V. I., P. II., 313, 20.	सर्वपापहरो दिव्यो V. II., P. II., 191, 10.
सर्वान् कामान् वाग्राणि V. I., P. II., 319, 2.	सर्वोपायैरसाध्या स्यात् V. I., P. II., 86, 11.
सर्वान् कामान् वैश्वदेवे V. I., P. II., 314, 7.	सर्वं प्रकृतं दत्त्वा V. I., P. II., 421, 3.
सर्वान् कामान् श्रयणे V. I., P. II., 314, 18.	सर्वं पशुपितं भोज्यं V. I., P. II., 383, 9.
सर्वेन्द्रियाणां चापल्यं V. I., P. II., 424, 15.	सर्वे भैश्वजस्तस्य V. I., P. II., 189, 6.
सर्वान् जानुमानिश्च V. II., P. I., 413, 1.	सर्वभक्ष्य- V. II., P. II., 212, 15.
सर्वान् पञ्चनखांस्तथा V. I., P. II., 388, 19.	सर्वभक्ष्यापूप- V. I., P. I., 420, 12.
	सर्वभूतहितः शान्तः V. I., P. II., 181, 2.
	सर्वेभ्यो भूतेभ्यः V. I., P. I., 384, 7.
	सर्वभावे स्त्रियः कुर्वन् V. I., P. II., 463, 10.

सर्वाभावे स्वयं पत्न्यः V. I., P. II., 453, 1.	सर्वेषां तत्समं तावत् V. I., P. I., 429, 8.
सर्वाभिश्च शिरः पश्चात् V. I., P. I., 238, 4.	सर्वेष्वेतेषु V. II., P. II., 5, 11.
सर्वमच्छिद्रमित्युक्त्वा V. I., P. II., 421, 5.	सर्वेषां तु विदित्वैषां V. I., P. I., 460, 8.
सर्वमुत्पन्नयभाण्डभैक्षनम् V. II., P. I., 121, 19.	सर्वेषां तु विशिष्टेन V. I., P. I., 463, 13.
सर्वमन्नमुपादाय V. I., P. II., 428, 10.	सर्वेषां पशुजानीनां V. II., P. I., 339, 17.
सर्वमभ्युक्षयेद्देन V. II., P. I., 195, 3.	सर्वेषामप्यभावे तु V. I., P. II., 189, 12.
सर्वमायननं पुण्यं V. II., P. II., 261, 11.	सर्वेषामप्यशौचानां V. II., P. I., 192, 14.
सर्वमर्थं त्रिपादं च V. II., P. I., 107, 13.	सर्वेषामेव दानानां V. I., P. I., 191, 3.
सर्वमहतिं शुद्धात्मा V. I., P. I., 258, 18.	सर्वेषामेव भूतानां V. II., P. I., 249, 1.
सर्वैरनुमतिं कृत्वा V. I., P. II., 290, 18.	सर्वेषामेव यागानाम् V. I., P. I., 432, 5.
सर्वलक्षणयुक्तापि V. I., P. I., 130, 1.	सर्वेषामिव वर्णानां V. I., P. II., 463, 13.
सर्वं लब्धं V. I., P. II., 49, 9.	सर्वेषां वा V. I., P. II., 95, 17.
सर्वं वा एतेन V. II., P. II., 53, 6.	सर्वेषां वा गव्यम् V. I., P. II., 33, 2.
सर्वं वाऽपि चरेद् दामं V. I., P. II., 42, 1.	सर्वेष्वेतेषु द्विजानां V. II., P. I., 370, 2.
सर्वव्यञ्जनसंयुक्तं V. I., P. II., 192, 8.	सर्वेषु वेदेषु V. I., P. II., 168, 1.
सर्ववर्णेषु तुल्यासु V. I., P. II., 118, 16.	सर्वेष्वेवापरपक्षस्य V. I., P. II., 317, 10.
सर्ववर्णेषु सायावाः V. I., P. II., 220, 5.	सर्वेषां वर्णानाम् V. II., P. II., 65, 8.
सर्वावदयकावसानेषु V. I., P. I., 419, 11.	सर्वेष्वेव व्रतेष्वेवं V. II., P. II., 170, 18.
सर्वाश्चैव प्रजा नित्यं V. I., P. I., 152, 18.	सर्वेषां वा शुद्धाम् V. I., P. II., 95, 17.
सर्वेषां चैव नास्तिक्यं V. II., P. II., 238, 17.	सर्वेषां स्नेहपक्वानां V. II., P. II., 117, 6.
सर्वेषु समवर्णानाम् V. I., P. II., 219, 15.	सर्वे सुकृतपावने V. I., P. I., 402, 8.
	सर्वसङ्गनिवृत्तस्य V. I., P. II., 235, 5.

- सरःसु देवस्वातेषु V. I., P. I., 269, 7.
 सर्वाः समुद्रगाः पुण्याः V. II., P. II., 201, 7.
 सर्वास्तामेव विद्यानां V. II., P. II., 119, 9.
 सरस्वती च सायान्हे V. I., P. I., 289, 12.
 सरस्वती तथा कृष्णा V. I., P. I., 290, 3.
 सरस्वती विष्णुरूपा V. I., P. I., 290, 5.
 सर्वस्वेनापि कर्तव्यं V. II., P. I., 6, 16.
 सर्वस्वं वा वेदविदे V. II., P. II., 69, 9.
 सर्वस्वं वा वेदविदे V. II., P. II., 55, 1.
 सर्वसंस्थाऽधि कारः स्यात् V. I., P. I., 161, 19.
 सर्वपा-रा वशाकाभ्याम् V. I., P. II., 371, 2.
 सरीमुपादिभेदेन V. II., P. II., 243, 4.
 सर्वेषां निश्चितं यत् स्यात् V. II., P. I., 236, 16.
 स वा एष V. I., P. I., 106, 13.
 स विज्ञातस्तु कालेन V. II., P. I., 125, 2.
 स वपिक स्वर्गमाप्नोति V. I., P. I., 479, 13.
 सविद्योतनात् सैव V. I., P. I., 289, 15.
 स वै देवलको नाम V. I., P. I., 188, 9.
 स वै भूमी न सम्भाष्यो V. I., P. I., 151, 7.
 सद्यं गौतम-शाण्डिल्यौ V. I., P. II., 432, 16.
 सद्यं चावाय पात्रे तु V. I., P. II., 187, 10.
 सद्यं जानुं ततोऽन्वाच्य V. I., P. I., 356, 19.
 सद्यं जान्वाच्य सनकैः V. I., P. II., 287, 12.
 सद्योत्तराभ्यां पाणिभ्याम् V. I., P. II., 430, 16.
 सद्येन देवकार्याणि V. I., P. I., 351, 16.
 सद्येन वैश्वदेवार्थं V. I., P. II., 331, 8.
 सद्येन सद्यः स्पष्टव्यः V. I., P. I., 327, 20.
 सद्यं मूवं गृहीत्वाऽस्मिन् V. I., P. II., 37, 5.
 सद्यादुक्तिकां गायत्रीं V. I., P. II., 421, 12.
 सद्याद्वृत्ति-प्रणवकाः V. II., P. II., 155, 3.
 सद्याद्वृत्तिं सप्रणवां V. I., P. I., 292, 1.
 स वायुमागच्छति V. I., P. II., 269, 4.
 स वायुमिवात्मानं V. I., P. I., 126, 9.
 सवर्णागमने रक्तः V. II., P. II., 270, 11.
 सवर्णाऽग्रे द्विजातीनां V. I., P. II., 94, 12.
 सवर्णानां तु सर्वेषां V. II., P. I., 419, 13.
 सवर्णान्याङ्गनाड्यौ V. I., P. I., 136, 2.
 सवर्णैर्भ्यो जलं देयं V. I., P. I., 359, 12.
 सवर्णैर्भ्यः सवर्णासु V. I., P. II., 118, 12.
 सवर्णानधिकवर्णा V. II., P. I., 161, 19.

- सवर्णमसुरूपं च V. I., P. II., 80, 13.
 सवर्णस्याशौचे V. II., P. I., 420 9.
 सवर्णानि विधौ धर्म्ये V. I., P. II., 115, 19.
 सत्रतस्तु शुना दष्टः V. II. P. I., 64, 17.
 स वै वार्ध्वाणसः प्रोक्तः V. I., P. II., 372, 21.
 स वै वार्ध्वाणिकोनाम V. II., P. I., 386, 10.
 स वै वार्ध्वाणिकोनाम V. I., P. II., 353, 22.
 स वै शरीरी प्रथमः V. I., P. I., 106, 2.
 सवर्षं गोशतं तेन V. I., P. I., 216, 11.
 सवर्षणं शिभमुत्कृत्य V. II., P. I., 313, 15.
 स वैश्ववर्षं याति V. I., P. I., 281, 8.
 सवसा जलमाहुत्य V. I., P. II., 229, 11; 235, 18.
 सवसा जलमाहुत्य V. II., P. II., 140, 8.
 स शिखीत्सुच्यते विद्वान् V. I., P. II., 169, 5.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. I., P. II., 168, 10.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. I., 229, 5.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. II., 11, 8.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. I., 244, 1.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. II., 121, 12.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. I., 345, 7.
 सशिखं वपनं कुर्यात् V. II., P. I., 253, 2.
 स शुद्रवद् बहिः कार्यः V. I., P. I., 112, 11.
 स श्रीकलैरशुपहं V. II., P. I., 180, 12.
 स षडङ्गं ब्रह्मवर्ध V. II., P. I., 323, 12.
 स साधुभिर्बहिष्कार्यः V. I., P. I., 13, 2.
 स साधुभिर्बहिष्कार्यो V. II., P. II., 105, 8.
 सस्यापहारी V. II., P. II., 259, 6.
 सस्यान्यन्यानि वा हत्वा V. II., P. II., 256, 1.
 स सान्वयः शूद्रसमः V. I., P. I., 151, 11.
 स स्त्रीषु ५ साधुमुपासीदत् V. I., P. II., 103, 7.
 सहस्रपरमां देवी V. I., P. I., 708, 7.
 सहोदजोऽपविद्वत् V. II., P. I., 47, 13.
 सह द्विजैश्च भुक्तेन V. II., P. I., 66, 17.
 सह धर्मं चरेतेन V. I., P. II., 80, 14.
 सह पुत्रम् V. I., P. I., 173, 3.
 सह पुण्योत्तमेन महादेवम् V. I., P. I., 372, 20.
 सहोभौ चरतां धर्मम् V. I., P. II., 84, 18.
 सह यज्ञाः प्रजाः सृष्टा V. I., P. I., 159, 10.
 स होवाच V. I., P. I., 10, 10.
 स होवाच महिमान् एवैषाम् V. I., P. I., 206, 2.
 स होवाच याज्ञवल्क्यः V. I., P. II., 166, 17.
 सहस्रगुणितं दानं V. I., P. I., 192, 19.

सहस्रगुणमाहृत्य V. I., P. I., 124, 13.	सा चाऽधेविधिपूर्तेया V. I., P. II., 357, 14.
सहस्राणि सहस्र इत्यनुवाके V. I., P. I., 375, 8.	सा चेत् पुनः प्रदुष्येत V. II., P. I., 354, 6.
सहस्रमा सा देवी V. I., P. I., 310, 8.	सा तिथिस्तस्य कर्तव्या V. I., P. II., 332, 18.
सहस्राणि सहस्रग इति V. I., P. I., 374, 13.	साविकानां कलं शुद्धये V. I., P. I., 184, 11.
सहस्रं तु जपेद्देव्याः V. II., P. I., 41, 6.	सा तु सन्ध्या समाख्याता V. I., P. I., 288, 16.
सहस्रं तु पितृन् माता V. I., P. I., 332, 15.	सावित्र्यां पश्चिनां सन्ध्या V. I., P. I., 297, 17.
सहस्रपरमां V. II., P. II., 139, 1.	साधुजन- V. II., P. II., 238, 1.
सहस्रपरमां देव्यां V. II., P. II., 156, 2.	साधुं चाऽपतितं विप्रं V. I., P. II., 190, 14.
सहस्रं मानसः प्रोक्तः V. I., P. I., 305, 4.	साधूनां च यथावृत्तम् V. I., P. I., 113, 17.
सहस्र-शत-कोटीनाम् V. I., P. I., 307, 15.	साधयन्ती नमस्तत्र V. I., P. II., 33, 5.
सहस्रशीर्षाज्जापों च V. II., P. II., 167, 13.	सा धाङ्गशी जायतेऽगुत्री V. II., P. I., 34, 13.
सा कन्या वृषली ज्ञेया V. II., P. I., 159, 4.	साध्वीनामेव नारीनाम् V. II., P. I., 78, 10.
साक्षाच्चतुर्गुणं चैव V. II., P. I., 426, 17.	सा मुञ्जाप्याऽधिर्वत्तव्या V. I., P. II., 114, 7.
साक्षात्स्पर्शो तु यत्प्रोक्तं V. I., P. I., 279, 2.	सान्त्वनिकं यक्षमाणम् V. I., P. II., 8, 7.
साक्षादेवैतं V. II., P. II., 284, 12.	सान्त्वयने द्वितीयोऽङ्ग V. II., P. I., 336, 7.
सामिकस्तु यदा कर्ता V. I., P. II., 452, 17.	सान्त्वयने प्रकुर्वीत V. II., P. I., 327, 9.
सा गोत्राद्भूयते नारी V. I., P. II., 63, 7.	सान्निध्यमस्मिन्तोये च V. I., P. I., 275, 2; 284, 13.
साङ्गोपाङ्गान्स्तथा वेदान् V. I., P. I., 402, 11.	सान्निध्ये विषयाणां च V. I., P. II., 156, 8.
साङ्गैः ब्राह्मण्याः V. I., P. II., 98, 14.	साधयेद्विधानार्थात् V. I., P. I., 338, 6.
सा आग्नेविधिपूर्तेया V. II., P. I., 51, 6.	साधारणस्त्रियां नास्ति V. II., P. I., 324, 12.

सापराधमयालोक्य V. I., P. I., 454, 19.	सायं-प्रातस्स्वप्नम् V. I., P. II., 43, 15.
सा प्रशस्ता द्विजातीनां V. I., P. II., 62, 21.	सायं-प्रातस्स्वप्नम् V. I., P. I., 423, 5.
सामिक्षा हिंसिता ज्ञेया V. I., P. II., 190, 19.	सायं-प्रातस्तथैवोक्तं V. II., P. II., 173, 12.
सा मर्त्यपरमा नित्यं V. II., P. I., 57, 16.	सायं-प्रातः सदा सन्ध्यां V. I., P. II., 165, 1.
साऽमृताऽपि हि तेनैक्यं V. I., P. II., 456, 18.	सायममिथ मेत्युक्त्वा V. I., P. I., 295, 6.
सामानि V. II., P. II., 157, 5.	सायं मन्त्रवशाच्चम्य V. I., P. I., 296, 12.
साम्ना ज्ञानेन भवेन V. I., P. I., 459, 13.	सायं सङ्गोपनार्थं तु V. II., P. I., 256, 3.
सामान्यवृक्षिणां लब्ध्वा V. II., P. II., 220, 2.	सायंसन्ध्यामुपस्थाय V. II., P. II., 160, 8.
सामानि सरहस्यानि V. II., P. II., 159, 16.	सार्धं चान्द्रायणं मासे V. II., P. I., 424, 4.
साम्परायिककल्पेन V. I., P. I., 458, 4.	सार्धपं गन्धतैलं च V. I., P. I., 283, 8.
सामर्थ्यं सति दुर्बुद्धिर् V. I., P. I., 178, 9.	सारसैकशफान् हंसान् V. II., P. I., 407, 4.
सायं ग्रहं तथा पाद्ः V. II., P. II., 173, 2.	सारसं चाष-भासौ च V. II., P. I., 79, 13.
सायं द्वाविंशतिर्मासाः V. II., P. II., 172, 1.	सारसं रज्जुबालं च V. I., P. II., 387, 6.
सायं-प्रातर्द्विजातीनाम् V. I., P. I., 423, 1.	सा ऽहन्धनीसमाचारा V. II., P. I., 54, 17.
सायंप्रातर्द्विसार्धं स्यात् V. II., P. II., 173, 7.	सार्धवर्णिकमन्त्रायं V. I., P. II., 427, 1.
सायं प्रातर्वैश्वदेवं V. I., P. II., 254, 11.	सालकटे V. II., P. II., 188, 6.
सायं प्रातर्वैश्वदेवः V. I., P. I., 389, 11.	सावित्री च जपेन्नित्यं V. II., P. II., 170, 7.
सायं-प्रातश्च जुहुयात् V. I., P. II., 39, 10.	सावित्री च जपेन्नित्यं V. II., P. I., 244, 12.
सायं-प्रातश्चतुश्चतुरः V. II., P. I., 304, 9.	सावित्री पतिता यस्य V. II., P. II., 121, 11.

सावित्रीपतिता ब्राह्म्याः V. I., P. I., 53, 9.	सा सद्यः सन्निरोद्धव्या V. I., P. II., 115, 5.
सावित्रीपतिता ब्राह्म्याः V. I., P. II., 31, 15; 165, 5.	सा सन्ध्या वृषली ज्ञेया V. I., P. I., 294, 8.
सावित्री प्रणवः *V. I., P. I., 39, 12.	सा रामजन्मकं यावत् V. II., P. I., 35, 21.
सावित्रीमात्रसंस्तु V. II., P. I., 217, 13.	सा स्वर्गमात्मपातेन *V. II., P. I., 56, 5.
सावित्रीमशुचौ दृष्टे V. II., P. II., 104, 5.	सिद्धाः कृताश्च ये भक्ताः V. I., P. II., 377, 8.
सावित्र्या धूपम् V. I., P. I., 374, 5.	सिद्धक्षेत्रेषु तीर्थेषु V. I., P. I., 307, 14.
सावित्र्या त्रिवृत्तं कुर्वत V. I., P. II., 36, 21.	सिद्धक्षेत्रे न कुर्वत V. I., P. II., 333, 20.
सावित्र्या दशकृत्वोऽङ्गि V. I., P. II., 38, 16.	सिद्धान्नं भुक्त्वा V. II., P. I., 393, 9.
सावित्र्याभिनिम्बितम् V. I., P. I., 296, 6.	सिद्धं भुक्त्वा पराकः V. II., P. I., 117, 2.
सावित्र्यष्टसहस्रं V. II., P. II., 83, 1.	सिद्धमेकस्य सम्पश्यन् V. I., P. II., 179, 19.
सावित्र्यष्टसहस्रं तु V. I., P. II., 148, 15.	सिद्धमन्नं तथा सर्वं V. II., P. I., 115, 3.
सावित्र्यष्टसहस्रं तु V. II., P. II., 11, 3.	सिद्धमन्नं भक्तजनैः V. I., P. II., 188, 18.
सावित्री व्याहती श्वैव V. II., P. II., 191, 1.	सिद्धान्नविक्रये विप्रः V. II., P. I., 118, 9.
सावित्री व्याहरेद्वापि V. II., P. I., 118, 14.	सिद्धस्य हविष्यस्य V. I., P. I., 390, 18.
सावित्रश्च जयन्तश्च V. I., P. I., 358, 1.	सिद्धयसिद्धयोः समं भूत्वा V. I., P. I., 61, 8.
सांवत्सरि क्रममैश्च V. I., P. I., 465, 3.	सिद्धहविषाम् V. II., P. I., 112, 16.
साधनः क्षीणशेषाभ्युः V. I., P. I., 144, 2.	सिन्धोस्तीरे V. I., P. II., 307, 1.
सा इयेनी जायते राजन् V. II., P. II., 228, 7.	सिन्धु-सौराष्ट्र-सौवीरान् V. II., P. II., 147, 5.
साभचैलाऽवगाह्याऽऽपः V. II., P. I., 169, 19.	सितानि सुगन्धीनि V. I., P. II., 394, 7.
सा सद्यः सन्निरोद्धव्या V. II., P. I., 357, 12.	सिद्धे मे मन्दुरित्येतन् V. II., P. II., 159, 13.

- सिंहव्याघ्रर्ष-शरभाः V. I., P. II., 388, 13.
 सिंहव्याघ्र-वृकाणां च V. II., P. I., 92, 5.
 सिंहा व्याघ्रा वराहाश्च V. II., P. II., 218, 2.
 सिंहस्थौ गुरु-भौमौ चेत् V. I., P. II., 309, 6.
 सीदते द्विजमुख्याय V. I., P. I., 178, 8.
 सीदंश्चेत् प्रतिगृहीयात् V. I., P. I., 197, 12.
 सीमन्तोन्नयनं कर्म V. I., P. II., 22, 1.
 सीमन्तोन्नयने चैव V. I., P. II., 461, 9.
 सुखानि धार्मिकोऽदृष्ट V. II., P. II., 211, 7.
 सुखेन युङ्क्ते विप्रो हि V. I., P. I., 417, 5.
 सुखं मनैतत्परिणामसम्भवं V. I., P. I., 433, 15.
 सुगन्धिनिस्तथा द्रव्यैः V. I., P. II., 244, 7.
 सुगन्धिमत्स्यमांसं च V. I., P. II., 369, 15.
 सुगन्धायाम् V. II., P. II., 306, 2.
 सुगुर्वप्यपहन्त्येनो V. II., P. II., 165, 11.
 सुदधेष् च शुक्लीयात् V. I., P. II., 7, 4.
 सुतविन्ध्यस्तपस्वीकः V. I., P. II., 137, 15.
 सुदूरात् परिहर्तव्यैः V. I., P. II., 225, 15.
 सुदूरात् परिहर्तव्यैः V. II., P. I., 21, 1.
 सुपर्ण विप्राः V. I., P. I., 209, 3.
 सुपर्णं च सुपर्णं च V. I., P. I., 434, 12.
 सुप्तं मत्तां प्रमत्तां वा V. I., P. II., 85, 5.
 सुप्तवत् वर्तते निस्थं V. I., P. II., 186, 9.
 सुप्त्वा क्षुत्वा च अक्षुत्वा च V. II., P. II., 104, 12.
 सुप्त्वा क्षुत्वा च अक्षुत्वा च V. I., P. I., 239, 11.
 सुपरीक्षितमन्त्राद्यम् V. I., P. I., 471, 7.
 सुप्रक्षालितचरणतलो V. I., P. I., 440, 13.
 सुमन्तु कश्यपो बभूवुः V. I., P. I., 108, 7.
 सुमन्तु-जैमिनिकृताः V. I., P. I., 169, 7.
 सुमन्त्रिणः प्रकुर्वीत V. I., P. I., 163, 3.
 सुरापो V. II., P. II., 253, 9.
 सुरापो V. II., P. II., 252, 16.
 सुरापः V. II., P. II., 165, 1.
 सुरां पीत्वाऽसु निर्मज्ज्य V. II., P. II., 166, 2.
 सुरापाने कामकृते V. II., P. II., 81, 6.
 सुरापानेन तज्जुल्यम् V. I., P. I., 426, 12.
 सुरापानेन तज्जुल्यम् V. I., P. I., 426, 9.
 सुरापानापनुत्तर्यर्थं V. II., P. II., 82, 7.
 सुरापाने ब्राह्मणः V. II., P. II., 82, 10.
 सुरां पिबति स व्यक्तम् V. I., P. I., 325, 4.
 सुरां पिबेति वक्तव्यम् V. I., P. I., 325, 4.

सुराण्य आत्मन्यागिन्यो V. II., P. I., 20, 18.	सुवर्णस्तेयं ब्राह्मणं V. II., P. II., 88, 3.
सुरापः प्राण्यते द्योनिं V. II., P. II., 250, 10.	सुवर्णस्यापहरणे V. II., P. II., 88, 3.
सुरापी व्याधित्वा धूर्ता V. I., P. II., 113, 1.	सुवर्णस्यैव जमानैश्च V. I., P. I., 167, 11.
सुराभाण्डोक्तं पीत्वा V. II., P. I., 398, 3.	सुसूक्ष्मं सूक्ष्मदन्तस्य V. I., P. I., 251, 14.
सुवर्णकृष्णलं ह्येकम् V. II., P. II., 87, 18.	सुसम्पन्नमित्यनुज्ञा V. I., P. II., 459, 12.
सुराभाण्डस्थिता आपो V. II., P. I., 442, 20.	सुसम्पन्नमिति तद्विप्रश्च V. I., P. II., 459, 11.
सुरा-मूत्र-पुरीषैस्तु V. II., P. I., 172, 2.	सुतकं सुतके चैव V. I., P. II., 211, 13.
सुरा-लघुनसस्पृष्टं V. I., P. II., 382, 4.	सुक्त-स्तोत्रज्ञपं मुक्त्या V. I., P. II., 422, 12.
सुराया विक्रयं कृत्वा V. II., P. II., 117, 10.	सूकरः कृमिको मनु V. II., P. II., 265, 15.
सुरायाः सकृत् पाने V. II., P. II., 81, 1.	सूकरो जातमावस्तु V. II., P. II., 267, 5.
सुवर्णाकारानिष्पन्नं V. I., P. II., 227, 11.	सूकरः पञ्चवर्षाणि V. II., P. II., 266, 4.
सुवर्ण-मणि-मुक्तानि V. II., P. II., 261, 16.	सूकराष्ट-खरान् हत्वा V. II., P. I., 94, 1.
सुवर्णैर्याजकानां च V. I., P. I., 191, 9.	सूक्ष्मेण हाष्ठशुपायेन V. I., P. I., 462, 6.
सुवर्ण-रजत-ताम्रं V. II., P. I., 175, 16.	सूक्ष्मो धर्मो महाराज V. I., P. I., 92, 2.
सुवर्णं रजतं ताम्रं V. II., P. I., 175, 8.	सूचकाः प्रेक्षकाश्चैव V. I., P. II., 358, 14.
सुवर्ण-रजताभ्यां वा V. II., P. I., 143, 16.	सूचकश्च हि V. II., P. II., 3. 10.
सुवर्णं रजतं चैव V. I., P. I., 160, 10.	सूचनात् सूचमित्याहुः V. I., P. II., 168, 12.
सुवर्णस्तेयी V. II., P. II., 89, 10.	सूच्या ब्रजेण चैवैतात् V. I., P. I., 458, 19.
सुवर्णस्तेयी V. II., P. II., 263, 5.	सूतको कर्मणां स्यात् V. I., P. I., 302, 6.
सुवर्णस्तेयकृद्दिप्रो V. II., P. II., 86, 10.	सूतकी तु पुलं वृष्टा V. I., P. II., 260, 15.

- सूतके तु समुद्रने V. I., P. II., 211, 16.
 सूतके तु सपिण्डानां V. I., P. II., 212, 11.
 सूतकेनैव शुद्धिः स्यात् V. I., P. II., 230, 18.
 सूतके मृतके चैस्यात् V. I., P. II., 264, 8.
 सूतके मृतके चैव V. I., P. II., 210, 16.
 सूतके मृतके चैव V. I., P. I., 302, 11.
 सूतके मानुरेव स्यात् V. I., P. II., 212, 15; 259, 16.
 सूतिकायां मृतायां तु V. II., P. I., 170, 4.
 सूतिकावासनिलयाः V. I., P. II., 214, 13.
 सूतके सकलं मानुः V. I., P. II., 231, 13.
 सूतिकां सूतिकां नारीं V. II., P. I., 109, 14.
 सूतके सूतिकावर्ज V. I., P. II., 212, 8.
 सूतके सावित्र्या V. I., P. II., 210, 19.
 सूत्रमन्तर्गतं येषां V. I., P. II., 168, 19.
 सूत्रं सलोमकं चेत्स्यात् V. I., P. II., 38, 15.
 सूपकारेण यत् कर्म V. I., P. II., 255, 17.
 सूर्मि उवलन्ती वाऽऽश्लिष्य V. II., P. I., 314, 12.
 सूर्मि उवलन्ती वाऽऽश्लिष्य V. II., P. I., 315, 4.
 सूर्मि उवलन्ती वाऽऽश्लिष्येत् V. II., P. I., 315, 19.
 सूर्ये कन्यागते आहं V. I., P. II., 323, 21.
 सूर्यग्रहणतुल्या तु V. I., P. I., 280, 15.
 सूर्यग्रहे तु नाभीयात् V. I., P. I., 436, 6.
 सूर्यादिवैव-भूतेभ्यो V. I., P. II., 192, 9.
 सूर्यापकाशे V. II., P. II., 237, 9.
 सूर्यादये तु यः शंते V. II., P. II., 147, 9.
 सूर्यो नो दिवः सूक्तं V. II., P. II., 281, 1.
 सूर्योऽभ्युदितो V. II., P. II., 148, 2.
 सूर्याय V. II., P. II., 188, 1.
 सूर्यश्च V. I., P. I., 155, 7.
 सूर्यस्य विर्नमस्कारम् V. II., P. II., 49, 2.
 खगलयोनिं प्राप्नोति V. II., P. I., 36, 6.
 खगल-वृक गो-विप्रैः V. II., P. I., 67, 5.
 सेनापति-बलाध्यक्षौ V. I., P. I., 458, 14.
 सेवया हि धनं लब्ध्वा V. I., P. I., 482, 2.
 सेवा श्वत्तिराख्याता V. I., P. I., 341, 4.
 सेह निदामवामोति V. II., P. I., 36, 4.
 सेव तत्र-प्रशस्ता स्यात् V. I., P. I., 227, 13.
 सेवा चित्रा V. I., P. I., 107, 2.
 सोऽकामयत V. I., P. I., 103, 14.
 सोऽभिर्भवति वायुश्च V. I., P. I., 448, 5.
 सोऽग्निवारिमहाबाचां V. I., P. II., 229, 7.

- सोऽचिराद् भ्रष्टयते राज्यात् V. I.,
 P. I., 468, 2.
 सोऽजितात्माऽजितामात्यः V. I.,
 P. I., 474, 8.
 सोऽतिकृच्छ्रेण सुखयेत्तु V. II.,
 P. I., 24, 5.
 सोऽतिथिः सर्वभूतानां V. I., P. I.,
 398, 9.
 सोऽनपत्यत्वमामोति V. II., P. II.,
 238, 15.
 सोऽपानस्कश्च यो भुङ्क्ते V. I., P. I.,
 430, 10.
 सोऽपानस्को जलस्थो वा V. I., P. I.,
 247, 7.
 सोऽपि मृत्युमवाप्नोति V. II., P. II.,
 225, 6.
 सोऽपि याति पिशाचत्वे V. II., P. II.,
 222, 15.
 सोऽपि विप्रो मृतो जन्तुः V. II., P. II.,
 225, 2.
 सोमपानफलं तस्य V. I., P. I., 248,
 17.
 सोमपानसमं भैक्षं V. I., P. II.,
 189, 8.
 सोमाय V. II., P. II., 188, 1.
 सोमलोकमवाप्नोति V. II., P. II.,
 9, 3.
 सोम-सूर्याशुपातेन V. II., P. I., 155,
 4.
 सोऽरण्यं परेत्य V. I., P. I., 174, 9.
 सोऽष्णीषो बद्धपथं दुः V. I., P. I.,
 246, 3.
 सोऽषैरुदक-गोमूत्रैः V. II., P. I.,
 180, 11.
 सोऽङ्गनारायणो देवः V. I., P. II.,
 187, 15.
 सोऽहमस्मीदृशं गसीत V. I., P. I.,
 299, 17.
 सौचामण्यामपि सुरा- V. I., P. I., 135,
 4.
 सौनिक-कव्याद्-निषाद्- V. II., P. I.,
 384, 2.
 सौनिको वर्णिकश्चैव V. II., P. I.,
 387, 4.
 सौनिकानं सृत्तिकानं V. II., P. I.,
 385, 5.
 सौनिकानं सृत्तिकानं V. II., P. I.,
 385, 11.
 सौभाग्यं चान्द्रे V. I., P. II., 314, 16.
 सौभाग्यं काल्गुनीषु V. I., P. II.,
 314, 1.
 सौम्यास्तु विधिपूर्वेण V. I., P. I.,
 163, 10.
 सौवर्णेन च पात्रेण V. I., P. I., 354,
 4.
 सौवर्णे राजते चैव V. I., P. I., 249,
 13.
 सौवर्णे राजते ताम्रे V. I., P. I.,
 466, 3.
 सौवर्णे राजते ताम्रे V. I., P. II.,
 191, 19.
 सौवर्ण-राजतौदुम्बर- V. I., P. II.,
 405, 12.
 सौवर्ण-राजताभ्यां च V. I., P. II.,
 419, 3.
 सौवर्णा राजती वापि V. II., P. II.,
 186, 7.
 सौवीर-पथो-वधि- V. II., P. I.,
 122, 3.
 स्कान्दं च भक्तिमार्गस्य V. I., P. I.,
 365, 17.
 स्कन्धितं प्रतिना रेतो V. II., P. II.,
 129, 6.
 स्कन्धितं प्रतिना रेतो V. II., P. I.,
 17, 15.
 स्कन्धयोः स्पर्शनादेव V. I., P. I.,
 250, 9.

- स्कन्धवारि खले सार्थे V. I., P. II., 184, 3.
- स्कन्ने जुहोति V. I., P. I., 60, 15.
- स्तोकानामुद्धृतानां च V. II., P. I., 154, 19.
- स्तनान्तरे भुवोर्मध्ये V. II., P. II., 48, 5.
- स्तनान्धूर्ध्वमधो नाभेः V. I., P. II., 38, 1.
- स्तेन प्रकीर्णकेशो V. II., P. II., 89, 1.
- स्तेयम् V. II., P. II., 100, 8.
- स्तेये ब्रह्मस्यूतस्य V. II., P. II., 88, 15.
- स्तीर्णेषु र्धमेष्वासीत V. I., P. II., 159, 6.
- स्तरणासनपिण्डेषु V. I., P. I., 225, 16.
- स्तीर्त्वा तु गार्हपत्यस्य V. I., P. II., 159, 4.
- स्तीर्त्वा पितॄणां त्रीण्येव V. I., P. II., 409, 17.
- स्तीक्षीरं तु द्विजः पीत्वा V. II., P. I., 405, 6.
- स्तीगर्भिणी गोगर्भिणी- V. II., P. I., 251, 18.
- स्तीणां क्रीडार्यसम्भोगे V. II., P. II., 145, 10.
- स्तीणां च प्रेक्षणालम्भम् V. I., P. II., 46, 4.
- स्तीणां तु पतितो गर्भः V. I., P. I., 238, 1.
- स्तीणां नास्ति परित्यागो V. II., P. I., 352, 11.
- स्तीणाम् V. II., P. I., 396, 11.
- स्तीणां मुखं रतिसंसेर्गे 191, 11.
- स्तीणामयात्मनः स्पर्शे V. I., P. I., 239, 5.
- स्तीणामसंस्कृतानां तु V. I., P. II., 246, 3.
- स्तीणां सुखोद्यमकूरं V. I., P. II., 25, 12.
- स्तीधृता शयने नीली V. II., P. II., 146, 2.
- स्ती-पान-मृगया-ऽक्षाणां V. I., P. I., 180, 7.
- स्तीप्रसुआधिवेत्तव्या V. I., P. I., 113, 2.
- स्ती-बाल-मद्यक- V. II., P. I., 190, 4.
- स्तीभिर्जितेषु यदन्नं V. I., P. I., 189, 2.
- स्तीभिर्भर्तृवचः कार्यम् V. I., P. I., 129, 10.
- स्तीक्षस्तोक्तोक्तौ वारि V. II., P. II., 254, 14.
- स्ती शुद्र-पतितांश्चैव V. I., P. II., 170, 4.
- स्ती-शुद्रयोरर्धमानं V. I., P. I., 230, 1.
- स्ती-शुद्र-विद्व-क्षत्रवधो V. II., P. I., 101, 9.
- स्ती-शुद्र-विद्व-क्षत्रवधो V. II., P. II., 17, 4.
- स्तीष्वनन्तरजातासु V. I., P. II., 119, 1.
- स्तीसम्बन्धो दशैतानि V. I., P. II., 72, 21.
- स्तीया जीवनम् V. II., P. II., 100, 6.
- स्तीयोष्णिष्ठस्थिता भागो V. II., P. I., 445, 4.
- स्तीयोऽतिरूपाः-प्रतिपदि V. I., P. II., 316, 18.
- स्ती यद्यकृतसीमन्ता V. I., P. II., 22, 5.

- स्त्रियो नवम्यां प्राप्नोति V. I., P. II., 318, 12.
 स्त्रियश्चाऽपुरुषा मार्यं V. I., P. I., 474, 17.
 स्त्रियश्च रतिसंसर्गो V. II., P. I., 191, 13.
 स्त्रियोऽप्येतेन कल्पेन V. II., P. II., 255, 2.
 स्त्रियाः शुक्तेऽधिके स्त्री स्यात् V. I., P. II., 101, 12.
 स्त्री शुद्धी नाभिभाषेत V. II., P. I., 301, 1.
 स्त्रियः सर्वतः V. II., P. I., 189, 15.
 सुकृपाणिक विज्ञातम् V. I., P. I., 330, 10.
 स्रोतःसु विधिवत् स्यात्वा V. I., P. I., 280, 18.
 स्रोतसां भेदकश्चैव V. I., P. II., 351, 8.
 स्थाण्डिले पद्मकं कृत्वा V. I., P. I., 366, 4.
 स्थाणु-पाषण्ड-गणिकाः V. II., P. I., 380, 8.
 स्थिते तिष्ठद्भुजं याते V. I., P. I., 152, 3.
 स्थित्यर्थावधिकं गृह्यन् V. I., P. I., 199, 3.
 स्थितिरविच्छिन्न- V. I., P. II., 343, 5.
 स्थितिर्हि सत्ये धर्मस्य- V. I., P. I., 129, 4.
 स्थाना-ऽऽसनाभ्यां V. II., P. II., 136, 2.
 स्थाना-ऽऽसनाभ्यां V. II., P. II., 60, 2.
 स्थाना-ऽऽसनाभ्यां विहरेत् V. II., P. II., 170, 5.
 स्थाना-ऽऽसनाभ्यां विहरेद् V. II., P. I., 301, 6.
 स्थाना-ऽऽसन-विहारैर्वा V. I., P. II., 143, 13.
 स्थाना-ऽऽसनशीलः V. I., P. II., 49, 11.
 स्थानं समुद्रं गुप्तिं V. I., P. I., 463, 10.
 स्थाने युद्धे च कुशलान् V. I., P. I., 458, 17.
 स्थान-वृद्धि-क्षय-ज्ञान- V. I., P. I., 474, 3.
 स्थापितं मां ततस्तस्मिन् V. I., P. I., 366, 7.
 स्थापयेत् तत्र तद्वदयं V. I., P. I., 460, 9.
 स्थापायेत्वा तु कर्मेषु V. II., P. I., 437, 1.
 स्थानीपाकविधानेन V. II., P. II., 125, 19.
 स्थूलं विषमवन्तस्य V. I., P. I., 251, 14.
 स्थूल-सूक्ष्मशरीराभ्यां V. I., P. II., 183, 11.
 स्थले स्थित्वा जले यस्तु V. I., P. I., 353, 3.
 स्थावराः कृमि-कीदाश्च V. II., P. I., 217, 15.
 स्थावरं जङ्गमं बीजं V. I., P. II., 183, 14.
 स्थावरं जङ्गमं वाऽपि V. II., P. I., 365, 16.
 स्थावर-सरीसृपादीनां V. II., P. II., 124, 2.
 स्नातको जप्यनिरतः V. I., P. II., 841, 20.
 स्नातकव्रतलोपे च V. II., P. II., 141, 10.
 स्नातोऽधिकारी भवति V. I., P. II., 396, 7.

- स्नातानपवरेयुस्तान् V. I., P. II., 292, 2.
 स्नातश्चाश्रवासः V. I., P. I., 276, 1.
 स्नातस्य वङ्कितमेन V. I., P. I., 286, 11.
 स्नातः सगन्धधूपप्रतीतो V. I., P. II., 103, 3.
 स्नापयित्वाऽनदुहो V. I., P. II., 6, 14.
 स्नायुं V. II., P. II., 71, 12.
 स्नायान्नरीशु शुद्धासु V. I., P. I., 258, 10.
 स्नुषागामी V. II., P. II., 258, 3.
 स्नुषाश्चभ्रौश्च पित्रोश्च V. I., P. II., 467, 6.
 स्नास्यतो वरुणः शक्ति V. I., P. I., 427, 8.
 स्नास्यन्तु गुरुणाऽऽज्ञप्तः V. I., P. II., 52, 11.
 स्नेहाकर्षप्रसंगाद्वा V. II., P. I., 114, 10.
 स्नेहपक्वं च तक्रं च V. II., P. I., 416, 6.
 स्नेहैशुन्य-मात्सर्यं V. I., P. II., 180, 11.
 स्नेहापहारी V. II., P. II., 258, 14.
 स्नेहापहारी V. II., P. II., 263, 5.
 स्नात्वा गृहं विशेषिप्रो V. I., P. II., 275, 8.
 स्नात्वा चाऽऽचम्य विधिवत् V. I., P. II., 179, 4.
 स्नात्वाऽऽचान्तो वारिमध्ये V. I., P. I., 260, 16.
 स्नात्वाऽऽचामेत्तर्हः विप्रः V. I., P. I., 249, 2.
 स्नात्वा नद्यां नु पूर्वाह्ने V. II., P. II., 162, 1.
 स्नात्वाऽननजहः शेषम् V. II., P. I., 453, 7.
 स्नात्वा पांत्वा क्षुने सुप्ते V. I., P. I., 241, 14.
 स्नात्वा माघे शुभे तीर्थे V. I., P. I., 281, 16.
 स्नात्वाऽऽक्रमर्चयित्वापि V. II., P. II., 49, 7.
 स्नात्वा वाससी प्रीते V. I., P. I., 263, 1.
 स्नात्वा शुचिः V. I., P. I., 369, 5.
 स्नात्वा शुचौ देशे V. I., P. I., 372, 18.
 स्नात्वा शुचिः शुचौ देशे V. I., P. II., 186, 15.
 स्नात्वा सङ्गृह्य वासोऽन्यत् V. I., P. I., 276, 8.
 स्नात्वा सचैलमाचम्य V. I., P. II., 287, 19.
 स्नात्वा सचैलं स्पृष्ट्वाऽग्निं V. I., P. II., 275, 18.
 स्नात्वा सचैलं स्पृष्ट्वाऽग्निं V. I., P. II., 281, 3.
 स्नात्वा इत्वा च शिष्येभ्यः V. I., P. I., 147, 8.
 स्नानं कृत्वाऽऽर्द्रवासास्तु V. I., P. I., 261, 1.
 स्नानं कूप-तडागेषु V. I., P. I., 285, 7.
 स्नानं कुर्यात् सचैलं तु V. II., P. I., 66, 14.
 स्नानाचरणमिच्छेत्तत् V. I., P. I., 276, 18.
 स्नानं चैव न कर्तव्यं V. II., P. II., 25, 7.
 स्नानं तु द्विविधं प्रोक्तं V. I., P. I., 268, 6.
 स्नानं त्रिषवणं कुर्यात् V. II., P. I., 244, 10.
 स्नानं दानं जपो होमः V. II., P. II., 145, 4.

- स्नानाह्नन्तरे नावत् V. I., P. I., 262, 1.
 स्नानाऽऽधान-विवाहेषु V. I., P. II., 461, 5.
 स्नानं प्रकुर्यात् पितृ V. I., P. II., 260, 10.
 स्नाने प्रसाधने चैव V. I., P. I., 471, 13.
 स्नानं मध्यन्दिने कुर्यात् V. I., P. I., 270, 7.
 स्नानमन्तर्जले चैव V. I., P. I., 276, 15.
 स्नानमाचमेव V. I., P. II., 249, 9.
 स्नान-मौनोपवासेभ्यः V. II., P. II., 169, 10.
 स्नानं मौनोपवासेभ्यः V. II., P. I., 116, 5.
 स्नानमवश्यतैर्मन्त्रैः V. I., P. I., 259, 9.
 स्नानं सुरार्चनं ध्यानं V. I., P. I., 181, 17.
 स्नानाहंस्तु यद्वा स्नाति V. I., P. I., 268, 17.
 स्नानार्हो यो निमित्तेन V. I., P. I., 279, 8.
 स्नाने वस्त्रे च नैवेद्ये V. I., P. I., 368, 11.
 स्नानशालां समागत्य V. I., P. I., 468, 12.
 स्नानं सद्यः प्रकुर्यात् V. I., P. I., 431, 15.
 स्नानं समाचरेद्यस्तु V. I., P. I., 269, 4.
 स्नानं समाचरेन्नित्यं V. I., P. I., 270, 2.
 स्नानं सहधर्म- V. I., P. II., 18, 9.
 स्पर्शमात्रोपघाते तु V. II., P. I., 149, 20.
 स्पृशन्ति बिन्दवः पार्श्वे V. I., P. I., 245, 5.
 स्पृष्टे लोचनशुभ्रे तु V. I., P. I., 250, 7.
 स्पृष्ट्वा देवलकं चैव V. II., P. I., 111, 4.
 स्पृष्ट्वा रजस्वलाऽन्योन्यं सविवा शूद्र-
 जा V. II., P. I., 161, 10.
 स्पृष्ट्वा रजस्वलाऽन्योन्यं वैदया शूद्री V.
 II., P. I., 161, 14.
 स्पृष्ट्वा रजस्वलाऽन्योन्यं ब्राह्मणी वैश्य-
 जा V. II., P. I., 161, 6.
 स्पृष्ट्वा श्वमुदक्यां वा V. II., P. II., 143, 10.
 स्पृष्ट्वा स्नानेन शुद्धः स्यात् V. I., P. I., 277, 7.
 स्पृष्ट्वा स्पृष्ट्वाऽनगाहेन V. II., P. I., 169, 11.
 स्फटिकैर्दशसाहस्रं V. I., P. I., 309, 7.
 स्फुलिङ्गिनी विश्वरूपी च देवी V. I.,
 P. I., 166, 16.
 स्मय-क्षुब्ध-शकटानां च V. II., P. I., 148, 14.
 स्मृतीनां वेदमूलत्वान् V. I., P. I., 317, 13.
 स्मृतिहीना न शोभन्ते V. I., P. I., 153, 12.
 स्मरणं कर्तनं केलि- V. II., P. I., 312, 6.
 स्याद्येत्तत् पशुमावहः V. I., P. II., 265,
 स्वाद्याऽऽसाद्यपरो ह्येति V. I., P. I., 465, 11.
 स्वास्वकामकृते यस्तु V. II., P. I., 201, 18.
 स्वात्काम आर-भ्योक्ति- V. I., P. II., 29, 15.

- स्यादेतत् विगुणं वक्त्रे V. II., P. I., 67, 15.
 स्यादामयावी भवति V. II., P. II., 211, 10.
 स्यान्विनी-यमसू- V. I., P. II., 380, 19.
 स्यन्वनाशैः समे लुप्येत् V. I., P. I., 459, 1.
 स्यासौषधितृथाच्छेदी V. II., P. II., 123, 18.
 स्यान्नवम्यामेकस्युरं V. I., P. II., 315, 19.
 स्यन्दिनी-सान्धिनी- V. II., P. I., 403, 16.
 सवस्थेव दिवा रात्रौ V. I., P. I., 258, 16.
 स्व एवैनमृताबाधाय पशु V. I., P. I., 162, 7.
 स्व एवैनमृताबाधाय ब्रह्म- V. I., P. I., 162, 3.
 स्वकं गात्रं भवेदङ्गिः V. II., P. I., 164, 13.
 स्वकुटुम्बादिरोधेन V. I., P. I., 189, 18.
 स्वकर्मखापयन् ब्रूयात् V. II., P. II., 86, 11.
 स्वकर्मभिश्च्युताः सर्वे V. II., P. II., 219, 14.
 स्वक्षेत्रे संस्कृतायां तु V. II., P. I., 46, 1.
 स्वागतस् V. II., P. II., 187, 1.
 स्वगृहे चैव कन्यायाः V. I., P. II., 84, 2.
 स्वगृहे प्राक्षिराः शेते V. I., P. I., 441, 12.
 स्वाचान्तश्च ततः कुर्यात् V. I., P. I., 320, 11.
 स्वजातिपत्नारीनः V. II., P. II., 271, 14.
 स्वजातीयगृहादेव V. II., P. II., 110, 8.
 स्वजात्युक्तमशौचं स्यात् V. I., P. II., 245, 11.
 स्वत एहि V. II., P. II., 186, 12.
 स्वतन्त्रः कर्ता V. I., P. I., 114, 8.
 स्वात्मानं तु घृते पश्येत् V. I., P. I., 521, 2.
 स्वसारान्यत्र V. II., P. II., 270, 3.
 स्वसारनिरतः V. I., P. II., 197, 11.
 स्वसारनिरतश्चैव V. I., P. II., 104, 8.
 स्वसारेभ्योऽन्यतो दीव्यन् V. II., P. II., 272, 3.
 स्वैराश्रुबिन्दवः केनं V. II., P. I., 366, 8.
 स्वसो नापितो गोपः V. II., P. I., 431, 10.
 स्वधाकारं प्रयुञ्जीत V. I., P. II., 465, 5.
 स्वधा पितृभ्यः V. I., P. I., 384, 9.
 स्वाध्यायं कलहं चैव V. I., P. II., 443, 21.
 स्वाध्यायः क्रियते यत्र V. I., P. II., 254, 10.
 स्वाध्याय-गोत्र-चरणम् V. I., P. I., 405, 10.
 स्वाध्यायं गुरुवृत्तिश्च V. I., P. II., 45, 2.
 स्वाध्याया-ऽभि-सुतस्यागो V. II., P. II., 103, 2.
 स्वाध्यायोत्सर्ग-दानेषु V. I., P. I., 265, 2.
 स्वाध्यायं तु यथाशक्ति V. I., P. I., 346, 11.
 स्वाध्यायोऽध्येतव्यः V. I., P. I., 148, 12; 150, 9.
 स्वाध्यायोऽध्यापनं चापि V. I., P. I., 85, 2.

स्वाध्यायेनामिहोत्रेण V. I., P. I., 404, 6.	स्वप्ने सिक्स्वा ब्रह्मचारी V. II., P. II., 49, 6.
स्वाध्यायेनामिहोत्रेण V. I., P. I., 216, 14.	स्वप्याह भूमौ शुची राज्ञौ V. I., P. II., 143, 12.
स्वाध्याये नित्ययुक्तः स्यात् V. I., P. II., 54, 9.	स्वाभिप्रायकृतं कर्म V. I., P. I., 317, 1.
स्वाध्यायं यजनं हानं V. I., P. I., 476, 17.	स्वभार्या तु यथा क्रोधात् V. II., P. II., 41, 16.
स्वाध्यायो यजनं हानं V. I., P. I., 85, 6.	स्वभावान् क्रूरकर्माणः V. I., P. I., 133, 4.
स्वाध्यायवान् हानशीलः V. I., P. II., 143, 7.	स्वाभाविकैः स्वयं शीर्षे V. I., P. II., 145, 10.
स्वाध्यायवान् धृतिमान् गोक्षरण्यः V. I., P. I., 184, 19.	स्वमात्रायां न कुर्वन्ति V. I., P. II., 163, 9.
स्वाध्यायं श्रावयेत् पित्र्ये V. I., P. II., 422, 6.	स्वामिद्रीहरता ये च V. II., P. II., 230, 3.
स्वधर्मेण नियुक्तायां V. II., P. I., 46, 4.	स्वामिद्वयं गृहीत्वा तु V. II., P. II., 223, 1.
स्वधर्माद्यलितात् राजा V. I., P. I., 446, 12.	स्वामिनेऽपहतं देयं V. II., P. II., 88, 16.
स्वधर्मनिरताः शान्ताः V. I., P. II., 339, 3.	स्वामिना V. II., P. II., 237, 3.
स्वधर्मप्रच्युतो विप्रः V. II., P. II., 241, 3.	स्वामिशुभैव शुद्धयन्ति V. I., P. II., 262, 19.
स्वधर्मस्तद्विप्राणाम् V. II., P. I., 450, 11.	स्वे मांसे परमांसेन V. II., P. II., 251, 11.
स्वधर्मविमुखा नित्यं V. II., P. I., 37, 10.	स्वयं V. II., P. II., 237, 6.
स्वधर्मस्थाः क्रियावन्तो V. I., P. I., 132, 8.	स्वयं सुपहरेद्भ्राजा V. I., P. I., 467, 12.
स्वानि कर्माण्यपाकृत्य V. II., P. II., 241, 5.	स्वयं वक्तुश्च शौद्रश्च V. II., P. I., 45, 12.
स्वेन तीर्थेन देवादीन् V. I., P. I., 261, 9.	स्वयं क्षारानुत्प्लुतान् V. I., P. II., 100, 5.
स्वनाम-गोत्रग्रहणं V. I., P. I., 358, 9.	स्वयं धैतेन कर्तव्याः V. I., P. I., 264, 10.
स्वपेदेकः कुशेऽथैव V. I., P. II., 46, 19.	स्वयं धर्मेण चरति V. I., P. I., 217, 20.
	स्वयमममृक् V. II., P. II., 237, 7.
	स्वयमेव न कुर्वीत V. II., P. I., 233, 5.

स्वयमेवोपपन्नाय V. II., P. II.,
 16, 12.
 स्वयमाहृतपणैषु V. I., P. II., 191, 15.
 स्वयमेव हि यद् द्रव्यं V. II., P. I.,
 365, 15.
 स्वयं वा कर्षणं कुर्यात् V. I., P. II.,
 4, 15.
 स्वयं वा ब्राह्मणैः कृच्छ्रम् V. II., P. I.,
 233, 1.
 स्वयं वा शिश्न-वृषणौ V. II., P. I.,
 313, 3; 314, 13.
 स्वीया शाखोच्चिता येन V. I., P. I.,
 153, 1.
 स्वयं होमे फलं यस्यात् V. I., P. I.,
 311, 11.
 स्वर्गं कृत्तिकासु V. I., P. II., 313,
 17.
 स्वर्गद्वारमिदं पुण्यं V. II., P. II., 184,
 11.
 स्वर्गमार्गप्रदेशे V. I., P. II., 306,
 12.
 स्वर्गार्थमुभयार्थं वा V. I., P. I., 483,
 13.
 स्वर्गलोकमवाप्नोति V. I., P. I., 153,
 19.
 स्वर्गं ह्यपत्यमोजञ्च V. I., P. I.,
 312, 1.
 स्वैर्मन्त्रैरर्चयेन्नित्यं V. I., P. I.,
 365, 8.
 स्वैर्मन्त्रैरर्चयेद्देवान् V. I., P. I., 320,
 5.
 स्वरन्म्रगोसाऽऽन्वीक्षिक्यां V. I.,
 P. I., 462, 15.
 स्वरोपघाती वाक्यं च V. II., P. II.,
 261, 10.
 स्वैरिण्यां V. II., P. II., 128, 1.
 स्वैरिण्यां वृषण्यां V. II., P. I., 332,
 8.

स्वल्पं वाऽथ प्रभूतं वा V. II., P. I.,
 206, 15.
 स्वल्पं वा विपुलं वाऽपि V. I., P. I.,
 181, 9.
 स्वल्पाशौचस्य मध्ये तु V. I., P. II.,
 264, 18.
 स्वविद्या-सूत्रकारांश्च V. I., P. II.,
 303, 16.
 स्वशाखाध्ययनं विप्र V. I., P. I., 343,
 16.
 स्वशाखाविधिना हुत्वा V. I., P. I.,
 383, 9.
 स्वस्तीति ब्राह्मणो ब्रूयात् V. I.,
 P. I., 325, 5.
 स्वस्तीति भगवन् V. I., P. II.,
 435, 14.
 स्वस्तिवाचनकं कुर्यात् V. I., P. II.,
 436, 8.
 स्वस्तिवाच्य V. I., P. I., 407, 14.
 स्वस्तिवाच्यं ततः कुर्यात् V. I.,
 P. II., 435, 19.
 स्वस्थानाच्च परिभ्रष्टः V. II., P. II.,
 241, 6.
 स्वस्थः प्रशान्तचित्तस्तु V. I., P. I.,
 433, 5.
 स्वन्नेहो गुरुशुश्रूषा V. I., P. II.,
 181, 14.
 स्वसीय-कृत्विक्-जामाद- V. I.,
 P. II., 344, 14.
 स्वसुः सख्याः सगोत्रायाः V. II.,
 P. I., 15, 15.
 स्वे स्वे धर्मे नियुञ्जानः V. I., P. I.,
 452, 13.
 स्वैस्वैरङ्गैर्विना ऽव्येते V. II., P. I.,
 230, 5.
 स्वा स्वैव कुर्यात्सर्वेषां V. I.,
 P. II., 115, 14.
 स्वाहाकार-नमस्कार- V. I., P. I.,
 481, 19.

स्वाहेति च ततः कुर्यात् V. I., P. II., 430, 10.	हस दयेन-कपि-कृष्णाह- V. II., P. I., 79, 3.
स्वाहेति चैव देवानां V. I., P. II., 406, 12.	हसस्तृतीयो वित्तैः V. I., P. II., 163, 19.
स्वाहेत्यथाऽपमार्गेण V. I., P. I., 274, 2.	हह-पहनमार्गे च V. II., P. II., 39, 10.
स्वाहान्ताः प्रणवाद्याश्च V. I., P. I., 418, 11.	हतं ज्ञानं क्रियाहीनं V. I., P. I., 317, 4.
स्वहस्ताचमनं कार्यं V. I., P. I., 249, 11.	हतानां नृप-गो-विधैः V. I., P. II., 224, 3.
ह.	हतामूत्र-पुरीषाभ्यां V. I., P. I., 255, 18.
हन्तकारमथामं वा V. I., P. I., 392, 8.	हत्वा गर्भमविज्ञातम् V. II., P. I., 39, 1.
हन्तकारं मनुष्येभ्यः V. I., P. I., 389, 4.	हत्वा छित्त्वा च भित्त्वा च V. I., P. II., 85, 3.
हन्त्यल्पदक्षिणो यज्ञः V. I., P. I., 169, 20.	हत्वा तु ब्रह्महस्यैव V. II., P. I., 99, 8; 103, 14.
हन्तानुपानमिति V. II., P. I., 412, 6.	हत्वा त्वहं पिबेन्क्षीरं V. II., P. I., 89, 1.
हन्ता मन्तोपदेष्टा च V. II., P. II., 62, 12.	हत्वा द्विजस्तथा सर्पान् V. II., P. I., 86, 9.
हन्ता मन्तोपदेष्टा च V. II., P. I., 285, 11.	हत्वा पूर्वविधानेन V. II., P. I., 254, 6.
हंसा एकदण्डधराः V. I., P. II., 200, 6.	हत्वा मूषक-मार्जर- V. II., P. I., 85, 17.
हंसः कमण्डलुं शिष्यं V. I., P. II., 163, 11.	हत्वा लोकानपीमांस्त्रिन् V. II., P. I., 226, 6.
हंसाः कमण्डलुं शिष्यं V. I., P. II., 164, 1.	हत्वा वधमवाप्नोति V. II., P. II., 235, 4.
हंसं बकं बलाकां च V. II., P. I., 79, 12.	हत्वा सान्त्तपनं कुर्यात् V. II., P. I., 92, 6.
हंसमंत्रं जपेद्धीमान् V. II., P. II., 280, 5.	हत्वा सबनिनं वैद्यं V. II., P. I., 99, 7; 103, 12.
हंसं मर्कुं च काकोलं V. II., P. I., 409, 1.	हत्वा हंसं बलाकं च V. II., P. I., 78, 13.
हंसे वर्षासि कन्यास्थे V. I., P. II., 323, 9.	हमने प्रतिलोमानां V. II., P. I., 107, 6.

हरते दुष्कृतं तस्य V. I., P. I.,
146, 7.
हरिता यज्ञिया र्भाः V. I., P. I.,
255, 5.
हरन्ति पुष्करं ये तु V. P., P. II.,
263, 31.
हरन्ति राक्षसा यस्मात् V. I., P. I.,
194, 8.
हिरिः श्वेत्तोरभ्यश्च V. I., P. II.,
37, 8.
हिर्युः सहसा पापाः V. I., P. I.,
475, 16.
हिरारः परवाराणां V. II., P. II.,
233, 8.
हिरश्च बहुरूपश्च V. I., P. I., 357,
18.
हर्षदानमिति प्राहुः V. I., P. I.,
180, 12.
हविर्भक्षणकाले च V. I., P. I.,
241, 18.
हविर्यज्ञेऽवशक्तस्य V. I., P. I.,
163, 5.
हविःशेषेण वर्तेत V. II., P. II.,
281, 16.
हविर्धातीयमभ्यस्य V. II., P. II.,
168, 2.
हविषा मन्त्रपूतेन V. II., P. I.,
248, 19.
हविष्येण यवाग्वा वा V. II., P. I.,
324, 6.
हविष्यान् V. II., P. II., 174, 3.
हविष्यान्नस्य वै मासम् V. II., P. I.,
303, 16.
हविष्यं ब्रह्मचर्यं च V. I., P. I.,
281, 4.
हविष्यभुक्त्वाऽनुचरेत् V. II., P. II.,
70, 1.
हविष्येषु यक्ष मुष्ट्याः V. I., P. I.,
315, 19.

हविःषु चैवं दुर्योलादीन् V. I.,
P. II., 352, 19.
हविषा भोजयेद्यैव V. II., P. II.,
121, 14.
हस्ति-गो-ऽश्वोद्भूतको V. I., P. II.,
351, 6.
हस्तेऽभौकरणं कुर्यात् V. I., P. II.,
413, 3.
हस्तौ त्वाऽऽ मणिबन्धाच्च V. I., P. I.,
231, 5.
हस्तश्चास्तु ये स्नेहाः V. I., P. II.,
418, 6.
हस्तश्चानि चान्नानि V. I., P. I.,
423, 7.
हस्तिनं तुरगं हत्वा V. II., P. I.,
91, 7.
हस्तिनं तुरगं हत्वा V. II., P. I.,
91, 3.
हस्तेन मुक्तमन्त्रायम् V. I., P. II.,
420, 9.
हस्तेनान्नाग्निभिः कुर्यात् V. I., P. I.,
331, 17.
हस्तिनश्च तुरंगाश्च V. II., P. II.,
218, 1.
हस्तौ पाशौ तयैवास्यम् V. I., P. I.,
415, 12.
हस्मं प्रक्षाल्य गण्डूषं V. I., P. I.,
431, 11.
हस्ताभ्यां यदि पद्भ्यां वा V. II.,
P. II., 245, 9.
हसन्न तु निरीक्षेत V. II., P. I.,
302, 6.
हस्त्यन्ध-रथयानानि V. II., P. II.,
222, 4.
हस्त्यन्ध-रथ-यानोद्भूतम् V. I., P. I.,
423, 14.
हस्त्यन्ध रासभवधे V. II., P. II.,
93, 15.

- हस्ताशौच आन्ध्र्ये V. I., P. I., 345, 19.
 हस्तहीनस्तु याऽधीति V. I., P. I., 154, 11.
 हानौ च न्हासयेत् V. II., P. I., 304, 4.
 हारिद्रं कौशेयं V. I., P. II., 33, 12.
 हारिद्रवर्णा वैद्रे तु V. I., P. I., 227, 10.
 हारिद्रं वैद्रेयस्य V. I., P. II., 33, 7.
 हिङ्गु-गुग्गुलु- V. II., P. II., 120, 4.
 हिङ्गुद्रव्येषु शक्रेषु V. I., P. II., 375, 5.
 हिग्या चैवापरं जन्म V. I., P. II., 201, 15.
 हितं चास्याऽऽचरेन्नियं V. I., P. I., 151, 16.
 हितं मितं सदाऽभीयान् V. I., P. II., 189, 20.
 जिताय सर्वभूतानां V. I., P. I., 113, 8.
 हितं सत्यं मितं वक्ति V. I., P. II., 185, 10.
 हितान्नितं मनोरामं V. I., P. II., 186, 1.
 हिरण्यमयानि पात्राणि V. I., P. II., 191, 12.
 हिरण्यगर्भबुद्ध्या तं V. I., P. I., 405, 11.
 हिरण्यगर्भः समवर्तनामे V. I., P. I., 105, 12.
 हिरण्य-धान्य-गो-वास- V. I., P. II., 213, 15.
 हिरण्य-भू-गवाश्वाज- V. I., P. II., 214, 3.
 हिरण्यमथ वा धेनुं V. II., P. I., 346, 8.
 हिरण्यवर्णः V. II., P. II., 174, 11.
 हिरण्यं विश्वेभ्यो V. I., P. II., 43, 14.
 हिरण्यशकलान्यस्य V. I., P. II., 287, 7.
 हिरण्यं सर्पिरादिभ्यः V. I., P. I., 321, 15.
 ह्रियमाणानि विप्रैः V. I., P. II., 197, 16.
 ह्रीस्तपो-ज्ञान-विज्ञाने V. I., P. II., 181, 16.
 ह्रासो वृद्धिर्यथा सोमे V. II., P. I., 303, 2.
 हिमवद्विन्ध्ययो र्भ्यं V. I., P. II., 133, 4.
 हिमवान् V. II., P. II., 202, 11.
 हिंसकश्चविधानेन V. II., P. II., 214, 9.
 हिंसकश्चविधानेन V. II., P. II., 229, 7.
 हिंसन्ति वै सदा पापाः V. I., P. I., 301, 17.
 हिंसाऽ-नुग्रहयोः V. I., P. II., 181, 7.
 हिंसाप्राद्यां परार्थीनां V. I., P. II., 4, 5.
 हिंसाणां च पिशाचनां V. II., P. II., 253, 14.
 हिंसाणां चैव सन्तानां V. II., P. II., 252, 3.
 हिंसा भवन्ति क्रूरयासाः V. II., P. II., 268, 11.
 हिंसयन्त्रविधानं च V. II., P. II., 103, 4.
 हिंसो वृषलवृत्तिश्च V. I., P. II., 351, 11.
 हिंसार्थी निकृत्प्रज्ञः V. II., P. II., 245, 11.

प्रताभिरशब्दाभिः V. I., P. I., 236, 16.	होमकाले तथा रोहे V. II., P. II., 146, 12.
घानि चैव मांसानि V. I., P. II., 419, 10.	होमकालाख्ये तस्य V. I., P. I., 315, 10.
द्वेनाऽभ्यनुज्ञातः V. I., P. I., 89, 2.	होमकाले यदि प्राप्ता V. I., P. I., 315, 15.
इयमासामशुचि V. II., P. I., 189, 16.	होमकर्मण्यशक्तानां V. II., P. II., 281, 18.
इयस्यामे V. I., P. I., 38, 1.	होमं च कृत्वाऽऽलभनं शुभानां V. I., P. I., 321, 13.
म-गो-तिलदानेन V. II., P. I., 254, 8.	होमं च नैत्यकं शुद्धयेत् V. I., P. I., 168, 8.
रूप्यमयं पात्रं V. I., P. I., 354, 1.	होमं पुनः प्रकुर्यात् तु V. I., P. I., 315, 6.
मश्राद्धं प्रकुर्यात् V. I., P. II., 23, 10.	होमे भोजनकाले च V. I., P. I., 241, 11.
रंत-शिशिरयोः V. I., P. II., 308, 16.	होमे यत्फलमुद्दिष्टं V. I., P. I., 311, 12.
तुका भिन्नमयांशः V. II., P. I., 210, 3.	होमं वैतानिकं कृत्वा V. I., P. I., 317, 12.
तव्यं विधिवद्वाजस्र V. I., P. I., 130, 6.	

समाप्त.

THE INDEX OF THE WORDS

occurring in the text of the

Parâśara Dharma Samhitâ.

Adhyâya I., Śloka I., up to the end of the XII. Abhyâya.

अ.

अकण्टकम् 1, 56.
 अकामकृतपापः 8, 1.
 अकामतः 4, 9, 8, 1, 11, 25.
 अक्षयः 3, 32.
 अक्षरम् 1, 67.
 अगम्यता 12, 57.
 अगम्यागमनम् 1, 66, 10, 1.
 अगारम् 6, 46.
 अग्निः 1, 3, 3, 5, 10, 14, 3, 13, 4,
 3, 5, 6, 5, 10, 5, 11,
 5, 14, 7, 25, 8, 22, 9, 42,
 9, 43, 10, 41, 11, 33,
 11, 38, 11, 47, 12, 5, 12, 21,
 12, 44.
 अग्निकार्यम् 8, 3, 12, 32.
 अग्निचित् 12, 47.
 अग्निदः 4, 5.
 अग्निदग्ध 9, 34.
 अग्निप्रदाता 4, 3.
 अग्निवर्ण 12, 76.
 अग्निष्टोमफलम् 6, 51.
 अग्निसंस्करणम् 3, 17.
 अग्निसंस्कारः 3, 14.
 अग्निहोत्रम् 1, 31, 4, 21, 28, 5,
 14, 22.

अग्निहोत्रिः 4, 21, 8, 11.
 अग्निहोत्रोपकरणम् 5, 22.
 अम्युपलेखनम् 7, 23.
 अयजः 6, 25.
 अयतः 8, 30.
 अयम् 11, 34.
 अये 9, 21, 12, 42.
 अङ्गुनम् 9, 27.
 अङ्गम् 8, 19, 9, 14, 12, 36.
 अङ्गप्रत्यङ्गसम्पूर्णः 9, 16.
 अङ्गवित् 8, 27.
 अङ्गशुद्धिः 3, 3.
 अङ्गार- 1, 62.
 अङ्गारकारकः 1, 62.
 अङ्गिराः 1, 13.
 अङ्गुलद्वयम् 9, 54.
 अङ्गुलिः 5, 16.
 अङ्गुष्ठमात्रम् 9, 10.
 अङ्गुष्ठार्धम् 11, 30.
 अचेतनः 9, 8, 9, 13.
 अच्छिद्रम् 6, 51.
 अच्छिन्नम् 11, 34.

2 *The Index of the words occurring in the text*

अजगरः 6, 9.	अदुष्ट- 7, 35.
अजातदन्तः 3, 14.	अद्वितीयः 10, 32.
अजिनम् 9, 57, 12, 3.	अधमम् 1, 29.
अज्ञः 8, 18.	अधरोच्छिष्टम् 12, 62.
अज्ञातिः 3, 43.	अधर्मः 1, 30.
अज्ञानम् 3, 44. 3, 45. 6, 25.	अधिष्ठितम् 11, 38.
6, 32. 6, 56. 8, 3, 10, 11.	अधीयानः 12, 34.
11, 5, 11, 10, 11, 16, 12, 2.	अध्ययनकर्म 12, 82.
12, 55.	अध्येतव्यः 12, 33. 12, 82.
अण्डम् 10, 3.	अध्वा 9, 50.
अण्वर्थः 6, 1.	अनभिः 8, 17.
अत ऊर्ध्वम् 7, 5. 8, 15.	अनङ्गान् 4, 6, 9, 30, 12, 75.
अतद्विदः 8, 5.	अनधीयानः 1, 60, 8, 16, 12, 32.
अतिकृच्छ्रकम् 9, 24.	अनन्तरः 6, 29.
अतिकृच्छ्रम् 4, 26, 9, 25, 11, 54.	अनलज्वाला 6, 75.
11, 55.	अनातुरः 7, 19.
अतिकोपः 9, 61.	अनाथः 3, 40.
अतिक्रोधः 4, 1.	अनार्द्रशिरः स्नानम् 12, 63.
अतिथिः 1, 38, 39, 40, 41, 43,	अनाहिताग्निः 8, 12.
44, 46, 53, 55, 58, 59.	अनित्यम् 1, 43.
अतिदाहः 9, 28, 9, 29.	अनियम- 6, 58.
अतिमानः 4, 1.	अनिर्देशम् 3, 29.
अतिवाहः 9, 28.	अनिलः 12, 21.
अतिवृष्टिः 9, 43.	अनिवारयन् 9, 47.
अत्ययकर्म 12, 26.	अनिशम् 7, 6.
अत्ययः 6, 57.	अनुक्रमः 11, 3.
अग्निः 1, 13.	अनुगमनम् 12, 81.
अदाता 2, 10.	अनुगन्तव्य- 3, 4 ^b .
	अनुगन्ता 4, 5.

अनुग्रहः 6, 34. 6, 54. 6, 55. 6,
56, 57.

अनुग्राहः 1, 12.

अनुच्छिष्टम् 7, 21.

अनुजातः 3, 17.

अनुज्ञातः 4, 29.

अनुप्राप्तः 3, 12. 5, 14.

अनुमतम् 8, 28.

अनुरूपः 8, 36. 9, 26.

अनुलेपनम् 7, 33.

अनुव्रज्या 1, 44.

अनुशासनम् 5, 12. 10, 5.

अनुसारतः 1, 22.

अनृचः 8, 18.

अनृतम् 1, 30. 12, 19.

अनेकः 8, 19.

अनन्तरा 7, 13, 14.

अन्तरम् 1, 21. 12, 16. 3, 10.

अन्तरिक्षम् 12, 62.

अन्त्यजः 6, 30.

अन्तर्जलम् 6, 4.

अन्तर्दशाहः 12, 28.

अन्धः 4, 2. 12, 58.

अक्षम् 1, 26. 6, 65. 6, 67.
6, 68. 6, 71. 6, 72.
6, 73. 11, 4. 11, 6. 11, 7.
11, 46. 11, 54. 12, 34.
12, 35. 12, 37. 12, 40
12, 60. 12, 61.

अक्षमात्रम् 1, 59.

अक्षशुद्धिः 6, 67.

अज्ञादिः 1, 32.

अज्ञाद्यम् 6, 64.

अन्यत्र 9, 27.

अन्यः 4, 30. 1, 22. 5, 23. 9, 40. . .

अन्यथाभावदोषः 10, 3.

अन्यदा 12, 23.

अन्यायः 12, 46.

अन्वहम् 7, 16.

अन्वेषण- 9, 50.

अपक्वाशी 6, 5.

अपचः 11, 46. 11, 47. 11, 50.

अपाङ्गुयः 7, 8.

अपूर्वः 1, 46. 1, 49.

अपेयम् 11, 40.

अप्रशस्तम् 12, 22.

अफल-8, 18.

अफालकृष्टम् 6, 14.

अबन्धुः 3, 42.

अब्दम् 4, 10.

अब्दार्धम् 4, 10.

अभक्ष्यम् 1, 66.

अभिगमनम् 12, 6.

अभिघातः 9, 48.

अभिघातितः 9, 17.

अभिमुखः 3, 31.

अभिरतः 1, 38.

अभिवादः 1, 9.

अभिहतः 6, 21. 9, 11

अभोजनम् 6, 8. 12, 60.

4 *The Index of the words occurring in the text*

अभोज्यम् 11, 4. 11, 25.	अर्द्धकृच्छ्रम् 7, 13.
अभ्यन्तरम् 6, 46. 11, 54.	अर्धभुक्तम् 12, 41.
अभ्यस्ता 11, 56.	अर्धसीरी 11, 21.
अभ्याश 12, 78.	अर्वाक् 12, 53.
अभ्यासः 1, 46.	अलङ्कृतः 1, 6. 1, 7.
अभ्युक्षणम् 7, 29.	अल्पम् 6, 75.
अमन्तः 8, 4. 8, 17.	अल्पायुः 2, 15. 5, 25.
अमावास्या 3, 13. 10, 2.	अवगाहनम् 6, 12. 6, 36. 8, 31.
अमेध्यम् 7, 31. 8, 23. 11, 1. 11, 41.	अवरः 10, 17.
अम्मः 4, 8. 12, 80.	अवलीढः 5, 6. 6, 69. 6, 71.
अम्लम् 7, 2.	अवसानम् 1, 18.
अयन्त्रितः 12, 49.	अवसितः 12, 5.
अयाचिताशि 8, 37.	अवारितम् 1, 52.
अयाची 8, 38. 8, 39. 8, 40.	अविज्ञातः 6, 34. 6, 44.
अयुतम् 12, 63.	अविः 6, 14.
अयोमुखम् 2, 8.	अविक्षीरम् 11, 10.
अरणिः 5, 19. 12, 48.	अव्रतः 1, 60. 5, 5. 8, 4.
अरण्यम् 9, 56.	अव्यक्त 10, 28.
अर्कः 1, 3. 8, 9.	अशनम् 9, 36. 9, 55.
अर्कतापः 7, 30.	अशुचिः 3, 17. 3, 29. 3, 44. 3, 46. 3, 47. 5, 25. 6, 59. 7, 17. 8, 24. 12, 16. 12, 23.
अर्कादिः 8, 10.	अशुद्ध 10, 35.
अर्ध्य 1, 42.	अशुभम् 3, 41.
अर्चनम् 9, 57.	अशेषम् 5, 22.
अर्चना 9, 57. 10, 40. 11, 40.	अशौचम् 3, 14. 4, 3. 12, 62.
अर्जितम् 2, 6.	अशौचकम् 3, 30.
अर्थसिद्धि 12, 45.	अश्मा 8, 9.
अर्द्धम् 2, 4. 6, 45. 9, 22. 10, 26. 10, 33. 11, 2.	अशु 4, 3.
अर्द्धकोटी 4, 32.	

अश्रुपातः 4, 3.
 अश्वमेधः 12, 72.
 अष्टमः 4, 13.
 अष्टमी 3, 13.
 अष्टवर्षा 7, 4.
 अष्टादश 12, 53.
 अष्टौ 9, 25, 11, 17, 5, 17.
 असंशयम् 2, 15, 9, 59.
 असंस्कारः 11, 22.
 असगोत्रः 3, 42.
 असद्वाङ्मनः 5, 9.
 असम्पूर्णसर्वाङ्गः 9, 22.
 असम्भवः 8, 14.
 असम्भाष्यः 7, 8.
 असमस्थले 9, 4.
 अस्तः 7, 9.
 अस्तंगत- 7, 9.
 अस्थि 5, 12, 7, 26, 11, 37.
 11, 41, 12, 29.
 अस्थिगताः 1, 32.
 अस्थिघातनम् 9, 18.
 अस्थिमज्जः 9, 19.
 अस्तिसंचयनं 12, 29.
 अहः 7, 15, 7, 16, 7, 19, 8, 37.
 10, 15, 10, 18, 10, 33, 10,
 34, 10, 39, 11, 8, 11, 11,
 11, 27, 11, 52, 11, 54.
 अहःशेष-11, 52.
 अहिः 6, 3.

अहोरात्रम् 3, 11, 6, 2, 6, 8, 10,
 6, 12, 6, 14, 6, 15, 6,
 21, 6, 25, 10, 15, 10, 18,
 10, 34, 10, 39, 11, 27,
 11, 53, 12, 62.

आ.

आकण्ठम् 10, 18.
 आकाशम् 10, 41.
 आकीर्णः 1, 6.
 आगत-1, 11, 1, 43, 1, 47, 2, 1.
 7, 32, 11, 19.
 आगमनम् 10, 30, 10, 32.
 आग्नेयम् 12, 9, 12, 10.
 आप्रात- 6, 71.
 आचतुर्थम् 3, 16.
 आचमनम् 12, 29.
 आचरणम् 12, 60.
 आचान्तः 12, 16, 12, 18.
 आचारः 1, 37.
 आचूडः 3, 18.
 आज्यम् 5, 20, 11, 33.
 आज्यस्थाली 5, 21.
 आढकः 6, 70.
 आढ्यः 1, 7.
 आतपः 7, 30.
 आतिथ्यम् 1, 39, 1, 52.
 आतुरः 7, 19, 7, 20.
 आत्मकृच्छ्रम् 8, 30.
 आत्मबुद्धिः 5, 25.
 आत्ममैत्र्यनिकर्तनं 10, 10.
 आत्मरक्षणम् 12, 46.

6 *The Index of the words occurring in the text*

आत्मवंशजः 3, 8.

आत्मविद्या 8, 13.

आत्महतः 5, 10.

आत्मा 7, 37, 8, 32, 8, 33, 11,
21, 12, 14, 12, 77.

आदन्तजन्म 3, 18.

आदित्यः 6, 24, 12, 24.

आदिष्टम् 9, 53.

आदिः 5, 1.

आदेश 8, 9.

आधानम् 4, 29.

आधारः 6, 42.

आनुपूर्व्यम् 3, 40.

आपत् 4, 30, 11, 5, 11, 20.

आपत्कालः 7, 38.

आपः 5, 6, 6, 65, 11, 41, 12, 21.

आपस्तम्बकृताः 1, 14.

आपोहिष्ठा- 11, 34, 12, 10.

आप्ता 10, 12.

आप्यायस्व 11, 32.

आभरणम् 9, 6.

आयतम् 12, 70.

आयुष्यम् 4, 17.

आयसः 7, 25.

आयोधनम् 3, 36.

आराधितः 9, 37.

आरामः 1, 62.

आरोहः 154.

आर्क्षम् 11, 43.

आर्तः 3, 28, 12, 58.

आर्द्रः 9, 10.

आर्धिकः 11, 24.

आवसथ्यम् 4, 21.

आवृतः 1, 7, 1, 8.

आम्रतादेशः 3, 18.

आशीचम् 3, 25, 4, 3, 3, 45,
12, 62.

आश्रम 2, 1.

आश्रमी 8, 27.

आश्रितः 1, 32.

आसनम् 1, 44, 1, 45, 9, 55, 12,
35, 12, 79.

आवसथः 1, 44.

आसीनः 1, 1, 1, 10, 12, 40.

आहवः 3, 30, 3, 39.

आहितः 5, 10, 5, 13.

आहिताग्निः 3, 22, 5, 10, 5, 13.

आहुतिः 5, 22.

आहृतम् 4, 22, 11, 19.

इ.

इक्षुः 7, 33.

इच्छन्ती 10, 25.

इच्छा 1, 49, 3, 43.

इदं 11, 35.

इन्धनम् 11, 38.

इरावती 11, 35.

इष्टः 1, 40.

इष्टका 7, 34.

इह 9, 59.

ईदृक् 5, 24.

उ.

उक्तः 1, 34.

उक्तम् 6, 68. 9, 30. 9, 52. 9, 57.
12, 30. 5, 6.

उच्छिष्टम् 6, 38. 6, 66. 7, 20,
21. 7, 22. 7, 31. 7, 32.
7, 33.

उच्छिष्टभाजने 11, 8.

उच्छिष्टसंस्पृष्टः 7, 20.

उच्छेषितम् 11, 6.

उज्जित 2, 14.

उत्क्रमणम् 9, 38.

उत्तमम् 1, 29. 1, 44.

उत्थितः 9, 11.

उत्पवनम् 6, 75.

उत्तरतः 12, 73.

उत्पत्तिः 1, 20.

उत्पन्नम् 7, 19.

उत्सवः 3, 28.

उदकम् 3, 13. 4, 3. 7, 29. 8,
23. 10, 18. 11, 6. 11, 43.

उदकक्रिया 3, 14.

उदकान्तः 3, 48.

उदक्यम् 12, 54.

उदरम् 5, 17.

उदाहृता 1, 63. 7, 27.

उदित-5, 7. 9, 51.

उद्गतः 6, 35.

उद्दिष्टम् 9, 13.

उद्भूतम् 9, 23. 12, 31.

उद्भूतम् 4, 4.

उद्भवः 10, 37.

उद्यतः 3, 23.

उपत्तिः 1, 20.

उन्मत्तः 9, 8.

उपधातितम् 6, 68.

उपचूलनम् 5, 6.

उपधानम् 7, 30.

उपपन्नः 12, 65.

उपपादितम् 6, 53. 10, 38.

उपभृतम् 5, 19.

उपलः 9, 9.

उपवासः 6, 31. 6, 50. 6, 51. 6,
54. 6, 60. 6, 63. 10, 28.
10, 40. 11, 10. 11, 26.
11, 27. 11, 55.

उपरोधः 6, 58.

उपविष्टः 11, 7.

उपशोभितः 1, 6.

उपसङ्गमः 12, 59.

उपसन्न 6, 34.

उपसर्पणम् 12, 18.

उपस्करः 7, 29.

उपस्थितः 1, 41. 3, 48.

उपहतम् 7, 23.

उपहर्तव्यः 9, 20.

उपागतः 2, 11.

उपानत् 12, 67.

उपायः 8, 34.

उपासनम् 1, 44, 3, 3, 3, 6, 12,
32.

उपेतः 1, 6.

उपम 1, 57, 1, 47.

उभे 6, 4.

उभौ 6, 39.

उरः 5, 20.

उलृकः 6, 5.

उलूखलम् 5, 20.

उशनाः 12, 53.

उषितः 6, 15, 6, 21, 11, 8.

उष्णम् 4, 7.

उष्णः 8, 32.

उद्वृः 6, 12, 11, 42, 10, 14, 10,
15.

उद्वृक्षीरम् 11, 10.

ऊ.

ऊरुः 5, 18.

ऊर्ध्वम् 4, 10, 7, 5, 9, 2, 12,
29, 12, 34, 12, 53.

ऊर्ध्वोच्छिष्टम् 12, 62.

ऊषरा 8, 18.

ऋ.

ऋक् 11, 33.

ऋक्षः 6, 11.

ऋतुः 10, 25, 12, 62.

ऋतुज्ञाता 4, 14, 4, 15.

ऋद्धि 1, 54.

ऋषिः 1, 1, 1, 5, 1, 8, 1, 9, 3,
23, 11, 50.

ऋषिपुङ्गवः 5, 14, 1, 35.

ऋषिवाक्यम् 1, 3.

ए.

एक— 1, 25, 2, 5, 4, 8, 4, 10,
5, 22, 6, 33, 31, 38, 41,
60, 7, 13, 14, 15, 8, 13,
37, 9, 13, 30, 48, 49,
51, 10, 2, 11, 3, 7, 18,
31, 12, 49, 60, 64, 69,
9, 48, 9, 51, 10, 2, 11, 3,
11, 7, 12, 49, 12, 60, 12,
69.

एकग्रामीणः 1, 43.

एकदेशः 12, 33.

एकपङ्क्तिः 11, 7.

एकपलम् 11, 30, 31.

एकपादः 9, 3, 9, 30.

एकपिण्डः 3, 7.

एकभक्तः 8, 38, 6, 25, 10, 21.

एकभक्ताऽशी 8, 37, 8, 39, 8,
40.

एकभुक्तम् 10, 21.

एकभोजन 8, 38.

एकमासः 1, 27.

एकरात्रम् 3, 30, 6, 8, 7, 8, 10,
19, 10, 28.

एकविंशतिः 2, 12, 5, 18.
 एकशतम् 12, 73.
 एका 7, 21, 9, 49, 10, 15.
 एकाग्रः 1, 1.
 एकादश 6, 16, 12, 6.
 एकादशी 3, 13.
 एकाहः 2, 9, 3, 5, 3, 44, 8,
 37, 11, 45.
 एकाहुति 5, 22.
 एवंविधः 2, 7.
 एवः—12, 69.

ऐ.

ऐन्दवम् 4, 12.
 ऐन्द्रम् 1, 51.

ओ.

ओषः 4, 22.
 ओदनम् 10, 19.

औ.

औरसः 4, 24.
 और्णः 7, 28.
 औशनसः 1, 13.

क.

कटिभङ्गः 9, 19.
 कण्ठः 5, 16, 9, 6, 11, 52, 12, 16.
 कन्या 4, 26, 7, 5, 7, 7.
 कपिः 11, 43.
 कपिञ्जलः 6, 8.
 कपिला 11, 30, 12, 47.

१

कपिलाक्षीरम् 1, 67.
 कपी 10, 14.
 कपोतः 6, 4.
 करः 12, 22.
 कर्णः 5, 20, 21, 9, 18, 12, 20, 12,
 21.
 कर्तव्य 1, 17, 8, 28, 1, 32, 9,
 20, 11, 51, 12, 23, 12, 49,
 12, 46.
 कर्तृ 1, 25, 8, 10, 1, 21.
 कर्दमः 7, 34, 10, 18.
 कर्म 1, 26, 5, 25, 12, 30, 3, 6,
 7, 16.
 कर्मचाण्डालः 4, 21.
 कर्मजम् 12, 50.
 कर्मपराङ्मुखः 4, 21.
 परिभ्रष्टः 3, 6.
 कर्मबाहिष्कृतः 12, 46.
 कर्माचारः 2, 1.
 कर्षकः 2, 10, 2, 11.
 कलिः 1, 2, 1, 16, 1, 23, 1, 24,
 1, 25, 1, 26, 1, 27, 1, 28,
 1, 30, 1, 32, 2, 1.
 कलियुगम् 1, 22, 1, 31.
 कल्पः 1, 20.
 कल्पान्तरम् 1, 21.
 कवकम् 11, 9.
 कव्यम् 11, 12.
 कश्चित् 1, 21, 3, 11.
 कष्टम् 9, 35.

10 *The Index of the words occurring in the text*

काकः 1, 52. 6, 4. 6, 68. 6, 69.	कांस्यभाजनम् 7, 24. 9, 15.
6, 71; 7, 23. 11, 42.	किल्बिषम् 1, 59. 8, 6. 8, 23. 9,
कात्यायनकृतः 1, 15.	35. 12, 50.
कापिलम् 11, 30.	कीटः 7, 31.
कामः 6, 55. 10, 30.	कीटकः 2, 10.
कामतः 12, 64. 12, 79.	कीटसंयुक्तम् 6, 64.
कामाकामकृतम् 9, 1. 9, 7.	कीर्तितम् 12, 9.
कामाकामकृतकोधः 9, 9.	कुक्कुटः 6, 2. 10, 3.
कायः 12, 50. 3, 38.	कुटुम्बी 12, 51.
कारकः 1, 62.	कुणपम् 11, 42.
कारण्डवः 6, 7.	कुण्डः 4, 23.
कारुः 3, 21.	कुंजर 1, 54.
कारुकः 6, 16.	कुञ्जः 4, 27.
कार्षीसः 6, 40. 7, 28.	कुमारी 1, 31. 9, 55.
कार्षीसवासः 7, 28.	कुम्भः 1, 55. 1, 16.
कार्यम् 1, 63. 3, 38. 4, 21. 5, 23.	कुंभशतम् 7, 1.
कालः 4, 32. 5, 13. 9, 59. 11,	कुरङ्गः 6, 13.
20.	कुररः 6, 7.
कालकारितः 3, 12.	कुर्वन् 1, 66.
कालचोदित 5, 13.	कुलम् 1, 25.
कालसूत्र 9, 59.	कुलमित्रः 11, 21.
काशः 9, 34.	कुशः 5, 15. 9, 34. 12, 31.
काश्यपः 1, 12.	कुशलः 1, 11.
काष्ठम् 1, 55. 2, 7. 97, 29. 9, 23.	कुशोदकम् 5, 4. 10, 27. 11, 28.
9, 24. 9, 35. 10, 37.	11, 31. 11, 33.
काष्ठभार 1, 46.	कुष्ठम् 12, 36.
काष्ठमयः 8, 16.	कुष्ठी 9, 60.
काष्ठादिः 2, 7.	कुष्ठमम् 10, 20.
कांस्यम् 6, 39. 7, 2. 7, 22. 7, 23.	कुष्ठम् 6, 40.
24, 10, 38.	

कूपः 7, 3, 8, 17, 9, 36, 9, 37, 9, 38, 10, 18, 11, 41, 11, 43, 12, 14, 12, 52.	कृष्णमार्जारः 12, 48.
कूपखातः 9, 39, 9, 40.	कृष्णवर्णा 11, 29.
कूपगतम् 6, 26.	कृष्णाजिनम् 5, 15, 12, 48.
कर्मः 6, 10.	कृष्णाष्टमी 3, 13.
कृच्छ्रम् 4, 11, 4, 13, 4, 26, 6, 17, 19, 6, 28, 7, 15, 8, 36, 9, 58, 10, 8, 10, 9, 10, 23, 10, 24, 10, 27, 10, 28, 10, 33, 11, 1, 11, 5, 11, 8, 11, 55, 12, 62, 12, 63, 12, 64.	कृसरः 6, 9.
कृच्छ्रद्वयम् 6, 17.	केवलवेदः 3, 5.
कृच्छ्रार्द्धम् 6, 20.	केशः 9, 52, 9, 54, 12, 15.
कृतम् 1, 16, 1, 24, 1, 26, 1, 27, 1, 28, 1, 32, 12, 13, 22, 79.	केशदूषितम् 6, 64.
कृतः 1, 14, 9, 15.	केशवपनम् 9, 55.
कृतचूडः 3, 17.	कोकिला 6, 6.
कृतयुगम् 1, 22, 1, 23, 1, 25.	कोटिः 4, 32.
कृताञ्जलिपुटः 1, 9.	कोटिप्रदानम् 12, 52.
कृत्रिमकः 4, 24.	क्रतुदीक्षा 2, 6.
कृमिः 2, 10, 6, 38, 6, 48, 7, 31.	क्रतुफलम् 3, 34.
कृमिदुष्टः 6, 49.	क्रमः 2, 1, 11, 44, 12, 54.
कृशः 9, 50.	क्रिया 3, 14.
कृषिः 1, 63, 2, 8, 2, 13, 14.	क्रियावान् 11, 12.
कृषिकर्ता 8, 3.	क्रियासक्तः 6, 18.
कृषिकर्म 2, 2, 1, 63.	क्रीडार्थम् 8, 26.
कृष्णः 10, 2, 3, 13.	क्रुद्धः 12, 57, 12, 58.
कृष्णपक्षः 5, 8.	क्रोधः 10, 81.
	क्रौञ्चः 6, 2.
	क्रीबः 2, 3, 3, 32, 4, 30, 9, 60.
	क्षण 3, 37.
	क्षणविध्वंसि 3, 38.
	क्षलम् 5, 7; 8, 33.
	क्षत्रियः 1, 61, 2, 13, 3, 2, 3, 44, 6, 17, 6, 20, 6, 30, 6, 50, 7, 12, 10, 7, 11, 2, 11, 12, 11, 17, 11, 23, 11, 26, 11, 44.

क्षत्तिया 7, 12.

क्षयः 1, 20, 10, 16.

क्षारः 7, 24.

क्षितिः 1, 61, 6, 51, 11, 53.

क्षितिदेवता 6, 51.

क्षितिपातनम् 11, 53.

क्षीरम् 1, 67, 5, 12, 6, 36, 6, 37.

6, 38, 6, 49, 10, 27.

11, 13, 11, 23, 11, 31.

11, 32, 11, 39.

क्षुत् 12, 58.

क्षुतः 12, 18, 12, 19.

क्षुधितः 2, 3.

क्षुरकर्म 12, 1.

क्षेत्रम् 1, 56, 2, 6, 4, 22, 8, 33.
12, 49.

क्षेत्रजः 4, 24.

क्षेत्री 4, 22.

क्षौमम् 1, 29, 7, 28.

ख.

खञ्जरीटः 6, 6.

खरः 6, 71, 8, 25, 10, 14.
10, 15, 11, 42.

खलः 8, 33.

खलयज्ञः 2, 11, 12, 25.

खाङ्गकम् 11, 42.

खात 9, 41.

खातुम् 9, 40.

खानम् 6, 42.

ख्यातः 11, 23.

ख्यापयन् 12, 69.

ग.

गङ्गा 12, 11.

गङ्गादि 12, 20.

गङ्गासमम् 12, 30.

गच्छन् 10, 7.

गजः 6, 12.

गण 1, 8.

गण्डूषम् 7, 24.

10, 41, 11, 37.

गत- 1, 5, 7, 9, 10, 28, 11, 37.

10, 31, 10, 41, 11, 37.

10, 32

गतिः 4, 1, 5, 24, 12, 34.

गरुदः 4, 27.

गन्धद्वारा 11, 32.

गन्धर्वः 1, 7.

गम्या 7, 18.

गरीयान् 11, 51.

गर्भः 3, 14, 3, 15, 9, 13, 9.
45, 10, 28.

गर्भपतः 4, 19.

गर्भपातनम् 4, 20.

गर्भसम्मितः 9, 13.

गवाप्रातम् 7, 23, 6, 71.

गवार्थे 8, 35.

गवाशन 9, 36.

गात्रम् 1, 42, 3, 35.

गायत्री 5, 1, 6, 22, 8, 3, 10, 27.
11, 17, 11, 32, 11, 56.

गायत्रीब्रह्मतत्त्वज्ञः 8, 24.

गायत्रीरहितः 8, 24.

गायन् 6, 35.

गार्गीयः 1, 13.

गावयम् 11, 42.

गीतम् 1, 7.

गुडः 6, 40, 11, 13.

गुणावृतः 1, 8.

गुरुपत्नीम् 10, 12.

गुरुपूजा 1, 31.

गूढः 9, 44.

गृञ्जनम् 11, 9.

गृध्रः 6, 5, 12, 38.

गृहम् 1, 47, 1, 58, 3, 19, 5,
14, 6, 44, 6, 46, 6, 47,
8, 33, 9, 4, 9, 6, 9, 41,
9, 58, 10, 36, 10, 35, 11,
12, 11, 19, 11, 20, 12, 48.

गृहकर्म 7, 18.

गृहखात 9, 41.

गृहदाहम् 6, 45.

गृहद्वारम् 1, 66, 12, 68.

गृहमेधिनी 12, 36.

गृहमेधी 3, 24.

गृहस्थः 2, 1, 12, 45, 12, 64.

गृहस्थधर्मः 11, 49.

गृहीतः 11, 47.

गोकुलम् 12, 68.

गोगामी 10, 15.

गोघहणम् 3, 30.

गोघातकः 9, 22.

गोघ्नः 8, 42, 9, 52.

गोचर्म 12, 49.

गोचर्मदानम् 12, 50.

गोत्रम् 3, 8, 1, 48.

गोत्री 10, 35.

गोदक्षिणा 6, 50.

गोद्वयम् 6, 19, 9, 15, 10, 4,
10, 6, 10, 13, 10, 22, 10, 39.

गोधा 6, 10.

गोपतिः 9, 8.

गोपशुः 9, 32, 9, 34.

गोपालः 11, 21, 11, 23.

गोप्ता 8, 35.

गोमयम् 6, 17, 10, 18, 10, 27,
11, 28, 11, 29, 11, 30,
11, 32, 11, 39.

गोमांसम् 11, 1.

गोमिथुनद्वय 10, 7, 10, 8, 10, 11,

गोमूत्रम् 6, 26, 6, 32, 6, 33, 6,
36, 6, 43, 10, 27, 11,
28, 11, 29, 11, 32, 11,
39.

गोरजः 12, 10.

गोरसः 6, 74, 6, 75, 11, 19.

गोरूपम् 9, 21.

गोलकः 4, 23.

गोवधः 8, 36, 9, 2, 9, 36, 9, 59.

गोवाटम् 9, 4.

गोवालम् 10, 37.

गोर्विशत् 6, 17.

गोव्रतम् 9, 16.

गोष्ठम् 9, 56.

गौः 1, 63. 4, 4. 4, 6. 5, 2. 5,
10. 6, 18. 6, 41. 6, 49-
6, 71. 8, 1. 8, 18. 8, 25.
8, 33. 8, 32. 8, 35. 9, 1.
9, 5. 9, 6. 9, 15. 9, 17.
9, 23. 9, 25. 9, 33. 9,
36. 9, 45. 9, 47. 9, 56.
9, 61. 10, 6. 10, 7. 10,
8. 10, 11. 10, 13. 10, 15.
10, 22. 10, 40. 11, 3. 12.
8. 12, 49. 12, 50. 12, 12,
52. 59. 12, 73. 12, 76.
12, 81.

गौतमः 1, 24.

गौतमीयः 1, 13.

गौरी 7, 1.

ग्रस्तः 9, 50.

ग्रहः 5, 7.

ग्रह् 12, 24.

ग्रहणम् 12, 25.

ग्रामः 1, 25. 1, 60. 5, 9. 9, 43.
9, 44. 12, 68.

ग्रामघात 9, 43. 9, 44.

ग्रामस्थानम् 8, 17.

ग्रस्तः 6, 33. 9, 12. 10, 2. 10, 3.

ग्रामार्थम् 9, 51.

माद्य-6, 52. 6, 60. 11, 30.

मीत्रा 9, 38.

घ.

घटशतम् 7, 4.

घर्षः 7, 27.

घातः 9, 3. 9, 43. 9, 44.

घातकः 6, 4. 6, 5. 6, 11. 6, 14.

घातनम् 6, 12.

घातयन् 6, 13.

घातितम् 4, 4.

घृतम् 1, 65. 3, 43. 3, 47. 5, 3.
5, 4. 6, 38. 11, 13.
11, 25. 11, 30. 11, 31.
11, 39. 12, 48.

घृतकुम्भ 1, 46.

घोर 4, 15. 9, 59.

घ्राणम् 5, 21.

घ्रात 6, 71. 5, 6.

घर्ष 7, 27.

च.

चकोरः 6, 7.

चक्रवाकः 6, 2.

चक्षुः 5, 5. 5, 21.

चतुरहः 3, 9. 8, 40.

चतुर्थः 3, 9. 16, 4. 12, 7. 15, 7.
19. 9, 15.

चतुर्थपुरुषः 3, 8.

चतुर्दिनम् 8, 40.

चतुर्मुखः 1, 21.

चतुर्युगम् 12, 54.
 चतुर्विध 12, 65. 12, 73.
 चतुर्विधम् 8, 36. 9, 3.
 चतुरहम् 8, 40.
 चतुष्पथः 12, 7.
 चतुष्पात् 6, 15.
 चतुरः 1, 17. 1, 37. 2, 5. 2,
 15. 8, 7. 8, 11. 10, 8. 11, 3.
 चत्वारिंशत् 5, 16.
 चन्दनम् 12, 48.
 चमसाः 10, 41.
 चरणः 1, 42. 1, 48.
 चर्म 7, 29. 11, 41.
 चर्मकारी 6, 44.
 चर्ममयः 8, 16.
 चण्डालः 1, 53. 5, 10. 6, 19,
 20, 21, 22, 23, 24, 43,
 46, 67. 7, 9. 10, 17. 12,
 54. 12, 28.
 चण्डालैकपथम् 6, 23.
 चण्डालखातवापीषु 6, 25.
 चण्डालघटसंस्थम् 6, 27.
 चण्डालदर्शनम् 6, 24.
 चण्डालस्पर्शन 6, 24.
 चण्डालान्नम् 6, 32. 11, 1.
 चण्डालभाण्डसस्पृष्टम् 6, 26.
 चण्डालता 1, 67.
 चण्डाली 7, 18. 10, 5. 10, 7.
 10, 8.

चातुर्वर्ण्यम् 2, 1. 6, 44. 10, 1.
 10, 23. 12, 66.
 चातुर्वर्ण्यसमाचारः, 1, 17. 1, 35.
 चातुर्विधः 12, 73.
 चातुर्वेद्यः 8, 27.
 चान्द्रायणम् 1, 48. 4, 12. 4, 26.
 6, 18. 9, 52. 9, 58. 10,
 1. 10, 2. 10, 23. 11, 1.
 11, 2. 11, 40. 11, 46. 12,
 75. 12, 80.
 चान्द्रायणत्रयम् 10, 10. 10, 11.
 चाषः 6, 8.
 चिकित्सा 9, 45.
 चितिः 12, 28.
 चिन्ता 3, 38.
 चिन्तितम् 1, 36.
 चित्रः 6, 13.
 चित्रकर्म 8, 19.
 चीर्णम् 8, 41. 10, 4. 10, 22.
 12, 75.
 चीर्णान्तः 12, 59.
 चीरम् 7, 28.
 चूडा 3, 17.
 चेतनः 9, 8.
 चैत्यवृक्षः 12, 28.
 चोदितः 5, 13. 9, 51.
 चोरः 1, 30. 1, 60. 2, 12. 6, 21.
 चौरभक्तप्रदः 1, 60.

छ.

छत्रम् 12, 67, 1, 54.

छागम् 12, 48.

छिद्रम् 6, 52.

छेदः 9, 36, 10, 10.

छेदकरः 4, 3.

छेदक्षतम् 3, 35.

ज.

जघनम् 5, 17.

जङ्गमम् 6, 61.

जङ्घा 5, 18.

जडः 4, 27.

जनः 6, 62, 8, 24, 9, 47, 10, 16.

जननम् 3, 1, 3, 20.

जन्म 3, 6, 73, 29, 9, 60.

12, 38.

जन्मकर्म 3, 6.

जपः 1, 39, 6, 63, 10, 40, 12, 23.

जपन् 7, 9, 12, 34.

जपच्छिद्रम् 6, 52.

जपमानः 10, 27.

जप्यम् 2, 5, 6, 42.

जम्बुकः 5, 7, 6, 11.

जलम् 1, 50, 6, 26, 6, 30, 6,

47, 7, 26, 10, 19, 10,

20, 10, 41, 11, 25, 12, 5,

12, 17, 12, 28, 12, 41.

जलशौचम् 6, 39.

जलस्थः 12, 15, 12, 17.

जलावगाहनम् 3, 41.

जातः 1, 16, 10, 3.

जातवेदाः 6, 15, 7, 10.

जातिः 1, 65, 3, 4.

जातिमात्रोपजीवी 8, 4.

जात्यन्धः 4, 27.

जानन् 9, 51.

जानु 5, 18.

जाया 12, 57.

जारः 10, 28, 10, 36.

जालपादः 6, 2.

जितः 1, 30, 3, 38.

जितेन्द्रियः 8, 25.

जीवन् 4, 17, 4, 23.

जुहूः 5, 19.

जुह्वन् 12, 34.

ज्ञातिः 3, 43.

ज्ञानम् 1, 23.

ज्ञानदुर्बलः 3, 46, 12, 56.

ज्ञानागमः 12, 35.

ज्ञेय 11, 23, 24.

ज्येष्ठः 4, 29, 7, 6.

ज्वलन् 12, 35.

ट.

टिट्ठिभः 6, 3, 6, 6.

ड.

डामरः 6, 53, 10, 16.

डुण्डुभः 6, 9.

त.

तक्रम् 1, 65.
 तटः 11, 13.
 तटाकः 11, 43.
 तटाखाते 9, 40.
 तटाबन्धः 9, 39.
 तडागः 7, 3, 12, 52.
 तण्डुलः 5, 20.
 तत्क्षणम् 6, 27, 6, 71, 7, 1.
 तत्क्षणकः 1, 27.
 तत्र 10, 18.
 तत्समः 4, 10.
 तदर्थम् 6, 29.
 तदूर्ध्वम् 1, 10.
 तद्वचनम् 6, 63.
 तपः 1, 23, 3, 37, 6, 63.
 तपश्छिद्रम् 6, 52.
 तपोवनम् 12, 69.
 तप्तकृच्छ्रम् 4, 4, 6, 4, 8, 9, 24, 9, 25.
 तप्तः 4, 2, 12, 58.
 तप्तमूढाः 8, 5.
 तप्तुः 6, 11.
 तर्पणम् 6, 13.
 तर्पितः 12, 14.
 ताडिता 10, 31.
 तातः 1, 12.
 तात्कालिकः 1, 27.
 33.

ताम्रम् 6, 39, 7, 2, 10, 38.
 ताम्रवर्णा 11, 29.
 तित्तिरिः 6, 4.
 तिथिः 3, 12.
 तिलः 2, 7, 5, 20, 11, 6, 12, 14, 12, 48.
 तिलप्रस्थम् 6, 11.
 तिष्ठन् 11, 52, 12, 43.
 तिस्रः 4, 32.
 तीर्थम् 1, 6, 6, 61, 6, 63, 12, 6, 12, 20, 12, 63, 12, 69.
 तीर्थभूतः 6, 61.
 तीर्थयात्रा 12, 64.
 तुरङ्गः 6, 12.
 तुलापुरुषः 12, 80.
 तुल्यम् 1, 50, 3, 39.
 तुष्टः 6, 54.
 तूलिका 7, 30.
 तृणम् 2, 7, 7, 29, 7, 34, 11, 52.
 तृतीय-4, 11, 7, 19.
 तृप्तिः 12, 43.
 तृषार्तः 12, 12.
 तृषितः 2, 3.
 तेजः 11, 33.
 तैलम् 1, 65, 6, 40, 11, 13.
 तैलबिन्दुः 12, 89.
 तोयम् 6, 27, 28, 7, 32, 7, 34, 8, 9, 8, 10, 8, 34, 9, 12, 11, 40, 12, 30, 12, 31, 12, 56.

18 *The Index of the words occurring in the text*

व्यजन् 10, 33.	त्रैलोक्यम् 8, 21.
व्यागः 4, 20.	व्यहः 3, 5, 4, 7.
वयः 2, 5, 7, 7, 7, 9, 8, 7, 8, 11, 8, 12, 8, 14, 8, 16, 8, 27, 9, 25, 9, 38, 10, 9, 10, 15, 10, 19, 11, 10, 11, 17, 11, 38, 12, 2, 12, 6, 12, 62, 12, 65.	व्यहम् 6, 37, 6, 49.
वयोक्ता 9, 25.	त्वक् 11, 37.
वाणम् 8, 32.	त्वङ्गारः 11, 51.
विंशकम् 2, 13.	त्वरमाणः 3, 36.
विंशत् 6, 18, 6, 41.	द.
विः 11, 3, 2, 5, 12, 65.	दक्षः 1, 13.
विकालम् 6, 5.	दक्षिणः 5, 19, 12, 19, 12, 20, 12, 21.
वितयम् 1, 49.	दक्षिणा 4, 6, 4, 13, 6, 9, 6, 16, 6, 17, 6, 18, 6, 19, 6, 41, 8, 41, 9, 53, 10, 4, 10, 6, 10, 13, 10, 22, 10, 39, 12, 8, 12, 73, 12, 76.
विदिनम् 8, 39.	दक्षिणामुखः 1, 54, 9, 34.
विपलम् 4, 8, 6, 38, 11, 31.	दक्षिणार्थम् 12, 39.
विषादम् 9, 14, 9, 15, 9, 18.	दग्धः 9, 44.
वियुगम् 12, 54.	दग्धदेशः 9, 5.
विरात्रम् 3, 11, 3, 17, 3, 18, 3, 46, 3, 47, 4, 11, 5, 4, 4, 13, 6, 23, 6, 26, 7, 12, 10, 5, 10, 19, 10, 15, 11, 10, 11, 44, 11, 53, 11, 55, 12, 53.	दग्धास्थि 5, 12.
विषवणम् 12, 59.	दण्डः 9, 12, 9, 9, 9, 10, 9, 11, 9, 17, 10, 31, 12, 3.
विसन्ध्यम् 6, 12, 6, 36, 8, 31, 9, 57.	दत्त 1, 47.
विसहस्र 11, 17.	दत्तः 4, 24.
व्रेता 1, 22, 1, 23, 1, 24, 1, 25, 1, 26, 1, 27, 1, 28, 1, 32, 1, 16.	दत्तकः 4, 24.
	दहन् 10, 5.
	दधि 1, 65, 6, 30, 6, 36, 6, 37, 6, 38, 6, 49, 10, 27, 11, 25, 11, 28, 11, 29, 11, 31, 11, 32, 11, 39.

दधिक्रावा 11, 32.	दानम् 1, 23. 1, 28. 1, 29. 3, 2.
दन्त 7, 26.	6, 31. 6, 51. 7, 15. 8, 18.
दन्तोच्छिष्टम् 12, 19.	10, 40. 11, 27. 11, 46.
दन्तजातः 3, 17.	12, 6. 23, 24. 25, 26.
दया 10, 40.	30, 51, 58.
दयायुक्तः 12, 44.	दाम 9, 6.
दरिद्रः 4, 16. 12, 51.	दायः 3, 8.
दुर्दुरः 7, 31.	दायादः 3, 7.
दर्भः 10, 41. 11, 6. 11, 34.	दारवम् 7, 1.
दर्शनम् 12, 22. 12, 26. 12, 73.	दाराः 4, 28. 3, 7.
दश 1, 27. 1, 58. 3, 5. 5, 16.	दारुण 7, 37.
7, 24. 9, 11. 10, 11. 10, 17.	दानाभिः 9, 44.
10, 33. 10, 38. 12, 38.	दासः 3, 21. 11, 21. 11, 22.
12, 59. 12, 70.	दासी 3, 21.
दशकृत्वः 7, 19.	दिक् 5, 8.
दशगुणितम् 12, 49.	दिन- 1, 27. 1, 33. 3, 5. 3, 15.
दशमः 10, 32.	6, 5. 12, 53. 12, 60. 10, 32.
दशरात्रम् 3, 9. 3, 18. 4, 12.	दिनत्रयम् 3, 1. 3, 9. 4, 7. 6, 11.
6, 32.	6, 37. 8, 39. 12, 58.
दशवर्षा 7, 5.	दिनद्वयम् 8, 38. 11, 44.
दशसाहस्रम् 11, 56.	दिनेदिने 1, 39. 1, 46.
दशावरा 3, 27. 10, 17.	दिनवत् 12, 27.
दशाहः 3, 4. 3, 6. 3, 16. 3, 24.	दिवसः 2, 4.
3, 29. 4, 9. 6, 33. 10, 83.	दिवा 8, 31. 9, 56. 12, 22.
दष्टः 5, 1. 5, 2. 5, 3. 5, 4. 5, 5.	दिवाकरः 12, 30.
5, 7. 5, 9. 9, 50.	दिव्यः 9, 48. 12, 9. 12, 11.
दहनम् 7, 27. 9, 30.	दिव्यम् 12, 9. 12, 11.
दहनसंस्कारः 5, 23.	दीर्घाखाते 9, 40.
दातृ 4, 25. 4, 26. 11, 46. 11, 47.	दीनः 7, 37.
दानम् 7, 26.	

- दीपः 12, 44.
 दीप्तः 8, 22.
 दीयमानम् ३, 28.
 दुःखी 9, 60.
 दुराचारः 12, 60.
 दुर्गः 9, 4.
 दुर्गप्रेरणम् 9, 31.
 दुर्बलः 6, 55.
 दुर्भिक्षम् 6, 58, 10, 16.
 दुर्वृत्तम् 4, 19.
 दुःशीलः 8, 25.
 दुष्कृतं 8, 9.
 दुष्कृतकर्मा 12, 67.
 दुष्टः 11, 43, 8, 25.
 दुःस्वप्नम् 12, 1.
 दूराध्वोपगतः 1, 41.
 दूरे 9, 55.
 दूषित-7, 3, 6, 38.
 दृढबलः 9, 20.
 दृप्तः 2, 4.
 दृश्यम् 9, 50.
 दृषद् 5, 20.
 दृष्टम् 3, 23, 3, 39.
 दृष्टमात्रः 12, 47.
 दृष्टिः 6, 67.
 देवः 2, 12, 2, 13, 12, 12, 12,
 36, 12, 43.
 देवकन्या 3, 35.
 देवता 1, 38, 1, 39, 6, 62, 11, 38,
 12, 24.
 देवतायतनम् 1, 7, 8, 30.
 देवदारुबालयम् 1, 1.
 देवस्य त्वा 11, 33.
 देवस्वम् 11, 9.
 देवाङ्गना 3, 36.
 देवार्चनम् 2, 5.
 देवी 9, 35, 12, 63, 12, 65.
 देशः 1, 25, 9, 5, 3, 10.
 देशभङ्गः 7, 36.
 देशान्तरगतः 3, 12.
 देशान्तरमृतः 3, 10, 3, 11.
 देहः 1, 37, 11, 37, 3, 12.
 देहनाशः 3, 12, 5, 14.
 देहस्पर्शः 3, 3.
 देही 11, 37.
 दैवम् 12, 41, 7, 16.
 दैवतम् 8, 22.
 दैव-पिण्यादिकर्म 7, 16.
 दोरः 9, 6.
 दोषः 1, 51, 3, 27, 4, 27, 4, 28,
 6, 56, 7, 31, 10, 17.
 द्रव्यम् 3, 28.
 द्रव्यशुद्धिः 7, 1.
 द्रुपदा 11, 20.
 द्रोणः 6, 70.
 द्रोणाढकम् 6, 68, 6, 71, 6, 72.

द्रोणान्नम् 6, 69.

द्वयम् 4, 12, 10, 6, 10, 7, 10,
13, 10, 14, 10, 22, 10,
40, 12, 6, 12, 7, 12, 8, 12,
27, 12, 63.

द्वापरः 1, 22, 1, 23, 1, 24, 1, 25,
1, 26, 1, 27, 1, 28, 1, 32.

द्वात्रिंशत् 6, 70.

द्वादश- 7, 5, 12, 38.

द्वादशसङ्ख्या 12, 63.

द्वादशाहः 3, 2, 3, 4, 4, 9.

द्वारम् 6, 40, 9, 40.

द्विः 11, 3, 2, 5, 3, 31.

द्विगुण- 9, 2, 4, 20, 9, 16, 9, 52,
9, 53.

द्विजः 1, 33, 1, 60, 2, 5, 3, 22,
3, 26, 3, 27, 3, 48, 5, 3,
5, 4, 5, 5, 12, 5, 13, 5, 24,
6, 11, 6, 27, 6, 34, 6,
60, 61, 7, 8, 7, 20, 8, 13, 8,
20, 8, 21, 8, 24, 8, 25, 8,
26, 8, 41, 10, 5, 11, 3, 11,
10, 11, 12, 11, 15, 11, 36,
11, 41, 11, 46, 11, 50, 11,
51, 12, 12, 12, 15, 12, 3,
12, 36, 12, 37, 12, 40,
12, 43, 12, 60, 12, 75.

द्विजाधमः 1, 56.

द्विजानलः 8, 23.

द्विजशुश्रूषा 1, 64, 2, 14.

द्विजशुश्रूषणम् 2, 14.

द्विजशुश्रूषणरतान् 11, 15.

द्विजश्रेष्ठः 6, 32.

द्विजसम्पादितम् 1, 53, 6, 55.

द्विजसम्भाषणम् 6, 22.

द्विजातिः 2, 11, 3, 40, 6, 3
12, 2, 12, 3.

द्विजोत्तमः 3, 42, 5, 1, 5, 9,
6, 18.

द्वितीय- 7, 18, 1, 11.

द्विदिनम् 8, 38.

द्विनवतिः 12, 81.

द्विपादः 9, 14, 9, 15.

द्विप्रस्थः 6, 70.

द्वियोजनम् 12, 64.

द्विरात्रम् 3, 45.

द्विशतम् 5, 17, 5, 18.

द्विहीनः 3, 5.

द्वे 11, 18.

द्वेष्ट्यः 1, 40.

द्वौ 2, 5, 3, 31, 4, 23, 4, 26,
9, 3, 9, 13, 9, 17, 9, 18,
9, 29, 11, 47.

घ.

घनम् 1, 47.

धर्मः 1, 2, 1, 4, 1, 12, 1,
14, 1, 16, 1, 19, 1, 21, 1,
22, 1, 24, 1, 30, 1, 33,
1, 61, 1, 64, 2, 1, 2, 15.

22 *The Index of the words occurring in the text*

3, 48, 6, 35, 7, 77, 1, 36.
37, 7, 38, 8, 5, 8, 7, 8,
8, 8, 26, 10, 3, 11, 5,
12, 45.

धर्मकोविदः 1, 17.

धर्मखातः 9, 40.

धर्मज्ञः 6, 35, 8, 12.

धर्मतत्त्वज्ञः 11, 50.

धर्मतत्त्वार्थकांक्षिणः 1, 5.

धर्मपराङ्मुखः 1, 21.

धर्मपाठकः 8, 27.

धर्मपालकः 1, 37.

धर्मशास्त्रम् 8, 2, 8, 6, 12, 81,
12, 82.

धर्मशास्त्रानुपालकः 6, 70.

धर्मशास्त्ररथारूढः 8, 26.

धर्मसंस्थापनम् 1, 36.

धान्यम् 2, 6, 2, 7, 6, 40, 7, 27.

धारा 7, 35.

ध्रुवम् 1, 67.

न.

नकुलः 11, 6.

नक्तम् 11, 45.

नक्तभोजनम् 6, 3, 6, 6.

नक्तभोजनः 8, 37, 8, 38, 8, 39,
8, 40.

नक्रः 6, 3.

नक्षत्र 5, 7.

नखम् 5, 6.

नगरम् 12, 68.

नदी 3, 47, 7, 3, 9, 5, 9, 28,
9, 56, 12, 75.

नदीतटम् 11, 18.

नदीपर्वतसंचारः 9, 28.

नदीप्रस्रवणः 1, 6, 12, 69.

नदीबन्धः 9, 39.

नदीमुखम् 9, 5.

नरः 9, 7, 9, 21, 9, 41, 9, 60,
12, 61.

नरकः 1, 52, 1, 67, 4, 2, 4, 14,
4, 17, 4, 25, 5, 25, 6, 59,
7, 7, 8, 20, 9, 59, 9, 60.

नलः 12, 70.

नववर्षा 7, 4.

नवाहः 11, 54.

नष्टः 1, 16, 4, 30, 10, 30, 10, 31.

नष्टभुता 10, 33.

ना 1, 22.

नानापुष्पलताकीर्ण 1, 6.

नावितः 11, 21, 11, 22, 3, 21.

नामधारकः 8, 3, 8, 15, 8, 16,
8, 20.

नामधारकविप्रः 3, 6.

नारम् 11, 42.

नारिकेलः 9, 33.

नारी 4, 14, 4, 17, 4, 18, 4, 30,
4, 31, 7, 2, 9, 55, 10, 17.

10, 23. 10, 25. 10, 31.	निरूपरम् 1, 56.
10, 33.	निर्जलः 8, 17.
नाशः 5, 14. 3, 12.	निर्णयः 1, 19.
नाशकः 12, 5.	निर्णेतृ 1, 20.
नासिकाभेदनम् 9, 28.	निर्दिष्टम् 11, 28.
नासिक्य, 9, 29.	निर्दोषः 6, 17.
निकर्तनम् 10, 10.	निनाद 1, 7.
निट् 3, 9.	निर्यासः 11, 9.
नित्यम् 1, 46. 7, 9. 11, 14.	निवर्तनीयः 9, 48.
11, 15.	निवासः 9, 41. 12, 73.
निन्दा 1, 33. 11, 51.	निवृत्तः 3, 20. 11, 48.
निधनम् 3, 23.	निट् 9, 42. 12, 22. 12, 26. 3, 9.
निनादः 1, 7.	निश्छिद्रम् 6, 53.
निपातनम् 6, 12. 9, 4. 9, 9. 9,	निषिद्धम् 12, 60.
14. 9, 18. 9, 29. 9, 43.	निष्कृतिः 6, 1. 6, 31. 6, 45.
निबन्धनीयाः 9, 33.	10, 1. 10, 26. 11, 26.
निमन्त्रितः 3, 23.	निष्ठीवनम् 12, 19.
निमित्तम् 9, 31.	निष्पन्नसर्वगात्रः 9, 16.
नियमः 6, 57. 6, 58. 6, 60.	निष्पीडनम् 12, 13.
9, 58.	निष्फलम् 1, 29. 1, 64.
नियमस्थः 6, 33.	निस्तीर्णम् 7, 38.
निरयः 2, 15.	निःस्तुतम् 11, 40.
निरयगामी 11, 47.	नीचकर्मप्रवर्तकः 11, 14.
निरर्थकः 1, 55. 1, 46.	नीयमानः 3, 46.
निराशः 12, 13. 12, 43.	नीरुक् 2, 4.
निराहारा 7, 12. 10, 18.	नृ 1, 22.
निरीक्षितः 5, 5.	नृत्यम् 1, 7.
निरुद्धः 9, 42.	नृपः साक्षियुक्तै 9, 48.
	नेत्रम् 5, 21.

नेत्रघातनम् 9, 17.
 नेत्रपटः 7, 28.
 नैशिकी 3, 18.
 नौः 7, 34.
 न्यायवर्ती 12, 45.
 न्यायोपार्जितम् 12, 46.

• प.

पङ्कममा 8, 34.
 पङ्क्तिः 9, 7, 11, 8.
 पङ्कम् 11, 19.
 पक्वान्नम् 1, 48.
 पक्षेष्टकचितम् 7, 31.
 पक्षः 4, 11, 4, 13.
 पक्षी 1, 7, 6, 8.
 पञ्च 1, 58, 4, 30, 5, 17, 6, 50.
 8, 12, 8, 14, 9, 11, 9, 25.
 12, 9.
 पञ्चगव्यम् 3, 44, 6, 21, 7, 4.
 7, 21, 10, 20, 10, 36.
 10, 38, 10, 39, 11, 3.
 11, 8, 11, 10, 11, 28.
 11, 33, 11, 35, 12, 4.
 पञ्चदशाहः 3, 4.
 पञ्चदशाहकम् 3, 2.
 पञ्चेन्द्रियरतः 8, 21.
 पञ्चमः 3, 9, 3, 16, 4, 12.
 4, 25.
 पञ्चयज्ञः 2, 6, 11, 47, 11, 48.

पञ्चयज्ञरताः 8, 21.
 पञ्चसहस्रम् 11, 17.
 पञ्चाहम् 4, 9.
 शण्डितः 1, 40.
 पतङ्गः 7, 31.
 पतन् 6, 35.
 पतनम् 12, 5.
 पतिः 4, 17, 4, 23, 4, 30, 4, 33.
 10, 28, 10, 30, 10, 36.
 पतितः 4, 30, 7, 9, 8, 34, 9, 11.
 10, 26, 10, 29, 11, 49.
 11, 41, 12, 19, 12, 54.
 पतितादिः 4, 9.
 पत्नी 3, 26.
 पत्रम् 10, 20.
 पदेपदे 3, 40.
 पन्थाः 7, 34, 12, 66.
 पयः 1, 65, 4, 7, 4, 8, 6, 39.
 11, 25, 11, 29.
 परः 3, 33, 10, 31, 10, 34.
 1, 61.
 परत्र 12, 77.
 परधर्मः 1, 64.
 परनारीसुतः 4, 28.
 परपाकः 11, 45, 11, 48.
 परपाकनिवृत्तः 11, 45, 11, 48.
 परपाकरतः 11, 45, 11, 49.

परम् 1, 23, 11, 56, 3, 18, 6, 2.
 परमः 8, 26, 1, 61, 5, 24.
 परपुमान् 10, 29, 34.
 परशुः 9, 33.
 परसैन्यम् 1, 61.
 परस्त्री 4, 23.
 पराकः 4, 12.
 पराङ्मुखः 1, 37.
 परान्नम् 11, 48.
 पराशरः 1, 8, 1, 10, 1, 18,
 1, 34, 6, 1, 6, 68, 9, 30.
 पराशरमतम् 1, 36, 12, 73.
 पराशरवचः 2, 2, 3, 2, 7, 1.
 परिकीर्तितः 11, 48, 11, 50, 12, 73,
 12, 49.
 परित्यजन् 3, 37.
 परित्यागः 6, 39.
 परित्राता 3, 34.
 परिपालनम् 1, 63.
 परिभ्रष्टः 3, 6, 12, 32.
 परिवर्जितः 11, 49.
 परिवित्तिः 1, 25, 4, 26.
 परिवेत्ता 4, 25.
 परिवेदनम् 4, 27, 4, 28.
 परिवेष्टितः 3, 32.
 परिन्नाड् 1, 49, 3, 31.
 परिषत् 8, 9, 8, 11, 8, 12,
 8, 13, 8, 14.

परिषत्त्वम् 8, 4, 8, 15.
 पर्णपृष्ठम् 12, 44.
 पर्यङ्कस्थितः 6, 66.
 पर्वत- 9, 28.
 पर्वद् 8, 6, 8, 27, 8, 9, 8, 10.
 पलम् 4, 8, 6, 38, 11, 31.
 पलाण्डुः 11, 9.
 पलाशम् 5, 15.
 पवित्र- 1, 36, 5, 1, 8, 41,
 11, 28, 11, 58, 11, 38.
 पश्चिमः 12, 27.
 पशु 10, 14.
 पात्रितम् 11, 13.
 पाणिः 1, 61, 6, 66, 9, 20.
 पाणिपूरान्नभोजनः 11, 54.
 पातः 3, 16.
 पातकम् 9, 47.
 पातयन् 9, 36.
 पात्रम् 7, 1, 10, 37, 11, 7, 12, 41,
 12, 42.
 पादः 6, 29, 6, 65, 7, 13, 7, 14,
 9, 3, 9, 13, 9, 14, 9, 15,
 9, 17, 9, 18, 9, 29, 9, 30,
 9, 38, 9, 41.
 पादकृच्छ्रम् 9, 18.
 पादप्रक्षालनम् 1, 43.
 पादशौचम् 7, 24.
 पादहीनम् 7, 14, 9, 4, 9, 29.

पादाङ्गुलिः 5, 18.

पादुकास्थः 6, 60.

पादोन्म 9, 18.

पानम् 1, 67.

पानीयम् 9, 39.

पापम् 2, 8, 3, 41, 4, 20, 6, 57.

8, 2, 8, 5, 8, 8, 8, 9, 8, 10.

8, 29, 9, 61, 11, 37.

11, 55, 12, 8, 12, 61.

12, 80.

पापकर्मा 8, 20, 10, 25.

पापकारिणी 10, 29.

पापनाशनम् 1, 36.

पापशोधनम् 11, 28.

पापसङ्करः 6, 35.

पापिष्ठः 2, 12, 12, 42.

पापी 9, 32.

पारगः 8, 12.

पारावतः 6, 3, 6, 8.

पाराशरः 1, 24, 10, 6, 10, 11.

10, 22, 10, 24.

पाराशरम् 12, 81.

पार्ष्वः 3, 22.

पावकः 6, 40.

पावनम् 11, 5.

पावनी 9, 35.

पाशः 4, 3, 9, 32.

पाशकः 2, 9.

पाशच्छेदकरः 4, 5, 4, 3.

पाशलमः 9, 34.

पाषाणः 7, 26, 7, 27, 9, 17.

9, 23, 9, 24.

पिङ्गला 6, 7.

पिण्ड 3, 13.

पिण्डदानम् 3, 13.

पिण्डस्थः 9, 13.

पितृ- 1, 4, 3, 24, 3, 25, 4, 24.

7, 6, 12, 14, 12, 36, 12,

13.

पितृगणः 12, 12.

पितृघातकः 1, 58.

पितृतर्पणम् 12, 13.

पितृदाराः 10, 12.

पितृदैवतम् 12, 15.

पितृव्य 4, 23.

पितृव्यपुत्रः 4, 28.

पितृव्यम् 12, 41.

पिपासा 12, 58.

पिबन् 3, 33, 8, 34, 11, 40.

पीडितः 9, 7.

पीतम् 11, 43.

पीयूषम् 11, 9.

पुण्यम् 1, 6, 1, 36, 6, 60, 10, 40.

12, 9, 12, 58, 12, 63.

12, 69.

*पुत्रः 1, 19. 4, 23. 4, 24. 5, 23.
 *पुत्रजन्म 12, 26.
 पुनरागमनम् 10, 32.
 पुनर्लेपनम् 6, 42.
 पुनः संस्कारकर्म 12, 3.
 पुनान् 3, 9. 4, 1. 10, 35. 11, 44.
 12, 57.
 पुरीषम् 6, 49.
 पुरुषः 1, 30. 3, 31.
 पुरुषाकृतिः 5, 15.
 पुष्टः 12, 34.
 पुष्टांग 12, 37.
 पुष्पम् 1, 62.
 पुष्पवती 10, 21.
 पूजकः 1, 38.
 पूजनम् 1, 39.
 पूज्यः 8, 25.
 पूत-5, 5. 8, 6. 11, 33. 12, 22.
 12, 31.
 पूय-4, 2. 6, 48.
 पूर्ण 3, 47.
 पूर्वम् 1, 41. 8, 14. 9, 12. 2, 2.
 पूर्वसङ्कल्पितम् 3, 28.
 पूर्वा 7, 13. 7, 14. 7, 15.
 पूर्वोक्त- 6, 45. 6, 1.
 पूर्वोच्छिष्टम् 11, 4.
 पृथक्कारनिकेतनः 3, 7.
 पृथक्पृथक् 9, 49. 5, 13.

पृथिवीपतिः 12, 72.
 पृष्ठम् 9, 7. 5, 20.
 पोष्यवर्गः 12, 45.
 प्रकल्पितम् 12, 64.
 प्रकीर्तित-1, 64. 3, 21. 6, 12. 6.
 14.
 प्रक्षालनम् 5, 6.
 प्रचोदितः 5, 25.
 प्रच्छादयितुम् 9, 59.
 प्रजा 1, 61.
 प्रजापतिः 4, 4.
 प्रणवः 11, 36. 11, 37.
 प्रणाशनम् 12, 81.
 प्रणिपत्य 5, 5.
 प्रतिमहीता 11, 47.
 प्रतिरूपकः 9, 26.
 प्रतिषिद्धम् 6, 67.
 प्रतिषिद्धाक्षम् 11, 4.
 प्रत्यागतः 12, 72.
 प्रथमः 4, 11, 7, 18.
 प्रदक्षिणा 1, 9.
 प्रदण्डवान् 1. 61.
 प्रदानम् 1, 44.
 प्रदीप्तः 11, 38.
 प्रदोषः 12, 27.
 प्रपा 9, 39.
 प्रभासादि 12, 20.

28 *The Index of the words occurring in the text*

प्रमत्तः 9, 8.	10, 8. 10, 13. 10, 14.
प्रमाणतः 9, 10.	10, 25. 10, 39. 11, 2. 12, 1.
प्रमाणम् 4, 13. 10, 3.	12, 6. 12, 7.
प्रमाणमार्गः 8, 8.	प्राजापत्यद्वयम् 6, 16. 10, 6. 10,
प्रमादः 6, 30.	7. 10, 39.
प्रमाणम् 9, 26.	प्राजापत्यत्रयं 10, 13.
प्रयत्नः 3, 27. 12, 82.	प्राणभृत् 9, 26.
प्रयासैः 3, 12.	प्राणः 1, 32. 3, 37. 8, 35.
प्रवर्तकः 11, 14.	प्राणायामः 3, 42. 3, 45. 6, 4.
प्रवसन् 5 13.	12, 63. 12, 65.
प्रवासः 7, 36.	प्राणायामशतम् 3, 47.
प्रव्रजितः 4, 30. .	प्राणिहत्या 6, 1.
प्रव्रज्या 12, 5.	प्रातः 11, 49.
प्रशस्तम् 12, 26.	प्राप्तः 6, 20. 6, 57. 10, 32. 7, 3.
प्रष्टव्यः 1, 4.	प्रायश्चित्तम् 1, 34. 1, 20. 6, 12.
प्रसवः 3, 24.	6, 48. 8, 1. 8, 6. 8, 20.
प्रसादः 12, 71.	8, 28. 8, 30. 8, 41. 9, 2.
प्रसूता 3, 26.	9, 12. 9, 19. 9, 22. 9, 28.
प्रसूतिः 3, 16. 3, 3.	9, 34. 9, 35. 9, 39. 9, 40.
प्रस्थः 6, 70.	9, 41. 9, 42. 9, 43. 9, 44.
प्रस्रवणम् 10, 25. 12, 69.	9, 45. 9, 46. 9, 52. 9, 54.
ग्रहत-9, 9. 9, 44.	10, 4. 10, 22. 10, 32.
ग्रहः 12, 27.	10, 38. 11, 8. 11, 16.
ग्रहरणम् 9, 31.	11, 25. 11, 14. 12, 58.
ग्रहारः 9, 2.	12, 66.
ग्रात्रेतसः 1, 15.	प्रायश्चित्ताईम् 9, 32.
प्राजापत्यम् 5, 12. 6, 19. 6, 27.	प्रायश्चित्ती 8, 6.
6, 28. 6, 29. 7, 22. 8, 36.	प्रेतः तं-3, 10. 3, 19. 3, 20. 3, 40.
9, 24. 9, 25. 10, 6. 10, 7.	3, 43. 5, 14.
	प्रेताभिहोत्रसंस्कारः 5, 14.
	प्रेतधूमः 12, 1.
	प्रेतसूतकम् 3, 1.

प्रेतीभूतः 3, 42. 3, 46.

प्रेरयन् 9, 36.

प्रेक्षकः 9, 47.

प्रेक्त- 8, 14. 5, 6. 6, 55. 7, 19.
9, 2.

प्रेक्षणम् 7, 28. 7, 30.

प्रेक्षणी 5, 21.

फ.

फलम् 1, 6. 1, 62. 6, 64. 7, 29.
7, 33. 10, 20. 11, 9. 11, 16.

फलोद्भव 10, 37.

व.

वदरिकाश्रमः 1, 5.

वद्ध- 9, 6. 9, 33. 10, 21.

वधिरः 4, 27.

वन्दिग्रहः 10, 24.

वन्दिग्रहः 10, 16.

वन्दी 3, 30.

वन्धः 9, 1. 9, 27. 9, 32. 9, 42.

वन्धनम् 8, 1. 9, 3. 9, 7. 9, 31.
9, 46.

वन्धपाशसुगुप्ताङ्गः 9, 32.

वन्धुः 10, 30.

वन्धुमध्यः 9, 58.

वल्गुम् 4, 33. 9, 23. 10, 24.

वलाका 6, 3.

वलीवर्दः 2, 3.

वस्तः 6, 14.

वहिष्कृतः 1, 57.

वहिःस्थलम् 12, 17. 12, 18.

बहु- 9, 46. 9, 48. 9, 49.

बहुभु त 9, 53.

वान्धवः 4, 19. 5, 23. 10, 33.

वालः 3, 10. 3, 14. 6, 55. 7, 35.
9, 61. 11, 6.

बाहुः 5, 16.

बाहुमात्रम् 9, 10.

बाह्य 12, 15.

बिलम् 4, 33.

बीजम् 1, 56. 1, 57. 4, 22. 1, 47.

बीजी 4, 32.

बुधः 3, 27.

ब्रह्मकूर्चः 6, 31. 11, 3. 11, 5.
11, 26. 11, 27. 11, 38.

ब्रह्मघातकः 12, 65. 12, 68.

ब्रह्मघातिनी 7, 18.

ब्रह्मघोषः 6, 54.

ब्रह्मघ्नः 2, 12. 12, 42.

ब्रह्मचर्यम् 4, 31.

ब्रह्मचारी 1, 48. 1, 49. *3, 19.
4, 31.

ब्रह्मलोकः 5, 24.

ब्रह्महत्या 4, 20, 8, 35, 12, 50,
12, 71.

ब्रह्महत्याव्रतम् 12, 74.

• ब्रह्महा 12, 74.

ब्रह्मा 1, 20.

ब्राह्मणः 1, 38, 1, 56, 2, 8, 3, 1,
3, 33, 40, 41, 45, 46,
4, 4, 5, 11, 6, 19, 30,
48, 53, 54, 59, 61, 62,
69, 7, 7, 8, 3, 11, 16,
17, 29, 9, 21, 9, 53, 10,
15, 10, 38, 11, 18, 22, 24,
26, 51, 12, 7, 28, 33, 39,
56, 59, 74, 77.

ब्राह्मणतर्पणम् 6, 41.

ब्राह्मणत्वम् 12, 8.

ब्राह्मणादयः 10, 40.

ब्राह्मणभोजनम् 4, 6, 8, 41, 10,
4, 10, 22, 12, 73, 12, 75.

ब्राह्मणानुमतः 7, 11.

ब्राह्मणार्थम् 1, 36.

ब्राह्मणार्थे 3, 30; 8, 35.

ब्राह्मणी 5, 7, 7, 11, 7, 12, 7,
• 13, 7, 14, 7, 15, 10, 29,
10, 34.

ब्राह्मणीगमनम् 1, 67.

ब्राह्मण्यम् 8, 19.

ब्राह्मम् 12, 9; 12, 10.

भ.

भक्तवत्सलः 1, 11.

भक्त 1, 60.

भक्तिः 1, 11.

भक्षणम् 1, 66.

भक्षयन्ती 8, 33.

भक्ष्यं 21, 13.

भगिनी 10, 9.

भग्नः 3, 34, 9, 38.

भग्नशः 1, 55; 1, 58, 1, 46.

भयम् 4, 1; 6, 56; 10, 24.

भयार्तिः 10, 16.

भयार्दितः 12, 58.

भर्तृ 3, 26; 4, 14; 4, 16; 4, 17;
4, 18; 4, 23; 4, 31; 4, 32;
10, 33.

भवत्प्रोक्तः 1, 15.

भवनम् 9, 32.

भस्म 6, 39; 6, 65; 7, 2; 7, 22;
10, 38; 12, 10.

भागः 2, 13; 4, 22.

भाजनम् 11, 40; 12, 43.

भाण्डम् 6, 47.

भाण्डस्थम् 6, 30.

भाण्डस्थितम् 11, 25.

भारः 1, 55; 9, 31.

भारद्वाजः 6, 7.

भार्य्या 4, 15; 10, 26.

भावदुष्टः 6, 38.

भासः 6, 8.
भास्करः 3, 33; 12, 22.
मिक्षा 1, 49; 12, 66.
मिक्षार्था 12, 68.
मिक्षुः 1, 51; 12, 47.
मिक्षुकः 1, 47.
मिन्नम् 9, 37.
मिन्नकक्षः 9, 37.
मिषक् 9, 46.
मुक्त-7, 33, 10, 24, 10, 25, 11, 1, 11, 5, 11, 19, 11, 20.
मुक्तोच्छिष्टम् 7, 32.
मुञ्जानः 1, 38, 6, 65, 12, 40, 12, 42.
मुः 7, 25, 12, 61.
भूमिः 10, 23, 10, 41.
भूमिदोषः 6, 42.
भूमिपः 3, 4.
भूमिहर्ता 12, 52.
भूषणम् 9, 6.
भृगु 3, 10.
भृग्विप्रमरणम् 3, 10.
भृत्यः 6, 36, 9, 61, 12, 73.
भृशम् 8, 32.
भेरुण्डः 6, 8.
भैक्ष्यम् 1, 50.
भैक्ष्यचरः 1, 60.
भैक्ष्यचर्या 12, 3.
भैक्ष्यभुक् 7, 9.

भोजनम् 6, 67, 11, 7.
भोज्यम् 6, 74, 11, 12.
भोज्य- 11, 19, 11, 23, 11, 21.
भोज्यान्नः 11, 21.
भ्रष्टः 1, 37.
भ्रातृ 4, 29, 5, 23, 7, 6.
भ्रातृजा 10, 12.
भ्रातृभार्या 10, 12.
भृगुहत्या 4, 15.
भृगुहा 6, 61.

म.

मक्षिका 6, 61, 7, 31.
मखः 12, 52.
ममः 9, 37.
मण्डलम् 3, 33.
मण्डूकः 11, 11.
मणिः 7, 26.
मतम् 4, 12, 7, 17, 7, 29.
मत्तः 9, 8.
मत्स्यघाती 2, 8, 2, 9.
मदः 10, 31.
मदमोहितः 7, 7.
मद्यम् 1, 66, 11, 14, 11, 15.
मद्यपः 12, 75.
मधु 1, 65.
मधुपर्कः 7, 33.
मध्यः 1, 8, 8, 31.
मध्यमम् 1, 29.

32 *The Index of the words occurring in the text*

मध्यस्थः 12, 27.	मातृ 3, 24, 3, 25, 4, 24, 7, 6
मनः 12, 50.	10, 9, 10, 12, 10, 36
मनस्तापः 11, 20.	मातृष्वसृगमः 10, 10.
मनीषी 12, 9.	मातुलानी 10, 13.
मनुः 1, 21, 4, 18, 7, 31, 7, 32.	मानवः 1, 12, 1, 24, 12, 11.
9, 26, 9, 51, 11, 19, 12, 20.	मानस्तोकः 11, 34, 11, 35.
12, 38.	मानुषः 1, 2, 1, 32, 10, 31.
मन्त्रपूर्वकः 8, 19.	मायूरम् 11, 42.
मन्त्रवर्जितः 5, 11.	मारुतः 8, 9, 8, 10, 8, 32.
मन्वन्तरम् 1, 16.	मारुतार्कः 7, 34, 8, 9, 8, 10.
मन्वर्थः 6, 1.	मारुताशनः 6, 5, 8, 37, 8, 3
मरणम् 3, 1, 10, 3, 20, 3, 29.	8, 39, 8, 40.
3, 33, 12, 62.	मार्षन्तः 8, 8.
मरुत् 12, 24.	मार्जनम् 7, 27.
मर्कटः 11, 41.	मार्जारः 6, 9, 7, 31, 11, 6.
मर्त्यः 12, 50.	मालाकारः 1, 62.
मर्त्यलोकः 9, 60.	माषः 6, 50.
मलः 12, 14, 12, 15.	मांसम् 1, 32, 1, 60, 11, 11.
मलिनः 6, 62.	11, 14, 11, 15.
महत्कार्यम् 6, 58.	मासः 3, 2, 3, 4, 5, 4, 10, 6, 13.
महातेजाः 1, 3, 1, 8.	मासद्वयम् 4, 10.
महादोषः 2, 8.	मासिमासि 7, 6.
महानदी 5, 2, 12, 58.	मासार्द्धम् 4, 10, 6, 43.
महानिशा 12, 27.	मिथुनम् 10, 7, 10, 8, 10, 11.
महापातककारकः 12, 67.	मिथ्योपचारः 9, 46.
महामुनिः 1, 10.	मुक्तः 12, 16, 12, 78.
महिष- 6, 12, 10, 14, 15.	मुक्तकच्छ-12, 16.
मही 2, 10, 7, 32.	मुक्तभोजनः 6, 66.
महेश्वरः 1, 20.	मुखम् 1, 56, 5, 20, 5, 21.
महोदधिः 12, 47.	11, 40.

मुख्यः 8, 27.
 मुञ्जः 7, 29.
 मुण्डनम् 9, 55.
 मुत्ररः 3, 35.
 मुनिः 1, 15, 1, 19, 8, 13, 11, 48, 12, 53.
 मुनिपुङ्गवः 1, 10, 1, 35.
 मुनिमुख्यः 1, 8, 1, 18.
 मुनिवक्त्रम् 6, 35.
 मुनिविभाषितम् 1, 34.
 मुष्कः 5, 19.
 मुसलम् 5, 20, 12, 73.
 मृकः 4, 27.
 मृदः 6, 58, 8, 5, 12, 42.
 मृदगर्भ- 9, 45.
 मृत्रम् 6, 49, 11, 30, 12, 2, 12, 4.
 मृर्वः 1, 10, 8, 5, 4, 16.
 मूर्च्छितः 9, 11.
 मूलम् 10, 20.
 मूलच्छेदः 1, 62.
 मूल्यम् 9, 26.
 मूषकः 6, 9.
 मूषिका 11, 11.
 मृगः 1, 7, 6, 14, 8, 16.
 मृण्मयम् 6, 39, 7, 27, 10, 37.
 मृत- 2, 10, 2, 11, 2, 28, 2, 38, 2, 44, 3, 38, 3, 44, 4, 14, 4, 23, 4, 30, 4, 31, 9, 5, 9, 6, 9, 9, 10, 28, 12, 37, 12, 62.

मृतकम् 11, 16.
 मृतसूतकम् 3, 28.
 मृत्युः 8, 1, 9, 8.
 मृदुः 7, 37.
 मृद्भाण्डम् 6, 46.
 मेखला 12, 3.
 मेढ्रम् 5, 17, 10, 10.
 मेध्यम् 7, 31, 10, 41.
 मेरुः 1, 50.
 मैथुनम् 12, 1.
 मोचनम् 9, 27.
 मोहः 10, 30, 10, 31, 11, 8.
 मोहितः 10, 9.
 मौञ्जः 9, 33.
 मौनव्रतम् 12, 40.

य.

यक्षः 1, 7.
 यज्ञः 1, 23, 2, 6, 3, 28, 8, 21, 10, 41, 11, 48, 12, 25.
 यज्ञकर्म 6, 52.
 यज्ञपात्रम् 5, 18.
 यज्ञफलम् 3, 40.
 यज्ञयाजी 8, 13.
 यज्ञसङ्घः 3, 37.
 यज्ञोपवीतम् 12, 16.
 यतिः 1, 48, 1, 50.
 यत्नः 9, 45.
 यथाकालः 3, 23.

यथाविधि 9, 30.	योगयुक्तः 3, 31.
यन्त्रिता 9, 44.	योजन- 12, 70.
यवसम् 9, 20.	योनिः 1, 52, 12, 37.
यष्टिः 3, 35.	योषित् 3, 15.
याचमानः 1, 28, 1, 29.	यन्त्रित- 9, 45. "
याजकः 4, 25.	
याज्यवर्णः 11, 26.	र.
याज्ञवल्क्यः 1, 14.	रक्तपक्षः 6, 6.
यान 12, 12, 12, 79.	रक्तवत्स 7, 30.
यामः 12, 27.	रक्ता 11, 29.
यावकः 6, 33. 6, 36. 10, 19.	रक्षणार्थम् 9, 52.
12, 80.	रक्षन् 1, 61.
यावकाक्षम् 11, 11.	रक्षः 1, 59.
यावकाहारः 6, 26. 6, 32. 6, 43.	रङ्गः 8, 19.
यावत् 9, 20. 9, 21.	रजः 7, 2, 7, 6, 7, 16, 7, 17.
यावन्मासस्थितः 3, 15.	रजकी 6, 44. 7, 19.
यावान् 9, 46.	रजनी 7, 21.
युगम् 12, 54.	रजस्वला 7, 5, 7, 7, 7, 11, 7, 12.
युगम् 1, 2, 1, 16, 1, 23, 1, 25.	7, 13, 7, 14, 7, 15, 12, 53.
1, 33, 1, 34, 2, 1.	रजानिवृत्तिः 7, 16, 7, 18.
युगद्वयम् 12, 54.	रज्जुः 7, 29.
युगरूपम् 1, 22.	रणम् 3, 31, 3, 38.
युगरूपः 1, 33, 11, 51.	रतः 11, 14, 11, 15.
युगेयुगे 11, 50.	रत्नम् 1, 63.
युग्मम् 10, 4.	रथ्या 7, 34, 12, 18.
यृष्टः 12, 28.	रविः 11, 39.
योक्त्रम् 8, 1, 9, 3, 9, 4, 9, 6, 9,	रसः 2, 7, 12, 34.
8, 9, 31.	रसपूर्णम् 6, 47.
योक्त्रयन्त्रितः 9, 30.	राक्षसः 4, 18.

राजपुत्रः 9, 53.
 राजा 1, 30. 1, 60. 2, 12. 3, 21.
 3, 22. 8, 28. 8, 29. 9, 53.
 12, 47. 12, 72. 12, 78.
 12, 79.
 रात्रिः 8, 31. 9, 56. 10, 11. 11,
 10. 11, 12. 23, 44.
 रामचन्द्रः 12, 70.
 राशिमूलम् 2, 11.
 राष्ट्रम् 10, 29.
 राहुः 12, 22. 12, 26.
 राहुग्रस्तः 12, 30.
 राहुदर्शनम् 12, 23.
 रुद्रः 12, 24.
 रुधिरम् 1, 32. 3, 39. 9, 50.
 11, 54. 12, 14.
 रूप्य 7, 26.
 रेणुः 7, 35.
 रेतः 11, 1. 12, 64.
 रोगः 7, 16.
 रोधः 9, 1. 9, 3. 9, 5. 9, 27.
 रोधनम् 9, 31. 9, 46.
 रोम 9, 14. 12, 14. 4, 32.
 रोहिः 6, 14.
 रोहिणी 7, 4.
 रौप्यम् 7, 26.
 रौरवः 12, 36.

ल.

लक्ष्मीः 3, 38.
 लक्ष्म 9, 27.
 लता 10, 20.
 ललाटदेशः 3, 39.
 लवणम् 1, 65. 6, 40.
 लशुनम् 11, 9.
 लाङ्गली 2, 9.
 लाङ्गूलम् 9, 18.
 लाभकर्म 1, 63.
 लाला 9, 50.
 लालाहतम् 6, 72.
 लाविका 6, 6.
 लिखितः 1, 14.
 लुब्धकी 6, 44.
 लेपः 7, 3.
 लोकः 3, 31. 3, 32. 5, 22. 10, 31.
 11, 38. 12, 77.

लोकाभिः 5, 11.
 लोभः 6, 56.
 लोष्टकम् 9, 23. 9, 24.
 लोहदण्डः 6, 9.

व

वक्ता 8, 5.
 वक्त्रम् 3, 39. 12, 56.
 वचनम् 4, 29. 6, 63.

36 *The Index of the words occurring in the text*

वस्तकः 8, 33.	वानरः 6, 13.
वधः 6, 20. 9, 1. 9, 8. 9, 31. 12, 79. 12, 78.	वान्तः 12, 1.
वनम् 9, 6. 12, 7.	वापी 7, 3. 9, 36. 12, 52.
वनचारी 6, 15.	वामः 1, 54. 5, 19.
वपनम् 8, 31. 9, 14. 9, 54. 10, 6. 10, 19. 12, 7.	वामदेव्यम् 11, 18.
घरः 10, 17.	वामनः 4, 27.
वराहः 6, 14. 11, 42.	वामपादकरन्यस्तम् 1, 59.
वरुणः 11, 39.	वायव्यम् 12, 9. 12, 10.
वर्जितः 3, 6. 12, 32. 12, 36.	वायुः 10, 41. 11, 39.
वर्णः 1, 17. 1, 37. 2, 15. 11, 16. 12, 2. 12, 5. 12, 6.	वायुभूत-12, 12.
वर्तमानम् 1, 2.	वायुभक्तः 4, 7. 6, 11.
वर्षम् 1, 58. 4, 2. 7, 5. 7, 9.	वारि 4, 7.
वल्कलम् 7, 28.	वारुणः 12, 9. 12, 10.
वल्कशृङ्खल 9, 33.	वासः 7, 28. 9, 57. 11, 52.
वल्गुली 6, 6.	वासार्थम् 12, 72.
वंशजः 3, 8.	वासिष्ठः 1, 12.
वसुः 12, 24.	वाहनम् 9, 27. 9, 29.
वस्त्रम् 6, 39. 10, 37. 12, 13.	विकर्म 2, 14.
वस्त्रयुगम् 9, 15.	विकर्मस्थः 8, 18. 12, 67.
वस्त्रयुग्मम् 10, 4.	विकलम् 7, 2.
वाक् 12, 50.	विकल्पी 8, 27.
वाक्यम् 1, 18. 6, 51. 6, 61.	विक्रयः 1, 65. 2, 7.
वाक्योदकम् 6, 62.	विक्रीणन् 1, 66. 9, 36.
वाजपेयः 12, 52.	विक्रेयः 2, 7.
वाणिज्यम् 1, 63. 2, 14.	विघाती 6, 3.
वातः 4, 22.	विघ्नकर्ता 6, 59.
वातोद्भूतः 7, 35.	विचक्षणः 5, 23.
	विचारः 1, 67.
	विच्छेदः 3, 8.
	विज्ञानम् 8, 2.

- विज्ञात 6, 34
 विज्ञेय 12, 27. 8, 7.
 विट् 11, 42. 12, 2. 12, 4.
 वित्तम् 12, 46.
 विद् 6, 70. 8, 2.
 विद्यमानः 12, 56.
 विद्या 5, 3.
 विद्युत् 9, 42.
 विद्रवत् 3, 34.
 विद्वान् 8, 2.
 विधया 4, 14.
 विधिः 5, 24. 10, 2.
 विधिवत् 3. 39. 12, 65.
 विनिर्दिष्टा 10, 30.
 विनिःसृतः 3, 14.
 विन्ध्यः 12, 73.
 विपत्तिः 3, 7. 9, 47.
 विपन्नः 3, 30. 9, 39. 9, 42.
 विप्रः 1, 46. 59, 2.-2, 3, 5, 7,
 13. 3.-3, 4, 5, 6, 12,
 20, 23, 26, 29, 37. 4.-5,
 6, 9. 5.-5, 10, 11, 12,
 6.-9, 13, 21, 22, 29, 41, 42,
 63, 64, 65, 70, 72, 74, 7,
 8. 8.-2, 15, 18, 22, 24,
 41. 9, 61. 10.-4, 5, 17,
 38. 11.-1, 3, 5, 7, 8, 11,
 13, 14, 16, 20, 23, 24, 44,
 49. 12.-20, 21, 29, 39,
 41, 42, 60, 61, 76.
- विप्रगृहम् 11, 19.
 विप्रघ्नः 1, 58.
 विप्रमध्ये 12, 57.
 विप्रुट् 7, 32.
 विभवम् 1, 49.
 विभाषितम् 1, 34.
 विभुः 1, 13.
 विमुक्तः 9, 60.
 विमोचनम् 9, 45.
 विलिखितम् 5, 6.
 विवर्जितः 1, 52. 10, 34. 11, 15.
 12, 67.
 विवादः 11, 53.
 विवाहः 3, 28. 12, 25.
 विशारदः 1, 3.
 विशुद्धात्मा 12, 71.
 विशुद्धिः 3, 3.
 विशेषतः 9, 56. 10, 31.
 विशोधनम् 7, 25.
 विषम् 5, 10.
 विष्णुः 1, 20. 1, 13.
 विस्तरः 1, 18. 1, 19.
 विस्तीर्णः 12, 70.
 विस्तृता 6, 1.
 विस्मृतः 1, 15.
 विहीनः 1, 52.
 वीरः 3, 35. 3, 37.
 वृकः 5, 1. 5, 7, 6, 4. 11.
 वृक्षः 1, 6. 2, 10. 9, 36. 11, 9.

38 *The Index of the words occurring in the text*

वृत्तिः 1, 63. 2, 7, 12, 5.	वेदम 6, 34. 6, 40. 11, 19, 12,
वृद्धः 6, 55. 7, 35.	72.
वृन्तम् 5, 15.	वेदमकम् 9, 44.
वृन्ताक 11, 9.	वेदमद्वार- 9, 41.
वृन्ताकफलभक्षी 6, 10.	वेदमभंग 9, 43.
वृषः 2, 3, 5, 9, 6, 16, 6, 41.	वेष्टितम् 1, 54.
9, 15, 9, 47, 12, 6, 12, 49.	वेष्टितशिराः 1, 59.
वृषगः 5, 17.	वेद्या 10, 14.
वृषलः 12, 32.	वैकालिकम् 7, 17.
वृषलभीतः 12, 33.	वैद्यः 3, 21.
वृषलीपतिः 7, 8.	वैद्यान्नम् 11, 43.
वृषलीसेवनम् 7, 8.	वैद्यः 1, 63. 2, 14. 3.-2, 4, 45.
वेगः 7, 3.	6.-17, 18, 20, 29, 30, 50.
वेणुः 7, 28.	10, 7. 11.-2, 12, 17, 26, 45.
वेणुजीविनी 6, 44.	वैद्यकन्यका 11, 24.
वेदः 1.-21, 46, 67. 3, 5. 5, 3.	वैद्यजा 7, 13.
6, 70.-8, 2.-12, 21, 12, 32.	वैश्वदेवः 1.-39, 40, 41, 47, 51,
वेदकर्ता 1, 21.	52, 53.
वेदखड्गधरः 8, 26.	वैद्यवृत्तिः 1, 63.
वेदपारगः 1, 50. 6, 35. 8, 7.	वोढा 4, 3, 4, 5.
वेदमातृ 5, 1, 8, 30.	व्यक्तः 10, 28.
वेदवान् 8, 11.	व्यसनम् 7, 36.
वेदविद् 8, 22.	व्यसनी 6, 53.
वेदव्रतम् 8, 13,	व्याघ्रः 6, 13. 9, 42.
वेदाङ्गम् 8, 2, 12.	व्याधः 2, 9.
वेदाङ्ग- 6, 70. 8, 2.	व्याधिः 6, 53. 7, 36. 9, 50.
वेदान्तवेदी 12, 61.	व्याधितः 2, 3, 4, 16.
वेदाभ्यासरतः 1, 46.	व्याध्युपसृष्टः 9, 12.
	व्यापन्नः 9, 46.
	व्यापादिता 9, 49.

व्यालः 4, 83.
 व्यालमाही 4, 33.
 व्यासः 1.-1, 4, 5, 9, 11, 18.
 व्रणद्वारम् 6, 48.
 व्रणभङ्गः 9, 20.
 व्रतम् 1, 42. 4.-17, 18, 31. 5, 3.
 6.-33, 54, 59, 63. 9.-13,
 52, 53, 57, 58. 10.-21, 23,
 40. 12, 3.
 व्रतशेषम् 5, 4.
 श.
 शकटः 9, 7.
 शकलम् 5, 21.
 शक्तः 1, 51.
 शक्तिः 2, 1. 6, 31.
 शक्तिपुत्रः 1, 8.
 शङ्कितम् 11, 4.
 शङ्खः 1, 14. 7, 26. 4, 29.
 शङ्खपुष्पी 10, 20.
 शङ्खलिखितः 1, 24.
 शणः 7, 29.
 शतम् 1, 55. 5, 15, 16. 5, 17.
 10, 35. 11, 20. 12, 49.
 12, 52. 12, 63. 12, 70.
 शतकम् 5, 16.
 शतपञ्चकम् 12, 81.
 शतधा 3, 5. 8, 29.
 शत्रुः 1, 53. 3, 32.
 शनैः 8, 19.
 शयनम् 9, 55. 12, 79.

शय्या 1, 44.
 शरः 3, 35.
 शरभः 6, 2.
 शरीरम् 6, 28. 6, 57. 10, 26.
 शरीषः 9, 43.
 शमिः 5, 19.
 शर्वरी 12, 25.
 शल्यकः 6, 10.
 शवम् 3, 45.
 शवती 11, 35.
 शशादिः 6, 5.
 शस्त्रम् 1, 61. 9, 23. 9, 24.
 शस्त्रपाणिः 1, 61.
 शाकुनिकः 2, 9.
 शाणः 7, 29.
 शाणवालः 9, 33.
 शानातपः 1, 14.
 शापः 1, 27.
 शारिः 6, 4.
 शवम् 3, 25.
 शास्त्रम् 6, 70. 12, 81.
 शिखा 12, 16.
 शिखावर्ज्यम् 9, 14.
 शिरः 1, 54. 5, 16. 6, 52. 9, 55.
 12, 16. 12, 64.
 शिवः 6, 7.
 शिशुमारः 6, 10.
 शिल्पकम् 2, 14.
 शिल्पी 3, 21. 6, 16.

40 *The Index of the words occurring in the text*

- शिभम् 5, 19, 10, 10.
 शीतः 8, 32.
 शीलवती 8, 25.
 शुकः 6, 3.
 शुकत्विष्ट 11, 34.
 शुक्रः 11, 33.
 शुक्रः 10, 2.
 शुचिः 3, 11, 3, 24, 3, 25, 5, 2.
 5, 7, 5, 9, 6, 23, 6, 49.
 9, 58, 12, 4, 12, 17.
 शुचिव्रतः 11, 12.
 शुद्धः 4, 6, 6, 41, 8, 42, 10, 35.
 शुद्धता 7, 30.
 शुद्धिः 3, 1, 3, 9, 6.-26, 39, 72,
 75, 7.-1, 10, 27, 28, 30,
 38, 9, 23, 10.-1, 6, 11, 22.
 11, 17, 12.-5, 8, 78.
 शुद्धयर्थम् 4, 13, 12, 3.
 शुनी 4, 16.
 शुभकर्मा 3, 41.
 शुभकारकम् 12, 51.
 शुष्कान्नम् 11, 19.
 शृङ्गम् 5, 2, 7, 26.
 शृङ्गभङ्गः 9, 17, 9, 19.
 शृङ्गोदकज्ञानम् 5, 2.
 शृत- 6, 68.
 शूद्रः*1.-64, 65, 66, 67, 2.-14.
 3.-2, 4, 46, 48, 6.-16,
 18, 20, 29, 30, 31, 51, 7.-
- 20, 21, 8.-24, 25, 10,
 8, 11.-2, 3, 14, 15, 21,
 26, 27, 45, 12, 35, 12, 39.
 शूद्रकन्या 11, 22, 11, 23.
 शूद्रगृहम् 11, 20.
 शूद्रजा 7, 14.
 शूद्रजातिः 1, 65.
 शूद्रभोजनम् 11, 13.
 शूद्रवेदम् 11, 19.
 शूद्रसूतकम् 11, 17.
 शूद्रान्नम् 11, 4, 12, 35.
 शूद्रान्नभोजी 12, 37.
 शूद्राक्षरसमुष्टः 12, 34.
 शूद्री 7, 15, 12, 36.
 शूद्रोच्छिष्टम् 7, 24.
 शून्यम् 8, 17.
 शूरः 3, 32, 3, 36.
 शूर्पम् 7, 29.
 शेषः 1, 34, 6, 45, 11, 7.
 शोणितम् 4, 2, 6, 48, 11, 54.
 शोधनम् 10, 39, 11, 56.
 शौचम् 3, 10, 3, 45.
 शौचाचारः 1, 2, 7, 38.
 दमशानम् 8, 22.
 दमभु 9, 14.
 दयेनः 6, 5.
 भ्रवणम् 9, 37, 12, 19.
 भ्रातृम् 3, 13.

श्रान्तः 1, 41. 2, 3, 6, 53, 12, 58.

श्रुतः 1, 12. 1, 15.

श्रुतम् 6, 68. 1, 48.

श्रुतिः 1, 3. 1, 20. 6, 71.

श्रुत्यर्थः 1, 15.

श्रोत्रम् 7, 21.

श्रोत्रियः 3, 21. 12, 51.

श्लोकः 12, 81.

श्रपाकः 5, 10. 6, 21. 6, 22.
11, 14. 11, 27.

श्रपाकी 10.-5, 8.

श्रयोनिः 12.-38, 56.

श्रा 5.-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9.
6.-67, 68, 69, 71. 7.-
20, 23. 11, 41.

श्रानवातकः 6, 11.

श्वेतम् 11, 9. 11, 29.

ष.

षट् 3, 9. 3, 45. 5, 18. 9, 31.

षट्कर्म 1, 39. 2, 2.

षट्कर्मनिरताः 2, 2.

षट्कर्माभिरतः 1, 38.

षपलम् 4, 8.

षिशतम् 5, 15.

डङ्गवित् 3, 26.

इभागः 2, 12.

षट् 4, 27. 8, 18.

षण्डवार्जितः 2, 4. 2

षण्मासः 4, 13. 7, 25. 9, 19.

षष्टिः 4, 2.

षष्ठः 3, 9. 3, 16. 4, 12.

स.

संयोगः 4, 28. 8, 10.

संरक्षणम् 9, 1.

संवत्सरः 1, 27. 2, 8.

संवर्तः 1, 13.

संविशन्ती 8, 34.

संशयः 4, 15. 8, 12. 10, 13.
11, 6. 11, 23. 11, 24.

संस्कारः 8, 19. 11, 22. 12, 2.
3, 14. 5, 14.

संस्कृतः 11, 22. 11, 24.

संस्थितः 3, 17.

संस्पृष्टः 6, 26. 7, 22. 7, 23. 12,
2. 6, 73

सकृत् 6, 22.

सगोत्रः 3, 11. 10, 13.

सङ्कटम् 9, 37.

सङ्करः 3, 24. 11, 55.

सङ्क्रान्तिः 12, 25.

सङ्ख्या 4, 13. 12, 63.

सङ्गमः 5, 2. 9, 56.

सङ्गोपनम् 9, 27.

सङ्ग्रहः 12, 81.

सङ्ग्रामः 9, 44. 3, 39.

सङ्ग्रामदेशः ३, ३९.	सपिण्डः ५, ११.
सञ्चेतनः ९, १६.	सपुत्रः १२, ७३.
सचैलम् ३, ४३. ६, २४. १२, ५५.	सप्त ९, ११. ९, ५९.
सजातिः ४, १९.	सप्तजन्मा ९, ६०. १२, ३३.
सञ्चयः १२, ७०.	सप्तपलम् ११, ३१.
संचारः ९, २८.	सप्तमः ३, ९. ४, १२.
सञ्चितः १२, ७०.	सप्तवारः ११, ३४.
सततम् ९, ५८. ९, ६१. ११, ४९.	सबाह्यः १२, १५.
सतता ७, ३५.	सभा १, ८.
सत्यम् १, ३०.	समः २, ७. ४, १०.
सत्यवतीसुतः १, २.	समन्वितः ३, ५. १०, २९.
सत्तपुतः ३, २२.	समभागी २, १०.
सत्री १२, ४७.	समरम् १०, १६.
सदा १०, १६.	समर्थः ७, ३७. ८, ११.
सदाचारः १, २०. १२, ६१.	समाचारः १, ३५.
सद्भूतगुणवादी ८, ८.	समादिष्टः १२, ७९.
सद्यः ३, ११. ३, ४१. ३, १०. ३, २०. ५, ९.	समायुक्तम् १२, ८१.
सद्यःशौचः ३, २१. ३, १०. ३, ४१.	समुत्पन्नः ११, २३. ११, २२.
सनातनः २, १५. ३, ४८.	समुद्दिष्टः ११, ३९. १०, ३०.
सन्तत ७, ३५.	समुद्भूतः ११, २४.
सन्तुष्टहृदयः १, १०.	समुद्रः ९, ५. १२, ७१.
सन्ध्या १, ३९. ३, ६. ४, १०, ४०. १२, ३२.	समुद्रगा ३, ४७. १२, ७५.
सन्ध्योपास्तिः ८, ३.	समुद्रदर्शनम् ५, २.
सन्निधिः ४, १५. ११, ३३. १२, ५५.	समुद्रसेतुगमनम् १२, ६६.
सन्निभः १, ३.	समुपस्थितः ११, ५५.
सङ्गस्तः ३, १०. ३, ३३.	समेतः ८, ४. ८, २०. ९, ४८.
सपलाशः ९, १०.	

पक्वः 3, 19. 3, 20. 3, 26.
 3, 27. 6, 43. 10, 17.
 12, 35.
 म्पादितम् 6, 64.
 म्पूर्णम् 4, 2. 6, 64.
 म्पूर्णसर्वाङ्गः 9, 21. 9, 22.
 म्प्रणीतः 8, 22.
 म्प्राप्तः 1, 40. 1, 44. 1, 47.
 1, 53.
 म्भवः 6, 18.
 म्भाषः 12, 19. 12, 79.
 म्भाषणम् 1, 26.
 म्भारः 10, 37.
 म्मितः 10, 18.
 म्मिश्रम् 6, 47.
 रिक्त् 12, 20.
 र्पः 6, 9. 9, 42.
 र्पिः 1, 7. 4, 8. 6, 36. 6, 37.
 6, 40. 6, 49. 10, 27. 11, 28.
 र्वः 2, 9. 12, 8. 1, 5. 1, 65. 4,
 18. 3, 25. 4, 25. 6, 8.
 र्वकर्मवहिष्कृतः 12, 46.
 र्वित्त्वज्ञः 1, 4.
 र्वदेवमयः 1, 42. 6, 63. 1, 48.
 र्वपापम् 2, 11. 2, 13. 12, 81
 र्वप्रयत्न 3, 27.
 र्वप्राणि 8, 34.
 र्वभक्षः 8, 22.
 र्वभक्षकः 8, 22.

सर्वशः 11, 44. 1
 सर्वशास्त्रम् 9, 51.
 सर्वसङ्गमः 1, 40. 1, 53.
 सलिलम् 6, 25. 8, 73.
 सलिलार्थी 12, 12.
 सवनस्थः 12, 74.
 सवासा 12, 28.
 सव्रतः 3, 22. 5, 4. 5, 5.
 सव्रती 1, 46.
 सशिखम् 8, 31. 9, 14. 16, 6.
 10, 19. 12, 7.
 सशिष्यः 1, 3.
 सहभृत्यः 12, 73.
 सहभोजनम् 11, 7. 12, 79.
 सहस्रम् 1, 55. 3, 36. 4, 2. 11, 17.
 11, 18. 12, 65. 1, 46.
 सहस्रगुणितम् 8, 15.
 सहस्रशः 8, 4. 8, 7.
 सहित 2, 2. 4, 6. 12, 76.
 सागरः 12, 69. 12, 71.
 सागरोपमः 1, 50.
 सातपवर्षम् 12, 11.
 साधारणः 1, 17. 2, 1.
 साधुः 6, 61.
 साध्वाचारा 7, 17.
 सान्तपनम् 4, 11. 6, 23. 6, 29.
 9, 24. 9, 25. 10, 24.
 10, 27. 10, 28. 11, 8.
 सापन्नः 4, 28.
 साम 11, 18.

44 *The Index of the words occurring in the text*

सामर्थ्यम् 1, 34.	सूक्ष्मः 1.-18, 19.
सायम् 9, 27.	सूकरः 12, 38. 4, 16, 10, 14.
सारसः 6, 2.	सूकरी 4, 16. 10, 14.
सार्वकामिकी 1, 56.	सूतकम् 3.-7, 8, 15, 16, 19,
रुवित्री 6, 22. 8, 3.	22, 25, 26. 11.-16,
सिद्धः 1, 7.	12. 37.
सिद्धिः 12, 44.	सुतकान्नम् 11, 4.
सिंहः 3, 13.	सूतकी 3, 6.
सीसम् 7, 25.	सूतिकम् 12, 54.
सुक्षेत्रम् 1, 57. 1, 47.	सूतिका 7, 10.
मुखासीनः 1, 8.	सूत्रम् 9, 59.
सुगुप्तांग 9, 32.	सूर्यः 7, 9. 12, 21. 12, 55.
सुतः 1, 4. 4, 24. 10, 30.	सूर्यमण्डलभेदी 3, 31.
11, 23.	सृणालः 5. 1. 11, 41.
सुनर्दः 2, 4.	सेतुः 12, 71.
सुपात्रम् 1, 57. 1, 47.	सेतुबन्धः 12, 66. 12, 73.
सुप्तः 6, 23. 12, 18.	सेवा 1, 28.
सुबुद्धिमान् 12, 43.	सेवादानम् 1, 29.
सुमणिः 12, 48.	सैन्यम् 1, 61. 3, 34.
सुयुद्धम् 3, 37.	सैहम् 11, 43.
सुरः 9, 57.	सोमः 5, 8. 7, 33. 11, 39. 12, .
सुरा 7, 22. 7, 23. 10, 62. 12, 2.	12, 24.
12, 76.	सोमग्रहः 12, 30.
सुराङ्गना 3, 38.	सोमपानम् 3, 39. 12, 31.
सुरापानम् 12, 76.	सोममार्गः 7, 10.
सुरामात्रम् 7, 23.	सोमविक्रयी 12, 23.
सुवर्णम् 4, 13. 6, 50. 6, 73.	सौप्रतीकम् 11, 42.
7, 10. 10, 20. 12, 77.	सौवर्णभाजनम् 7, 26.
सुवर्णोदकम् 6, 73.	स्वलनम् 12, 64.
सुव्रती 1, 49.	स्तम्भनम् 9, 5.
मुस्वागतम् 1, 10.	

तिः 1, 9.

1, 30. 4, 1. 4, 33. 6, 16.
7.-9, 16, 18, 35. 8, 18.
9.-55, 57, 61. 12, 74.

थलस्थः 12, 17.

शनम् 3, 33. 1, 54.

थेत 8, 9. 1, 32. 4, 31. 3, 15.

थिराङ्गः 2, 4.

थूलः 1.-18, 19. 9, 10.

तातः 5, 3. 7, 15. 8, 13. 12, 11.

तातकः 2, 5.

तानम् 1, 39. 2, 4. 6, 24. 6, 63.
7, 11. 7, 19. 7, 20. 7, 21.
9, 57. 10, 40. 12, 1. 9.
10, 11, 22, 23, 27, 29, 30,
31, 53, 55, 63.

तुपा 10, 12.

त्रिहम् 7, 32. 7, 33. 6, 74. 6,
75. 11, 49.

त्रेहः 1, 11. 4, 1. 6, 56. 11, 13.

त्रेहाभ्यङ्गः 9, 20.

पर्शः 7, 21.

र्शनम् 1, 26. 6, 24.

इशन् 7, 10. 7, 31.

रणम् 6, 23.

तम् 9. 15, 55. 10. 28, 12.
10, 29. 1. 13, 24. 6. 56.
70. 8, 26. 12, 32. 3, 18,
5, 24. 4, 23. 6, 56. 8, 26.
9, 55.

स्मृतिः 1, 3. 1, 20. 6, 71.

विह् 6, 71.

स्रवत् 3. 39. •

सावः 3. 16. • •

स्वकम् 8, 2. 10, 17.

स्वकर्म 11. 15.

स्वकर्मरतः 8. 2.

स्वकार्यम् 9. 41.

स्वतंत्र 5, 13.

स्वदेहादिः 7. 36.

स्वधर्मः 9. 61.

स्वमन्त्रः 5. 13.

स्वयं 2, 6. 11, 48. 12, 77.

स्वयङ्कृष्टम् 2. 6.

स्वर्गः 4. 31, 32. 5. 22.

स्वर्गकाम्य 12. 82.

स्वर्गेषी 3, 37.

स्वर्गसंक्रमः 1, 40.

स्वरूपज्ञः 1. 18.

स्वल्पम् 6. 72.

स्वल्पनिष्कृतिः 8. 28.

स्ववृत्तिपरितुष्टः 8. 14.

स्वशक्तितः 8. 32.

स्वसा 10. 10.

स्वसुता 10. 9.

स्वस्त्री 10. 16.

स्वस्थः 6. 58, 59. 7. 38. •

स्वागतम् 1. 44.

स्वामि 5, 13.

स्वाध्यायः 1, 42, 2, 5, 1, 48.
 स्वामी 1, 48.
 स्वाहा 5, 22.
 ह.
 हंसः 6, 2.
 हत 3, 31, 32, 36; 4, 4, 5, 10;
 6, 21; 9, 42, 43, 48, 50;
 12, 78.
 हतवान् 6, 19.
 हत्या 9, 49.
 हन्ता 9, 48.
 हय 1, 54.
 हलः 9, 7.
 हविः 12, 39.
 हव्यम् 11, 12.
 हव्यवाहनः 11, 39.
 हस्तः 1, 50; 5, 19; 6, 65; 12, 56.
 हस्ती 8, 16.
 हारीतः 1, 14.

हितः 1, 2.
 हिता 10, 1.
 हिमशैलाम्बे 1, 1.
 हिरण्यम् 5, 3.
 हिरण्योदक 5, 3.
 हिरण्यशकलम् 3, 22, 5, 21.
 हीनः 1, 44.
 हीनदेही 9, 22.
 हीनाङ्गः 2, 3.
 हुङ्कारः 11, 51.
 हुत् 3, 17.
 हुतशेषम् 1, 33; 11, 36.
 हुताशः 6, 73.
 हुताशनः 3, 19; 6, 73.
 हृदयम् 1, 42; 9, 37, 1, 48.
 हेतुः 9, 9.
 हेता 4, 26.
 होमः 1, 39, 46, 54, 10, 40, 12, 23.

53.39
 12 MAR 1961
 Received on .....
 Acknowledged on .....
 12 MAR 1961

OMBAY SANSKRIT SERIES.

under the superintendence of Prof. S. R. Bhanu-lakar, M.A.,
and Prof. K. B. Pathak, B.A.

	Rs.	a.	p.
Īya Dharmasūtra, Part I., with Critical Notes and Index and various Readings of the Hiranyakeshi-Dharmasūtra, by Dr. G. Bühler (B. S. S. No. 44) ...	1	6	0
Part II., containing extracts from Haradatta's Commentary called Ujjvala, by Dr. Bühler (B. S. S. No. 50) ...	1	2	0
Upanishads and Commentaries, by Col. G. A. Jacob (B. S. S. No. 40) ...	4	0	0
Kāya, Vol. I., with Mallināth's Commentary, by Mr. K. P. Trivedi (B. S. S. No. 56) ...	9	0	0
Vol. II., by Mr. K. P. Trivedi (B. S. S. No. 57) ...	6	0	0
Upanishads and Commentaries, by Col. G. A. Jacob (B. S. S. No. 39) ...	4	0	0
Charita of Dandin, Part I., with Critical Notes, &c., by Dr. G. Bühler (B. S. S. No. 10) ...	0	8	0
Part II., by Dr. P. Peterson (B. S. S. No. 42) ...	0	8	0
Māla, Part I., Text and Critical Notes, by Prof. Dr. G. Bühler (B. S. S. No. 17) ...	1	0	0
of Vidyadhar, with Commentary; Tarala of Mallināth, Critical Notes, &c., by Mr. K. P. Trivedi, B. A. (B. S. S. No. 62) ...	14	0	0
Pandit (B. S. S. No. 34) ...	3	0	0
Rigveda, Part I., by Dr. P. Peterson (B. S. S. No. 41) ...	1	8	0
Part II., by Dr. P. Peterson (B. S. S. No. 43) ...	2	8	0
of Nāyana, by Dr. P. Peterson (B. S. S. No. 33) ...	0	14	0
from the Rigveda, by Dr. P. Peterson (B. S. S. No. 36) ...	2	4	0
(Second Selection), by Dr. P. Peterson (B. S. S. No. 58) ...	4	0	0
Vol. I. (Text), by Dr. P. Peterson (B. S. S. No. 24) ...	2	0	0
Vol. II. (Introduction and Notes), by Dr. P. Peterson (B. S. S. No. 24) ...	4	8	0
mudr, by Mr. A. V. Kathavate (B. S. S. No. 25). Out (Copyright restored to the Author) ...	8	8	0
Charita, by Mr. S. P. Pandit (B. S. S. No. 60) ...	3	8	0
katika with two Commentaries and various Readings, N. B. Godbole (B. S. S. No. 52) ...	2	2	0
gumitra, by Mr. S. P. Pandit (B. S. S. No. 6) ...	4	4	0
adhava, with Critical Notes, &c., by Dr. R. G. Bhanu-lakar (B. S. S. No. 15) ...	4	4	0

Bombay Sanskrit Series—continued.

- Mahābhāṣya** of Patanjali, Vol. I., Parts I., II. & III. (together),
by Dr. F. Kielhorn (B. S. S. No. 18).
----- Part II., by do. (B. S. S. No. 19).
----- Part III., by do. (B. S. S. No. 20).
Mahābhāṣya of Patanjali, Vol. II., Parts I., II., and III.
(together), by Dr. F. Kielhorn
(B. S. S. Nos. 21, 22 and 26).
----- Vol. III., Part I., by do. (B. S. S. No. 28).
----- Part II., by do. (B. S. S. No. 29).
----- Part III., by do. (B. S. S. No. 30).
Mudrārākṣasa with the Commentary of Dhundiraja, by Mr.
K. T. Telang (B. S. S. No. 27). (*Copyright restored to the Author*)
Maṇanāranya Upaniṣad, by Col. G. A. Jacob (B. S. S. No. 35).
Nīti and Vairagya Sātakas, with Notes and two Commentaries,
by Mr. K. T. Telang (B. S. S. No. 11). (*Copyright restored to the Author.*)
Naishkarmya-iddhi, with the *Chandrika* of Jnanottama, by Col.
G. A. Jacob (B. S. S. No. 38).
Nyāyakośha, by Mahābhāṣya Bhīmācharya Zalkikar
(B. S. S. No. 19).
Navasāhasānka-charita, Part I., by Pandit V. S. Islampurkar
(B. S. S. No. 53).
Panchatantra, Book I., with Notes, by Dr. F. Kielhorn (B. S. S. No. 1).
----- Book II. and III., with Notes, by Dr. G. Bühler
(B. S. S. No. 3).
----- Books IV. and V., with Notes, by Dr. G. Bühler
(B. S. S. No. 1).
Parāśara Smṛiti, Vol. I., Part I., by Pandit V. S. Islampurkar
(B. S. S. No. 47).
----- Vol. I., Part II., by Pandit V. S. Islampurkar
(B. S. S. No. 48).
----- Vol. II. Part I., by Pandit V. S. Islampurkar
(B. S. S. No. 59).
----- Vol. II., Part II., by do. (B. S. S. No. 64).
Paribhāṣenduśekhara, Part I., Text and various Readings,
by Dr. F. Kielhorn (B. S. S. No. 2).
----- Part II., with Translation and Notes (Part
I. bhāṣas 1 to 37), by Dr. F. Kielhorn
(B. S. S. No. 7).
----- Part II., with Translation and Notes (Part
II. bhāṣas 38 to 69), by Dr. F. Kielhorn
(B. S. S. No. 9).

jay Sanskrit Series—concluded.

	Rs.	a.	p.
Āshenduśekhara, Part II., with Translation and Notes (Paribhāṣas 70 to 122), by Dr. F. Kielhorn (B. S. S. No. 12)	0	8	0
la Sūtrāni, with the Scholium of Vyāsa and Vāchaspati's mentary, by Mahāmahopādhyāya R. S. Bodas (B. S. S. 6)	1	10	0
amsā, Part I (Cantos i. to vi.) with Mallinath's Commen- tary and Notes, by Mr. S. P. Pandit (B. S. S. No. 5)	1	8	0
Part II. (Cantos vii. to xiii.), with Mallinath's Commentary and Notes, by Mr. S. P. Pandit (B. S. S. No. 8)	0	12	0
Part III. (Cantos xiv. to xix.), with Mallinath's Commentary and Notes, by Mr. S. P. Pandit (B. S. S. No. 13)	0	8	0
inguni, Vol. I, by Pandit Daigaprasad (B. S. S. No. 15)	1	8	0
" Vol. II., by do. (B. S. S. No. 51)	1	4	0
" Vol. III., by Dr. P. Peterson (B. S. S. No. 51)	1	2	0
nita, Vol. I, by Mr. H. H. Dhruva and Mr. K. P. Trivedi (B. S. S. No. 61)	12	0	0
" Vol. II., by do. do. (B. S. S. No. 62)	9	0	0
ānandapāddha, Vol. I, by Dr. P. Peterson (B. S. S. No. 37)	3	0	0
ānandādi of Vallabhadeva, by do. (B. S. S. No. 31)	2	8	0
ānandādi of Lauṅkāśhi Bhāṣa-kara, by Mr. M. N. Divedi (S. No. 32) (<i>Copyright restored to the Author</i>).			
ānandādi, with two Commentaries and Notes, by Mr. Atharva (B. S. S. No. 55)	3	4	0
ānandādi, by Dr. A. Bühler (B. S. S. No. 23)	0	8	0
ānandādi, by Dr. G. Bühler (B. S. S. No. 14)			
ānandādi (<i>right restored to the Author</i>).			
ānandādi, with Notes, by Mr. S. P. Pandit (B. S. No. 16)	2	0	0

SANSKRIT PUBLICATIONS NOT INCLUDED IN THE

OMBAY SANSKRIT SERIES.

sa, the Thesaurus of Sanskrit Words of Amara Sinha, the Commentary of Maheshvara. Edited by Mr. Raghu- a Shastri Talekar, with Index	1	0	0
ānandādi, with the Commentary of Śāyanāchārya. ed by Mr. S. P. Pandit, M.A. Vols. I., II., III. and IV., ...	10	0	0
ānandādi, by Pandit Vamanāchārya Zalkikar (2nd edition), by Pandit Vamanāchārya Zalkikar i-Rimāyana (Bālakanda). Edited with Notes by Dr. eterson	5	4	0
	0	14	0

